

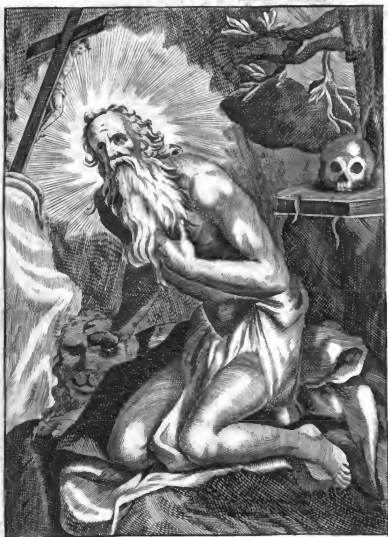

31 10 C 16

S. HIERONYMVS,

**S. HIERONYMI^{1.}
PRESBYTERI^B
EPISTOLÆ SELECTÆ
IN TRES LIBROS**

NOVO ORDINE DISTRIBUTÆ :

**Vita S. Doctoris nunc primum auctæ, notisque
illustratæ .**

*Opera & studio Josephi Catalani, Congregationis
S. Hieronymi Caritatis Presbyteri ,*

**REVERENDISSIMO PATRI
JOSEPHO MARIE AB EBORA**

**Sac. Theol. Lectori Jub. totius Ord. Minorum Ex Ministro
Generali, Sacr. Congregationum Indicis, Indulgentia-
rum, & Reliquiarum, atque Sup. & Un. Inquisitio-
nis Consultori, Sac. Congr. Consistorialis Votanti,
Episcoporum Examinatori, Sac. Cæs. & Catholice
Majestatis aulico Consiliario Ecclesiastico, negotiorum
in Rom. Curia Commissario Generali.**

R O M Æ M. DCC. XXXI.

**Ex Typographia Petri Rosati, & Josephi Borgiani
in via Parionis .**

SUPERIORUM PERMISSU.

3.

Rme Pater.

iiij

MIrari fortasse poteris Reverendissime Pater,
quod cum non modo facie, sed ne nomine
quidem notus tibi sim, ausus tamen fuerim
tuum sub patrocinium in lucem edere se lectas sancti
Ecclesie Doctoris Hieronymi epistolas, non semel
jam typis mandatas: ausum mihi prebueri praeclari
quidam viri, Tuique studiosissimi. Censebant bi
profecto parvum hoc quidem opus mole, at ponde-
dere maximum, Sancti Doctoris vita, notisque nunc
primum auctum, non alio decorandum nomine, quam
tuo; quippe quod in hac S. Hieronymi Caritatis Aede
elaboratum, ubi Sacra tua Minorum familia diu
claruit exemplo, doctrina, sanctitate. Tibi igitur
jure ac merito librum hunc inscribo, qui calcato sa-
culi fastu Franciscanae militiae nomen dedisti, ibi-
que post emensa, summa cum laude, studiorum cur-
ricula unus praecunctis Ordinis tui viris sapientif-
simis

simis lectus es, ut illi, egregio Procuratoris Generalis titulo præsideres. Quo tempore quam bene, ac sapienter tui muneris partes expleveris, compertum cunctis est, cum cæteris tuæ Religionis emeritis viris, tum sagacissimis Romanæ Curiaæ Præsulibus, qui tuam in agendo dexteritatem, in juvando liberalitatem, in Religione promovenda conspicuam pietatem admirati sunt. Quis vero apud Eminentissimos Patres, faciliores unquam habuit admissiones? Quis summo Pontifici sanctæ memoriæ Benedicto XIII. magis carus, quam Tu ob præclaras animi tui virtutes, sic ut persæpe Te libens audiret, speciosissimis titulis exornaret, Sacrisque Congregationibus præficeret? Quis tandem a tua commendanda Religione absterneat, cujus opera, labore, impendio locupletiores Ord. Min. annales iterum typis committi; Sanctos Aris, Sanctisque Aras regali apparatu donari conspeximus? Insuper Reverendissime Pater cum in Te tot illæ eniteant Virtutes, quas hæc passim selectæ Hieronymi spirant epistolæ, vel ob hanc justissimam rationem, tuo Nomini librum Sanctissimi, ac Maximi Ecclesiæ Doctoris consecrandum censui, cujus parem ferè morum, studiorumque habes similitudinem. Hoc igitur qualecumque mei obsequentissimi erga te pignus animi benignus accipe. Vale.

Rev. T. P.

Additissimus Servus
Joseph Catalanus.

Le-

Lectori Benevolo.

NOn una ratio suavit candide lector, ut selectas S. Hieronymi epistolas non semel typis mandatas, iterum imprimendas curarem: inprimis ægre ferebam multos illarum desiderio captos tanto bono privari, quod S. Franciscus Salesius, ut Christianorum manibus terebantur, sæpius hortatus est; quippe cum aut rarius, aut vix apud bibliopolas inveniantur. Si enim, tot eruditissimi homines, sæpius Ciceronis, Plinii, aliorumque ethnicorum literas, ut studioforum voluntati facerent satis, summo studio, atque impensa sexcenties typis excudendas curant; quanto magis sanctissimi, doctissimique, ac maximi Ecclesiæ Doctoris epistolas, quæ vix earum stylo, atque elegantia cedant, easque tum utilitate, tum gravitate infinitis partibus superent; æquum erit, ut Christiani homines, præsertim qui sacris ministeriis addicti sunt, propagent, atque in omnium manus, oculosque derivent? Præterea cum innumeros pene noverim ab illarum lectione deterritos, idcirco in postrema hac editione notas quasdam apposui, à doctissimo viro Mariano Victorio excerptas (quid enim, ut Senecæ verbis utar, alieno labore non sublevemur? quod bene ab alio dictum est, meum est); plerasque vero de novo addidi, in quibus non solum abstrusiora S. Hieronymi loca, sed etiam nostræ religionis dogmata, veteres novique Ecclesiæ ritus, Hæreticorum blasphemie & mores, ac præcipuæ Ecclesiasticæ disciplinæ partes expli-

carentur . Fateor tamen aliud in his mihi propositum non fuisse , quam ut adolescentibus , iisque qui in sacris studiis nondum versati sunt , faciliorem pro viribus sternerem viam , & ut doctis , quæ jam didicerant , si forte ex animo effluerint , in memoriam revocarem . Insuper , ut omittam intercisam ad Eustochium epistolam , nunc primum suæ integritati restitutam , locupletiores indices , & verba græca latino idiomate explicata : Vitam S. Doctoris ex Cardinali Baronio , aliisque clarissimis viris breviter contextam consulto apposui , ut non solum , quod ore & calamo Sanctus vir , sed etiam quod opere , exemploque docuit , exerce-
re valeas . Æqui bonique ut consulas humanissime Lector , oro atque exopto hunc meum qualemcumque laborem , qui in Omnipotentis Dei gloriam , ac Sancti Patris Hieronymi laudem , tuique gratiam susceptus est . Vale .

V I T A

S. HIERONYMI

HIERONYMUS, quæ vox sacrum nomen significat, Stridonis oppido natus est, quod à Gothis eversum, Dalmatiæ quondam, Pannoniæque confinium fuit. Parentes ejus ambo, ut ipse scribit, Christiani fuerunt, a quibus Romam, tanquam ad primam religionis, & doctrinæ urbem missus est. Et hic quidem præceptore usus Donato in sæculari literatura magnos statim fecit progressus, ac scholastico more luit in controversiis declamandis. Ibi adulta ætate sacro baptismo initiatus, paulo solutiorem vitam quam gesserat, continuo emendavit; & cum priorem amisset corporis integritatem, secundam, quam vocat continentiam, post baptismum servavit immaculatam: piisque officiis deditus, diebus Dominicis, Apostolorum, & Martyrum sepulcra una cum aliis ejusdem ætatis, & propositi adolescentibus circūibat. Didicit autem Romæ non solum Latinas, ac Græcas pariter literas, sed nullum doctrinæ sæcularis genus intactum reliquit. Quibus omnibus cum plenè esset eruditus, ad Theologiam, & graviora studia adiiciens animum, instar eorum Philosophorum, qui discendi gratia varias Regiones lustrarunt, Gallias primum comite Bonoso collataneo suo adolescente contendit, ut ex omnibus doctis viris, quibus tunc Gallia abundabat, cunctisque bibliothecis thesaurum sibi scientiæ compararet: ita scilicet S. Hilarii librum de synodis Treviris sua manu descripsit, aliosque ibi positos antiquos codices sibi describendos curavit.

Reversus à Gallia non minus moribus quam literis locuples Aquilejam pervenit, ibique aliquo temporis spatio consedit, fruiturus suavissimo consortio Sanctissimorum virorum, qui illic erant, Valeriani ejus Civitatis Episcopi, Heliodori, Nepotiani, Ruffini, Florentii, Chromatii, aliorumque ad quos extant intimæ necessitudinis testes ejusdem epistolæ: sed recedere coactus nescio quo inopinato rerum eventu, in Dalmatiam patrium solum ve-

*Natus an. 342**Romæ incuba**Gallias pervenit**Aquilejam incuba**Dalmatiam pervenit*

nit; Sororemque juvenulam ætatis lubrico lapsam, primum viro maxime pio Juliano diacono, qui eam ad meliorem frugem restituit, deinde etiam per literas Chromatio commendavit. Post hæc mundo renunciâns, locupletissima bibliotheca, quam sibi summò studio, labore, ac impendio Romæ, aliisque locis comparaverat, una cum viatico tantæ peregrinationi necessario assumptis, e Patria (relictis, ut ipse testatur, ibi utroque Parente, sorore, & cognatis) Hierosolymam pergit. Comites itineris ei fuerunt Heliodorus, Rufinus Aquilejensis, Innocentius, Evagrius, & Hilas, ex quibus primus omnium ab eo discessit Rufinus. Ille vero postquam aliquandiu in Sanctis Hierosolymæ locis mansisset; peragratis etiam discendi gratia Thracia, Ponto, Bithynia, Galatia, Cappadocia, & Cilicia, horridam tandem illam, quæ est in Chalcide Syriæ solitudinem ingreditur, adferens secum suam insignem bibliothecam, ne scilicet orationi ejus lectio deesset.

Ingressum in Eremum Sanctum adolescentem variis machinis hostis humani generis, ut eum à proposito dimoveret, aggredi cœpit; in primis aufert ei quos secum duxerat sodales omnes, deinde & addit omnis generis morbos, quin & simul venerearum stimulos subdit acutissimos atque perpetuos, quos tamen egregius miles, precibus, & jejuniis, durissimisque corporis afflictationibus, ac jugi literarum studio refrænare consuevit. Omnium vero ærumnarum illa maxima ei visa est, quod Occidentalis ipse homo sociis monachis Orientalibus parum cognitus, suspectæ fidei haberetur, magnumque ei negotium fieret ob nomen Hypostasis, de quo, aliisque, quibus vexatus est ob schisma Antiochenum molestiis, consulendus ei fuit Romanus Pontifex Damasus duabus iteratis epistolis.

Elapso quadriennio, occultis Arianorum persecutionibus, veluti Sabellianus inde ejectus, Antiochiam, Hierosolymamque repetiit. Adhæsit autem Antiochiæ ex tribus illis, qui tunc eam Ecclesiam exercebant Episcopis, Paulino, quod ita ei à Damaso summo Pontifice, ad quem ea de re scripserat, imperatum fuerat. Monachi, ac solitarii hominis professionem numquam omisit; etiam ne tunc quidem cum triginta annorum vir factus à Paulino Presbyter est ordinatus, cui sic ipse assensit, ut nihilomi-

nus

*Hierosolymam
pergit.*

*Syriæ solitudinem
ingreditur.*

*sanctum eorum
eremum.*

*Antioch. & Hierosolymam
revertitur.*

30. ann. Presbyter.

nus contestaretur se nolle alicui adscribi Ecclesiæ: quippe qui nolens deferere monachatum, liberum sibi esse vellet quo luberet pergere: id enim ipse testatus est ad Pammachium scribens; cum à Joanne Episcopo Hierosolymitano ei Ecclesiæ subiici tentaretur: atque de illo Epiphanius, nec precibus adduci unquam potuisse, ut vel saltem in monasterio Sacerdotis muneri alligaretur. Unde satis constat quam gravissime lapsi sunt, qui Hieronymum Cardinalem voluerunt à Damaso Ecclesiæ tituli S. Anastasiæ adscriptum.

an Cardinali

Sed nec est quod fingere quis possit Hieronymum, postquam recusavit adscribi Ecclesiæ Hierosolymitanæ, venientem Romam id accepisse à Damaso, nam illa, quæ hæc refert ad Pammachium epistola, ut ibi testatur, scripta est decimotertio anno post ejus Roma reditum Hierosolymam, totidemque & amplius post obitum Damasi. Sed quid est ut eam dignitatem consecutum velint? quod intime Damaso hæreret? quasi vero necesse fuerit quemcumque qui ab epistolis esset Summo Pontifici (hoc enim munere functus est Hieronymus apud Damasum) fuisse Cardinalem: cum de S. Prospero certum sit in eodem ministerio operam navasse S. Leoni, nec tamen Cardinalem extitisse. Cæterum Auctores illi qui hanc dignitatem Hieronymo adstruere conantur, præterquam quod incerti sunt, & plerumque recentiores, multis præterea scatent erroribus, ut nulla iis fides tuto adhiberi possit. Atque hoc est de Cardinalatu S. Hieronymi iudicium, quod in suis analibus scriptum reliquit æternæ memoriæ eruditissimus meus Cardinalis Baronius, quodque propterea hic exaravimus, ne videamur nos omnium minimi proprio ingenio, Maximum Ecclesiæ Doctorem Sacro Collegio abjudicare.

Sed redeamus unde digressi sumus: non semper Hieronymus Antiochiæ mansit, sed partim etiam Hierosolymæ, in agris tamen, & solitudinibus, adeo ut jam tunc Bethlehem, ab eo electa, & habitari cæpta sit: quin & hoc tempore contendit Constantinopolim ad audiendum Gregorium Nazianzenum, cujus doctrinæ, & sanctitatis celebris tunc erat fama. Res plane admiratione digna hominem; quem ob insignem eruditionem consulere Occidentales Episcopi, inter quos magnum Ecclesiæ lumen

*Bethlehem
Constant.
S. Greg. Naz.*

Augu-

Augustinus, ipseque etiam Romanus Pontifex, tam longa difficiliaque itinera suscepisse, ut Gregorii esse mereretur auditor in sacris scripturis: quo postea semper magistro gloriatus est.

Cum autem ob dissensiones Ecclesiæ Antiochenæ aliaque Ecclesiæ negotia omnes Occidentis Orientisque Episcopi Romam celebrandi Concilij gratia à Damaso vocarentur, venit una cum Sanctis Pontificibus Paulino Antiocheno, & Epiphanio Cyprio Hieronymus, Ecclesiastica ut ipse loquitur, tractus necessitate; quem videns Summus Pontifex velut alterum Paulum Petro adiutorem in urbem venisse, remissis demum ad propria Episcopis, Hieronymum ut se in chartis Ecclesiasticis juvaret, Orientisque ac Occidentis Synodicis consultationibus responderet, secum retinuit. Cui muneri ille insistens non tamen propterea arctam suam vivendi omisit consuetudinem: exemplo omnes, verbo eos qui ad eum audiendum concurrerant instruens. Ad hæc etiam, dum Romæ versaretur, quod per triennium fere fuit, multos convertit vitiis & sceleribus vinctos: varii generis edidit libros, quibus & hæreticos profligavit, & ad sanctioris vitæ propositum perduxit matronas nobiliores plurimas; inter quas Marcella, Melania, Asella, Albina, Marcellina, Felicitasque celebrantur; sed & cæteris præstantior Paula Eustochij & Blesillæ mater, quas in his ædibus una cum Hieronymo habitasse, ubi longo post tempore Sacra Minorum familia, & sæculis ab hinc duobus Egregij Sacerdotes, vulgo Patres Sancti Hieronymi Caritatis nuncupati ad publicam utilitatem commorantur, scriptores quamplurimi tradiderunt.

Cum tot & tanta Vir sanctus præclara facinora Romæ perageret, & omnium ore dignus summo Pontificatu acclamaretur, Clerici in quorum vitia ille sæpius invecus fuerat, & quod durius illis videbatur, exemplo sanctioris vitæ, & obfuscabat quotidie, & viliores reddebat, una cum laicis nonnullis ipsius famæ detrudere cœperunt; capta occasione quod nobiles, ac divites matronas lucri & amoris inhonesti causa, sanctioris vitæ prætextu deciperat. Moritur interea Damasus; nec multo post Hieronymus occasionem regrediendi Hierosolymam cum ex Pontificis morte, tum ex impia hominum persecutione,

com-

resines; 2 S. Das
malo.

fragitur
à Clericis.

commode nactus, relicta Roma, adolescentem fratrem Paulianum secumducens Hierosolymam, & suam revertitur Bethlehem. Advenit autem eo non multo post Paula cum Eustochio filia & Melania Marcellini consulis nepte, multis comitata virginibus, Hieronymi navigationem secuta manens ibi per triennium satis angusto hospitio, quousque scilicet, latius extrueret pro se & Virginibus monasterium, & aliud item pro Hieronymo, & viris; ac diversorium seu potius Xenodochium pro omnibus ad ea loca pietatis, & religionis causa advenientibus.

Ipse autem Hieronymus, qui usque ab adolescentia Monachi egerat vitam, die noctuque studiis, nunc legendo, nunc scribendo vacabat, & cum aliis fratribus in monasterio labore desudabat: vivebat in paupertate, & ut Ruffino ipse testatur, pecunias nec habebat, nec habere volebat: hospites benigne excipiebat: hæreticos adeo persequabatur, ut coram eo hæreses, veluti coram sole nebulae evanescerent. Canis jam caput ejus spargebatur, ipseque nihil propterea ex studiorum assiduitate remittens, primo Didymum Alexandrinum adit, ut eum videret, & dubiorum, quæ in scripturis habebat, ab eo solutiones audiret; deinde & Bethlehem suam reversus magno labore & impendio Barrabanum, seu verius Barhannan hebræum præceptorem noctu audit; timebat enim ille judæos, proptereaque instar Nicodemi clam, ne factum a judæis resciretur, hoc est noctu tantum Bethlehem veniens, Hieronymum edocebat, magno pretio ab eo conductus: tantum nimirum Viro Sancto studium erat, ut Ecclesiæ, ejus linguæ adjumento sacrorum librorum genuinas relinqueret versiones. Longum esset percurrere illius pro Ecclesia sudores, tum & contradictiones quas a variis sustinuit, præsertim à Joanne Hierosolymitano, & Ruffino, quæ ex ipsius scriptis cognoscenda relinquimus.

Venerabatur alioqui Beatum senem totus orbis, cuius rei in primis testes sunt magnus Augustinus, & Severus Sulpitius, quorum ille ut loco sui multa ab eo disceret, ad eum misit Paulum Orosium, Alipium, & Profuturum, vehementerque dolebat, se eo ad discendum proficisci non posse; hic vero Severus etiam ipse propterea eum invisit: mansitque cum eo mensibus sex, mansissetque, ut ait perpetuo, si potuisset: ut interim taceam de frequen-

*Lingua hebræa
cum adjectis*

tibus, & pene innumeris Epistolis, quæ undique ad eum ferebantur, quarum bajulos, sicut & omnes Christianos, potissimum vero Romanos, qui post everfam a Gothis Urbem pauperrimi effecti ad ea loca veniebant, tanta cum caritate suscipiebat, ut pedes etiam eis lavaret. Porro ad decrepitam, & ultimam venerat ætatem, cum nihil de consuetis relinquens, in levem tandem febriculam incidit, qua aliquandiu exercitatus, cum eos qui aderant, monachos potissimum, & Christo dicatas Virgines, ut Deo, omni servirent nixu, diligenter fuisset hortatus, versus ad sponsum, quem sibi jam adesse videbat, illique Spiritum suum cõmendans, ad superos evolavit, die ultimo septembris, sub Honorio, & Theodosio juniore, anno, ut docet Baronius, Christi 426. ætatis suæ septuagesimo nono. Vir cui nec Græci nec Latini, quem comparent habeant aliquem; dum illum omnes fere uno ore magistrum Catholicorum, & lampadem mundi nominant. Sepultus fuit in Bethlehem, exequiis illi Christiano more celebratis: inde Romam postea translatus, una cum Christi Salvatoris nostri Præsepe apud Sanctam Mariam Majorem, ubi magno populi concursu colitur. Quod autem ejusdem Sancti imago una cum Leonis effigie, antiquitus in Ecclesia pingi consueverit, id hieroglyphicum est ejus, in hæreticis infectandis infracti roboris, & vehementis in eos, instar Leonis rugitus, clamoris.

De S. Hieronymo Elogium S. Augustini
in epist. ad eundem

QUamquam secundum honorum vocabula, quæ jam Ecclesiæ usus obtinuit, Episcopatus presbyterio sit major, tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est.

Cassianus libro de Incarnatione ult. tantum S. Hieronymo tribuit, ut eum Catholicorum magistrum nominet, cujus scripta per universum mundum quasi divinæ lampades rutilant. Cui etiam tantum concedit idem Augustinus, ut dicat: **NEMO SCIVIT QUOD HIERONYMUS IGNORAVIT,**

APPROBATIO.

Vitam S. Hieronymi, & notas in selectas ejusdem Sancti Doctoris epistolas ab eruditissimo Viro Domino Josepho Catalano exaratas; & à Reverendissimo Patre Magistro S. A. P. mihi commissas, attente legi; nihilque in illis animadverti, quod orthodoxę fidei, aut bonis moribus adversetur; quinimmo easdem prædictis epistolis adnectendas esse censeo, ut quovis offendiculo difficilis intelligentiæ semoto, omnibus fiant obviæ, & sint profuturæ. Ita sentio, salvo semper &c. Ex Collegio S. Francisci de Paula ad Montes de urbe die 9. Augusti 1731.

Franciscus Zavarroni Ordinis Minimorum Generalis, Sac. Congregationis Indicis Consultor, & S. R. V. Inquisitionis Qualificator.

IMPRIMATUR:

Si videbitur Reverendissimo Pat. Magistro Sacri Palatii Apostolici.

*N. Baccarius Episcopus Bojanen.
Vicesgerens.*

IMPRIMATUR.

Fr. Joannes Benedictus Zuannelli Ord. Præd. Sac. Pal. Apost. Magister.

I N D E X

EPISTOLARUM ET OPUSCULORUM

*Numeri Romani epistolam, vel opusculam;
Arabici vero paginam designant*

Epistole libri primi.

I.	Ad Niceam . Turpilius Comicus	1.
ij.	Ad Julianum Diaconum . Antiquus sermo	2.
iiij.	Ad Chrisogonum Monachum . Qui circa	4.
iv.	Ad Florentium . Quantus beatitudinis	5.
v.	Ad Eundem . In ea mihi parte	6.
vi.	Ad Antonium . Dominus noster	7.
vij.	Ad Theophilum Episcopum Alex. Ex eo	8.
viiij.	Ad Paulum Concord. Humanæ vitæ	10.
ix.	Ad Ruffinum. Multum in utramque	12.
x.	Ad Paulinum Antiochiæ Episcopum. Voce me	16.
xi.	Ad Desiderium . Lecto sermone	16.
xij.	Ad Chromatium , & Heliodorum. Mirari	18.
xiiij.	Ad Domnionem , & Rogatianum . Quomodo	19.
xiv.	Ad Eosdem . Vtrum difficilius .	21.
xv.	Ad Mimerium , & Alexandrum . In ipso jam	23.
xvi.	Ad Bonasum . Medici	24.
xvij.	Ad Hieronymum Augustinus . Audiui	25.
xviiij.	Ad Augustinum . In ipso profectiois	26.
xix.	Ad Eundem. Virum honorabilem	28.
xx.	Ad Præsidium Augustinus . Sicut	30.
xxi.	Ad Augustinum. Cum a sancto	30.
xxij.	Ad Eundem . Anno præterito	31.
xxiiij.	Ad Riparium . Christi te	32.
xxiv.	Ad Apronium . Nescio qua	33.
xxv.	Ad Damasum . Quoniam vetusto	33.
xxvi.	Ad Eundem . Importuna	36.
xxvij.	Ad Hieronymum Damasum. Dormientem	38.
xxviiij.	Ad Damasum . Postquam	39.
xxix.	Ad Exuperantium. Inter omnia	40.
xxx.	Ad Pammachium . Legi	42.
xxxi.	Ad Eustochium. Nullus	43.
	xxxii. Ad	

xxxij.	Ad Eandem . Finitis	44.
xxxij.	Ad Eandem . Olim pueri	45.
xxxiv.	Ad Eandem . Nihil longum	46.
xxxv.	Ad Eandem . Parva specie	47.
xxxvi.	Ad Pammachium & Marcellinum . Et vestris	48.
xxxvij.	Ad Chromatium non debet	49.
xxxviii.	Ad Castrutium . Sanctus filius	52.
xxxix.	Ad Castorinam Joannes	54.
xl.	Ad Theodosium, & alios Anach. Quam vellem	55.
xli.	Ad Marcellam . Ut absentiam	56.
xlij.	Ad Eandem . Post priorem	56.
xliij.	Ad Afellam . Si tibi	58.
xliv.	Ad Exuperium . Ultimo jam	61.
xl.	Ad Theophilum . Meminit .	62.
xlvi.	Ad Hieronymum Theophilus. Sanctus Episcopus.	63.
xlviij.	Ad Theophilum . Nuper tuę	64.
xlviij.	Ad Eundem . Duplicem mihi	64.
xlix.	Ad Hieronymum Theophilus. Didici	65.
l.	Ad Hieronymum Epiphanius . Generalis	66.
li.	Ad Marcellam . Ut jam .	67.
liij.	Ad Tranquillinum . Majora	68.
liij.	Ad Marcum Presbyterum . Decreveram	69.
liv.	Ad Alipium & Augustinũ . Sanctus Innocentius	71.
lv.	Ad Augustinum . Omni quidem	72.
lvi.	Ad Marcellinum & Anapsichiam . Tandem	73.
	Epistolę libri 2.	
I.	Ad Magnum Oratorem Rom. Sebesium	75.
ij.	Ad Paulinum . Frater Ambrosius	80.
iiij.	Ad Sabinianum Diaconum . Samuel,	92.
iv.	Ad Domnionem . Literę tuę	101.
v.	Ad Pammachium . Cristiani	105.
vi.	Ad Heliodorum . Quanto amore	107.
vij.	Ad Marcellam Paula & Eustochium . Mensurę.	115.
viiij.	Ad Marcellam. Ambrosius	125.
ix.	De vitando suspecto contubernio . Retulit	128.
x.	Ad Rusticum . Quod ignotus	136.
xi.	Ad Rufinum. Plus Deum	145.
xij.	Ad Nepotianum . Petis a me	149.
xiiij.	Ad Rusticum . Nihil Christiano	163.
xiv.	Ad Paulinum . Bonus homo .	176.
xv.	Ad Letam . Apostolus Paulus .	184.
	xvi. Ad	

xvi

xvi.	Ad Gaudentium . Causa difficilis .	194.
xvij.	Ad Eustochium . Audi filia	199.
xviiij.	Ad Demetriadem . Inter omnes .	231.
xix.	Ad Furiam . Obsecras literis .	251.
xx.	Ad Salvinam . Vereor ne	261.
xxi.	Ad Fabiolam . Usque hodie	271.
xxij.	Marcellæ . Epistolare officium .	287.
	Opuscula libri 3.	
I.	Vita S. Pauli crem. Inter multos	293.
ij.	Vita S. Hilarionis . Scripturus	301.
iiij.	Vita Malchi captivi Monachi	325.
iv.	Epitaphium Nepotiani ad Heliodorum	331.
v.	Epitaphium Lucinii Baticii ad Theodoram	345.
vi.	Ad Julianum consolatio	349.
vij.	Ad Innocentium de muliere septies icta. Sæpe	356.
viiij.	Ad Eustochium Epitaphium Paulæ . Si cuncta	361.
ix.	Ad Principiam Marcellæ Epitaphium. Sæpe	390.
x.	Ad Oceanum Epitaphium Fabiolæ. Plures anni	399.
xi.	Ad Marcellam adversus Montanum. Testimonie	408.
xij.	Ad Riparium adversus Vigilantiū . Accepis	411.
xiiij.	Adversus Vigilantium. Multa in orbe	415.

LIBER PRIMUS
EPISTOLARUM

B. HIERONYMI,

Quæ sunt familiares.

ARGUMENTVM

Niceam, Subdiaconum Aquilejæ, veterem sodalem, ut ad se aliquando scribat, exemplo Crbomatii, & Eusebii Fratrum, hortatur.

HIERONYMUS

Ad Niceam, hypodiaconum Aquilejæ.

EPISTOLA I.

Urpilius (a) comicus tractans de vicissitudine literarum: sola, inquit, res est, quæ homines absentes præsentem facit. Nec falsam dedit, quamquam in re non vera, sententiam: quid enim est, ut ita dicam, tam præsens inter absentes, quam per epistolas, & alloqui, & audire, quos diligas? Nam, & rudes illi Italiæ homines, quos Cascos (b) Ennius appellat, qui sibi, ut in rethoricis Cicerone ait, ritu ferino victum quærebant, ante chartæ (c), & membranarum usum, aut in dedolatis è ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuo epistolarum alloquia missitabant, unde; & portitores earum tabellarios, & scriptores à libris arbo-

(a) Comicum hunc fuisse temporibus Pompeii scribit Eusebius; sed ejus ingenii nullam extat hodie monumentum.

(b) Cascum lingua Sabinorum dicebat senem; unde proverbium: Cascus cascum ducit, id est vetulus vetulam.

(c) Charta, qua nos utimur, quæque ex censionibus lincis patri-

dis, immunitis, & aqua solutis, tum in folia collectis recens est; nulla enim, quæ nobis consuet aperta hujus mentio, ante quingentos annos reperitur; quare hæc non est charta illa, cujus meminit Hieronymus, ut putarunt nonnulli. Vide Mabillon de re diplom.

A

arborum librariorum vocavere; quanto magis igitur, expolito jam artibus mundo, id non debemus omittere, quod illi sibi præstiterunt; apud quos erat cruda rusticitas, & qui humanitatem quodammodo nesciebant? Ecce Beatus Chro-
matius cum Sancto Eusebio, non plus natura, quam morum æqualitate germano, literario me provocavit officio: tu modò à nobis abiens, recentem amicitiam scindis potius, quàm dissuis, quod prudenter apud Ciceronem Lælius vetat. Nisi fortè ita tibi exosus est oriens, ut litteras quoque tuas huc venire formides. Expergiscere, expergiscere, evigila de somno, præsta unam chartæ schedulam caritati: inter delicias patriæ, & communes, quas habuimus peregrinationes aliquandò suspira: si amas, scribe obsecranti: si irasce-
ris, iratus licet scribe: magnum, & hoc desiderii solamen habebo, si amici literas vel indignantis accipiam.

EPISTOLA II.

HJERONYMUS AD JULIANUM
DIACONUM.

A R G U M E N T U M.

Ex cremo, quo una cum Heliodoro adolescens fere Hieronymus accesserat, Julianum Diaconum Stridoniensem salutatur, excusans se quod ejus literas non habuerit: cumque ipse quid ageretur in patria nesciret, rogatur, ut, an soror in proposito virginitatis perseveraret, certiores illum reddat, addens se obtrellatorem suum interea non timere.

Antiquus Sermo est: Mendaces faciunt, ut nec vera dicentibus credatur. Quod mihi à te ego objurgatus de silentio literarum accidisse video. Dicam: sæpe scripsi, sed negligentia bajulorum fuit. Respondebis: omnium non scribentium vetus ista excusatio est. Dicam, non reperi qui epistolas ferret. Dices, hinc isthuc isse quàm plurimos. Contendam, me etiam his dedisse. At illi, quia non reddiderunt, negabunt: & erit inter absentes incerta cognitio. Quid igitur faciam? Sine culpa veniam postulabo, rectius arbitrans pacem loco motum petere, quàm æquo gradu certamina concitare: quamquam ita me jugis tam corporis egro-
tatio

ratio, quàm animæ ægritudo consumpsit, ut morte imminente nec mei penè memor fuerim; quod ne falsum putes, oratorio more, post argumenta testes vocabo. Sanctus (a) frater Heliodorus hic adfuit, qui cùm mecum Eremum vellet incolere, meis sceleribus (b) fugatus abscessit. Verùm omnem culpam præfens verborum excusabit: nam, ut ait Flaccus in Satyra: Omnibus hoc vitium est cantoribus inter amicos rogati, ut nunquam cantent, injussi nunquam desistant. Ita te deinceps fascibus obruam literarum, ut è contrario incipias rogare, ne scribam. Sororem meam, filiam in Christo tuam, gaudeo, te primùm nunciante, in eo permanere, quod coeperat. Hic enim, ubi nunc sum, non solum quid agatur in patria, sed, an ipsa patria perftet, ignoro: & licet me sinistro Hibera excetra (c) ore dilaniet: non timebo hominum iudicium, habiturus iudicem meum, juxta illud, quod quidam ait: Si fractus illabatur orbis, Impavidum, ferient ruinæ. Quapropter quæso, ut apostolici memor præcepti, quod docet opus nostrum permanere, & tibi à Domino præmium in illius salute pares, & me de communi in Christo gloria crebris reddas sermonibus lætorem.

EPI-

(a) Sancti olim omnes Christiani vocabantur, ut à Paulo sæpe, ac Luca, posterisque Ignatio, Polycarpo, Tertulliano, & aliis. Ea appellatio postea remansit eminentioris Sanctitatis Viris, potissimum vero Monachis, Clericis, & Episcopis, qui passim Sanctissimi dicebantur; atque ita etiam nominati aliquando à piis Viris Principes Ethnici, & hæretici Episcopi, non ex meritis eorum, sed ex communibus titulis, eis alloqui tribui consuetis. Sic Dionysius Alex. apud Euseb. Imperatores Valerianum, & Gallienum, sic S. Augustinus Donatistas Episcopos Emeritum, & Petilianum Sanctissimos appellare;

idque exemplo Apostoli Pauli, cum nefarium hominem, præsenturam tamen gerentem, consuevit nomenclatura optimum vocavit Felicem. act. 24.

(b) Vide humilitatem Hieronymi, qui ut socium à levitatis suspitione liberet, sibi culpam adscribit.

(c) Excetra dicta est hydra, quod uno casu capite tria exercebant. Obtrectatorem aliquem Hispanum significat, propterea dixit hiberam. Aliqui putant loqui hic Hieronymum de quodam Sacerdote Lupicino pastore mercenario, & inutili, qui Sororis forte Hieronymi, casus, & culpæ particeps, postea fratri detrahebat.

EPISTOLA III.

HJERONYMUS AD CHRYSOGONUM
MONACHUM AQUILEJÆ

ARGUMENTUM.

Cum Chrysogono, Aquilejæ Monacho, quod nihil ad se scripserit; expostulat.

QUI circa te affectus meus sit, carissimus ambobus Heliodorus tibi potuit fideliter nunciare, qui non minore te diligit amore, quàm ego diligo: ut semper in ore meo nomen tuum sonem, ut ad primam quamque confabulationem jucundissimi mihi consortii tui recorder, ut humilitatem admirer, virtutem efferam, prædicem caritatem. Verùm tu, quod natura lynces (a) inñtum habent, ne post tergum respicientes meminerint priorum, & mens perdat, quod oculi videre desierint, ita nostræ es necessitudinis penitus oblitus, ut illam epistolam, quam in corde Christianorum scriptam Apostolus refert, non parva litura, sed (b) imis, ut ajunt, ceris eraseris, & illæ quidem, quas diximus, feræ, sub frondente captantes arboris ramo fugaces capreas, aut timidum cervos animal comprehendunt, currentemquæ frustra prædam, dum hostem suum secum vehit, rabido desuper ore dilaniant, & tandiu meminere prædandi, quamdiu venter vacuus ficcum fame guttur exasperat: ubi verò sanguine pasta feritas viscera distenta compleverit, cum saturitate succedit oblitio, tandiu nescitura quid capiat, donec memoriam revocaverit esuries: tu, necdum satiatus es nobis, cur finem jungis exordio? cur amittis antè, quàm teneas? nisi fortè, negligentia semper excusatione socia, asseras te non habuisse, quod scriberes; cum hoc ipsum deduxeris scribere, te, te non habuisse, quod scriberes.

EPI-

(a) Sunt cervarii lupi, quorum natura ita est obliuiosa, ut si inter edendum aliud respexerint obliuisci cibi, qui coram eis est, alium querant.

(b) Sic dicitur cum aliqua delecta scriptura restant vestigia; ceterum cum penitus quid aboleatur, imis ceris eradi dicitur.

HIEROMYUS AD FLORENTIUM
A R G U M E N T U M .

Laudat Florentium Hierosolyma degentem, quod multorum pauperum necessitatibus subvenerit: Et quia huc epistola alteram, quae erat ad Rufinum, reddendam junxerat, Rufinus etiam laudes admiscet.

Quanto Beatitudinis tuae rumor diversa populorum ora compleverit, hinc poteris aestimare, quod ego te antequam incipio amare, quam nosse. Ut enim ait Apostolus, quorundam hominum peccata manifesta sunt, praecedentia ad iudicium: ita est contrario tuae dilectionis fama dispergitur, ut non tam laudandus sit ille, qui te amat, quam scelus putetur facere ille, qui non amat. Praetermitto innumerabiles, in quibus Christum sustentasti, pavisti, vestisti, visitasti. Heliodori fratris à te adjuncta necessitas, multorum etiam potest ora laxare. Quibus gratiis, quo ille preconio peregrinationis incommoda à te tota referebat? ita ut ego ille tardissimus, quem intolerabilis languor vexat, pennatis (a) (ut ajunt) pedibus, certe caritate, & voto te salutaverim, & etiam complexus sim. Gratulor itaque tibi, & nascentem amicitiam, ut Dominus confederare dignetur, precor. Et quia frater Rufinus, qui cum Sancta Melania ab Aegypto Hierosolymam venisse narratur, individua mihi germanitatis caritate connexus est: quaeso, ut epistolam meam, huic epistolae tuae copulatam, ei reddere non graveris. Noli nos ejus aestimare virtutibus; in illo conspicias expressa Sanctitatis vestigia; & ego cinis, & vilissima pars luti, & jam favilla, dum vector, satis habeo, si splendorem morum illius imbecillitas oculorum meorum ferre sustineat: ille modò se lavit, & mundus est, & tanquam nix dealbatus; ego cunctis peccatorum sordibus inquinatus, diebus ac noctibus opprior cum tremore reddere novissimum quadran-

(a) Significat aniram in cundo ex penis talaria veteris peduleritatem, ducta metaphora à dibus additans.

Mercurio Deorum nuncio, sui

Psal. 30. drantem: sed tamen quia Dominus soluit compeditos, &
Mat. 5. super humilem, & trementem verba sua, requiescit, for-
Tf. 145. sitan, & mihi in sepulchro scelerum jacenti dicat, Hjerony-
Esa. 66. nyme, veni foras. Sanctus presbyter Evagrius plurimum te
 salutat, & Martianum fratrem juncto salutamus obsequio, &
 quem ego videre desiderans, catena languoris innector.

EPISTOLA V.

HJERONYMUS AD FLORENTIUM.

ARGUMENTUM.

*Scribit ad eundem Florentium, ejus literis respondens, petitque
 ab eolibros quosdam, offerens ipsi inserca,
 quos habebat, de sua bibliotheca.*

IN ea mihi parte eremi commoranti, quæ juxta Syriam
 Saracenis jungitur, dilectionis tuæ scripta perlata sunt,
 quibus lectis, ita redaccensus est animus Hjerosolymam profi-
 ciscendi, ut penè nocuerit proposito, quod profuerat cha-
 ritati. Nunc igitur, quomodo valeo, pro me tibi littera
 repræsentor: etsi corpore absens, amore tamen, & spiritu
 venio, impendio exposcens, ne nascentes amicitias, quæ
 Christi glutino cohæserunt, aut temporis, aut locorum ma-
 gnitudo divellat, quin potius fœderemus eas reciprocis
 epistolis; illæ inter nos currant, illæ sibi obuiant, illæ no-
 biscum loquantur. Non multum perditura erit caritas, si tali
 secum sermone fabuletur. Ruffinus autem frater, ut scri-
 bis, necdum venit, & si venerit, non multum proderit de-
 siderio meo, cum eum jam visurus non sim. Ita enim, & ille
 longo intervallo separatus est, ut huc non possit excurrere,
 & ego arreptæ solitudinis terminis arceor, ut cœperit jam
 mihi non licere, quod volui. Ob hoc, & ego obsecro, & tu
 ut petas, plurimum quæso, ut tibi beati Rheticii(a), Augustu-
 dunensis Episcopi, commentarios ad scribendum largiatur,
 in quibus Canticum Canticorum sublimiori sensu ille disse-
 ruit. Scripsit mihi, & quidam de patria supradicti Fratris,
 Ruffini, Paulus senex, Tertulliani suum codicem apud eum
 esse,

(a) Meminit hujus in catal. Scri- terpretationes alibi tçat Hjer-
 pter. Ejsusdem vero aliquas in- ronymus.

esse, quem vehementer reposcit: & ex hoc, quæso, ut eos
libros, quos me non habere brevis subditus edocebit, libra
rii manu in charta scribi jubeas. Interpretationem quoque
Psalmorum Davidicorum, & prolixum valde librum de sy-
nodis Sancti Hilarii(b), quem ei apud Treviros manu mea ipse
descripseram, æquè mihi transferas peto. Nosti hoc esse, Psalm. 52
Christianæ animæ pabulum, si in lege Domini meditetur die
ac nocte. Ceteros hospitio recipis, solatio foves, sumpti-
bus juvas. Mihi, si rogata præstiteris, cuncta largitus es;
Et quoniam, largiente Domino, multis Sacræ Bibliothecæ
codicibus abundamus, impera vicissim, & quodcumque vis,
mittam: nec putes mihi grave esse, si jubeas: habeo alum-
nos, qui antiquariæ arti serviunt. Neque verò beneficium
pro eo, quod polliceor, postulo. Heliodorus frater mihi
indicavit, te multa de scripturis quærere, nec sic invenire
aut, si omnia habes, incipit sibi plus caritas vindicare,
plus petere. Magistrum autem pueri tui, de quo dignatus
es scribere, quem plagiatores ejus esse non dubium est, sæ-
pe Evagrius Presbyter, dum adhuc Antiochiæ essem, me
præsentem corripuit, cui ille respondit: Ego nihil timeo. Di-
cit se à Domino suo fuisse dimissum: & si vobis placet, ecce
hic est, transmittite quo vultis: in hoc arbitror me non
peccare, si hominem vagum non sinam longius fugere. Qua-
propter quia ego in hac solitudine constitutus, non pos-
sum agere quod jussisti, rogavi carissimum mihi Evagrium,
ut tam tui, quam mei causa instanter negotium prosequatur.

EPISTOLA VI.

HIERONYMUS AD ANTONIUM
DE MODESTIA.

ARGUMENTUM.

*Antonium, quod, toties rogatus, nunquam rescripserit,
reprehendit, & superbiæ coarguit.*

Dominus noster humilitatis magister, disceptantibus de
dignitate discipulis, unum apprehendit è parvulis, di-
cens:

(a) Loquitur de Episcopo Picta- de synodis adversus Arrianos
viensi; is enim inter alia opera scripsit. floruit anno 355.

- Mat. 18.* eens: Quicumque verſum non fuerit converſus ſicut infans non poteſt introire in regnum cælorum. Quod ne tantum docere, nec facere videretur, implevit exemplo: dum diſcipulorum pedes lavat, dum traditorem osculo excipit, dum loquitur cum Samaritana, dum ad pedes ſibi ſedente Maria, de Cælorum diſputat regno, dum ab inferis reſurgens, primum mulierculis apparet. Satanas autem ex archangelico
Joan. 13.
Luc. 23.
Joan. 4.
Eſai. 14.
& 40.
Mat. 23. faſtigio non aliam ob cauſam, niſi ob contrariam humilitati ſuperbiam, ruit. Et Judaicus populus primas ſibi Cathedras, & ſalutationes in foro vendicans, deputato antea in ſtillam ſitula gentium populo ſuccedente, deletus eſt, Contra ſophiſtas quoque ſæculi, & ſapientes mundi Petrus, & Jacobus
1. Pet. 5. piſcatores mittuntur. Cujus rei cauſa ſcriptura ait: Superbis Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Vide frater quale malum ſit, quod Deum habet adverſarium. Ob
Eſai. 18. quod in Evangelio Phariſæus arrogans ſpernitur, & humilis publicanus auditur. Decem jam (niſi fallor) epiſtolas plenas tam officii, quàm precum miſi, cùm tu ne nutum quidem facere dignariſ: & Domino loquente cum ſervis, frater cum fratre non loqueris. Nimis, inquires, contumelioſe. Crede mihi, niſi ſyli verecundia prohiberet, tanta læſus ingererem, ut inciperes mihi reſcribere vel iratus. Sed quoniam & irasci hominis eſt, & injuriam non facere, Chriſtiani; ad antiquum morem revertens, ruruſ precor, ut, & diligentem te diligas, & ut conſervo ſermonem conſervuſ impartias. Vale in Domino.

EPISTOLA VII.

HIERONIMUS AD THEOPHILUM,
 EPISCOPUM ALEXANDRINUM.

A R G U M E N T U M.

Theophilus, Alexandrina Eccleſiæ viceſimus primuſ Episcopuſ miſerat ad Sanctum Hieronymum paſchalam librum, ut eum in Latinum ſermonem verteret: excuſat ſe nunc ei, quod ſeriùs verterit, cùm valetudine, tum Paula obitu impedituſ: librum laudat, & ut alia opera vel ſibi legenda, vel vertenda tranſmiſſa t, rogat.

EX eo tempore, quo Beatitudinis tuæ accepi epiſtolas; juncto Paſchali libro, uſque in præſentem diem ita, & inueroſe luſtuſ, & ſollicitudine, ac diverſiſ ſuper ſtatu Ec-
 cle-

eleſa hinc inde rumoribus exagitatus ſum, ut vix volumen tuum potuerim in Latinum ſermonem vertere. Optime enim noſti, juxta veterem ſententiam, non eſſe tristem eloquentiam, maxime ſi ad ægritudinem animi accedat corporis ægritudo; & hanc ipſam epistolam febre æſtuans, & quintum jam diem decumbens lectulo, nimia feſtinatione dictavi, breviter indicans Beatitude tuæ, magnum me laborem ſuſtinuiſſe in translatione ejus, ut omnes ſententias pari venuſtate transferrem, & Græcæ eloquentiæ Latinum aliqua ex parte reſponderet eloquium. In principio philoſopharis, & generaliter agens, dum omnes erudiſ, unum jugulas: in reliquis autem, quod vel diſſicillimum eſt, Rhetoricæ eloquentiæ jungiſ Philoſophos, & Demosthenem, atque Platonem nobis conſocias. O quanta dicuntur in luxuriam, quantis præconiis extollitur continentia, & de intimis ſapientiæ diſciplinis, diei, ac noctis, lunæ curſus, ac ſolis ratio, & mundi iſtius natura deſcribitur: & hanc ipſam diſputationem ad Scripturarum reſers auctoritatem, ne in paſchali (a) libro videaris de ſæcularibus quidquam fontibus mutuatus. Quid plura? In his laudare te vereor, ne aſſentandi crimen incurram. Optimus liber eſt, & in Philoſophis, & agens ſuſceptam cauſam abſque invidia perſonarum. Unde, obſecro te, ignoſcas tarditati meæ; ita enim Sanctæ, & Venerabilis Paulæ (b) conſectus ſum dormitione, ut abſque translatione, hujus libri, uſque in præſentiarum, nihil aliud divini operis ſcripſerim; perdidimus enim, ut ipſe noſti, repente ſolacium: quod, ut conſcientiæ noſtræ teſtis eſt Dominus, non ad proprias ducimus neceſſitates, ſed ad Sanctorum refrigeria, quibus illa ſollicitè ſerviebat. Sancta, & venerabilis te filia tua, Euftochium, quæ nullam pro matris abſentia recipit conſolationem, te univerſa fraternitas ſuppliciter ſalutat. Libros, quos dudum ſcripſiſſe te nunciaviſti, vel legendos nobis, vel vertendos traſmitte. Vale in Chriſto.

EPI-

(a) Magna fuit olim de die Paſchæ queſtio; hinc multa concilia contra Quartodecimanos, qui Paſchalem ſolemnitatem die 14. Junæ in quamcumque diem incidere celebrarent contra receptam a ſeniori Ec-

cleſiaſtici præſcriptam conſuetudinem, quæ ad Dominicam poſt 14. lunæ illam conſignaverant.

(b) Ejus vitam elegantiffimè oratione deſcribit Hieron. infra lib. 3.

EPISTOLA VIII.

HJERONYMUS AD PAULUM
CONCORDIENSEM.

ARGUMENTUM.

Paulum Concordiensem, centesimum agentem annum, virenti tamen, integroque corpore, laudat, & de vitæ termino doctile multa admiscens petit ab eo libros quosdam, mittens et interea vitam Pauli Eremitæ, quam ipse Hieronymus ediderat.

Job. 14 **H**umanæ vitæ brevitæ damnatio delictorum est: & in ipso
Genes. 3 sæpe lucis exordio, mors secuta nascentem, labentia
Genes. 6. quotidie in vitium sæcula proficitur. Nam cum primum
7. paradisi colonum, viperinis nexibus præpeditum, coluber
Genes. 7. deduxisset ad terras, æternitas mortalitate mutata, in non-
8. gentos, & eo amplius annos, secunda quodammodo immor-
1. Pet. 3. talitate maledicti hominis distulerat elogium. Exinde paula-
 tim recrudescente peccato, totius orbis naufragium gigantum
 adduxit impietas: post illud, ut ita dixerim, purgati baptisma
 mundi, in breve tēpus hominum vita contracta est. Hoc quo-
 que spatium sceleribus nostris, semper contra divina pu-
 gnantibus, penè perdidimus. Quotus enim quisque aut cen-
 tenariam transgreditur ætatem, aut non ad eam sic pervenit,
Psal. 79 ut pervenisse pœniteat? secundum quod in libro Psalmorum
 scriptura testatur: Dies vitæ nostræ septuaginta anni; si autem
 multum octoginta, quidquid reliquum est, labor, & dolor. Quor-
 sum ais, ista tam alto repetita principio, & ita procul cœ-
 pta, ut meritò quis Horatiano de nobis possit sale ludere: Et
Apoc. 1. gemino bellum Trojanum orditur ab ovo: (a) videlicet ut se-
 necutem tuam, & caput ad Christi similitudinem candidum,
 (b) dignis vocibus prædicemus. Ecce jam centenus ætatis cir-
 culus

(a) Ordiri ab ovo est longa re-
 petere initia.

(b) Allusio est ad id quod legi-
 tur Dan. 7. capilli capitis ejus
 quasi lana munda: Et Apoc. 1.
 Caput autem, & Capilli erant
 candidi, velut lana alba, & tan-

quam nix. Audi Hieronym. in
 Eccl. cap. 10. Lege Danielelem:
 Vetusium dlerii invenies Deum.
 Lege Apocalypsim Joannis, &
 caput Salvatoris candidum ut
 nivem albam reperies.

culus voluitur, & tu semper præcepta Domini custodiens, futura beatitudinem vitæ per præsentia exempla meditaris. Oculi puro lumine vigent: pedes imprimunt certa vestigia: auditus penetrabilis, dentes candidi, vox sonora, corpus solidum, & succi plenum: cani cum rubore discrepant, vires cum ætate dissentiunt, non memoriæ tenacitatem, ut in plerisque cernimus, antiquior senectû dissolvit, non calidi acumen ingenii frigidus sanguis obtundit, non contractam rugis faciem arata frons exasperat, non denique tremula manus per curvos ceræ tramites errantem stylum (a) ducit. Futuræ nobis resurrectionis virorem in te Dominus ostendit, ut peccati sciamus, esse quod cæteri adhuc viventes præmoriuntur in carne: justitiæ, quod tu adolescentiam in aliena ætate mentiris (b). Et quamquam multis istam corporis sanitatem, etiam peccatoribus, evenire videamus: tamen illis hoc diabolus ministrat, ut peccent, tibi Dominus præstat, ut gaudeas. Doctissimi quique Græcorum, de quibus pro Flacco agens luculenter Tullius ait: ingenita levitas, (c) & erudita vanitas: regum suorum ac principum laudes accepta mercede dicebant; hoc ego nunc faciens, pretium posco pro laudibus. Et ne putes modica esse quæ deprecor: margaritum de Evangelio postularis: eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum tetræ, purgatum septuplum. Scilicet commentarios Fortunatiani, (d) & propter notitiam persecutionum, Aurelii Victoris (e) historiam, simulque Epistolæ Novatiani, (f) ut dum schismatici hominis venena co-

gno-

(a) Scribebant olim veteres in ceratis tabulis æreo, vel aliterius similis materiæ stylo.

(b) Mentiris dicit, pro imitari eleganti locutione; qui enim in senectute adolescentiæ vigorem habet, rectè mentiri adolescentiam dicitur; vocavit autem alienam ætatem, quia senectus aliena ab adolescentia ætas est.

(c) Sanctus Hieronymus in illud. O Insensati. Galat. 3. Unaquæque, inquit, Provincia suas habet proprietates. Græcos leves apud C. Cæsarem

sugillat Tullius dicens. Aut leviorum Græcorum, aut immanium Barbarorum. Et pro Flacco ingenita, inquit, levitas, & erudita vanitas.

(d) Fuit Episcopus Aquilienfis, commentarios in Evangelia scripsit; floruit Constantino Imperatore. Hieron. de scriptor.

(e) Historiam persecutiones Ecclesiæ usque ad Diocletianum comprehendente scripsit.

(f) Fuit primus in Ecclesia Antiochie papa adversus Cornelium.

quoscimus, libentius Sancti Martyris Cypriani bibamus antea
dotum. Misimus interim te tibi, id est, Paulo seni Paulum
seniorem: (a) in quo propter simpliciores quosque multum in
dejiendo sermone laboravimus. Sed nescio quomodo, etiam
si aqua plena sit, tamen eundem odorem lagena servat, quo-
dum rudis esset, imbuta est. Si hoc munusculum placuerit, ha-
bemus etiam alia condita, quæ cum plurimis orientalibus mero-
cibus ad te (si Spiritus Sanctus afflaverit) navigabunt.

EPISTOLA IX.

HJERONYMUS RUFFINO.

ARGUMENTUM.

*Historiam super jurgio duarum mulierum meretricum Salomonis,
judicio sapienter extricato, per allegoriam interpretatur
pro Ecclesia ex gentibus congregata, & Syna-
goga Judeorum.*

Multum in utramque partem crebro fama mentitur, &
tam de bonis mala, quam de malis bona, falso rumore
concelebrat. Unde & ego gaudeo quidem super testimonio
erga me sanctitatis tuæ, & amore sancti presbyteri Eusebii: nec
dubito quin me publice prædicetis, sed tacitum vestræ pru-
dentia judicium pertimesco. Itaque obsecro, ut magis me-
mineritis mei, & dignum vestra laude faciatis. Quod pri-
mus ad officium provocasti, & mihi secundæ in rescribendo
partes datæ sunt, non venit de incuria in amicos, sed de
ignorantia. Si enim scissem, præoccupassem sermonem tuum.

- Reg. 1. Interpretatio judicii Salomonis super jurgio duarum mulie-
rum meretricum, quantum ad simplicem historiam pertinet,
perspicua est, quod puer annorum duodecim contra ætatis
sux mensuram de intimo humanæ naturæ iudicavit affectu.
Unde & admiratus est, & pertimuit illum omnis Israel, quod
scilicet eum manifesta non fugerent, qui tam prudenter ab-
sc. 10. scoudita deprehendisset. Quantum autem ad typicos perti-
net intellectus, dicente Apostolo: hæc omnia in figura con-
tin-

(a) Id est vitam Pauli primi Ere. cum Paulus concordienfis centum
mita. Seniore. autem hunc uirius tantum esset.
ægat, quia 113. annis vixit

tingebant illis: (scripta sunt autem ad correctionem nostram, in quos fines sæculorum decurrerunt) quidam Græcorum autumant super synagoga, & Ecclesia sentiendum, & ad illud tempus cuncta referenda, quando post crucem, & resurrectionem, tam in Israel, quam in gentium populo, verus Salomon, id est pacificus, regnare cæperit. Quod autem, adulteræ & meretrices synagoga, & Ecclesia dicantur in scripturis, nulla dubitatio est, & hoc prima fronte videtur esse blasphemum: cæterum si recurramus ad prophetas, *Of. 12* scilicet, qui accepit uxorem fornicariam, & generavit filios fornicationis, & deinde adulteram, & ad Ezechielem, qui *Ez. 16* Hierusalem quasi meretricem arguit, quod secuta sit amatores suos, & divaricaverit omni transeunti pedes, lupanarque in loco celebri extruxerit: animadvertemus Christum idcirco venisse, ut meretrices donaret matrimonio, & de *Eph. 26* duobus gregibus unum ovile faceret, medioque pariete destructo, in easdem caulas oves prius morbidas congregaret. Hæ sunt duæ virgæ, quæ junguntur in Ezechiele, & de quibus per Zachariam Dominus refert: Et assumpsi mihi duas *Ez. 37* virgas, unam vocavi decorem, & alteram vocavi funiculum, & pavi gregem. Mulier quoque illa meretrix in Evangelio, quæ pedes Jesu lacrymis lavat, crine detergit, & cui *Luce 7* peccata omnia dimittuntur, manifestè pingit Ecclesiam de gentibus congregatam. Hæc idcirco in prima fronte replicavi, ne cui videatur incongruum, si synagoga, & Ecclesia meretrices dicantur, quarum una Salomonis judicio filii possessione donata est. Prudens quærat auditor, quomodo meretrix sit Ecclesia, quæ non habet maculam, neque rugam? Non dicimus Ecclesiam permanisse meretricem, sed fuisse. Nam, & in Simonis leprosi domo Salvator scribitur inisse convivium; utique non quia leprosus erat eo tempore, quo *Eph. 12* habebat hospitem Salvatorem, sed quia leprosus antè fuerat. Matthæus quoque in catalogo Apostolorum publicanus dicitur, non quod permanferit publicanus post Apostolicam dignitatem, sed quia prius fuerit publicanus: ut ubi superabundavit peccatum, superabundaret, & gratia. Simulque considera quid dicat Ecclesia; contra synagogam calumniatricem: Ego, & mulier hæc habitamus in domo una. Post resurrectionem enim Domini Salvatoris una de utroque populo Ecclesia congregata est: & quam eleganter, Peperi, inquit, apud eam in cubiculo: Ecclesia enim de gentibus, *Mat. 25.* *Mar. 14.* *Luce 54* quæ

quæ non habebat prius legem, & Prophetas, peperit in domo synagogæ: nec egressa est de cubiculo, sed ingressa. Unde dicit in Cantico Canticorum: Introduxit me rex in cubiculum suum. Et iterum: Et quidem non spernam te. Assumens introducâ te in domum matris meæ, & in cubiculum ejus, quæ me genuit. Tertia autem die postquam ego peperî, peperit, & hæc. Si consideres Pilatum lavantem manus atque dicentem: Mundus ego sum à sanguine justî hujus: si Centurionem antè patibulum confitentem: Verè hic erat filius Dei: si eos qui antè passionem per Philippum, Dominum videre desiderant: haud ambiges primam peperisse Ecclesiam, & postea natum populum Judeorum, pro quo Dominus precabatur: Pater ignosce eis, quod enim faciunt nesciunt. Unâque die credidere tria millia, & alia die quinque millia. Et eramus simul, (multitudinis enim credentium erat cor unum, & anima una) nullusque alius in domo nobiscum, exceptis nobis duabus, non blasphemantium Judeorum, non gentilium idolis servientium. Mortuus est autem filius mulieris hujus nocte. Dum enim legis sequitur observantiam, & gratiæ Evangelii jugum Mosaicæ doctrinæ copulat, tenebrarum errore cooperta est. Oppressitque eum mater sua, dormiens, quæ non poterat dicere. Ego dormio, & cor meum vigilat. Media nocte confurgens, tulit filium de latere Ecclesiæ dormientis, & in suum collocavit sinum. Relege totam ad Galatas Apostoli epistolam: & animadvertes quomodo filios Ecclesiæ suos facere synagoga festinet, & dicat Apostolus: Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis. Vivum tulit; non ut possideret, sed ut occideret; non enim amore fecit hoc filii, sed æmulæ odio, & suum mortuum per legis ceremonias in sinum Ecclesiæ supposuit. Longum est, si velim singula percurrere, quomodo per Apostolum Paulum, & Ecclesiasticos viros intellexerit Ecclesia, non esse suum filium, qui tenebatur in lege, & in luce cognoverit, quem in tenebris non videbat. Inde iurgium ortum est, & præsentè rege, altera dicente. Filius tuus mortuus est, meus autem vivit: altera respondente. Mentiris, filius quippe meus vivit, & filius tuus mortuus est: atque in hunc modum contendebant coram rege. Tunc rex Salomon (qui manifestè Salvator accipitur, secundum Psalmum septuagesimum-primum, qui titulo Salomonis inscribitur: ubi nulla dubitatio est, quin cuncta, quæ

dicantur, non Salomoni mortuo, sed Christi convenienti
majestati) simulat ignorantiam, & humanos pro dispensatio-
ne carnis mentitur affectus, sicut in alio loco: ubi posuistis
Lazarum? Et ad mulierem fluentem sanguine: quis me te-
tigit? Gladium postulat de quo dixerat; nolite putare, Ioh. 11
quod venerim pacem mittere super terram: non veni pacem Mat. 9.
mittere, sed gladium. Veni enim dividere hominem contra Mat. 10.
patrem suum, & filiam contra matrem suam: & inimici ho-
minis domestici ejus: & tentat naturam naturæ Dominus,
vultque secundum utriusque voluntatem viventem filium in
legem gratiamque dividere: non quod probet, sed quod ad
arguendum calumniam synagogæ, hoc velle se dicat. Illa,
quæ nolebat Ecclesiæ filium in gratia vivere, nec per bap-
tismum liberari, libenter habet dividi puerum, non ut possi-
deat, sed ut interficiat. Ecclesia, quem scit suum esse, li-
benter concedit æmulæ, dum vivat saltem apud adversariam,
ne inter legem divisus, & gratiam, Salvatoris mucrone fe-
riatur. Unde dicit Apostolus: ecce ego Paulus dico vobis,
quod, si, legem observatis, Christus vobis nihil prodeit. Galas. 5
Hæc sub allegoriæ nubilo dicta sunt. Cæterum optimè novit
prudencia tua, non easdem esse regulas in tropologiæ umbris,
quæ in historiæ veritate. Quod sicubi pedem offendimus, &
sapienti lectori frivolum videatur esse quod scripsimus, cul-
pam in auctorem referat. Nos enim & hæc ipsa, in lectulo
decumbentes, longaque ægrotatione confecti, vix notario
celeriter scribenda dictavimus, non ut implemus materiam,
sed ne tibi, in principio amicitiarum aliquid imperanti, vi-
deremur negare. Ora nobis à Domino sospitatem, ut post
duodecim menses, quibus jugi languore confectus sumus,
possim aliquid dignum vestræ scribere voluntati: & ignosce,
si scatens oratio cursu non solito fluat, non enim eodem le-
pore dictamus, quo scribimus; quia in altero sæpe stylum
vertimus, (a) iterum quæ legi digna sint scripturi: in altero
quidquid in buccam venerit, celeri sermone convoluimus.
Caninium libenter vidi, qui narrare tibi poterit, quam dif-
ficile, & periculosum manus dextræ, usque in presentem
diem, quo ista dictavi, vulnus sustinuerim.

EPI.

(a) Stylus verti dicitur, cum tera deleteretur; utitur autem
quid ex scriptis deletur, quod Horatiano carmine.
una styli parte scriberetur, al-

EPISTOLA X.

HIERONYMUS PAULINO ANTIOCHENÆ
URBIS EPISCOPO.

A R G U M E N T U M.

Purgatoria est hæc epistola, quod non scribat exactius.

VOce me provocas ad scribendum, terres eloquentia, & in epistolari stylo propè Tullium repræsentas. Quod quereris, me paruas & incomptas literulas mittere, non venit de incuria, sed de timore tui: ne verbosius ad te loquens, plura reprehendenda transmittam: Et navigandi tempore tantæ à me simul epistolæ flagitantur, ut si cuncta ad singulos velim scribere, occurrere nequeam: unde accidit, ut omiſſa compositione verborum, & scribentium solitudine, dictem quidquid in buccam venerit, & amicum te tantum meorum dictorum, non judicem considerem. Et scis ipse, non bene fieri, quod occupato animo fiat. Pileolum textura breve, charitate latissimum, senili capiti confovendo, libenter accepi, & munere, & muneris auctore lætatus.

EPISTOLA XI.

HIERONYMUS DESIDERIO.

A R G U M E N T U M.

Desiderium, & Serenillam sororem, à quibus literas acceperat ex nominum etymologia ducto initio commendat: & quod ad sancta loca suum implentes propositum accedant hortatur: & cur suorum operum interea nihil illis mittat, rationem reddit. Coniicitur autem ex epistola Romanos hos fuisse, quippe cum asserat, quod à Marcella, & Domnionè itidem Romanis, ac in Urbe degentibus, suorum operum exemplaria petere possunt.

Læto sermone dignationis tuæ, quem mihi non opinanti tua benevolentia tribuit, gavisus quidem sum testimonio honesti, & eloquentis viri, sed in memet reversus, satis dolui, indignum tantis laudibus atque præconio opprimi me potius, quam levari. Scis enim dogma nostrum humili-

tatis

tatis tenere vexillum, & per ima gradientes ad summa, nos scandere; quotus igitur ego, vel quantus sum, ut eruditæ vocis merear testimonium, ut mihi ab eo palma eloquentiæ deferatur, qui scribendo disertissimè, deterruit ne scriberem? Veruntamen audendum est, ut charitas, quæ non quærit quæ sua sunt, sed quæ proximi, reddat salutationis officia, quoniam locum implere non valet præceptoris. Gratulor tibi, & sanctæ, atque venerabili forori tuæ Serenillæ, quæ Pheronymos (a) calcatis fluctibus sæculi, ad Christi tranquilla pervenit, quamquam hoc nominis vaticinio in te prædestinatum sit. Legimus enim, *Dan. 9.* sanctum quoque Daniele appellatum desideriorum virum, & amicum Dei, quia mytheria ejus scire desideravit. Itaque, quod venerabilis Paula me est deprecata, ut facerem, sponte facio: hortorque vos, & precor per Domini charitatem, ut nobis vestros tribuatis aspectus, & per occasionem sanctorum locorum tanto nos ditetis munere. *Ps. 132.* Certè, si consortia nostra displicuerint, adorasse ubi steterunt pedes Domini pars fidei est, & quasi recentia natiuitatis, & crucis, ac passionis vidisse vestigia. Opusculorum meorum, quia plurima evolaverunt de nidulo suo, & temerario editionis honore vulgata sunt, nihil nisi, ne eadem forsitan mitterem, quæ habebas; quòd si exemplaria libuerit mutuari, vel à sancta Marcella, quæ manet in Aventino, (b) vel a Lot temporis nostri, Domnionè, viro sanctissimo accipere poteris. Ego autem operiens præsentiam tuam, aut totum tibi dabo cum affueris; aut, si hoc aliquæ impedierint difficultates, quæcunque præceperis, libens mittam. Scripsi librum de illustribus viris, ab Apostolis usque ad nostram ætatem, imitatus Tranquillum, (c) Græcumque Apollonium: & post catalogum plurimo-

(a) Ita dicitur quod nomen ferat, id est, quod secundum nominis sui significationem in serenitate, & tranquillitate versetur. Sic Nazianzenus magni Basilii matrem Emmeliam *ἡσυχίου* vocat, quod curam scilicet, ac sedulitatem secundum nominis significationem haberet. Et vulgo dici solet:

ille nomen secum portat, hoc est habet id, quod ejus nomen significat.

(b) Aventinus unus est ex septem Urbis montibus.

(c) Extat Tranquilli liber de claris Oratoribus, & Grammaticis.

rimorum, me quoque in calce voluminis, quasi abortivum, & minimum omnium Christianorum, posui: ubi mihi necesse fuit, usque ad decimum quartum annum Theodosii principis, quæ scripserim breviter annotare: quem librum cum à supradictis sumpseris, quicquid de indice minus habueris, paulatim scribi faciam, si volueris.

EPISTOLA XII.

HJERONYMUS AD CROMATIUM, ET
HELIODORUM IN TOBIAM.

A R G U M E N T U M.

Quomodo ab eis rogatus, Tobie librum, qui inter hagiographa numeratur, accito peritissimo quodam Chaldo ex Chaldo sermone transfulerit, Cromatio, & Heliodoro Episcopis rationem explicat.

MIrari non defino exactionis vestræ instantiam; exigitis enim, ut librum Chaldo sermone conscriptum, ad Latinum stylum traham, librum utique Tobie, (a) quem Hebræi de catalogo divinarum scripturarum, secantes, his quæ hagiographa (b) memorant, manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio, arguunt enim nos Hebræorum studia, & imputant nobis contra suum canonem, Latinis auribus ista transferre, sed melius esse judicans Phariseorum displicere iudicio, & Episcoporum iussibus deservire, institi ut potui, & quia vicina est Chaldæorum lingua sermoni Hebraico, utriusque lingue peritissimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui, & quicquid ille mihi Hebræicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus Latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero, me, quod iubere estis dignati, compleffe.

EPI-

(a) Librum Tobie esse Canonicum constat ex Tridentino aliisque conciliis.

(b) Ita vocantur omnes æque

Sacræ Scripturæ, siquæ illæ Canonicae sint, siquæ tantum res Sacras scripturarum instar Sanctorum tractent. Calvet.

AD DOMNIONEM, ET ROGATIANUM IN
LIBRUM PARALIPOMENON.

A R G U M E N T U M .

Quanto studio, & labore Paralipomenon. librum, ex Hebræo sermone verterit, rationes explicat, quippe cum ob hoc & Judææ provinciam circumiens, propriis collustraverit oculis, & eruditum quendam Hebræum doctorem acciverit: necessarium autem fuisse opus, ob vitiatam LXX. interpretationem, ostendit.

Quomodo Græcorum historias magis intelligunt, qui Athenas viderint, & tertium Virgillii librum, qui a Trojade per Leucaten, (a) & Acroceraunia (b) ad Siciliā, & inde ad ostia Tiberis navigaverint: ita sanctam Scripturam lucidius intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus sit, & antiquarum urbium memorias, locorumque, vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit, unde, & nobis curæ fuit, cum eruditissimis Hebræorum hunc laborem subire, ut circumiremus provinciam, quam universæ Christi Ecclesiæ sonant. Fateor enim mi Domnion, & Rogatione charissimi, numquam me in divinis voluminibus propriis viribus credidisse, nec habuisse opinionem meam, sed etiam, de quibus scire me arbitrabar, interrogare me solitum, quanto magis de iis, super quibus anceps eram? Denique cum a me nuper literis flagitassetis, ut vobis Paralipomenon Latino sermone transferrem, de Tiberiade quendam legis doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, assumpsi, & contuli cum eo a veritice, ut ajunt, usque ad extremum unguem, & sic confirmatus, ausus sum facere quod jubebatis. Libere enim vobis loquor, ita in Græcis, & Latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est, ut non tam Hebræa, quam Barbara quædam, & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum sit. Nec hoc Septuaginta (c) interpretibus, qui, Spiritu

San-

- (a) Promonptorium Epiri. *hebat tunc puritatem, sicuti*
(b) Montes in fronte Epiri. *Apostolorum. Ego; hodie adeo*
(c) Verso LXX. usque ad tempus S. Hjeronymi habita fuit *vitiata superest, ut non eadem*
ut authentica; tamen non ha- *esse videatur. Vide Gardebofc.*
in 1. Ecl. sac. B 2

Sancto pleni, ea, quæ vera fuerunt, transfulerant, sed scriptorum culpæ adscribendum, dum de emendatis inemendata scriptitant, & sæpe tria nomina, subtractis è medio syllabis, in unum vocabulum cogunt, vel è regione unum nomen propter latitudinem suam in duo vel tria vocabula dividunt. Sed & ipsæ appellationes, non homines, ut plerique existimant, sed urbes, & regiones, saltus, & provincias sonant, & oblique sub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur historiæ. De quibus in Regnorum libro dicitur: Nonne ecce hæc scripta sunt in libro verborum dierum regum Jûda? Quæ utique in nostris codicibus non habentur. Hoc primum sciendum, quod apud Hebræos liber Paralipomenon unus sit, (c) & apud illos vocatus dibrehaïomim, id est verba dierum, qui propter magnitudinem apud nos divisus est; quod nonnulli etiam in Bruto Ciceronis dialogo faciunt, ut eum in tres partes secent, cum unus à suo auctore sit editus. Deinde etiam illud attendendum, quod frequenter nomina, non vocabula hominum, sed rerum, ut dixi, significantius sonant. Ad extremum, quod omnis eruditio scripturarum in hoc continetur, & historiæ, quæ vel prætermisæ sunt in suis locis, vel perstrictæ leviter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque vestrarum adiutus auxilio, nisi librum benevolis placitum, tamen invidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim quæque, ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm discere. Si quis in hac interpretatione, voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, suam conscientiam recolat, videat ordinem, textumque sermonis, & tunc nostro labori, si potuerit, detrahat. Ubi cumque ergo asteriscos, id est stellas, radiare in hoc volumine videritis, ibi sciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur: ubi verò obelus, transversa scilicet virga præposita est, illic signatur, quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus Sancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

EPI-

(a) In Bibliis nostris a Conc. latet: Hebræi tamen vulgo illos Esdræ adscribunt.
Paralipom. Horum Author

HIERONYMUS AD DOMNIONEM, ET ROGAT. IN ESDRAM, ET NEEMIAM.

A R G U M E N T U M.

Esdram, & Neemiam cum toties per triennium interpretatus transfulerit: qui eorum libri in canone sint, explicat, & cur post Lxx. interpretationem necessarium fuerit opus, rationes reddit.

Utrum difficilius sit facere quod possitis annegare, nec dum statui. Nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere sententiæ est: & magnitudo oneris impositi ita cervices premit, ut ante sub fasce ruendum sit, quam levandum. Accedunt ad hoc invidorum studia, qui omne quod scribimus, reprehendendum putant: & interdum, contra se conscientia repugnante, publicè lacerant, quod occultè legunt: in tantum ut clamare compellar, & dicere: Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Tertius annus est, quod semper scribitis, atque rescribitis, ut Esdræ librum, & Esther vobis de Hebræo transferam: quasi non habeatis Græca, & Latina volumina, aut quicquid illud est, quod à nobis vertitur, non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem, (ut ait quidam) niti, neque aliud fatigandum, nisi odium, ^{Tertius} quærere, extremæ dementiæ est. Itaque obsecro vos, mi Domnion, & Rogatiane charissimi, ut privata lectione contenti, libros non efferatis in publicum: nec fastidiosos cibos ingeratis: vitetisque eorum supercilium, qui judicare tantum de aliis, & ipsi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum sunt, quibus nostra non displicent: his tribuatis exemplar, admonentes, ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia est, distinctè, & per intervalla transcribant. Nihil enim proderit emendasse librum nisi emendatio librariorum diligentia conseruetur. Nec quemquam moveat, quod unus à nobis liber editus est: nec apochryphorum tertii, & quarti libri (a) somniis delectetur: quia & apud Hebræos Esdræ Neemiæque

B 3

miæque

(a) Liber 3., & 4. Esdræ inter apocryphas scripturas reii- citur, ideo Trid. Patres 1., & 2., canonicum esse lib. disunt.

miſque ſermones in unum volumen coarctantur : & quæ non habentur apud illos, nec de viginti-quatuor ſenibus, ſunt procul abiicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata, & inverſa demonſtrat, nec poteſt utique verum aſſeri, quod diverſum eſt : mittite eum ad evangelia, in quibus multa ponuntur quaſi de veteri Teſtamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud. Quoniam Nazareus vocabitur : & , Ex Ægypto vocavi filium meum . Et , Videbunt in quem compunxerunt. multaſque alia, quæ latiori operi reſervamus : & quarite ab eo, ubi ſcripta ſint. Cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus, quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certe, quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt : edidi aliquid, quod non habetur in Græco, aut aliter habetur, quam à me verſum eſt ? quid interpretem laniant ? interrogent Hebræos, & ipſis auctoribus, translationi meæ vel arrogent, vel derogent fidem. Porro aliud eſt, ſi clauſis quod dicitur oculis, mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudio, ac benevolentiam : qui, poſt ſeptuaginta translators, jam Chriſti evangelio coruſcante, Judæos & Hebionitas (a) legis veteris interpretes Aquilam videlicet, & Symmachium, & Theodotionem, & curioſe legunt, & per Origenis laborem in ἱεράτοις Eccleſiis dedicarunt. (b) Quanto magis Latini grati eſſe deberent, quod exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari. Primum enim magnorum ſumptuum eſt, & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia : deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis verius dixerit.

Quod

(a) Hebionitæ ab Hebione hæreſarcha diſti ſunt; hi teſte Epiphanio quicquid horrendum in ſingulis ſectis fuit hæreticorum, qui ipſos præceſſerant ſuſceperunt; præcipui ejus diſcipuli fuere Symmachus, & Theodotio Authores verſionum Sacræ Scripturæ; qui tandem judaiſmum

profeſſi ſunt; cui nomen jam primum dederat Aquila Ponticus ab Eccleſia pulſus, quod aſtologiæ judiciariæ operam daret.

(b) Dedicaffe Eccleſiis Græci hæc editiones dicuntur, propterea quod ab Eccleſiis legerentur.

Quod etiam sapientissimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum scripturæ sensum relinquens, uniuscujusque interpretis sequeretur errorem. Nos autem, qui Hebrææ linguæ saltem parvam habemus scientiam, & Latinus nobis utcumque sermo non deest, & de aliis magis possumus judicare, & ea, quæ ipsi intelligimus, in nostra lingua promere. Itaque licet hydra sibi let, victorque Sinon incendia jactet, numquam meum (juvante Christo) silbebit eloquium: etiam præcisa lingua balbutiet. Legant qui volunt, qui nolunt, abiiciant, eventilent apices: literas calumnientur, magis vestra charitate provocabor ad studium, quam illorum detractio, & odio deterrebor.

EPISTOLA XV.

HIERONYMUS MIMERIO, ET
ALEXANDRO MONACHIS.

ARGUMENTUM.

De resurrectione scribens, excusat occupationem, & tabellarium.

IN ipso jam professionis articulo sancti fratris nostri Synnii, qui vestra mihi scripta detulerat, hæc qualiacumque sint, dictare compellor. Nec possum vestram celare prudentiam, & obsecro ne hoc dictum referatis ad gloriam, quin potius ad plenam necessitudinem, dum ita vobis, quasi mihi loquor. Multas sanctorum fratrum, ac sororum de vestra provincia ad me detulit quæstiones, ad quas usque ad diem Epiphaniorum largissimo spatio me responsurum, putabam. Cumque furtivis noctium lucubratiunculis ad plerasque dictarem, & expletis aliis, me ad vestram quasi ad difficillimam reservarem, subito supervenit, asserens se illico profecturum. Cumque eum rogarem, ut differret iter, libere mihi cepit famem obtendere monasteriorum, Ægypti necessitates, Nili non plenas aquas, multorum inedia, ut prope offensa esset in dominum, illum ultra velle retinere. Itaque subtegmen, & stamina, liciaque, & telas, quæ mihi ad vestram tunicam paraveram, vobis inconfecta transmissi: ut quidquid mihi deest, vestro texatur eloquio. Prudentes estis, & eruditi: & de canina (ut ait Appius) facundia ad Christi disertitudinem transmigrastis. Nec mihi magno apud vos labore opus est, quod philosophum

phum quendam in suadendo rusticum esse perpersum narrant fabulæ. Vix dum dimidium (inquit) dixeram, jam intellexerat. Itaque, & ego tempore coarctatus, singulorum vobis, qui in sacram scripturam commentariolos reliquerunt, sententias protuli, & ad verbum pleraque interpretatus sum: ut, & me liberem quæstione, & vobis veterum tractatorum mittatur auctoritas, quod in legendis singulis ac probandis non meæ voluntati, sed vestro acquiescatis arbitrio.

EPISTOLA XVI.

HIERONYMUS BONASO.

ARGUMENTUM.

Bonasum obtrellatorem quendam, ac nasutum rabulam irridet eo quod, quæ Hieronymus adversus vitia scripserat, tanquam contra se scripta interpretaretur.

Medici, quos vocant chirurgicos, crudeles putantur, & miseri sunt. An non est miseria, alienis non dolere vulneribus, & mortuas carnes inclementi secare ferro? non horrere curantem, quod horret ipse, qui patitur, & inimicum putari? ita se natura habet, ut amara sit veritas, *Esa. 10.* blanda vitia existimentur. Esaias, in exemplum captivitatis futuræ, nudus non erubescit incedere. Hieremias de media Hierusalem ad Euphratem fluvium Mesopotamiæ *Hier. 13.* mittitur, ut inter inimicas gentes, ubi est Assyrius, & castra sunt Chaldeorum, ponat *πρωτόκολλο* (a) corrupendum. *Eze. 4.* Ezechiel stercore primum humano, deinde bubulo, panem de omni semente conspersum edere jubetur, & uxoris interitum siccis oculis videt. Amos de Samaria pellitur, *Amos. 7.* cur quæso? nempe ideo, quia chirurgici spirituales, secantes vitia peccatorum, ad pœnitentiam cohortabantur. Paulus Apostolus. Inimicus, inquit, vobis factus sum verum *Gal. 4.* dicens: Et quia Salvatoris dura videbantur eloquia, pluri mi discipulorum retrorsum abierunt. Unde non mirum est: si & nos ipsi vitiis detrahentes, offendimus plurimos. Dispofui nasum secare fetentem; timeat qui strumosus est, Volo corniculæ (b) detrahare garrienti: rancidulam se intelli-

(a) Græca vox femoralia significans. Primi mortalium ut corporis nuda protegerent, Parentes ex fœculis frondis. (b) Sic loquacem vocat.

telligat cornix. Nunquid unus in urbe Romana est, qui habeat truncas inhonesto vulnere nares? Nunquid solus Bonasus Segestanus cava verba, & in modum vesicarum tumentia, buccis trutinatur inflatis? Dico quosdam scelerere, periurio, falsitate ad dignitatem nescio quam pervenisse, quid ad te, qui te intelligis innocentem? Rideo advocatum, qui patrono egeat: quadrante dignam eloquentiam nare subsanno. Quid ad te, qui disertus es? Volo in nummarios invehī sacerdotes: tu, qui dives non es, quid irasceris? Clausum cupio suis ignibus ardere Vulcanum; nunquid hospes ejus es, aut vicinus, quod à delubris idoli niteris incendia submovere? Placet mihi, de larvis, de bubone, de noctua, de Niliacis ridere portentis, quidquid dictum fuerit, in te dictum putas: in quodcumque vitium, styli mei mucro contorquetur, te clamitas designari: conferta manu (a) in jus vocas, & satyricum scriptorem in profa arguis. An ideo tibi bellus videris, quia fausto vocaris nomine? quasi non & lucus ideo dicatur, quod minimè luceat, & Parcae, quod nequaquam parcant, & Eumenides furiae, quod non sint benignae, & vulgò Æthiopes vocentur argentei. Quodd si in descriptione scelerum semper irasceris, jam tibi cum Persio cantabo: Optent tegenerum, rex, & regina, puellae te rapiant: quicquid calcaveris, hoc rosa fiat. Dabo tamen consilium, quibus absconditis possis pulchrior apparere. Nasus non videatur in facie: sermo non fonet ad loquendum: atque ita, & formosus, & disertus videri poteris.

EPISTOLA XVII.

AUGUSTINUS HIERONYMO.

ARGUMENTUM.

Suas ab Hieronymo acceptas literas scire se dicit, sed eas non rescripserit ignorare, excusans se contra eum librum minime scripsisse, nisi si quod contra sententiam ejus alicubi forte scripsit, contra eum se scripsisse interpretetur.

AUdivi pervenisse in manus tuas literas meas, sed quod adhuc rescripta non merui, nequaquam imputaverim dile-

(a) Manus conferere est ad pugnam, & certamen, & ut vulgo dici solet ad manus venire; pugnando enim manus manibus conferuntur, ac immiscentur.

dilectioni tuæ, aliquid procul dubio impedimenti fuit: unde agnosco Dominum à me potius deprecandum, ut tuæ voluntati det facultatem mittendi quod rescripseris: nam rescribendi jam dedit, quia cum volueris, facillime poteris. Etiam hoc, quod ad me sanè perlatum est, utrum quidem crederem, dubitavi: sed hinc quoque tibi aliquid utrùm scriberem, dubitare non debui. Hoc autem breve est, suggestum esse charitati tuæ à nescio quibus fratribus, mihi dictum est, quòd librum adversus te scripserim, Romanque miserim. Hoc falsum esse noveris: Dominum meum Jesum testor, hoc me non fecisse: sed si fortè aliqua in aliquibus scriptis meis reperiuntur, in quibus aliter aliquid, quàm tu sensisse reperior, non contra te dictum, sed quid mihi videbatur à me scriptum esse, puto te debere cognoscere, aut, si cognosci non potest, credere debere: ita sanè hoc dixerim, ut ego non tantum paratus sim, si quid te in meis scriptis moverit, fraternè accipere, quid contra sentias, aut de correctione mea, aut de ipsa tuæ benevolentia gavisurus, verum etiam hoc à te postulem, & flagitem: O si licuisset, etsi non cohabitante, saltem, vicino te in Domino perfrui, ad crebrum, & dulce colloquium. Sed quia id non est datum, peto, ut hoc ipsum quod in Domino, quam possumus, simul sumus, conservari studeas, & augeri, ac perfici; & rescripta, quamvis rara, non spernere. Saluta obsequio meo sanctum fratrem Paulianum, & omnes fratres, qui tecum, ac de te in Domino gloriantur. Memor nostri exaudiat à Domino in omni sancto desiderio tuo, domine charissime, & desideratissime, & honorande in Christo frater.

EPISTOLA XVIII.

HIERONYMUS AUGUSTINO.

ARGUMENTUM.

Epistolam ab Augustino contra se scriptam, in qua ad Paulianum hortetur, se accepisse ais: non respondisse autem, tum quia suam non credidit, tum quia Paulæ dormitione impeditus fuit: pollicens se responsurum, si suam esse scribat,

IN ipso profectiois articulo sancti filii nostri Asterii hypodiaconi, necessarii mei, beatitudinis tuæ literæ
ad

ad me pervenerunt, quibus satisfacis, te contra parvitatem meam librum Romam non misisse. Hoc nec ego factum audieram: sed epistolæ cujusdam, quasi ad me scriptæ, per fratrem nostrum Syinnium diaconum huc exemplaria pervenerunt; in qua hortaris me, ut *παλινοῖς* super quodam Apostoli capitulo canam, & imiter Stesichorum, (a) inter vituperationem, & laudes Helenæ fluctuantes, ut qui detrahendo oculos perdiderat, laudando receperit. Ego simpliciter fateor dignationi tuæ, licet stylus, & *ἐπιχρίματα* (b) tua mihi viderentur: tamen non temere exemplaribus literarum credendum putavi, ne forte me respondente læsus, justè expostulares, quod probare antè debuissim tuum esse sermonem, & sic rescriberem. Accessit ad moram, sanctæ, & venerabilis Pauli longa infirmitas. Dum enim languenti multo tempore assidemus, penè epistolæ tuæ, vel, ejus qui sub tuo nomine scripserat, obliti sumus, memores illius versiculi. Musica inluctu, importuna narratio. Itaque si tua est epistola aperte scribe; vel mitte exemplaria veriora: ut absque ullo rancore stomachi in scripturarum disputatione versetur, & vel nostrum emendemus errorem, vel alium frustra reprehendisse doceamus. Absit autem a me, ut quidquam de libris tuæ Beatitudinis attingere audeam; sufficit enim mihi probare mea, & aliena non carpere. Cæterum optime novit prudentia tua, unumquemque in suo sensu abundare, & puerilis esse jactantiæ, quod olim adolescentuli facere consueverant, accusando illustres viros suo nomini famam querere. Nec tam stultus sum, ut diversitate explanationum tuarum me lædi putem: quia nec tu læderis, si non contraria senserimus. Sed illa est vera inter amicos reprehensio; si nostram peram non videntes, aliorum (juxta Persium) manticam consideremus. Superest, ut diligas diligentem te, & in scripturarum campo juvenis senem non provoces. Nos nostra habuimus tempora, & cucurrimus quantum potuimus: nunc te currente, & longa spatia transmeante, nobis debetur otium: simulque (ut eum venia, & honore tuo dixerim) ne solus tibi aliquid de poetis proposuiss-

(a) Nomen cujusdam Poetæ, tatis iis, quæ contra illam scripserat.
 qui, ut fabula refert, ob vituperatam Helenam oculos amisit, recepit autem eos, resque.

(b) Hæc est argumentationis.

posuisse videaris, memento Daretis, & Entelli, (a) & vulgaris Proverbii, Quod bos lassus fortius figat pedem. Tristes hæc dictavimus: utinam mereremur complexus tuos: & collatione mutua vel doceremus, aliqua, vel disceremus. Misit mihi temeritate solita, maledicta sua Calphurnius, (b) cognomento Lanarius, quæ ad Aphricam quoque studio ejus didici pervenisse. Ad quæ breviter ex parte respondi, & libelli ejus vobis misi exemplaria, latius opus, cum opportunum fuerit, primo quoque missurus tempore: in quo illud cavi, ne in quoquam existimationem læderem Christianam, sed tantum ut delirantis, imperitique mendacium, ac vecordiam confutarem. Memento mei sancte, & venerabilis Papa: (c) vide quantum te diligam, ut ne provocatus quidem voluerim respondere: nec crederem tuum esse, quod in altero fortè reprehenderem. Frater communis suppliciter te salutat.

EPISTOLA XIX.

HJRONYMUS AUGUSTINO:
ARGUMENTUM.

Libros duos de origine animarum, sibi ab Augustino dicatos per Orosium se accepisse testatur, excusans se quod non responderit, firmam amicitiam pollicetur, & post admixtas salutationes, de quibusdam suis rebus certiore illum reddit.

Virum honorabilem, fratrem meum, filium dignationis tuæ, Orosium presbyterum, & sui merito, & te jubente suscepi, sed incidit tempus difficillimum, quando mihi tacere melius fuit, quàm loqui, ita ut nostra studia cessarent, & juxta Appium, canina exerceretur facundia.

(a) Notum est ex Virgilio Daretem Trojanum juvenem, Entellum senem ad cestuum certamen provocasse.

(b) Aperte hic Rufinum intelligit, & maledictorum nomine invectivas ejus; fuit autem Calphurnius Lanarius presbiter quidam vir, & obtestator insignis.

(c) Nomen hoc olim communis

ne fuit omnium Episcoporum; hinc veteres Epistolæ Episcopis inscriptæ: Domino Papæ N: salutem, ut patet ex Augustino, aliisque. Papæ denique nomenclatura donati soli Pontifices Romani ex decreto S. Gregorii VII. qui in Synodo Romana statuit; Ut Papæ nomen unius esset in Orbe Christiano.

cundia : itaque duobus libellis tuis , quos meo nomini dedicasti eruditissimis , & omni eloquentiæ splendore fulgentibus , respondere non potui , non quod quidquam in illis reprehendendum putem , sed quia juxta Apostolum , Rom 14 unusquisque in suo sensu abundet , alius quidem sic , alius autem sic . Certè quidquid dici potuit , & sublimi ingenio de scripturarum sanctarum hauriri fontibus , à te positum atque disertum est . Sed quæso reverentiam tuam , parumper patiaris me tuum laudare ingenium : nos enim inter nos eruditionis causa differimus ; cæterum æmuli , & maxime hæretici , si diversas inter nos sententias viderint , de animi calumniabuntur rancore descendere . Mihi autem decretum est , te amare , te suspicere , colere , mirari , tuaque dicta quasi mea defendere . Certè , & in dialoگو , quem nuper edidi , tuæ beatitudinis , ut dignum fuerat , recordatus sum ; magisque demus operam , ut perniciosissima hæresis de Ecclesiis auferatur , quæ semper simulat poenitentiam , ut docendi in Ecclesiis habeat facultatem : ne , si aperta se luce prodiderit , foras expulsa moriatur . Sanctæ ac venerabiles filiæ tuæ , Paula , (a) & Eustochium , & genere suo , & exhortatione tua dignæ gradiuntur , specialitèrque salutant beatitudinem tuam : omnis quoque fraternitas , quæ nobiscum Domino Salvatori servire conatur . Sanctum presbyterum Firmum , anno præterito ob rem earum Ravennam , & inde Africam , Siciliamque direximus : quem , putamus jam in Africæ partibus commorari . Sanctos , tuo adherentes lateri , ut meo obsequio salutes precor . Literas quoque meas ad sanctum presbyterum Firmum direxi : quæ si ad te venerint , ei dirigere non graveris . Incolumem te , & mei memorem , Christus Dominus custodiat , domine verè sancte , & beatissime Papa . Grandem Latini sermonis in ista provincia notariorum patimur penuriam : & idcirco præceptis tuis parere non possumus , maxime in editione Septuaginta , quæ asteriscis , verubusque distincta est : pleaque enim prioris laboris , ob fraudem cujusdam amissimus .

EPI-

(a) *Intellige Paulam non matrem Eustochii , quæ jam dudum obierat ; sed Paulam ju-* *norem filiam Toxotii, & Lac-*
tæ .

AUGUSTINUS PRÆSIDIO.
ARGUMENTUM.

Rogat ut suam epistolam Hjeronymo reddendam curet, utque, illum suis quoque literis placet, & si quid ex literarum exemplo se aliquid illum offendisse cognoverit, sibi renunciaret.

Sicut præsens rogavi sinceritatem tuam, nunc quoque commoneo, ut literas meas sancto fratri & compresbytero nostro Hjeronymo mittere non graveris. Ut autem noverit charitas tua, quemadmodum etiam tu illi pro mea causa scribere debeas, nisi exemplaria literarum, & mearum ad ipsum, & ad me ipsius. Quibus lectis, pro tua sancta prudentia facile videbis & modum meum, quem servandum putavi, & motum ejus, quem non frustra timui: Aut si ego, quod non debui: aut quo modo non debui, aliquid scripsi, non ad illum de me, sed ad me ipsum potius fraterna dilectione mitte sermonem, quo correctus petam ut ignoscat. si meam culpam ipse cognovero.

EPISTOLA XXI.

HJERONYMUS AUGUSTINO..
ARGUMENTUM.

Benignè primum salutans, quod acriter responderit, accusat: charitatisque, non quæstionum deinceps scripta efflagitans, ac salutationes admiscens, rursus de cucurbita meminit, & ut sine inutuo dolore in scripturarum ludant campo, hortatur.

CUM à sancto fratre nostro Firmo sollicitè quærerem, quid ageres, sospitem te latus audiui. Rursus cum tuas literas non dico sperarem, sed exigere, nesciente te ex Africa profectum se esse dixit. Itaque reddo tibi per eum salutationis officia, qui te unico amore complectitur: simulque obsecro, ut ignoscas pudori meo, quod diu ut rescriberem præcipienti negare non potui; nec ego tibi, sed causa causæ respondit: & si culpa est respondisse, quæso ut patienter audias: multo major est provocasse. Sed facessant illiusmodi querimonix: sit inter nos pura germanitas: & deinceps non quæstionum, sed charitatis ad nos
sci-

scripta mittamus. Sancti fratres, qui nobiscum Domino serviunt, affatim te salutant. Sanctos, qui tecum Christi leve trahunt jugum, præcipue & sanctum suspiciendum Papam Alipium ut meo obsequio salutes precor. Incolumem te, & memorem mei, Christus Deus noster tueatur omnipotens, Domine verè sancte, & beatissime Papa. Si legisti librum explanationum in Jonam, puto quod ridiculam cucurbitæ non recipias quæstionem. Sin autem amicus, qui me primus gladio petiit, stylo repulsus est: sit humanitatis tuæ, atque justitiæ accusantem reprehendere, non respondentem. In scripturarum, si placet, campo sine nostro invicem dolore ludamus.

EPISTOLA XXII.

HJERONYMUS AUGUSTINO.

A R G U M E N T U M.

*Præsidium commendat, seque ab hæreticis vexari
conqueritur.*

ANno præterito per fratrem nostrum Asterium hypodiconum, dignationi tuæ epistolam miseram, promptum reddens salutationis officium: quam tibi arbitror redditam: nunc quoque per sanctum fratrem meum Præsidium diaconum obsecro primum ut memineris mei, deinde ut bajulum literarum habeas commendatum, & mihi scias germanissimum, & in quibuscumque necessitas postulaverit, foveas atque sustentas: non quò aliqua re, Christo tribuente indigeat, sed quò bonorum amicitias avidissime expectat, & se in iis conjungendis maximum putet beneficium consecutum. Cur autem ad occidentem navigaverit, ipso poteris narrante cognoscere. Nos in monasterio constituti, variis hinc inde fluctibus quatimur, & peregrinationis molestias sustinemus, sed credimus in eo qui dixit: confidite, ego vici mundum: quod ipso tribuente, & præfule, contra hostem diabolum victoriam consequemur. Sanctum & venerabilem fratrem nostrum Papam Alipium ut meo obsequio salutes obsecro. Sancti fratres, qui nobiscum in monasterio Domino servire festinant, oppidò te salutant. Incolumem te, & memorem mei, Christus Dominus noster tueatur omnipotens, Domine verè sancte, & suspiciende Papa.

EPI-

Iren. 16.

HIERONYMUS RIPARIO:

ARGUMENTUM.

Riparium, quomodo Origenis dogmata sint rejecta, illorumque disseminator Ruffinus velut alter Catilina expulsus sit, docet.

Christi te adversum hostes Catholicæ fidei bella bellare, & tuis literis & multorum relatione cognovisti, & in perditionem mutuam fautores esse perditionis, qui defensores sæculi esse deberent: tamen scias, in hanc provinciam nullis humanis auxiliis, sed propriè Christi sententia, pulsum esse, non solum de urbe, sed de Palestinæ quoque finibus Catilinam, (a) nosque dolere plurimū, quod cum Lentulo (b) multi conjurationis focii remanserunt, qui in Joppe remorantur. Nobis autem melius visum est locum mutare, quam fidei veritatem: ædificiorumque, & mansionis amantitatem amittere, quam eorum communione privari, quibus in præsentiarum aut cedendum erat, ut certè quotidie non lingua, sed gladiis dimicandum. (c) Quanta autem passi simus, & quomodo excelsa manus Christi pro nobis in hostem sævierit, puto te celebri nuncio omnium cognovisse: Quæso ergo te, ut arreptum opus impleas: nec patiaris, te præsentem, non habere Christi Ecclesiam defensorem. Certè scit unusquisque quod vel tibi sufficiat pro virili parte; quia non viribus corporis, sed charitate animi dimicandum, quæ superari nunquam potest. Sancti fratres, qui cum nostra sunt parvitate, plurimum te salutant. Puto autem, & sanctum fratrem Alentum diaconum tuæ dignationi cuncta narrare fideliter. Incolumem te, & memorem mei, Christus Dominus noster tueatur omnipotens, Domine verè sancte, & suspiciende frater.

flus

(a) Ita Ruffinum Origenis hæresim propagare conantem appellat. ait autem illum e Palestina fuisse expulsū: mirè autem quadrat quod Catilinæ conjurationem vocat, cujus impij conatus Ciceronis prudentia oppressi sunt.

(b) Sic vocat Origenis defensorem, vel Joannem, vel Macarium Hierosolymorum Episcopum.

(c) Hoc ait quia Ruffinus per literas mortē Hieronymo comminatus fuerat, ni taceret, ut ipse asserit in Apologia.

HIERONYMUS APRONIO,
ARGUMENTUM.

*Apronium, quod in fide contra Origenistas manserit, laudat :
& ut sancta Hierosolyma loca petat, hortatur.*

Nescio qua tentatione diaboli factum sit, ut & tuus labor, & sancti Innocentii presbyteri industria, & nostrum desiderium ad præsens nequaquam videatur habere effectum. Deo gratia, quod te sospitem fidei calore ferventem, inter ipsa tentamenta diaboli cognovi. Hoc meum gaudium est, quando in Christo audio & filios meos dimicare : & istum zelum in nos ipse confirmet, cui credimus, ut pro fide ejus sanguinem voluntariè fundamus. Eversam nobilem domum funditus doleo : & tamen quid in causa sit, scire non potui. Neque enim portitor literarum scire se dixit. Unde dolere possumus pro amicis communibus & Christi, qui solus potens & Dominus est, & ejus clementiam deprecari : licet ex parte Dei mereamur offensam, qui inimicos Domini foverimus. Optimum autem facies, si cunctis rebus omisis Orientem, & præcipuè sancta loca petas; hic enim quieti sunt omnia. Et licet venena pectoris non amiserint, tamen os impietatis non audent aperire : sed sunt sicut aspides surdæ, & obturantes aures suas. Sanctos fratres saluto. Nostra autem domus secundum carnales opes hæreticorum persecutionibus penitus eversa, Christo propitio spiritualibus divitiis plena est. Melius est enim panem mendicare, quàm fidem perdere.

EP I.

EPISTOLA XXV.

HIERONYMUS DAMASO.
ARGUMENTUM.

Arianam hæresim Antiochenus Episcopus unà cum campensibus fovens, apud Hieronymum, ut tres confisteretur hypostasies, acriter instabat. Nunc vir sanctus pro ea re Romanam Ecclesiam consulens, quid credere debeat postulat :

Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam, & desuper tex-

C

tam,

textam, minutatim per frustra discerpit, & Christi vineam exterminant vulpes, ut inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficile ubi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideo mihi cathedram Petri, & fidem apostolico ore laudatam, censui consulendam, inde nunc meæ animæ postulans cibum, unde olim Christi vestimenta (a) suscepi. Neque verò tanta vastitas elementi liquentis, & interiacens longitudo terrarum me à pretiosæ margaritæ potuit inquisitione prohibere. Ubique fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Profligato à sobole mala patrimonio, apud vos solos, incorrupta patrum servatur hereditas. Ibi cespitem terra fecundo, dominici seminis puritatem centeno fructu refert; hic obruta sulcis frumenta in lolium, avenasque degenerant. Nunc in Occidente sol justitiæ oritur, in Oriente autem, Lucifer ille, qui ceciderat, supra sidera posuit thronum suum. Vos estis lux mundi, vos salterraz, vos aurea vasa, & argentea; hic testacea vasa, vel lignea virgam ferream, & æternum operiuntur incendium. Quanquam igitur tui me terreat magnitudo, invitat tamen humanitas. A sacerdote victimam salutis, à pastore præsidium ovis flagito. Faceffat invidia. Romani culminis recedat ambitio: cum successore piscatoris, & discipulo crucis loquor. Ego nulum primum, nisi Christum sequens beatitudini tuæ, id est cathedræ Petri, communionem consocior; super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. E quia pro meis facinoribus ad eam solitudinem commigravi, quæ Syriam juncto Barbariæ sine determinat; nec possum sanctum Domini, (b) tot interiacentibus spatiis, à sanctimonia tua semper expetere; ideo hic collegas tuos Ægyptios confessores sequor, & sub onerariis navibus parva navicula delitescō.

(a) Innuit se Romæ baptizatum, nam candida vestimenta illi, qui baptizantur, solent induere.

(b) Ita Eucharistiam præsci vocabant, quam mutud sibi mittebant in signū catholicæ communionis: qui nos profecto est.

antiquissimus; constat enim, auctoritate S. Irenæi qui floruit 2. sæculo, Romanæ Ecclesiæ Pontifices consuevisse, mittere Eucharistiam ad Episcopos Catholicæ communicationis. Vide Euseb. 5. histor. 25.

fco . Non novi Vitalem , Meletium refpno , ignoro Paulinum . (v) Quicunque tecum non colligit , fpargit ; hoc eft , qui Chrifti non eft , antichrifti eft . Nunc igitur , proh dolor poft Nicenam fidem , poft Alexandrinum juncto pariter Occidente decretum , trium hypoftafeon (b) ab Arianorum præfule , & Campenfibus , novellum à me homine Romano nomen exigitur . Qui , quæfo , ifta apostoli prodidere ? quis novus magifter gentium Paulus hæc docuit ? interrogamus , quid tres hypoftafes poffe arbitrentur intelligi ; Tres perfonas fubfiftentes ajunt : Respondemus non ita credere . Non fufficit fenfus , ipfum nomen efflagitant ; quia nescio quid veneni fyllabis latet . Clamamus , fi quis tres hypoftafes , aut tria enypoftata , hoc eft tres fubfiftentes perfonas , non confitetur , anathema fit . Et quia vocabula non edifcimus , hæretici judicamur . Si quis autem hypoftafin ufiam intelligens , non in tribus perfonis unam hypoftafin dicit , alienus à Chrifto eft : & fub hac confeffione vobifcum pariter cauterio unionis inurimur . Difcernite , fi placet , obfecro : non timebo tres hypoftafes dicere : fi jubetis condatur nova poft Nicenam fides : & fimilibus verbis , cum Arianis confiteamur orthodoxi . Tota fæcularium literarum fchola nihil aliud hypoftafin , nifi ufiam novit . Et quis rogo , ore facrilego tres fubftantias prædicabit ? Una eft Dei , & fola natura , quæ verè eft : id enim quod fubfiftit , non habet aliunde , fed fuum eft . Cætera quæ creata funt , etiam fi videntur effe , non funt ; quia aliquando non fuerunt , & poteft rurfum non effe , quod non fuit . Deus folus , qui æternus eft , hoc eft , qui exordium non habet , effentia nomen verè tenet ; idcirco & ad Moyfen de rubo loquitur . Ego fum qui fum . Et rurfum : Qui eft , *Exid.* me mifit . Erant utique tunc angeli , Cælum , Terra , Maria , & quomodo commune nomen effentia propriè fibi vindicat Deus ? Sed quia illa fola natura eft perfecta , & in tribus perfonis deitas una fubfiftit , quæ eft verè , & una natura eft ; quifquis tria effe , hoc eft , tres effe hypoftafes ,

C 2

(a) Paulinus primum , non Meletius , poftremo Vitalis , eodem omnes tempore Antiochie fuerunt Epifcopi , quilibet fcilicet factionum fuarum .
(b) Magna fuit olim apud veteres concertatio quidnam fignificaret vndeam aliis pro Effentia , aliis pro fubfiftentia illam interpretantibus ; Bafiliius ea de caufa ad Gregorium Nyffenum fcripfit .

ses, id est usias, dicit: sub nomine pietatis, tres naturas conatur asserere, & si ita est, cur ab Ario parietibus separamur perfidia copulati? jungatur cum beatitudine tua Ursicinus, (a) cum Ambrosio societur (b) Auxentius. Absit hoc à Romana fide; sacrilegium tantum Religiosa populorum corda non hauriant. Sufficiat nobis dicere, unam substantiam, tres personas subsistentes, perfectas, æquales, coæternas. Taceantur tres hypostases: si placet, & una teneatur. Non bonæ suspicionis est, cum in eodem sensu verba dissentiant. Sufficiat nobis memorata credulitas. Aut, si rectum putatis tres hypostases cum suis interpretationibus debere nos dicere, non negamus: sed, mihi credite, venenum sub melle latet, transfiguravit se Angelus satanæ in Angelum lucis. Bene interpretantur hypostasim; & cum id, quod ipsi exponunt, habere me dicam: hæreticus judicor. Quid tam anxie unum verbum tenent? quid sub ambiguo sermone latitant? Si sic credunt ut interpretantur: non damno, quod retinent. Si sic credo, ut ipsi sentire se simulant, permittant et mihi, meis verbis suum sensum loqui. Quamobrem obtestor beatitudinem tuam per crucifixum, mundi salutem, per homousion Trinitatem, ut mihi epistolis tuis, siue taceendarum, siue dicendarum hypostaseon detur auctoritas, Et ne fortè obscuritas loci, in quo dego, te fallat, per bajulos literarum ad Evagrium presbyterum, quem optime nosti, dignare scripta transmittere, simul etiam, cui apud Antiochiam debeam communicare, significes: quia Campenses cum Tharsensibus hæreticis copulati, nihil aliud ambiunt, quàm ut auctoritate communionis vestræ fulti tres hypostases cum antiquo sensu prædicent.

EPISTOLÆ XXVI.

HJERONYMUS DAMASQ,
ARGUMENTUM.

Iterum pro responsione ejusdem questionis, quod vehementer ab Arianis vexaretur, apud Damasum instat.

*Mat. 23
Luc. 18.* **I**mpertuna in Evangelio mulier tandem meruit audiri, & clauso cum servis ostio media licet nocte ab amico panes amicus accepit. Deus ipse, qui nullis contra se viribus supe-

(a) Diaconus Romane Ecclesie (b) Arrianus ante S. Ambrosium contra Damasum Antipapa; suum Mediolani fuit Episcopus;

superari potest, publicani precibus vincitur. Ninive civitas, quæ peccato periit, fletibus stetit. Quorsum istam tam longo repetita principio? videlicet, ut partum magnus aspicias: ut dives Pastor morbidam non contemnas ovem: Christus in paradysum de cruce latronem intulit: & ne quis aliquando feram conversionem putaret, fecit homicidij pœnam martyrium. Christus, inquam, prodigum filium revertentem lætus amplectitur; & nonaginta novem pecudibus derelictis, una ovicula, quæ remanserat, humeris boni Pastoris advehitur. Paulus ex persecutore fit prædicator, oculis carnalibus excæatur, ut mente plus videat: & qui victos Christi famulos ducebat ad concilium Judæorum, ipse postea etiam de Christi vinculis gloriatur. Ego igitur, ut ante jam scripsi, Christi vestem, in Romana urbe suscipiens, nunc Barbaro Syriæ limite teneor. Et ne putes alterius hanc de me fuisse sententiam, quid mererer, ipse constitui. (a) Verum ut ait Gentilis Poeta: Cœlum non animum mutat, qui trans mare currit. Ita me incessabilis inimicus post tergum secutus est, ut majora in solitudine bella nunc patiar. Hinc enim præsidiiis fulta mundi Ariana rabies fremit. Hinc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat: (b) Monachorum circa manentium antiqua in me surgit auctoritas. Ego interim clamito, si quis cathedræ Petri jungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi hære se dicunt, posse me credere, si hoc unus assereret: nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obtestor beatitudinem tuam per Crucem Domini, per necessarium fidei nostræ decus, per passionem Christi, ut qui Apostolos honore sequeris, sequaris & merito. Ita in folio cum duodecim judicaturus sed eas; ita te alius senem cum Petro cingat; ita municipatum cœli cum Paulo consequaris, ut mihi literis tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes. Noli despicere animam, pro qua Christus mortuus est.

Alleg.

Horat.

C 3

EPI-

(a) Hoc dicit ne putaret Damasus propter aliquod scelus judicium sententia in illam solitudinem se fuisse relegendum, sed sua sponte eo accessisse scribit.

(b) Omnis fœlio ad se rapere

Hieronymum ideo festinabat, quod juvenis esset summæ eruditionis, & sanctitatis; in tres autem partes scissam Ecclesiam dicit propter Meletium, Vitalem, & Paulinum, Omnes simul Antiochiæ Episcopos.

HJERONYMO DAMASUS ROMANUS
EPISCOPUS.

A R G U M E N T U M .

Diu reticentem Hjeronymum, Lactantii ad se missos libros parum interea probans, quinque ex genesi motis questionibus ad respondendum excitat Damasus: asserens se tali confabulatione nil jucundius, suaviusque in hac vita putare.

Dormientem te longo jam tempore, legentem potius quam scribentem, quæstiunculis ad te missis excitare disposui: non quo, & legere non debeas: hoc enim veluti quotidiano cibo alitur, & pinguescit oratio: sed quo lectionis sit fructus iste, si scribas. Itaque quoniam Ethe-rio tabellario ad me remisso, nullas jam te epistolas habere dixisti, exceptis iis, quas aliquando in eremo dictaveras, quasque tota aviditate legi, atque descripsi; & ultro pollicitus es, te furtivis noctium operis aliqua, si vellem, posse dictare; libenter accipio ab offerente, quod rogare volueram, si negasses. Neque verò ullam puto digniorem disputationis nostræ confabulationem fore, quàm si de scripturis fermocinemur inter nos, id est, ut ego interrogem, tu respondeas; qua vita nihil puto in hac luce jucundius; quo animæ pabulo omnia mella superantur. Quam duleia, inquit Propheta, gutturi meo eloquia tua super mel ori meo. Nam, cum idcirco, ut ait præcipuus, orator, homines à bestiis differamus, quod loqui possumus: qua laude dignus est, qui in ea re cæteros superat, in qua homines bestias antecellunt? Accingere igitur, & mihi, quæ subjecta sunt, ediffere, servans utrobique moderamen, ut nec proposita solutionem desiderent, nec epistolæ brevitatem. Fateor quippe tibi, eos, quos mihi jampridem Lactantii dederas libros non libenter lego, quia & plurimæ epistolæ in eis usque ad mille spatia versuum tenduntur, & rarò de nostro dogmate disputant: quo fit, ut legenti fastidium generet longitudo, & si qua brevitas sunt; scholasticis magis sint apta, quàm nobis, de metris, & Regionum situ, & Philosophis disputantia. Quid tibi vult quod in Genesi scriptum est? Omnis, qui occide-

ciderit Cain, septem vindictas exolvēt. Si omnia Deus fecit bona valde, quare Noe de mundis, & immundis animalibus præcipit, cum immundum nihil bonum esse possit? Et in novo testamento post visionem, quæ Petro fuerat ostensa dicenti, Absit Domine à me, quoniam commune & immundum numquam introivit in os meum: vox de cælo respondit: Quod Deus mundavit, tu ne commune dixeris. Cur Deus loquitur ad Abraham, quod quarta progenie filii Israel essent de Ægypto reversuri, & postea Moyses scribit: Quinta autem progenie filii Israel exierunt de terra Ægypti: quod utique nisi exponatur, videtur esse contrarium. Cur Abraham fidei suæ signum in circumcisione suscepit? Cur Isaac vir justus, & Deo carus non illi, cui voluit, sed cui noluit, deceptus errore benedixit?

EPISTOLA XXVIII.

HIERONYMUS DAMASO.

ARGUMENTUM.

Omissis duabus questionibus primis, veluti à quibusdam sacris scriptoribus ante se plenè explicatis, ad tres posteriores, per capita distinctas, ordinatè respondet.

Postquam epistolam tuæ sanctitatis accepi, confestim accito notario, ut exciperet imperavi: quo ad officium præparato quod eram voce prompturus, ante mihi cogitatione pingebam. Interim tamen, & ego linguam, & ille articulum movebamus, cum subito Hebræus intervenit, deferens non pauca volumina, quæ de synagoga quasi lecturus acceperat. Et illico, Habes, inquit, quod postulaveras: meque dubium, & quid facerem nescientem ita festinus exterruit, ut omnibus prætermisissis ad scribendum transvolarem: quod quidem usque ad præsens facio. Verum quia Etherio diacono ad me misso, ut tu putas epistolam, ut ego sentio, commentarium te expectare dixisti: brevem responsum ad ea desiderans, quæ singula magnorum voluminum prolixitate indigent, ταῦτα σοι ἐξή-
δισσα & tibi confestim discussi, duabus tantum quæstiunculis prætermisissis, non quo non potuerim, & ad illas aliquid respondere, sed quod ab eloquentissimis viris, Tertulliano nostro scilicet, & Novatiano, latino sermone sint editæ, & si nova voluerimus afferre, sit latius disputandum. Cer-

& expecto quid placeat ; utrum ne epistolari brevitate sententias tibi velis digeri , an singulorum libros confici . Nam , & Origenes in quarto Pauli ad Romanos ἐξηγήσας τὸ μυστήριον de circumcisione magnifice disputavit , & de mundis atque immundis animalibus in Levitico plura differuit : ut si ipse invenire nihil possem , de ejus tamen fontibus mutuarer . Et ut verius loquar . Didymi (a) de Spiritu Sancto librum in manibus habeo , quem translatum tibi cupio dedicare : ne me existimes tantummodo dormire , qui lectionem sine stylo somnum putas . Antelatis itaque problematibus , quæ epistolæ tuæ subjeceras , quid mihi videretur annexui , veniam postulans & festinationis pariter , & morarum ; festinationis , quia ad unam lucubratiunculam dictare voluerim multorum opus dierum ; tarditatis , quia alio opere detentus , non statim ad interrogata rescripsi .

EPISTOLA XXIX.

AD EXUPERANTIUM HORTATORIA :

ARGUMENTUM.

Exuperantium , qui sub paludamento , & chlamide militari Christianam agebat vitam , ad perfectionem hortatur , ut distributis divitiis , se ipsum Deo offerat , & una cum fratre Quintiliano Bethleem migret .

INter omnia quæ mihi sancti fratris Quintiliani amicitia præstiterunt , hoc vel maximum est , quod te mihi ignotum corpore , mente sociavit . Quis enim non diligat eum , qui sub paludamento , & habitu militari agat opera Prophetarum , & exteriorem hominem , aliud promittentem , vincat interiori homine , qui formatus est ad imaginem creatoris ? Unde , & prior ad officium provoco literarum : & precor ut mihi occasionem tribuas sæpius rescribendi , quo de cætero scribam audacius . Illud autem prudentiæ tuæ breviter significasse sufficiat , ut memineris Apostolicæ sententiæ : Vincetus es uxori , ne quæras solutionem : solutus es , ne quæras uxorem : id est alligatio-

(a) Fuit Alexandrinus , cæcus alioqui ejus admiratore in hoc a prima ætate , dictavit plurima opera , & nobilissima teste S. Hieronymo , a quo tamen reprehenditur quod Origenis errores secutus sit . claruit anno 361.

tionem, quæ solutioni contraria est. Qui igitur servit officio conjugali, vinctus est: qui vinctus est, servus est. Qui autem solutus est, liber est. Cum ergo Christi gauderas libertate, & aliud agas, aliud repromittas, ac promodum in domate constitutus sis; non debes ad tollendam tunicam tecto descendere, nec respicere post tergum, nec aratri semel arrepti stivam dimittere: sed, si fieri potest, imitare Joseph, & Ægyptiæ Dominæ pallium relinque, ut nudus sequaris Dominum Salvatorem, qui dicit in Evangelio: Nisi quis dimiserit omnia, & tulerit crucem suam, & secutus me fuerit, non potest meus esse discipulus. Projice sarcinam sæculi, ne quæras divitias, quæ camelorum pravitatibus comparantur. Nudus, & levis in cælum evola, ne alas virtutum tuarum auri deprimant pondera. Hæc autem dico, non quod te avarum, didicerim: sed quod intelligam idcirco adhuc te militiæ operam dare, ut impleas sacculum, quem evacuare Dominus præcepit. Si igitur qui habent possessionem & divitias, jubentur omnia vendere, & dare pauperibus, & sic sequi Salvatorem: dignatio tua aut dives est, & debet facere quod præceptum est: aut adhuc tenuis, & non debet quærere, quod erogatura est. Certè Christus pro animi voluntate omnia in acceptum refert. Nemo Apostolis pauperior fuit, & nemo tantum pro Domino dereliquit. Vidua illa in Evangelio paupercula, quæ duo minuta misit in gazophilacium, (a) cunctis præfertur divitibus, quia totum, quod habuit, dedit. Et tu igitur eroganda non quæras, sed quæsitâ jam tribue, ut fortissimum tyrunculum, suum Christus agnoscat, ut lætus tibi de longissima regione venienti occurrat Pater, ut stolam tribuat, ut donet annulum, ut immolet pro te vitulum saginatum, ut expeditum cum sancto fratre Quintiliano ad nos citò faciat navigare. Pulsavi amicitiarum fores; si aperueris, nos crebrò habebis hospites.

EPI-

(a) Græca vox *erarium* sive *scrinium thesauris recondendis sonans*; non unus erat in Templo Hierosolymitano locus recondendis, servandisque mun-
neribus pretiosis a Regibus

aliisque piis viris Domino consecratis. In Evangelio *Gazophilacium* est arca excipiendi oblationibus ad ingressum Templi destinata.

HJERONYMUS PAMMACHIO.

A R G U M E N T U M.

Scribit de senectutis commodis, & incommodis.

LEgi in quadam controversia . Imbecillitas corporis animæ quoque vires secum trahit . E contrario Paulus Apostolus . Quando infirmor , inquit , tunc fortior sum : & virtus in infirmitate perficitur . Spiritus enim contra carnem , & caro contra Spiritum , hæc invicem sibi adversantur , ne quæ volumus illa faciamus . Unde , & in Evangelio dicitur . Spiritus promptus est , caro autem infirma : Senectus multa secum , & bona affert , & mala . Bona , quia nos ab impudentissimis dominis liberat voluptatibus , gulæ imponit modum , libidinis frangit impetus , auget sapientiam , dat maturiora consilia , & frigescente corpore , dormit cum perpetua virgine Sunamite : luxuriamque contemnens cum Berzellai , (a) delegat eam filio adolescenti Camahan : & non vult transire Jordanem , atque in alios fines de suis finibus , id est regionibus exire . Quæ autem putantur senectutis mala , ista sunt , crebræ infirmitates , pituita molestissima , quam Græcorum alii *κίσις* , alii *κίσημα* nuncupant , caligantes oculi , acescentes cibi , tremens interdum manus , nudi gingivis dentes , & inter cibos cadentes . Ad hæc torminibus , & aculeis stomachi , podagræque , & chiragræ doloribus sæpe torquetur : ita ut ne stylum quidem , aut calamum tenere queat , ut suis pedibus non possit incedere : magnaue parte vitæ videatur esse truncata , & multis membris præmortua . Cum hæc ita se habeant , in malorum comparatione tolerabilis sustinebo morbos , dum-

(a) Senex quidam ex Urbe Regi Davidis amicus , qui cum viro Absalom Jerusalem reverteretur , eum Berzellai usque ad Jordanem profecutus est , & a Rege ut secum pergeret invitatus , reliquam vitam feliciter apud se in Jerusalem ducturus : ille senectutem , & octagenariam ineptam voluptatibus ætatem , causatus , in Civitate sua mori , suisque ibi cum majoribus sepeliri desiderans renuit ; Filium tamen suum Camahan obtulit , ut si Regi luberet , pro se apud Regem viveret . quod & David indulsit . 2. Reg.

tem , & octagenariam ineptam voluptatibus ætatem , causatus , in Civitate sua mori , suisque ibi cum majoribus sepeliri desiderans renuit ; Filium tamen suum Camahan obtulit , ut si Regi luberet , pro se apud Regem viveret . quod & David indulsit . 2. Reg.

dummodo, una, & gravissima domina libidine caream. Patitur quidem, & senectus nonnunquam incentiva vitiorum; nullusque juxta sanctum Martyrem Cyprianum diututus est periculo proximus. Sed aliud est titillari, aliud obrui voluptatibus. Ibi cum Apostolo adolescentia loquitur, quæ novit virentis corporis necessitates. Non enim, quod volo bonum, hoc ago: sed quod nolo malum, illud facio. Et miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Hic autem rarò inter emortuos cineres scintilla sublucescens reviviscere nititur, & tamen incendia non potest fuscitare. Quamobrem Pammachi, capio jam mecum capite impetra mihi à Domino, ut comitem mihi merear habere sapientiam, de qua scriptum est: Ama illam, & servabit te: honora illam, & amplexabitur te.

EPISTOLA XXXI.

HIERONYMUS EUSTOCHIO.

ARGUMENTUM.

Consolatur se testimonio paucorum verè amantium contra Lavinium, ejusque similes æmulos, & obtrectatores.

Nullus imperitus scriptor est, qui lectorem non inveniat similem sui, multòque pars major est Milesias fabellas revolventium, quam Platonis libros. In altero enim ludus, & oblectatio est, in altero difficultas, & sudor mixtus labori. Denique (a) Timæum de mundi harmonia, astrorumque cursu, & numeris disputantem ipse, qui interpretatus est Tullius, se non intelligere confitetur. Testamentum autem Grunni (b) Corocottæ, Porcelli, decantant in scholis puerorum agmina cachinnantium. Igitur & noster (c) Luscius Lavinius fruatur testibus, imò fautoribus suis: vincatque multitudine, quia forsitan vincit ingenio. Mihi sufficit paucorum testimonium, & amicorum laude contentus sum, qui in expetendis opusculis meis amore

no-

(a) *Timæus Liber Platonis obscurissimus.*

celli testamentum vulgatum, est, quod Grunni Corocottæ inscribitur.

(b) *Invehitur in quendam rabulam, qui porcorum instar singulis quibusque ob murmurando detrahebat. Est enim grunnire porcorum; hinc Por-*

(c) *Quidam Terentii detractor, quo nequine Rufinum intelligit,*

nostri labuntur, & studio scripturarum. Ac nonnullos fore arbitror, qui hoc ipsum, quod ad te Eustochium, sermonem facio, obtestationi parere contendant: non confidentes Holdam, & Annam, ac Delboram viris tacentibus prophetasse, & in servitute Christi nequaquam differentiam sexuum valere, sed mentium.

EPISTOLA XXXII.

HJERONYMUS EUSTOCHIO.

ARGUMENTUM.

Eustochio virgini dedicat suos in Ezechielem commentarios, simulque tristem amicorum Romæ statum deplorat.

Finitis in Esaiam decem & octo explanationum voluminibus, ad Ezechiel, quod tibi, & sanctæ memoriæ, matri tuæ Paulæ, ò virgo Christi Eustochium, sæpe pollicitus sum, transire cupiebam, & extremam (ut dicitur) manum operi imponere Prophetali. Et ecce subito mors mihi Pammachii, atque (a) Marcellæ, (b) Romanæ urbis obsidio, multorumque fratrum, & sororum dormitio nunciata est. Atque ita consternatus obstupui, ut nihil aliud diebus, ac noctibus nisi de salute omnium cogitarem: meque in captivitate sanctorum putarem esse captivum: nec possem prius ora referare, nisi aliquid certius discerem, dum inter spem, & desperationem sollicitus pendeo, aliorumque malis me crucio. Postquam verò clarissimum terrarum omnium lumen extinctum est, imo Romani Imperii truncatum caput, & ut verius dicam, in una urbe totus orbis interiit, obmutui, & humilitas sum, & filii de bonis, & dolor meus renovatus est: concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exarsit ignis: nec putavi illam sententiam negligendam, Musica in luctu importuna narratio. Verum quia tu indefinenter hoc flagitas, & magno vulnere cicatrix paulatim obducitur, scorpiusque inter Enceladum, & Porphyrium Trinacriæ humo premitur, & hydra multorum, capitum contra nos aliquando sibilare cessavit, datumque tempus, quo non hæreticorum respondere insidiis, sed scrip-

(a) *Ejus vitam describit Hieronymus infra lib. 3.*

(b) *Per Alaricum Gothorum*

Regem captam fuit Roma, & tridua expilatione vexata anno 410. teste Baronio.

pturarum expositioni incumbere debeamus: aggrediar Ezechiel Prophetam, cujus difficultatem Hebræorum probat traditio. Nam nisi qui apud eos ætatem Sacerdotalis ministerii, id est, tricesimum annum impleverit, nec principia Geneseos, nec Canticum Canticorum nec hujus voluminis exordium, & finem legere permittitur: ut ad perfectam scientiam, & mysticos intellectus plenum humanæ naturæ tempus accedat. Quod opus si per Domini misericordiam ad calcem usque perduxero, transibo ad Hjeremiam: qui in lamentationibus suis sub typo Hjerusalem quatuor plagas mundi quadruplici plangit alphabeto.

E P I S T O L A XXXIII.

HJERONYMUS EUSTOCHIO VIRGINI.

A R G U M E N T U M.

Mittit alios rursus in Ezechielem commentarios, excusans interium occupationes, & senilem ætatem.

Olim pueri legimus, Nihil tam facile est, quin difficile fiat, quod invitus facias. Fateor me explanationes in Ezechielem multo ante tempore promississe, & occupatione de toto huc orbe venientium implere non posse, dum nulla hora nullumque momentum est, in quo non fratrum occurramus turbis, & monasterii solitudinem hospitum frequentia commutemus: in tantum, ut claudendum sit nobis ostium, aut scripturarum, per quas aperienda sunt fores, studia relinquenda. Itaque lucrativis, imo furtivis noctium horis, quæ hyeme appropinquante longiores esse cœperunt, hæc ad lucernulam, qualiacumque sunt, dictare conamur, & æstuantis animi tædium interpretatione digerere. Nec jactamus (ut quidam forsitan suspicantur) fratrum susceptionem, sed morarum causas simpliciter confitemur: præsertim cum occidentalium fuga, & sanctorum locorum constipatio, nuditate atque vulneribus indigentium rabiem præferat barbarorum: quod absque lacrymis, & gemitu videre non possumus, illam quondam potentiam, & ignorantiam divitiarum ad tantam inopiam pervenisse, ut tecto, & cibo, & vestimento indigeat. Et tamen nequaquam duri quorundam atque crudeles animi molliuntur, dum pannos eorum, & sarcinulas discutunt, aurum in captivitate quærentes. Accedit ad hanc di-

Si&andi difficultatem, quòd caligantibus oculis sene Autè,
& aliquid sustinentibus beati Isaac, ad nocturnum lumen,
nequaquam valeamus Hebræorum volumina relegere: qui
etiam ad solis dicique fulgorem, literarum nobis paruitate
cæcantur. Sed & Græcorum commentarios fratrum tantum
voce cognoscimus. Nullique dubium, quòd alienis den-
tibus commoliti cibi, vescentibus nauseam faciant. Un-
de obsecro te filia Eustochium, ut ista quæ notariorum,
stylo cudimus, & ad quæ emendanda spatium vix habemus,
post intervalla suspicias.

EPISTOLA XXXIV.

EUSTOCHIO VIRGINI.

ARGUMENTUM.

*Deplorat Romæ calamitatem, & eorum, qui ex urbe paupe-
res ad se veniebant, egestatem: tum Eustochio dedicat ser-
tium in Ezechielem volumen.*

Nihil longum est, quod finem habet: & omnis retro
temporum series transacta non prodest, nisi fortè bo-
norum operum sibi viaticum præparaverit, quæ semper
ad futura, imo ad æterna respiciunt, & nullis terminis
coarctantur. Vera sententia est: omnia orta occidunt,
& aucta senescunt. Et alibi: nihil est enim opere, & ma-
nu factum, quod non conficiat, & consumat vetustas.
Quis crederet, ut totius orbis extructa victoriis Roma,
corrueret, ut ipsa suis populis, & mater fieret, & sepul-
chrum: ut tota Orientis, Ægypti, Africæ littora olim
dominatricis urbis fervorum, & ancillarum numero com-
plerentur: ut quotidie sancta Bethleem nobiles quondam
utriusque sexus, atque omnibus divitiis affluentes, susci-
peret mendicantes? Quibus quoniam opem ferre non pos-
sumus, condolemus, & lacrymas lacrymis jungimus: oc-
cupatique sancti operis sarcina, dum sine gemitu confluen-
tes videre non patimur, explanationes in Ezechiel, & pe-
nè omne studium omisimus: scripturarumque cupimus
verba in opera vertere: & non dicere sancta, sed facere.
Unde rursus à te commoti, ò Virgo Christi Eustochium,
intermissum laborem repetimus: & tertium volumen ag-
gressi tuo desiderio satisfacere desideramus: illud & te,

& cæ-

& cæteros, qui lecturi sunt deprecantes, ut non vires nostras, sed votum confiderent: quorum alterum fragilitatis humanæ, alterum sanctæ est in Domino voluntatis.

EPISTOLA XXXV.

AD EUSTOCHIVM DE ACCEPTIS AB EA
MUNUSCULIS.

A R G U M E N T U M.

Munuscula quædam, quæ una cum epistola Eustochium miserat, ad institutionem bonorum morum transfert.

PArva specie, sed Charitate sunt magna munera accepisse à virgine, armillas, epistolam, & columbas; & quoniam mel (a) in Dei sacrificiis non offertur, nimia dulcedo arte mutata est, & quadam (ut ita dicam) piperis austeritate condita. Apud Deum enim nihil voluptuosum, nihil tantum suave placet, nisi quod in se habet mordacis aliquid veritatis. Pascha Christi cum amaritudinibus manducatur. (b) Festus est dies, & natalis beati Petri: festivius est solito condiendus: ita tamen, ut scripturarum cardine jocularis sermo non fugiat, nec a præscripto palestre nostre longius evagemur. Armillis in Ezechiele ornatur Hjerusalê. Baruch epistolas accipit ab Hjeremia. In columbæ specie Spiritus Sanctus allabitur. Itaque ut te aliquid, & piperis mordeat, & pristini libelli etiam nunc recorderis, cave ne operis ornamenta dimittas, quæ veræ armillæ sunt: brachiorum: ne epistolam pectoris tui scindas, quam à Baruch traditam novacula Rex prophanus incidit; ne ad similitudinem Ephraim per Oseam audias: Facta es inspiens ut columba. Nimium respondebis austerè, & quod festo non conveniat dici. Talibus ipsa muneribus provocasti, dum dulcibus amara sociata sunt, & à nobis paria recipies. Laudem amaritudo comitabitur. Verum ne videar dona-

mi-

(a) Est symbolum salacium voluptatum, ideo in sacrificiis offerri prohibebatur.

de omnibus Apostolorum festivitatis sic ait: In diebus Apostolorum vacent, magistri enim vestri fuerunt, & Spiritus vos participes fecerunt. lib. 8. cap. 39.

(b) Quam antiqua sit hæc festivitas in Ecclesia patet ex Autore Apostolicarum constitutionum, ubi universali-

minuisse, accepimus & canistrum cerasis refertum, talibus, & tam virginali verecundia rubentibus, ut ea nunc à Lucullo delata existimarem. Si quidem hoc genus pomi Ponto, & Armenia subjugatis, de Cerasunto primus Romam pertulit. Unde & de patria arbor nomen accepit. Igitur quia in scripturis canistrum ficis plenum legimus, cerasa verò non invenimus, in eo, quo allatum est, id quod allatum non est, prædicamus: optamusque te de illis pomis fieri, quæ contra templum Dei sunt, & de quibus Deus dicit, Quia bona valde. Nihil quippe Salvator medium amat. Et sicuti frigidum non refugiens calidis delectatur, ita tepidos in Apocalypsi evomere se velle loquitur. Unde nobis sollicitius providendum est, ut solemnem diem non tam ciborum abundantia, quam Spiritus exultatione celebremus. Quia valde absurdum est, nimia saturitate vel le honorare martyrem, quem scias Deo placuisse jeuniis. Ita semper comedendum est, ut cibum & oratio sequatur, & lectio. Quod si aliquibus displicet, Apostoli verba cantato: Si adhuc hominibus placerem, Christi ancilla non essem,

EPISTOLA XXXVI.

INITIUM APOLOGIÆ D. HJERONYMI
ADVERSUS RUFFINUM, AD PAM-
MACHIUM ET MARCELLINUM.

ET vestris, & multorum literis didici, oblici mihi in schola tyrannica, lingua canum meorum ex inimicis ab ipso, cur *περί ἀρχῶν* (a) libros in Latinum verterim, O impudentiam singularem! accusant medicum quod venena prodiderit, ut scilicet *φάρμακον θανάσιμον* (b) suum non innocentiae merito, sed criminis communione tueantur: quasi culpam numerus peccantium minuat, & in personis non in rebus sit accusatio. Scribuntur contra me libri, ingeruntur omnibus audiendi, & tamen non eduntur, ut simplicium corda percutiant, & mihi facultatem pro me auferant respondendi. Novum malitiæ genus, accusare, quod prodî timeas, scribere, quod occultes. Si sunt vera quæ scripsit, cur publicum timuit? si falsa, cur scripsit? Olim pueri legimus,

(a) Id est de principiis; loqui-

quod ita inscribitur.

tur de quodam Origenis opere,

(b) Id est venenū mortiferum,

gimus. Intemperantis esse arbitror, scribere quidquam, quod occultari velis. Rogo quis est iste dolor? quid æstuant? quid insaniunt? quodd præconem repuli figuratum? quodd nolui me subdolo ore laudari? quodd sub amici nomine inimici insidias deprehendi?

E P I S T O L A XXXVII.

HIERONYMUS AD CHROMATIUM,
JOVINUM, ET EUSEBIUM.

A R G U M E N T U M.

Chromatium, & Eusebium fratres unâ cum Jovino amico, nec non matre, & sororibus virginibus, eadem in domo sanctè viventes, omnes Stridonenses resalutat, Bonosum laudat, & sororem suam illis commendat.

NON debet charta dividere, quos amor mutuus copulavit: nec per singulos officia mei sunt partienda sermonis, cum sic invicem vos ametis ut non minus tres charitas jungat, quàm duos natura sociavit: quin potius, si rei conditio pateretur, sub uno literulæ apice nomina indivisa concluderem, vestris quoque ita me literis provocantibus, ut & in uno tres, & in tribus unum putarem, nam postquam S. Evagrius transmittente, in ea ad me eremi parte delatæ sunt, quæ inter Syros, ac Saracenos vastum limitem ducit; sic gavisus sum, ut illum diem Romanæ felicitatis, quo primùm Marcelli apud Nolam prælio post Cannensem pugnam Hanni- lis agmina conciderunt, ego vicerim. Et licet suprâ dictus frater sæpe me visitet, atque me ita, ut sua in Christo viscera foveat, tamen longo à me spatio sejunctus, non minus mihi dereliquit abeundo desiderium, quam attulerit veniendo lætitiâ. Nunc cum vestris literis fabulor, illas amplector: illæ mecum loquuntur, illæ hic tantùm Latine sciunt: hic enim aut barbarus semisermo discendus est, aut tacendum, quotiæcumque charissimos mihi vultus notæ manus referunt impressa vestigia, toties aut ego hic non sum, aut vos hic estis. Credite amoris vera dicenti: & cum has scriberem, vos videbam. De quibus hoc primùm queror, cur tot interiacentibus spatiis maris atque terrarum, tam parvam epistolam miseritis, nisi quod ita merui, qui vobis (ut scribitis) antè non scripsi. Char-

tam defuisse non puto Ægypto ministrante commercia. Et si alicubi Ptolemæus (a) maria clausisset, tamen Rex Attalus membranas à Pergamo miserat, ut penuria chartæ pellibus pensaretur, unde & Pergamenarum nomen adhuc usque diem, tradente sibi invicem posteritate, servatum est. Quid igitur? arbitrer bajulum fecisse? quamvis longæ epistolæ una nox sufficit. An vos aliqua occupatione detentos? nulla necessitas major est caritate. Restant duo, ut aut vos piguerit, aut ego non meruerim, è quibus malo vos inculcare tarditatis, quàm me condemnare non meritum, facilius enim negligentia emendari potest, quàm amor nasci. Bonosus, ut scribitis, quasi filius *Ἰχθύος*, id est piscis aquosa petit: nos pristina contagione sordentes, quasi reguli, & scorpiones, arentia quæque sectamur: ille jam calcatur super colubri caput: nos serpenti terram ex divina sententia comedenti, adhuc cibum sumus. Ille jam potest summum graduum Psalmum (b) scandere: nobis adhuc in primo ascensu stentibus, nescio an dicere, aliquando contingat: Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. Ille inter minaces sæculi fluctus in tuto insulæ, hoc, est Ecclesiæ gremio, sedens, ad exemplum Joannis, librum fortè jam devorat: ego in scelerum meorum sepulchro jacens, & peccatorum vinculis colligatus, dominicum de Evangelio expecto clamorem, Hieronyme veni foras. Bonosus inquam, (quia secundum Prophetam, omnis diaboli virtus in lumbis est) trans Euphratem tulit lumbare suum: ubi illud in foramine petreæ abscondens, & postea scissum reperiens, cecinit; Domine, tu possedisti renes meos, dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Me verò Nabuchodonosor ad Babylonem, id est, confusionem mentis meæ, catenatum duxit: ibi mihi captivitatis jugum imposuit: ibi ferri cir-

culum

(a) Cum ipsius invidia, ne ali-
bi bibliotheca fierent papyrus
ex Ægypto haberi non pos-
set, membranas Eumenes Per-
gami reperit, quarum magnam
copiam Attalus Rex, ejus Fra-
ter Romam misit.

(b) Psalmos graduales 15. pro
virtutibus interpretatur, se-

cundum illud: ibunt de virtute
in virtutem: sensus est Bo-
nosum jam supremum virtu-
tum gradum posse ascendere,
se vero adhuc in primo esse in-
ter lacrymas & gemitus, se-
cundum quod primi graduum
Psalmi significant.

culum naribus meis innectens, de canticis Sion cantare præcepit. Cui ego dixi. Dominus soluit conpeditos, Dominus illuminat cæcos. Et ut breviter cœptam dissimilitudinem finiam; ego veniam deprecor, ille expectat coronam. Soror mea, sancti Juliani in Christo fructus est. Ille plantavit, vos rigate: Dominus incrementum dabit. Hanc mihi Jesu pro eo vulnere quod diabolus inflixerat præstitit, vivam reddendo pro mortua. Huic ego, ut ait Gentilis Poeta omnia etiam tuta timeo. Scitis ipsi lubricum adolescentiæ iter, in quo & ego lapsus sum, & vos non sine timore, transistis: hoc illa nunc maximè ingrediens, omnium est fulcienda præceptis, omnium est sustentanda solatiis, id est, crebris vestræ sanctitudinis epistolis roboranda; & quia charitas omnia sustinet, obsecro ut etiam à Papa Valeriano ad eam confortandam literas exigatis. Nostis puellares animos his rebus plerumque solidari, si se intelligant curæ esse majoribus; in mea enim patria, rusticitatis vernacula, Deus venter est, & in diem vivitur, & sanctior est ille qui ditior est; accessit huic patellæ, juxta tritum Populi sermone proverbium, dignum operculum; Lupicinus (a) Sacerdos secundam illud quoque, de quo semel in vita Crassum ait risisse Lucilius: Similem habent labra lactucam, asino carduos comedentes: videlicet ut perforatam navem debilis gubernator regat, & cæcus cæcos ducat in foveam; talisque sit rector, quales, illi qui reguntur. Matrem communem, quæ cum vobis sanctitate societur, in eo vos prævenit, quia tales genuit, cujus verè venter aureus potest dici, eo salutamus honore, quo nostis: unà quoque suscipiendas cunctis sorores, quæ sexum vincere cum sæculo, quæ oleo ad lampadas largiter præparato sponsi opperiantur adventum. Obeata domus, in qua morantur Anna vidua, virgines prophetissæ, geminus Samuel nutritus in templo, o tecta felicia, in quibus cernimus Machabæorum martyrum coronis cinctam martyrem. Matrem. Nam licet quotidie Christum confiteamini, dum ejus præcepta servatis: tamen ad privatam gloriam publica hæc accessit vobis, & aperta confessio, quod per vos ab urbe vestra Ariani quondam dogmatis virus exclusum est. Et miramini forsitan, quod in fine jam epistolæ rursum exorsus sim. Quid faciam? vocem pectori negare non va-

D 2

leo;

(a) Quidam Hieronymi obtre-
fator de quo vide pag. 3.

leo: epistolæ brevitās compellit tacere, desiderium vēstri cogit loquī pręproperus sermo; confusa turbatur oratio; amor ordinem nescit.

EPISTOLA XXXVIII.

HJERONYMUS AD CASTRUTIUM.

A R G U M E N T U M.

Castrutius Pannonius navigare, ut Hjeronymum inviseret, constituerat, agit nunc ei gratias, & de oculorum cecitate consolatur, docens tribulationes ob amorem à Deo immitti, & sequenti se illum anno asserit expectare.

SANCTUS filius meus Heraclius diaconus mihi retulit, quoddam cupiditate nostri Cissam usque venisses, & homo Pannonius, id est terrenum animal, non timueris Adriatici maris æstus, & Ægæi atque Jonii subire discrimina, & nisi te pius fratrum retinisset affectus, voluntatem opere complexisset. Habeo itaque gratias, & in acceptum refero. In amicis enim non res quæritur, sed voluntas: quia alterum ab inimicis sæpe præbetur, alterum sola charitas tribuit. Simulque obsecro, ne imbecillitatem corporis, quam sustines, de peccato tibi existimes evenisse. Quod quidem, & Apostoli suspicantes de eo, qui natus erat cæcus ex utero, interrogantesque Dominum Salvatorem: iste peccavit, an parentes ejus, ut cæcus nasceretur? audiunt: neque hic peccavit, nec parentes ejus, sed ut manifestetur opera Dei in illo. Quantos enim cernimus ethnicos atque diversorum dogmatum homines volutari in cæno libidinum, madere sanguine, feritate lupos, rapacitate milvos vincere, & nihilominus flagellum non appropinquare tabernaculis eorum, nec eos cum hominibus verberari, & idcirco superbire contra Deum, & transire usque ad cælum os eorum? Cum sanctos e contrario viros sciamus ægrotationibus, miseriis, & egestate torqueri, qui forsitan dicunt: Ergo frustra sanctificavi animam meam, & lavi inter innocentes manus meas. Statimque se reprehendentes ajunt: Si narravero sic, ecce nationem filiorum tuorum reprobavi. Si cæcitatē causam putas esse peccatum, & id Dei inferre iram, quod crebrò medici remediatur: insimulabis Isaac, qui in tantum lucis istius expers fuit, ut etiam cui nollet, errore deceptus benediceret.

Re-

Referes crimen in Jacob, cujus caligaverat acies: & cum interioribus oculis, & spiritu prophetali longè post futura prospiceret, & Christum cerneret de stirpe regia esse venturum, Ephraim, & Manassem videre non poterat. Quid inter reges Josia sanctius? Ægyptio mucrone (a) interfectus est. Quid Petro, quid Paulo sublimius? Nero-
 nianum gladium cruentarunt. Et (ut de hominibus taceam) Dei filius sustinuit ignominiam crucis, & tu putas beatos, qui felicitate istius sæculi, & deliciis perfruuntur? magna iræst, quando peccantibus non irascitur Deus. Unde & in Ezechiele ad Hjerusalem: Jam, inquit, non irascar tibi, zelus meus recessit à te. Quem enim diligit Dominus, *Exo. 16.* corripit, & castigat omnem filium, quem recipit. Non, *Heb. 12.* erudit Pater, nisi quem amat. Non corrigit magister discipulum, nisi eum, quem ardentioris cernit ingenii. Medicus si cessaverit curare, desperat. Quod si responderis, quomodo Lazarus recepit mala in vita sua: libenter nunc *Luc. 16.* tormenta patiar, ut futura mihi gloria reservetur. Non enim vindicabit Dominus bis in idipsum. Job vir sanctus, & immaculatus, justus in generatione sua, cur tanta perpeffus sit, ipsius volumine continetur. Et ne veteres replicando historias longum faciam, & excedam mensuram epistolæ: brevem tibi fabulam referam, quæ infantia meæ temporibus accidit. Beatus Antonius, cum à S. Athanasio, Alexandriæ Episcopo, propter confutationem hæretico-
 rum, in urbem Alexandrinam esset accitus, & isset ad eum Dydimus, vir eruditissimus, captus oculis: inter ceteras fermocinationes, quas de scripturis sanctis habebant, cum ejus admiraretur ingenium, & acumen animi collaudaret, sciscitans ait: Num tristis es, quòd oculis carnis careas? Cum ille pudore reticeret: secundo, tertidque interrogans, tandem elicuit, ut mærorem animi simpliciter fateretur. Cui Antonius: Miror, ait, prudentem virum ejus rei dole-
 re damno, quam formicæ, & muscæ, & culices habent, &

D 3

non

(a) Nempe a Pharaone Ne-
 chao Egypti Rege in Maged-
 do 4. Reg. 23. Arbitrati sunt
 plurius, inter quos S. Hjeron.
 in Zac. 12. lamentationibus,
 quibus nos buculusque potimur,
 Josæ obitum Jeremiam in-

gemuisse, & eas illas esse, de
 quibus in Paralip. 2. cap. 25.
 fit mentio, quasque eo tempo-
 re celeberrimas, diu etiam
 post, musci & cantatrices om-
 nes concinebant.

non latari illius possessione, quam sancti soli, & Apostoli meruerunt. Ex quo pervides, quodd multo melius sit spiritu videre, quam carne, & illos oculos possidere, in quos peccati festuca non possit incidere. Nos, licet hoc anno non veneris, tamen non desperamus adventum tuum. Quod si sanctus Diaconus, portitor literarum, tuis amplexibus fuerit irretitus, & illo comitante huc veneris; libenter suscipiam dispensationis moram, magnitudine senioris duplicatam.

EPISTOLA XXXIX.

AD CASTORINAM MATERTERAM.

ARGUMENTUM.

Castorinam materteram suam, cum qua nescio quid dissidi fuerat, ad pacem, & concordiam, adhortatur.

JOannes, idem Apostolus, & Evangelista, in epistola sua ait: Quicumque odit fratrem suum, homicida est. Et recte, cum enim homicidium ex odio saepe nascatur, quicumque odit, etiam si necdum gladio percusserit, animo tamen homicida est. Cur ais, tale principium? Scilicet, ut veteri rancore deposito, mundum pectoris Deo paremus habitaculum. Irascimini, inquit David, & nolite peccare. Hoc quid velit intelligi, Apostolus plenius interpretatur: Sol non occidat super iracundiam vestram. Quid agemus nos in die iudicii, super quorum iram non, unius diei, sed tantorum annorum Sol testis occubuit? Dominus loquitur in Evangelio: Si offers munus ad altare, ibique recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade reconciliari prius fratri tuo: & tunc veniens offers munus tuum. Vae mihi misero, ne dicam & tibi, qui tanto tempore aut non obtuli munus ad altare, aut ira permanente, sine causa obtuli. Quomodo in quotidiana prece unquam diximus: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: animo discrepante, cum verbis, oratione dissidente cum factis? Precor itaque, quod & ante annum prioribus literis rogaveram, ut pacem, quam nobis reliquit Dominus, habeamus, & meum desiderium, & tuam mentem Christus intueatur, in brevi
ante

Mat. 5.

Mat. 6.

ante tribunal ejus reconciliata, seu scissa concordia aut premium recuperabit aut pœnam. Quod si tu (quod procul absit) nolueris, ego liber ero; epistola me hæc mea, cum lecta fuerit, absolvet.

EPISTOLA XL.

AD THEODOSIUM ET ALIOS
ANACHORETAS.

A R G U M E N T U M.

Rogat, ut suis precibus à Deo impetrent, ut cum ipsis, sicut habet in votis, in deserto vivere possit.

Q UAM vellem nunc vestro interesse conventui, & admirandum consortium, licet isti oculi non mereantur aspicere, tota cum exultatione complecti. Spectarem desertum omni amœnius civitate: viderem desolata ab accolis loca, quasi ad quoddam Paradisi instar, Sanctorum cœtibus obsideri. Verum, quia hoc mea faciunt delicta, ne consortio beatorum inferatur obsecsum omni crimine caput: idcirco obsecro (quia vos impetrare posse non ambigo) ut me ex istius tenebris sæculi vestro liberetis oratu. Et antè dixeram præfens, & nunc per literas votum indicare non cesso, quod mens mea omni ad id studium, cupiditate rapiatur. Nunc vestrum est, ut voluntatem sequatur effectus: meum est, ut velim: obsecrationum vestrarum est, ut quod velim, & possim. Ego ita sum, quasi à cuncto grege morbida aberrans ovis. Quodd nisi me bonus Pastor ad sua stabula humeris impositum reportarit, lababunt gressus, & in ipso conamine vestigia concident assurgentis; ego sum ille prodigus filius, qui omni, quam mihi Pater crediderat portione profusa, nec dum me ad genitoris genua submissi, necdum cœpi prioris à me luxuriæ blandimenta depellere. Et quia patululum non tam deservi à vitiis, quam cœpi velle desinere: nunc me novis diabolus ligat retibus: nunc nova impedimenta proponens, maria undique circumdat, & undique pontum: nunc in medio constitutus elemento, nec regredi valeo, nec progredi possum. Superest, ut oratu vestro sancti Spiritus aura me provehat, & ad portum optatum optati littoris profequatur.

Luc. 150

AD MARCELLAM DE ACCEPTIS
MUNUSCULIS.

A R G U M E N T U M .

Marcella Hjeronymo, Paula, Eustochio, virginibus cum eis degentibus, miserat sellas, saccos, cereos, calices, muscariaque, quibus muscæ abiguntur, xeniola. Hjeronymus nunc ei respondens, omnia ἀλλυγορικῶς ad animæ documentum in utramque partem sanctè ac festivè interpretatur.

UT absentiam corporum spiritus confabulatione solemur, facit unusquisque quod prævalet. Vos dona transmittitis: nos epistolas remittimus gratiarum, ita tamen, ut quia velatarum virginum munus est, aliqua in ipsis munusculis esse mysteria demonstramus. Saccus, orationis signum, atque jejunii est. Sella, ut foras pedes virgo non moveat. Cerei, ut accenso lumine, sponsi expectetur adventus. Calices, mortificationem carnis ostendunt, & semper animum ad martyrium præparatum. Calix quippe Domini inebrians, quàm præclarus est. Quod autem, & matronis offertis muscaria parva, animalibus eventilandis: elegans significatio est, debere luxuriam, citò restringere, quia muscæ morituræ oleum suavitatis exterminant. Hic typus sit virginum, hæc figura matronarum. Nobis autem, licet in perversum, munera vestra conveniunt. Sedere, aptum est otiosis: in sacco jacere, pœnitentibus, calices habere, potantibus. Licet, & propter nocturnos metus, & animos semper malo conscientiæ formidantes, cereos quoque accendisse sit gratum.

Ecc. 10.

EPISTOLA XLII.

HJERONYMUS MARCELLÆ.

A R G U M E N T U M .

Respondet iis, qui D. Hjeronymo obtristabant, quod quedam ex novo testamento jam recepta mutasset, & virginum cum viri consuetudinem vituperasset.

Post priorem epistolam, in qua de Hebræis verbis pauca perstrinxeram, ad me repente perlatum est quoddam-

dam homunculos mihi studiosè detrahere, cur adversum auctoritatem veterum, & totius mundi opinionem, aliqua in Evangeliiis emendare tentaverim. Quos ego cum possem meo jure contemnere, (asino (a) quippe lyra superflue canit) tamen, ne nos superbix, ut facere solent, arguant, ita responsum habeant, non adeo me hebetis fuisse cordis, & tam crassæ rusticitatis, (quam illi solam pro sanctitate habent, piscatorum se discipulos asserentes: quasi idcirco sancti sint, si nihil scierint) ut aliquid de Dominicis verbis aut corrigendum putaverimus, aut non divinitus inspiratum, sed Latinorum codicum vitiositatem, quæ ex diversitate librorum omnium comprobatur, ad Græcam originem, unde & ipsi translata non denegant, voluisse revocare. Quibus si displicet fontis unda purissimi, cœnossos rivulos bibant, & diligentiam, qua avium silvas, & concharum gurgites norunt, in scripturis legendis abiciant sintque in hac re tantum simplices, ut Christi verba existiment rusticana, in quibus per tanta jam sæcula tantorum ingenia sudaverunt, ut rationem verbi uniuscujusque magis opinati sint, quam expresserint, Apostolum arguant imperitiæ, qui ob multas literas insanire dicebatur. Scio te cum ista legeris, rugare frontem, & libertatem meam rursus seminarium timere rixarum, ac meum, si fieri potest, os digito velle comprimere: ne audeam dicere, quæ alii facere non erubescunt. Rogo, quid à nobis libere dictum est? Nunquid in lancibus idola cælata descripsi? Nunquid inter epulas Christianas virginalibus oculis baccharum, satyrorumque complexus innexui? Aut unquam aliquem amarior sermo pulsavit? Nunquid ex mendicis divites fieri dolumus? Nunquid reprehendi hæreditarias sepulturas? Unum miser locutus, quodd virgines sæpius deberent cum mulieribus esse, quam cum masculis, totius oculos urbis offendi, cunctorum digitis notor. Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui odorunt me gratis, & factus sum eis in parabolam: & tu putas me aliquid deinceps locuturum? Verum ne Flaccus de nobis rideat: Amphora capiti institui currente rota, cur urceus exit? Revertimur ad nostros bipedes asellos, & illorum

Act. 16.

Psal. 68.

(a) Proverbiū est in eos, qui cum nihil absurdius, quam asini cantus ad lyram, ad aliquam rem dicendam, vel faciendam inepti sunt, quippe

in aure buccina magis , quam cithara , concrepamus . Illi legant spe gaudentes , tempori servientes : nos legamus , spe gaudentes , Domino servientes . Illi adversus presbyterum accusationem omnino putent recipiendam , nos legamus , Adversum presbyterum accusationem ne receperis ,
Rom. 12. nisi sub duobus aut tribus testibus : peccantes autem coram
1 Tim. 5. omnibus argue . Illis placeat humanus sermo , & omni acceptione dignus ; nos cum Græcis , idest cum Apostolo , qui græcè locutus est , erremus , Fidelis sermo , & omni acceptione dignus . Ad extremum illi gaudeant gallicis can-
1 Tim. 1. teriis ; nos solutus vinculis , & in Salvatoris ministerium præparatus , Zachariæ asellus ille delectet , qui postquam
Zach. 9. Domino terga præbuit , cæpit Esaiaæ consonare vaticinio :
Isa. 32. Beatus qui seminat secus omnem aquam , ubi bos , & asinus calcant .

EPISTOLA XLIII.

HJERONYMUS ASELLÆ.

ARGUMENTUM.

Ingens sibi odium apud Romanos Hjeronymus contraxit , quod Paulam , & Eustochium , unâ cum Melania , primarias in urbe feminas , ad sanctiorem vitam , monasticumque institutum traxisset : neque caruit suspitione , quod eas turpiter amaret , propter eâ nunc cum stomacho urbem relinquens , dum navim pro discessu conscendit , hujusmodi obtestatorum obloquiis excitata bile respondet , hominumque malevolentiam deplorat .

SI tibi putem gratias à me referri posse , non sapiam , potens est Deus super persona mea sanctæ animæ tuæ restituere , quod meretur : ego enim indignus , nec æstimare unquam potui , nec optare , ut mihi tantum in Christo largireris affectum . Et licet me sceleratum quidam putent , & omnibus flagitiis obrutum , & pro peccatis meis , etiam hæc parva sint : tamen tu benefacis , quod ex tua mente etiam malos bonos putas . Periculosum quippe est de ser-vo alterius judicare , & non facilis venia , prava dixisse de rectis . Veniet , veniet illa dies , in qua , & mecum dolebis ardere non paucos . Ego probrosus , ego versipellis , & lubricus . Ego mendax , & satanæ arte decipiens . Quid enim

enimeſt tutius , hæc vel credidiſſe , vel finxiſſe de inſon-
 tibus , an etiam de noxiis credere noluiſſe ? Oſculabantur
 mihi manus quidam , & ore vipereo detrahebant : & dole-
 bant labiis , corde gaudebant . Videbat Dominus , & ſub-
 ſannabat illos , & miſerum me ſervum ſuum , futuro cum
 eis iudicio reſervabat . Alius inceſſum meum calumniaba-
 tur , & riſum , & ille vultui detrahebat : hic in ſimplici-
 tate aliud ſuſpicabatur . Penè certè triennium cum eis vi-
 xi . Multa me virginum crebrò turba circumdedit . Divi-
 nos libros , ut potui , nonnullis ſæpe diſſerui : lectio aſ-
 ſiduitatem , aſſiduitas familiaritatem , familiaritas fidu-
 ciam fecerat . Dicant , quid unquam in me aliter ſenſerint ,
 quam Chriſtianum decebat ? Pecuniam cujuſquam acce-
 pi ? Munera vel parva , vel magna non ſprevi ? In manu
 mea es alicujus inſonuit ? obliquus ſermo , oculus petulans
 fuit ? Nihil mihi aliud obiicitur , niſi ſexuſ meus : & hoc
 nunquam obiicitur , niſi cum Hieroſolymam Paula , & Me-
 lania proſciſcuntur . Eſto : crediderunt mentienti , cur
 non credunt neganti ? Idem eſt homo ipſe , qui fuerat : fa-
 tetur inſontem , qui dudum noxium loquebatur : & certè
 veritatem , magis exprimunt tormenta , quam riſus : niſi
 quòd facilius creditur , quod aut fictum libenter auditur ,
 aut non fictum , ut fingatur , impellitur . Antequam do-
 mum ſanctæ Paulæ noſſem , totius in me urbis ſtudia con-
 ſonabant : omnium penè iudicio dignus ſummo Sacerdo-
 tio decernebar . Beatę memorię Damajuſ meus ſermo erat ,
 dicebar ſanctus , dicebar humilis , & diſertus . Nunquid do-
 mum alicujus laſcivioris ingreſſus ſum ? Nunquid me veſtes
 ſericæ , nitentes gemmæ , picta facies , auri rapuit ambitio ?
 Nulla fuit alia Romæ matronarum , quæ meam poſſet edo-
 mare mentem , niſi lugens , atque jejunans , ſqualens for-
 dibus , ſletibus penè cæcata , quam continuis noctibus
 miſericordiam Domini deprecantem Sol ſæpe deprehen-
 dit ? cujuſ canticum Pſalmi , ſermo Evangelium , delitiæ
 continentia , vita jejunium ? nulla me potuit alia delecta-
 re , niſi illa , quam manducantem nunquam vidi ? ſed po-
 ſtquam eam pro ſuæ merito caſtitaſis venerari , colere , ſu-
 ſpicere cœpi , omnes me illico deſeruere virtutes . O invi-
 dia primum mordax tui , ô ſatanæ calliditas , ſemper ſanctæ
 perſequens . Nullæ aliæ Romanæ urbi fabulam præbuerunt ,
 niſi Paula , & Melania , quæ , contemptis facultatibus , pi-
 gno-

ribusque desertis, crucem Domini, quasi quoddam pietatis levavere vexillum. Si Balneas peterent, unguenta eligerent, divitias, & viduitatem, haberent materiem luxuriæ, & libertatis, dominæ vocarentur, & sanctæ: nunc in sacco, & cinere formosæ volunt videri, & in gehennam ignis cum jejuniis, & pædore descendere: videlicet non licet eis applaudente populo perire cum turbis. Si Gentiles hanc vitam carperent, si Judæi, haberent solatium non placendi eis, quibus displicet Christus: nunc verò, pro nefas! homines Christiani prætermissa domorum suarum cura, proprii oculi trabe neglecta, in alieno oculo festucam quærunt, lacerant sanctum propositum: & remedium poenæ suæ arbitrantur, si nemo sit sanctus, si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium. Tibi placet lavare quotidie, alius has mundities sordes putat. Tu attagenem (a) ructas, & de comeso accipensere gloriaris; ego faba ventrem impleo: Te delectant cachinnantium greges; me Paula, Melaniaque plangentes. Tu aliena desideras; ille contemnunt sua. Te delibuta melle vina delectant; illæ potant aquam frigidam, suaviorem. Tu te perdere existimas, quidquid in præfenti non habueris, comederis, devoraveris, illæ futura desiderant, & credunt vera esse, quæ scripta sunt: esto ineptè, & inaniter, quibus resurrectio corporum persuasit: quid ad te? nobis è contrario tua vita displicet. Bono tuo crassus sis, me macies delectat, & pallor. Tu tales miseros arbitraris: nos te miserabiliorem putamus. Par pari refertur, & invicem nobis videmur insanire. Hæc mi domina Asella, cum jam navem conscenderem, raptim flens, dolensque conscripsi, & gratias ago Deo meo, quod dignus sim, quem mundus oderit. Ora autem, ut de Babylone Hierosolymam regrediar, ne mihi dominetur Nabuchodonosor, sed Jesus filius Josedech: veniat Efdras, qui interpretatur adjutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego: qui volebam cantare Canticum Domini in terra aliena, & deserto monte Sina, Egypti auxilium flagitabam: non recordabar Evangelii, quia qui de Hierusalem egreditur, statim incidit in latrones, spoliatur, vulneratur, occiditur. Sed licet Sacerdos despiciat, atque

(a) *Avis in mensarum deliciis accipenser piscis. vide Plinium commendatissima; sicut & ac-*

que Levites, Samaritanus ille misericors est: cui cum diceretur: Samaritanus es, & demonium habes; demonium renuens, Samaritem se non negavit. Quia quem nos custodem, Hebræi Samaritem vocant. Maleficum quidam me garrunt: titulum fidei servus agnosco. Magum vocant, & Judæi Dominum meum. Seductor, & Apostolus dictus est. Tentatio me non apprehendat, nisi humana. Quotam partem angustiarum perpeffus sum, qui cruci milito? Infamiam falsi criminis imputarunt: sed scio per bonam, & malam famam perveniri ad regna cælorum. Saluta Paulam, & Eustochium, velit nolit mundus, in Christo meas. Saluta matrem Albinam, sororemque Marcellam, Marcellinam quoque, & sanctam Felicitatem: & dic eis: Ante tribunal Christi simul stabimus: ibi apparebit, qua mente quis vixerit. Memento mei, exemplum pudicitæ, & virginitatis insigne, fluctusque maris tuis precibus mitiga.

E P I S T O L A XLIV.

HIERONYMUS EXUPERIO EPISCOPO
THOLOSANO.

A R G U M E N T U M.

Exuperii literis, qui & egentibus fratribus miserat munera, respondet: simulque illi dedicat suos in minores Prophetas commentarios, laudans illius Episcopi virtutes.

ULtimo jam Autumni tempore frater noster, filius tuus Syinnius monachus, tuz mihi dignationis epistolam reddidit: qua lecta gavissus sum esse te sospitem, & memorem mei, omniumque fratrum, qui in sanctis locis Domino serviunt. In quorum refrigerlis facis tibi amicos de iniquo mammona, & præparas æterna tabernacula, ut possis cum David dicere: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Si enim passer invenit sibi domum, & turtur nidum, ubi ponat pullos suos: cur tu, qui Pontifex Domini es, & calcas in fine mundi torcularia, ut sitientibus populis sanguinis Christi vinum tribuas, non libere proclamabis ac dices: Cor meum, & caro mea exultavit in Deum vivum? Beati qui habitant in domo tua. Audio te in vallè lachrymarum, in loco quem Deus posuit ad certamen,

tamen, ut vincentibus coronam daret, ascensiones in tuo corde disponere, & ire de virtute in virtutem, & imitari Domini paupertatem, ut cum illo dives fias, & in te reclinet caput, & per singulos dies suscipiatur, visitetur, alatur, vestiatur: & præcipuè in sanctorum scripturarum lectione fervere. Cumque tibi cuperem ingenioli mei aliquod offerre munusculum, & cœpta in duodecim Prophetas explanatio perveniret ad calcem, susceptum opus deferere nolui: sed quod & absque te dictaturus eram, tuo potissimum nomini consecravi. Tuæ benevolentia erit, non eruditionem nostram, quæ vel nulla vel parva, est, sed pronam in te suscipere voluntatem, ut nos ad cætera provoces, & in longo scripturarum campo currere cohorteris. Si qui autem sunt, quibus interpretationem, & horum & aliorum voluminum antè promissi, ignoscant incredibili in te amoris meo, & quicquid tibi scripsi, sibi scriptum arbitrentur. Charitas enim benigna est, charitas non æmuletur, non querit quæ sua sunt.

EPISTOLA XLV.

HJERONYMUS THEOPHILO

ARGUMENTUM.

Theophilo respondens, quod canonum observantiam monuerit, gratias agit: illos, præcipueque Romanam fidem sibi cordi esse ait, & sicut, quod olim contra Origenistas tacuerit, non reprehendit, ita, quod nimia eos corrigi nunc lenitate putet, non laudat,

MEminit beatitudo tua, quod eo tempore, quo tacebas, nunquam ab officiis meus sermo cessaverit, nec consideraverim, quid tu pro dispensatione tunc faceres, sed quid me facere conveniret: & nunc, sumptis dignationis tuæ epistolis, fructum aliquem cæpisse me video Evangelicæ lectionis. Si enim duri judicis sententiam crebra mulieris inflexit petitio, quanto magis paterna viscera interpellatione sedula molliuntur? Quod de canonibus ecclesiasticis mones, gratias agimus. Quem enim diligit Dominus, corripit, & flagellat omnem filium, quem recipit. Sed tu scito nobis nihil esse antiquius, quàm Christi jura servare, nec Patrum transferre terminos, semperque meminisse Romanam fidem Apostolico ore laudatam: cujus se esse participem

epem Alexandrina Ecclesia gloriatur. Super nefaria hæresis, quod multam patientiam geris, & putas ecclesiæ visceribus incubantes tua posse corrigi lenitate, multis sanctis displicet: ne dum paucorum pænitentiam præstolaris, nutrias audaciam perditorum, & factio robustior fiat. Vale, in Christo.

E P I S T O L A XLVI.

THEOPHILUS HJERONYMO.

A R G U M E N T U M.

Quod vitiis explosique ex Ægypto, & Nitriæ monasteriis Origenistæ sint, Theophilus Hjeronymum certiore reddit.

SANCTUS episcopus Agatho, cum dilectissimo diacono Athanasio in ecclesiastica directus est causa: quam cum didiceris, non ambigo quin nostrum studium probes, & in Ecclesiæ victoria glorieris. Namque Origenis hæresim (a) in monasteriis Nitriæ (b) quidam nequam, & furiosi homines ferere, & fundere cupientes, prophetica falce succisi sunt: quia recordati sumus commonentis Apostoli: Argue eos severè. Festina igitur & tu, partem hujus præmii recepturus, deceptos quosque emendare sermonibus. Optamus, si fieri potest, in diebus nostris Apostolicam fidem, & Ecclesiæ regulas cum subiectis nobis populis custodire, & omnes novas sopire doctrinas.

E P I-

(a) Origenes insigniter aliquando certavit pro fide, & ingentia in persecutione Deciana, tormenta toleravit, sed ex philosophia Platonis deceptus multa docuit contra fidei puritatem, præsertim de inæqualitate Divinarum Personarum, de origine animarum, de resurrectione eorum, de salvatione Dæmonum. Vide Epiphani. & Quintam Synodum. & Hjeron. ad Avitum, & Pammach. de erroribus Origenis.

(b) Scilicet Monachi Origeni-

stæ, qui Alexandria damnantur in Concilio a Theophilo, & ab Ægypto expelluntur; damnantur etiam ab Epiphanio in Concilio Cyprico, & eijciuntur a Palestina; petunt Constantinopolim, & imponentes Christomom foveantur ab eo spe concordie; quam ob causam a Theophilo synodo ad Quercum collecta injustissimè deponitur, eique semper aded insensus fuit, ut nec ejus mortui nomen in Ecclesia recitari permiserit:

HJERONYMUS THEOPHILO.

ARGUMENTUM.

*Quod Origenistarum seditio ex Ægypto ejus opera expulsa sit
suique usque in Palestinam hæreticos sint
persecuti, maxime letatur.*

Nuper tuæ beatitudinis percæpi scripta, emendantia
vetus silentium, & me ad solitum officium provocan-
tia: unde licet per sanctos fratres, Priscum, & Eubulum,
tuus ad nos sermo cessaverit, tamen, quia vidimus illos
zelo fidei concitados, raptim Palestinæ lustrasse regiones,
& dispersos regulos usque ad suas latebras persecutos,
breviter scribimus, quod totus mundus exultet, & in tuis
victoriis gloriatur: erectumque Alexandriæ vexillum cru-
cis, & adversus hæresim trophæa fulgentia, gaudens po-
pulorum turba prospectet. Macste virtute, macste zelo
fidei, ostendisti, quod hucusque taciturnitas dispensa-
tio fuit, non consensus. Libere enim reverentiæ tuæ lo-
quor. Dolebamus te nimium esse patientem, & ignoran-
tes magistri gubernacula gestiebamus in interitum perditio-
rum. Sed ut video, exaltasti manum diu, & suspendisti
plagam, ut ferires fortius. Super susceptione cujusdam
non debes contra urbis hujus dolere Pontificem, quia ni-
hil tuis literis præcepisti: & temerarium fuit de eo quod
nesciebat ferre sententiam: tamen reor illum, nec aude-
re nec velle te in aliquo lædere.

EPISTOLA XLVIII.

HJERONYMUS THEOPHILO.

ARGUMENTUM.

*Quod Theophili Alexandrini opera, Synodica auctoritate,
Origenistarum seditio ex Ægypto expulsa, eoque exemplo ex
Syria, & Italia explosa, summusque ea de re Pontifex cer-
tior factus sit, laudat. Synodica, si quæ sunt, postulat, & ut
ad ceteros Occidentales episcopos eadem scribat hortatur.*

Duplicem mihi gratiam beatitudinis tuæ literæ præsti-
terunt, quod, & sanctos, & venerabiles Agatho-
nem episcopum, & diaconum Athanasium habuerint por-
ti-

titores , & adversum sceleratissimam hæresim zelum fidei demonstrarint . Vox beatitudinis tuæ in toto orbe pertenuit , & cunctis Christi ecclesiis lætantibus , diaboli venena siluere . Nequaquam amplius antiquus serpens sibilat , sed contortus , & evisceratus , in cavernarum tenebris delitescens , solem clarum ferre non sustinet : qui quidem super hac re , & antequam scriberes , ad Occidentem epistolam miseram , ex parte hæreticorum strophas meæ linguæ hominibus indicans . Ex dispensatione Dei factum puto , ut eo in tempore tu quoque ad Anastasium Papam scriberes , & nostram dum ignoras sententiam roborares . Verum à te nunc admoniti , magis studium accommodabimus , ut hic , & procul simplices ab errore revocemus . Nec timeamus subire odia quorundam , non enim debemus hominibus placere , sed Deo : quamquam ardentius ab illis defendatur hæresis , quam à nobis oppugnetur . Simulque obsecro , ut , si qua synodica habes , ad me dirigas , quod possim , tanti pontificis auctoritate firmatus , liberius , & confidentius pro Christo ora referare . Vincentius presbyter ante biduum , quam hanc epistolam darem , de Urbe venit , & suppliciter te salutatur , crebroque sermone celebrat Romam , & totam Italiam , tuis post Christum epistolis liberatam . Adnitere ergo Papa amantissime , atque beatissime , & per omnem occasionem ad Occidentales episcopos scribe , ut mala germina acuta , ut ipse significas , succidere falce non cessent .

EPISTOLA XLIX.

THEOPHILUS HIERONYMO.

ARGUMENTUM.

Monet , ut Origenistis explosis , eos etiam qui clam Origenem sequuntur , ejiciat .

Didici , quodd & sanctitas tua noverit Theodorum monachum ; ejusque studium comprobavi , quia , cum à nobis Romam navigaturus exiret , noluit antè proficisci , nisi & sanctos fratres , qui tecum sunt in monasterio , quasi sua viscera amplexaretur , & inviseret . Quem cum suscepis , pro Ecclesiæ tranquillitate lætare . Vidit enim cuncta Nitriæ monasteria , & referre potest continentiam , & man-

suetudinem monachorum ; quomodo , extinctis & fugatis Origenis sectatoribus , pax Ecclesiæ reddita sit , & disciplina Domini conservetur . Atque utinam apud vos quoque deponerent hypocrisim , qui occultè dicuntur subruere veritatem , de quibus non bene sentientes , in iis regionibus fratres hæc me scribere provocarunt . Quamobrem cavete ,
 2. 14. 3. & effugite hujuscemodi homines , juxta quod scriptum est : Siquis non affert ad vos ecclesiasticam fidem , huic nec ave dixeritis : Quamquam ex superfluo faciam , hæc tibi scribere , qui errantes potes ab errore revocare : tamen nihil nocet , & prudentes , & eruditos viros pro sollicitudine fidei commoneri . Omnes fratres , qui tecum sunt , nomine meo salutare volo .

EPISTOLA L.

EPIPHANIUS HJERONYMO.

ARGUMENTUM.

Nunciat Hjeronymo , opera Theophili Alexandrini Origenistarum Hæresim damnatam: exemplar epistolæ , quam de hac re à Theophilo acceperat , mittit : Et si quid Latine Hjeronymus contra eam hæresim scripsit , ut edat , hortatur .

Generalis epistola , quæ ad omnes catholicos scripta est , ad te propriè pertinet , zelum fidei adversus cunctas hæreses habens . Origenis propriè , & Apollinari(a) discipulis adversaris : quorum venenatas radices , & in altum defixam impietatem omnipotens Deus protraxit in medium , ut in Alexandria prodita , in toto orbe arescerent . Scito enim ,
 Exed. 17. fili carissime , Amalech usque ad stirpem esse deletum , & in monte Raphidim erectum trophæum crucis . Etenim quomodo porrectis in altum Moyfi manibus vincebat Israel : sic Dominus confortavit famulum suum Theophilum , ut super altare Ecclesiæ Alexandrinæ contra Origenem vexillum poneret : & impleretur in eo , quod dicitur :

(a) Apollinarius Laodiceus docuit Verbum Dei accepisse carnem humanam sine anima , divinas Personas esse inæquales , magnum scilicet esse Spiritum Sanctum , majorem f-

lium , maximum Patrem . Epiphanius . & Aug. de hæresibus . Inter alia tandem prava dogmata sentiebat cum Tertulliano animas ex traduce generari . Hjeron. infra epist. 56 .

tur: scribe signum hoc: quia delebo funditus Origenis hæresim è facie terræ cum ipso Amalech: Et ne videar eadem rursus iterare, & prolixiorẽ epistolam texere, ipsam ad vos scriptam direxi, ut scire possitis, quæ nobis scripserit, & quantum boni ultimæ ætati meæ concesserit Dominus, ut, quod semper clamabam, tanti Pontificis testimonio probaretur. Jam autem puto & te aliquid operis edidisse, & juxta priorem epistolam, qua te super hac re fueram cohortatus, elimasse librum, quem tuæ linguæ homines legant; audio enim, & ad Occidentem quorundam hominum naufragia pervenisse: qui non contenti perditione sua, volunt plures mortis habere participes: quasi multitudo peccantium scelus minuat, & non numerositate lignorum major gehennæ flamma succrescat. Sanctos fratres, qui tecum sunt in monasterio Domino servientes, & tecum, & per te plurimum salutamus.

EPISTOLA LI.

HIERONYMUS MARCELLÆ.

ARGUMENTUM.

Marcellam salutans, excusat se ideo paucis scripssisse, quod in conferenda Aquilæ editione cum Hebræorum voluminibus occupatus esset: & quia in scribendo nimium fuerat brevis, duas præterea aliis directas epistolas, sibi quoque legendas literis adiungit.

UT tam parvam epistolam scriberem, causæ duplicis fuit, quod & tabellarius festinabat, & ego alio opere detentus, hoc quasi *παραγγελία* me occupare nolui. Quæris, quidnam illud sit tam grande, tam necessarium, quo epistolica confabulationis munus exclusum sit. Jam pridem cum voluminibus Hebræorum editionem Aquilæ confero: ne quid forsitan propter odium Christi, Synagoga mutaverit: & ut amicæ menti fatear, quæ ad nostram fidem, pertineant roborandam, plura reperio. Nunc à Prophetis, Salomone, Psalterio, Regnorumque libris examussum recensitis, Exodum teneo, quem illi Ellesemoth vocant, ad Leviticum transiturus. Vides igitur, quod nullum officium huic operi præponendum est: attamen ne Currentius noster fortè frustra cucurrerit, duas epistolas, quas ad sororem

tuam Paulam, ejusque pignus Eustochium miseram, huic
fermunculo annexui, ut, dum illas legeris, & in his ali-
quid doctrinæ pariter, ac leporis inveneris, putes tibi quo-
que scripta esse, quæ illis scripta sunt. Albinam commu-
nem matrem valere cupio: de corpore loquor, ut spiritus
valeat non ignorans: eamque per te salutari obsecro, &
duplici pietatis officio focillari, quod in una, atque eadem
Christiana simul diligatur, & mater.

EPISTOLA LII.

HJERONYMUS TRANQUILLINO.
A R G U M E N T U M.

*Tranquillum docet, quod, sicut Origenes legendus est ut
interpres, ita ut dogmatistes est respuendus.*

MAjora Spiritus vincula esse quàm corporum, si olim
ambigebamus, nunc probavimus, dum & mihi san-
ctitas tua hæret animo, & ego tibi Christi amore conjungor.
Verè enim & simpliciter candidissimo pectori tuo loquor:
ipsa schedula, & muti apices literarum inspirant in nos tuæ
mentis affectum. Quod dicis Origenis multos errore dece-
ptos, & sanctum filium meum Oceanum illorum insanie re-
pugnare: & doleo simul & gaudeo: dum aut supplantati sunt
simplices, aut ab erudito viro errantibus subvenitur. Et
quia meæ parvitatibus quæris sententiam, utrum, secundum
fratrem Faustinum, penitus respuendus sit, an secundum
quosdam legendus ex parte: ego Origenem propter erudi-
tionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertul-
lianum, Novatum, Arnobium, Apollinarium, & nonnul-
los Ecclesiasticos scriptores, Græcos pariter, & Latinos,
ut bona eorum eligamus, vitemusque contraria, juxta Apo-
stolum dicentem: Omnia probate, quod bonum est tenete.
Cæterum qui vel in amorem ejus nimium, vel in odium,
stomachi sui pravitate ducuntur, videntur mihi illi male-
dicto prophetico subjacere: Væ his qui dicunt bonum ma-
lum, & malum bonum: qui faciunt amarum dulce, & dul-
ce amarum. Nec enim propter doctrinam ejus prava susci-
pienda sunt dogmata, nec propter dogmatum pravitatem, si
quos commentarios in scripturas sanctas utiles edidit pe-
nitentis respuendi sunt. Quod si contentiosum inter se ama-
tores

x. Theof.

5.

Eph. 5.

dores ejus & obtreſtatores funem duxerint, ut nihil me-
dium appetant, nec ſervent modum, ſed totum aut pro-
bent aut improbent, libentius piam ruſticitatem, quam
doctam blaſphemiam eligam. Sanctus frater Tatianus dia-
conus te impendit reſalutat.

E P I S T O L A LIII.

HIERONYMUS MARCO (a) PRESBYTERO
CELEDENSI.

A R G U M E N T U M.

*Ab Arianis agitat, cum eſſet in eremo jam juvenis, Mar-
co fidei ſuæ de Trinitate profeſſionem, cum Romana, & Ale-
xandrina Eccleſia congruentem, exponit, dolens interea
quod eorundem ſciliſſime amici diſceſſerint, ipſeque ad relin-
quenda ea loca quotidie expetatur.*

DE creverem quidem utendum mihi Pſalmiſtæ voce di-
centis: Cum conſiſteret adverſum me peccator, ob-
mutui, & humilitatus ſum, & ſilui à bonis. Et iterum:
Ego vero tanquam ſurdus non audiebam, & tanquam mu-
tus non aperiens os ſuum, & factus ſum ut homo non
audiens. Sed quia charitas omnia ſuperat, & propoſitum
vincit affectus, non tam injuriam facientibus reddo vicem,
quam tibi reſpondeo poſtulanti. Apud Chriſtianos enim,
non qui patitur, ut ait quidam, ſed qui facit contume-
liam, miſer eſt. Et primo quidem, antequam de fide mea,
quam optimè noſti tecum loquar, adverſus barbariem iſtius
loci verſu cogor clamare vulgato: Quod genus hoc homi-
num? quæve hunc tam barbara morem permittit patria?
hoſpitio prohibemur arenæ: Bella cient, primaque vetant
conſiſtere terra, &c. Quæ idcirco de Gentili Poeta ſum-
pſimus, ut qui Chriſti pacem non ſervat, pacem ſaltem
diſcat ab ethnico. Hæreticus vocor, homouſion (b) præ-
dicans Trinitatem. Sabellianæ impietatis arguor, tres ſubſi-
ſtentes, veras integras, perfectasque perſonas indefeſſa

Ps. 171

Virg.

E 3

voce

(a) Hunc preſbyterum, vel
Episcopum, ut in vetuſto Clu-
niacenſi codice habetur, Chal-
cidis Urbis, vel Régionis fuiſſe
ad quem attinebat fidem agno-
ſcere monachorum deſerti Chal-
cidis, docent Patres Benede-
ctini S. Mauri.

(b) Ideſt unius ſubſtantie:
Hoc negabant Ariani, ſicu-
ti Perſonarum Trinitatem
Sabelliani.

voce pronuncians, si ab Ariānis, merito, si ab Orthodoxis, qui hujusmodi arguunt fidem, Orthodoxi esse desierunt, aut si eis placet, hæreticum me cum Occidente, hæreticum cum Ægypto, hoc est cum Damaso Petroque, condemnent? Quid unum hominem, exceptis sociis, criminantur? Si rivus tenuiter fluit non est alvei culpa, sed fontis. Pudet dicere: de cavernis cellularum, damnamus Orbem. In sacco & cinere volutati, de Episcopis sententiam ferimus. Quid facit sub tunica pœnitentis regius animus? Catenæ, sordes, & comæ, non sunt diadematis signa, sed fletus. Permittant me, quæso, nihil loqui. Cur eum lacerant, qui non meretur invidiam? Hæreticus sum, quid ad te? quiesce, jam dictum est. Planè times, ne eloquentissimus homo in Syro sermone, vel Græco Ecclesias circumeam, populos seducam, schisma conficiam. Nihil alicui præripui, nihil otiosus accipio. Manu quotidie, & proprio sudore quærimus cibum scientes ab Apostolo scriptum esse: Qui autem non operatur, nec manducet. Hæc venerabilis, & sancte Pater, cum quali gemitu, cum quali dolore conscripserim, testis est Jesus. Tacui, numquid semper tacebo, dicit Dominus? Non, mihi conceditur unus angulus eremi: quotidie exposcor fidem, quasi sine fide renatus sim; confiteor, ut volunt: non placet, subscribo: non credunt. Unum tantum placet, ut hinc recedam. Jam jam cedo: abruperunt partem à me animæ meæ, charissimos fratres: ecce discedere cupiunt, imo discedunt, melius esse dicentes, inter feras habitare, quàm cum talibus Christianis: & ego ipse, nisi me, & corporis imbecillitas, & hyemis retineret asperitas, jam modò fugerem. Verumtamen dum vernum tempus adveniat, obsecro, ut paucis mihi mensibus eremi concedatur hospitium: aut, si hoc tardum videtur, abscedo. Domini est terra, & plenitudo ejus. Ascendant soli cœlum: propter illos tantum Christus mortuus sit: habeant, possideant, glorientur. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. De fide autem, quam dignatus es scribere, sancto Cyrillo dedi conscriptam fidem. Qui sic non credit, alienus à Christo est. Caterum ego fidei meæ testes habeo aures tuas, & beati fratris Zenobii, quem tecum, omnes qui hic sumus, plurimum salutamus.

E P I

HJERONYMUS ALIPIO,
ET AUGUSTINO.

A R G U M E N T U M.

Augustino, & Alipio gratulatur, quod Cælestiana sive Pelagiana hæresis eorum opera extincta sit: excusaturque se, quod nondum responderit adversus libros Anniani diaconi, quæ & ipse Cælestii discipulus contra epistolam D. Hieronymi scripserat.

SANCTUS Innocentius presbyter, qui hujus sermonis est portitor, anno præterito, quasi nequaquam in Africam reversurus, mea ad dignationem vestram scripta non sumpsit, tamen Deo gratias agimus, quod ita evenit, ut nostrum silentium vestris epistolis vinceretis: mihi enim omnis occasio gratissima est per quam scribo vestræ reverentiæ: testem invocans Deum, quod, si possit fieri, assumptis alis columbæ, vestris amplexibus implicarer, semper quidem pro merito virtutum vestrarum, sed nunc maxime quia cooperatoribus, & auctoribus vobis hæresis Cælestiana (a) jugulata est: quæ ita infecit corda multorum, ut cum superatos damnatosque esse se sentiant, tamen venena mentium non omittant: &, quod solum possunt, nos oderint per quos putant se libertatem docendæ hæreseos perdidisse. Quod autem queritis, utrum rescripserim contra libros Anniani pseudo diaconi Celedensis, quæ copiosissime pascitur, ut alienæ blasphemix, verba frivola subministraret: sciatis me ipsos libros in schedulis missos à sancto fratre nostro Eusebio presbytero suscepisse, non, ante multum temporis, & exinde vel ingruentibus morbis, vel dormitione sanctæ, & venerabilis filix vestræ Eustochii, ita doluisse, ut propemodum contemnendos putarem: in eodem enim luto hæsit, & exceptis verbis

E 4

tin-

(a) Sic dicta a Cælestio sectatore Pelagii, cujus hæresim in Africa disseminavit; docebant non solum nullum dari originale peccatum, sed nullam prorsus Dei gratiam requiri,

tantasque esse liberi arbitrii vires, ut possit homo solis naturæ viribus omnia implere Dei mandata, justificari, & salutem consequi sine gratia.

tinnulis atque emendicatis, nihil aliud loquitur: tamen multum egimus, ut dum epistolę meę respondere conatur apertius se proderet, & blasphemias suas omnibus patefaceret. Quidquid enim in illa miserabili synodo Diospolitana dixisse se denegat, in hoc opere confitetur. Nec grande est ineptissimis naniis respondere. Si autem Dominus vitam tribuerit, & notariorum habuerimus copiam paucis lucubraticunculis respondebimus: non ut convincamus hæresim mortuam, sed ut imperitiam atque blasphemiam ejus nostris sermonibus confutemus: Meliusque hoc faceret sanctitas vestra: ne compellamur contra hæreticum nostra laudare. Sancti filii communes, Albinus, Apinianus, & Melania plurimum vos salutant. Has litteras de sancta Bethleem, sancto presbytero Innocentio dedi perferendas. Neptis vestra Paula miserabiliter deprecatur, ut memores ejus sitis, & multum vos salutat. Incolumes vos, & memores mei, Domini nostri Jesu Christi tueatur clementia, Domini verę sancti, atque omnium affectione venerabiles Patres.

EPISTOLA LV.

HJERONYMUS AUGUSTINO:
ARGUMENTUM.

Gratulatur Augustini industria, quod Pelagianorum hæresim extinxerit: quā in re suum quoque studium testatur.

OMni quidem tempore beatitudinem tuam eo, quo decet, honore veneratus sum, & habitantem in te dilexi Dominum Salvatorem: & nunc, si fieri potest, cumulo aliquid addimus, & plenę complemus, ut absque tui nominis mentione ne unam quidem horam præterire patiamur, qui contra flantes ventos ardore fidei perstitisti. Maluisti quantum in te fuit, solus liberari de Sodomis, quā cum pereuntibus commorari. Scit quid dicam prudentia tua. Macste virtute, in urbe celebraris: Catholici te condito rem antiquę rursus fidei venerantur atque suspiciunt, & quod signum majoris glorię est, omnes hæretici detestantur, & me pauci persequuntur odio: ut, quos gladiis nequeunt, voto interficiant, incolumem, & mei memorem te Christi Domini clementia tueatur Domine venerande, & beatissime Papa.

HIERONYMUS MARCELLINO, ET ANAPSYCHIÆ. ARGUMENTUM.

Rogatus ut scriberet quidnam sentiret de animarum origine, jubet ut vel ex suis libris adversus Rufinum, aut potius ex Augustino in eadem Africa Provincia commorante, discat. Commentarios in Ezechielem nondum potuisse absolvi dicit. Oceanî doctrinam & probitatem laudat.

TAndem ex Africa vestræ literas unanimatis accepi: & non me penitet impudentiæ, qua, tacentibus vobis epistolas meas frequenter ingessi, ut rescriptum mererer, & vos esse sospites, non aliis nunciantibus, sed vestro potissimum sermone cognoscerem. Super animæ statu memini vestræ quæstiunculæ, imo maxime ecclesiasticæ quæstionis: utrum lapsa de cœlo sit, ut Pythagoras Philosophus, omnesque Platonici, & Origenes putant: an à propria Dei substantia, ut Stoici, Manichæus, (a) & Hispaniæ Priscilliani (b) hæreses suspicantur: an in thesauro habeantur Dei, olim conditæ, ut quidam Ecclesiastici stulta persuasione confidunt: an quotidie à Deo fiant, & mittantur in corpora, secundum illud quod in Evangelio scriptum est: Pater meus usque modò operatur, & ego operor: an certè ex traduce, ut Tertullianus, (c) Apollinarius, & maxima pars Occidentalium autumant: ut quomodo corpus ex corpore, sic anima nascatur ex anima, & simili cum brutis animantibus conditione subsistat. Super quo quid mihi videatur in opusculis contra Rufinum scripsisse me novi, adversus eum libellum, quem sanctæ memoriæ Anastasio episcopo Romanæ Ecclesiæ edidit: in

(a) *Heresiarcha 3. sec., duo cõstituebat principia, bonum, & malum, duas item animas cuiuslibet homini insitas; malâ a malo bonam a bono principio insusam, eandemque esse Divinæ substantiæ. Vide S. August. de 2. animabus contra Manichæos.*
(b) *Heresiarcha Hispanus,*

Auctor Priscillianistarum, quos ita cum Manichæis fuisse mutuo fœdere conjunctos, ut solis essent nominibus discreti. scribit S. Lea ep. 93. ad Turib. (c) Fuit is primum catholicus ardentissimi zeli, sed postea, contra Ecclesiam non paucò scripsit. Hieron. de script.

cir.

in quo lubrica & subdola, immo stulta confessione, dum auditorum simplicitati illudere nititur, suę fidei immo perfidię illudit, quos libros reor sanctum parentem vestrum habere Oceanum. Olim enim editi sunt, multis Ruffini libris adversus calumnias respondentes. Certę habes ibi virum sanctum, & eruditum Augustinum episcopum: qui viva, ut ajunt, voce docere te poterit, & suam immo pę se nostram explicare sententiam. Ezechielis volumen olim aggredi volui, & sponsonem creberrimam studiosis lectoribus reddere: sed in ipso dictandi exordio ita animus meus Occidentalium provinciarum, & maximę urbis Romanę, vastatione confusus est, ut, juxta vulgare proverbium, proprium quoque ignorarem vocabulum: diuque tacui, sciens tempus esse lacrymarum. Hoc autem anno, cum tres explicassem libros, subitus impetus barbarorum, de quibus tuus dicit Virgilius: lateque vagantes Barchęi, & sancta scriptura de Ismael, Contra faciem omnium fratrum suorum habitabit: sic Ægypti limitem, Palęstinę, Phœnices, Syrię percurrit, & instar torrentis cuncta secum trahens, ut vix manus eorum misericordia Christi potuerimus evadere. Quod si, juxta inclytum oratorem, silent inter arma leges, quanto magis studia scripturarum? quę & librorum multitudine, & silentio, ac librariorum sedulitate, quodque proprium est, securitate, & otio distantium indigent? Duos itaque libros misi sanctę filię meę Fabiolę: quorum exempla si volueris, ab ipsa poteris mutuari: pro angustia quippe temporis, alios describere non potui: quos cum legeris, & vestibula videris facilis conjectura erit, qualis ipsa sit futura domus. Sed credo in Dei misericordia, qui nos adjuvit in difficillimo principio supradicti operis, quod ipse adjuvet & in penultimis Prophetę partibus, in quibus, Gog, & Magog bella narrantur: & in extremis in quibus sacratissimi, & inexplicabilis templi ædificatio, varietas, mensuraque describitur. Sanctus frater noster Oceanus, cui vos cupitis commendari, tantus, & talis est, & sic eruditus in lege Domini, ut absque nostro rogatu instituire vos possit, & nostram super cunctis quęstionibus scripturarum pro modulo communis ingenii explicare sententiam. Incolumes vos, & proluxuritate florentes, Christus Deus noster tueatur omnipotens, Domini verę sancti.

LIBER SECUNDUS
EPISTOLARUM
B. HIERONYMI,

Quæ non adeò esse familiares, uti præcedentes,
sed sublimiora, & digniora quædam
adferre videntur.

EPISTOLA I.

HIERONYMUS
MAGNO ORATORI ROMANO.
ARGUMENTUM

*Ruffinus quem Calpurnium vocat, Magnum quendam oratorem
subornarat, ut quæretet à Hieronymo, cur in opusculis
suis sæcularium literarum exempla poneret, & candorem
Ecclesiæ, ethnicorum sordibus pollueret. Huic rationem ea
de re reddit, & quorum exemplo id faciat, latè ostendit.*

Ebesum nostrum tuis monitis profecisse,
non tam epistola tua, quàm ipsius pænitu-
dine didicimus: & mirum in modum, plus
correctus placuit, quam errans leserat. Cer-
taverunt inter se indulgentia parentis, &
filii pietas, dum alter præteritorum non,

meminit, alter in futurum quoque officia pollicetur. Unde,
& mutuò nobis tibiue gaudendum est: quia nos filium re-
cepimus, tu discipulum comprobasti. Quod autem quæris
in calce epistolæ tuæ, cur in opusculis nostris sæcularium
literarum interdum ponamus exempla, & candorem Ec-
clesiæ, ethnicorum sordibus polluamus: responsum brevi-
ter habeto: Numquam hoc quæreret, nisi te totum Tul-
lius possideret, si scripturas sanctas legeres, si interpretes
earum omisso Volcatio evolveres. Quis enim nesciat & in
Moyse & in Prophetarum voluminibus quædam assumpta,
de Gentilium libris, & Salomonem Philosophis Tyri &
nonnulla proposuisse, & aliqua respondisse? unde in exor-
dio Proverbiorum commonet, ut intelligamus sermones
pru-

prudentiæ, versutiasque verborum, parabolas, & obscurum sermonem, dicta sapientum, & ænigmata, quæ propriè Dialecticorum & Philosophorum sunt. Sed & Paulus Apostolus Epimenidis (a) poetæ abusus versiculo est, scribens ad Titum? *Κρεττες αει ψευσαι κακα Θυρια, γαστρες εγυαι*, id est. Cretenses semper mendaces, malæ bestia, ventres pigri. Cujus heroici hemistichium postea Callimachus (b) usurpavit. Nec mirum, si apud Latinos metrum non servet ad verbum expressa translatio, cum Homerus, eadem lingua versus in prosam, vix cohæreat. In alia quoque Epistola Menandri (c) ponit senarium: *φθειρουσιν ηθην χρεσα εμυλια κακα*, id est. Corruptunt mores bonos colloquia mala. Et apud Athenienses in Martis curia (d) disputans, Aratum (e) testem vocat, ipsius enim, & genus sumus, quod Grece dicitur *του γυρ και γυρος εσμεν*. Et est clausula versus heroici. Ac ne parum hoc esset, ductor Christiani exercitus, & orator invictus pro Christo causam agens etiam inscriptionem fortuitam arte torquet in argumentum fidei. Didicerat enim à vero David, extorquere de manibus hostium gladium, & Goliæ superbissimi proprio mucrone truncare: Legerat in Deuteronomio Domini voce præceptum, mulieris captivæ radendum caput, supercilia, omnes pilos & ungues corporis amputandos, & sic eam habendam in conjugio. Quid ergo mirum, si & ego sapientiam sæcularem, propter eloquii venustatem, & membrorum pulchritudinem, de ancilla atque captiva Israel itidem facere cupio? & si quicquid in

ea

(a) Poeta Epicus fuit, patria Cretensis, & Agisarchi filius; ferunt eum à Patre in agrum ad custodiendum pecus missum in quodam antro obdormisse annis 75. Unde emanavit proverbium: Epimenidis somnum dormire. Vocat cretenses malas bestias: sicuti & vulgo jam receptum est, ut malos homines malas bestias appellemus; & pigros ventres pro desidiosis, & gula deditis.

(b) Cyrenensis Poeta fuit, vi-

xitque usque ad Ptolemæum Evergeten, Regiæ bibliothecæ præfectus.

(c) Poeta comicus fuit, de quo vide Quintilianum.

(d) Intelligit Arcopagum à Martis Templo sic cognominatum, ubi primum judicium capitis actum fuisse scribit Plin. lib. 7.

(e) Poeta Cilix astronomiæ peritissimus, cujus Phænomena Cicero adhuc adolescens latinè vertit.

Est mortuum est idololatriæ, voluptatis, erroris, libidinum, vel præcido, vel rado, & mixtos purissimo corpori vernaculos ex ea genero Domino Sabaoth? Labor meus in familiam Christi proficit: stuprum in alienam, auget numerum confervorum. Osee accepit uxorem fornicariam Gomer, filiam Debelaïm: & nascitur ei de meretrice filius Jezrael, qui vocatur semen Dei. Esaias novacula acuta, barbam & crura radit peccantium. Et Ezechiel in typo fornicantis Hierusalem tondet cæsariem suam, ut quicquid in ea absque sensu, & vita est, auferatur; Cyprianus vir eloquentia pollens & martyrio, Firmiano (a) narrante mordetur, cur adversus Demetrianum scribens testimoniis usus sit Prophetarum, & Apostolorum, quæ ille ficta, & commentitia esse dicebat, & non potius Philosophorum & poetarum, quorum auctoritati ut ethnicus contraire non poterat. Scripserunt contra nos Celsus, atque (b) Porphyrius. Priori Origenes, alteri Methodius (c), Eusebius, & Appollinarius (d) fortissimè responderunt, quorum Origenes octo scripsit libros: Methodius usque ad decem millia procedit versuum: Eusebius, & Appollinarius viginti quinque & triginta volumina condiderunt. Lege eos, & invenies nos, comparatione eorum, imperitissimos, & post tanti temporis otium, vix quasi per somnium quod pueri didicimus, recordari. Julianus Augustus septem (e) libros, in expeditione Parthica adversus Christum evomit, & juxta fabulas poetarum, suo se ense laceravit. Si contra hunc scribere tentavero, puto interdices mihi, ne rabidum canem Philosophorum & Stoicorum doctrinis, id est Herculis clava reperiçiam: quamquam Nazarenum nostrum,

& ut

(a) De Lactantio firmiano loquitur cuius testimonium habet lib. 5. cap. 4.

(b) Fuerunt primum Christiani, sed desertores effecti adversus Christianam Religionem amaros libros effundunt.

(c) Hic teste Hieron. de script. Olympi Græciæ, & postea Tyrifuit Episcopus multos confecit libros, sub Decio, & Valeriano martyrio coronatus est.

(d) Laodiceus Episcopus fuit, scripsit innumerabilia teste Hieronymo, & Basilio ep. 72. ubi dicit Apollinarium fuisse nimis promptum ad scribendum, & mundum totum libris suis replevisse, sed libris parum considerate scriptis.

(e) Iis libris Cyrillus Alex. respondit, testimoniisque Philosophorum, & Poetarum ejus insanias mirifice confutavit.

& ut ipse solebat dicere, Galileum, statim in prælio senserit, & mercedem linguæ putidissimæ conto in illis perfossus acceperit. Josephus, antiquitatem approbans Judaici populi, duos libros scripsit contra Appionem Alexandrinum grammaticum, & tanta sæcularium profert testimonia, ut inihî miraculum subeat, quo modo vir Hebræus, & ab infantia sacris literis eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit. Quid loquar de Philone, quem vel alterum, vel secundum Judæum Platonem critici pronunciant? Curram per singulos. Quadratus, Apostolorum discipulus, & Atheniensis Pontifex Ecclesiæ, nonne Adriano principi Eleusina sacra invisenti, librum pro nostra religione tradidit? & tantæ admirationi omnibus fuit, ut persecutionem gravissimam illius excellens sedaret ingenium. Aristides Philosophus, vir eloquentissimus, eidem Principi apologeticum pro Christianis obtulit, contextum Philosophorum sententiis: quem imitatus postea Justinus (a), & ipse Philosophus, Antonino Pio, & filiis ejus, senatuique librum contra Gentiles tradidit, defendens ignominiam crucis, & resurrectionem Christi tota prædicans libertate. Quid loquar de Melithone, Sardensi Episcopo? quid de Appolinario, Hjerapolitanæ Ecclesiæ Sacerdote, Dionysioque Corinthiorum Episcopo, & Tatiano, & Bardefane, & Hirenæo, Photini Martyris successore; qui Origenis hæreseon singularum venena, ex quibus Pphilosophorum fontibus emanarint, multis voluminibus explicarunt? Pantænus Stoicæ sectæ Philosophus, ob præcipuæ eruditionis gloriam, à Demetrio Alexandriæ Episcopo missus est in Indiam, ut Christum apud Brachmanas, & illius gentis Philosophos prædicaret. Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter, vir meo judicio omnium eruditissimus, octo scripsit Stromatum libros, & totidem *ὑποτυπώσεων*, & alium contra gentes, Pædagogi quoque tria volumina. Quid in illis indoctum, imo quid non è media Philosophia est? Hunc imitatus Origenes, decem scripsit Stromateas, Christianorum & Philosophorum inter se sententias comparans, & omnia nostræ religionis dogmata de Platone & Aristotele,

(a) Extat hoc Justinî opus; rum complurium, libri quos atinon similiter extarēt Quadrati, & Aristidis, & alioptor. recenset.

tele, Numenio, (a) Cornutoque (b) confirmans. Scripsit, & Melciades contra gentes volumen egregium. Hippolytus (c) quoque, & Apollonius (d) Romanæ urbis senator, propria opuscula condiderunt. Extant & Julii Africani libri, qui temporum scripsit historias: & Theodori, qui postea Gregorius (e) appellatus est, viri Apostolicorum signorum, atque virtutum, & Dionysii Alexandrini Episcopi; Anatolii quoque Laodicensis Ecclesiæ Sacerdotis, necnon presbyterorum Pamphili, Luciani, Malchionis, Eusebii Cæsariensis Episcopi, & Eustathii Antiocheni, & Athanasii Alexandrini: Eusebii quoque Emisiani, & Triphillii Cyprii, & Asterii Scithopolitæ, & Serapionis Confessoris. Titi quoque Bostrensis Episcopi. Cappadocumque Basilii, Gregorii, & Amphilochoi: qui omnes in tantum philosophorum doctrinis, atque sententiis suos referciunt libros, ut nescias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem sæculi, an scientiam scripturarum. Veniam ad Latinos. Quid Tertulliano eruditius, quid acutius? Apologeticus ejus, & contra Gentes libri cunctam sæculi continent disciplinam. Minutius Felix causidicus Romani fori, in libro, cui titulus Octavius est, & in altero contra Mathematicos, si tamen inscriptio non mentitur auctorem, quid gentiliū scripturarum dimisit intactum? Septem libros adversus gentes Arnobius edidit, totidemque discipulus ejus Lactantius, qui de ira quoque & opificio Dei duo volumina condidit, quos si legere volueris, dialogorum Ciceronis in eis ἐπιτομὴν reperiēs. Victorino Martyri in libris suis licet deest eruditio, tamen non deest eru-

(a) De Numenio loquitur Platonicæ sectæ Philosopho, quem Origenes non dubitat ceteris Philosophis antepone.

(b) Philosophus fuit ex Lepti Civitate Africæ, multos habuit Romæ discipulos, temporibus Neronis, a quo fuit interfectus.

(c) Fuit Hippolytus natione Græcus, & Portuensis Episcopus, sub Alexandro Severo Martyrium consummavit.

(d) Hic teste Hieron. in lib. de script. Romanæ Urbis Senator fuit, a sermo proditus quod Christianus esset, sub eodem Imperatore capite truncatus est.

(e) Intelligit de Gregorio Neocæsareæ Ponti Episcopo, qui ab Origene ad fidem conversus παναγνὸς, εὐχαρισίας illi inscripsit, agit enim in eolibro gratias, quod ad Christum eum converterit.

eruditionis voluntas. Cyprianus, quòd idola dii non sint, qua brevitate, qua historiarum omnium scientia, quorum verborum & sensuum splendore perstrinxit? Hilarius, memorum cofessor temporum, & episcopus, duodecim Quintiliani libros, & stylo imitatus est, & numero: brevique libello, quem scripsit contra Dioscorum medicum, quid in literis possit, ostendit. Juvencus presbyter sub Constantino historiam Domini Salvatoris versibus explicavit, nec pertimuit Evangelii majestatem sub metri leges mittere. De ceteris vel mortuis, vel viventibus taceo, quorum in scriptis suis, & vires manifestæ sunt, & voluntas. Nec statim prava opinione fallaris contra gentes hoc esse licitum, in aliis disputationibus dissimulandum. quia omnes penè omnium libri, exceptis iis, qui cum Epicuro literas non didicerunt eruditionis, doctrinæque plenissimi sunt. Quamquam ego illud magis reor, quod dictanti venit in mentem, non te ignorare quod semper à doctis viris usurpatum est; sed per te mihi proponi ab alio quæstionem, qui fortè propter amorem historiarum Salustii, Calphurnius cognomento Lanarius sit. Cui quæso, ut suadeas, ne vescentium dentibus edentulus invideat, & oculos caprearum talpa contemnat. Dives, ut cernis, ad disputandum materia: sed jam epistolaris angustia finienda est.

EPISTOLA II.

HJERONYMUS AD PAULINUM.

ARGUMENTUM.

Omnium sapientum exemplis provocat ad studium literarum Sacerarum, & in his quantum sit difficultatis ostendit. Deinde, quo magis inflammet ad earum studium, singulos libros, Authores, & argumenta elogiis quibusdam breviter commendat.

FRater Ambrosius tua mihi munuscula perferens, detulit & suavissimas litteras, quæ à principio amicitiarum fidem probatæ jam fidei, & veteris amicitia præferebant. Vera enim illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, non subdola, & palpans adulatio, sed Dei timor, & divinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in veteribus historiis quosdam lustrasse provin-

cias , novos adisse populos , maria transisse , ut eos quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates , sic Plato Ægyptum , & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ , quæ quondam magna Grecia (a) dicebatur, laboriosissimè peragravit , ut, qui Athenis magister erat, & potens , cujusque doctrinam Academiæ gymnasia personabant , fieret peregrinus atque discipulus, malens aliena verecundè discere, quam sua impudenter ingerere: Denique dum literas quasi toto fugientes orbe persequitur , captus à piratis , atque

venun-

*(a) Regio meridionalis , quæ nunc Calabria dicitur a pronepotibus Noe primum habitata; etenim Aschanaz post generalem cataclysmum hanc Regionem prope Rhegium ap-
pulsus , & Terra amantate allecius, Civitatem proprio nomine insignitam condidit, atque Aschanam vocavit . Vt videre est apud Josephum Hebr. & S. Hieron. quest. Hebr. sup. Gen. ibi: Aschanaz Græci Rheginos vocant. Variis nominibus fuit olim ista Regio appellata, sed præ cæteris dicta est Magna Græcia, vel ob frequentiam ex omni plaga Pitagoræ discipulorum occursum, ut Jamblico placuit; vel ob Regionis felicitatem , hominumque sapientiam , ut voluit Archilogus apud Athen. lib. 2. nam, ut testis est Cic. in Bruto semper viris præstantissimis in omni genere , Philosophis , Geometris, Legislatoribus, Mathematicis , Astronomis , Medicis, Statuariis, Dialecticis, Rhetoribus, Pictoribus , Poetis , ac*

in omni sapientia conspicuis abundavit . Adde quod multi insignes Theologi, Juris Consulti , Episcopi , Cardinales , Imperatores Romani , Summi Pontifices , viri insuper tota Orbe Sanctitate celeberrimi , (cujusmodi sūt S. Thomas Quintus Ecclesiæ Doctor ; & inclytus Minimorum Ordinis Institutor, concivis meus S. Franciscus de Paula) de Calabria prodierunt. Dicitur autem Calabria a verbo græco καλὰ, idest bona, & βρύω, idest scateo quasi regio ubertate incredibili, rebusque optimis affluens; de illa enim recte dici potest : natura hic posuit quidquid ubique dedit. Sed cum nostri non sit instituti historiam texere . adnotare illud sufficiat fuisse Calabriam Apostolica S. Pauli præsentia , & prædicatione decoratam. act. 28. Ceterum vide Barrium , de situ Calabriae, quem a docto viro Thoma Acceti conterraneo meo, atque familiarissimo notis illustratum quantocius excipies .

venundatus, etiam tyranno crudelissimo paruit, captivus, vinctus, & servus, tamen quia Philosophus, major emente se fuit. Ad Titum Livium, lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hispaniæ, Galliarumque finibus quosdam venisse nobiles legimus: & quos ad contemplationem sui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus sæculis celebrandumque miraculum, ut tantam urbem ingressi, aliud extra urbem quærent. Apollonius (a), sive ille Magus, ut vulgus loquitur, sive Philosophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Persas, pertransivit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima Indiæ regna penetravit, & ad extremum latissimo Phison amne transmissio, pervenit ad Brachmanas: ut Hiarcham, in Throno sedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus siderum, ac dierum cursu audiret docentem: inde per Elamitas, Babylonios, Chaldeos, Medos, Afsyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæstinos, reversus Alexandriam, perrexit Æthiopiam, ut gymnosophistas (b), & famosissimam solis mensam videret in sabulo. Invenit ille vir ubique quod disceret, & semper proficiens, semper se melior fieret: Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus Philostratus. Quid loquar de sæculi hominibus? cum Apostolus Paulus, vas electionis, & magister gentium, qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus? post Damascum, Arabiamque lustratam ascenderit Hjerosolyman, ut videret Petrum, & manserit cum eo diebus quindecim. Hoc enim mysterio hebdomadis, & ogdoadis futurus gentium prædicator instruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim, assumpto Barnaba, & Tito, exposuerit Apostolis Evangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurrisset. Habet enim nescio quid latentis energix viva vox, & in aures discipuli de auctoris ore, transfusa fortius sonat. Unde, & Æschines, cum Rhodi exularet, & legeretur illa Demosthenis oratio, quam ad-

ver-

(a) Id est Tyanæus, cujus vitam scripsit Philostratus Græcorum omnium mendacissimus.
(b) Sunt Philosophi Indorum,

nudi in silvis agebant, voluptatum omnium expertes, quibus mortalium vita corrumpitur. Plin. lib. 7. cap. 2.

versus eum habuerat, mirantibus cunctis, atque laudantibus, suspirans ait. Quid, si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem? Nec hoc dico, quod sit in me aliquid tale, quod vel possis, vel velis discere, sed quod ardor tuus, ac discendi studium, etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile, & sine doctore laudabile est. Non quid invenias, sed quid quæras consideramus. Mollis cera, & ad formandum facilis, etiam si artificis, & plastæ cessent manus: tamen virtute totum est, quicquid esse potest. Paulus Apostolus ad pedes Gamalielis legem Moysis, & Prophetas didicisse se gloriatur, ut armatus spiritualibus telis, postea diceret confidenter: Arma enim militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & captivantes omnem intellectum, ad obediendum Christo, & subjugare parati cunctam inobedientiam. Ad 1. c. 4.

Timotheum scribit ab infantia sacris literis eruditum: & hortatur ad studium lectionis, ne negligat gratiam, quæ data sit ei per impositionem manus presbyterii. Tito præcipit, ut inter cæteras virtutes Episcopi, quem brevi sermone depinxit, scientiam quoque in eo eligat scripturarum. c. 1.

Obtinentem, inquit, eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes revincere. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest, & quantum ædificat ex vitæ merito Ecclesiam Christi, tantum nocet, si destruuntibus non resistat. Aggæus Propheta, immo per Aggæum Dominus, Interroga ait, Sacerdotes legem. In tantum Sacerdotis officium est, interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus: Interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. In Psalmo quoque centesimo decimo octavo; Cantabiles mihi erant justificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ. Et in descriptione justi viri cum eum David arbori vitæ, quæ est in Ps. 1.

Paradiso, compararet, inter cæteras virtutes, & hoc intulit: in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis, justos, ait, fulgese sicut stellas, & intelligentes, hoc est doctos, quasi firmamentum. Vides, quantam inter se distant, iusta rusticitas & docta iustitia? Alii stel-

lis, alii cœlo comparantur: quamquam juxta Hebraicam veritatem utrumque de eruditis possit intelligi: ita enim apud eos legimus: qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus Apostolus vas electionis? Nempe quia vas legis, & sanctarum scripturarum armarium est. Pharisei stupent ad doctrinam Domini, & mirantur in Petro, & Joanne, quomodo legem sciant, cum literas non didicerint. Quidquid enim aliis exercitatio, & quotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis Spiritus Sanctus suggerebat. Et erant juxta quod scriptum est, *Θεὸς διδάσκει*. Duodecim annos Salvator impleverat, & in templo senes de quæstionibus legis interrogans, magis docet, dum prudenter interrogat. Nisi fortè rusticum Petrum, rusticum dicimus Joannem, quorum uterque dicere poterat: Et si imperitus sermone, non tamen scientia. Joannes rusticus, piscator, indoctus? Et unde vox illa obsecro: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum? *Λόγος* enim Græcè multa significat. Nam & verbum est, & ratio, & supputatio, & causa uniuscujusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt. Quæ universa rectè intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nescivit, hoc Demosthenes eloquens ignoravit. Perdam, inquit, sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam, & quamquam stultitia prædicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos. Sapientiam autem non sæculi hujus, nec principium istius sæculi, qui destruuntur, sed loquitur Dei sapientiam in Mysterio absconditam, quam prædestinavit ante sæcula. Dei sapientia Christus est, Christus enim Dei virtus, & Dei sapientia. Hæc sapientia in mysterio abscondita est, de qua, & noni Psalmi titulus prænotatur. Pro occultis filii: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi, & qui in mysterio absconditus erat, prædestinatus est ante sæcula. Prædestinatus autem, & præfiguratus in lege, & Prophetis. Unde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum, quem cæteri non videbant. Abraham vidit diem ejus, & lætatus est. Aperiebantur cæli Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. Revela, inquit David, oculos meos, & con-

1. Cor. 2.

Ps. 138.

& considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est: & revelatione opus est, ut intelligatur, ac revelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur, quem si dederis homini scienti literas, ut legat, respondebit tibi: non possum, signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse literas, & tenent signatum librum, nec aperire possunt, nisi ille referaverit, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In actibus Apostolorum sanctus Eunuchus, immo vir, (sic enim eum scriptura cognominat) cum legeret Esaiam, interrogatus à Philippo: Putasne intelligis quæ legis, respondit, quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar intetum) nec sanctior sum hoc Eunuchus, nec studiosior: qui de Æthiopia, idest de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator legis, divinæque scientiæ fuit, ut etiam in vehiculo sacras literas legeret, & tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labiis personaret, ignorabat eum, quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Jesum, qui clausus latebat in litera. O mira doctoris virtus! Eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & sanctus factus est, ac de discipulo magister plus in deserto fonte Ecclesiæ, quàm in aurato synagogæ templo reperit. Hæc à me breviter perstricta sunt, (neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur) ut intelligeres te in scripturis sanctis, sine prævio, & monstrante, semitam non posse ingredi. Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philosophis, Geometris, Dialecticis, Musicis, Astronomis, Astrologis, Medicis, quorum scientia mortalibus vel utilissima est, & in tres partes scinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu administrantur. Agricolæ, cementarii, fabri metallorum, lignorumve cæsores, lanarii quoque, & fullones, & cæteri, qui variam suppellectilem & vilia opuscula fabricantur, absque doctore non possunt esse quod cupiunt. Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est, quam sibi omnes passim vindicant. Scribimus indocti doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus,

hanc vinversi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii, adducto supercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alii discunt, proh pudor! à feminis, quod viros doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum immo audacia edisserunt aliis, quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus: qui si fortè ad scripturas sanctas, post seculares literas, venerint & sermone composito aurem populi mulserint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant; nec scire dignantur, quid Prophetæ, quid Apostoli senserint: sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit, & non vitiosissimum docendi genus, depravare sententias, & ad voluntatem suam, scripturam trahere repugnantem: quasi non legerimus Homerocentonas (a), & Virgiliocentonas: ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum, quia scripserit: Jam redit & virgo, redeunt Saturnia regna: Jam nova progenies cœlo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad filium: Nate meæ vires, mea magna potentia solus. Et post verba Salvatoris in cruce: Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Puerilia sunt hæc, & circulatorum ludo similia, docere quod ignores, immo ut cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quod nescias. Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de divisione terræ, de confusione linguarum, & descensione usque ad Ægyptum scribitur Hebræorum. Patet Exodus, cum decem plagis, cum decalogo, cum mysticis divinisque præceptis. In promptu est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, immo singulæ penè syllabæ, & vestes Aaron, & totus ordo Leviticus, spirant cælestia sacramenta. Numeri verò nonne totius arithmeticæ, & Prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum mansionum mysteria continent? Deuteronomium quoque secunda lex, & Evangelicæ legis præfiguratio, nonne sic ea habet, quæ priora sunt, ut tamen nova sint omnia de veteribus? Hucusque Moyses, hucusque Pentateuchus: quibus

(a) Cento dicitur genus vestis, ex variis rebus compositum, cujus usus erat ad ictus hostiis perstringendos; ad illius similitudinem centones teste Ausa-

nio vocantur quædam carminum compositiones ex diversis carminum fragmentis hinc atque illinc accersitis.

bus quinque verbis loqui se velle Apostolus in Ecclesia gloriatur. Job exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesque leges dialecticæ, propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat: singula in eo verba plena sunt sensibus. Et (ut de cæteris sileam) resurrectionem corporum, sic prophetat, ut nullus de ea vel manifestius, vel cautius scripserit. Scio, inquit, quodd redemptor meus vivit, & in novissimo die, de terra resurrecturus sum: & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Veniam ad Jesum Nave, typum Domini non solum gestis, sed etiam nomine. Transiit Jordanem: hostium terga subvertit: dividit terram victori populo, & per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Ecclesiæ cælestisque Hierusalem spiritualia regna describit. In Judicum libro quot principes populi, tot figuræ sunt. Ruth Moabitidis, Esaiæ explet vaticinium, dicentis: Emitte agnum C.16. Domine dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Sion. Samuel in Heli mortuo, & in occiso Saul, veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoch, atque David novi Sacerdotii, novique imperii sacramenta testatur. Melachim, id est, Regum tertius, & quartus liber à Salomone usque ad Jeconiam; & ab Hieroboam filio Nabath, usque ad Osee, qui ductus est in Assyrios, regnum Juda, & regnum describit Israel. Si historiam respicias, verba simplicia sunt. Si in literis sensum latentem inspexeris; Ecclesiæ paucitas, & hæreticorum contra Ecclesiam bella narrantur. Duodecim Prophetæ in unius voluminis angustias coartati, multo aliud quàm sonat in litera, præfigurant. Osee crebro nominat Ephraim, Samariam, Joseph, Jezrael, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios, & adulteram cubiculo clausam mariti, multo tempore sedere viduam, & sub veste lugubri, viri ad se reditum præstolari. Johel, filius Phatuel, describit terram duodecim tribuum, heruca, brucho, locusta, rubiginæ vastante corruptam; & post eversionem prioris populi, effusum iri Spiritum sanctum super servos Dei & ancillas, id est, super Act.2. centum viginti credentium nomina, qui effundendus erat.

in cænaculo Sion: qui centum viginti, ab uno usque ad quindecim paulatim, & per incrementa surgentes, quindecim graduum numerum efficiunt: qui in psalterio mysticè continentur. Amos, pastor, & rusticus, & ruborum mora distringens, paucis verbis explicari non potest. Quis enim dignè exprimat tria, aut quatuor scelera Damasci, Gazæ, & Tyri, & Idumæ, & filiorum Ammon, & Moab, & in septimo, octavoque gradu Judæ, & Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ sunt in monte Samariæ, & ruituram domum majorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locustæ, & stantem Dominum super murum litum, vel adamantinum, & uncinum pomorum, attrahentem supplicia peccatoribus, & famem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei. Abdias, qui interpretatur servus Domini, pertonat contra Edom, sanguineum terrenumque hominem. Fratris quoque Jacob semper æmulum hasta percutit spirituali. Jonas columba pulcherrima, naufragio suo passionem Domini præfigurans, mundum ad penitentiam revocat, & sub nomine Ninive salutem gentibus nunciat. Micheas de Morasthi, cohæres Christi, vastationem annunciat filiæ latronis, & obsidionem ponit contra eam, quia maxillam percusserit iudicis Israel. Nahum consolator orbis, increpat civitatem sanguinum, & post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes Evangelizantis & annunciantis pacem. Habacuc luctator fortis, & rigidus, stat super custodiam suam, & figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur, & dicat: Operuit cælos gloria ejus, & laudis ejus plena est terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus, ibi abscondita est fortitudo ejus. Sophonias, speculator & arcanorum Domini cognitor, audit clamorem à porta piscium, & ejulatum à secunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ: quia conticuit omnis populus Chanaan: disperierunt universi, qui involuti erant argento. Aggæus festivus & latus, qui seminavit in lachrymis, ut in gaudio meteret, destructum templum ædificat, Dominumque Patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, & ego commovebo Cælum, & Terram, & Mare, & Aridam, & movebo omnes gentes: & veniet desideratus cunctis gentibus, Zacharias, memor Domini sui, multiplex

plex in Prophetia, Jesu vestibus sordidis indutum, & lapidem oculorum septem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis, quot oculis, duas quoque olivas à sinistris lampadis cernit & dextris, ut post equos rufos, nigros, albos, & varios, & dissipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Hierusalem, pauperem regem vaticinetur, & prædicet sedentem super pullum filium Asinæ subjugalis. Malachias apertè, & in fine omnium Prophetarum, de abiectione Israel & vocatione gentium. Non est mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Efsaiam, Hieremiam, Ezechielem, & Danielelem quis possit vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, sed Evangelium. Secundus Virgam nucem, & ollam succensam à facie Aquilonis, & pardum spoliatum suis coloribus, & quadruplex diversis metris necit alphabetum. Tertius principia & finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut apud Hebræos istæ partes cum exordio Geneseos ante annos triginta non legantur. Quartus verò, qui & extremus inter quatuor Prophetas, temporum confcius, & totius mundi philohistor (a), lapidem præcisum de monte sine manibus, & regna omnia subvertentem, claro sermone pronunciat. David, Simonides (b) noster, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, & Serenus, Christum lyra personat, & in decachordo psalterio ab inferis excitat resurgentem. Salomon, pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam jungit & Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit Epithalamium Esther in Ecclesiæ typo populum liberat de periculo, & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas convivii & diem celebrem mittit in posteros, Paralympomenon liber, id est instrumenti veteris *ἐπίτοµη*, tantus ac talis est, ut absque illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare, se ipsum irrideat. Per singula,

quip-

(a) Loquitur de Daniele, quem desideriorum virum Deus appellat. Hieron. in hunc sensum amatorem historiarum totius mundi cum vocat; *ἐπιστοµή* enim *ἐπιστοµή* *ἱστορίων* Hæschio teste significat.

(b) Ut David vatem fuisse ostendat, lyricis præcellentibus Poetis comparat.

quippe nomina, juncturasque verborum, & prætermiffæ in Regum libris tanguntur historiæ, & innumerabiles explicantur Evangelii quæstiones. Esdras & Neemias, adjutor videlicet, & consolator à Domino in unum volumen coartantur, instaurant templum, muros extruunt civitatis: omnisque illa turba populi redeuntis in patriam, & descriptio Sacerdotum, Levitarum, Israelis, profelytorum, ac per singulas familias murorum, ac turrium, opera divisa aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla. Cernis me scripturarum amore raptum, excessisse modum epistolæ, & tamen non impleffe quod volui. Audivimus tantum quid nosse, quid cupere debeamus, ut & nos quoque possimus dicere: Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Cæterum Socraticum illud impletur in nobis. Hoc tantum scio, quod nescio. Tangam & novum breviter testamentum, Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubin, quod interpretatur scientiæ multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintillæ emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in sublime tendentes, terga pennata, & ubique volitantia. Tenent se mutuo, sibi que perplexi sunt, & quasi rota in rota volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus sancti Spiritus perduxerit. Paulus Apostolus ad septem scribit Ecclesias: (octava enim ad Hebræos à plerisque extra numerum ponitur) (a) Timotheum instruit ac Titum Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur, super quo tacere melius puto, quam pauca scribere. Actus Apostolorum nudam quidem sonare videntur historiam, & nascentis Ecclesiæ infantiam texere: sed, si noverimus scriptorem eorum, Lucam esse medicum, cujus laus est in Evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis esse medicinam. Jacobus, Petrus, Joannes, & Judas Apostoli septem epistolas ediderunt, tam mysticas quàm succinctas, & breves pariter & longas, breves in verbis, longas in sententiis, ut rarus sit, qui non in earum lectione cæcutiat. Apocalypsis Joannis tot habet sacramenta, quot verba, parum dixi pro merito volumi-

(a) Dubitatum olim de hac tem; eam vero esse canonici
epistola sui, tum circa autho- Pauli scripturam patet ex an-
ritem, tum circa ejus authorita- tiquis Patribus, & conciliis.

nis, laus omnis inferior est: in verbis singulis multipli-
ces latent intelligentiæ, Oro te, frater charissime, inter
hæc vivere, ista meditari, nihil aliud nosse, nihil quæ-
rere, nonne tibi videtur jam hic in terris regni cœlestis
habitaculum? Nolo offendaris in scripturis sanctis sim-
plicitate, & quasi vilitate verborum; quæ vel vitio inter-
pretum, vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam con-
cionem facilius instruerent, & in una eademque sententia
aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non sum tam pe-
tulans, & hebes, ut hæc me nosse pollicear, & eorum
fructus in terra capere, quorum radices in cœlo fixæ sunt,
sed velle fateor. Sediti me præfero, magistrum renuens,
comitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur, quærens
invenit. Discamus in terris, quorum scientia nobis per-
severet in cœlo. Obviis te manibus excipiam: & (ut ine-
ptè aliquid, ac de Hermagoræ (a) tumiditate effutiam) quic-
quid quæsieris, tecum scire conabor. Habes hic amantis-
simum tui fratrem Eusebium: qui literarum tuarum mihi
gratiam duplicavit, referens honestatem morum tuorum,
contemptum sæculi, fidem amicitiae, amorem Christi;
nam prudentiam, & eloquii venustatem, etiam absque
illo, ipsa epistola præferebat. Festina quæso te, & hæ-
rentis in salo naviculæ funem magis præcide, quam sol-
ve. Nemo renunciaturus sæculo bene potest vendere quæ
contempsit ut venderet. Quicquid in sumptus de tuo
tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum est: ava-
ro tam deest quod habet, quam quod non habet. creden-
ti totus mundus divitiarum est: infidelis etiam obolo in-
diget. Sic vivamus, tanquam nihil habentes, & omnia
possidentes. Victus, & vestitus, divitiæ Christianorum
sunt. Si habes in potestate rem tuam, vende: si non habes,
proiicie. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum est.
Scilicet, nisi tu semper recraftinans, & diem de die tra-
hens, cautè, & pedetentim tuas possessionunculas vende-
ris, non habet Christus unde alat pauperes suos. Totum
Deo dedit, qui se ipsum obtulit. Apostoli navem tantum
& retia reliquerunt. Vidua duo æramisit in gazophylacium,
& præfertur Cræsi divitiis. Facile contemnit omnia, qui
se semper cogitat esse moriturum.

EPI-

(a) Is sua scientia fretus plus posset; ideo tumiditatem tri-
policebatur, quam præstare vult illi Hieronymus

AD SABINIANUM DIACONUM,
INCREPATORIA.

A R G U M E N T U M.

Sabinianus diaconus, virum cujus uxorem vitiaverat, fugiens, in Bethleem venerat: per litteras Episcopus suus illum Hieronymo commendaverat: manens in sanctis locis, & Diaconi officio fungens, virginem quandam sacram è monasterio Bethleemitico ad stuprum, fugamque sollicitavit: deprehenso, ac veniam petenti ignovit vir sanctus; is deinde passim famæ illius obtrectare capit: admoquet nunc per litteras, ut pœnitentiam aliquo in monasterio inclusus agat.

SAmuel quondam lugebat Saulem, quia pœnituerat Dominum, quod unxisset eum regem super Israel, & Paulus Corinthios, in quibus audiebatur fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes quidem, voce flebili commonebat, dicens: Ne cum rursus venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex iis, qui antè peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditiis, quas gesserunt in impudicitia, & fornicatione. Si hoc Propheta, & Apostolus, nulla ipsi labe maculati, clementi in cunctos mente faciebant: quanto magis ego ipse peccator in te debeo facere peccatore, qui non vis erigi post ruinam, nec oculos ad cœlum levare: sed prodita Patris substantia, porcorum filiquis delectaris; & superbiæ prærupta conscendens, præceps laberis in profundum? Deum ventrem vis habere pro Christo, servis libidini, gloriaris in carne, & confusione tua, & quasi pinguis hostia in mortem propriam faginaris? imitarisque eorum vitam, quorum tormenta non metuis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te hortetur. Secundum autem duritiam tuam, & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ. An idcirco induratur juxta, Pharaonem cor tuum, quia non statim percuteris, & differris diu ad pœnam? Et ille dilatus est, & decem plagas, non quasi ab irato Deo, sed quasi à Patre commonente sustinuit, donec in perversum acta pœnitentia, populum, quem dimiserat, per deserta sequeretur, & ingredi auderet

deret maria: per quæ vel sola doceri potuit, timori habendum eum, cui etiam elementa serviunt. Dixerat & ille: Non novi Dominum, neque dimitto Israel. Quem tu imitans loqueris: Visio quam hic videt, in dies longos est, & in tempora longa iste prophetat. Propter quod dicit idem Propheta: Hæc dicit Adonai Dominus: Non prolongabuntur amplius omnes sermones mei, quoscumque loquar, quia loquar verbum, & faciam. Sanctus David de impiis & de scelestis, quorum tu pars non modica, sed princeps es, quod sæculi felicitate fruerentur, & dicerent: Quomodo cognovit Deus, & si est scientia in excelsis? Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias: penè lapso pede, & fluctuanti vestigio causabatur, dicens: Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas. Præmiserat enim, quia æmulatus sum super iniqua agentes, pacem peccatorum videns, quia non est respectus morti eorum, & solida plaga in flagella eorum, in laboribus hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Propterea tenuit eos superbia, circumdati sunt iniquitate, & impietate sua. Egre dietur sicut ex adipe iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis. Cogitaverunt, & locuti sunt mala, iniquitatem in excelsis locuti sunt: Posuerunt iu cælum os suum, & lingua eorum pertransiit super terram. Nonne tibi videtur de te omnis iste Psalmus. esse compositus? Vegeto quippe es corpore, & novus Antichristi Apostolus, cum in una notus fueris civitate, transgredieris ad aliam: Non indiges sumptibus; non plaga forti percuteris. Et cum hominibus, qui non sunt, ut tu, irrationabilia jumenta, corripere non mereris. Propterea elatus es in superbiam, & vestimentum tuum foetet luxuria, & quasi ex aruina pingui, & quodam adipe eructans verba mortifera, non te respicis esse moriturum; nec nunquam, post expletam libidinem, poenitentia remorderis. Transisti in affectum cordis: & ne tibi solus videaris errasse, simulas nefanda de servis Dei, nesciens quod iniquitatem in altum loquaris, & ponas in Cælum os tuum. Nec mirum, si à te qualescumque servi Dei blasphemantur, cum Patrem familias Beelzebub vocaverint Patres tui. Non est discipulus supra Magistrum, nec servus supra Dominum suum. Si illi in viridi ligno tanta fecerunt, tu in me arido ligno quid factururus es? Tale quid & in Malachia plebs scandal-

calizata credentium; de ore tuo loquitur: dixerunt, vanus est, qui servit Deo. Et quid plus? Quia custodivimus mandata ejus, & quoniam ivimus supplicantes ante faciem Dei omnipotentis. Et nunc nos beatos dicimus alienos. Reddicantur omnes, qui faciunt iniqua. Adversati sunt Deo, & salvi facti sunt. Quibus postea diem judicii Dominus comminatur, & quid inter justum, & injustum futurum sit, multo antè prænuncians, ait: convertimini, & videbitis quid sit inter justum, & injustum, inter servientem Domino, & non servientem Domino. Hæc tibi ridicula fortè videantur, qui comædis, & lyricis scriptoribus, minis, & Lentulis (a) delectaris? Quamquam ne ista tibi quidem præ nimia cordis hebetudine intelligenda concesserim. Prophetarum verba contemnas, sed respondebit Amos; & in tribus, & in quatuor impietatibus, nonne averfabor eum, dicit Dominus? Quoniam enim Damascus, Gaza, Tyrus, Idumæa, Ammonitæ, & Moabitæ, Judæi quoque, & Israel sæpe ad se Dei vaticinio destinato, ut agerent aliquando pœnitentiam, audire contempserunt, iræ suæ, quam illaturus est Dominus, causas justissimas profert, dicens. In tribus, & quatuor impietatibus nonne averfabor eos? Sceleratum est, inquit, mala cogitare; concessi. Nequius est, malè cogitata velle perficere; & hoc pro mea misericordia benignus indulgi. Numquid, & opere implendum peccatum fuit, & mea superbè calcanda clementia? Tamen, & post factum, quia malo pœnitentiam peccatoris, quam mortem. Non enim sani opus habent medico, sed malè habentes: jacenti manum porrigo, & conspersum in sanguine suo, ut propriis fletibus lavetur exhortor. Quod si nec sic pœnitentiam vult agere, & fracto navigio, tabulam (b), per quam salvari poterat, non retentat, cogor dicere: super tribus, & quatuor impietatibus nonne averfabor eum, dicit Dominus: aversionem dicens pro pœna, dumtaxat peccator relinquitur voluntati. Inde est, quod peccata patrum in tertiam, & quartam generationem restituit, dum non vult statim punire peccantes: sed ignoscens primis, postrema condemnat. Alioqui, si protinus scelerum ultor existeret, & mul-

tos

(a) Hoc ait propter Lentulum pœnitentia, quæ fracto Bammigræphorum Principem. ptissimi navigio peccatoris est

(b) Secunda tabula dicitur necessaria.

tos alios, & certè Paulum Apostolum Ecclesiæ non haberent. Ezechiel Propheta, cujus suprà fecimus mentionem, Dei verbum ad se factum referens ait; *Aperi os tuum, & manduca, quæ ego dabo tibi.* Et vidi, inquit, & ecce manus extenta ad me, & in ipsa volumen libri. Et revolvit illud in conspectu meo, & in ipso scriptum erat à facie, & retrorsum lamentum, & carmen, & vā. Prima scriptura ad te pertinet, si tamen volueris agere pœnitentiam post delictum. Secunda ad sanctos, qui ad Dei canticum provocantur. Non est enim pulchra laudatio in ore peccatoris. Tertia ad tui similes, qui desperantes semetipsos tradiderunt immunditiæ, & fornicationi, & ventri, & iis quæ infra ventrem sunt, qui putant omnia, morte finiri, & nihil esse post mortem, & dicunt. *Tempestas, si transferit, non veniet super nos.* Liber ille, quem Propheta devorat, omnis series scripturarum est. In quibus, & pœnitens plangitur, & justus canitur, & maledicatur desperans. Nihil ita repugnat Deo, quam cor impœnitens. Solum crimen est, quod veniam consequi non potest. Si enim ei ignoscitur post peccatum, qui peccare desistit, & ille flectit judicem qui rogat; impœnitens autem omnis ad iracundiam provocat judicantem: solum desperationis crimen est, quod mederi nequeat. Porro, ut scias Deum quotidie peccatores ad pœnitentiam provocare, qui si rigidi perititerint, de clemente eum severum, & trucem faciunt: audi Esaiæ verba dicentis; & vocabit, inquit, Dominus Sabaoth in die illa ad fletum, & planctum magnum, & decalvationem, & accinctionem ciliciorum. Ipsi verò fecerunt lætitiā & exultationem, mactantes vitulos, & immolantes oves, ut comederent carnes, & biberent vinum dicentes; *Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur.* Post quas voces, & perditæ mentis audaciam scriptura commemorat, dicens: *Et revelata sunt hæc in auribus Domini Sabaoth: non remittetur vobis hoc peccatum, donec moriamini.* Si enim peccato mortui fuerint, tunc eis remittetur peccatum; quod quamdiu in peccato vixerint, non dimittitur: Parce quæso, animæ tuæ. Crede, Dei futurum esse iudicium. Recordare à quo Episcopo diaconus ordinatus sis. Nec mirum quamvis sanctum hominem, tamen in homine deligendo potuisse falli, cum & Deum pœniteat, quodd Saul in regem unxerit, & in

& in duodecim Apostolis Judas sit proditor repertus, & de quondam ordinis tui hominibus Nicolaus (a) Antiochenus, immunditiarum omnium, & Nicolaitarum hereseos auctor extitisse referatur. Non tibi illa nunc replico, quod plures virgines stuprasse narreris, quod à te nobilium violata matrimonia publico cæsa sint gladio, quod per lupanaria impurus & helluo cucurriti. Magna quidem ista sunt pondere suo, sed fiunt eorum quæ illaturus sum comparatione leviora. Rogo quantum crimen est, ubi stuprum & adulterium parum est? Infelicissime mortalium, tu speluncam illam, in qua Dei filius natus est, & veritas de terra orta est, & terra dedit fructum suum, de stupro condicturus ingrederis? non times, ne de præsepi infans vagiat, ne puerpera virgo te videat, ne mater Domini contempletur? Angeli clamant, pastores currunt, stella desuper rutilat, Magi adorant, Herodes terretur, Hjerosolyma conturbatur, & in cubiculum virginis decepturus virginem irrepis? Paveo miser, & tam mente quam corpore perhorresco, ponere tibi volens ante oculos tuos opus tuum. Totæ Ecclesia nocturnis vigiliis Christum Dominum personabat, & in diversarum gentium linguis unus in laudibus Dei spiritus concinebat. Tu inter ostia quondam præsepis Domini, nunc altaris, amatorias epistolas fulciebas, quas postea illa miserabilis, quasi flexo adoratura genu, inveniret, & legeret. Et stabas deinceps in choro psallentium, & impudicis nutibus loquebaris: Proh nefas, non possum ultra progredi. Prorumpunt lachrymæ antè, quam verba, & indignatione pariter ac dolore in ipso meatu faucium, spiritus coarctatur. Ubi mare illud eloquentiæ Tullianæ? ubi torrens fluvius Demosthenis? nunc profectò muti essetis ambo, & vestra lingua torpesceret. Inventa est res, quam nulla eloquentia explicare queat. Repertum est facinus, quod nec mimus fingere, nec scurra ludere, nec Atellanus possit effari. Moris est in Ægypti & Syriæ monasteriis, ut tam virgo, quam vidua, quæ se Deo voverint, & sæculo renunciantes, omnes delicias sæculi concularint, crinem monasteriorum matribus offerant defecandum, non intecto postea contra Apostoli voluntatem incessu-

(a) *Vnus ex septem diaconis; esse uxores; quod tamen negat auctor fuit hereseos Nicolaitarum, qui cōmunes volebant* *Natalis Alexander contra quem vide Gardabosc,*

cessuræ capite, sed ligato pariter ac velato. Nec hoc quispian, præter tondentes novit & tonsas, nisi quod, quia ab omnibus fit, penè scitur ab omnibus. Hoc autem duplicem ob causam de consuetudine versum est in naturam, vel quia lavacrum non adeunt, vel quia oleum nec capite, nec ore norunt, ne à parvis animalibus, quæ inter cutem, & crinem gigni solent, & concretis sordibus opprimantur. Videamus igitur, tu vir bone inter ista quid feceris. Futuro matrimonio, in spelunca illa venerabili, quasi quosdam obsides accipis capillos, sudariola infelicis, & cingulum dotale pignus deportas, jurans ei te nullam similiter amaturum. Deinde curris ad Pastorum locum, & Angelorum desuper strepitu concinente, in eadem verba testaris. Nihil dico amplius, quodd in oscula rueris, quodd amplexatus sis. Totum quidem de te credi potest, sed veneratio præsepis & campi non me sinunt plus credere, quam te voluntate tantum, & animo corruisse. Miser, nonne quando in spelunca cum virgine stare cœpisti, caligaverunt oculi tui, lingua torpuit, conciderunt brachia, pedus intremuit, nutavit incessus? Post Apostoli Petri basilicam, in qua Christi flammeo consecrata est, post Crucis, & Resurrectionis, & Ascensionis Dominicæ sacramenta, in quibus rursus se in monasterio victuram sponponderat, audes crinem accipere tecum noctibus dormituræ, quem Christo messuerat in spelunca? Deinde à vespere usque manè fenestræ illius assides, & quia propter altitudinem hæcere vobis comminus non licebat, per funiculum vel accipis aliquid, vel remittis. Vide, quanta diligentia Domini fuerit, ut nunquam domi virginem, nisi in ecclesia videris, & cum talem uterque vestrum habuerit voluntatem, nisi per fenestram nocte facultas vobis non fuerit colloquendi. Oriebatur tibi, ut postea didici, Sol invito: exanguis, marcidus, pallidus, ut suspicione omni careres, Evangelium Christi quasi diaconus læstabas. Nos pallorem jejunii putabamus; exanguie os contra institutum, ac morem tuum, quasi confectum vigiliis mirabamur. Jam tibi & scalæ, per quas deponeres miseram, parabantur, jam iter dispositum, decreta navigia, condicta dies, fugæ animo pertractata: & ecce Angelus ille cubiculi Mariæ janitor, cunarum Domini custos, & infantis Christi gerulus, coram quo tanta faciebas, ipse te prodidit. O funes

Ros oculos meos ! O diem illum omni maledictione digni-
 ssimum , in quo epistolas illas tuas , quas hucusque retine-
 mus , consternata mente legi . Quæ ibi turpitudines ? quæ
 blanditiæ ? quanta de condito stupro exultatio ? Hæcine
 diaconum , non dicam loqui , sed scire potuisse ? Ubi mi-
 ser ista didicisti , qui in Ecclesia te nutritum esse jactabas ?
 nisi quod in ejusdem epistolis juras te nunquam pudicum ,
 nunquam fuisse diaconum . Si negare volueris , manus tua
 te redarguet , ipsi apices proclamabunt . Habeto igitur in-
 terim lucrum sceleris : non possum tibi ingerere , quæ scri-
 psisti . Jaces itaque advolutus genibus meis , & misericor-
 diam , ut tuis verbis utar sanguinis deprecari . Et ò te
 miserum , neglecto judicio Dei , me tantum quasi vindi-
 cem times . Ignovi , fateor . Quid enim aliud possum tibi
 facere Christianus ? Hortatus sum , ut ageres poenitentiam ,
 & in cilicio , & cinere volutareris , ut solitudinem pete-
 res , ut viveres in monasterio , ut Dei misericordiam ju-
 gibus lacrymis implorares . At tu bonæ spei columen ,
 excetræ stimulis inflammatus , factus es mihi in arcum ,
 perversum , & contra me convitiis sagittas jadis . Ini-
 micus tibi factus sum vera dicens . Non doleo de maledi-
 ctis : quis enim nesciat , nihil nisi flagitiosum tuo ore lau-
 dari ? hoc plango , quod te ipse non plangis , quod te non
 sentis mortuum , quod quasi gladiator paratus Libithinæ ,
 in proprium funus ornaris . Amicis linteis , digitos an-
 nulis oneras , dentes pulvere teris , raros in rubenti cal-
 varia digeris capillos , taurina cervix , toris adipeis intumescens ,
 nec quia propter libidinem fracta est , inclinatur .
 Super hæc , unguenta fragras , mutas balneas , & contra
 renascentes pilos pugnas , per forum ac plateas nitidus ac
 politus amator incedis . Facies meretricis facta est tibi ,
 nescis erubescere . Convertere miser ad Dominum , ut ad
 te Dominus convertatur . Age poenitentiam , ut & ille agat
 poenitentiam super omnibus , quæ locutus est malis , ut fa-
 ceret tibi . Quid neglecto vulnere proprio , alios niteris
 infamare ? quid me , bene tibi & sedulo consulentem ,
 quasi phreneticus morsu laceras ? Esto , ego flagitiosus sim ,
 ut vulgò jactas , saltem mecum age poenitentiam . Crimi-
 nosus , ut simulas : imitare lacrymas criminosi . Num mea
 peccata virtutes tuæ sunt ? an malorum tuorum putas so-
 latium , si multos tuî similes habeas ? Fluant paululum de

oculis lacrymæ: inter sericum & linteamina, quibus tibi videris fulgidus & formosus, intellige te nudum, conscisum, sordidatum, mendicantem. Nunquam est sera pœnitentia. Quamvis de Hjerofolymis descenderis, & sis in itinere vulneratus, inde te Samaritanus impositum jumento, curandumque ad stabulum referet. Sed etsi mortuus jaces in sepulchro, tamen & sc̃tentem Dominus suscitabit. Imitare saltem cæcos illos, propter quos Salvator dimittens domum suam, & hereditatem suam, Hjerico venit. Sedentibus in tenebris & umbra mortis, lux orta est eis. Qui postquam præterire Dominum cognovissent, cæperunt clamare, dicentes: Fili David miserere nostri. Poteris & tu videre si clames, si accitus ab eo sordida vestimenta proiicias. Cum conversus ingemueris, tunc salvus eris, & tunc scies ubi fueris: Tangat modicè cicatrices tuas: pertractet luminum quondam tuorum vestigia. Licet ab utero sic genitus sis, & in delictis conceperit te mater tua, asperget te hyssopo, & mundaberis: lavabit te, & super uivem dealbaberis. Quid incurvus terræ hæres, & totus in cœno jaces? Illa, quam decem & octo annis Sathanas vinxerat, postquam à Salvatore curata est, cælum erecta suspexit. Quod ad Cain dictum est, tibi dictum puta: Peccasti, quiesce. Quid longius recedis à facie Dei, & habitas in terra Naid? Quid totus in salo fluctuas, nec statuis supra petram pedem tuum? Cave ne te Phinees cum Madianitide fornicantem sua hasta configat, qui plus quam Thamar virginem frater & consanguineus polluisti, versus in Absalon, occidere eum cupis qui te rebellantem plangit & mortuum. Clamat contra te sanguis Nabuthæ, & vinea Jezrael, hoc est seminis Dei, quam in hortum voluptatis & lasciviæ olera convertisti, dignam de te ultionem reposcit. Mittitur tibi Helias, tormentum & interitum nuncians. Incurvare, & sacco vestire paulisper, & de te poterit dicere Deus: vidisti, quia reveritus fuerit Achab à facie mea. Non superducam malitiam in diebus ejus. Sed fortè blandiris tibi, quod à tali Episcopo diaconus ordinatus es. Jam superius dixi, nec patrem pro filio, nec filium pro patre puniri. Anima enim, quæ peccaverit, ipsa morietur. Et Samuel habuit filios, qui recesserunt à timore Dei, & abierunt post avaritiam & iniquitatem. Et Heli sacerdos sanctus fuit, sed habuit filios, qui,

Eccl. 10,

ut in Hebræorum voluminibus legimus, fornicabantur eum mulieribus in tabernaculo Dei, & in similitudinem tui impudenter sibi Dei ministerium vendicabant. Unde & locus tabernaculi ipse subversus est: & propter vitia sacerdotum Dei, sanctuarium destitutum est. Quanquam & ipse Heli dum est nimium lenis in filios, offendit Deum. Tantumque abest, ut te valeat Episcopi tui iustitia liberare, ut timendum sit, ne propter te, de solio suo corruens pereat insanabilis. Oza levites Arcam Domini, quam portare ipse debuerat, quasi ruentem sustentare voluit, & percussus est. Quid de te futurum putas, qui stantem Arcam Domini præcipitare conatus es? Quanto magis Episcopus, qui te ordinavit, probabilis est: tanto tu amplius detestandus, qui talem hominem fefellisti. Solemus mala domus nostræ scire novissimi, ac. liberorum & conjugum vitia vicinis canentibus ignorare. Noverat te omnis Italia: Universi te stare ante altare Christi ingemiscebant: nec tu tam callidus eras, ut prudenter tua vitia celares. Sic æstuas, sic subantem te (a) & lascivientem huc atque illuc rapiebat voluptas, ut quasi quosdam triumphos, palmamque vitiorum de expletis libidinibus sublevares. Denique inter gladios barbari mariti, & mariti potentis excubias, impudicitæ flamma te rapuit. Non timuisti in illa domo adulterium facere, in qua sine iudice læsus vir se poterat ulcisci. Duceris ad hortulos, ad suburbana pertraheris: tam liberè & insanè te agis, ut absente marito, uxorem te putes habere, non adulteram. Unde per quosdam cuniculos, dum illa tenetur, erumpis. Romam occultus ingrederis, latitas inter Samnitas latrones, & ad primum mariti nuncium, quod novus tibi ex alpibus Hannibal descendisset, navigio te credis in tuto: tanta fugæ celeritas fuit, ut tempestatem terra duceres tutiorem: venisti utcumque in Syriam: inde te velle Hierosolymam transcendere, & servitutum Domino polliceris. Quis non susciperet eum, qui se monachum promittebat, præsertim ignorans tragædias tuas, & Episcopi tui commendatitias ad ceteros sacerdotes epistolas legens? At tu infelix transfigurabas te in Angelum lucis, & minister Satanæ, ministrum iustitiæ simulabas. Sub vestitu ovium latebas lupo, & post adulterium hominis adulter Christi esse cupiebas.

Hæc

(a) Vox a suis dila, nisi in venerem significat.

Hæc idcirco retuli, ut totam tibi scenam operum tuorum quasi in brevi depingerem tabella, & gesta tua ante oculos tuos ponerem, ne misericordiam Domini, nimiamque clementiam, materiam existimes delictorum, rursus crucifigens tibi metipsum filium Dei, & ostentui habens, & non legens illud quod sequitur: Terra enim venientem sapere super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Domino: proferens autem spinas, & tribulos, reproba est, & maledicto proxima, cujus consummatio erit in combustionem.

EPISTOLA IV.

HERONYMI AD DOMNIONEM
APOLOGETICON.

ARGUMENTUM:

In monachum quemdam, qui libros suos contra Jovinianum hæreticum ab eo aliqui convicium, quasi in eis matrimonio detraxisset, cavillabatur, Domnioni amico respondens, sursum ac deorsum miris illum jocos exagitans, invehitur.

Literæ tuæ, & amorem pariter sonant, & querelam: amorem tuum, quo sedulo monens, etiam quæ tuta sunt, in nobis pertimescis, querelam eorum, qui non amant, & quærentes occasionem in peccatis, garriunt adversus fratrem suum, & contra filium matris suæ ponunt scandalum. Scribis enim monachum; (a) imo nescio quem, de trivio, de compitis, de plateis circumforaneum, rumigerulum, vasrum tantum ad detrahendum, qui per trabem oculi sui fenucam alterius nitatur cruere, concionari adversum me, & libros, quos contra Jovinianum scripsi, canino dente rodere, lacerare, convellere: hunc dialecticum urbis vestræ, & Plautinæ familiæ columnen, non legisse quidem *κατηγορίας* Aristotelis, non *πρὸς ἑρμηνείας*, non *τοπικὰ*, non saltem Ciceronis *τὸ πρῶτον*, sed per imperitorum circulos, muliercularumque *συμπέσια*, (b) syllogismos texere, & quasi sophismata nostra, callida argumentatione dissolvere. Stultus ego, qui me putaverim hæc absque Philosophis scire non posse, qui meliorem styli partem eam legerim, quæ deleret, quam quæ scri.

G 3

(a) Multi putant Ruffinum; (b) Id est computationes.

scriberet. Frustra ergo Alexandri verti commentarios? ne quicquam me doctus magister per *εἰσαγωγήν* (a) introduxit ad logicam: & , ut humana contemnam, sine causa Gregorium Nazianzenum, & Didymum in scripturis sanctis Catechistas habui; nihil mihi profuit Hebræorum, eruditio, & ab adolescentia usque ad hanc ætatem quotidiana in lege, Prophetis, Evangeliiis, Apostolisque meditatio. Inventus est homo absque præceptore perfectus. *Πνευματοκόπος, ἑυθεὸς καὶ αὐτοδίδακτος*, qui eloquentia, Tullium, argumentis Aristotelem, prudentia Platonem, eruditione Aristarcum, multitudine librorum Chalcentium, Didymum scientia scripturarum, omnesque sui temporis vincat tractatores. Denique dicitur materiam poscere, & Carneadeum (b) aliquid referens, in utramque partem, hoc est, & pro iustitia, & contra iustitiam, disputare. Liberatus est mundus à periculo, & hæreditariæ vel centumvirales causæ de barathro erutz, quod hic, forum negligens, se ad Ecclesiam transtulit. Quis hoc volente fuisset innoxius. quem criminosum non hujus servasset oratio, cum capisset in digitis partiri causam, & syllogismorum suorum retia tendere? nam si apploisset pedem, intendisset oculos, rugasset frontem, jactasset manum, verba tonasset, tenebras illico ob oculos offudisset iudiciis. Nec mirum, si me, & absentem jamdiu, & absque usu latinæ linguæ semigræculum, barbarumque homo latinissimus, & facundissimus superet, cum præsentem, Jovinianum, Jesu bone, qualem, & quantum virum, cuius nemo scripta intelligeret, dignum qui sibi caneret tantum, & musis, eloquentiæ suæ mole oppresserit. Quæso igitur te pater charissime, ut moneas eum ne loquatur contra propositum suum: ne castitatem habitu pollicens verbis destruat: ne virgo vel continens (ipse enim viderit, quid esse se jactet), maritatas virginibus comparet, & frustra adversus hominem disertissimum tanto tempore digladiatus sit. Audio præterea eum libenter virginum, & viduarum cellulas circumire, & adducto supercilio, de sacris inter eas literis philosophari. Quid in secreto, quid in cubiculo mulierculas docet? Ut hoc sciant esse virgines, quod maritatas, ut florem ætatis non negligant, ut com-

(a) Id est introductionem. Cyreneum Philosophum doctissimum.
 (b) Alludit ad Carneadem.

medant, & bibant, & balneas adeant, munditias appetant, unguenta non spernant? an magis jejunia, & pudicitiam, & illuviem corporis? utique illa præcipit, quæ plena virtutis sunt. Fateatur ergo publicè, quod domi loquitur, aut si & domi eadem docet, quæ & publicè, à puellarum consortio separandus est. Miror autem, non erubescere juvenem, & monachum ut sibi videtur, disertum, cujus de ore veneres fluunt, quî tantæ in sermocinando elegantix est, ut comico sale, ac lepore conspersus sit, lustrare nobilium domos, hæere salutationibus matronarum, religionem nostram paganam facere, & fidem Christi contentione torquere verborum, atque inter hæc fratri suo detrahere. Utique si errare me arbitratus est (in multis enim offendimus omnes, & si quis in verbo non peccat, hic perfectus est vir) debuit vel arguere, vel interrogare per literas, quod vir eruditus, & nobilis fecit Pammachius: cui ego responsum dedi, ut potui, & epistola longiore disserui, quo quidque sensu dixerim. Imitatus saltem fuisset tuam verecundiam, qui ea loca, quæ scandalum quibusdam facere videbantur, excerpta de volumine per ordinem digessim, poscens ut vel emendarem, vel exponerem, & non tantæ me putasti dementiæ, ut in uno atque eodem libro, & pro nuptiis, & contra nuptias scriberem. Parcat sibi, parcat mihi, parcat nomini Christiano. Monachum se esse non loquendo, & discursando, sed tacendo, & sedendo noverit. Legat Hjeremiam dicentem: *Tib. 3.*
 bonum est viro; cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Sedebit solus: & tacebit: quia tulit super se jugum, aut si certè in omnes scriptores censoriam accepit virgulam, & idcirco se eruditum putat, quia Jovinianum solus intelligit, est quippe proverbium: Balbum melius balbi verba cognoscere: *πάλαι συγγράψας* pellamus attilio iudice, ipse quoque Jovinianus, *συγγράψας ἄγλαματος*, iustissimè proclamabit: quod me damnant Episcopi non est ratio, sed conspiratio. Nolo mihi ille vel ille respondeat, quorum me auctoritas opprimere potest, docere non potest. Scribat contra me vir, cujus & ego linguam intelligam, quem cum vicero, omnes homines simul vice- rim: ego enim bene novi. Expertò credite, quantus in clypeum assurgat, quo turbine torqueat hastam. Fortis est, & disputando nodosus & tenax, & quî obliquo, &

acuminato pugnet capite . Sæpe de nocte usque ad vesperam contra nos in plateis clamavit: habet latera, & athletarum robur, & bellè corpulentus est . Videtur mihi occulte mei dogmatis esse sectator. Præterea numquam erubescit, nec considerat quid, sed quantum dicat, & in tantam venit opinionem eloquentiæ, ut soleant dicta ejus Cirratorum (a) esse dictata . Quoties me ille in circulis stomachari fecit, & adduxit ad cholera? quoties conspuat, & consputus abscessit? Sed hæc vulgaria sunt, & à quolibet de sectatoribus meis possunt fieri; ad libros provoco, ad memoriam in posteros transmittendam. Loquamur scriptis, ut de nobis tacitus lector judicet, quomodo ego discipulorum gregem duco, sic ex hujus nomine Gnathonici (b) vel Phormionici vocentur . Non est grande, mi Domnion, garrere per angulos, & medicorum tabernas, ac de mundo ferre sententiam: hic bene dixit, ille malè, iste scripturas novit, ille delirat, iste loquax ille infantissimus est . Ut de omnibus judicet, cujus hoc judicio meruit? Contra quemlibet passim in triviis strepere, & congerere maledicta, non crimina, scurrarum est, & parasitorum . Moveat manum, figat stylum, commoveat se, & quicquid potest, scriptis ostendat: det nobis occasionem respondendi disertitudini suæ . Possum remordere si volim, possum genuinum dentem læsus infigere . Et nos didicimus literas . Et nos sæpe manum ferulæ subduximus . De nobis quoque dici potest . Fœnum (c) habet in cornu, longè fuge . Sed magis volumus esse discipuli ejus, qui ait : Dorsum meum posui ad flagella, & faciem meam non averti à confusione sputorum . Qui cum malediceretur non remaledixit : & post alapas, crucem, flagella, blasphemias, novissimè pro crucifigentibus deprecatus est, dicens: Pater ignosce eis, quod enim faciunt, nesciunt. Et ego ignosco errori fratris, intelligo; quia diaboli arte deceptus est . Inter mulierculas sciolus sibi, & eloquens videtur: postquam Romam mea opuscula pervenerunt, quasi æmulum exhorruit, & de me quoque captavit gloriam, ut nullus esset in terris, qui non ejus eloquentiæ displiceret, ex-

ce-

(a) *Cirrator* a *cirris* comatos adolescentulos veteres vocant.

(b) *Gnatho* apud Ter. adulator, & *Phormio* parasitus est.

(c) *Translatio* a bove cornueta, cui ob signum, quod cornu peteret, fœnum apponebatur in cornu .

ceptis iis, quorum potentia non parcat, sed cedit; imò quos non honorat, sed metuit. Voluit scilicet homo peritissimus, ut veteranus miles, uno rotatu gladii percutere utrumque, & ostendere populis, quod quicquid ipse vellet, hoc scriptura sentiret. Dignetur igitur nobis sermonem suum mittere, & non reprehendendo, sed docendo, garrulitatem nostram corrigere: tunc intelliget aliam vim fori esse, aliam triclinii: non æquè inter fusos, & calathos pællarum, & inter eruditos viros de divinæ legis dogmatibus disputari: nunc liberè, & impudenter jactat in vulgus, & perstrepat, damnat nuptias, inter uteros tumentes, infantium vagitus, & lectulos maritorum, quid Apostolus dixerit, tacet, ut me solum in invidiam vocet: cum autem ad libros venerit, & pedem pedi contulerit, & vel proposuerit aliquid de scripturis, vel audierit proponentem. Tunc sudabit, tunc hærebit: procul Epicurus (a), longè Aristippus: subulci (b) non aderunt, sæta scropha non grunniet. Et nos tela, pater, ferrumque haud debile dextra spargimus, & nostro sequitur de vulnere sanguis. Porro si non vult scribere, & tantum maledictis agendum putat, audiat tot interjacentibus terris, fluctibus, populis, saltem hoc clamoris mei. Non damno nuptias, non damno conjugium: & ut certius sententiam meam teneat, volo omnes, qui propter nocturnos forsitan metus soli cubitare non possunt, uxores ducere.

EPISTOLA VI.

HIERONYMUS AD PAMMACHIUM, PRO
LIBRIS SUIS ADVERSUS JOVINIANUM.

A R G U M E N T U M.

Pammachium, quod ejus exemplaria contra Jovinianum, quibus multi offendeantur, occultaverit, laudat: verum quia id ubique fieri non poterat, Apologeticum pro eis mittit, & amicum jam jam futurum Sacerdotem, ad sacrarum literarum studium, & suorum operum lectionem hortatur.

Christiani interdum pudoris est, etiam apud amicos tacere, & humilitatem suam magis silentio consolari, quam

(a) Hoc ait, quia voluptatum amatores fuerunt hi Philosophi.

(b) Quod subulci cum suis versentur, sic impudicos vocat.

quam retractando veteres amicitias, ambitionis crimen incurrere. Quoad tacuisti, tacui, nec unquam exostulare super hac te volui, ne non amicum querere, sed potentiorum viderer expetere. Nunc autem provocatus officio literarum, primas partes semper habere tentabo, & non tam rescribere, quam scribere, ut & verecundè hucusque tacuisse, & verecundius loqui cœpisse cognoscar. De opusculis meis contra Jovinianum, quod & prudenter, & amanter feceris, exemplaria subtrahendo, optimè novi, sed nihil profuit ista diligentia, cum aliquanti ex urbe venientes, mihi eadem lætarent, quæ se Romæ excerpisse referebant; in hac quoque provincia jam libri fuerant divulgati: & ut ipse legisti, nescit vox missa reverti. Non sum tantæ felicitatis, quantæ plerique hujus temporis tractatores, ut nugæ meas, quando voluerim emendare possem: statim ut aliquid scripsero, aut amatores mei, aut invidi, diverso quidem studio, sed pari certamine in vulgus nostra disseminant, & vel in laude, vel in vituperatione nimii sunt, non meritum styli, sed suum stomachum sequentes: itaque quod solum facere potui, apologeticum ipsius operis tibi misi, quem *Προσφωνισα*, & te poscente edidi, quem cum legeris, aut ipse pro nobis cæteris satisficies, aut si tu quoque narem contraxeris, illam Apostoli *περικωμιαν*, in qua de virginitate, & nuptiis disputat, aliter differere compelleris. Nec hoc dico, quod te ad scribendum provocem, cujus in sacris literis studium mihi præfero, sed ut alios qui nos lacerant, hoc facere compellas. Norunt literas: videntur sibi scioli: possunt me non reprehendere, sed docere: si quid scripserint, magis ex operis eorum comparatione mea interpretatio negligetur. Lege, quæso te, & diligenter Apostoli verba considera; & tunc videbis me propter calumniam declinandum multo plus, quam ille voluit, in maritos fuisse clementem. Origenes, Dionysius, Pierius, Eusebius Cæsariensis, Didymus, Apollinarius, latissimè hanc epistolam interpretati sunt, quorum Pierius cum sensu Apostoli ventilaret, atque ediffereret, & proposuisset illud exponere. Volo autem omnes esse sicut me ipsum: adjecit, *ταῦτα λέγων ὁ παῦλος ἀντικρὺς εὐχαρίαν κηρύσσει*. Quod hic quæso peccatum meum est, quæ duritia? universa, quæ scripsi, huic sententiæ comparata, levissima sunt. Revol-

ve omnium quos supra memoravi commentarios, & Ecclesiarum bibliothecis frui: & magis concito gradu ad optata cœptaque pervenies. Audio totius in te urbis studia concitata: audio Pontificis, & populi voluntatem pari mente congruere. Minus est tenere sacerdotium, quam mereri. Libros sedecim Prophetarum, quos in Latinum de Hebræo sermone verti, si legeris, & delectari te hoc opere comperero, provocabis nos etiam cœtera clausa armatio non tenere. Transuli nuper Job in linguam nostram: cujus exemplar à sancta Marcella consobrina tua poteris mutuari. Lege eundem Græcum, & Latinum, & veterem editionem nostræ translationi comparata: & liquido pervidebis, quantum distet inter veritatem, & mendacium. Miseram quædam τὰς ὑπομνήματων in Prophetas duodecim sancto Patri Domnioni, Samuel quoque, & Malachim, idest quatuor Regum libros; quæ si legere volueris, probabis quantæ difficultatis sit, divinam scripturam, & maximè prophetas intelligere, & interpretum vitio, quæ apud suos purissimo cursu orationis labuntur, apud nos scatere vitiis. Porro eloquentiam, quam pro Christo in Cicerone contemnis, in parvulis ne requiras: ecclesiastica interpretatio etiam si habet eloquii venustatem, dissimulare eam debet, & fugere, ut non otiosis Philosophorum scholis, paucisque discipulis, sed universo loquatur hominum generi.

EPISTOLA VI.

AD HELIODORUM DE LAUDE VITÆ
SOLITARIÆ.

A R G U M E N T U M.

Heliodorus intimus divi Hieronymi amicus, una cum eo in vastam solitudinem, accessit, conatus est enim vir sanctus nisi propositi socium retinere: verum cum non potuerit, absentem per hanc epistolam revocare contendit.

Quanto amore & studio contenderim, ut pariter in eremo moraremur, conscium mutæ charitatis pectus agnoscit: quibus lamentis, quo dolore, quo gemitu te abeuntem profecutus sim, istæ quoque literæ testes sunt, quas lacrymis cernis interlitas: verum tu, quafi par-

¶ parvulus delicatus, contemptum rogantis per blandimenta fovisti: & ego incautus quid tunc agerem nesciebam: tacerem? sed quod ardentè volebam, moderatè dissimulare non poteram; impensius obsecrarem? sed audire nolebas, quia similiter non amabas. Quod unum potuit, spreta charitas fecit: quem præsentem retinere non valuit, quærit absentem. Quoniam igitur & tu ipse abiens postulas, ut postea quàm ad desertà migrassem, invitatoria ad te scripta transmitterem, & ego me faciurum promiseram: invito; jam propera. Nolo pristinarum necessitudinum recorderis, nudos amat eremus. Nolo te antiquæ peregrinationis terreat difficultas: qui in Christum credis, & ejus crede sermonibus. Quærite primùm regnum Dei, & hæc omnia apponentur vobis. Non pera tibi sumenda, non virga est. Affatim dives est, qui cum Christo pauper est. Sed quid ago? rursus improvidus obsecro? abeant preces, blandimenta discedant; debet amor læsus irasci; qui rogantem contempseras, forsitan audies objurgantem. Quid facis in paterna domo delicate miles? ubi vallum? ubi fossa? ubi hyems æsta sub pellibus? Ecce de cælo tuba canit, ecce cum nubibus debellaturus orbem imperator armatus egreditur, ecce bis acutus gladius, ex regis ore procedens, obuia quæque metit: & tu mihi de cubiculo ad aciem, tu de umbra egrederis ad solem? Corpus assuetum tunicis, lorice onus non fert; caput opertum linteo galeam recusat, mollem otio manum durus exasperat capulus.

Mat. 12. Audi edictum regis tui: Qui non est mecum, contra me est, & qui mecum non colligit, spargit. Recordare tyroci tui diem, quo Christo in baptismo conssepultus, in sacramenti verba jurasti, pro nomine ejus non te patri parciurum esse, non matri. Ecce adversarius in pectore tuo, Christum conatur occidere; ecce donativum, quod militaturus acceperas, hostilia castra suspirant. Licet parvulus ex collo pendeat nepos, licet sparso crine & scissis vestibus ubera, quibus te nutrierat, mater ostendat, licet in limine pater jaceat; per calcatum perge patrem: siccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus est in hac re esse crudelem. Veniet, veniet postea dies ille, quo victor revertaris in patriam, quo per Hjerosolymam cælestem vir fortis coronatus incedas: tunc municipatum cum Paulo capies; tunc & parentibus tuis ejusdem civitatis jus

pêtes ; tunc & pro me rogabis , qui te ut vincêres incitavi.
 Neque verò nescio, qua te dicas nunc compede præpediri.
 Non est nobis ferreum pectus, nec dura præcordia : non ex
 filice natos Hyrcanæ nutrire tigres ; & nos per ista transi-
 vimus. Nunc tibi blandis vidua soror hæret lacertis , nunc
 illi , cum quibus adolevisi , vernulæ ajunt : Cui nos servi-
 turos relinquis? nunc & gerula quondam, jam anus & ; nu-
 tricius , secundus post naturalem pietatem pater clamitat:
 Morituros expecta paulisper , & sepeli. Forsitan & laxis
 uberum pellibus mater, arata rugis fronte , antiquum re-
 ferens, mammæ lallare (a) , congeminet. Dicat, si volunt &
 grammatici , In te omnis domus inclinata recumbit : Faci-
 le rumpit hæc vincula amor Dei, & gehennæ timor. At con-
 tra scriptura præcipit , parentibus obsequendum . Sed qui-
 cumque eos supra Christum amat , perdit animam suam. *Mat. 10.*
 Gladium tenet hostis , ut me perimat : & ego de matris la-
 crymis cogitabo? Propter patrem militiam Christi dese-
 ram , cui sepulturam Christi causa non debeo, quam etiam
 omnibus ejus causa debeo? Domino passuro timidè Petrus
 consulens scandalum fuit . Paulus retinentibus se fratri-
 bus , ne Hierosolymam pergeret, respondit . Quid facitis *Mat. 12*
 plorantes & conturbantes cor meum? ego enim non so-
 lum ligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum pro no-
 mine Domini Jesu Christi . Aries iste pietatis , quo fides
 quatitur , Evangelii retundendus est muro . Mater mea, *Mat. 11.*
 & fratres mei hi sunt , quicunque faciunt voluntatem pa-
 tris mei , qui in cœlis est. Si credunt in Christum , fa-
 vant mihi , pro ejus nomine pugnatura : si non credunt ,
 mortui sepeliant mortuos suos . Sed hoc ais in martyrio .
 Erras , frater , erras , si putas unquam Christianum perse-
 cutionem non pati : tunc maximè oppugnaris , si te oppu-
 gnari nescis . Adversarius noster , tanquam leo rugiens ,
 aliquem devorare quærens circumit : & tu pacem putas ?
 Sedet in insidiis cum divitibus , ut in occultis interficiat
 innocentem : oculi ejus in pauperem respiciunt : insidiat-
 tur in occulto , sicut leo in spelunca sua; insidiatur ut ra-
 piat pauperem ; & tu frondosæ arboris tectus umbra celo,
 mo!

(a) Antiqui dixerunt pro eo quod est lac sugere , videtur esse ex iis vocibus , quibus nu-
 trices alumnis suis se accom-
 modant; cujusmodi sunt pappa,
 Et tata pro patre , Et manu
 pro matre .

molles somnos, futurus præda carpis? Inde me persequitur luxuria: inde avaritia conatur irrumpere: inde venter meus vult mihi Deus esse pro Christo: compellit libido, ut habitantem in me Spiritum Sanctum fugem, ut templum ejus violem; persequitur, inquam, me hostis, cui nomina mille, mille nocendi artes: & ego infelix victorem me putabo, dum capior? Nolo frater charissime, examinato pondere delictorum, minora credas idololatricæ crimine esse quæ diximus. Imò Apostoli discite sententiam, qui ait: Hoc enim scitote intelligentes, quia

phos. 5. omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, aut fraudator, quod est idolorum servitus, non habet hæreditatem in regno Christi, & Dei. Et quamquam generaliter adversum Deum sapiat, quidquid diaboli est; & quod diaboli est, idololatria sit, cui omnia idola mancipantur; tamen & in alio loco speculativè, nominativèque determinat, dicens: Mortificate membra, quæ sunt super terram, deponentes fornicationem, immunditiam, & concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ sunt idolorum servitus, propter quæ venit ira Dei in filios dissidentiarum: Non est tantum in eo servitus idoli, si quis duobus digitalis thura in bustum aræ jaciat, aut haustum pateræ poculo fundat merum. Neget avaritiam esse idololatriam, qui potest triginta argenteis Dominum venditum appellare justitiam. Neget sacrilegium in libidine, sed is, qui membra Christi, & hostiam vivam, placentem Deo, cum publicarum libidinum victimis nefaria colluvione violavit. Non fateatur fraudem idololatriam esse, sed similis eorum, qui in Actibus Apostolorum ex patrimonio suo partem pretii reservantes, præsentem perire vindictam. Apud advertite frater, non tibi licet de tuis quicquam habere rebus. Om-

Lus. 14. nis, inquit Dominus, qui non renuciaverit cunctis, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Cur timido animo Christianus es? Respice Petro relictum rete: respice surgentem de teloneo publicanum statim Apostolum. Filius hominis non habet, ubi caput reclinet, & tu amplas porticus, & ingentia tectorum spatia metiris? Hæreditatem expectans sæculi, cohares Christi esse non poteris; Interpretare vocabulum monachi, hoc est nomen tuum; quid facis in turba, qui solus es? Et hoc ego non integritate, vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum, præmoneo, sed

fed quasi nuper naufragio eiectus in litus , doctus nauta
 timida navigaturis voce denuncio. In illo æstu Charybdis
 (a) luxuriæ , salutem vorat ; ibi ore virgineo , ad pudici-
 tiæ perpetranda naufragia , Scylla , ceu renidens libido ,
 blanditur . Hic barbarum litus , hic diabolus pirata , cum
 fociis portat vincula capiendis . Nolite credere , nolite
 esse securi . Licet in modum stagni fufum æquor arrideat :
 licet vix summa jacentis elementi spiritu terga crispentur ;
 magnos hic campus montes habet , intus inclusum est pe-
 riculum , intus est hostis ; expedite rudentes , vela sus-
 pendite , crux antennæ figatur in frontibus ; tranquillitas
 ista tempestas est . Sed forsitan dicturus es : Quid ergo ?
 quicumque in civitate sunt , Christiani non sunt ? Non est
 tibi eadem causa, quæ cæteris. Dominum ausculta , dicen- Mat. 19.
 tem : Si vis perfectus esse , vade , vende omnia tua , & da
 pauperibus , & veni sequere me . Tu autem perfectum te
 fore pollicitus es ; nam cum , derelicta militia , te castrassi
 propter regna Cælorum , quid aliud quàm perfectam secutus
 es vitam ? Perfectus autem servus Christi nihil præter Chri-
 stum habet ; aut si quid præter Christum habet , perfectus
 non est ; & si perfectus non est , cum se perfectum fore Deo
 pollicitus sit , ante Deum mentitus est ; Os autem quod men-
 titur occidit animam . Igitur ut concludam , si perfectus es ,
 cur bona paterna desideras ? Dominum fefellisti , si perfectus
 non es . Divinis evangelium vocibus consonat : non pote-
 ris duobus dominis servire : & audet quisquam mendacem Mat. 6.
 Christum facere , mammonæ , & Domino serviendo ? vo-
 ciferatur ille sæpe : si quis vult post me venire , abneget
 semetipsum , & tollat crucem suam , & sequatur me . Et
 ego onustus auro arbitror me Christum sequi ? qui dicit
 se in Christum credere , debet quomodo ille ambulavit ,
 & ipse ambulare . Quodd si nihil habes , (ut te responsu-
 rum scio ,) cur tam bene paratus ad bella , non militas ?
 Nisi fortè in patria tua te arbitraris hoc facere , cum in sua
 Dominus signa non fecerit . Et cur id ? cum auctoritate
 fume rationem : nemo Propheta in patria sua honorem ha-
 bet . Non quæro , inquires , honorem , sufficit mihi conscien-
 tia mea . Neque Dominus quærebat , quippe qui , ne à t ir-
 bis

(a) Charybdis luxuriæ , Scyl- *sicut maris periculis Charyb-*
 lam vero libidini comparat. *din , & Scyllam mulieres im-*
 propterea quod in quibusdam *mersas esse Porta fabulatur .*

bis rex constitueretur aufugit. Sed ubi honor non est, ibi contemptus est: ubi contemptus, ibi frequens injuria: ubi autem injuria, ibi & indignatio: ubi indignatio, ibi quies nulla: ubi quies non est, ibi mens à proposito sæpe deducitur: ubi autem per inquietudinem aliquid aufertur ex studio, minus fit ab eo quod tollitur; & ubi minus est, perfectum non potest dici. Ex hac supputatione illa summa nascitur, monachum perfectum in patria sua esse non posse. Perfectum autem esse nolle, delinquere est. Sed de hoc gradu pulsus provocabis ad Clericos. An de his aliquid audeam dicere, qui certè in suis urbibus commorantur? Absit ut de his quidquam sinistram loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos, & nos Christiani sumus: qui claves regni cœlorum habentes, quodammodo ante judicii diem judicant, qui sponsam Domini sobria castitate conservant. Sed alia, ut antè perstrinxi, monachorum est causa, alia clericorum. Clerici pascunt oves: ego pascor. Illi de altari vivunt: mihi quasi infructuosæ arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad altare non defero. Nec possum obtendere paupertatem, cum in Evangelio anum viduam duo, quæ sola sibi supererant æra mittentem in gazophilacium laudaverit Dominus. Mihi ante presbyterum sedere non licet: illi, si peccavero, licet tradere me Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Jesu.

Deut. 17. Et in veteri quidem lege, quicumque Sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio cervice subiecta, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens, spiritali mucrone truncatur: aut ejectus de Ecclesia, rabido dæmonum ore discerpitur.

1 Tim. 3. Quod si te quoque ad eundem ordinem pia fratrum blandimenta sollicitant: gaudebo de ascensu, timebo de lapsu. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Scimus ista; sed junge quod sequitur: oportet autem hujusmodi irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, pudicum, prudentem, ornatum, hospitalem, docibilem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum. Et cæteris quæ de ea sequuntur explicitis, non minorem in tertio gradu adhibuit diligentiam, dicens: Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpilucros: habentes mysterium fidei in con.

conscientia pura . Et hi autem probentur primum , & sic ministrent , nullum crimen habentes . Væ illi homini , qui vestem non habens nuptialem , ingreditur ad cœnam . Nihil superest , nisi ut statim audiat : Amice , quomodo huc intraſti ? Et illo obmutefcente , dicatur ministris : Tollite illum , ligatis manibus , & pedibus , & mittite eum in tenebras exteriores , ubi erit fletus , & itridor dentium . Væ illi , qui acceptum talentum in sudario ligans , cœteris lucra facientibus , id tantum quod acceperat reservavit . Illico indignantis Domini responsione , ac clamore ferietur : Serve nequam , quare non dedisti pecuniam meam ad mensam , & ego veniens cum usuris exegissem eam ? Ideit , deposuisses ad altare , quod ferre non poteras ; dum enim tu ignavus negotiator denarium teues , alterius locum , qui pecuniam duplicare poterat , occupasti . Quamobrem sicuti qui bene ministrat , bonum gradum sibi acquirit : ita qui indignè ad calicem Domini accedit , reus erit Domini corporis , & sanguinis . Non omnes Episcopi , Episcopi sunt . Attendis Petrum , sed & Judam considera . Stephanum , suspicis , sed & Nicolaum respice : quem Dominus in Apocalypsi sua damnat sententia , qui tam turpia , & nefanda commentus est , ut Nicolaitarum hæresis ex illa radice nascatur . Probet se unusquisque , & sic accedat . Non facit ecclesiastica dignitas Christianum . Cornelius centurio adhuc ethnicus dono sancti Spiritus mundatur . Presbyteros Daniel puer judicat . Amos ruborum mora distringens , repente propheta effectus est . David pastor eligitur in regem . Minimum discipulum Jesus amat plurimum . Inferius frater accumbe : ut minore adveniente , sursum jubearis ascendere . Super quem Dominus requiescit , nisi super humilem , & quietum , & trementem verba sua ? Cui plus creditur , plus ab eo exigitur . Potentes potenter tormenta patientur . Nec sibi quisquam de corporis tantum mundi castitate supplaudat , cum omne verbum otiosum , quodcumque locuti fuerint homines , redditori sint de eo rationem in die judicii : cum etiam convictum in fratrem homicidii sit reatus . Non est facile stare loco Pauli , tenere gradum Petri , jam cum Christo regnantium : ne fortè veniat angelus , qui scindat velum , templi tui , qui candelabrum tuum de loco moveat . Adificaturus turrim , futuri operis sumptus supputa . Infatu-

tum sal ad nihil est utile, nisi ut proiciatur foras, & à porcis conculcetur. Monachus si ceciderit, rogabit pro eo sacerdos: pro sacerdotis lapsu quis rogaturus est? Sed quoniam è scopulosis locis enavigavit oratio, & inter canas spumeis fluctibus cautes fragilis in altum cymba processit, pandenda vela sunt ventis, & quæstionum scopulis transuadatis, lætantium more nautarum, epilogi celeuma (a) cantandum est. O desertum Christi floribus vernans! O solitudo, in qua illi nascuntur lapides, de quibus in Apocalypsi civitas magni regis extruitur! O Eremus familiarius Deo gaudens! Quid agis frater in sæculo, qui major es mundo? quamdiu te tectorum umbræ premunt? quamdiu fumosarum urbium carcer includit? Crede mihi, nescio quid plus lucis aspicio. Libet sarcina corporis abjecta, ad purum ætheris evolare fulgorem. Paupertatem times? sed beatos Christus pauperes appellat. Labore terreris? at nemo athleta sine sudore coronatur. De cibo cogitas? sed fides famem non timet. Super nudam metuis humum excessa jejuniis membra collidere? sed Dominus tecum jacet. Squalidi capitis horret inculta casaries? sed caput tuum Christus est. Infinita Eremitæ vastitas te terret? sed tu paradysum mente deambula. Quotiescunque illuc cogitatione conscenderis, toties in Eremita non eris. Scabra sine balneis attrahitur cutis: sed qui in Christo semel lotus est, non illi necesse est iterum lavare. Et ut breviter ad cuncta audias Apostolum respondentem: Non sunt, inquit, condignæ passionibus hujus sæculi ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Delicatus es frater, si & hic vis gaudere cum sæculo, & postea regnare cum Christo. Veniet, veniet illa dies, qua corruptivum hoc, & mortale, incorruptionem induat, & immortalitatem. Beatus servus quem Dominus invenerit vigilantem. Tunc ad vocem tubæ pavebit terra cum populis, & tu gaudebis. Judicaturus Domino lugubre mundus immugiet: tribus ad tribum pectora ferient: potentissimi quondam reges nudo latere palpitabunt: exhibebitur cum prole sua verè tunc ignitus Jupiter: adducetur & cum suis stultus Plato discipulis. Aristotelis argumenta non proderunt. Tunc tu rusticanus, & pauper exultabis, & ridebis, & dices: Ecce crucifixus Deus

(a) *Acclamatio nautica, cum quo se ad remigandum adhortantur.*

Deus meus : ecce iudex qui obvolutus pannis in præsepio vagiit : hic est ille operarii , & quæstuariæ filius : hic qui matris gestatus sinu , hominem Deus fugit in Ægyptum ; hic vestitus coccino : hic sentibus coronatus : hic Magus dæmonium habens , & Samarites . Cerne manus Judææ , quas fixeras (a) , cerne latus Romane , quod foderas , vide corpus an idem sit , quod dicebatis clam nocte sustulisse discipulos . Dilectio tua me compulit , ut hæc tibi frater dicerem , ut his tum interesse contingat , pro quibus nunc labor durus est .

E P I S T O L A VII.

PAULA , ET EUSTOCHIUM MARCELLÆ ;
UT COMMIGRET BETHLEHEM .

A R G U M E N T U M .

Paula, & Eustochium, quæ jam Bethlehem in monasterio vitam agebant, Marcellam nobilissimam fæminam, ut relicta Roma, ad loca sancta se conferat, adhortantur .

Mensuram charitas non habet , & impatientia nescit modum , & desiderium non sustinet : unde & nos oblitz virium nostrarum , & non quid possumus , sed quid velimus , tantum cogitantes , magistram cupimus docere discipulæ , & ut est vulgare proverbium , Sus artium reppertricem (b) . Tu quæ primam scintillam nostro fomiti subiecisti , quæ ad hoc studium nos , & sermone hortata es & exemplo , & quasi gallina congregasti sub alas pullos tuos , nunc nos libere absque matre volitare pateris , & ad accipitris pavere formidinem , & ad omnem umbram prætervolantium avium formidare . Igitur , quod solum absentes facere possumus , querulas fundimus preces , & desiderium nostrum non tam fletibus quàm ejulatibus contestamur , ut

H 2

Mar-

(a) Vel ex hoc Hjeronymi loco intelligi potest quanta imprudentia Crucifixionem Christi Domini Brutiis nonnulli adscribant , quos tamen abunde , solideque consatavit civis meus vir undequaque doctissimus Joseph Maria Pe-

rimezi , Episcopus Oppiden. in suo libro de natione tortorum Christi .

(b) Idest Minervam ; ea enim artes reperisse dicitur ; proverbium est cum explicare volumus stolidissimum docere peritissimum aliquem .

Marcellam nostram nobis reddas, & illam mitem, illam suavem, illam omni melle, & dulcedine dulciorem, non patiaris apud eas esse rigidam, & tristem rugare frontem quas affabilitate sua ad simile vitæ studium provocavit. Certe si sunt meliora quæ poscimus, non est impudens desiderium. Si cunctæ scripturarum voces nostræ sententiæ congruunt, non facimus audacter, ad ea te provocantes, ad quæ tu nos sapissime cohortata es. Prima Dei vox ad

Gen. 12. Abraham, Exi, inquit de terra tua, & de cognatione tua, & vade in terram quam monstravero tibi. Jubetur Patriarchæ, ad quem primum de Christo facta est repromissio, ut relinquat Chaldæos, relinquat confusionis urbem, & Rohoboth, idest latitudines ejus, relinquat capum Sennar, in quo superbix usque ad cælum erecta turris est, & post fluctus hujus sæculi, post flumina, super quæ sederunt sancti, & fleverunt cum recordarentur Sion, post gurgitem gravem

Ezech. 40. Cobar, de quo Ezechiel, capillo verticis sublevatus, Hjerusalem usque transfertur, ut habitet terram repromissionis, quæ non rigatur ut Ægyptus deorsum, sed deforsum, nec facit olera languentium cibos, sed temporaneum, & ferotinum de cœlo expectat imbrem. Hæc terra montuosa, & in sublimi sita, quantum à deliciis sæculi vacat, tanto majores habet delicias spiritus. Denique & Maria mater Domini, postquam ad eam Angeli facta est promissio, & uterum suum intellexit esse domum filii Dei: derelictis campestribus ad montana perrexit. De hac urbe, Allophylo (a) quondam hoste superato, & diabolicæ percussa frontis audacia, postquam ille in faciem corruit, exultantium animarum turba processit: & concinens chorus decem millium David nostri victoriam prædicavit. In hac Angelus gladium tenens, & totam impietatis devastans urbem, in Orne (b) Jebusæorum regis area templum Domini designavit. Jam tunc significans Ecclesiam Christi, non in Israel, sed in gentibus confurgentem. Recurre ad Genesim; & Melchisedech, regem Salem, hujus principem invenies civitatis: qui jam tunc in typo Christi panem, & vinum obtulit, & mysterium Christianum in Salvatoris sanguine, &

cor-

(a) Græca vox extraneos proprie significans; hic intelligitur de Goliath Philistæo à Davide occiso:

(b) Area jussu Domini per Gad emptæ a David, in qua Salomon Templum Hjerusalemitanum erexit.

corpore dedicavit. Tacita forsitan mente reprehendes, cur non sequamur ordinem scripturarum, sed passim, & ut quidque obviam venerit, turbidus sermo perstringat. Sed in principio testata sumus, dilectionem ordinem non habere; & impatientiam nescire mensuram. Unde, & in Cantico canticorum quasi difficile præcipitur: ordinate in me charitatem; & nunc eadem dicimus, nos non ignorantia, sed affectu labi. Denique ut multo ordinatius aliquid proferamus, antiquiora repetenda sunt. In hac urbe, imò in hoc tunc loco, & habitasse dicitur, & mortuus esse Adam: unde, & locus, in quo crucifixus est Dominus noster, Calvaria (a) appellatur, scilicet quòd ibi sit antiqui hominis Calvaria condita: ut secundi Adam, idest Christi sanguis de cruce stillans, primi Adam, & jacentis protoplasti peccata dilueret, & tunc sermo ille Apostoli compleretur: Excitare qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Quantos hæc urbs Prophetas, quantos emisit sanctos viros, longum est recensere. Totum mysterium nostrum istius provincie, urbisque vernaculum est. In tribus nominibus Trinitatis demonstrat fidem. Jebus, Salem, & Hierusalem appellatur. Primum nomen calcata, secundum pax, tertium visio pacis. Paulatim quippe pervenimus ad finem, & post conculcationem ad pacis visionem erigimur: ex quo Salomon, id est pacificus, in ea natus est, & factus est in pace locus ejus. Et in figura Christi, sub etymologia urbis, Dominus dominantium, & Rex regum nomen accepit. Quid referemus de David & tota progenie ejus, quæ in hac civitate regnavit? quanto enim Judæa cæteris provinciis, tãto hæc urbs cuncta sublimior est Judæa. Et ut coactius disseramus, totius provincie gloria metropoli vindicatur: & quicquid in membris laudis est, omne refertur ad caput. Jamdudum te cupientem in verba prorumpere, ipsi literarum apices sentiunt, & venientem contra charta intelligit questionem

Ephes. 5.

H 3

Re-

(a) Calvarie locum ex eo dici quod ibi primus homo Adam sepultus esset firma traditione veteres omnes acceperunt, id enim testantur Sancti Patres, inter quos etiam Hieron., licet iste aliquando hinc sententiæ

contradixerit, quod, ut ait, in libro Josue scriptum sit Adam sepultum esse juxta Hebron, & Arbee; ideoque ipse malit Calvariam significare locum decollatorum.

Luc. 13.

Respondebis quippe, & dices, hoc olim fuisse, quando dilexit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob, & fuerunt fundamenta ejus in montibus sanctis: licet, & hæc possint altius interpretari. Postquam verò confurgentis Domini vox illa pertonuit: ecce relinquetur vobis domus vestra deserta: & ruinam ejus flebiliter prophetavit, dicens: Hjerusalem, Hjerusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt: quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti? Ecce dimittetur vobis domus vestra deserta: & postquam velum templi scissum est, & circumdata ab exercitu Hjerusalem, & dominico cruore violata, tunc ab ea Angelorum præsidia, & Christi gratiam recessisse. Denique etiam Josephum, qui vernaculus scriptor est Judæorum, asserere illo tempore, quo crucifixus est Dominus, ex adytis templi virtutum cœlestium erupisse voces, dicentium: Transmigremus ex his sedibus. Ex quibus, & aliis apparere, ubi abundavit gratia, ibi superabundasse peccatum: & postquam audierunt Apostoli: Euntes docete omnes gentes; & ipsi Apostoli dixerunt: Oportebat quidem vobis primum annunciare verbum Dei, quoniam autem noluistis, ecce transimus ad gentes: tunc omne sacramentum Judææ, & antiquam Dei familiaritatem per Apostolos in nationes fuisse translatam. Valida quidem quæstio, & quæ posset etiam eos qui scripturarum aliquid attigerunt concutere, sed perfacile solvitur. Numquam eam flet Dominus corruentem, nisi diligeret. Flevit & Lazarum, quia amabat eum. Et hoc tamen, prima fronte cognoscito, non loci sed hominum fuisse peccatum: verum quia interfectio populi, captivitas civitatis est, propterea urbem deletam, ut populus puniretur; ideo templum subrutum, ut typicæ hostiæ tollerentur. Cœterum quantum ad locum pertinet, per profectus temporum multo nunc angustior est, quam antè fuit. Venerabantur quondam Judæi sancta sanctorum, quia ibi erant Cherubin, & propitiatorium, & Arca testamenti, manna, virgâ Aaron, & altare aureum. Nonne tibi venerabilius videtur sepulcrum Domini? quod quotiescumque ingredimur, toties jacere in syndone cernimus Salvatorem: & paululum ibidem commorantes, rursus videmus Angelum sedere ad pedes ejus, & ad caput sudarium

con-

convolutum. Cujus sepulcristigloriam, multo antequam excideretur à Joseph, scimus Eſaiæ vaticinio prophetatum, dicentis. Et erit requies ejus honor: quodd scilicet sepultura Domini locus esset ab omnibus honorandus. Sed dicces, quomodo in Apocalypſi Joannis legimus: Et occidet ^{C. 11.} illos (haud dubium, quin Prophetas) bestia, quæ ascendit ex abyſſo; & corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma, & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus est. Si enim ais: Civitas magna, in qua crucifixus est Dominus, nulla est alia niſi Hieruſalem: ubi autem crucifixus est Dominus, ſpiritualiter Sodoma appellatur, & Ægyptus: ergo Hieruſalem Sodoma est, & Ægyptus, in qua crucifixus est Dominus: Primum te ſcire volumus, omnem ſanctam ſcripturam non poſſe ſibi eſſe contrariam, & maxime unum ad verſam ſe non diſcrepare librum: & ut plus adiciamus, eundem ejuſdemque libri locum in Apocalypſi, de qua nunc teſtimonium protuliſti, ante decem circiter verſiculos ſcribitur: Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo. Atrium autem, quod eſt foris templum, eiſce foras, & ne metiaris illud, quoniam datum eſt gentibus, & civitatem ſanctam calcabunt menſibus quadraginta duobus. Si enim Apocalypſis multo poſt paſſionem Domini ſcripta eſt à Joanne; & in ea Hieruſalem ſancta civitas appellatur; quomodo rurſum ſpiritualiter Sodoma vocatur, & Ægyptus? Nec ſtatim potes dicere, ſanctam dici Hieruſalem cœleſtem, quæ futura eſt, & Sodomam, quæ corruiſcit appellari: quia de futura dicitur, quod beſtia, quæ aſcensura eſt de abyſſo, faciet adverſus duos Prophetas bellum, & vincet illos, & occidet, & corpora eorum jacebunt in platea civitatis magnæ. De qua civitate, & in fine ejuſdem libri ſcribitur: & civitas in quadro poſita eſt, & longitudo ejus, & latitudo tanta eſt, quanta & altitudo; & menſus eſt civitatem de arundine aurea per ſtadia duodecim millia. Longitudo, & latitudo, & altitudo ejus æqualia ſunt. Et menſus eſt muros ejus centum quadraginta quatuor cubitorum menſura hominis, quæ eſt Angeli. Et erat ſtructura muri ejus ex lapide jaſpide: ipſa verò civitas auro mundo, &c. Ubi quadrum eſt, ibi nec longitudo nec latitudo appellari poteſt. Et quæ eſt iſta menſura, ut tanta ſit longitudo, & latitudo,

quanta altitudo ejus, & muri de lapide jaspide, & tota civitas de auro mundo, & fundamenta, & plateæ ejus de lapidibus pretiosis, & duodecim portæ fulgentes margaritis? Cum ergo hæc non possint carnaliter accipi, (absurdum quippe est, per duodecim millia stadiorum tantam civitatis longitudinem, & latitudinem, quantam & altitudinem prædicari) spiritualiter intelligenda sunt singula: & civitas magna, quam videlicet primus ædificavit Cain, & nominavit eam ex vocabulo filii sui, hic mundus intelligendus est, quem accusator fratrum suorum, diabolus, & fratricida Cain periturus extruxit vitiis, sceleribus condidit, iniquitate complevit, quæ spiritualiter appellatur Sodoma, & Ægyptus, de qua Sodoma scribitur: Restituetur Sodoma in antiquum: quod scilicet ita restituendus sit mundus, ut ante fuit: nec enim possumus credere rursus ædificandam Sodomam, & cæteras, Gomorram scilicet, & Adamam, & Seboim, sed in perpetuos cineres relinquendas. Ægyptum autem nunquam pro Hierusalem legimus, sed semper pro hoc mundo. Et quia longum est de scripturis innumerabilia exempla congerere, unum testimonium proferamus, ubi manifestissime mundus hic Ægyptus appellatur. In epistola canonica, Judas Apostolus frater Jacobi scribit dicens. Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans, secundò eos, qui non crediderunt perdidit. Et ne putares de Jesu dici filio Nave, statim sequitur: Angelos verò, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis sub caligine reservavit. Et ut credas, ubicumque simul Ægyptus, & Sodoma, & Gomorra nominantur, non loca, sed mundum hunc interpretari, statim subiungit exemplum: Sicut Sodoma, & Gomorra, & finitimæ civitates simili modo fornicatæ, & abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes. Et quid necesse est plura conquirere, cum post passionem, & resurrectionem Domini Matthæus Evangelista commemoret? Et petra scissæ sunt, & sepulcra aperta, & plurima corpora dormientium sanctorum surrexerunt: & egredientes de sepulcris post resurrectionem suam ingressi sunt sanctam civitatem, & apparuerunt multis, Nec statim Hierosolyma cœlestis, sicut

ficut plerique ridiculè arbitrantur , in hoc loco intelligitur , cum signum nullum esse potuerit apud homines Domini resurgentis , si corpora Sanctorum in cœlesti Hierosalem visa sunt. Cum ergo & evangelistæ, & omnes scripturæ Hierosolymam sanctam nominent civitatem, & Psalmista præcipiat , ut adoremus in loco ubi steterunt pedes ejus , ne patiaris eam appellari Sodomam , & Ægyptum , per quam Dominus jurare vetat, quia sit civitas magni regis. Maledictam terram nominant, quòd cruorem Domini hauserit . Et quomodo benedicta loca putant , in quibus Petrus , & Paulus, Christiani exercitus duces , sanguinem fudere pro Christo? Si servorum, & hominum gloriosa confessio est , cur Domini , & Dei non sit gloriosa confessio? Et martyrum ubique sepulcra veneramur , & sanctam favillam oculis apponentes , si liceat , etiam ore contingimus : & monumentum in quo Dominus conditus est , quidam existimant negligendum? Si nobis non credimus, credamus saltem diabolo , & Angelis ejus , qui quotiescumque ante illud de obsessis corporibus expelluntur , quasi in conspectu tribunalis Christi stantes contremiscunt , rugiunt , & serò dolent crucifixisse , quem timeant . Si post passionem Christi (ut scelerata vox concrepat) hic detestabilis locus est: quid sibi voluit Paulus Hierosolymam festinare , ut ibi faceret Pentecosten? qui retinentibus se locutus est , dicens : Quid facitis stantes , & conturbantes cor meum? ego enim non solum ligari , sed & mori in Hierosalem paratus sum pro nomine Domini Jesu . Quid cæteri sancti, & illustres viri, quorum vota, & oblationes post prædicationem Christi ad fratres , qui erant Hierosolymis deferrebantur? Longum est nunc ab ascensu Domini usque ad presentem diem per singulas ætates currere , qui Episcoporum , qui Martyrum , qui eloquentium in doctrina ecclesiastica virorum venerint Hierosolymam , putantes minus habere scientiæ , nec summam , ut dicitur , manum accepisse virtutum : nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus primum Evangelium de patibulo coruscaverat . Certè si preclarus orator reprehendendum nescio quem putat , quòd literas Græcas non Athenis , sed Lilybæi , Latinas non Romæ , sed in Sicilia didicerit ; quod videlicet unaquæque provincia habeat aliquid proprium , quod aliæ æque habere non possit ; cur nos putamus absque Athenis

Cicero

nostris quemquam ad studiorum fastigia pervenisse? Nec hoc dicimus, quod renuamus regnum Dei intra nos esse, & sanctos viros etiam esse in cæteris regionibus; sed quod hoc afferamus, vel maxime eos, qui in toto orbe sunt primi, huc pariter congregari: ad quæ nos loca non ut primæ sed ut extremæ venimus, ut primos in eis omnium gentium cerneremus. Certè flos quidam, & pretiosissimus lapis inter ecclesiastica ornamenta, monachorum, & virginum chorus est. Quicumque in Gallia fuerit primus, huc properat. Divisus ab orbe nostro Britannus, si in religionem processerit, occiduo sole dimisso, quærit locum fama sibi tantum, & scripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Persas, quid Indiæ, quid Æthiopum populos, ipsamque juxta Ægyptum fertilem monachorum, Pontum, & Cappadociam, Syriam Cœlen, & Mesopotamiam, cunctaque Orientis examina? quæ juxta *Matt. 24* Salvatoris eloquium, dicentis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ: concurrunt ad hæc loca, & diversarum nobis virtutum specimen ostendunt. Vox quidem dissona, sed una religio, tot penè psallentium chori, quot gentium diversitates, & inter hæc, quæ vel prima in Christianis virtus est, nihil arrogant sibi de continentia supercilii. Humilitatis inter omnes contentio est. Quicumque novissimus fuerit, hic primus putatur. In veste nulla discretio, nulla admiratio. Utcumque placuerit incedere, nec detractio est nec laudis. Jejunia quoque neminem sublevant, nec defertur inediæ, nec moderata saturitas condemnatur. Suo Domino stat unusquisque aut cadit. Nemo judicat alterum, ne à Domino judicetur. Et quod in plerisque provinciis familiare est, ut genuinamente se lacerent, hic penitus non habetur. Procul luxuria, procul voluptas: tanta in ipsa urbe orationum loca, ut ad ea peragrandia dies sufficere non possit. Verum, ut ad villulam Christi, & Mariæ diversorium veniamus, (plus enim laudat unusquisque, quod possidet) quo sermone, qua voce speluncam tibi possumus Salvatoris exponere? Et illud præsepe, in quo infantulus vagiit, silentio magis quam infimo sermone honorandum est. Ubi sunt latæ porticus? ubi auxata laquearia? ubi domus miserorum pœnis & damnatorum labore vestitæ? ubi, instar palatii, opibus privatorum exstructæ basilicæ, ut vile corpusculum ho-

mi-

minis pretiosius inambulet, & quasi mundo quidquam possit esse ornatius, tecta magis sua velint aspicere quam cælum. Ecce in hoc parvo terræ foramine cælum conditor natus est; hic involutus pannis; hic visus à pastoribus; hic demonstratus à stella; hic adoratus à Magis. Et hic puto locus sanctior est Tarpeja rupe, quæ de cælo sæpius fulminata ostendit, quod domino displiceret. Lege Apocalypsim Joannis, & quid de muliere purpurata, (a) & scripta in ejus fronte blasphemia, septem montibus aquis multis, & Babylonis cantetur exitu, contuere. Exite (inquit Dominus) de illa populus meus; & ne participes sitis delictorum ejus; & de plagis ejus non accipiat. Fugite de medio Babylonis; & salvate unusquisque animam suam. Cecidit enim, cecidit Babylon magna, & facta est habitatio dæmonum, & custodia omnis spiritus immundi. Est quidem ibi sancta Ecclesia, sunt trophæa Apostolorum, & martyrum, est Christi vera confessio, est ab Apostolo prædicata fides; & gentilitate calcata, in sublime se quotidie erigens vocabulum Christianum: sed ipsa ambitio, potentia, magnitudo urbis, videri & videre, salutari, & salutare, laudare, & detrahere, vel audire, vel proloqui; & tantam frequentiam hominum saltem invitum videre, a proposito monachorum, & quiete aliena sunt: aut enim videmus venientes ad nos, & silentium perdimus, aut non videmus, & superbiæ arguimur; interdumque ut visitantibus reddamus vicem, ad superbas fores pergimus; & inter linguas rodentium ministrorum, posses ingredimur auratos. In Christi vero, ut supradiximus, villula, tota rusticitas, & extra psalmos silentium est. Quocumque te verteris, arator sivam tenens, alleluja decantat. Sudans messor psalmis se advocat, & curva attondens vitem falce vinitor aliquid Davidicum canit. Hæc sunt in hac provincia carmina: hæc, ut vulgò dicitur, amatoriarum cantiones, hic pastorum sibilus; hæc arma culturæ. Verum quid agimus, nec quid deceat cogitantes, solum quod cupimus hoc videmus? O quando illud tempus advenit, cum anhelus nuncium viator apportet, Marcellam nostram ad Palestinæ litus appulsam, & toti monachorum chori, tota virginum agmina concrepabunt? obviæ jam jamque

(a) Contra Romam tunc insi- purpuratam vocat ab Impe-
delem loquitur. Apocalypsis ratorum purpura.

gestimus occurrere, & non expectato vehiculo, concitum pedibus ferre corpus. Tenebimus manus, ora cernemus, & à desiderato vix avellemur amplexu. Ergo ne erit illa dies, quando nobis liceat speluncam salvatoris intrare? in sepulcro Domini flere cum sorore, flere cum matre? crucis deinde lambere lignum, & in oliveti monte cum ascendente Domino, voto & animo sublevari? videre exire Lazarum fasciis colligatum, & fluenta Jordanis ob lavacrum Domini puriora, inde ad pastorum caulas pergere, in David orare Mausoleo? (a), Amos Prophetam, etiam nunc buccina Pastoralis in sua conspiciere (b) rupe clangentem? ad Abraham, (c) Isaac, & Jacob, trium quoque illustrium scæminarum (d), vel tabernacula properare, vel memorias? videre fontem, in quo à Philippo eunuchus (e) est tinctus? Samaritam pergere, & Joannis Baptistæ, Helisæi quoque, & Abdias pariter cineres (f) adorare? ingredi speluncas, in quibus persecutionis, & famis tempore Prophetarum agmina sunt nutrita? Ibimus ad Nazareth &, juxta interpretationem nominis ejus, florem videbimus Galilææ. Haud procul inde cernetur Cana, in qua aquæ in vinum versæ sunt. Pergemus ad Itabyrium (g), & ta-

(a) Sepulcrum David intelligit; de quo dicebat Petrus: *Et Sepulcrum ejus apud nos est. Mausoleum vero propriè est sepulcrum Mausoli Regis Carie ab Artemisia uxore extructum tanta operis magnificentia, ut inter septem orbis miracula fuerit numeratum. Ab operis hujus similitudine sepulcra omnia sumptuosiora Mausolea sunt appellata.*
 (b) Rupes ex qua Amos ad prophetandum ex pastore vocatus fuit hæc est. Prophetare incipit anno Ozia 23.
 (c) Loquitur de Sepulcro Abraham, Isaac, & Jacob quod erat spelunca in Arbee, seu Hebron in tribu Juda, &

de eorum tabernaculis.
 (d) Saram, Rebekcam, & Rachellem intelligit.
 (e) Eunuchus iste primus Æthiopum Apostolus creditur. Hieron. in Esa. 53. memoria illius a Græcis recolitur die 27. Augusti.
 (f) In sebasse reliquit S. Joannis Baptistæ, Helisæi, & Abdias asservabantur. Fuit autem hic Abdias præfectus domus Regis Israel. Qui cum Jezebel omnes Prophetas Domini interficeret ille centenos in speluncis abscondit, eosque ibi pavit 3. Reg. 18.
 (g) Id est Thabor mons Galilææ ubi Christus se transfiguravit.

tabernacula Salvatoris, non, ut Petrus quondam voluit cum Moyse, & Helia, sed cum Patre cernemus, & Spiritu Sancto. Inde ad mare veniemus Genezareth, & de quinque, & septem panibus, videbimus in deserto quinque & quatuor hominum millia saturata. Apparebit oppidum Naim, in cuius porta, viduæ filius suscitatus est. Videbitur, & Hermon, & torrens Endor, in quo superatus est Sisara; Capharnaum quoque, signorum Domini familiaris, & omnis pariter Galilæa cernetur. Et tunc comitante Christo, cum per Silo (a), & Bethel (b), & cætera loca, in quibus Ecclesiæ quasi quædam victoriarum, domini sunt erecta vexilla, ad nostram speluncam redierimus, canemus jugiter, crebrò flebimus, indefinenter orabimus, & vulneratæ jaculo Salvatoris in commune dicemus: Inveni, quem quæsit anima mea, tenebo eum, & non dimittam illum.

E P I S T O L A VIII.

HIERONYMUS MARCELLAM INVITAT
AD RUS BETHLEHEMITICUM.

A R G U M E N T U M.

Eandem Marcellam, quam superiori epistola Paula, & Eustochium ad loca sancta hortatæ sunt, nunc D. Hieronymus ad ruris Bethleemitici vitam invitat: hoc autem ut assequatur, primò rus omne collaudat: mox quæ Romæ vivendi incommoda, & quæ in Bethlehem commoda sint, commemorat.

Ambrosius (c) quo chartas, sumptus, notarios ministrante tam innumerabiles libros vere Adamantius & Calceutherus (d) noster explicavit, in quadam epistola, quam ad eundem de Athenis scripserat, refert, numquam

(a) Locus erat ubi fuit arca, & domus Dei. Vide lib. Reg. 1.

(b) Locus ubi separatus Jacob scalam vidit, Angelosque per eam ascendentes, & descendentes; quo in loco constructam fuisse Ecclesiam Hieronymus alibi tradit.

(c) Fuit hic primum Marcio-

nites, deinde ab Origene conversus obiit ante mortem illius; & in hoc reprehenditur (ait Hieron. de scriptor.) quod vir dives amici sui senis & egeni non sit recordatus.

(d) sic vocatus est Origenes ob infatigabilem in scribendo, legendoque naturam.

se cibum Origene præsentē, sine lectione sumpsisse, numquam inisse somnum, nisi unus ē fratribus sacris literis personaret: hoc diebus egisse & noctibus, ut & lectio orationem exciperet & oratio lectionem. Quid nos ventris animalia tale unquam fecimus? quos si vel secunda hora legentes invenerit, oscitamus: manu faciem defricantes, continemus stomachum, & quasi post multum laborem, mundialibus rursus negotiis occupamur. Prætermitto prandia, quibus mens onerata premitur. Pudet dicere frequentiam salutandi, qua aut ipsi quotidie ad alios pergitur, aut ad nos venientes cæteros expectamus. Deinceps itur in verba, sermo teritur: lacerantur absentes: vita aliena describitur, & mordentes invicem, consumimur ab invicem. Talis nos cibus occupat, & dimittit. Cum vero amici recesserint, ratiocinia supputamus: nunc ira personam leonis imponit, nunc cura superflua in annos plurimos duratura præcogitat: nec recordamur Evangelii dicentis: Stulte, hac nocte auferent animam tuam à te: quæ autem præparasti, cujus erunt? Vestes non ad usum tantum, sed ad delicias conquiruntur; Ubicumque compendium est, velocior pes, citus sermo, auris attentior. Si damnum, ut sæpe in re familiari accidere solet, fuerit nunciatum, vultus mœrore deprimitur, lætamur ad nummum, amisso obolo contristamur. Unde cum in uno homine animorum tam diversa sit facies, Propheta Dominum deprecatur, dicens: Domine in civitate tua imaginem eorum dissipa. Cum enim ad imaginem, & similitudinem Dei conditi simus, ex vitio nostro personas nobis plurimas superinducimus; & quomodo in theatralibus scenis unus atque idem histrio nunc Herculem robustus ostendit, nunc mollis in Venerem frangitur, nunc tremulus in Cybelem: ita & nos, qui si de mundo non effemus, odiremur à mundo, tot habemus personarum similitudines, quot peccata. Quapropter, quia multa jam vitæ spatia transivimus fluctuando, & navis nostra nunc procellarum concussa turbine, nunc scopulorum illisionibus perturbata est: cum primum licet, quasi portum quendam, secreta ruris intremus. Ibi cibarius panis, & olus nostris manibus irrigatum, & lac, deliciæ rusticæ, viles quidem, sed innocentes cibos præbent: ita viventes non ab oratione somnus nec saturitas à lectione revocabit. Si ætas est, secretum arboris umbra

præ-

præbebit : si autumnus, ipsa aeris temperies, & strata subter folia, locum quietis ostendunt ; vere ager floribus pingitur, & inter querulas aves psalmi dulcius cantabuntur . Si frigus fuerit, & brumales nives, ligna non coemam, & calidius vigilabo, vel dormiam, certè, quod sciam, vilius non algebo . Habeat sibi Roma suos tumultus, arena sæviat, (a) circus infaniet, theatra luxurient : & quia de nostris dicendum est, matronarum quotidie visitetur senatus, nobis adærere Domino bonum est, & ponere in Domino Deo spem nostram ; ut cum paupertatem istam cœlorum regna mutaverint, erumpamus in vocem : Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram ? quo scilicet, cum tanta reperiamus in cœlo, parva caduca quæsisse nos doleamus in terra . Verum ut ad villam, & ad Mariæ diverforium veniamus, (plus laudat enim unusquisque quod possidet) quo sermone, qua voce tibi speluncam Salvatoris exponam ? Et illud præsepe, in quo infantulus vagiit, silentio magis quam infimo sermone honorandum est . Ubi sunt latæ porticus ? ubi aurata laquearia ? ubi domus miserorum pœnis, & damnatorum labore vestitæ ; ubi instar palatii privatorum extructæ basilicæ, ut vile corpusculum hominis pretiosius inambulet, & quasi mundo quidquam possit esse ornatius, tecta sua magis velint aspicere, quam cœlum . Bethleem, ecce in hoc parvo terræ foramine cœlorum conditor natus est, hic involutus pannis : hic visus à pastoribus, hic demonstratus à stella, hic adoratus à Magis : & puto, sanctior locus est rupe Tarpeia, quæ de cœlo sæpius fulmina-

ta

(a) In arena gladiatores se ipsos cadentes mutuo sæviebant, & hominum damnatorum corpora feris dilanianda obiciebantur . In circo magno sumptu equi, quadrigæque currebant . In theatro comediæ tragædiæque magna cum luxuria peragebantur . Tertullianus in apologetico loquens in persona veterum Christianorum : nihil est, inquit, nobis di-

ctu visu auditu, cum infamia circi, cum impudicitia theatri, cum atrocitate arene . De impudicitia Theatrorum vide S. Cypr. epist. 1. Christianorum passim, & ceteros Patres, inter quos Salvianus lib. 6. cap. 3. In illis, inquit, imaginibus fornicationum omnis plebs animo fornicatur, & qui forte ad spectaculum puri venerant, de theatro adulteri revertuntur .

ta offendit, quodd Deo displiceat . Est quidem ibi sancta, Ecclesia ; sunt trophæa Apostolorum , & Martyrum ; est Christi vera confessio ; est Apostolorum prædicata fides ; & gentilitate calcata , in sublime quotidie erigitur vocabulum Christianum : sed ambitio , potentia , magnitudo urbis , videri & videre , salutare & salutare , laudare & detrahare , vel audire , vel proloqui , & tantam hominum frequentiam videre , a proposito monachorum & à quiete aliena sunt : aut enim videmus ad nos venientes , & silentium perdimus : aut si non videmus , superbix arguimur . Interdum , ut visitantibus reddamus vicem , ad superbas fores pergimus : inter linguas rodentium ministrorum , postes ingredimur deauratos . In Christi verò villa , ut suprâ diximus , tota rusticitas est ; extra psalmos silentium est ; quocumque te verteris , arator stivam tenens Alleluja decantat ; sudans messor psalmis se avocat ; & curva attondens vites falce vinitor aliquod Davidicum canit . Hæc sunt in hac provincia carmina : hæc , ut vulgo dicitur , amatorix cantiones . Vale .

EPISTOLA IX.

DE VITANDO SUSPECTO
CONTUBERNIO.

ARGUMENTUM.

Domesticam eorum consuetudinem , unde vel fama vel pudicitia periculum sit , à viduis & virginibus vitandam esse docet, sumptum autem declamatorio more à se fuisse hoc argumentum , tum in fine hujus, tum in alia quadam prodit epistola . Dicendi genus suasorium est: propterea conjecturis dilemmatisque festiuitate quadam admixtis utitur .

Retulit mihi quidam frater è Gallia, se habere sororem virginem , matremque viduam , quæ in eadem urbe divisim habitarent cellulis , & vel ob hospitii solitudinem, vel ob custodiendas facultatulas, præfules sibi quosdam clericos assumpsissent , ut majore dedecore jungerentur alienis , quàm à se fuerant separatæ . Cumque ego ingemiscerem , & multo plura tacendo, quam loquendo significarem . Quæso te , inquit , corripas eas literis tuis , & ad concordiam revoces, ut mater filiam , & filia matrem agno-

agnoscat. Cui ego: Optimam, inquam, mihi injungis provinciam, ut alienus conciliem, quas filius, fraterque non potuit: quasi vero episcopalem cathedram teneam, & non clausus cella, ac procul à turbis remotus, vel præterita plangam vitia, vel vitare nitar præsentia. Sed & incogruum est latere corpore, & lingua per totum orbem vagari. Et ille. Nimium, ait, formidolosus es, ubi illa quondam constantia, in qua multo sale orbem defricans, (a) Lucilianum quippiam retulisti? Hoc est, ajo, quod me fugat, & labra dividere non finit. Postquam enim, arguendo crimina, factus sum criminofus, & juxta tritum vulgi sermone proverbium, lurgantibus, & nugantibus cunctis, nec aures me credo habere, nec tactum: ipsique parietes in me maledicta resonarunt; & in me psallebant, qui bibebant vinum: coactus malo tacere didici, rectius esse arbitrans, ponere custodiam ori meo, & ostium munitum labiis meis, quam declinare cor meum in verba malitiæ, & dum carpo vitia, in vitium detractionis incurrere. Quod cum dixissem, Non est, inquit, detrahere, verum dicere: nec privata correptio generalem facit doctrinam; cum aut rarus, aut nullus sit, qui sub hujus culpæ reatum non cadat. Quæso ergo te, ne me tanto itinere vexatum, frustra venisse patiaris. Scit enim Dominus, quod post visionem sanctorum locorum hanc vel maxime causam habui, ut cum tuis literis forori mederer, ac matri: Et ego, jam, inquam, quod vis faciam: nam & epistolæ transmarinæ sunt, & specialiter sermo dictatus raro potest invenire quos mordeat. Te autem obsecro, ut clam sermonem hunc habeas: cumque portaveris eum pro viatico, si auditus fuerit, lætemur pariter, si autem contemptus, quod & magis reor, ego verba perdiderim, tu itineris longitudinem. Primum vos scire cupio, mater & filia, me non idcirco scribere, quia aliquid de vobis sinistrum suspicer, sed ne cæteri suspicentur, vestram errare concordiam: alioqui (quod absit) si peccatorum vos existimarem glutino cohæsisse, numquam scriberem, sciremque me furdis narrare fabulam. Deinde hoc obsecro, ut, si

mor-

(a) Lucilius nomen est cujusdam infestatus est. Pers. Sat. 1.: Scitavit Lucilius Urbem. Vide Juven. Sat. 1. & Hor. lib. 1. Sat. 1.

mordacius quippiam scripsero, non tam meæ putetis austeritatis esse, quàm morbi. Putridæ carnes ferro curantur, & cauterio: venena serpentina pelluntur antidoto. Quod satis dolet, majori dolore expellitur. Ad extremum hoc dico, quòd si etiam hæc conscientia criminis vulnus non habeat, habet tamen fama ignominiam. Mater & filia, nomina pietatis, officiorum vocabula, vincula naturæ, secundaque post Deum fæderatio. Non est laus, si vos diligitis, scelus est, quod odistis. Dominus Jesus Christus subiectus erat parentibus suis: venerabatur matrem, cuius ipse erat pater: colebat nutrimum, quem nutriverat: gestatùmque se meminerat alterius utero, alterius brachiis; unde & in cruce pendens, commendat parentem discipulo, quam nunquam ante crucem dimiserat. Tu verò filia, (jam enim desino ad matrem loqui, quam forsitan & ætas, & imbecillitas, ac solitudo excusabilem facit) tu, inquam, filia, ejus domum angustam judicas, cujus non tibi fuit venter angustus? Decem mensibus utero clausa vixisti, & uno die in uno cubiculo cum matre non duras? An oculos ejus ferre non potes? & quia omnes motus tuos, utpote illa quæ genuit, quæ aluit, & ad hanc adduxit ætatem, facilius intelligit, testem domesticam fugis? Si virgo es, quid times diligentem custodiam? si corrupta, cur non palam nubis? Secunda post naufragium tabula est, quod malè cœperis, saltem hoc remedio temperare. Neque verò hoc dico, quod post peccatum tantam pœnitentiam, ut quod malè cœpit, malè perseveret, sed quòd desperem in istiusmodi copula divulsionem. Alioqui si ad matrem migraveris post ruinam, facilius poteris cum ea plangere, quod per illius absentiam perdidisti. Quòd si adhuc integra es, & non perdidisti, serva ne perdas. Quid tibi necesse est in ea versari domo, in qua necesse habeas quotidie, aut perire aut vincere? Quis unquam mortalium juxta viperam securos somnos capit? quæ etsi non percutiat, certè sollicitat. Securius est perire non posse, quàm juxta periculum non perisse. In altero tranquillitas est, in altero gubernatio: ibi gaudemus, hic evadimus. Sed fortè respondeas: Non bene morata mater est, res sæculi cupit, amat divitias, ignorat jejunium, oculos sibi linit, vult compta procedere, & nocet proposito meo, nec possum cum hujusmodi vivere. Primum quidem,

etiam

etiam si talis est ut caufaris , majus habebis præmium , si talem non deferas. Illa te diu portavit in utero, diu aluit, & difficiliore infantie mores blanda pietate sustinuit, lavit pannorum sordes , & immundo sæpe fœdata est stercore : assedit ægrotanti , & quæ pro te sua fastidia sustinuit , tua quoque passa ad hanc perduxit ætatem ; ut Christum amares docuit . Non tibi displiceat ejus conversatio , quæ te sponso tuo virginem consecravit . Quod si ferre non potes, & delicias ejus fugis, atque (ut vulgo solet dici) sæcularis est mater , habes alias virgines , habes sanctum pudicitie chorum . Quid matrem deferens , eum eligis , qui forsitan suam reliquit sororem, & matrem? Illa difficilis , sed iste facilis , illa jurgatrix , ergo iste placabilis . Quæro utrum virum secuta sis , an postea inveneris ? Si eum secuta es , manifestum est cur matrem reliqueris : si postea reperisti , ostendis quid in matris hospitio non potueris invenire . Durus dolor , & meo mucrone meo vulnerans : Qui ambulat , inquit , simpliciter , ambulat confidenter. Tacerem , si me non morderet conscientia, & in aliis meum crimen non reprehenderem , nec per trabem oculi mei alterius festucam viderem . Nunc autem cum inter fratres procul habitans , eorumque fruens contubernio , honestè sub arbitris & videam raro & videar : impudentissimum est ejus te verecundiam non sequi , cujus sequi testeris exemplum . Quod si dixeris : Et mihi sufficit conscientia mea : habeo Deum judicem , qui meæ vitæ est testis , non curo quid loquantur homines : audi Apostolum scribentem: Providentes bona non solum coram Deo , sed etiam coram omnibus hominibus . Si quis te carpit , quod sis Christiana , quod sis virgo; non cures ; quod ideo dimiseris matrem , ut in monasterio inter virgines viveres , talis detractio laus tua est . Ubi non luxuria in puella Dei, sed duritia carpitur , crudelitas ista pietas est; illum enim præfers matri, quem præferre juberis & animæ tuæ : quem si & ipsa prætulerit , & filiam te sentiet & sororem . Quid igitur ? scelus est sancti viri habere contubernium ? Obtorto collo mein jus trahis , ut aut probem quod nolo , aut multorum invidiam subeam , Sanctus vir numquam à matre fillam sejungit, utramque suscipit, utramque veneratur. Sit quamlibet sancta filia , mater vidua , indicium castitatis est . Si cœvus tuus est ille nescio quis , matrem tuam

honoret ut suam: si senior te, ut filiam diligat, & parentis subiiciat disciplinæ. Non expedit amborum famæ, plus te illum amare quàm matrem, ne non videatur in te affectum eligere, sed ætatem: Et hæc dicerem, si patrem monachum non haberes, si domesticis careres præsidis. Nunc verò (proh dolor) inter matrem atque germanum, & matrem, viduam, fratremque monachum, cur se alienus interferit? Bonum quidem est, ut te & filiam noveris & sororem: si autem utrumque non potes, & mater quasi dura respuitur, saltem frater placeat, si frater asperior est, mollior sit illa quæ genuit. Quid palles, quid æstuas? quid vultum rubore suffundis? & trementibus labiis impatientiam pectoris contestaris? Non superat amorem matris & fratris, nisi solius uxoris affectus. Audio præterea te suburbana rura, villarum amœnitates, cum affinibus atque cognatis & istiusmodi generis hominibus circumire. Nec dubito quin vel consobrina vel soror sit, in quarum solatium novî generis ducaris affecta. Absit quippe, ut quamvis proximi sint & cognati, virorum te suspicer captare consortia. Obsecro ergo te virgo, ut mihi respondeas. Sola vadis in comitatu propinquorum, an cum amasio tuo? Quamvis sis impudens, sæcularium oculis cum ingerere non audebis: si enim hoc feceris, & te, & illum familia universa cantabit, vos cunctorum digiti denotabunt, ipsa quoque soror, aut affinis sive cognata, quæ in adulationem tui sanctum nonnumquam coram te vocant, cum se paululum avertent, portentosum ridebunt maritum. Sin autem sola jers, quod & magis existimo: utique inter servos adolescentes, inter maritatas feminas, atque nupturas, inter lascivas puellas & comatos linteatosque juvenes, furvarum vestium puella gradieris. Dabit tibi barbatulus quilibet manum, sustentabit lassam, & pressis digitis aut tentabitur, aut tentabit. Erit inter viros matronasque convivium: spectabis aliena oscula, prægustatos cibos; & non absque scandalo tuo, in aliis sericas vestes, auratasque miraberis. In ipso quoque convivio ut vescaris carnibus, quæ si invita cogeris: ut vinum bibas, Dei laudabitur creatura: ut laves balneis, fordibus detrahetur. Et omnes te, cum aliquid eorum, quæ suadent, retractans feceris, puram, simplicem dominam, & verè ingenuam conclamabunt. Personabit interim aliquis cantor ad mensam, & inter

ter psalmos dulci modulamine currentes, quoniam alienas non audebit uxores, te quæ custodem non habes, sapius respectabit; loquetur nutibus, & quicquid metuit dicere, significabit affectibus. Inter has tantas illecebras voluptatum etiam ferreas mentes libido domat, quæ majorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putat omne quod nescit. Narrant gentilium fabulæ, cantibus Sirenarum nautas esse in saxa præcipites, & ad Orphœi citharam, arbores bestiasque ac silicum dura mollita. Difficile interepulas servatur pudicitia. Nitens cutis sordidum ostendit animum. Legimus in scholis pueri, & spirantia in plateis æra perspeximus aliquem ossibus vix hærentem, illicitis arsisse amoribus, & antè vita caruisse, quàm peste. Quid tu facies puella sani corporis, delicata, pinguis, rubens, æstuans inter carnes, inter vina, & balneas, juxta maritos, juxta adolescentulos? quæ etsi rogata non feceris, tamen formæ putes testimonium si rogeris. Libidinis mens ardentius honesta persequitur; & quod non licet, dulcius suspicatur. Vestis ipsa vilis & pulla, animi tacentis indicium est, si rugam non habeat, si per terram ut altior videaris non trahatur, si de industria dissuta sit tunica, ut aliquid intus appareat, operiatque quod fœdum est, & aperiat quod formosum; caliga quoque ambulantis nigella ac nitens, stridore ad se juvenes vocat. Papillæ fasciolis comprimuntur, & crispanti cingulo angustius pectus arctatur. Capilli vel in frontem, vel in aures defluunt. Palliolum interdum cadit, ut candidos nudet humeros, & quasi videri noluerit, celare festinat, quod volens detexerat. Et quando in publico quasi per verecundiam operit faciem, lupanarium arte id solum ostendit, quod ostensum magis placere potest. Respondebis: Unde me nosse, & quomodo tam longè positus jactas in me oculos tuos? Fratris hoc tui mihi narraverunt lacrymæ; & intolerabiles per momenta singultus; atque utinam ille mentitus sit, & magis timens hoc, quàm arguens dixerit; sed mihi crede, nemo mentiens plorat. Dolet sibi prælatum invenem, non quidem comatum, non vestium sericarum, sed torosulum(a) & in sordibus delicatum, qui ipse sacculum signet, textrinum teneat, pensa distribuat, regat familiam, emat quicquid de publico necessarium est, dispensator & dominus;

I 3

(a) Veteres codices habent Trof. solum; significat formosulum.

nus, & præveniens officia servulorum, quem omnes ro-
dant famuli, & quicquid domina non dederit, illum cla-
mitent subtraxisse. Querulum servulorum genus est, &
quantacumque dederis, semper eis minus est: non enim
considerant de quanto, sed quantum detur, doloremque
suum solis quod possunt obtrestationibus consolantur. Ille
parasitum, ille impostorem, hic heredipetam (a), alius
novo quolibet appellat vocabulo. Ipsum jactent assidere
lectulo, obstetrices adhibere languenti, portare matu-
lam, calefacere lintea, plicare fasciolas. Facilius mala
credunt homines, & quodcumque domi fingitur, rumor
in publicum fit. Nec mireris, si ancillæ & servuli de vo-
bis ista confingant, cum mater quoque id ipsum queratur
& frater. Fac igitur quod moneo, quod precor, ut pri-
mum matri, dehinc, si id fieri non potest, saltem fratri
reconcilieris; aut si ista tam cara nomina hostiliter dete-
staris, dividere ab eo, quem tuis diceris prætulisse, si au-
tem & hoc non potes, reverere certè tuos: si non potes
deserere, vel honestius sodali tuo utere. Separentur do-
mus vestræ, dividaturque convivium, ne maledici homi-
nes sub uno lectulo vos manentes, lectulum quoque cri-
minentur habere communem. Potes & ad necessitates tuas
quale voluisti habere solatium, & aliqua ex parte publica
carere infamia: quamquam cavenda sit macula, quæ nullo
nitro, secundum Hieremiam, nulla fullonum herba exui
potest. Quando vis, ut te videat & invisat, adhibe arbi-
tros, amicos, libertos, servulos. Bona conscientia nul-
lius oculos fugit. Intret intrepidus, securus exeat. Taciti
oculi, & sermo silens, & totius corporis habitus vel
trepidationem interdum vel securitatem loquuntur. Aperi-
quis aures tuas, & clamorem totius civitatis exaudi.
Jam perdidistis vestra vocabula, & mutuo ex vobis cogno-
mina suscepistis: tu illius diceris, & ille tuus. Hæc ma-
ter audit & frater, paratique sunt, & precantur vos sibi
dividere, & privatam vestræ conjunctionis infamiam, lau-
dem facere communem. Tu esto cum matre, sit ille cum
fratre. Audentiùs diliges sodalem fratris tui, honestiùs
amabit mater amicum filij, quàm filia suæ: quod si nolue-
ris, si mea monita rugata fronte contempseris, epistola
tibi

(a) Est ille qui blanditis, mu- tibus captat gratiam senum, &
meribus, & alijs hujusmodi ar- viduarum ut hæres instituat.

tibi hæc voce libera proclamabit : Quid alienum servum obsides ? quid ministrum Christi (a) famulum tibi facis ? respice ad populum , singulorum facies intueri . Iste in ecclesia legit , in te aspiciunt universi , nisi quod penè licentia conjugali de tua infamia gloriaris . Nec jam secretò dedecore potes esse contenta , procacitatem libertatem vocas . Facies meretricis facta est tibi , nescis erubescere. Hier. 3. Iterum me malignum, iterum suspiciosum & rumigerulum clamitas . Ego ne suspiciosus ? ego ne malevolus ? qui , ut in principio epistolæ præfatus sum , ideo scripsi , quia non suspicabar : an tu negligens , dissoluta , contemptrix , quæ annos nata viginti quinque , adolescentem nec dum bene barbatulum , ita brachiis tuis quasi cassibus inclusisti ? Optimum revera pedagogum , qui te moneat , qui asperitate frontis terreat . Et quamquam in nullis ætatibus libido sit tuta , tamen vel cano capite ab aperta defendat ignominia . Veniet , veniet tempus , dies enim allabitur dum ignoras , & iste formosulus tuus , quia citò senescunt mulieres , maximè quæ juxta viros sunt , vel ditiozem reperi- ret vel juniorem : tunc te poenitebit consilij tui , & tæde- bit pertinaciæ , quando & rem & famam amiseris : quan- do quod malè junctum fuerat , dividetur benè . Nisi fortè secura es , & coalescente tanti temporis caritate dissidium non vereris . Tu quoque mater , quæ propter ætatem ma- ledicta non metuis , noli sic vindicare ut pecces . Magis à te discat filia separari , quam tu ab illa seungi . Habes filium , & filiam , & generum , immo & contubernalem filia tuæ ; quid quæris aliena solatia , & ignes jam sopi- tos suscitās ? honestius est tibi saltem culpam filia susten- tare , quàm occasionem tuæ quærere . Si tecum filius mo- nachus , pietatis viduitatisque præsidium : quid tibi alie- num hominem quæris , in ea præsertim domo , quæ filium & filiam capere non potuit ? Ejus jam ætatis es , ut possis nepotes habere ex filia : invita ad te utrumque , revertatur cum viro , quæ sola exierat : virum dixi non maritum , (nemo calumniatur) sexum significare volui , non conju- gium . Aut si erubescit & retractat , & domum in qua nata est arbitratur angustam : vos ad ejus hospitium pergi- te : quamvis arctum sit , facilius matrem & fratrem cape-

(a) Nota quantus sit nostrorū taris ministri villioribus aula-
temporum abusus, in quibus al-
ministris mancipantur.

re potest, quàm hominem alienum, cum quo certè in domo una sine cubiculo casta manere non poterat. Sint in una domo duæ foeminae & duo masculi: si autem, & tertius ille *Tisibionds* tuus abire non vult, & seditiones ac turbas concitat, sit biga, sit triga frater vester ac filius, & sororem illi exhibebis & matrem. Alii vitricum & generum vocitent, ille nutricium appellet & fratrem. Hæc ad brevem lucubratiunculam celeri sermone dictavi, volens desiderio postulantis satisfacere, & quasi ad scholasticam materiam me exercens: eadem enim die manè pulsabat ostium qua profecturus erat: simulque ut ostenderem, obtrektoribus meis, quod ego possem quidquid veniret in buccam dicere: unde & de scripturis pauca perstrinxi, nec orationem meam ut in cæteris libris facere solitus sum, illarum floribus texui: extemporalis est dictatio, & tanta ad lumen lucernulae facilitate profusa, ut notariorum manus lingua præcurreret, & signa ac furta verborum volubilitas sermonum obrueret: quod idcirco dixi, ut qui non ignoscit ingenio, ignoscat vel temporari.

EPISTOLA X.

HIERONYMUS AD RUSTICUM:

ARGUMENTUM.

Quod promissam cum uxore Artemia continentiam fregerat, ad penitentiam, & ut sancta inuiscat, conjugis exemplo, loca, hortatur.

QUOD ignotus ad ignotum audeo scribere, sanctæ ancillæ Christi Hedibæ, & filiaæ meæ conjugis tuæ Artemiæ, imò sororis ex conjuge atque conservæ fecit deprecatio. Quæ nequaquam propria salute contenta, tuam & ante quæsit in patria, & nunc in sanctis locis quærit salutem, imitari cupiens Andreæ & Philippi Apostolorum benevolentiam, quorum uterque inventus à Christo, fratrem Simonem, & amicum Nathanael invenire desiderat, ut alter eorum mereatur audire: Tu es Simon filius Joanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus: alter donum Dei (hoc enim in lingua nostra sonat: Nathanael) Christi ad se loquentis testimonio sublevetur: Ecce verè Israelita, in quo dolus non est: Optaverat quondam

dam & Loth cum filiabus salvare conjugem suam, & de incendio Sodomæ, & Gomorræ penè semper justus erumpens educere eam, quæ pristinis vitiis tenebatur astricta: sed ea desperatione trepida, respiciensque post tergum, æterno infidelitatis titulo condemnatur. Et ardens fides pro una muliere perditâ, totam Segor liberat civitatem. Denique postquam Sodomiticæ valles ac tenebras derelinquens ad montana conscendit, ortus est ei Sol in Segor quæ interpretatur parvula, ut parva fides Loth quia majora non poterat, saltem minora servaret. Neque enim Gomorræ quondam & erroris habitator statim ad meridiem poterat pervenire, in qua Abraham amicus Dei cum angelis suscipit Deum. Et Joseph pascit fratres in Ægypto, sponsusque audit à sponda: Ubi cubas? ubi pascis in meridie? Samuel quondam plangebat Saulem, quia superbix vulnera pœnitentiæ medicamine non curabat. Et Paulus lugebat Corinthios, qui fornicationis maculas lacrymis 2. Cor. 13 delere volebant. Unde & Ezechiel librum devorat, scriptum intus, & foris carmine, & planctu, & væ. Carmine super laudem justorum, planctu super pœnitentibus, væ super his de quibus scriptum est: Cum venerit impius in profundum malorum, contemnit. Quos ostendit Esaias, dicens: Vocavit Dominus Sabaoth in die illa ad fletum, & planctum, & decalvationem, & accinctionem ciliciorum: ipsi autem fecerunt lætitiâ, & exultationem, manducantes vitulos & occidentes oves, ut comederent carnes, dicentes: Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Et in Ezechiel loquitur: Et tu fili hominis, dic domui Israel, sic loquuti estis, dicentes: Errores nostri & iniquitates nostræ super nos erunt, & in ipsis contabescimus; & quomodo salvi esse poterimus? Dic eis: Vivo ego dicit Dominus, Nolo mortem impii, sed ut convertatur à via sua, quare moriemini domus Israel? Nihil ita offendit Deum, quàm desperatione meliorum hæere peioribus. Licet & ipsa desperatio incredulitatis indicium sit. Qui enim desperat salutem, non putat futurum esse iudicium; quod si metueret, utique bonis operibus se iudici præpararet. Audiamus per Hieremiam loquentem Deum: Convertite pedem tuum à via aspera, & guttur tuum à siti. Et iterum Numquid qui cadit, non resurget? aut qui aversus est, non revertetur? Et per Isaiam: Quando conversus ingemueris, tunc Eze. 18

salvus eris, & scies ubi fueris. Scire non possumus ægrotationis mala, nisi cum fuerit sanitas consequuta. Et quantum boni virtus habeat, vitia demonstrant, clariusque sit lumen comparatione tenebrarum. Ezechiel quoque iisdem verbis, quia eodem & spiritu; Convertimini, inquit, & redite ab iniquitatibus vestris domus Israel, & non erunt vobis in tormentum impietates. Proiicite omnes impietates vestras, quibus impiè egistis adversum me, & facite vobis cor novum, & spiritum novum. Et quate moriemini domus Israel? Nolo enim mortem peccatoris, dicit Dominus. Unde & in consequentibus loquitur. Vivo ego, dicit Dominus. Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur à via sua mala, & vivat: ne mens incredula bonorum promissionem desperet: & semel perditioni animus destinatus, non adhibeat vulneri curationem, quod nequaquam existimat posse curari. Idcirco jurare se dicit, ut si non credimus promittenti Deo, credamus saltem pro nostra salute juranti. Quam ob causam justus precatur & dicit: Converte nos Deus salutaris noster, & averte furorem tuum à nobis. Et iterum: Domine in voluntate tua præstitisti decori meo fortitudinem. Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Postquam enim scditatem delictorum meorum virtutum decore mutavi, infirmitatem meam tua gratia roborasti. Ecce audio pollicentem: Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non revertar donec deficiant, ut qui te ante fugiebam, & inimicus eram, tua comprehendar manu. Ne cesses à persequendo, donec deficiam à via mea pessima, & revertar ad virum meum pristinum: qui mihi dabat lintamina mea, & oleum, & simliam, & cibabat me pinguissimis cibis. Qui idcirco obsepfit atque præcluserat vias meas pessimas, ut eam invenirem viam, quæ dicit in Evangelio: Ego sum via, veritas, & vita. Audi Prophetam loquentem: Qui seminant in lacrymis, in gaudio metent. Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes autem venient in exultatione, portantes manipulos suos. Et loquere cum eo: Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Et iterum: Sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad te Deum fontem vivum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei. Facta sunt

sunt mihi lacrymæ mez panes per diem & noctem. Et in alio loco: Deus Deus meus, ad te de luce vigilo. Siti-
vit anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. In ter-
ra deserta, & in via, & in aquosa, sic in sancto apparui ti-
bi. Quamquam enim sitierit te anima mea, tamen multo te
carnis mez labore quæsi, & tibi in sancto apparere non
potui: nisi prius in terra deserta à vitis, in via adversariis
potestatibus, & absque humore & rheumate ullius libidi-
nis commorarer. Flevit & Dominus super civitatem Hie-
rusalem, quia non egisset pœnitentiam, & Petrus trinam
negationem amaritudine abluit lacrymarum, implevitque
illud propheticum: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei
Plangit, & Hjeremias populum non agentem pœnitentiam,
dicens; Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fon-
tem lacrymarum, & plorabo populum istum per diem,
& noctem? Cur autem plangat, & defleat, sequenti ser-
mone demonstrat: Nolite flere mortuum, neque plangatis
eum. Flete planctu qui egreditur, quia non revertetur
ultra. Nequaquam igitur gentilis plangendus est, & Judæus,
qui in Ecclesia non fuerunt, & semel mortui sunt; de qui-
bus Salvator dicit; Dimitte mortuos sepelire mortuos *Matth. 23.*
suos, sed hi qui per scelera atque peccata egrediuntur de
Ecclesia, & nolunt ultra reverti ad eam, damnatione vi-
tiorum. Unde & ad viros ecclesiasticos, qui muri & tur-
res Ecclesiæ nuncupantur, loquitur sermo propheticus,
dicens: Muri Sion, proferte lacrymas, implentes illud *Thy. 2.*
Apostoli: gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus,
ut dura corda peccantium vestris lachrymis provocetis ad
fletum, ne perseverantes in malitia audiant; Ego plantavi
te vineam frugiferam, omne semen verum: quomodo con-
versa es in amaritudinem vitis aliena? Et iterum, Ligno
dixerunt, pater meus es tu: & lapidi, tu me genuisti: &
verterunt ad me dorsa sua, & non facies suas. Et est sen-
sus, Noluerunt ad me converti, ut agerent pœnitentiam
sed duritia cordis in injuriam meam sua terga verterunt.
Quamobrem Dominus loquitur ad Hjeremiam? Vidisti
quæ fecerunt mihi habitatio Israel? Abjērunt super om-
nem montem, omnem montem excelsum, super omne li-
gnum frondosum, fornicati sunt ibi, & dixi: Postquam for-
nicata est, & fecit hæc omnia, ad me revertere, & non
est reversa. O clementia Dei, ò nostra duritia, dum &
post

post tanta scelera nos provocat ad salutem: & ne sic quidem volumus ad meliora converti. Si reliquerit, inquit, uxor virum suum, & alii nupserit, & voluerit postea reverti ad eum, numquid suscipiet eam, & non detestabitur? Pro quo scriptum est juxta Hebraicam veritatem, quod in Græcis, & Latinis codicibus non habetur: Et tu reliquisti me, tamen convertere, & suscipiam te, dicit Dominus: Esaias quoque in eundem sensum iisdem penè loquitur sermonibus. Convertimini, qui profundum consilium cogitatis, & iniquum filii Israel: revertere ad me, & redimam te. Ego Deus, & non est alius præter me, justus & salvator non est absque me. Revertimini ad me, & salvi eritis qui estis in extremis terræ. Recordamini horum, & ingemiscite, & agite pœnitentiam qui erratis. Convertimini corde, & mementote priorum à sæculo, quoniam ego sum Deus, & est alius absque me. Scribit & Joel: Convertimini ad me ex toto corde vestro, in jejuniis & lacrymis, & planctu: scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Misericors enim & miserator est Dominus, & agens pœnitentiam super malitiis. Quantæ autem sit misericordiæ, & quam (ut ita loquar) nimis ineffabilisque clementiæ, Osee propheta nos doceat, per quem loquitur Deus: Quid tibi faciam Ephraim? quomodo te protegam Israel? quid tibi inquam faciam? Sicut Adama ponam te, & sicut Seboim. Conversum est cor meum in me, & conturbata est pœnitudo mea. Nequaquam faciam tibi secundum iram furoris mei. Unde & David loquitur in Psalmo: Non est in morte, qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? Et in alio loco: Peccatum meum notum tibi feci, & iniquitatem meam non abscondi. Dixi, pronunciabo, contra me iniquitatem meam Domino, & tu dimisisti impietatem cordis mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Veruntamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt. Vide quanta magnitudo sit fletuum, ut aquarum diluvio comparetur: Quos qui habuerit, & dixerit cum Hieremia: Non fileat pupilla oculi mei: statim in illo complebitur: Misericordia & veritas obviaverunt sibi, justitia & pax deosculatæ sunt: ut si te justitia veritasque servaverint, misericordia & pax provocent ad salutem. Totam pœnitentiam peccatoris ostendit quin-

qua-

Esai. 31.

Joel 2.

Thy. 8.
Ps. 34.

quagesimus Psalmus, quando ingressus est David ad Bersabee uxorem Uriæ Ethel, & à Nathan propheta correptus respondit, dicens: Peccavi, statimque meruit audire: Et Dominus abstulit peccatum à te. Adulterio enim junxerat homicidium, & tamen conversus ad lacrymas, Miserere, ait mei Deus secundum magnum misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Magnum enim peccatum magna indigebat misericordia. Unde jungit & dicit. Multum lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi, (Rex enim eram, & alium non timebam) & malum coram te feci, ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris. Concluserunt enim Deus omnia sub peccato, ut omnium miseretur. Tantumque profecit, ut dudum peccator, & poenitens transferretur in magistrum, & dicat: Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertantur. Confessio enim & pulchritudo coram eo, ut qui sua fuerit peccata confessus, & dixerit: Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ, foeditatem vulnorum in sanitatis decorem commutet. Qui enim abscondit iniquitatem suam, non prosperabitur. Achab rex impiissimus vineam Nabuthæ, cruore possedit, & cum Hiezabel, non tam conjugio sibi quàm crudelitate conjuncta, Heliæ increpatione corripitur. Hæc dicit Dominus: occidisti & possedisti. Et iterum; In loco in quo lixerunt canes sanguinem Nabuthæ, ibi lingent sanguinem tuum & carnes Hiezabel canes comedent ante muros Jezrael. Quod cū audisset Achab, scidit vestimenta sua, & posuit saccum super carnem suam, jejunavitque, & dormivit in cilicio. Factusque est sermo Domini ad Heliæ, dicens: Quoniam reveritus est Achab faciem meam, non inducam malum in diebus ejus. Unum scelus Achab & Hiezabel, & tamen converso ad poenitentiam Achab, poenitentia differtur in posteros, & Hiezabel in scelere perseverans, presenti judicio condemnatur. Loquitur & Dominus in Evangelio: Viri Ninivitæ surgent in judicium cum generatione hac, & condemnabunt eam, quia egerunt poenitentiam in prædicatione Jonæ. Et iterum: Non enim veni vocare justos, sed peccatores ad poenitentiam. Drachma perit, & tamen invenitur in stercore. Nonaginta novem

Mat. 12.

oves

oves relinquuntur in solitudine, & una ovis, quæ aberraverat, pastoris humeris reportatur. Unde & lætitia angelorum est super uno peccatore pœnitentiam agente. Quanta felicitas, ut de salute nostra exultent cœlestia? De quibus dicitur: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Nullum in medio spatium. Mors & vita sibi contraria sunt, & tamen pœnitentia copulantur. Luxuriosus filius totam prædegerat substantiam: procul à patre vix porcorum cibis inediam sustentabat. Revertitur ad patrem, immolatur ei vitulus saginatus: stolam accipit & annulum, ut Christi recipiat vestimentum, quod dudum polluerat, & audire mereatur: Candida sint semper vestimenta tua, receptoque signaculo Dei proclamet ad Dominum: Pater peccavi in cœlum & coram te, & reconciliatus osculo dicat ad eum: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Justitia iusti non liberabit eum in quacumque die peccaverit: & iniquitas iniqui non nocet ei, quacumque die conversus fuerit. Unumquemque judicat Deus sicut invenerit; nec præterita considerat, sed præsentia; si tamen vetera crimina novella conversione mutantur. Septies cadit iustus, & resurgit. Si cadit, quomodo iustus? Si iustus, quomodo cadit? Sed iusti vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit. Et non solum septies, sed septuagies septies delinquenti, si convertatur ad pœnitentiam, peccata donantur. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix lacrymis pedes salvatoris lavat, & crine detergit: & in typum Ecclesiæ de gentibus congregatæ meretur audire: Dimittuntur tibi peccata tua. Pharisei iustitia, perit superbia, & publicani huminitas, confessione salvatur. Per Hieremiam contestatur Deus; Ad summam loquar contra gentem, & regnum, ut eradicem, & destruam, & disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod loquutus sum adversus eam, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitavi, ut facerem ei. Et ad summam loquar super gentem, & regnum, ut ædificem & plantem illud: Si fecerit malum in conspectu meo, ut non audiat vocem meam, pœnitentiam agam super bono, quod loquutus sum, ut facerem ei. Statimque infert: Ecce ego fingō contra vos malum, & cogito contra vos cogitationes. Revertatur unusquisque à via

à via sua mala, & dirigite vias vestras & studia vestra. Qui dixerunt, Desperavimus, post cogitationes enim nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. Simeon justus in Evangelio loquitur; Ecce hic positus est in ruinam & in resurrectionem multorum, in ruinam scilicet peccatorum, & resurrectionem eorum qui agunt poenitentiam. Apostolus scribit ad Corinthios; Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes quidem, ita ut uxorem patris aliquis habeat. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit? Et in secunda ad eosdem epistola, ne abundantiori tristitia pereat, qui ejusmodi est, revocat eum & obsecrat, ut confirment super illum charitatem, ut qui incestu perierat, poenitentia conservetur. Nullus enim mundus à peccato; nec si unius quidem diei fuerit vita ejus; innumerabiles autem anni vitæ illius sine peccato transibunt. Astra quoque ipsa non sunt munda in conspectu ejus, & adversus angelos suos perversum quid excogitavit. Si in cælo peccatum, quanto magis in terra? Si delictum in his qui carent tentatione corporea, quanto magis in nobis, qui fragili carne circumdamur, ut cum Apostolo dicamus: Miser ego, quis me liberabit de corpore mortis hujus? non enim habitat in carne nostra bonum: nec agimus quod volumus, sed quod nolumus; ut aliud anima desideret, aliud facere caro cogatur. Quod si quidam, justî appellantur in scripturis, & non solum justî, sed justî in conspectu Dei, juxta illam appellantur justî justitiam, juxta quam supra dictum est: Septies cadit justus, & resurget: & juxta quod iniquitas iniqui non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit. Denique & Zacharias pater Joannis, qui scribitur justus, peccavit in eo quod non credidit, & statim silentio condemnatur. Et Iob qui justus, & immaculatus, ac sine querela in principio voluminis sui scribitur, postea & Dei sermone, & confessione sui peccator arguitur. Si Abraham, Isaac, & Jacob, Prophetæ quoque & Apostoli nequaquam caruere peccato, si purissimum triticum habuit mixtas paleas, quid de nobis dici potest, de quibus illud scriptum est: Quid paleis ad frumentum dicit Dominus? Et tamen paleæ futuro reservantur incendio: & zizania hoc tempore mixta
fuit

sunt segetibus frumentorum, donec veniat qui habet ventila-
 brum in manu sua, & purgabit aream, ut congreget
 triticum in horrea, & quisquilias gehennæ igni combu-
 rat. Hæc omnia quasi per pulcherrima scripturarum pra-
 ta discurrens in unum locum volui congregare, & de
 speciosissimis floribus coronam tibi texere pœnitentiæ,
 quam imponas capiti tuo: & assumes pennas columbæ, &
 voles, & requiescas, & clementissimo reconcilieris patri.
 Narravit mihi uxor quondam tua, nunc soror atque con-
 serva, quod juxta præceptum Apostoli ex consensu abiti-
 nueritis vos ab opere nuptiarum, ut vacaretis orationi:
 tuaque rursum vestigia quasi in falo posita fluctuas-
 se, imò (ut apertius loquar) esse prolapsa. Illam autem audisse
 à Domino cum Moyse: Tu verò hic sta mecum, & dixisse
 de Domino: Statuit supra petram pedes meos: tuam
 domum, quæ fundamenta fidei solida non habebat, po-
 stea diaboli turbine concidisse: porro illius perstare in
 Domino, & suum tibi hospitium non negare: ut cui prius
 conjunctus fueras corpore, nunc spiritu copuleris. Qui
 enim adhæret Domino, unus spiritus est cum eo. Cum-
 quæ vos rabies barbarorum, & imminens captivitas sepa-
 raret, sub jurisjurandi testificatione pollicitum, ut ad
 sancta transeuntem loca vel statim vel postea sequereris,
 & servares animam tuam, quam visus fueras negligentia
 perdidisse. Redde igitur quod præsentem Domino spon-
 disti. Incerta est vita mortalium: ne antè rapiaris, quam
 tuam impleas sponsonem. Imitare eam quam docere de-
 bueras. Proh pudor, fragilior sexus vincit sæculum, &
 robustior superatur à sæculo. Tanti dux femina facti est:
 & non sequeris eam, in cujus salute candidatus es fidei?
 Quod si te rei familiaris tenent reliquiæ, ut scilicet mor-
 tes amicorum, & civium videas, & ruinas urbium, at-
 que villarum: saltem inter captivitatis mala, & feroces
 hostium vultus, & provinciæ tuæ infinita naufragia, te-
 neto tabulam pœnitentiæ: & memento conservæ tuæ,
 quæ tuam quotidie suspirat nec desperat salutem. Tu va-
 garis in patria, imò non patria, quia patriam perdidisti:
 ista pro te in locis venerabilibus resurrectionis & crucis
 & incunabulorum Domini salvatoris, in quibus parvulus
 vagiit, tui nominis recordatur, teque ad se orationibus
 trahit: ut si non tuo merito, saltem hujus fide salveris.

Jace-

Exod. 34

1. Cor. 2.

Jacebat quondam paralyticus in lecto, & sic erat cunctis artubus dissolutus, ut nec pedes ad ingrediendum nec manus movere posset ad precandum: tamen profertur ab aliis, & restituitur pristinae salutis: ut portaret lectulum, qui dudum à lectulo portabatur. Et te igitur absentem corpore, praesentem fide offert conserva tuo Domino salvatori: & dicit cum Cananæ: Filia mea malè à dæmonio vexatur. Rectè enim animam tuam appellabo filiam animæ ejus, quæ sexus nescit diversitatem: quia te quasi parvulum atque lactentem; & necdum valentem sumere solidos cibos, invitat ad lac infantis, & nutritis tibi alimenta demonstrat: ut possis dicere cum propheta; Erravi sicut ovis perdita; quære servum tuum, *Ps. 118* quoniam mandata tua non sum oblitus.

EPISTOLA XI.

HIERONYMUS AD RUFFINUM.
ARGUMENTUM.

Ruffinum Aquilejensem, quem in Ægyptum concessisse audierat, ut ad se in Syriam pergit invitaret, afferens se uno Evangelio excepto, ab omnibus derelictum fuisse, Innocentio scilicet, Hylaque defunctis, & Bonoso, insulam quandam penitentis peragenda causa incolente.

PLus Deum tribuere quàm rogatur, & ea sæpe concedere, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, licet ex sacrorum ministerio voluminum antè cognoverim, tamen in causa propria nunc probavi, Ruffine carissime. Ego enim, qui audaci fieri satis voto credebam, si vicissitudine literarum imaginem nobis præsentis mentiremur, audio te Ægypti secreta penetrare, monachorum invisere choros, & cœlestem in terris circumire familiam. O si mihi nunc Dominus Jesus Christus vel Philippi ad Eunuchum, vel Abacuc ad Danielelem translationem repente concederet: quàm ego nunc tua arctis stringerem colla complexibus; quàm illud os, quod mecum vel erravit aliquando vel sapuit, impressis figerem labiis. Verùm quia non tam te sic ad me venire, quàm ad te sic ire non mereor, & invalidum etiam cum sanum est corpusculum crebri fregere morbi:

has mei vicarias & tibi obvias mitto, quæ te copula amoris innexum ad me usque perducant. Prima inopinati gaudii ab Heliodoro fratre mihi est nunciata felicitas. Non credebam certum, quod certum esse cupiebam, præsertim cum & ille ab alio se audisse diceret, & rei novitas fidem sermonis auferret. Rursum suspensam voto nutante mentem, quidam Alexandrinus monachus, qui ad Egyptios confessores, & voluntate jam martyres, pio plebis jamdudum fuerat transmissus obsequio, manifestus ad credulitatem nuncii auctor impulerat. Fateor & in hoc meam labasse sententiam: nam cum patriam tuam ignoraret & nomen, in eo tamen plus videbatur asferre, quod eadem assererat, quæ jam alius indicaverat. Tandem plenum veritatis pondus erupit. Rufinum enim (a) Nitriæ esse, & ad beatum perrexisse Macarium, crebra commentantium multitudo referebat. Hic verò tota credulitatis frena laxavi, & tunc verè ægrotum esse me dolui: & nisi me attenuati corporis vires quadam compede præpedissent, nec mediæ fervor æstatis, nec navigantibus semper incertum mare, pia cum festinatione gradienti valuisset obistere. Credas mihi frater, non sic tempestate jactatus portum nauta prospectat, non sic sitientia imbres arua desiderant, non sic curvo assidens litori anxia filium mater expectat, postquam me à tuo latere subitus turbo convulsit, postquam glutino charitatis hærentem impia distraxit avulsio: Tunc mihi cæruleus supra caput astitit imber: Tunc maria undique & undique cælum. Tandem in incerto peregrinationis erranti, cum me Thracia, Pontus, atque Bithynia, totumque Galatiæ & Cappadociæ iter, & fervido Cilicum terra fregisset æstu, Syria mihi velut fidissimus naufrago portus, occurrit: ubi ego, quicquid morborum esse poterat expertus, ex duobus oculis unum perdidit. Innocentium enim partem animæ meæ, repentinus febrium ardor abstraxit. Nunc uno & toto mihi lumine Evagario nostro fruor, cui ego semper infirmus ad laborem cumulus accessi. Erat nobiscum & Hylas sancti Melanii famulus. qui puritate morum, maculam servitutis abluerat, & hic necdum obductam rescidit cicatricem (b). Verùm quia de dormientibus contristari Apo-

stoli

(a) Urbs est juxta Alexandriam Nam cicatricem, rursus ex

(b) Ex Innocentii morte sancti Hylæ obitu scissam asserit.

stoli voce prohibemur, & nimia vis mœroris, lato super-
 perveniente nuncio temperata est: indicamus hæc tibi, ut
 si nescis discas, si antè cognovisti, pariter gaudeamus.
 Bonus tuus imò meus, & ut verius dicam, noster, sca-
 lam præfagatam Jacob somniantem jam scandit, portat
 crucem suam, nec de crastino cogitat, nec post tergum
 respicit. Seminat in lacrymis, ut in gaudio metat. Et
 sacramento Moysei serpentem in eremo suspendit. Ce-
 dant huic veritati tam Græco quam Romano stylo men-
 daciis ficta miracula. Ecce puer honestis sæculi nobiscum
 artibus institutus, cui opes affatim, dignitas apprimè,
 inter æquales erat, contempta matre, fororibus, & cha-
 rissimo sibi germano, insulam pelago circumsonante nau-
 fragam, cui asperæ cautes, & nuda saxa, & solitudo terro-
 ri est, quasi quidam novus paradisi colonus incedit: Nul-
 lus ibi agricolarum, nullus monachorum ne parvulus qui-
 dem (quem nosti) Onesimus, quo velut fratre in osculo
 fruebatur, in tanta vastitate adhæret lateri comes. So-
 lus ibi, imò jam Christo comitante non solus, videt glo-
 riam Dei, quam etiam Apostoli nisi in deserto non vide-
 rant. Non quidem conspicit turritas urbes, sed in novæ
 civitatis censu dedit nomen suum. Horrent sacco mem-
 bra deformia: sed sic mellus obviam Christo rapletur in-
 nubibus. Nulla euriporum amœnitate perfruitur: sed de
 latere Domini aquam vitæ bibit. Propone tibi ante ocu-
 los amlee dulcissime, & in præsentiam rei totius, animo
 ac mente convertere. Tunc poteris laudare victoriam,
 cum laborem præliantis agnoveris. Totam circa insulam
 fremit insanum mare, & sinuosis montibus illisum scopu-
 lis æquor reclamation. Nullo terra germine viret, nullis
 vernans campus densatur umbraculis. Abruptæ rupes
 quasi quemdam horroris carcerem claudunt. Ille securus,
 intrepidus, & totus de Apostolo armatus, nunc Deum
 audit, dum divina relegit: nunc cum Deo loquitur, cum
 Dominum rogat: & fortasse ad exemplum Joannis aliquid
 videt, dum in insula commoratur. Quas nunc diabolum
 neſtere credis tricas? quas parare arbitraris infidias?
 Forsitan antiquæ fraudis memor, famem suadere tenta-
 bit. Sed jam illi responſum est: Non in solo pane vivit
 homo. Opes forsitan gloriamque proponet. Sed dicetur
 illi: Qui cupiunt divites fieri, incidunt in muscipulam

I. T. m. 6

& tentationes. Et, Mihi omnis gloriatio in Christo est : fessa membra jejuniis, morbo gravante concutiet : sed

Gal. 6. Apostoli repercutietur eloquio : Quando infirmior, tunc fortior sum, & virtus in infirmitate perficitur. Minabitur mortem, sed audiet : Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Ignita jacula librabit, sed excipientur scuto fidei. Et ne multa replicem, impugnabit Satanas, sed tutabitur Christus. Gratia tibi Domine Jesu, quod in die tua habeo, qui pro me te possit rogare. Scis ipse (tibi enim patent pectora singulorum, qui cordis arcana rimaris : qui tantæ bestiae alvo inclusum prophetam in profundo vides) ut ego & ille à tenera infantia pariter ad florentem usque adoleverimus ætatem : ut idem nos nutricum sinus, iidem amplexus foverint bajulorum. Et cum post Romana studia ad Rheni semibarbaras (a) ripas, eodem cibo, pari frueremur hospitio, ut ego primus cœperim velle te colere : memento quæso hunc bellatorem tuum, mecum quondam fuisse tyronem. Habeo promissum majestatis tuæ.

Mat. 5. Qui docuerit, & non fecerit, minimus vocabitur in regno cœlorum ; qui autem docuerit, & fecerit maximus vocabitur in regno cœlorum. Fruatur ille virtutis corona, & ob quotidiana martyria stolatus agnum sequatur. Multæ sunt mansiones apud patrem. Et stella à stella differt in claritate. Mihi concede, ut inter sanctorum calcanea, caput possim levare : ut cum ego voluerim, ille perfece- rit : mihi ignoscas, qui implere non potui : illi tribuas præmium, quod meretur. Plura fortasse, quàm epistolæ brevitatis patiebatur, longo sermone protraxerim, quod mihi semper accidere consuevit, quando aliquid de Bonosi nostri laude dicendum fuit. Sed ut ad illud redeam, unde discefferam. Obsecro te, ne amicum, qui diu quæritur (b), vix invenitur, difficilè servatur, pariter cum oculis mens amittat. Fulgeat quilibet auro, & pompatici fer- culis corusca ex sarcinis metalla radient. Charitas non potest comparari. Dilectio pretium non habet : Amicitia quæ desinere potest (c), vera numquam fuit. Vale in Christo.

EPI-

(a) Treverim intelligit ad sed cito amittitur. Senec. de Rheni ripam positam, ubi benefic.

fuit S. Hieronymus.

(c) Vene amicitie sempiternæ sunt. Cic. de amicis.

(b) Amicus tarde acquiritur,

HIERONYMUS AD NEPOTIANUM DE VITA CLERICORUM ET SACERDOTUM.

ARGUMENTUM.

Nepotiano, Heliodori ex sorore nepoti, iuveni adhuc ætate; verum senili animo, vivendi formam, quæ à clericis vel monachis servari debet, præscribit.

Petis à me Nepotiane carissime literis transmarinis, & crebrò petis, ut tibi brevi volumine digeram præcepta vivendi, & qua ratione is qui sæculi militia derelicta, vel monachus cæperit esse vel clericus, rectum Christi tramitem teneat, ne ad diversa vitiorum diverticula rapiatur. Dum essem adolescens, imò penè puer, & primos impetus lascivientis ætatis eremi duritia refrinarem, scripsi ad avunculū tuum sanctum Heliodorum exhortatoriam epistolam, plenam lacrymis, querimoniisque, & quæ deserti sodalis monstraret affectum: sed in illo opere pro ætate tunc lusimus, & calentibus adhuc rhetorum studiis atque doctrinis, quædam scholastico flore depinximus; nunc jam cano capite, & arata rugis fronte, & instar boum pendentibus à mento palcaribus, Frigidus obsistit circum præcordia sanguis. Unde & in alio loco idem poëta canit: Omnia fert ætas, animum quoque. Et post modicum: Nunc oblita mihi tot carmina, vox quoque Mœrin jam fugit ipsa. Quod ne de gentili tantum literatura proferre videamur, divinorum voluminum sacramenta cognosce. David annos natus septuaginta, bellicosus quondam vir, senectute frigescente, non poterat calefieri: quæritur itaque puella de universis finibus Israël Abisag Sunamitis, quæ cum rege dormiret, & senile corpus calefaceret. Nonne tibi videtur, si occidentem sequeris literam, vel figmentum esse de mimo, vel Attellanarum (a) ludicra? Frigidus senex obvoluitur vestimentis, & nisi complexu adolescentulæ non tepescit: vivebat adhuc Bersabee, supererat Abigail, & reliquæ uxores.

K 3

res

(a) *Attellana* genus est comæ- rum oppido, quod nunc *Aver-*
diæ obscenium quod *Atella* Osco- sam appellamus.

res ejus & concubinæ, quas scriptura commemorat, omnes quasi frigida repudiantur, & in unius tantum grandævus calefcit amplexibus. Abraham multo David senior fuit, & tamen vivente Sara aliam non quæsit uxorem. Isaac duplices David annos habuit, & cum Rebbecca jam vetula nunquam friguit. Taceo de prioribus ante diluvium viris, qui post annos nongentos, non dico senilibus, sed penè jam cariosis artubus, æquaquam puellares quæsiere amplexus. Certè Moyses dux Israelitici populi, centum & viginti annos habebat, & Sephoram non mutavit. Quæ est igitur ista Sunamitis uxor & virgo tam fervens, ut frigidum calefaceret, tam sancta ut calentem ad libidinem non provocaret? Exponat sapientissimus Salomon patris sui delicias, & pacificus bellatoris viri narret amplexus: Posside sapientiam, posside intelligentiam. Ne obliviscaris, & ne declinaveris à verbis oris mei, neque derelinquas illam, & apprehendet te: ama illam, & servabit te. Principium sapientiæ, posside sapientiam, & in omni possessione tua, posside intelligentiam, circumda illam, & exaltabit te; honora illam, & amplexabitur te, ut det capiti tuo coronam gratiarum, corona quoque deliciarum proteget te: omnes penè virtutes corporis mutanter in senibus, & crescente sola sapientia, decrefcunt cætera, jejunia, vigiliæ, & eleemosynæ, chameuniæ (a), huc illucque discursus, peregrinorum susceptio, defensio pauperum, instantia orationum, perseverantia, visitatio languentium, labor manuum, unde præbeantur eleemosynæ. Et ne sermonem longius protraham, cuncta quæ per corpus exercentur, fracto corpore minora sunt, nec hoc dico, quòd in juvenibus, & adhuc solidioris ætatis, his dumtaxat, qui labore & ardentissimo studio, vitæ quoque sanctimonia, & orationis ad Dominum Jesum frequentia, scientiam consecuti sunt, frigeat sapientia, quæ in plerisque senibus ætate marcescit: sed quòd adolescentia multa corporis bella sustineat, & inter incentiva vitiorum, & carnis titillationes, quasi ignis in lignis viridibus suffocetur, ut suum non possit explicare fulgorem: senectus verò rursus eorum, qui adolescentiam suam honestis artibus instruxerunt, & in lege Domini meditati sunt die ac nocte, ætate fit doctior,

usu

(a) *Græcæ vox humi cubationes significans.*

usu tritior, processu temporis sapientior, & veterum studiorum dulcissimos fructus metit: unde & sapiens ille vir Græciæ Themistocles, cum expletis centum & septem annis se mori cerneret, dixisse fertur, se dolere quodd tunc egrederetur è vita, quando sapere cepisset. Plato octogesimo primo anno scribens mortuus est, & Iocrates nonaginta & novem annos in docendi scribendique labore complevit. Taceo cæteros philosophos, Pythagoram, Democritum, Xenocratem, Zenonem, Cleantem, qui jam ætate longæva, in sapientiæ studijs floruerunt. Ad poetas venio, Homerum, Hesiodum, Simonidem, Stesichorum; qui grandes natu, cygneum nescio quid, & solito dulcius, vicina morte, cecinerunt. Sophocles, cum propter nimiam senectutem, & rei familiaris negligentiam, à filiis accusaretur amentię, Oedipi fabulam, quam nuper scripserat, recitavit iudicibus, & tantum sapientiæ in ætate jam fracta specimen dedi, ut severitatem tribunalium in theatri favorem verteret. Nec mirum, cum etiam Cato Censorius, Romani generis disertissimus, jam, & senex, Græcas literas discere nec erubuerit, nec desperaverit. Certè Homerus refert, quod de lingua Nestoris jam vetuli, & penè decrepiti, dulcior melle oratio fluxerit. Sed & ipsius nominis Abisag sacramentum, sapientiam senum indicat ampliorem: interpretatur enim pater meus superfluus, vel patris mei rugitus: verbum superflui ambiguum est, sed in præsentī loco virtutem sonat, quod amplior sit in senibus, & redundans ac larga sapientia; in alio autem loco superfluus, quasi non necessarius ponitur. Abisag autem, id est rugitus, propriæ nuncupatur, quod ut maris fluctus resonat, & ut ita dicam, de pelago veniens fremitus auditur. Ex quo ostenditur abundantissimum, & ultra humanam vocem divini sermonis in senibus tonitruum commorari. Porro Sunamitis in lingua nostra, coccinea dicitur: ut significet calere sapientiam, & divina lectione fervere; quod licet Dominię sanguinis indicet sacramentum, tamen & fervorem ostendit sapientiæ, unde, & obstetrix illa in Genesi coccinum ligat in manu Phares, qui ab eo, quod parietem dividerat, duos ante populos separantem, divisoris, id est Phares, fortitus est nomen: & Rahab meretrix, in typo ecclesię resticulam mysterium sanguinis continen-

tem, ut Hlericho pereunte, domus ejus salvaretur, appendit in fenestra, unde & in alio loco de viris sanctis scriptura commemorat: Hi sunt, qui venerunt de calore domus patris Rechab. Et Dominus noster in Evangelio. Ignem, inquit, veni mittere in terram, & quam volo ut ardeat. Qui in discipulorum corda succensus, cogebat eos dicere: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via & aperiret nobis scripturas? Quorsum hæc tam longo repetita principio? Ne à me quæras pueriles declamationes, sententiarum flosculos, verborum lenocinia, & per fines capitulorum singulorum, acuta quædam breviterque conclusa: quæ plausus & clamores excitant audientium (a). Amplexetur me modo sapientia, & Abisag nostra, quæ numquam senescit, in meo requiescat sinu. Impolluta est, virginitatisque perpetuæ, & quæ in similitudinem Mariæ, cum quotidie generet, semperque parturiat, incorrupta est. Hinc reor dixisse Apostolum, Spiritu ferventes: & in Evangelio Dominum prædicasse, quod in fine mundi, quando juxta Prophetam Zachariam, stultus pastor esse cœperit, sapientia decrescente, refrigeret charitas multorum. Audi igitur, ut beatus Cyprianus ait: non diserta sed fortia. Audi fratrem collegio, patrem senio, qui te ab incunabilis fidei usque ad perfectam ducat ætatem, & per singulos gradus vivendi præcepta constituens, in te cœteros erudiat. Scio quidem, ab avunculo tuo beato Heliodoro, qui nunc pontifex Christi est, te & didicisse quæ sancta sunt, & quotidie discere, normamque vitæ ejus, exemplum habere virtutum: sed & nostra qualiæcumque sunt suscipe, & libellum hunc libello illius copulato, ut cum ille te monachum erudierit, hic clericum doceat esse perfectum. Igitur clericus qui Christi servit ecclesiæ, interpretetur primò vocabulum suum, & nominis definitione prolata, nitatur esse quod dicitur: si enim Κληρὸς Græcè, fors Latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus fors, id est pars clericorum est.

(a) Idem Hieron. in Eccles. 9. Quemcumque, ait, videris in Ecclesia declamatorē, & quodam lenocinio, ac venustate verborum excitare plausus, ac

risus excitare, audientes in affectus lætitiæ concitare; scito signum esse insipientiæ tui ejus qui loquitur, quam eorum qui audiunt.

est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut & ipse possideat Dominum, & possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus: nihil extra Dominum habere potest: quod si quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus: verbi gratia, si aurum, si argentum, si possessiones, si variam suppellectilem, cum istis partibus. Dominus pars ejus fieri non dignabitur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus hæreditatis ejus: nec accipio partem inter cæteras tribus, sed quasi levita & sacerdos vivo de decimis, & altari serviens, altaris oblatione sustentor: habens victum (a), & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. Obsecro itaque te, & repetens, iterum iterumque monebo, ne officium clericatus genus antiquæ militiæ putes, id est, ne lucra sæculi in Christi quæras militia: ne plus habeas, quam quando clericus esse cæpisti, & dicatur tibi: Clerici eorum non proderunt eis. Nonnulli enim sunt ditiores monachi, quam fuerant sæculares; & clerici, qui possideant opes sub Christo paupere, quas sub locuplete, & fallace diabolo non habuerant: ut suspiret eos ecclesia divites, quos mundus tenuit antè mendicos. Mensulam tuam (b) pauperes, & peregrini, & cum illis Christus conviva noverit. Negotiatorem (c) clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge. Corruptunt mores bonos confabulationes pessimæ. Tu aurum contemnis, alius diligit: tu calcas opes, ille sectatur: tibi cordi silentium, mansuetudo, secretum: illi verbositas, attrita, frons, cui nundinæ, fora placent, & plateæ, ac medicorum tabernæ. In tanta morum discordia, quæ potest esse

ps 119.

(a) S. Bern. Ep. 2. ad Fulconem: Quicquid præter quotidianum victum, & vestitum simplicem de altario retines, tui non est, sacrilegium est, rapina est.

(b) In Conc. Turon. 2. Can. 5. statutum est, ut suos pauperes alerent non modo Presbyteri, sed etiam laici.

(c) In Conc. Carth. Can. 15.

statutum est, ut Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi, vel Clerici non sint conductores, neque procuratores, neque ullo turpi, vel inbonesto negotio victum quærant, qui a respicere debent scriptum esse: nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. Vide tit. decretal. de vita, & honest. Clericorum.

esse concordia? Hospitalium tuum aut raro aut numquam mulierum pedes terant. Omnes puellas, & virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem (a) tecto mansites, nec in præterita castitate confidas. Nec sanctior David, nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper quod paradisi colonum de possessione sua mulier ejecerit. Agrotanti tibi quilibet sanctus frater assistat, & germana, vel mater, aut probatæ quælibet apud omnes fidei: quod si hujuscemodi non fuerint consanguinitatis castimoniarque personæ, multas anus (b) nutrit ecclesia, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant ministrando, ut infirmitas quoque tua fructum habeat eleemosynæ. Scio quosdam convaluisse corpore, & animo egrotare cœpisse. Periculose tibi ministrat, cujus vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus aut vidua visitatur, aut virgo, numquam domum solus introcas (c). Tales habeto socios, quorum contubernio non infameris. Si lector, si atolythus, si psalter te sequitur, non ornentur veste, sed moribus (d): nec calamistro crispent comas, sed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum sola, secreto, & absque arbitro vel teste non sedeas. Si familiarius est aliquid loquendum, habet nutricem majorem domus, virginem, viduam, vel maritatum: non est tam in humana, ut

(a) Concessit olim Nyc. Synodus Clericis cum matre, sorore, aliisque personis simul habitare, in quibus nulla esset suspicio. Verum ex Nānat. Conc. id etiam prohibitum fuit Can. 3. quia, ait, insigāte diabolo etiā in illis scelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiā in pedisequis illarum.

(b) Anus viduas ab Ecclesia nutriri solitas esse, earumque ministerio uti consuevisse fideles, ex Apostolo constat. Viduarum munus erat egrotantes mulieres inuisendi; cū baptismo tingendæ essent, minis-

trandi; actandē quædā præstandi quæ viros non decebant.

(c) Invisere feminas à Synodo Cart. 3. Can. 25. vetantur Clerici, nisi permittente Episcopo, & alio Clerico concomitante. Conciliū Tarrac. jubet, ut Clerici consanguineas, cum subest necessitas visitent; idque raro, & celeri salutatione, & præterea testē solatii sui fide, & ætate probatū secti adhibeāt.

(d) Conc. Carth. 4. Can. 45 Clericus professionem suam & in habitu, & in incessu probet, & nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat.

ut nullum præter te habeat, qui se audeat credere. Cæ-
veto omnes suspiciones, & quicquid probabiliter fingi po-
test, ne fingatur, ante devita. Crebra munuscula, & su-
dariola, & fasciolas, & vestes ori applicitas (a), & obla-
tos ac degustatos cibos, blandasque, & dulces litterulas.
sanctus amor non habet. Mel meum lumen meum, meum
desiderium, omnes delicias, & lepores, & risu dignas
urbanitates, & cæteras ineptias amatorum in comædiis
erubescimus, in sæculi hominibus detestamur, quanto
magis in monachis, & in clericis, quorum & sacerdo-
tium proposito, & propositum ornatur sacerdotio? Nec
hoc dico, quod aut in te aut in sanctis viris ista formidem
sed quod in omni proposito, & in omni gradu & sexu, &
boni, & mali reperiuntur, malorumque condemnatio laus
bonorum sit. Pudet dicere, sacerdotes idolorum, mimi,
& aurigæ, & scorta hereditates capiunt: solis clericis &
monachis hoc lege (b) prohibetur, & prohibetur non à
persecutoribus, sed à Principibus Christianis. Nec de le-
ge conqueror, sed doleo, cur meruimus hanc legem.
Cauterium bonum est, sed quod mihi vulnus, ut indigeam
cauterio? Provida severaque legis cautio, & tamen nec
sic refrenatur avaritia. Per fideicommissa legibus illudi-
mus, & quasi majora sint Imperatorum scita quam Christi
leges timemus; evangelia contemnimus. Sit heres, sed
mater filiorum, idest gregis sui, ecclesia, quæ illos genuit,
nutrivit, & pavit. Quid nos inferimus inter matrem &
liberos? Gloria episcopi est, pauperum inopiam providere.
Ignominia sacerdotis est, propriis studere divitiis (c). Na-
tus in paupere domo, & in tugurio rusticano, qui vix mi-
lio, & cibario pane rugientem saturare ventrem poteram,
nunc simulam, & mella fastidio, novi, & genera, & no-
mina

(a) Id est ori ad osculandū por-
rectas; hac enim ceremonia
amantes donatas porrigebant
vestes, & oblatos, prægustatos-
que cibos.

(b) Intelligit legē Valentiani,
Valentis, & Gratiani Imp. l.
20. Cod. Th. de Ep. & Cler. anno
371. illā vero ætiquavit Mar-
cianus Imp. ejusque ea de re

sanctionem probavit Justinia-
nus, ac suo Codici inseri voluit.
l. Generali. Cod. de Ep. & cle.

(c) Nihil tam sædum, quam à
clericis luxui impendi ea bona,
quæ temperantiæ, & amatori-
bus paupertatis addita fuerunt.
Hieron. in Mich. permittitur
tibi Sacerdos ut vivas de alta-
ri, non ut luxuries.

mina piscium, in quo litore concha lecta sit calleo: saporibus avium discerno provincias, & ciborum me raritas ac novissimè damna ipsa delectant. Audio præterea in fenes(a), & anus absque liberis, quorundam turpe servitium: ipsi apponunt matulam (b) obsident lectum, purulentiam stomachi & phlegmata pulmonis manu propria suscipiunt: pavent ad introitum medici: tremantibusque labiis an commodius habeant sciscitantur: & si paululum senex vegetior fuerit, periclitantur, simulataque lætitia mens intrinsecus avara torquetur: timent enim ne perdant ministerium, & vivacem senem, Mathusalem annis comparant. O quanta apud Deum merces, si in præsentis pretium non sperarent. Quantis sudoribus hæreditas cassa expetitur. Minori labore margaritum Christi emi poterat. Divinas scripturas (c) sæpius lege, imo numquam de manibus tuis sacra lectio deponatur. Disce, quod doceas: obtine eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut possis exhortari in doctrina sana, & contradicentes revincere. Permane in his, quæ didicisti, & credita sunt tibi, sciens à quo didiceris, paratus semper ad satisfactionem, omni poscenti te rationem, de ea quæ in te est spe. Non confundant opera tua sermonem tuum; ne, cum in ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat, cur ergo hæc quæ dicis, ipse non facis? Delicatus magister est, qui pleno ventre de jejuniis disputat. Accusare avaritiam & latro potest; sacerdotis Christi os, mens, manusque concordent. Esto subiectus pontifici tuo (d), & quasi animæ parentem suscipe. Amare filiorum, timere servorum est. Si pater sum, inquit, ubi est honor meus? Si Dominus ego sum, ubi est timor meus? plura tibi in eodem viro ob servanda sunt nomina, monachus, pontifex, avunculus, qui

Mel. 1.

(a) Dolet etiā S. Ambr. Clericos, & monachos sui temporis totos fuisse in aucupandis hæreditatibus. L. 3. de offic. cap. 9.
(b) Immundū vas hebræi matulā vocant, quo ad suscipiendā, & proiiciendā stercore uti solemus. Hieron. in Ose. c. 8.
(c) Lectiōem sacrę scripturę S. Patres Clericis præsertim

inculcant. At nunc (ait Hieron. ep. ad Dam. de filio prodigo) etiā Sacerdotes Dei omnes Evangelis, & Prophetis videmus comedias legere.

(d) Vetis est Eccl. disciplina, quod suis Episcopis in sacra ordinatione clerici obedientiam promittant; quod tamen quidā variis artibus eludunt.

te jam in omnibus quæ sancta sunt docuit . Illud etiam dico , quod episcopi sacerdotes se esse noverint , non dominos : honorent clericos , quasi clericos , ut & ipsis à clericis , quasi episcopis , honor deferatur . Scitum illud est oratoris Domitii ; Cur ego te , inquit , habeam ut principem , cum tu me non habeas ut senatorem ? Quod Aaron & filios ejus , hoc episcopum & presbyteros esse noverimus . Unus dominus , unum templum , unum sit etiam ministerium . Recordemur semper , quid Apostolus Petrus præcipiat sacerdotibus : Pascite eum , qui in vobis est , gregem Domini , providentes non coactè , sed spontaneè secundum Deum : neque turpis lucri gratia , sed voluntariè ; neque ut dominantes in clerum , sed forma facti gregis ex animo , ut cum apperuerit princeps pastorum , percipiat immarcescibilem gloriæ coronam . Pessimè consuetudinis est in quibusdam ecclesiis , tacere (a) presbyteros , & præsentibus Episcopis non loqui , quasi aut invideant , aut non dignentur audire . Et si alii , inquit Apostolus Paulus , fuerit revelatū sedenti , prior taceat : potestis enim per singulos prophetare , ut omnes discant , & omnes consolentur : & spiritus prophetarum prophetis subiectus est ; non enim dissensionis Deus , sed pacis . Gloria patris est filius sapiens . Gaudeat episcopus judicio suo , cum tales Christo elegerit sacerdotes . Docente te in ecclesia , non clamor populi , sed gemitus suscitetur : lacrymæ auditorum , laudes tuæ sint , sermo presbyteri , scripturarum lectione conditus sit . Nolo te declamatorem esse & rabulam (b) garrulumque sine ratione , sed mysteriorum peritum , & sacramentorum Dei tui eruditissimum . Verba voluere , & celebritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem sui facere , indoctorum hominum est . Attrita frons interpretatur sæpe quod nescit , & cum alijs persuaserit , sibi

(a) Id moris in Africa fuisse tradit Possidius in vita Augustini , ut Presbyteri ne concionarentur unquam , nisi absente Episcopo ; primū autem Valerium Hipponensem Episcopū cū gente græcā esset , nec latinā linguam satis calleret , Augustino præcepisse , ut presente se con-

cionem haberet : quod exemplū deinde reliqui Episcopi imitari sunt .

(b) Rabula , ut Nonio placet , dicitur , quasi rabiosus ; hinc Cic. quasi rabula , qui sibi disertī nō videntur , nisi omnia tumultu , & vociferatione concusserint .

sibi quoque usurpat scientiam . Præceptor quondam meus Gregorius Nazianzenus , rogatus à me ut exponeret, quid sibi vellet in Luca sabbatum *Δευτερονόμιον* eleganter lussit . Docebo te , inquit , super hac re in ecclesia : in qua mihi omni populo acclamante, cogeris invitus scire quod nescis , aut certè si solus tacueris , solus ab omnibus stultitiæ condemnaberis . Nihil tam facile , quam vilem plebeculam , & indoctam concionem linguæ volubilitate decipere , quæ quidquid non intelligit , plus miratur . M. Tullius , in quem pulcherrimum illud elogium est : Demosthenes tibi præripuit , ne esses primus orator , tu illi , ne solus : in oratione pro Q. Gallo , quid de favore vulgi , & de imperitis concionatoribus loquatur , attende : ne his fraudibus ludaris : loquor enim , quæ sum ipse nuper expertus . Unus quidam poeta nominatus homo perlitteratus , cujus sunt illa colloquia poetarum ac philosophorum , cum facit Euripidem & Menandrum inter se , alio loco Socratem atque Epicurum differentes , quorum ætates non annis , sed sæculis scimus esse disjunctas , quantos is plausus & clamores movet ? multos enim condiscipulos habet in theatro , qui simul literas non didicerant . Vestes pullas æquè devita ut candidas . Ornatus ut sordes parimodo fugiendæ sunt : quia alterum delicias , alterum gloriam redolet . Non absque amictu lineo incedere , sed pretium velum linearum non habere , laudabile est ; alioquin ridiculum , & plenum dedecoris est referto marsupio , quod sudarium , orariumque non habeas gloriari . Sunt qui pauperibus paulum tribuunt , ut amplius accipiant , & sub prætextu eleemosynæ quærunt divitias : quæ magis venatio appellanda est , quam eleemosynæ genus . Sic bestię , sic aves , sic capiuntur & pisces . Modica in hamo esca ponitur , ut matronarum in eo sacculi protrahantur . Sciat Episcopus cui commissæ est ecclesia , quæ dispensationi pauperum curæque præficiat (a) ; Melius est

(a) Sæpe sacris canonibus cautum fuit debere episcopos ad rectè munus suum , prædicationis scilicet explendum , se cæteris curis quantumvis piis exonerare , alium diligentes , qui illas fideliter procurarent ,

Vide Conc. cart. Can. 17. & 20. & Rom. Conc. sub san. mem. Bened. XIII. quam disciplinã Apostoli docuerunt , qui ut orationi , & ministerio verbi instarent , mei sari curas in 7. Diacnos transfudere. Act. 6.

est non habere quod tribuam, quam impudenter petere, quodd recondam. Sed & genus arrogantiae est, clementior-
rem te velle videri, quam pontifex Christi est. Non omnia
possumus omnes. Alius in ecclesia oculus est, alius lin-
gua, alius manus, alius pes, auris, venter, & cætera.
Lege Pauli epistolam ad Corinthios; quomodo diversa, 1. Cor. 12
membra unum corpus efficiunt. Nec rusticus tamen & sim-
plex frater ideo se sanctum putet, si nihil noverit: nec
peritus & eloquens, lingua ætmet sanctitatem. Multo-
que melius est è duobus imperfectis rusticitatem sanctam
habere, quam eloquentiam peccatricem. Multi edificant
parietes, & columnas ecclesiae substruunt: marmora ni-
tent, auro splendent laquearia, gemmis altare distingui-
tur: & ministrorum Christi nulla electio est. Neque verò
mihi aliquis opponat dives in Judæa templum, mensam,
lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, &
cætera ex auro fabrefacta: tunc hæc probabantur à Do-
mino, quando sacerdotes hostias immolabant, & sanguis
pecudum erat redemptio peccatorum, quamquam hæc
omnia præcesserint in figura. Scripta sunt autem propter
nos, in quos fines sæculorum devenerunt. Nunc verò,
cum paupertatem domus suæ pauper Dominus dedicavit,
cogitemus crucem ejus, & divitias lutum putabimus.
Quid miramur, quodd Christus vocat iniquum mammona?
quid suspicimus, & amamus, quod Petrus se non habere
gloriosè testatur? alioquin, si tantum literam sequimur,
& in auro atque divitijs simplex nos delectat historia, cum
auro observemus & cætera. Ducant pontifices Christi
uxores virgines: Quamvis bonæ mentis sit, qui cicatri-
cem habuerit, & deformis est: privetur sacerdotio, le-
pra corporis, animæ vitiis præferatur. Crescamus & mul-
tiplicemur, & repleamus terram, nec immolemus agnum,
nec mysticum pascha celebremus: quia hæc absque tem-
plo fieri lege prohibentur. Figamus septimo mense ta-
bernaculum, & solemne jejunium buccina concrepemus.
Quodd si hæc omnia, spiritualibus spiritualia comparan-
tes, scientesque cum Paulo, quodd lex spiritualis est, &
David verba cantantes: Revela oculos meos, & conside- Ps 118.
rabo mirabilia de lege tua: sic intelligimus, ut Dominus
quoque noster intellexit, & interpretatus est sabbatum:
aut aurum repudiemus cum cæteris superstitionibus Ju-
dæo-

dæorum : aut si aurum placet , placeant , & Judæi , quos cum auro aut probare nobis necesse est , aut damnare . Convivia tibi vitanda sunt sæcularium (a) , & maxime eorum , qui honoribus tument . Turpe est , ante fores sacerdotis Christi crucifixi & pauperis , & qui cibo quoque vesceretur alieno , lictores consulum & milites excubare , judicemque provinciæ melius apud te prandere , quam in palatio . Quod si obtenderis te facere hæc , ut roges pro miseris atque subiectis : judex sæculi plus defert clerico continenti , quàm diviti : & magis sanctitatem tuam venerabitur , quam opes : aut si talis est , qui non audiat clericos pro quibuslibet tribulatis , nisi inter phylas , libenter carebo hujuscemodi beneficio , & Christum rogabo pro judice , qui magis & citius subvenire potest , quàm judex . Melius enim est confidere in Domino , quàm confidere in homine : melius est sperare in Domino , quàm sperare in principibus . Numquam vinum redoleas , ne audias illud philosophi : Hoc non est osculum porrigere , sed vinum propinare . Vinolentos sacerdotes & Apostolus damnat , & vetus lex prohibet : Qui altario deseruiunt , vinum , & siceram non bibant . Sicera Hebræo sermone omnis potio nuncupatur , quæ inebriare potest , sive illa quæ frumento conficitur , sive pomorum succo , aut cum favi decoquantur in dulcem & barbaram potionem , aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem , coctisque frugibus aqua pinguior coloratur . Quidquid inebriat , & statum mentis evertit , fuge similiter ut vinum . Nec hoc dico , quodd Dei à nobis creatura damnetur : siquidem , & Dominus vini potator est appellatus , & Timotheo dolenti stomachum , modica vini sorbitio relaxata est : sed modum pro ætatis , & valetudinis , & corporum qualitate exigimus in potando , quodd si absque vino ardeo adolescentia , & inflammor calore sanguinis , & succulento validoque sum corpore : libenter carebo poculo , in quo suspicio veneni est . Pulchrè dicitur apud Græcos , & nescio an apud nos æque resonet : Pinguis venter non signit mentem tenuem . Tantum tibi jejunorum modum impone , quantum ferre potes : sint tibi pu-
ra .

Tim. 5.

(a) Dolet S. Petr. Lam. quod essent, & pauperes, quorum est ad episcoporum mensam afflatus, & tota substantia procul exclusi fluctibus deliciis alieni famis inopia contabescant .

ra, casta, simplicia, moderata & non superstitiosa jejunia. Quid prodest oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatesque ciborum quærere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel pitacia? Tota hortorum cultura vexatur, ut cibario non vescamur pane, & dum delicias sectamur, à regno cœlorum retrahimur. Audio præterea quosdam, contra rerum hominumque naturam, aquam non bibere, nec vesci pane, sed forbitiunculas delicatas, & contrita olera, baccarumque succum non calice sorbere sed concha. Pro pudor! non erubescimus istiusmodi ineptijs, nec tædet superstitiosis. Insuper etiam famam abstinentiæ in delicijs quærimus. Fortissimum jejunium est aqua & panis, sed quia gloriam non habet, & omnes pane, & aqua vivimus, quasi publicum & commune jejunium non putatur. Cave ne hominum rumusculos aucuperis: ne offensam Dei populorum laude commutes. Si adhuc, inquit Apostolus, *Gal. i.* hominibus placerem, Christi servus non essem. Desiit placere hominibus, & servus factus est Christi. Per bonam famam & malam, à dextris, & à sinistris Christi miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur: non divitiis tumet, non contrahitur paupertate, & lata contemnit & triſtia: per diem sol non urit eum, neque Luna per noctem. Nolo te orare in angulis platearum, ne rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & ostentui habere phylacteria, & conscientia repugnante, pharisaica ambitione circumdari. Quanto melius erat, hæc non in corpore, sed in corde gestare, & Deum habere fautorem, non aspectus hominum: Inde pendet euangelium, index & Prophetæ, sive sacra & Apostolica doctrina: melius est enim hæc omnia in mente portare, quam in corpore. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot species gloriarum percurrant. Vis scire quales Dominus quærat ornatus? Habeto prudentiam, justitiam, temperantiam, fortitudinem: his cœli plagis includere: hæc te quadriga, velut aurigam Christi ad metam concita ferat; nihil hoc monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris: & ornamento tibi sunt & tutamini, gem-

Ps 49. mæ vertuntur in scuta. Cave quoque ne aut linguam aut aures habeas prurientes, id est, ne aut ipse aliis detrahas (a), aut alios audias detrahentes. Sedens, inquit, adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum, hæc fecisti, & tacui. Existimasti iniquè quòd ero similis tui? arguam te, & statuam contra faciem tuam. Parce à detractione linguæ, custodi sermones tuos: & scito quia per cuncta, quæ de aliis loqueris, tua conscientia judicaris, & in his ipse deprehenderis, quæ in aliis arguebas. Neque verò illa iusta est excusatio: Referentibus aliis injuriam facere non possum. Nemo invito audito libenter refert. Sagitta in lapidem numquam figitur, interdum resiliens percutit dirigentem. *Prov. 24.* Discat detractor, dum te videt non libenter audire, non facile detrahere. Cum detractoribus, ait. Salomon, ne miscearis, quoniam repente veniet perditio eorum, & ruinam utriusque quis novit? tam videlicet ejus, qui detrahit, quam illius qui accommodat aurem detrahenti. Officii ergo tui est, visitare languentes, nosse domos matronarum ac liberos earum, & nobilium virorum custodire secreta. Officii tui, non solum oculos castos servare, sed linguam. Numquam de formis mulierum disputes, nec, quid agatur in alia, domus alia per te noverit. Hippocrates adjurat discipulos antequam doceat, & in verba sua jurare compellit, extorquet sacramento silentium, sermonem, incessum, habitum, moresque præscribit: quantomagis nos, quibus animarum cura commissa est; omnium Christianorum domos debemus amare, quasi proprias? Consolatores potius nos in moribus suis, quam convivæ in prosperis noverint. Facile contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium, non recusat. Numquam petentes, raro accipiamus rogati. Beatius enim est magis dare, quam accipere; nescio enim quomodo etiam ipse, qui deprecatur ut tribuat, cum acceperis, vilior te judicat: & mirum in modum, si cum rogantem contempseris, plus te posterius veneratur. Prædicator continentiae, nuptias ne conciliet. Qui

Apo-

(a) *Ait S. Bernardus, quod detractor, & libens auditor uterque Diabolum portat, ille in lingua, hic in aure. Idem etià docet, quod in ore secularium nuga nuga sunt, in ore Sacerdotum sunt blasphemie.*

Apostolum legit dicentem : Superest ut qui habent uxores , sic sint quasi non habeant ; cur virginem cogit ut nubat ? Qui de monagamia sacerdos est , quare viduam hortatur ut digama sit : Procuratores & dispensatores domorum alienarum atque villarum quomodo possunt esse clerici , qui proprias jubentur contemnere facultates ? Amico quippiam rapere , furtum est : Ecclesiam fraudare , sacrilegium est : accepisse quod pauperibus erogandum sit , & , esurientibus plurimis , vel cautum esse velle , vel timidum , aut quod apertissimi sceleris est , aliquid inde subtrahere , omnium prædonum crudelitatem superat. Ego fame torqueor , & tu iudicas quantum ventri meo satis sit , aut divide statim quod acceperis , aut si timidus dispensator es , dimitte largitorem , ut sua ipse distribuat . Nolo sub occasione mea facculus tuus plenus sit , nemo mea melius me servare potest . Optimus dispensator est , qui sibi nihil servat . Coegisti me , Nepotiane charissime , lapidato jam virginitatis libello , quem sanctæ Eustochio Romæ scripseram , post annos decem rursus Bethalem ora referare , & confodiendum me linguæ omnium prodere .

EPISTOLA XIII.

HIERONYMUS RUSTICO MONACHO
VIVENDI FORMAM PRÆSCRIBIT .

A R G U M E N T U M .

Docet, quomodo vitam monacho dignam instituere debeat, & quanto tutius sit in monasterio cum aliis, quam in solitudine illam traducere.

Nihil Christiano felicius , cui promittitur regnum cælorum : nihil laboriosius , qui quotidie de vita periclitatur ; nihil fortius , qui vincit diabolum : nihil imbecillius , qui à carne superatur , utriusque rei exempla sunt plurima . Latro credit in cruce , & statim meretur audire . Amen dico tibi , hodie mecum eris in paradiso . Judas de Apostolatus fastigio in proditionis tartarum labitur , nec familiaritate convivii , nec intinctione buccellæ , nec osculi gratia frangitur , ne quasi hominem tradat , quem filium Dei noverat , Quid Samaritana ylius ? non

solum ipsa credidit, & post sex viros vnum invenit Dominum, Messiamque cognovit ad fontem, quem in templo Judæorum populus ignorabat: sed & auctor sit salutis multorum, & Apostolis ementibus cibos, esurientem reficit, lassumque sustentat. Quid Salomone sapientius? attamen infatuatur amoribus mulierum. Bonum est sal, nullumque sacrificium absque hujus aspersione suscipitur, unde & Apostolus præcipit: Sermo vester semper in gratia sale sit conditus. Quod si infatuatur, foras projicitur, in tantumque perdit nominis dignitatem, ut ne in sterquilinum quidem utile sit, quo solent credentium arva condiri, & sterile animarum solum pinguescere. Hæc dicimus, ut prima te fili Rustice fronte doceamus, magna cœpisse, & excelsa sectari, & adolescentiæ immo pubertatis incentiva calcantem, perfectæ quidem ætatis gradum scandere, sed lubricum iter esse, per quod ingrederis, nec tantum sequi gloriæ post victoriam, quantum ignominie post ruinam: Non mihi nunc per virtutum præta ducendus est rivulus; nec laborandam ut ostendam tibi variorum pulchritudinem florum, quid in se lilia habeant puritatis, quid rosa verecundiæ possideat, quid violæ purpura promittat in regno, quid rutilantium spondeat pictura gemmarum, jam enim (propitio Deo) stivam tenes: jam tectum atque solarium cum Petro Apostolo conscendisti; qui esuriens in Iudæis, Cornelii saturatur fide, & famem incredulitatis eorum, gentium conversione restinguit, atque in vase evangeliorum quadrangulo, quod de cœlo descendit ad terram, docetur, & dicit omnes homines posse salvari, rursusque quod videbat in specie candidissimi linteaminis in superna transferatur, & credentium turbam de terris ad cœlum rapit, ut pollicitatio Domini compleatur: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Totum quod apprehensa manu insinuare tibi cupio, quod quasi doctus nauta post multa naufragia rudem conor instruere vectorem: illud est, ut in quo littore pudicitie pirata sit, noveris, ubi Charybdidis, & radix omnium malorum avaritia, ubi Scyllæi obrectatorum canes, de quibus Apostolus loquitur: Ne mordentes invicem mutuò consumamini: quomodo, in media tranquillitate securi, Lybicus interdum vitiorum Syrtibus obruamur: quid venenatorum animantium de-

fer-

Mat. 9.

Gal. 5.

fertum hujus seculi nutriat. Navigantes Rubrum mare, in quo optandum nobis est, ut verus Pharaon cum suo mergatur exercitu, multis difficultatibus ac periculis ad urbem maximam perveniunt. Utroque in littore gentes vagæ imò belvæ habitant ferocissimæ; semper solliciti, semper armati, totius anni vehunt cibaria; latentibus faxis, vadisque durissimis plena sunt omnia, ita ut speculator doctus in summa mali arbore sedeat, & inde regendæ & circum flectendæ navis dictata prædicet. Felix cursus est, si post sex menses supradictæ urbis portum teneant, à quo se incipit aperire Oceanus: per quem vix anno perpetuo ad Indiam pervenitur, & ad Gangem fluvium, quem Phisophon sancta scriptura commemorat, qui circumit totam terram Evilath, & multa genera pigmentorum de paradisi dicitur fonte devehere: ubi nascitur carbunculus, & smaragdus, & margarita candentia, & uniones, quibus nobilium feminarum ardet ambitio: montesque aurei, quos adire, propter gryphas & dracones & immensorum corporum monstra, hominibus impossibile est, ut ostendatur nobis, quales custodes habeat avaritia. Quorsum ista? Perspicuum est, si negotiatores sæculi tanta sustinent, ut ad incertas periturasque divitias perveniant, & servant cum animæ discrimine, quæ multis periculis quæsierunt: quid Christi negotiatori faciendum est, qui venditis omnibus, querit pretiosissimum margaritum? qui totis substantiæ suæ opibus emit agrum, in quo reperiat thesaurum, quem nec fur effodere, nec latro possit auferre? Scio me offensurum esse quamplurimos, qui generalem de vitijs disputationem in suam referunt contumeliam: & dum mihi irascuntur, suam indicant conscientiam; multoque pejus de se, quam de me judicant: ego enim neminem nominabo, nec veteris comœdiæ licentia, certas personas eligam atque perstringam. Prudentis viri est, ac prudentium feminarum, dissimulare, immo emendare, quod in se intelligant, & indignari sibi magis quam mihi, nec in monitorem maledicta congerere; qui etsi iisdem teneatur criminibus, certè in eo melior est, quod sua ei mala non placent. Audio religiosam te habere matrem, multorum annorum viduam, quæ aluit, quæ erudit infantem, ac post studia Galliarum, quæ vel florentissima sunt, misit Romam, non parcens sumptibus, &

absentiam filii spe sustinens futurorum: ut ubertatem Gallici, nitoremque sermonis gravitas Romana condiret, nec calcaribus in te, sed frenis uteretur; quod & in disertissimis viris Græciæ legimus qui Asianum tumorem (a) Attico siccabant sale, & luxuriantes flagellis vineas falcibus reprimebant, ut eloquentiæ torcularia non verborum pampinis, sed sensuum quasi uvarum expressionibus redundarent; hanc tu suscipe ut parentem, ama ut nutricem, venerare ut sanctam. Nec aliorum imiteris exemplum, qui relinquunt suas, & alienas appetunt, quorum dedecus in propatulo est, sub nominibus pietatis, quærentium suspecta consortia. Novi ego quasdam jam maturioris ætatis, libertini (b) generis adolescentibus delectari, & filios quætere spirituales, paulatimque pudore superato, ficta matrum nomina erumpere in licentiam maritalem. Aliæ sorores virgines deferunt, & externis viduis copulantur. Sunt quæ oderunt suos, & non suorum palpantur affectu: quarum impatientia, index animi, nullam recipit excusationem: & cassa pudicitæ velamenta quasi aranearum fila dirumpit. Videas nonnullos accinctis renibus, pulla tunica, barba prolixa, à mulieribus non posse discedere, sub eodem manere tecto, simul inire convivia, ancillas iuvenes habere in ministerio, & præter vocabulum nuptiarum omnia esse matrimonii. Nec hæc culpa est Christiani nominis, si simulator religionis in vitio sit: quinimo confusio gentilium, cum ea vident ecclesiis displicere, quæ omnibus bonis non placent. Tu verò, si monachus esse vis non videri, habeto curam, non rei familiaris, cui renunciando, hoc esse cœpisti, sed animæ tuæ. Sordidæ vestes, candidæ mentis indicia sint: vilis tunica contemptum sæculi probet: ita dumtaxat, ne animus tumeat, ne habitus sermoque dissentiant. Balnearum fomenta non quærat, qui calorem corporis juniorum cupit frigore extinguere, quæ & ipsa moderata sint, ne nimia debilitent stomachum, & maiorem refectio-nem poscentia, erumpant in cruditatem, quæ parens libidinum est. Modicus ac temperatus cibus & carni & animæ

(a) *Apposite longuin Asiaticū superflui deficcantur humores. dicendi genus tumore, & bre-*
(b) Libertus est is qui ex ser-
ve laconicum, sal atticum vo-
vo factus est liber; inde liber-
cat; quippe cum sale injecto
tini generis ducitur nomen.

animæ utilis est. Matrem ita vide, ne per illam alias videre cogaris: quarum vultus cordi tuo hæreant, & tacitum vivat suo pectore vulnus. Ancillas quæ illi in obsequio sunt, tibi scias esse in insidiis: quia quanto vilior earum conditio, tanto facilius est ruina. Et Joannes Baptista sanctam matrem habuit, pontificisque filius erat, & tamen nec matris affectu, nec patris opibus vincebatur, ut in domo parentum, cum periculo viveret castitatis. Vivebat in eremo, & oculis desiderantibus Christum, nihil aliud dignabatur aspicere: vestis aspera, zona pellicea, cibus locustæ, melque silvestre, omnia virtuti, & continentię præparata. Filii Prophetarum, quos monachos in veteri testamento legimus, ædificabant sibi casulas propter fluentia Jordanis, & turbis urbium derelictis, polenta & herbis agrestibus visitabant. Quamdiu in patria tua es, habeto cellulam pro paradiso: varia scripturarum poma decerpe, his utere deliciis, harum fruiere complexu. Si scandalizat te oculus, pes, manus, proiice ea. Nulli parcas, ut soli parcas animæ. Qui viderit, inquit Dominus, mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est eam in corde suo. Quis gloriabitur castum se habere cor? Astra non sunt munda, in conspectu Domini, quanto magis homines, quorum vita tentatio est? Væ nobis, qui, quoties concupiscimus, toties fornicamur. Inebriatus est, inquit, gladius meus in cælo, multo amplius in terra, quæ spinas & tribulos generat. Vas electionis, in cujus ore Christus resonabat macerat corpus suum, & subiicit servituti, & tamen cernit naturalem carnis ardorem suæ repugnare sententiæ, ut quod non vult, hoc agere compellatur, & quasi vim patiens, vociferatur, & dicit: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Et tu te arbitraris absque lapsa, & vulnere posse transire, nisi omni custodia servaveris cor tuum, & cum Salvatore dixeris: Mater mea & fratres mei hi sunt, qui faciunt voluntatem patris mei? Crudelitas ista pietas est. Immo quid tam pium, quam sanctæ matri sanctum filium custodire? Optat & illa te vivere, & non videre ad tempus ut semper cum Christo videat. Anna Samuelem non sibi, sed tabernaculo genuit. Filii Jonadab, qui vinum & siceram non bibeant in tentoriis, & quas nox compulerat, sedes habebant,

Luc. 11.

Mat. 5.

1. Cor. 9.

Luc. 2.

1. Reg. 1.

Hier. 35.

Pf 701 scribuntur in Psalmo, quod primi captivitatem sustinuerint, qui ab exercitu Chaldæorum, vastante Judæam, urbes introire compulsi sunt. Viderint quid alii sentiant unusquisque enim suo sensu ducitur: mihi oppidum carcer, & solitudo paradisi est. Quid desideramus utrumque frequentiam, qui de singularitate censemur? Moyses ut præfiet populo Judæorum, quadraginta annis eruditur in eremo: pastor ovium, hominum factus est pastor. Apostoli de piscatione lacus Genezareth ad piscationem hominum transferunt. Qui tunc habentes patrem, rete, naviculam secuti Dominum, protinus omnia reliquerunt, portantes quotidie crucem suam, & ne virgam quidem in manu habentes. Hæc dico, ut etiam si clericatus te titillet desiderium discas quod possis docere, & rationabilem hostiam offeras Christo, ne miles antè quam tyro, ne prius magister sis quam discipulus. Non est humilitatis meæ neque mensuræ judicare de clericis, & de ministris ecclesiarum sinistrum quippiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum suum, quem si tenueris, quomodo tibi in eo vivendum sit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Nunc monachi incunabula moresque discutimus, & ejus monachi, qui liberalibus studiis eruditus in adolescentia, jugum Christi collo suo imposuit. Primumque tractandum est, utrum solus, an cum aliis in monasterio vivere debeas. Mihi quidem placet, ut habeas sanctorum contubernium; nec ipse te doceas; & absque doctore ingrediaris viam, quam numquam ingressus es, statimque tibi in partem alteram declinandum sit, & errori pateas; plusque aut minus ambules, quam necesse est, ne aut currens lasseris, aut moram faciens obdormias. In solitudine cito subrepat superbia: & si parumper jejnaverit, hominemque non viderit, putat se alicujus esse momenti, oblitusque sui, unde & quò venerit, intus corde, lingua foris vagatur. Judicat contra Apostoli voluntatem alienos servos, quo gula voluerit, porrigit manum; dormit quantum voluerit, nullum veretur, facit quod voluerit, omnes inferiores se putat, crebriusque in urbibus, quam in cellula est, & inter fratres simulat verecundiam, qui platearum turbis colliditur. Quid igitur? solitariam vitam reprehendimus? Minimè, quippe quam sæpe laudavimus; sed de ludo monasteriorum, hujuscemodi volumus egredi

milites, quos eremi dura rudimenta non terreat; qui specimen conversationis suæ multo tempore dederint: qui omnium fuerint minimi, ut primi omnium fierent: quos nec esuries aliquando, nec saturitas superavit, qui paupertate lætantur, quorum habitus, sermo, vultus, incessus, doctrina virtutum est: qui nesciunt secundum quosdam ineptos homines, dæmonum pugnantiū contra se portenta confingere, ut apud imperitos, & vulgi homines miraculum sui faciant, & exinde lucra sectentur. Vidimus nuper & planximus, Cræsi opes unius morte deprehensas, urbisque stipes quasi in usus pauperum congregatas, stirpi, & posteris derelictas. Tunc ferrum quod latebat in profundo, supernatavit aque: & inter palmarum arbores myrrhæ amaritudo mōstrata est. Nec mirum: talem & socium & magistrum habuit, qui egentium famem suas fecit esse divitias, & miseris derelicta, in suam reservavit miseriam: quorum clamor tandem pervenit ad cælum, & patientissimas Dei vicit aures, ut missus angelus pessimus, Nabal (a) Carmelo diceret: *1 Reg. 25*
Luc. 12 Stulte hac nocte auferent animam tuam à te: quæ autem præparasti, cujus erunt? Volo ergo te & propter causas quas supra exposui, non habitare cum matre, & præcipue ne aut offerentem delicatos cibos renuendo contristes: aut, si acceperis, oleum igni adicias, & inter frequentiam puellarum per diem videas, quod nocte cogites. Numquam de manu & oculis tuis recedat liber; discatur psalterium ad verbum: oratio sine intermissione, vigil sensus sit, nec vanis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iræ vince patientia. Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus, quæ si peccatori insederint, dominabuntur tui, & te deducunt ad delictum maximum. Facito aliquid operis, ut te semper diabolus inveniat occupatum. Si Apostoli, habentes potestatem de Evangelio vivere, laborabant manibus suis, ne quem gravarent, & aliis tribuebant refrigeria, quorum, pro spiritualibus debebant metere carnalia: cur tu in usus tuos cessura non præpares? vel fiscellam texe junco, vel canistrum lentis plecte viminibus: sarriatur humus iarcolla

(a) *Avarum Monachum Nabal Carmelo comparatis enim quid alimēti benedictionis nomine pascentes avarus fuit; erga David, & ejus socios ali- ideoque ab Angelo percussus.*

læ æquo limite dividantur : in quibus cum olerum jacta fuerint semina , vel plantæ per ordinem positæ , aquæ ducantur irriguæ : ut pulcherrimorum versuum spectator assistas : Ecce supercilio clivosi tramitis undam elicit : illa cadens raucum per levia murmur Saxa ciet , scatebrisque arentia temperat arua . Inferantur infructuosæ arbores vel gemmis , vel furculis : ut parvo post tempore laboris tua dulcia poma decerpas . Apum fabricare alvearia , ad quas te mittunt Salomonis proverbia : & monasteriorum ordinem , ac regiam disciplinam , in parvis discere corporibus . Texantur & lina capiendis piscibus : scribantur libri : ut & manus operetur cibum , & animus lectione saturetur . In desideriis est omnis otiosus . Agyptiorum monasteria hunc morem tenent , ut nullum absque operis labore suscipiant , non tam propter victus necessitatem , quam propter animæ salutem . Ne vagetur perniciosus cogitationibus mens , & instar fornicantis Hierusalem , omni transeunti divaricet pedes suos . Dum essem juvenis , & solitudinis me deserta vallarent , incentiva vitiorum ardoremque naturæ ferre non poteram : quem cum crebris jejniis frangerem , mens tamen cogitationibus æstuabat : ad quam edomandam , cuidam fratri , qui ex Hebræis crediderat , me in disciplinam dedi , ut post Quintiliani acumina , Ciceronis fluvios , gravitatemque Frontonis , & lenitatem Plinii , alphabetum discerem , & stridentia anhelantiaque verba meditarer . Quid ibi laboris insumpserim , quid sustinuerim difficultatis , quoties desperaverim , quotiesque cessaverim , & contentione discendi rursus inceperim , testis est conscientia tam mea , qui passus sum , quàm eorum , qui mecum duxerunt vitam ; & gratias ago Domino , quod de amaro semine literarum dulces fructus carpo . Dicam & aliud , quod in Aegypto viderim . Græcus adolescens erat in cénobio , qui nulla abstinence , nulla operis magnitudine flammam poterat carnis extinguere . Hunc periclitantem pater monasterii hac arte servavit : Imperat cuidam viro gravi , ut jurgiis atque conviciis insectaretur hominem , & post irrogatam injuriam primus veniret ad querimoniam . Vocati testes pro eo loquebantur , qui contumeliam fecerat : flere ille contra mendacium : nullus alius credere veritati : solus pater detentionem suam callidè opponere , ne abun-

abundantiori tristitia absorberetur frater. Quid multa? Ita annus ductus est, quo expleto interrogatus adolescens super cogitationibus pristinis, an adhuc molestiæ aliquid sustineret: Papæ, inquit, vivere mihi non licet, & fornicari libeat. Hic si solus fuisset, quo adjutore superasset? Philosophi sæculi solent amorem veterem amore novo quasi clavum clavo expellere, quod & Assuero regi septem principes fecere Persarum, ut Vasthi reginæ desiderium, *Ep. 29* aliarum puellarum amore compescerent. Illi vitium vitio, peccatumque peccato medicantur: nos amore virtutum vitia superemus. Declina, ait, à malo, & fac bonum: quære pacem, & persequere eam. Nisi oderimus malum, *Ps. 37.* bonum amare non possumus: quin potius faciendum est bonum, ut declinemus à malo. Pax quærenda, ut bella fugiamus, nec sufficit eam quære, nisi inventam fugientēque omni studio persequamur, quæ exuperat omnem sensum, in qua habitatio Dei est, dicente propheta: Et factus *Ps. 65.* est in pace locus ejus. Pulchreque persecutio pacis dicitur, juxta illud Apostoli: Hospitalitatem persequentes, ut non *Rom. 12.* levi usitatoque sermone, & (ut ita loquar) summis labiis hospites invitemus, sed toto mentis ardore teneamus, quasi offerentes se cum lucro nostro atque compendio. Nulla ars absque magistro discitur: Etiam muta animalia, & ferarum greges, ductores sequuntur suos. In apibus principes sunt. Gruës unam sequuntur ordine literato, Imperator unus, judex unus provinciæ. Roma, ut condita est, duos fratres simul habere reges non potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ utero, Esau & Jacob bella gesserunt. Singuli ecclesiarum Episcopi, singuli archipresbyteri, singuli archidiaconi, & omnis ordo ecclesiasticus suis rectoribus nititur. In navi unus gubernator, in domo unus Dominus, in quamvis grandi exercitu unius signum expectatur. Et ne plura replicando fastidium legendi faciam: per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te, non tuo arbitrio dimittendum, sed vivere debere in monasterio sub unius disciplina patris, consortioque multorum: ut ab alio discas humilitatem, ab alio patientiam: hic te silentium, ille doceat mansuetudinem: non facias quod vis: comedas quod juberis: vestiare quod acceperis: operis tui pensum persolvas: subiiciaris cui non vis: lassus ad stratum venias, am-
bu-

bulansque dormites, & necdum expleto somno surgere compellaris. Dicas psalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo vocis, sed mentis affectus quæritur, dicente

1. Cor. 14. Apostolo: Psallam spiritu, psallam & mente: Cantantes in cordibus vestris Domino. Legerat enim esse præceptum: Psallite sapienter. Servias fratribus, hospitum

Eph. 5. laves pedes, passus injuriam, taceas; præpositum monasterij rimeas ut dominum, diligas ut parentem. Credas tibi salutare, quidquid ille præceperit: nec de maiorum sententia iudices, cujus officiis est obedire, & implere quæ iussa sunt, dicente Moyse: Audi Israel, & tace.

Dius. 37. Tantis negotiis occupatus, nullis vacabis cogitationibus: & dum ab alio transis ad aliud, opusque succedit operi, illud solum mente tenebis, quod agere compelleris. Vidi ego quosdam, qui postquam renunciavere sæculo, vestimentis dumtaxat & vocis professione, non rebus, nihil de pristina conversatione mutarunt: res familiaris magis aucta quam imminuta, eadem ministeria servulorum, idem apparatus convivii, in vitro, & patella fictili aurum comeditur; & inter turbas & examina ministrorum, nomen sibi vindicant solitarii; qui verò pauperes sunt, & tenui substantiola, videnturque sibi scioli, pomparum ferculis similes procedunt in publicum, ut caninam exerceant facundiam. Alii, sublatis in altum humeris, & intra se nescio quid cornicantes, stupentibusque in terram oculis, tumentia verba trutinantur, ut si præconem addideris, putes incedere præfecturam. Sunt qui humore celrum, immoderatisque jejuniis, tædio solitudinis, ac nimia lectione, dum diebus ac noctibus auribus suis personant, vertuntur in melancholiam, & Hippocratis magis fomentis quam nostris monitis indigent. Plerique artibus & negotiationibus pristinis carere non possunt: mutatisque nominibus institorum, eadem exercent commercia, non victum, & vestitum, quod Apostolus præcipit, sed majora quam sæculi homines emolumenta sectantes. & prius quidem ab ædilibus, quos *ἀγοράνομοι* Græci appellant, vendentium coercebatur rabies; nec erat impune peccatum: nunc autem sub religionis titulo exercentur injusta compendia, & honor nominis Christiani fraudem magis facit, quam patitur: quodque pudet dicere (sed necesse est, ut saltem sic ad nostrum erubescamus de-

de-

decus) publicè extendentes manus, pannis aurum tegimus, & contra omnium opinionem, plenis sacculis morimur divites qui quasi pauperes viximus. Tibi cum in monasterio fueris hæc facere non licebit; & inolefcente paulatim consuetudine, quod primum cogebaris, velle incipies: & delectabit te labor tuus: oblitusque præteritorum, semper priora sectaberis, nequaquam considerans, quid alii mali faciant, sed quid boni tu facere debeas. Neque verò peccantium ducaris multitudine, & te pereuntium turba sollicitet, ut tacitus cogites: Quid? ergo omnes peribunt, qui in urbibus habitant? ecce illi fruuntur suis rebus, ministrant ecclesiis, adeunt balneas, unguenta non spernunt, & tamen in omnium ore versantur. Ad quod & antè respondi, & nunc breviter respondeo, me in præfenti opusculo non de clericis disputare, sed monachum instituere. Sancti sunt clerici, & omnium vita laudabilis. Ita ergo age, & vive in monasterio, ut clericus (a) esse merearis ut adolescentiam tuam nulla sorde commacules, ut ad altare Christi, quasi de thalamo virgo procedas, & habeas deforis bonum testimonium, feminaeque nomen tuum noverint, & vultum tuum nesciant. Cum ad perfectam ætatem veneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel Pontifex civitatis in clerum elegerit, agito quæ clerici sunt, & inter ipsos sectare meliores: quia in omni conditione, & gradu, optimis mixta sunt pessima. Ne ad scribendum citò prosilias, & levi ducaris infania. Multo tempore disce, quod doceas. Ne credas laudatoribus tuis: immo irrisoribus aurem ne libenter accommodes, qui cum te adulationibus foverint, & quodam modo impotem mentis effecerint, si subito respexeris, aut ciconiarum deprehendes post te colla curvari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam. Nulli detrahas, nec in eo te sanctum putes, si cæteros laceres. Accusamus sæpe quod faci-

(a) *Olim omnes monachi laici erant, iisque sacra mysteria presbyter celebrabat, quem vel foris accersebant, vel ad eos dirigebat episcopus, aut ipsi monasterio suo egredi cogebantur, ut illis interessent. Eo verò se flagrare desiderio testatus est Sirie. Papa ep. 1. ut monachi, quos tamen morum gravitas, & vitæ, & fidei institutio sancta commendaret clericorum officiis adgregarentur. Vide Tomasin.*

facimus, contra nosmetipsos diserti in nostra vitia invehimur, muti de eloquentibus judicantes. Testudineo Grunnius (a) incedebat ad loquendum gradu, & per intervalla quædam vix pauca verba carpebat, ut cum putares singultire, non proloqui; & tamen cum mensa posita librorum exposuisset struem, adducto supercilio, contractisque naribus, ac fronte rugata, duobus digitulis concrepabat, hoc signo ad audiendum, discipulos provocans; tum nugas meras fundere, & adversum singulos declamare. Creticum (b) diceres esse Longinum, Censoremque Romanæ facundiæ, notare quem vellet, & de senatu doctorum excludere: hic bene nummatus plus placebat in prandiis. Nec mirum si qui multos inescare solitus erat, facto cuneo circumstrepentium garrulorum procedebat in publicum, intus Nero, foris Cato, totus ambiguus: ut ex contrariis diversisque naturis unum monstrum, novamque bestiam diceres esse compactam, juxta illud poeticum; Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra. Numquam ergo tales videas, nec hujusmodi hominibus appliceris, nec declines cor tuum in verba malitiæ, & audias; Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum. Et iterum: Filii hominum, dentes eorum arma & sagittæ. Et alibi: Molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula. Et apertius in Ecclesiaste: Sicut mordet serpens in silentio, sic qui fratri suo occultè detrahit. Sed dices: Ipse non detraho; aliis loquentibus quid facere possum? Ad excusandas excusationes in peccatis ista prætendimus. Christus arte non illuditur, nequaquam mea, sed Apostoli sententia est, Nolite errare Deus non irridetur. Ille in corde, nos videmus in facie, Salomon loquitur in proverbiiis: Ventus aquilo dissipat nubes, & vultus tristis linguas detrahentium. Sicut enim sagitta, si mittatur contra duram materiam, nonnumquam in mittentem revertitur, & vulnerat vulnerantem, illudque completur: Facti sunt mihi in arcum pravum. Et alibi; Qui mittit in altum lapi-

Ps. 49.

Ps. 59.

Ps. 54.

Gal. 6.

Prov. 25.

Ose. 7.

Eccles. 29.

(a) Invehitur in quendam ranulam, qui porcorum instar obmurmurando detrahebat, cum tamen incessu gravitatem quandam præseferret.

(b) Loquitur de philosopho Longino Cassio præceptore Porphirii, quem Aurelianus Imp. occidit. Censorem vero intelligit Catonem.

lapidem, recidet in caput ejus; ita detractor cum tristem faciem viderit audientis, imò ne audientis quidem, sed obturantis aures suas, ne audiat judicium sanguinis, illico conticescit, pallet vultus, hærent labia, saliva siccatur, unde idem vir sapiens; Cum detractoribus, inquit, ne miscearis, quoniam repente veniet perditio eorum, & ruinam utriusque quis novit? tam scilicet ejus, qui loquitur, quam illius, qui audit loquentem. Veritas angulos non amat, nec quærit susurrones. Timotheo dicitur: Adversum presbyterum accusationem citò ne receperis. Peccantem autem coram omnibus argue: ut & cæteri metum habeant. Non est facile de provecta ætate credendum, quam & vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis: verum quia homines sumus, & interdum contra annorum maturitatem, puerorum vitijs labimur: si me vis corrigere delinquentem, apertè increpa, tantum ne occultè mordeas. Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit. Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quem enim diligit Dominus, corripit; castigat autem omnem filium, quem recipit. Et per Esaiam clamat Dominus: Populus meus, qui beatos vos dicunt, seducunt vos, & semitas pedum vestrorum supplantant. Quid enim mihi prodest, si aliis mala referas mea? si me nesciente peccatis meis immo detractio-
nibus tuis alium vulneres; & cum certatim omnibus narres, sic singulis loquaris, quasi nulli dixeris alteri? hoc est non me emendare, sed vitio tuo satisfacere. Præcipit Dominus peccantes in nos argui debere secretò, vel adhibito teste, & si audire noluerint, referri ad Ecclesiam, habendosque in malo pertinaces, sicut ethnicos & publicanos. Hæc expressius loquor, ut adolescentem meum & linguæ & aurium prurigne liberem, ut renatum in Christo, & sine ruga & macula, quasi pudicam virginem exhibeam, castam tam mente quam corpore: ne solo nomine gloriètur, & absque oleo bonorum operum, extincta lampade, excludatur à sponso. Habes istic sanctum doctissimumque pontificem Proculum, qui viva & præsentī voce nostras schedulas superet, quotidianisque tractatibus iter tuum dirigat; nec patiat̃ur te, in partem alteram declinando, viam relinquere regiam, per quam Israel, ad terram repromissionis properans, se transiturum esse promittit.

Prov. 11

1. Tim. 5

Ps. 14:

Esa. 3.

Matt. 22

Num. 10

mittit . Atque utinam exaudiatur vox Ecclesiæ imploran-
tis : Domine , pacem tuam da nobis , omnia enim dedisti
nobis : Utinam , quòd renunciamus sæculo , voluntas sit ,
non necessitas , & paupertas habeat expetita gloriam , non
illata cruciatum . Cæterum juxta miseras hujus temporis ,
& ubique gladios sævientes , satis dives est , qui pane non
indiget . Nimum potens est , qui servire non cogitur . San-
ctus Exuperius Tholosæ episcopus , viduæ Sareptensis imi-
tator , esuriens pascit alios , & ore pallente jejuniis , fame
torquetur allena ; omnemque substantiam Christi visceri-
bus erogavit . Nihil illo ditius , qui corpus Domini cani-
stro vimineo , sanguinem portat in vitro : qui avaritiam
ejecit è templo , qui absque funiculo & increpatione ca-
thedras vendentium columbas , id est dona sancti Spiritus ,
mensasque subvertit mammonæ , & nummulariorum tra-
disperfit : ut domus Dei domus vocetur orationis , non
latronum spelunca . Hujus tu è vicino sectare vestigia , &
cæterorum , qui virtutum illius similes sunt , quos sacer-
dotium & humiliores facit & pauperes : aut si perfecta
desideras , exi cum Abraham de patria , & cognatione tua :
& perge quòd nescis . Si habes substantiam , vende & da
pauperibus : si non habes , grandi onere liberatus es : nu-
dum Christum nudus sequere , durum , grande , difficile :
sed magna sunt præmia .

EPISTOLA XIV.

HIERONYMUS AD PAULINUM
DE INSTITUTIONE
MONACHI.

ARGUMENTUM.

*Ad sacrarum scripturarum cognitionem hortatur, normamque
vivendi sanctè accomodateque illi proponit .*

BONUS homo de bono cordis thesauro profert ea quæ
bona sunt , & ex fructibus arbor cognoscitur . Meti-
ris nos virtutibus tuis , & parvos magnus extollis : ulti-
mamque partem convivii occupas , ut patris familias ju-
dicio proveharis . Quid enim in nobis ; aut quantulum-
est , ut doctæ vocis mereamur præconium ? ut illo ore ,
quo religiosissimus princeps defenditur , humiles nos mo-
dicique

dicique laudemur ? Noli igitur, frater charissime anno-
rum nos æstimare numero : nec sapientiam canos reputes, Sap 4.
sed canos sapientiam, Salomone testante : Cani hominis
prudencia ejus . Nam & Moyfes septuaginta presbyteros Eccles. 11.
jubetur eligere, quos ipse sciret esse presbyteros, utique
non ævo, sed prudencia judicandos . Et Daniel adhuc
puer longævos judicat, atque impudicos senes ætas la-
sciva condemnat . Noli, inquam, fidem pensare temporibus :
ne me idcirco meliorem putes, quod prior in Christi exercitu
cœperim militare . Paulus Apostolus, & vas electionis, de
persecutore mutatus, novissimus in ordine, primus in meritis
est ; quia extremus licet, plus omnibus laboravit . Judas qui
quondam audierat, Tu autem homo qui simul mecum dulces
capiebas cibos, dux meus, & notus meus, in domo Dei
ambulavimus cum consensu, proditor, amici, & magistri,
Salvatoris arguitur voce . Et nodum informis leti trabe
nectit ab alta . Ps. 57.
E contrario, latro crucem mutat paradiso, & facit homici-
dij pœnam martyrium . Quanti hodie diu vivendo portant
funera sua, & quasi sepulchra dealbata, plena sunt ossibus
mortuorum . Subitus calor longum vincit teporem .
Denique & tu, audita sententia Salvatoris : Si vis perfectus
esse, vade vende omnia quæ habes, & da pauperibus,
& veni sequere me : verba vertis in opera, & nudam crucem
nudus sequens, expeditior & levior scandis scalam
Jacob . Tunicam mutas cum animo ; nec pleno marsupio
gloriosas sordes appetis, sed puris manibus & candido
pectore pauperem te & spiritu, & operibus gloriaris .
Nihil est enim grande tristi, & lurida facie, vel simulare vel
ostentare jejunia, possessionum redditibus abundare, &
vile jactare palliolum . Crates ille Thebanus, homo quon-
dam ditissimus, cum ad Philosophandum Athenas pergeret,
magnum auri pondus abiecit, nec putavit se simul posse
& virtutes & divitias possidere : nos suffarcinati auro,
Christum pauperem sequi imur & sub prætextu eleemosynæ
pristinis opibus incubantes, quomodo possumus aliena
fideliter distribuere, qui nostra timide reservamus ?
Plenus venter facile de jejunijs disputat . Non Hierosoymis fuisse,
sed Hierosolymis bene vixisse laudandum est . Illa ex-
petenda est civitas, non quæ occidit Prophetas, & Christi
sanguinem fudit, sed quam fluminis impetus lætificat ;

quæ in monte sita, celari non potest, quam matrem sanctorum Apostolus clamat, in qua se municipatum cum iustis lætatur habere. Neque verò hæc dicens, memetipsum inconstantiz redarguo, damnoque quod facio; ut frustra videar ad exemplum Abraham, & meos & patriam reliquisse, sed nō audeo Dei omnipotentiam angusto fine concludere, & coarctare parvo terræ loco, quem non capit cælum. Singuli quique credentium, non locorum diversitatibus, sed fidei merito ponderantur. Et veri adoratores neque Hierosolymis, neque in monte Garizim adorant patrem: quia Deus spiritus est, & adoratores ejus in spiritu & veritate adorare oportet. Spiritus autem spirat ubi vult: & Domini est terra, & plenitudo ejus. Postquam, siccato Judææ vellere, universus orbis cœlesti rore perfusus est, & multi de Oriente & Occidente venientes recubuerunt in sinu Abrahæ: desiit notus esse tantum in Judæa Deus, & in Israel magnum nomen ejus, sed in omnem terram exivit sonus Apostolorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Salvator ad discipulos, loquens cum esset in templo: Surgite, inquit, abeamus hinc. Et ad Judæos: Relinquetur vobis domus vestra deserta. Si cælum & terra transibunt, utique transibunt omnia quæ terrena sunt. Et crucis igitur & resurrectionis loca profunt his, qui portant crucem suam, & cum Christo resurgunt quotidie, qui dignos se tanto exhibent habitaculo. Cæterum qui dicunt: Templum Domini, templum Domini; audiant ab Apostolo: Vos estis templum Domini, & Spiritus Sanctus habitat in vobis. Et de Hierosolymis & de Britannia equaliter patet aula cœlestis. Regnum enim Dei intra vos est; Antonius, & cuncta Ægypti; & Mesopotamiæ, Ponti, Cappadociæ, & Armeniæ examina monachorum, non videre Hierosolymam, & patet illis absque hac urbe, paradisi janua. Beatus Hilarion, cum Palæstinus esset, & in Palæstina viveret, uno tanto die vidit Hierosolymam, ut nec contemnere loca sancta propter viciniam, nec rursus Deum loco claudere videretur. Ab Hadriani temporibus usque ad imperium Constantini, per annos circiter centum octoginta, in loco resurrectionis simulacrum Jovis, in crucis rupe statua ex marmore Veneris, à gentibus posita colebatur, existimantibus persecutionis auctoribus, quod tollerent nobis fidem resurrectionis & crucis, si loca sancta

per idola polluissent . Bethlehem nunc nostram , & angustissimum orbis locum , de quo psalmista canit : Veritas de terra orta est , lucus inumbrabat Thamus , id est Adonidis ; & in specu , ubi quondam Christus parvulus vagiit Veneris amasius plangebatur . Quorsum , inquires , hæc tam longo repetita principio ? Videlicet ne quidquam fidei tuæ deesse putes , quia Hierosolymam non vidisti , nec nos idcirco meliores existimes , quod hujus loci habitaculo fruimur : sed sive hic sive alibi , æqualem te pro operibus tuis apud Dominum habere mercedem . Re vera , ut simpliciter motus mentis meæ fatear , considerans & propositum tuum & ardorem , quo sæculo renuntiasti , differentias in locis arbitror , si urbibus & frequentia urbium derelicta , in agello habites , & Christum quæras in solitudine , & ores solus in monte cum Jesu , sanctorumque tantum locorum vicinitatibus perfruaris : idest , ut & urbe careas , & propositum monachi non amittas . Quod loquor , non de Episcopis , non de Presbyteris , non de Clericis loquor , quorum aliud officium est , sed de monacho , & monacho quondam apud sæculum nobili ; qui idcirco pretium possessionum suarum ad pedes Apostolorum posuit , docens pecuniam esse calcandam , ut humiliter & secreto victitans , semper contemnat , quod semel contempsit . Si crucis & resurrectionis loca non essent in urbe celeberrima , in qua curia , in qua aula militum , in qua scorta , mimi , scurræ , & omnia sunt quæ solent esse in cæteris urbibus , vel si monachorum turbis solummodo frequentaretur , expetendum re vera hujuscemodi cunctis monachis esset habitaculum : nunc vero summæ stultitiæ est renunciare sæculo , dimittere patriam , urbes deferere , monachum profiteri , & inter majores populos periculosius vivere , quam eras victurus in patria . De toto huc orbe concurritur , plena est civitas universi generis hominum , & tanta utriusque sexus constipatio , ut quod alibi ex parte fugiebas , hic totum sustinere cogaris . Quia igitur fraternè interrogas per quam viam incedere debeas , revelata tecum facie loquar . Si officium vis exercere presbyteri : si Episcopatus te vel opus , vel honor fortè delectat ; vive in urbibus , & castellis , & aliorum salutem fac lucrum animæ tuæ : sin autem cupis esse , quod diceris , monachus , idest , solus ; quid facis in urbibus , quæ uti-

que non sunt solorum habitacula, sed multorum. Habeat unumquodque propositum Principes suos. Romani duces imitentur Camillos, Fabricios, Regulos, Scipiones. Philosophi proponant sibi Pythagoram, Socratem, Platonem, Aristotelem. Poetæ æmulentur Homerum, Virgilium, Menandrum, Terentium. Historici Thucydidem, Sallustium, Herodotum, Livium. Oratores Lyfiam, Gracchos, Demosthenem, Tullium: & ut ad nostra veniamus, Episcopi, & Presbyteri habeant in exemplum Apostolos, & Apostolicos viros, quorum honorem possidentes, habere nitantur & meritum. Nos autem habeamus propositi nostri Principes Paulos, Antonios, Julianos, Hilariones, Macarios: & ut ad scripturarum auctoritatem redeam, noster Princeps (a) Helias, noster Helisæus, nostri duces filii Prophetarum, qui habitabant in agris & solitudinibus, & faciebant sibi tabernacula propè fluentia Jordanis. De his sunt & illi filii Rechab, qui vinum & siceram non bibebant, qui morabantur in tentoriis, qui Dei per Hieremiam voce laudantur, & promittitur eis, quod non deficiet de stirpe eorum vir stans coram Domino. Hoc reor & septuagesimi Psalmi titulum significare. Filiorum Jonadab, & eorum qui primi in captivitatem ducti sunt. Iste est Jonadab filius Rachab, qui in Regnorum libro scribitur curram ascendisse cum Hieu. Et hujus filii sunt, qui in tabernaculis semper habitantes ad extremum, propter irruptionem Chaldaici exercitus, Hierosolymam intrare compulsi, hanc primi captivitatem sustinuisse dicuntur, quod post solitudinis libertatem urbe quasi carcere sunt reclusi. Obsecro itaque, te, ut quoniam sanctæ sororis tuæ ligatus es vinculo, & non penitus expedito pergis gradu, sive hic sive ibi, multitudines hominum, & officia, & salutationes, & convivia, veluti quasdam catenas fugias voluptatum. Sit vilis & vespertinus cibus, olera, & legumina: interdumque pisciculos pro summis ducas deliciis. Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non quærat magnopere, de quam pretio-

(a) Heliam, quem monachorum Principem tota fere antiquitas asserit, Fratres Carmelitæ peculiari ratione Parentem suum colunt; eique in Basilica

Vatic. Statuam marmoream posuerunt hac inscriptione: Uniusversus Carmelitarum Ordo Fundatori suo S. Helix Prophetae erexit anno D. 1727.

ejus cibis sterus conficiat. Quidquid post gulam non sentitur, idem tibi sit, quod panis, & legumina. Habes adversus Jovinianum libros de contemptu ventris & gutturis plenius differentes. Semper in manu tua sacra sit lectio. Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo sæpius dormiendum. Rumusculos, & gloriolas, & palpantes adulescentes, quasi hostes fuge. Pauperibus & fratribus, refrigeria sumptuum manu propria distribue. Rara est in hominibus fides. Non credis verum esse quod dico? cogita Judæ oculos: Humilitatem vestium tumentis animo non appetas. Sæcularium & maximè potentum consortium devita. Quid tibi necesse est ea videre crebrius, quorum contemptu monachus esse cœpisti? Soror præcipue tuæ matronarum declinet consortia. Nec inter sericas vestes & gemmas circumfidentium seminarum se sordidatam aut doleat, aut miretur: quia alterum propositi pœnitentia, alterum jactantiæ seminarium est. Cave ne quasi fidelis, & famosus tuorum quondam dispensator, alienam pecuniam distribuendam accipias. Intelligis quid loquar. Dedit enim tibi Dominus in omnibus intellectum. Habebo simplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos; & serpentis astutiam, ne aliorum supplanteris insidiis. Non multum distat in vitio, vel decipere posse, vel decipi Christianum. Quem senseris tibi aut semper aut crebro de nummis loquentem, excepta elemosyna, quæ indifferenter omnibus patet, institorem potius habeto, quam monachum. Præter victum, & vestitum & manifestas necessitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem canes comedant. Verum Christi templum anima credentis est: illam exorna: illam vesti, illi offer donaria, in illa Christum suscipe. Quæ utilitas est, parietes fulgere gemmis, & Christum in paupere fame periclitari? Jam non sunt tua quæ possides, sed dispensatio tibi credita est. Memento Ananiæ, & Saphiræ, illi sua timide servaverunt, tu considera ne Christi substantiam imprudenter effundas, id est, ne immoderato judicio rem pauperum tribuas non pauperibus, & secundum dictum prudentissimi viri, liberalitate liberalitas pereat. Noli respicere ad phaleras & nomina vana Catonum. Ego te, inquit, intus, & in cute novi. Esse Christianum, grande est, non videri: Et

nescio quomodo plus placent mundo, qui Christo displicent. Hæc non, sicut ajunt, Sus Minervam, sed ingreditentem pelagus, amicus amicum monui, malens à te facultatem meam requiri, quam voluntatem: ut in quo ego lapsus sum, tu firmo pergeres gradu. Librū tuum, quem pro Theodosio Principe prudenter ornatēque compositum transmisisti, libenter legi, & præcipue mihi in eo subdivisio placuit; cumque in primis partibus vincas alios, in penultimis teipsum superas. Sed & ipsum genus eloquii pressum est & nitidum, & cum Tulliana luceat puritate, crebrum est in sententiis: jacet enim (ut ait quidam) oratio, in qua tantum verba laudantur. Præterea magna est rerum consequentia, & alterum pendet ex altero. Quidquid assumpseris, vel finis superiorum, vel initium sequentium est. Felix Theodosius, qui a tali Christi oratore defenditur. Illustrasti purpuras ejus, & utilitatem legum futuris sæculis cōsecrasti. Maeste vertute (a) qui talia habes rudimenta, qualis exercitatus miles eris? O si mihi liceret istiusmodi ingenium non per Aonios montes, & Heliconis vertices, ut Poetę canunt, sed per Sion, & Itabyrium, & Sina excelsa ducere: si contingeret docere quæ didici, & quasi per manus mysteria tradere scripturarum: nasceretur nobis aliquid, quod docta Græcia non haberet. Audi ergo mi conserve, amice, germane ausculta paulisper, quo in scripturis sanctis calle gradiaris. Totum, quod legimus in divinis libris, nitet quidem. & fulget etiam in cortice, sed dulcius in medulla est. Qui edere vult nucleum, frangat nucem (b). Revela, inquit David, oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Si tantus Prophetæ tenebras ignorantiaē confitetur, quæ nos putas parvulos, & penè lactantes inscitiaē nocte circumdari? Hoc autem velamen non solum in facie Moyse, sed & in Evangelistis & apostolis positum est. Turbis Salvator in parabolis loquebatur, & contestans mysticum esse quod dicebatur, ajebat: Qui habet aures audiendi, audiat. Nisi aperta fuerint universa, quæ scripta sunt ab eo, qui habet clavem David, qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit: nullo alio referante pendentur. Si haberes hoc fun-

(a) Frequens, ac elegans apud omnes dictum, quo laudemus pariter, ac adhortemur aliquē. Unde Virgil. Maeste nova virtute puer, sic itur ad astra. (b) Est hoc proverbium Plauti.

fundamentum; immo si quasi extrema manus operi tuo induceretur, nihil pulchrius, nihil doctius, nihil dulcius, nihilque latinius tuis haberemus voluminibus. Tertullianus creber est in sententiis, sed difficilis in loquendo. B. Cyprianus instar fontis purissimi dulcis incedit & placidus, & cum totus sit in exercitatione virtutum occupatus, persecutionum angustiis de scripturis divinis nequaquam disseruit. Inclyto Victorinus martyrio coronatus, quod intelligit eloqui non potest. Lactantius, quasi quidam fluvijs eloquentiæ Tullianæ, utinam tam nostra confirmare potuisset, quam facile aliena destruxit. Arnobius inæqualis & nimius est, & absque operis sui partitione confusus. Sanctus Hilarius Gallicano cothurno attollitur, & cum Græciæ floribus adornetur, longis interdum periodis involuitur, & à lectione simpliciorum fratrum procul est. Taceo de cæteris, vel defunctis vel etiam adhuc viventibus, super quibus in utramque partem post alii judicabunt. Ad te ipsum veniam Symmisten(a), sodalem meum & amicum; amicum inquam meum antequam notum, & precabor, ne assentationem in necessitudine suspiceris: quin potius vel errare me exilimato, vel amore labi, quam amicum adulatione decipere. Magnum habes ingenium, & infinitam sermonis suppelleçilem: & facile loqueris & purè, facilitasque ipsa & puritas mixta prudentiæ est: capite quippe sano, omnes sensus vigent: huic prudentiæ & eloquentiæ si accederet vel studium, vel intelligentia scripturarum, viderem te brevi arcem tenere nostrorum, & ascendentem cum Jacob testa Sion, canere in domatibus, quod in cubilibus cognovisses. Accingere quæso, te accingere. Nihil sine magno labore vita dedit mortalibus. Nobilem(b) te Ecclesia habeat, ut prius senatus habuit, præpara tibi divitias, quas quotidie eroges, & numquam deficiant, dum viget ætas, dum nondum canis spargitur caput, antequam subeant morbi, tristisque senectus, Et labor, & diræ rapiat inclementia mortis. Nihil in te mediocre esse contentus sum: totum summum, totum perfectum desidero.

M 4

EPI-

(a) Symmistes ille dicitur, qui
iisdem initiatus est sacris.

(b) Ita ait, quia Paulinus ex
Senatore primum presbyter,

postmodum Nolani Ecclesiæ
Episcopus fuit. Quod nobilem
eum Ecclesia habuerit, testatur
etiã S. Aug. lib. 1. de Civ. Dei.

HIERONYMUS AD LÆTAM, DE INSTITUTIONE FILIÆ.

ARGUMENTUM.

Docet quomodo instituere filiam debeat: rogansque ut properè in Bethlehem ad aviam Paulam, & Eustochium amitam illam mittat, se magistrum parvulæ futurum pollicetur.

1. Cor. 7. **A**postolus Paulus scribens ad Corinthios, & rudem Christi ecclesiam sacris instruens disciplinis, inter cætera mandata hoc quoque proposuit, dicens: Si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum ea, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem; alioqui filii vestri immundi essent, nunc autem mundi sunt. Si cui fortè hætenus videbantur nimium disciplinæ vincula laxata, & præceptis indulgentia præceptoris, consideret domum patris tui, clarissimi quidem & eruditissimi viri, sed adhuc ambulantis in tenebris: & intelliget consilium Apostoli illuc profecisse ut radicis amaritudinem, dulcedo fructuum compensaret: & viles virgulæ balsama pretiosa sudarent. Tu es nata de impari(a) matrimonio, & de te & Toxotio meo Paula generata est. Quis hoc crederet ut Albinus pontificis neptis de repromissione martyris nasceretur? ut præsentem & gaudentem avo, parvulæ adhuc lingua balbutiens, Christi alleluja resonaret? ut virginem Christi in suo gremio nutriret senex? Et bene feliciterque expectavimus. Sancta & fidelis domus virum sanctificat infidelem. Jam candidatus est fidei, quem filiorum & nepotum credens turba circumdat. Ego puto etiam ipsum Iovem, si habuisset talem cognationem, potuisse in Christum credere. Despuat licet & irrideat epistolam meam, & me vel stultum vel insanum cla-

(a) *Impar matrimonium est fidelis cum infideli; hoc ab initio contradere ecclesia prohibet; contractum vero non dirimit, si infidelis cum fidele habitare consentit, 1. Corinth. 7.*

S. Aug. lib. 1. de adult. conjug. subindicat suo ævo dubitatum fuisse an ea disparitas impedimentum esset dirimens, & ipse natus est ex matrimonio S. Monica cum Ethnico.

clamitet: hoc & gener ejus faciebat, antequam crederet. Fiunt, non nascuntur Christiani. Auratum squalet Capitolum, fuligine & araneorum telis omnia Romæ templa cooperta sunt, movetur vrbs sedibus suis, & inundans populus ante delubra semiruta currit ad martyrum tumulos, si non extorquet fidem prudentia extorqueat saltem verecundia. Hoc Læta religiosissima in Christo filia dictum fit, ut non desperes parentis salutem, & eadem fide qua meruisti filiam, & patrem recipias, totiusque domus beatitudine perfruaris, sciens illud à Dño repromissum: *Quæ* Matt. 19
apud homines impossibilia, apud Deū possibilia sunt. Numquā fera conversio. Latro de cruce transiit in paradysum: *Nabuchodonosor rex Babylonis, post efferationem corporis* Dan. 4
& cordis, & belluarum in cremo convictum, mentem recepit humanam. Et ut omittam vetera, ne apud incredulos nimis fabulosa videantur, ante paucos annos propinquus vester Gracchus, nobilitatem patriciam sonans nomine, cum præfecturam gereret urbanam, nonne specum Mithræ (a), & omnia portentuosæ simulacra, quibus Corax (b), Niphus, Miles, Leo, Perses, Helios, Bromius pater initiantur, subvertit, fregit, exussit, & his quasi obsidibus antè præmissis, impetravit baptismum Christi & Solitudinem patitur & in urbe gentilitas; dii quondam nationum cum bubonibus & noctuis in solis culminibus remanserunt; vexilla militum, crucis insignia sunt. Regum purpuras, & ardentes diadematum gemmas, patibuli salutaris pictura condecorat. Jam & Ægyptius (c) Serapis Christianus factus est. Marnas (d) Gazæ luget inclusus, & eversionem templi jugiter pertremiscit. De India, Perfide, Æthiopia, monachorum quotidie turmas suscipimus. Deposuit pharetras Armenius: Hunni discunt psalterium: Scythiæ frigora fervent calore fidei, Getarum rutilus & flavus exercitus, ecclesiarum circumfert tentoria, & ideo forsitan contra nos æqua pugnant acie, quia pari religione confidunt. Penè lapsus sum ad
aliā

(a) <i>Persæ μίθραν solem vocant, eique bovem μαίναν.</i> (b) <i>Nomina Deorum, quorum simulacra Romæ colebantur.</i> (c) <i>Hieron. in Isa. 17. Serapis in Alexandria, & Marnæ</i>	<i>templum Gazæ in ecclesiis Domini surrexerunt.</i> (d) <i>Gaza est urbs Palæstinæ maritimæ, ubi Juppiter oppidanorum lingua Marnas dicitur colebatur.</i>

aliam materiam & currente rota, dum vrceum facere cogito, amphoram finxit manus, propositum enim mihi erat sanctæ Marcellæ & tuis precibus invitatum ad matrē, id est ad te, sermonem dirigere, & docere quomodo instituere Paulam nostram debeas; quæ prius Christo consecrata est, quā genita; quā antē votis, quā vtero concepisti. Vidimus aliquid tēporibus nostris de prophetalibus libris.

1. Reg. 1.

Anna sterilitatem alvi fecunditate mutavit; tu lu *tuosam* fecunditatem vitalibus liberis commutasti; Fidens loquor accepturam te filios, quæ primum fœtum Domino reddidisti. Ista sunt primogenita, quæ offeruntur in lege. Sic natus est Samuel; sic ortus Sampson est; sic Joannes Baptista ad introitum Mariæ exultavit & lusit. Audiebat enim verba Domini per os virginis pertonantis: & de utero matris in occursum ejus gestiebat erumpere. Igitur, quæ de repromissione nata est, dignam habeat ortu suo institutionem parentum. Samuel nutritur in templo: Joannes in solitudine preparatur. Ille sacro crine venerabilis est, vinum, & siceram non bibit; adhuc parvulus cum Domino sermocinatur: hic fugit urbes; zona pellicea cingitur; locustis alitur, ac melle silvestri: & in typum pœnitentiæ prædicandæ, tortuosissimi animalis (a) vestitur exuvijs. Sic erudienda est anima, quæ futura est templum Dei. Nihil aliud discat audire, nihil loqui, nisi quod ad timorem Dei pertinet. Turpia verba non intelligat, cantica mundi ignoret, adhuc tenera lingua psalmis dulcibus inbuatur. Procul sit ætas lasciva puerorum: ipsæ puellæ, & pedissequæ à secularibus consortiis arceantur, ne quod malè didicerint, pejus doceant. Fiant ei literæ vel buxæ (b), vel eburnæ, & suis nominibus appellentur: ludat in eis, ut & lusus ipse eruditio sit, & non solum ordinem teneat literarum, ut memoria nominum in canticum transeat, sed & ipse inter se crebrò ordo turbetur, & medijs vltima, primis media misceantur, ut eas non sono tantum, sed & visu noverit. Cum verò cœperit trementi manu stylum (c) in cera ducere, vel alterius superposita manu teneri, regantur articuli, vel in tabula

(a) Sic vocat camelum, cujus pilis S. Jo. Bapt. amiciebatur.

(b) Hæc cum seqq. mutuatus est Hieron. à Quintil. lib. instit.

(c) Veteres ceratis in tabulis instrumento quodā scribebant,

illudque stylum vocabant; unde dicendi genus stylū dicimus.

tabula sculpantur elementa : ut per eosdem sulcos inclusa marginibus trahantur vestigia , ut foras non queant evagari . Syllabas jungat ad præmium , & quibus illa etas deliniri potest, munusculis invitetur . Habeat & in discendo socias , quibus inuideat , quarum laudibus mordeatur . Non objurganda est , si tardior sit : sed laudibus excitandum est ingenium , ut & vicisse gaudeat , & victa doleat . Cavendum in primis , ne oderit studia : ne amaritudo eorum , præcepta in infantia ultra rudes annos transeat . Ipsa nomina per quæ consuevit paulatim verba contexere , non sint fortuita , sed certa , & coacervata de industria , Prophetarum videlicet atque Apostolorum , & omnis ab Adam Patriarcharum series , de Matthæo Lucaque descendat ; ut , dum aliud agit futuræ memoriæ præparetur . Magister probæ ætatis , & vitæ atque eruditionis est eligendus : nec puto , erubescet vir doctus id facere in propinqua vel nobili virgine , quod Aristotiles fecit in Philippi filio , ut ipse librariorum (a) utilitate initia traderet literarum . Non sunt contemnenda quasi parva , sine quibus magna consistere non possunt . Ipse elementorum sonus & prima institutio præceptorum aliter de erudito , aliter de rustico ore profertur ; unde & tibi est providendum ne ineptis blanditijs feminarum , dimidiata dicere verba sili consuecat , in auro atque purpura ludere : quorum alterum linguæ , alterum moribus officit : Ne discat in tenero , quod ei postea dediscendum est . Gracchorum eloquentiæ multum ab infantia sermo matris contulisse scribitur . Hortensii oratio inter paternos sinus coaluit . Difficulter erudit , quod rudes animi perbiberunt ; Lanarum conchyliis , quis in pristinum candorem revoçet ? Recens testa diu & saporem retinet & odorem , quo primum imbuta est . Græca narrat historia , Alexandrum potentissimum regem , orbisque domitorem , & in moribus & in incessu , Leonidis (b) pædagogi sui non potuisse carere vitiis , quibus adhuc parvulus fuerat infectus . Proclivis est enim malorum æmulatio : & quorum virtutes assequi nequeas , citò imitaris vitia . Nutrix ipsa non sit temulenta , non lasciva ,

- (a) Librarii prima olim literarum elementa pueros docebat . imbuit , quæ robustum quoque , & maximum regem ad illam institutionem puerili sunt prosecuta , Diog. & Quintil.
- (b) Leonides Alexandri pædagogus cum quibusdam vitiis

sciva, non garrula: habeat modestam gerulam, nutrimentum gravem. Cum avum viderit, in pectus ejus transfiliat, de collo pendeat; nolenti Alleluja decantet. Rapiat eam avia: patrem risibus agnoscat: sit omnibus amabilis, & universa propinquitas rosam ex se natam gaudeat. Discat statim, quam habeat & alteram aviam, quam amitam; cui imperatori, cui exercitui tyruncula nutriatur, illas desideret, ad illas tibi minitetur abscessum. Ipse habitus, & vestitus doceat eam, cui promissa sit. Cave ne aures ejus perfores: ne cerussa & purpurisso (a) consecrata Christo ora depingas, nec collum auro & margaritis premas; nec caput gemmis oneres, nec capillum irrufes (b), & ei aliquid de gehennæ ignibus auspiceris, habeat alias margaritas, quibus postea venditis, emptura est pretiosissimum margaritum. Prætextata, nobilissima quondam scēmina, jubente viro Hymmettio, qui patruus Eustochij virginis fuit, habitum ejus cultumque mutavit, & neglectum crinem mundano more texuit sibi, vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium: & ecce tibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se angelum terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Tu ne ausa es viri imperium præferre Christo? tu caput virginis Dei, tuis sacrilegis atrectare manibus? quæ jam nunc arefcent, ut sentias excruciatam quid feceris: & finito mense quinto ad inferna duceris: sin autem perseveraveris in scelere, & marito simul orbaberis & filiis. Omnia per ordinem expleta sunt, & feram miseræ pœnitentiam velox signavit interitus. Sic ulciscitur Christus violatores templi sui, sic gemmas & pretiosissima ornamenta defendit. Et hoc retuli, non quodd insultare velim calamitatibus infelicium; sed ut moneam, cum quanto metu & cautione fervare debeas, quod Deo spondidisti. Heli sacerdos offendit Deum ob vitia liberorum. Episcopus fieri non potest, qui filios habuerit luxuriosos, non subditos. At & contrario de muliere scribitur, quod salva fiet per filiorum generationem, si permanserit in fide, & caritate, & sanctificatione cum pudicitia. Si perfecta ætas & sui

1. Reg.

1. Tim. 3

(a) Multa habes in hanc rem sacrilego contēptu crines tuos apud Tertull. lib. de cultu fg- inficis malo præfagio futuro- min. & S. Cypr. de hab. Virg. rum capitulos jam tibi flam-
(b) S. Cypr. audaci conatu, & meos auspicas.

juris, imputatur parentibus : quanto magis lactens & fragilis, quæ juxta sententiam Domini ignorat dextram & sinistram, id est boni & mali differentiam ? Si sollicita, provides, ne filia percutiatur à vipera, cur non eadem cura provideas, ne feriaturn à malleo (a) universæ terræ ? ne bibat de aureo calice Babylonis ? ne egrediatur cum Dina, & velit videre filias regionis alienæ ? ne ludat pedibus ne trahattunicas ? Venena non dantur, nisi melle circumlita: & vitia non decipiunt, nisi sub specie umbræque virtutum. Et quomodo inquires, peccata patrum, filiis non redduntur, nec filiorum parentibus, sed anima quæ peccaverit ipsa morietur ? Hoc de his dicitur, qui possunt sapere, de quibus in Evangelio scriptum est: *Etatem habet, loquatur pro se: qui autem parvulus est, sapit ut parvulus, donec ad annos sapientiæ veniat, & Pythagoræ litera Y (b) eum perducatur ad bivium, tam bona ejus quam mala parentibus imputantur. Nisi fortè existimas christianorum filios, si baptisma non receperint, ipsos tantum reos esse peccati, & non etiam scelus referri ad eos qui dare noluerint, maxime eo tempore, quo contradicere non poterant, qui accepturi erant: sicut è regione salus infantium, majorum lucrum est. Offerre necne, filiam potestatis tuæ fuit: quamquam alia sit tua conditio, quæ prius eam voluisti quam conciperes: ut autem oblata non negligas, ad periculum tuum pertinet. Qui claudam, & mutilam, & qualibet sorde maculatam obtulerit hostiam, sacrilegij reus est: quanto magis qui partem corporis sui, & illibatæ animæ puritatem regis amplexibus parat, si negligens fuerit, punietur ? Postquam grandiuscula esse cœperit, & in exemplum sponsi sui crescere sapientia, ætate & gratia apud Deum & homines, pergat ad templum veri patris cum parentibus suis, sed cum illis non egrediatur è templo. Quærant eam in itinere sæculi inter turbas & frequentiam propinquorum, & nusquam alibi reperiant, nisi in adyto scripturarum, Prophetas & Apostolos de spiritualibus nuptijs sciscitantem. Imitetur Mariam, quam Gabriel solam in cubiculo suo*

repe-

- (a) Id est diabolo, alludit ad *significavit nobis duas esse*
Her. 50. vide Orig. ibid. Hom. 3 *propositas vias, quarum dex-*
 (b) Pythagoras per Y literam, *tra nos ad virtutem invita-*
quæ in duas partes dividitur, ret, sinistra verd vitii pateret

reperit, & ideo forsitan timorè perterrita est, quia virum, quæ non solebat aspexit. Amuletur eam, de qua dicitur: Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus; Loquatur & ipsa electo charitatis jaculo vulnerata: Introduxit me rex in cubiculum suum. Numquam exeat foras, ne inveniant eam, qui circumeunt civitatem, ne percutiant, & vulnerent, & auferant theristrum (a) pudicitia, & nudam in sanguine derelinquant, quin potius cum aliquis ostium ejus pulsaverit, dicat: Ego murus, & vbera mea turris, lavi pedes meos, non possum inquinare eos. Non vescatur in publico, id est in parentum convivio, ne videat cibos quos desideret. Et licet quidam putent majoris esse virtutis, præsentem contemnere voluptatem: tamen ego arbitror securioris continentia esse, nescire quod quæras. Legi quondam in scholis puer: Agrè reprehendas, quod finis consuescere. Discat jam nunc & vinum non bibere, in quo est luxuria. Ante annos robustæ ætatis, periculosa est teneris gravis abstinencia; usque ad id tempus si necessitas postulaverit, & balneas adeat, & vino utatur modico propter stomachum, & carniū edulio sustentetur, ne prius deficient pedes, quam currere incipiant. Et hoc dico juxta indulgentiam, non juxta imperium, timens debilitatem, non docens luxuriam: alioqui, quod Judaica superstitio ex parte facit in rejectione quorundam animalium atque escarum, quod & Indorum (b) Brachmani, & Ægyptiorum Gymnosophistæ in polentæ, & orizæ, & pomorum solo observant cibo, cur virgo Christi non faciat in toto? Si tanti vitrum, quare non majoris sit pretii margaritum? Quæ nata est ex promissione, sic vivat, ut illi vixerunt, qui de repromissione generati sunt, æquali gratia æquum habeat & laborem. Surda sit ad organa: tibia, lyra, cithara, cur facta sint nesciat. Reddat tibi pensum quotidie de scripturarum floribus carptum. Ediscat Græcorum versuum numerum. Sequatur statim & Latina cruditio, quæ si non ab initio os tenerum composue-

rit,

(a) Vox Græca velum designans, quo matronæ vultum ab æstivis solis caloribus cōtegentes defendebant. LXX. illud cant. 5. tulerunt pallium meum habent theristrum.

(b) Brachmanes philosophi erant apud Indos, qui mira ciborum abstinencia vivebāt. Gymnosophistæ verd in Ægypto, qui à vino, & omni carnis genere abstinabant.

rit, In peregrinum sonum lingua corrumpitur, & exter-
nis vitiis sermo patrius sordidatur. Te habeat magistram,
te rudis miretur infantia. Nihil in te & in patre suo vi-
deat, quod si fecerit, peccet. Mementote vos parentes
virginis, magis eam exemplis doceri posse, quàm voce.
Citò flores pereunt, citò violas, & lilium, & crocum,
pestilens aura corrumpit. Nusquam absque te proce-
dat in publicum: basilicas martyrum & ecclesias sine
matre non adeat. Nullus ei juvenis, nullus cincinnatus
arrideat. Vigiliarum dies & solemnes pernoctationes sic
virguncula nostra celebret, ut ne transversum quidem
unguem à matre discedat. Nolo de ancillulis suis aliquam
plus diligat, cujus crebrò auribus insusurret. Quidquid
uni loquitur, hoc omnes sciant. Placeat ei comes, non
compta, neque formosa, atque lasciva, quæ liquido guttu-
re carmen dulce moduletur, sed gravis, pallens, sordi-
data, subtristis. Præponatur ei probæ fidei, ac morum &
pudicitæ virgo veterana, quæ illam doceat, & assuescat
exemplo ad orationem & psalmos nocte consurgere, ma-
nè hymnos canere, tertia, sexta, nona hora stare in acie
quasi bellatricem Christi, accensaque lucerna reddere sa-
crificium vespertinum. Sic dies transeat, sic nox inveniat
laborantem; orationi lectio, lectioni succedat oratio;
breve videbitur tempus, quod tantis operum varietati-
bus occupatur. Discat & lanam facere, tenere colum,
ponere in gremio calathum, rotare fusum, stamina polli-
ce ducere. Spernat bombycum telas, Serum vellera, &
aurum in fila lentescens. Talia vestimenta paret, quibus
pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur. Ci-
bus ejus olusculum sit, & similia, raroque pisciculi. Et
ne gulæ præcepta longius traham, de quibus in alio loco
plenius sum locutus, sic comedat, ut semper esuriant; ut
statim post cibum possit legere, orare, & psallere. Di-
splicent mihi, in teneris maximè ætatibus, longa & im-
moderata jejunia, in quibus junguntur hebdomades, oleum
in cibo ac poma vetantur. Experimento didici, asellum
in viâ cum lassus fuerit diverticula quærere. Faciant hoc
cultores Isidis (a) & Cybeles, qui gulosa abstinentia pha-
sides aues ac fumantes turtures vorant, ne scilicet cerea-
lia

(a) *Ægyptii erant, & Galli junia phasianis carnis res-
vocabantur; hi post longa je- ciebantur.*

lia dona contaminent . Hoc in perpetuo jejunio sit præceptum , ut longo itineri vires perpetes suppetant , ne in prima mansione currentes , in mediis corruamus . Cœterum ut antè scripsi , in quadragesima continentia vela pandenda sunt , & tota aurigæ retinacula equis laxanda , properantibus , quamquam alia sit conditio sæcularium , alia virginum & monachorum . Sæcularis homo in quadragesima ventris ingluviem decoquit , & in cochlearum morem succo victitans suo , futuris dapibus ac saginæ aqualiculum parat . Virgo & monachus sic in quadragesima suos dimittant equos , ut sibi meminerint semper esse currendum : finitus labor major , infinitus moderatior est , ibi enim respiramus , hic perpetuò incedimus . Si quando ad suburbana pergis , domi filiam non relinquant , nesciat sine te , nec possit vivere : & cum sola fuerit pertimescat . Non habeat colloquia sæcularium , & malarum virginum contubernia . Non intersit nuptijs fervulorum , neque perstreptentis lusibus misceatur . Scio præcepisse quosdam , ne virgo Christi cum eunuchis lavet , nec cum maritatis fœminis : quia alii non deponant animos virorum , aliæ tumentibus uteris præferant fœditatem : mihi omnino in adulta virgine lavacra displicent , quæ se ipsam debet erubescere & nudam videre non posse , si enim vigiliis & jejuniis macerat corpus suum , & in servitutem redigit : si flammam libidinis & incentiva ferventis ætatis extinguere cupit continentia frigore : si appetitis sordibus turpare festinat naturalem pulchritudinem : cur è contrario balnearum fomentis sopitos ignes suscitatur ? Pro gemmis & serico divinos codices amet , in quibus non auri & pellis Babylonice vermiculata pictura , sed ad fidem placeat emendata & erudita distinctio . Discat primò psalterium , his se canticis avocet , & in proverbiiis Salomonis erudiatur ad vitam . In Ecclesiaste consuecat , quæ mundi sunt calcare : In Job virtutis & patientiæ exempla sectetur . Ad Evangelia transeat , numquam ea positura de manibus : Apostolorum Acta & Epistolas , tota cordis imbibat voluntate : Cumque pectoris sui cellarium his opibus locupletaverit , mandet memoriæ Prophetas , Heptateuchum , & Regum & Paralypomenon libros , Esdræ quoque & Esther volumina . Ad ultimum sine periculo discat Canticum canticorum : ne si in exordio legerit , sub

car-

carnalibus verbis spiritualium nuptiarum epithalamium, non intelligens vulneretur. Caveat omnia apocrypha (a), & si quando ea non ad dogmatum veritatem, sed ad signorum reverentiam legere voluerit, sciat non eorum esse, quorum titilis prænotantur, multaque his admixta vitiosa, & grandis esse prudentiæ, aurum in luto quærere. Cypriani opuscula semper in manu teneat. Athanasij epistolas, & Hilarij libros inoffenso decurrat pede. Illorum tractatibus, illorum delectetur ingeniis, in quorum libris pietas fidei non vacillet. Cæteros sic legat, ut magis judicet, quàm sequatur. Respondebis: Quomodo hæc omnia mulier sæcularis, in tanta frequentia hominum, Romæ custodire poterò? Noli ergo subire onus, quod ferre non potes: sed postquam ablaçtaveris eam cum Isaac, & vestieris cum Samuel, mitte auiæ & amitæ. Redde pretiosissimam gemmam: cubiculo Mariæ, & cunis Jesu vagientis impone. Nutriatur in monasterio: sit inter virginum choros: jurare non discat: mentiri sacrilegium putet: nesciat sæculum: vivat angelicè: sit in carne sine carne: omne hominum genus sui simile putet. Et ut cætera taceam, certè teliberet servandi difficultate, & custodiæ periculo. Melius tibi est desiderare absentiam, quam pavere ad singula, quid loquatur, cum quo loquatur, cui annuat, quem libenter aspiciat. Trade Eustochio parvulam, cujus nunc & ipse vagitus pro te oratio est: trade, comitem sanctitatis futuram hæredem; illam videat, illam amet, illam primis miretur ab annis, cujus sermo, & incessus, & habitus doctrina virtutum est. Sit in gremio aviæ, quæ repetat in nepte, quidquid præmisit in filia: quæ longo usu didicit nutrire, fervare, docere virgines; in cujus coronam centenarij quotidie numeri cassitas texitur. Felix virgo, felix Paula Toxotij, quæ per aviæ amitæque virtutes nobilior est sanctitate quam genere. O si tibi contingeret videre socrum, & cognatam tuam, & in parvis corpusculis ingentes animos intueri: pro insita tibi pudicitia non ambigerem, quin præcederes filiam, & primam Dei sententiam secunda Evangelij

N lege

(a) *Vox Græca à verbo apocrypto, absconde. 1. libri quorum veri authores ignorantur apocryphi dicuntur. 2. qui in canone SS. scripturarum non recensentur. 3. hereticorum libri hæresibus scatentes. Vide Calmet.*

lege mutares : nec tu parvi penderes aliorum desideria , liberorum , sed te ipsam magis offerres Deo . Sed quia tempus est amplexandi , & tempus longè fieri à complexibus : & uxor non habet potestatem corporis sui , & unusquisque , in qua vocatione vocatus est , in ea permaneat in Domino : & qui sub iugo est , ita debet currere , ne in luto comitem derelinquat : totum redde in sobole , quod in te interim distulisti . Anna filium , quem Deo voverat , postquam obtulit in tabernaculo , numquam recepit , indecens arbitrata , ut futurus Propheta in ejus domo crederet , quæ adhuc alios filios habere cupiebat . Denique postquam concepit & peperit , non est ausa ad templum accedere , & vacua apparere coram Domino , nisi prius redderet quod debebat : talique immolato sacrificio , reversa domum , quinque liberos sibi genuit , quia primogenitum Deo peperat . Miraris felicitatem sanctæ mulieris ? imitare fidem , ipse , si Paulam miseris , & magistrum me & nutricium spondeo , gestabo humeris , balbutientia senex verba formabo , multo gloriosior mundi philosopho(a), qui non regem Macedonum , Babylonio perituro veneno , sed ancillam & sponsam Christi erudiam regnis cœlestibus offerendam .

EPISTOLA XVI.

HIERONYMUS AD GAUDENTIUM ;
DE PACATULÆ INFANTULÆ
EDUCATIONE.

A R G U M E N T U M .

Gaudentii precibus motus , docet quomodo Pacatulæ infantis , virginitati jam destinatæ tenera ætas sit instruenda .

CAusa difficilis , parvulæ scribere , quæ non intelligit quid loquaris , cujus animum nescias : de cujus voluntate periculosè promittas , ut secundum præclari oratoris exordium , spes in ea magis laudanda sit , quàm res . Quid enim horteris ad continentiam , quæ placentas desiderat : quæ in sinu matris garrula voce balbutit : cui dulciora sunt mella , quàm verba : audiat profunda Apostoli , quæ anilibus magis fabulis delectatur :

(a) Aristotelè intelligis Magistrum Alexandri Magni .

tur : Prophetarum ænigmata sentiat , quam tristior gerulæ vultus exagitat : Evangelij intelligat majestatem , ad cujus fulgura omnis mortalium sensus hebetatur : Ut parenti subiciatur horter , quæ manu tenera ridentem verberat matrem? Itaque Pacatula nostra hoc epistolium post lectura suscipiat : interim modo literarum elementa cognoscat , jungat syllabas , discat nomina , verba confociet , atque ut voce tinnula ista meditetur , proponantur ei crustula (a) , mulsæ , præmia : & quidquid gustu suave est , quod vernat in floribus , quod rutilat in gemmis , quod blanditur in pupis (b) , acceptura festinet ; interim & tenero tentet pollice fila ducere , rumpat sæpe stamina , ut aliquando non rumpat , post laborem lusus gestiat , de matris pendeat collo , rapiat oscula propin quarum , Psalmos mercede decantet , amet quod cogitur discere : ut non opus sit , sed delectatio , non necessitas , sed voluntas . Solent quædam cum futuram virginem sponponderint , pulla tunica eam induere , & furvo operire pallio , auferre lintheamina , nihil in collo , nihil in capite auri sinere : revera bono consilio , ne habere discat in tenero , quod postea ponere compellatur . Aliis vero è contra videtur . Quid enim ajunt , si ipsa non habuerit , habentes alias non videbit ? *Φιλόκοσμος* genus femineum est : multasque etiam insignis pudicitia , quamvis nulli virorum , tamen sibi scimus libenter ornari ; quin potius habendo fatietur , & cernat laudari alias , quæ ista non habeant : meliusque est , ut satiatæ contemnat , quam non habendo habere desideret . Tale vero quid & Israelitico fecisse vides populo Dominum ,

Exod. 16.

- N 2 fau-
- (a) *Melliti genus panis est , in subtiles quasdam , & variegatas laminas incisi .* *puellasque olim vocabat ; quod etiã hodie servatur ; hinc imaguncule eorum pupæ etiã nunc dicuntur ; his pueri delectantur .*
- (b) *Pupos , & pupas , pueros .*

Lev. 2.

Hier. 15.

fauces, & postea felle amarius invenitur, unde & in Domini sacrificiis mel non offerunt, ceraque contempta, quæ mellis hospitium est, oleum accenditur in templo Dei, quod de amaritudine exprimitur olivarum. Pascha quoque cum amaritudinibus comedi in azymis sinceritatis & veritatis jubetur: quas qui habuerit, in sæculo persecutionem sustinebit, unde & Propheta mysticè cantat: Sedebam solus, quia amaritudine repletus sum. Quid igitur? Luxuriandum est in adolescentia, ut postea luxuria fortius contemnatur? Absit verò, inquit. Unusquisque enim in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Circumciscus quis, idest virgo vocatus est, non adducat præputium, hoc est, non quærat pelliceas tunicas nuptiarum, quibus Adam ejectus de paradiso virginittis, indutus est. In præputio qui vocatus est, hoc est habens uxorem & matrimonii pelle circumdatus, non quærat virginittis & æternæ pudicitie nuditatem, quam semel habere desivit, sed utatur vase suo in sanctificatione, & pudicitia; bibatque de fontibus suis; & non quærat cisternas luparum dissipatas, quæ purissimas aquas pudicitie continere non possunt; unde & idem Paulus in eodem capitulo, de virginittate & nuptiis disputans servos carnis vocat in matrimonio constitutos, liberos eos qui absque iugo nuptiarum tota Domino serviunt libertate. Quod loquimur, non in universum loquimur, sed in parte tractamus, nec de omnibus, sed quibusdam dicimus; ad utrumque enim sexum, non solum ad vas infirmum, noster sermo dirigitur. Virgo es, quid te mulieris delectat societas? quid fragilem & subtilem ratem magnis committis fluctibus, & grande periculum navigationis incertæ securus ascendis. Nescis quid desideres, & tamen sic ei jungeris, quasi aut ante desideraveris, aut ut levissimè dicam, postea desideraturus sis. Sed ad ministerium iste fuxus est aptior. Elige ergo anum deformem, elige probatæ in Domino continentie, quid te adolescentula, quid pulchra, quid luxuriosa delectat? Uteris balneis, cute nitida, rubicundis genis incedis, carnibus vesceris, affluis divitiis, pretiosa veste circumdaris: & juxta serpente mortiferum secure dormire te credis? At non habitas in eodem hospitio. In nocte dumtaxat: cæterum totos dies in hujus confabulatione consumis. Quare solus cum

sola, & non cum arbitris sedes, ut cum ipse non pecces aliis peccare videaris, ut exemplo sis miseris, qui nominis tui auctoritate delinquant? Tu quoque virgo, vel vidua, cur tam longo sermone viri retineris? cur cum solo relicta non metuis? saltem alui te & vesicæ cogat necessitas, ut ex eas foras: ut deseras in hac re cum cum quo licentius, quam cum germano, multo inverecundius, quam cum marito egisti. Sed de scripturis sanctis aliquid interrogas. Interroga publice, audiant pedisequæ, audiant comites tuæ. Omne quod manifestatur, lux est: Bonus sermo secreta non quærit, quin potius delectatur laudibus suis, & testimonio plurimorum. Magister egregius contemnit viros, despicit fratres, & in unius mulierculæ secreta eruditione desudat. Declinavi parumper de mea disputatione aliorum occasione, & dum infantem Pacatulam instituo, immo nutrio, & multarum subito mihi male pacatarum bella suscepi, revertar ad propositum. Sexus femineus suo jungatur sexui: nesciat, immo timeat cum pueris ludere. Nullum impudicum verbum nquerit: & si fortè in tumultum familiæ discurrentis aliquid audiat, non intelligat. Matris nutum pro verbis ac monitis, & pro imperio habeat. Amet ut parentem, subiiciatur ut dominæ, timeat ut magistrā. Cum autem virgunculam rudem, & edentulam septimus ætatis annus exceperit, & cœperit erubescere, scire quid taceat, dubitare quid dicat: discat memoriter psalterium & usque ad annos pubertatis libros Salomonis, Evangelia, Apostolos, & Prophetas sui cordis thesaurum faciat; nec liberius procedat ad publicum, nec semper ecclesiarum quærat celebritatem: in cubiculo suo totas delicias habeat, numquam juvenculos, numquam cincinnatos videat: vocis dulcedines per aures animam vulnerantes, puellarumque lascivia repellatur, quæ quanto licentius adeunt, tanto difficilius evitantur: & quod didicerunt, secreto docent, inclusamque Danaen (a) vulgi sermonibus violant. Sit ei magistra comes, pædago custos, non multo vino dedita, non juxta Apostolorum otiosa, atque verbosa, sed

1. Tim. 1

N 3

so-

(a) Hanc Acrisius pater, ne violeretur, gregē inclusit turri, ac Juppiter ejus amore captus in speciem imbris aurei se trans-

formavit, & per impluvium in puellæ gremium descendens, eam supravit. Hic nota pudicitiam optime custoditam violari.

sobria, gravi, lanifica, & ea tantum loquens, quæ animum puellarem ad virtutem instituant. Ut enim aqua in areola digitum sequitur præcedentem, ita ætas mollis & tenera in utramque partem flexibilis est, & quocumque duxeris trahitur. Solent lascivi & comptuli juvenes blandimentis, affabilitate, munusculis aditum sibi per nutrices aut alumnas quærere, & cum clementer intraverint, de scintillis incendia concitare, paulatimque proficere ad impudentiam, & nequaquam posse prohiberi, illo in se versiculo comprobato: Ægre reprehendas, quod finis consuescere. Pudet dicere, & tamen dicendum est: Nobiles feminae, quæ nobiliores habuere neglectui procos, vilissimæ conditionis hominibus & servulis copulantur, ac sub nomine religionis, & umbra continentiae, interdum deferunt viros Helenæ (a), sequuntur Alexandros, nec Menelaos pertimescunt. Videntur hæc, planguntur, & non vindicantur: quia multitudo peccantium peccandi licentiam subministrat. Pro nefas, orbis terrarum ruit, in nobis peccata non ruunt. Urbs incluta, & Romani imperii caput, uno hausta est incendio: nulla est regio, quæ non exules Romanos habeat: in cineres ac favillas sacræ quondam ecclesiæ conciderunt, & tamen studemus avaritiæ. Vivimus quasi altera die morituri, & ædificamus, quasi semper in hoc sæculo victuri. Auro parietes, auro fulgent capita columnarum, & nudus atque esuriens ante fores nostras Christus in paupere moritur. Legimus Aaron pontificem isse obviam furentibus flammis, & accenso thuribulo, Dei iram cohibuisse: stetit inter mortem, & vitam sacerdos magnus: nec ultra vestigia ejus ignis procedere ausus est. Moyse loquitur Deus: Dimitte me, & delebo populum istum. Quando dicit, Dimitte me, ostendit se teneri posse, ne faciat quod minatus est. Dei enim potentiam servi preces impediabant. Quis putas ille sub cælo est, qui nunc iræ Dei possit occurrere? qui obviare flammis? & cum Apostolo dicere: Optabam ego anathema esse pro fratribus meis? Pereunt cum pastoribus greges: quia sicut populus sic sacerdos. Moyse compassionis loquebatur affectu: Si dimittis populo huic, dimitte:

Lev. 10.

Exod. 32.

Rom. 9.

Esa. 34.

Exod. 32.

(a) Ex Virgilio notum est quod Helena relicto Menelao viro Troja diruta fuerit. Causa Alexandri Priami filium secuta sit; eamque ob causam Troja diruta fuerit. Causa mali tanti semina sola fuit.

te: sin autem, dele me de libro tuo. Vult perire cum pereuntibus, nec propria salute contentus est. Gloria quippe regis, multitudo populi. His Pacatula nostra nata est temporibus: inter hæc crepundia primam carpit ætatem, antè lachrymas scitura, quam risum; prius fletum sensura quam gaudium; nec dum introitus, jam exitus; ealem semper putet fuisse mundum: nesciat præterita, fugiat præsentia, futura desideret. Hæc ut tumultuario sermone dictarem, & post neces amicorum, luctumque perpetuum infanti senex longo postliminio scriberem, tua Gaudenti frater, impulit charitas: maluique parum quam nihil omnino poscenti dare; quia in altero voluntas oppressa luctu, in altero amicitie dissimulatio est.

EPISTOLA XVII.

HIERONYMUS AD EUSTOCHIUM
DE CUSTODIA VIRGINITATIS.

ARGUMENTUM.

Docet, quomodo custodire virginitatem debeat: eosque qui castitatis specie ventri, avaritiæque inserviunt, acriter interea reprehendit.

Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. In quadagesimo quarto psalmo Deus ad animam loquitur humanam, ut, secundum exemplum Abrahamæ, exiens de terra sua, & de cognatione sua, relinquat Chaldæos, qui quasi dæmonia interpretantur, & habitet in regione viventium, quam alibi propheta suspirat, dicens: Credo videre bona Domini in terra viventium. *Ps. 16.* Verum non sufficit tibi exire de terra tua nisi obliviscaris populi tui, & domus patris tui; ut, carne contempta, sponsi jungaris amplexibus. Ne respexeris, inquit, retro: nec steteris in omni circa regione, sed in monte salvum te fac, ne fortè comprehendaris. *Gen. 19.* Non expedit apprehenso aratro, respicere post tergum, nec de agro reverti domum; nec post Christi tunicam, ad tollendum aliud vestimentum tecto descendere. *Matt. 24* Grande miraculum: Pater filiam cohortatur, ne meminerit patris sui. Vos de patre diabolo estis, & desideria patris vestri *Iean. 8.*

1. Io. 3. vultis facere , dicitur ad Judæos . Et alibi : Qui facit peccatum , de diabolo est . Tali primum parente generati , nigri fumus ; & post pœnitentiam , necdum culmine virtutis ascenso , dicimus : Nigra sum , sed speciosa filia Jerusale-
Cant. 1. lem . Exivi de domo infantia: meæ : oblita sum patris mei ,
Pf. 44. renascor in Christo . Quid pro hoc mercedis accipio ? Sequitur : Et concupiscet rex decorem tuum . Hoc ergo illud magnum est sacramentum ; Propter hoc relinquet homo patrem , & matrem , & adhærebit uxori suæ : & erunt ambo , jam non , ut ibi , in vna carne , sed in uno spiritu . Non est sponsus tuus arrogans , non superbus , Æthiopissam duxit uxorem . Statim ut volueris sapientiam audire veri Salomonis , & ad eum veneris , confitebitur tibi cuncta quæ novit , & inducet te rex in cubiculum suum & mirum in modum , colore mutato , sermo tibi ille conveniet : Quæ est ista , quæ ascendit dealbata ? Hæc idcirco ,
Cant. 3. domina mi Eustochium , scribo (dominam quippe vocare debeo sponsam Domini mei) ut ex ipso principio lectionis agnosceres , non me nunc laudem virginittatis esse dicturum , quam probasti optimam , & consecuta es ; nec enumeraturum molestias nuptiarum , quomodo uterus intumescat , infans vagiat , cruciet pellex , domus cura sollicitet , & omnia , quæ putantur bona , mors extrema præcidat : habent enim & maritata ordinem suum , honorabiles nuptias , & cubile immaculatum : sed ut intelligeres tibi exeunti de Sodoma , timendum esse Lot vxoris exemplum . Nulla est enim in hoc libello adulatio : adulator quippe , blandus inimicus est . Nulla erit rhethorici pompa sermonis , quæ te etiam inter angelos statuât , & beatitudine virginittatis exposita , mundum subiiciat pedibus tuis . Nolo tibi venire superbiam de proposito , sed timorem . Onusta incedis auro : latro tibi vitandus est . Stadium est hæc vita mortalibus : hic contendimus , ut alibi coronemur . Nemo inter serpentes , & scorpiones securus ingreditur . Et inebriatus est , inquit Dominus ,
2/a. 34. gladius meus in cœlo : & tu pacem arbitraris in terra ,
Eph. 6. quæ tribulos generat , & spinas , quam serpens comedit ? Non est nobis colluctatio adversus carnem , & sanguinem , sed adversus principatus , & potestates hujus mundi , & rectores harum tenebrarum , adversus spiritualia nequitiæ in cœlestibus . Magnis inimicorum circumdamur agminibus ,

nibus, hostium plena sunt omnia. Caro fragilis, & cinis futura post modicum, pugnat sola cum pluribus. Cum ^{1. Jan. 14.} autem fuerit dissoluta; & venerit princeps mundi hujus; ^{Pf. 92.} & invenerit in ea nihil: tunc secura audies per prophetam: Non timebis à timore nocturno: A sagitta volante per diem, à negotio perambulante in tenebris, ab incurfu, & demonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis; ad te autem non appropinquabunt. Quod si eorum te multitudo turbaverit; & ad singula incitamenta vitiorum cœperis æstare; & dixerit tibi cogitatio tua: Quid faciemus? Respondebit tibi Heliæus: Noli timere, quia plures nobiscum sunt, quam cum illis: & orabit, & dicet: Domine aperi oculos puellæ tuæ, ut videat: & apertis oculis videbis igneum currum, qui te ad exemplum Heliæ in astra sustollat; & tunc ^{4. Reg. 6.} læta cantabis: Anima nostra, sicut passer, erepta est de laqueo venantium: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Quamdiu hoc fragili corpore detinemur; quamdiu habemus thesaurum istum in vasis fictilibus: & concupiscit spiritus adversus carnem, & caro adversus spiritum: nulla est certa victoria. Adversarius noster diabolus, tamquam leo rugiens aliquem devorare quærens, circumit. Posuisti, ait David, tenebras, & facta est nox. In ipsa pertransibunt omnes bestię silvæ: Catuli leonum rugientes ut rapiant, & quærant à Deo escam sibi. Non quærit diabolus homines infideles: non eos, qui foris sunt, & quorum carnes rex Assyrius in olla succendit, de ecclesia Christi rapere festinat. Escæ ejus secundum Abacuc electæ sunt. Job subvertere cupit, & devorato Juda, ad cribrandos apostolos expetit potestatem. Non venit Salvator pacem mittere super terram, sed gladium. Cecidit Lucifer, qui mane oriebatur: & ille qui in paradiso deliciarum nutritus est, meruit audire: Si exaltatus fueris ut aquila, inde detraham te, dicit Dominus. Dixerat enim in corde suo: Super sidera cœli ponam sedem meam, & ero similis altissimo. Unde quotidie ad eos qui per scalam Jacob somniantis descendunt, loquitur Deus: Ego dixi, Dij estis, & filii altissimi omnes: vos autem sicut homines moriemini, & tamquam unus de principibus cadetis: Cecidit enim primus diabolus, & cum stet Deus in synagoga Deorum, in mediis autem Deos discernit. Apo-
stolus

stolus iis, qui Dii esse desinunt, scribit: Ubi enim in vobis sunt dissensiones, & æmulationes: nonne homines estis, & secundum hominem ambulatis? Si Apostolus, vas electionis, & separatus in evangelium Christi, ob carnis aculeos & incentiva vitiorum reprimat corpus suum, & servituti subiicit, ne aliis prædicans ipse reprobis inveniatur, & tamen videt aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, & captivum se in legem duci peccati: si post nuditatem, jejunia, fames, carcerem, flagella, supplicia, in semetipsum reversus exclamat: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus! tu te putas securam esse debere? Cave quæso, ne quando de te dicat Deus: Virgo Israel cecidit, & non est, qui suscitet eam. Audenter loquar. Cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de pœna, sed non vult coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam, ne in nobis etiam compleatur. Virgines bonæ deficient. Observa, quid dicat, Et virgines bonæ deficient: quia sunt & virgines malæ. Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Perit ergo & mente virginitas. Istæ sunt virgines malæ, virgines carne, non spiritu, virgines stultæ, quæ oleum non habentes excluduntur à sponso. Si autem & illæ, quæ virgines sunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non salvantur: quid fiet illis, quæ prostituerunt membra Christi, & mutaverunt templum sancti Spiritus in lupanar? illico audient: Descende: sede in terra virgo filia Babylonis: sede in terra: non est solum filiæ Chaldæorum: non vocaberis ultra mollis, & delicata: accipe molam, & mole farinam: discooperi velamen tuum denu-da crura, transi flumina: revelabitur ignominia tua, apparebunt opprobria tua. Et hoc post Dei filii thalamos, post oscula fratrueis & sponsi, illa, de qua quondam sermo propheticus concinebat: Astitit regina à dextris tuis, in vestitu deaurato, circumdata varietate: nudabitur, & posteriora ejus ponentur in faciem ipsius: Sedebit ad aquas solitudinis, &, posito vase, divaricabit pedes suos omni transeunti, & usque ad verticem pulluetur. Rectius fuerat homini, subiisse conjugium, ambulasse per plana, quam ad altiora tendentem, in profundum

Amos 3.

Amos 3.

dum inferni cadere . Ne fiat , obsecro , civitas meretrix ,
 fidelis Sion . Ne post trinitatis hospitium ibi dæmones sal-
 tent , & Sirenæ nidifcent , & hæricii : Non solvatur fa-
 scia pectoralis ; sed statim ut libido titillaverit sensum , aut
 blandum voluptatis incendium dulcignos calore perfude-
 rit , erumpamus in vocem : Dominus auxiliator meus , non *Ps. 117.*
 timebo quid faciat mihi caro . Et cum paululum inter vi-
 tia atque virtutes cœperit fluctuare , dicit : Quare tristis *Ps. 41.*
 es anima mea , & quare conturbas me ? Spera in Deo , quia
 confitebor illi salutare vultus mei , & Deus meus . Nolo
 finas cogitationem crescere . Nihil in te Babylonium , nihil
 confusionis adolescat . Dum parvus est hostis , interfice :
 nequitia , ne zizania crescant , elidatur in femine . Andi
 Psalmitam , dicentem : Filia Babylonis misera : beatus , *Ps. 136.*
 qui retribuet tibi retributionem tuam , quam retribuisti
 nobis : beatus , qui tenebit , & allidet parvulos suos ad
 petram . Quia enim impossibile est in sensum hominis non
 irruere innatum medullarum cœlorem , ille laudatur , ille
 prædicatur beatus , qui ut cœperit cogitare sordida , sta-
 tim interficit cogitata , & allidit ad petram : petra autem
 Christus est . O quoties ego ipse in eremo constitutus , &
 in illa vasta solitudine , quæ exusta solis ardoribus horri-
 dum monachis præstat habitaculum , putabam me Roma-
 nis interesse deliciis . Sedebam solus , quia amaritudine
 repletus eram . Horrebant sacco membra deformia , &
 squalida cutis situm Æthiopice carnis obduxerat . Quoti-
 die lacrymæ , quotidie gemitus , & , si quando repugnan-
 tem somnus imminens oppressisset , nuda humo vix ossa
 hærentia collidebam . De cibis verò , & potu taceo , cum
 etiam languentes monachi aqua frigida utantur , & , co-
 ctum aliquid accepisse , luxuria sit . Ille igitur ego , qui ob
 gehennæ metum tali me carcere ipse damnaveram , scor-
 pionum tantum socius , & ferarum , sæpe choris intererem
 puellarum . Pallebant ora jejuniis ; & mens desideriiis
 æstuabat in frigido corpore ; & ante hominem sua jam
 carne præmortuum , sola libidinum incendia bulliebant .
 Itaque omni auxilio destitutus , ad Jesu jacebam pedes , ri-
 gabam lacrymis , crine tergebam , & repugnantem car-
 nem hebdomadarum inedia subjugabam . Non erubesco
 confiteri infelicitatis meæ miseriam : quin potius plango
 me non esse , quod fuerim . Memini me clamantem diem ,
 crebro

crebro junxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam rediret, Domino increpante, tranquillitas; ipsam quoque cellulam meam, quasi cogitationum mearum conficiam, pertimescebam: & mihimet iratus, & rigidus, solus desertâ penetrabam, sicubi concava vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam, ibi meæ orationis locus; ibi illud miserrimæ carnis ergastulum; & ut ipse mihi testis est Dominus, post multas lacrymas, post cælo inhærentes oculos, nonnumquam videbar mihi interesse agminibus angelorum: & lætus gaudensque cantabam: Post te in odorem unguentorum tuorum curremus. Si autem hoc sustinent illi, qui exeso corpore, solis cogitationibus oppugnantur: quid patitur puella, quæ deliciis fruitur? nempe illud Apostoli: Vivens mortua est. Si quid itaque in me potest esse consilii: si experto creditur; hoc primum moneo, hoc obtestor, ut sponsa Christi vinum fugiat pro veneno: hæc adversus adolescentiam prima arma sunt dæmonum. Non sic avaritia quatit, inflat superbia, delectat ambitio, facile aliis caremus vitiis: hic hostis inclusus est. Quocumque pergimus, nobiscum portamus inimicum. Vinum, & adolescentia, duplex est incendium voluptatis, quid oleum flammæ adijcimus? quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus? Paulus ad Timotheum, Jam noli, inquit, aquam bibere, sed vino modico utere, propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. Vide, quibus causis vini potio concedatur; ut ex hoc stomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas. Et ne nobis forsitan de ægrotationibus blandiremur, modicum præcepit esse sumendum, medici potius consilio, quam Apostoli: licet & Apostolus sit medicus spiritualis; ne Timotheus imbecillitate superatus, evangelii prædicandi non posset implere discursus, alioquin se dixisse meminerat: Vinum, in quo est luxuria: Et bonum est homini non bibere, & carnem non manducare. Noe vinum bibit, & inebriatus est. Post diluvium, rudi adhuc seculo, & tunc primum plantata vinea, inebriare vinum forsitan nesciebat. Et ut intelligas scripturæ in omnibus sacramentum: Margaritum quippè est sermo Dei, & ex omni parte forari potest: post ebrietatem nudatio femorum subsecuta est, libido juncta luxuriæ, prius enim venter extenditur, & sic cætera membra concitantur:

Cant. 1.

1 Tim. 5

1 Tim. 5

Rom. 14.

tur : Manducavit enim populus , & bibit , & surrexerunt ludere . Lot , amicus Dei , in monte salvatus : & de tot millibus populis solus justus inventus , inebriatur à filia- Gen. 8. bus suis : & licet illæ putarent genus hominum defecisse , & hoc facerent liberorum magis desiderio , quam libidinis ; tamen sciebant, virum justum hoc nisi ebrium , non esse facturum , denique, quid fecerit , ignoravit : & quamquam voluntas non sit in crimine, error in culpa est: inde nascuntur Moabitæ , & Ammonitæ , inimici Israel : qui usque ad quartam & decimam progeniem , & usque in æternum, non ingrediuntur in Ecclesiam Dei . Helias cum Jezabel fugeret , & sub quercu jaceret lassus : veniente ad 1. Reg. 19 se angelo suscitatur , & dicitur ei : Surge , & manduca. Respexit , & ecce ad caput ejus panis colyra , & vas aquæ . Revera non poterat Deus conditum ei merum mittere , & electos cibos , & carnes contusione mutatas. Helisæus filios prophetarum invitat ad prandium , & herbis agrestibus eos alens consonum prandentium audit clamorem : Mors in olla , homo Dei : non iratus est coccis : lautioris enim mensæ consuetudinem non habebat , sed farina desuper jacta , amaritudinem dulcoravit , eadem spiritus virtute , qua Moyses mutaverat maram in dulcedinem : Necnon & illos , qui ad eum comprehendendum venerant , oculis pariter ac mente cæcatos , cum in Samariam nescios induxisset , qualibus eos epulis refici imperaverit , ausculta. Pone eis, inquit, panem, & aquam: 4. Reg. 9. manducant , & bibant, & remittantur ad Dominum suum. Potuit & Danieli de regiis ferculis opulentior mensa transferri : sed Abacuc ei messorum prandium portat , arbitror rusticanum , ideoque & desideriorum vir appellatus est , quia panem desiderii non manducavit , & vinum concupiscentiæ non bibit . Innumerabilia sunt de scripturis divina responsa , quæ gulam damnent , & simplices cibos probent ; verum , quia nunc non est propositum de jeuniis disputare ; & universa exequi , sui est tituli , & voluminis , hæc sufficiant pauca de plurimis: alioqui , ad exemplum horum , poteris tibi ipsa colligere , quo modo primus de paradiso homo , ventri magis obediens , quam Deo , in hanc lacrymarum dejectus est valem: & ipsum Dominum satanas fame tentaverit in deserto : & Apostolus clamat : Escæ ventri , & venter escis :
Deus

Deus autem & hunc, & illas destruet. Et de luxuriosis, quorum Deus venter est: id enim colit unusquisque, quod diligit. Ex quo sollicitè providendum est, ut quos saturitas de paradiso expulit, reducat esuries. Quod si volueris respondere, te nobili stirpe generatam, semper in deliciis, semper in plumis, non posse à vino & esculentioribus cibis abstinere, nec his legibus vivere: districtius respondebo: Vive ergo lege tua, quæ Dei non potes. Non quod Deus, universitatis creator, & dominus, intestinorum nostrorum rugitu, & inanitate ventris, pulmonisque delectetur ardore: sed quod aliter pudicitia tuta esse non possit. Job, Deo carus, & testimonio ipsius immaculatus, & simplex, audi quid de diabolo suspicetur. Virtus ejus in lumbis, & potestas ejus in umbilico. Honestè viri mulierisque genitalia, immutatis sunt appellata nominibus, unde & de lumbis David super sedem ejus promittitur esse sessurus, & septuaginta quinque animæ introierunt in Ægyptum, quæ exierunt de femore Jacob. At postquam, colluctante Domino, latitudo femoris ejus emarcuit; à liberorum opere cessavit. Et qui pascha facturus est, accinctis mortificatisque lumbis facere præcipitur. Et ad Job dicit Deus. Accinge sicut vir lumbos tuos. Et Joannes

Job. 40. zona pellicea cingitur circa lumbos suos. Et Apostoli jubentur accinctis lumbis, evangelii tenere lucernas. Ad

Marc. 1. Jerusalem verò, quæ respersa sanguine, in campo invenitur erroris, in Ezechiele dicitur. Non est præcisus umbilicus tuus. Omnis igitur adversus viros diaboli virtus, in lumbis est: omnis in umbilico contra fœminas fortitudo. Vis scire ita esse, ut dicimus? accipe exempla. Sampson, leone fortior, & saxo durior, qui & unus & nudus mille persecutus est armatos, in Dalila mollescit amplexibus. David, secundum cor Domini electus, & qui venturum Christum sancto sæpe ore cantaverat; postquam deambulans super tectum domus suæ, Bersabæ captus est nuditate, adulterio junxit homicidium. Ubi & illud breviter attende, quod nullus sit etiã in domo tutus aspectus. Quapropter ad Dominum penitens loquitur: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci. Rex enim erat, alium non timebat. Salomon, per quem se cecinit ipsa sapientia, qui disputavit à cedro Libani usque ad hyssopum, quæ exiit per parietem, recessit à Domino, quia amator mulie-

lierum fuit. Et ne quis sibi de sanguinis propinquitate, 2 Reg. 13
 consideret, in illicitum Thamar sororis Ammon frater ex-
 arsit incendium. Piget dicere, quot quotidie virgines ruant
 quantas de suo gremio mater perdat Ecclesia; super quæ
 sidera inimicus superbus ponat thronum suum; quot pe-
 tras excavet (a), & habitet coluber in foraminibus earum.
 Videas plerasque viduas antequam nuptas, infelicem,
 conscientiam mentita tantum veste protegere. Quas nisi
 tumor uteri, & infantum prodiderit vagitus, sanctas &
 castas se esse gloriantur, & erecta cervice, & ludentibus
 pedibus incedunt. Aliæ vero sterilitatem præbunt, &
 nec dum sati (b) hominis homicidium faciunt. Nonnullæ,
 cum se senserint concepisse de scelere, abortii venena me-
 ditantur; & frequenter etiam ipsæ commortuæ, trium
 criminum reæ, ad inferos perducuntur, homicidæ sui,
 Christi adulteræ, nec dum natî filii parricidæ. Istæ sunt,
 quæ solent dicere: Omnia munda mundis: Sufficit mihi
 conscientia mea: Cor mundum desiderat Deus: Cur me
 abstinere a cibis, quos creavit Deus ad utendum? Et si
 quando festive & lepide volunt vivere, ubi se mero ingur-
 gitaverint, ebrietati sacrilegium copulantes, ajunt: Ab-
 sit, ut ego me a Christi sanguine abstinere. Et quam vi-
 derint pallentem, atque tristem, miseram, & Manichæam (c)
 vocant. Et consequenter: Tali enim proposito jejunium
 hæresis est. Hæ sunt, quæ per publicum notabiliter ince-
 dunt; & furtivis oculorum nutibus, adolescentium gre-
 ges post se trahunt, quæ semper audiunt per prophetam:
 Facies meretricis facta est tibi, impudorata es tu. Pur-
 pura tantum in veste tenuis, & laxius, ut crines decidunt, Hier. 16.
 ligatum caput, foccus vilior, & per humeros hiacynthi-
 na læna mavorte (d) voltans, succinctæ manicæ brachiis
 adhærentes, & solutis genibus fractus incessus. Hæc est
 apud

<p>(a) Excavatas petras virgines corruptas vocat hic Hieron.
 (b) De illis loquitur, quæ ne conciperent phar-
 machum aliquod præbebant.
 (c) Manichæi licet turpissimis flagitiis dediti,
 abstinebant se tamen à carnibus, & ovis, as-
 ferentes nullo mortuo vescen-</p> | <p>dum esse corpore, quod inde di-
 vina recessisset substantia; sed
 nec vinum bibebant.
 (d) Pallii genus est vile, &
 angustum, quod, teste Cassiano,
 virgines ac monachi collum &
 humeros tegebant. Læna autem
 sæmineum, ac delicatum indu-
 menti genus est.</p> |
|---|--|

apud illas tota virginitas. Habeant istæ hujusmodi laudatores suos, & sub virginali nomine lucrosius pereant. Libenter talibus non placemus. Pudet dicere, pro nefas: triste, sed verum est: Unde in ecclesias Agapetarum (a) peffis introiit? unde sine nuptiis aliud nomen uxorū? immo unde novum concubinarum genus? Plus inferam. Unde meretrices univiræ? eadem domo, uno cubiculo, sæpe uno tenentur & lectulo; & suspiciosos nos vocant, si aliquid extimemus. Frater sororem virginem deferit, cælibem spernit virgo germanum, fratrem quærit extraneum; & cum in eodem proposito esse se simulent, quærent alienorum spiritale solatium, ut domi habeant carnale commercium. Istiusmodi homines Salomon in Proverbiis spernit, dicens: Alligabit quis in sinu ignem; & vestimenta ejus non comburentur? aut ambulabit super carbones ignis & pedes illius non ardebunt? Explosis igitur, & exterminatis his, quæ nolunt esse virgines, sed videri, nunc ad te mihi omnis dirigatur oratio; quæ quanto prima Romanæ urbis virgo nobilis esse cœpisti, tanto tibi amplius laborandum est, ne & præsentibus bonis careas & futuris. Et quidem molestias nuptiarum, & incerta conjungii, domestico exemplo didicisti; cum soror tua Blefilla, ætate major, sed proposito minor, post acceptum maritum, septimo mense viduata est. O infelix humana conditio, & futuri nescia. Et virginitatis coronam, & nuptiarum perdidit voluptatem. Et quamquam secundum pudicitie gradum teneat viduitas: tamen quas illam per momenta sustinere existimas cruces, spectantem quotidie in sorore, quod ipsa perdiderit; & cum difficilius experta careat voluptate, minorem continentie habere mercedem? Sit tamen & illa secura, sit gaudens. Centesimus & sexagesimus fructus de uno sunt semine castitatis. Nolo habeas consortium matronarum: nolo ad nobilium domos accedas: nolo te frequenter videre quod contemnens, virgo esse voluisti. Sic sibi solent applau-

(a) *Agape convivium erat inter fideles in Ecclesia solitū exhiberi post sacra peracta mysteria jam inde ab Apostolorū ævo usitatum; hujus meminit S. Paulus 1. Cor. 11. ubi ritum*

Agaparum Chrysost. describit. Quia tamen in luxum & inbonestas epulas ea convivia versa fuerant, ideo Hieronymus reprehendit, & ante Hieron. Concilium Laodiceen. Can. 28.

re mulserculæ de iudicibus viris, & in aliqua positis dignitate. Si ad imperatoris uxorem concurrit ambitio salutantium, cur tu facis injuriam viro tuo? Ad hominis conjugem Dei sponsa quid properas? Disce in hac parte superbiam sanctam: scito te illis esse meliorem. Neque vero earum tantum te cupio declinare congressus, quæ maritorum instantur honoribus, quas eunuchorum greges sapiunt, & in quarum vestibus attenuata in filum auri metalla texuntur; sed etiam eas fuge, quas viduas necessitas fecit, non voluntas; non quod mortem optaverint maritorum; sed quod datam occasionem pudicitie non libenter acceperint. Nunc vero, tantum veste mutata pristina, non mutatur ambitio. Precedit caveas Baster-narum (a) ordo semivirorum: & rubentibus buccis, cutis facta distenditur, ut eas putes maritos non amisisse, sed quærere. Plena adulatoribus domus, plena convivis. Clerici ipsi, quos & magisterio esse oportuerat pariter, & timori, osculantur capita matronarum, &, extenta manu, ut benedicere eos putes velle, si nescias, pretia accipiunt salutandi. Illæ interim, quæ sacerdotes suo viderint indigere præsidio, eriguntur in superbiam: & quia maritorum expertæ dominatum, viduitatis præferunt libertatem; castæ vocantur, & Nonnæ, &, post cenam dubiam (b), apostolos somniant. Sint tibi focia, quas jejunia tenuant, quibus pallor in facie est, quas & ætas probavit, & vita, quæ quotidie in cordibus suis canunt: Ubi pascis? ubi cubas in meridie? Quæ ex affectu dicunt: *Cant. 1.* Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Esto subiecta parentibus; imitare sponsum tuum. Rarus sit egressus in publicum: martyres tibi quærantur in cubiculo tuo. Numquam causa deerit procedendi, si semper, quando necesse est, processura sis. Sit tibi moderatus cibus, & numquam venter expletus. Plures quippe sunt, quæ, cum vino sint sobriæ, ciborum largitate sunt ebræ. Ad orationem tibi nocte surgenti non indigestio ructum faciat,

O sed

- (a) Loquitur hic Hieron. de quodam currus genere, quo matronæ, viriq. nobiles gestari solebant. Eunuchi autem, quos semiviros vocat, currum antecedeant: basternam sebi-
culi genus esse Servius docet.
(b) Ideo dubiam vocat, quod ita esset opipara, ut convulsa merito dubitaret, cuinam rei primum manum admovere deberet. Vide Ter. in Phorum.

sed inanitas. Crebrius lege, disce quàmplurima. Tenenti codicem somnus obrepit, & cadentem faciem pagina sancta suscipiat. Sint tibi quotidiana jejunia, & refectio satietatem fugiens. Nihil prodest, biduo triduoque transmissio, vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si compensetur saturitate jejunium. Illico mens repleta torpescit, & irrigata humus spinas libidinum germinat. Si quando senseris, exteriorem hominem florem adolescentiæ suspirare; & accepto cibo, cum te in lectulo compositam dulcis libidinum pompa concusserit: arripe scutum fidei, in quo ignitæ diaboli extinguuntur sagittæ. Omnes adulterantes; quasi clibanus corda eorum. At tu, Christi comitata vestigiis, & sermonibus ejus intenta dic:

- Luc. 24.* Nonne cor nostrum ardens erat in via, cum aperiret nobis Jesus scripturas? Et illud: Ignitum eloquium tuum vehementer, & servus tuus dilexit illud. Difficile est humanam animam aliquid non amare: & necesse est, ut in quoscumque mens nostra trahatur affectus. Carnis amor spiritus amore superatur. Desiderium desiderio restinguitur. Quidquid inde minuitur, hinc crescit. Quin potius semper ingemina, & dicito super lectum tuum: In noctibus quæsi vi, quem dilexit anima mea. Mortificate ergo,
- Col. 3.* inquit Apostolus, membra vestra, quæ sunt super terram.
- Gal. 2.* Unde & ipse postea confidenter agebat: Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus. Qui mortificat membra sua, & in imagine perambulat, non timet dicere. Factus sum, sicut uter in pruina. Quidquid enim in me fuit humoris libidinis, excoctum est, & infirmata sunt in jejunio genua mea, & oblitus sum manducare panem meum. A voce gemitus mei adhæsit os meum carni meæ. Esto cicada noctium. Lava per singulas noctes lectum tuum, lacrymis tuis stratum tuum riga. Vigila & fias sicut passer in solitudine: Psalle spiritu, psalle & sensu: Benedic anima mea dominum, & ne obliviscaris omnes retributiones ejus, qui propitiatur cunctis iniquitatibus tuis: Qui sanat omnes infirmitates tuas, & redimit ex corruptione vitam tuam. Et quis nostrum ex corde dicere potest: Quia cinerem tamquam panem manducabam, & potionem meam cum fletu miscebam? An non flendum est, non gemendum, cum me rursus serpens invitat ad illicitos cibos? Cum de paradiso virginitatis ejectum tunicis vult

vestire pelliceis, quas Helias, ad paradysum rediens, projecit in terram? Quid mihi, & voluptati, quæ brevi perit? Quid cum hoc dulci; & mortifero carmine Sirenarum? Nolo te illi subjacere sententiæ, qua in hominem est illata damnatio: In doloribus, & anxietatibus paries. *Gen. 3.* Mulieris lex ista est, non mea. Et ad virum conversio tua. Sit conversio illius ad maritum, quæ virum non habet Christum: Et ad extremum, Morte morieris. Finis iste conjugii, meum propositum sine sexu est. Habeant nuptæ suum tempus, & titulum. Mihi virginitas in Maria dedicatur & Christo. Dicat aliquis: Et audes nuptiis detrahere, quæ à Deo benedictæ sunt? Non est detrahere nuptiis, cum illis virginitas antefertur. Nemo malum bono comparat. Glorientur & nuptæ, cum à virginibus sint secundæ: *Crescite*, ait, & multiplicamini, & replete terram. *Gen. 1.* Crescat, & multiplicetur ille, qui impleturus est terram. Tuum agmen in cœlis est. Crescite, & multiplicamini, hoc expletur edictum post paradysum, & nuditatem, & ficus folia, auspicantia pruriginem nuptiarum, Nubat, & nubatur ille, qui in sudore faciei comedit panem suum, cui terra tribulos & spinas generat, & cujus herba sentibus suffocatur. Meum semen, centenaria fruge secundum est. Non omnes capiunt verbum Dei, sed ii, quibus datum est; alium eunuchum necessitas facit, me voluntas. *Ecl. 3.* Tempus amplexandi, & tempus abstinendi à complexibus: tempus mittendi lapides, & tempus colligendi. Postquam de duritia nationum generati sunt filii Abraham, cœperunt sancti lapides volui super terram. Pertranseunt quippe mundi istius turbines, & in curru Dei rotarum, celeritate volvuntur. Consuant tunicas, qui inconsutam defursum tunicam perdiderunt, quos vagitus delectat infantium, in ipso lucis exordio fletu lugentium quod nati sunt. Eva in paradiso virgo fuit, post pelliceas tunicas initium sumpsit nuptiarum. Tua regio paradysus est. *Pf. 14.* Serva quod nata es, & dic: Revertere anima mea in requiem tuam. Et ut scias virginitatem esse naturæ, nuptias post delictum: virgo nascitur caro de nuptiis, in fructu reddens, quod in radice perdiderat. Exiet virga de radice *Es. 11.* Jesse, & flos de radice ejus ascendet. Virga mater est Domini simplex; pura, sincera, nullo extrinsecus germine, cohærente, & ad similitudinem Dei unione secunda.

- Gen. 2.* Virgæ flos Christus est, dicens: Ego flos campi, & liliū convallium. Qui & in alio loco, lapis prædicatur abscissus de monte sine manibus: significante propheta, virginem nasciturum esse de Virgine. Manus quippe accipiuntur pro opere nuptiarum, ut ibi: Sinistra ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. In hujus sensus congruit voluntatem etiam illud, quod animalia, quæ in arcam Noe bina inducuntur, immunda sunt. Impar enim numerus est mundus: Et Moyses, & Jesus Nave nudis in sanctam terram pedibus jubentur incedere: & discipuli sine calciamentorum onere, & vinculis pellium ad prædicationem novi evangelii destinantur: & milites vestimentis Jesu forte divisis, caligas non habuere quas tollerent, nec enim poterat habere Dominus, quod prohibuerat servis. Laudo nuptias, laudo conjugium: sed quia mihi virgines generant, lego de spinis rosam, de terra aurum, de concha margaritum. Numquid, qui arat tota die arabit & nonne, & laboris sui fruge lætabitur? Plus honorantur nuptiæ, quando quod de illis nascitur, plus amatur. Quid invides mater filiz? Tuo lacte nutrita est, tuis educata visceribus, in tuo adolevit sinu, tu illam virginem sedula pietate servasti. Indignaris, quod noluit militis esse uxor, sed regis? Grande tibi beneficium præstitit. Socrus Dei esse cœpisti. De virginibus, inquit, Apostolus, præceptum Domini non habeo, cur? quia, & ipse ut esset virgo, non fuit imperii sed propriæ voluntatis. Neque enim audiendi sunt, qui eum uxorem habuisse confingunt: cum de continentia differens, & suadens perpetuam castitatem, intulerit: Volo autem omnes esse sicut me ipsum. Et infra: Dico autem innuptis, & viduis: Bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego. Et in alio loco: Numquid non habemus potestatem circumducendi mulieres, sicut & cæteri apostoli? Quare ergo non habet Domini de virginitate præceptum? Quia majoris est mercedis, quod non cogitur, sed offertur: quia, si fuisset virginitas imperata, nuptiæ videbantur ablatæ: & durissimum erat contra naturam cogere, angelorumque vitam ab hominibus extorquere, & id quodam modo damnare, quod conditum est. Alia fuit in veteri lege felicitas, ibi dicitur beatus, qui habet semen in Sion, & domesticos in Jerusalem. Et; Maledicta sterilis, quæ non pariebat.

Et:

Et : filii tui sicut novellæ olivarum , in circuitu mensæ
 tuæ . Et : Repromissio divitiarum . Et : Non erit infirmus
 in tribubus tuis . Nunc eunuchis dicitur : Nec lignum ar-
 bitreris aridum . Habes locum pro filiis , & filiabus , in
 cœlestibus sempiternum . Nunc benedicuntur pauperes ,
 & Lazarus diviti præfertur in purpura . Nunc , qui infir-
 mus est , fortior est . Vacuus erat orbis : & ut de typicis
 taceam , sola erat benedictio liberorum . Propterea &
 Abraham iam senex Cethuræ copulatur : & Jacob mandra-
 goris redimitur : & conclusam vulvam in Ecclesiæ figuram
 Rachel conqueritur . Paulatim vero crescente segete ,
 messor immissus est . Virgo Helias , Helisæus virgo , vir-
 gines multi filii prophetarum . Hieremiæ dicitur : Et tu
 ne accipias uxorem . Sanctificatus in utero , captivitate
 propinqua , uxorem prohibetur accipere . Aliis verbis id
 ipsum Apostolus loquitur : Existimo hoc bonum esse pro-
 pter instantem necessitatem , quoniam bonum est hominī
 sic esse . Quæ est ista necessitas , quæ aufert gaudia nuptia-
 rum ? Tempus breviatum est : Reliquum est , ut & qui ha-
 bent uxores , sic sint quasi non habeant . In proximo est
 Nabuchodonosor . Promovit se leo de cubili suo . Quo
 mihi superbissimo regi servitura conjugia ? Quo parvulos ,
 quos propheta complorat , dicens : Adhæsit lingua lacten-
 tis ad faucem ipsius in siti . Parvuli postulaverunt panem :
 & qui frangeret eis , non erat . Inveniebatur ergo , ut
 diximus , in viris tantum hoc continentiae bonum , & in
 doloribus jugiter Eva parturiebat . Postquam vero virgo
 concepit in utero , & peperit nobis puerum , cuius prin-
 cipatus in humeros ejus , Deum , fortem , patrem futuri sæ-
 culi , soluta maledictio est . Mors per Evam , vita per Ma-
 riam . Ideoque & ditius virginitatis donum fluxit in fœ-
 minas . Statim ut filius Dei ingressus est super terram , no-
 vam sibi familiam instituit , ut qui ab angelis adorabatur
 in cœlo , haberet angelos & in terris . Tunc Holofernis
 caput Judith continens amputavit . Tunc Aman , qui in-
 terpretatur iniquitas , suo combustus est igni . Tunc Jaco-
 bus , & Joannes , relicto patre , rete , navicula , secuti sunt
 salvatorem , affectum sanguinis & vincula sæculi , & curam
 domus pariter relinquentes . Tunc primum auditum est :
 Qui vult venire post me , abneget semetipsum , & tollat
 crucem suam , & sequatur me . Nemo enim miles cum

1. Cor. 7.

Thren 4.

Esa. 9.

Mat. 10.

- Luc. 9.* uxore pergit ad prælium . Discipulo , ad sepulturam patris ire cupienti , non permittitur . Vulpes foveas habent , & volucres cœli nidos , ubi requiescant : filius autem hominis non habet , ubi caput suum reclinet . Ne forsitan contristeris , si angustè manseris . Qui sine uxore est , sollicitus est quæ Domini sunt , quomodo placeat Domino . Qui autem cum uxore est , sollicitus est quæ sunt mundi , quomodo placeat uxori . Divisa est mulier , & virgo . Quæ non est nupta , cogitat quæ sunt Domini , ut sit sancta corpore , & spiritu , nam , quæ nupta est , cogitat quæ sunt mundi , quomodo placeat viro . Quantas molestias habeant nuptiæ , & quot sollicitudinibus vinciantur , in eo libro , quem adversus Helvidium de beatæ Mariæ perpetua virginitate edidimus , puto breviter expressum . Nunc eadem replicare perlongum est : & si cui placet , de illo potest haurire fonticulo . Verum ne penitus videar omisisse : nunc dicam , quod cum Apostolus sine intermissione orare nos jubeat , & qui in coniugio debitum solvit , orare non possit , aut oramus semper , & virgines sumus : aut orare desinimus , ut coniugio serviamus . Etsi nupserit , inquit , virgo , non peccat : tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi . Et in principio libelli præfatus sum , me de angustiis nuptiarum aut nihil omnino , aut pauca dicturum : & nunc eadem admonéo : ut si tibi placet scire , quot molestiis virgo libera , quot uxor adstricta sit , legas Tertullianum ad amicum philosophum scribentem , & de virginitate alios libellos , & beati Cypriani volumen , egregium , & Papæ Damasi super hac re versu , prosaque composita , & Ambrosii nostri , quæ nuper scripsit ad fororem , opuscula : in quibus tanto se effudit eloquio , ut quidquid ad laudes virginum pertinet , expresserit , ordinarit . Nobis diverso tramite incedendum , virginitatem non tantum efferimus , sed servamus : nec sufficit scire , quod bonum est , nisi custodiatur attentius , quod electum est : quia illud iudicii est , hoc laboris : & illud commune cum pluribus , hoc cum paucis . Qui perseveraverit , inquit , usque in finem , hic salvus erit . Et multi vocati , pauci autem electi . Itaque obtestor te coram Deo , & Christo Jesu , & electis angelis ejus , ne vasa templi Domini , quæ solis sacerdotibus videre concessum est , facile in publicum proferas : ne sacrarium Dei quisquam profanus

nus aspiciat. Oza arcam, quam non licebat tangere, at-
 tingens, subita morte prostratus est, neque enim vas au-
 reum, & argentum tam carum Deo fuit, quam templum
 corporis virginalis. Præcessit umbra, nunc veritas est.
 Tu quidem simpliciter loqueris, & ignotos quosque blan-
 da non despicias: sed aliter vident impudici oculi: non no-
 rūt animæ pulchritudinē considerare, sed corporū. Ezechias
 thesaurū Dei monstrat Assyriis, sed Assyrii non debuerunt
 videre, quod cuperent. Denique, frequentibus bellis Ju-
 dæa convulsa, vas primum Domini capta atque transla-
 ta sunt: & inter epulas & concubinarum greges, quia
 palma vitiorum est, honesta polluere, Balthassar potat
 in phialis. Ne declines aurem tuam in verba malitiæ. Sa-
 pe enim indecens aliquid loquentes, tentant mentis ar-
 bitrium: si libenter audias virgo, quod dicitur: si ad ri-
 dicula quæque solvaris: quidquid dixeris, laudant: quid-
 quid negaveris, negant: facetam vocant, & sanctam, &
 in qua nullus sit dolus: Ecce vere ancilla Christi, dicen-
 tes: Ecce tota simplicitas: non ut illa horrida, turpis,
 rusticana, terribilis, & quæ ideo forsitan maritum non
 habuit, quia invenire non potuit. Naturali ducimur ma-
 lo, adulatoribus nostris libenter favemus: & quamquam
 nos respondeamus indignos, & calidus rubor ora perfun-
 dat: attamen ad laudem suam intrinsecus anima lætatur.
 Sponsa Christi arca est testamenti, intrinsecus, & extrin-
 secus deaurata, custos legis Domini. Sicut in illa nihil
 aliud fuit, nisi tabulæ testamenti; ita & in te nullus sit
 extrinsecus cogitatus. Super hoc propitiatorium, quasi su-
 per Cherubim, sedere vult Dominus. Mittit discipulos
 suos, ut in te, sicut in pullo asinæ sedeat. Curis te sæ-
 cularibus soluat, ut paleas ac lateres Ægypti derelin-
 quens, Moysen sequaris in eremo, & terram repromis-
 sionis introeas. Nemo sit, qui prohibeat, non mater,
 non soror, non cognata, non germanus: Dominus te ne-
 cessariam habet. Quot voluerint impedire, timeant fla-
 gella Pharaonis, qui populum Dei ad colendum eum no-
 lens dimittere, passus est ea, quæ scripta sunt. Jesus in-
 gressus in templum, ea quæ templi non erant, projecit.
 Deus enim zelotes est, & non vult patris domum fieri
 speluncam latronum. Alioquin, ubi æra numerantur, ubi
 sunt caveæ columbarum: simplicitas enecatur: ubi in pe-

Dan. 9.

flore virginali sæcularium negotiorum cura æstuat: statim
 velum templi scinditur: sponsus confurgit iratus, & di-
 cit: Relinquetur vobis domus vestra deserta. Lege evan-
 gelium, & vide quomodo Maria ad pedes Domini sedens
 Marthæ studio præferatur. Et certe Martha, sedulo ho-
 spitalitatis officio, Domino atque discipulis ejus convi-
 vium præparabat. Martha, inquit, Martha sollicita es,
 & turbaris erga plurima: pauca autem necessaria sunt, aut
 unum: Maria bonam partem elegit, quæ non auferetur
 ab ea. Esto & tu Maria, tuis præfero doctrinam. So-
 rores tuæ cursitent, & quærant quo modo Christum ho-
 spitem suscipiant. Tu semel sæculi onere projecto, sede
 ad pedes Domini, & dic: Inveni eum, quem quærebat
 anima mea: tenebo eum, & non dimittam: & ille re-
 spondeat: una est columba mea, perfecta mea: una est ma-
 tri suæ, electæ genitrici suæ, cœlesti videlicet Jerusalem.
 Semper te cubiculi tui secreta custodiant: Semper tecum
 sponsus ludat intrinsecus. Oras, loqueris ad sponsum:
 legis, & ille tibi loquitur: & cum te somnus oppresserit,
 veniet post parietem, & mittet manum suam per foramen,
 & tanget ventrem tuum: Et expergefacta consurges, & di-
 ces: Vulnerata caritate ego sum. Et rursus ab eo audies:
 Hortus conclusus, soror mea sponsa: hortus conclusus,
 fons signatus. Cave ne domum exeas, & velis videre fi-
 lias regionis alienæ, quamvis fratres habeas patriarchas,
 & Israel parente læteris. Dina egressa corrumpitur. Nolo
 te sponsum quærere per plateas: nolo te circumire angu-
 los civitatis, dicas licet: Surgam, & circumibo civita-
 tem, & in foro, & in plateis quæram, quem dilexit anima
 mea: & interrogas: Num, quem dilexit anima mea, vidi-
 stis? nemo tibi respondere dignabitur. Sponsus in plateis
 non potest inveniri. Arcta, & angusta via est, quæ ducit
 ad vitam. Denique sequitur: Quæsit eum, & non inve-
 ni: vocavi eum, & non respondit mihi. Atque utinam,
 non invenisse sufficiat, vulneraberis, nudaberis, & geme-
 bunda narrabis: Invenerunt me custodes, qui circumeunt
 civitatem: percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt
 thesaurum meum mihi. Si autem hoc exiens patitur illa,
 quæ dixerat: Ego dormio, & cor meum vigilat: & fasciculus
 stacles fratruclis meus mihi, in medio uberum meorum
 commorabitur. Quid de nobis fiet, quæ adhuc adolescen-
 tulæ

Cant. 4.

Gen. 34.

Matth. 7.

Cant. 5.

tulæ sumus? quæ sponsa intrante cum sponso, remanemus
 extrinsecus? Zelotypus est Jesus, non vult ab aliis videri
 faciem tuam. Excuses licet, atque causeris, obducto ve-
 lamine ora contexi, & quæsiui te ibi, & dixi: Annuncia
 mihi, quem dilexit anima mea: ubi pascis, ubi cubas in
 meridie, ne quando efficiar sicut operta super greges so-
 dalium tuorum, indignabitur, tumebit, & dicet: Si non
 cognoveris te ipsam ò pulchra inter mulieres; egredere in
 vestigiis gregum, & pascce hædos tuos in tabernaculis pa-
 storum. Sis licet pulchra, & inter omnes mulieres spe-
 cies tua diligatur à sponso: nisi te cognoveris, & omni
 custodia servaveris cor tuum: nisi oculos juvenum fuge-
 ris: egredieris de thalamo meo, & pasces hædos, qui
 staturi sunt à sinistris. Itaque mi Eustochium filia, domi-
 na, conserva, germana, (aliud enim ætatis, aliud meriti,
 aliud religionis, hoc caritatis est nomen) audi Esaiam,
 loquentem: Populus meus intra cubiculum tuum. Clau-
 de ostium tuum, abscondere pusillum aliquantulum, do-
 nec transeat ira Domini. Foris vagentur virgines stultæ,
 tu intrinsecus esto cum sponso: quia si ostium clauseris, &
 secundum Evangelii præceptum in occulto oraveris pa-
 trem tuum, veniet, pulsabit, & dicet: Ecce ego sto an-
 te januam, & pulso. Si quis mihi aperuerit, introibo, &
 cœnabo cum eo, & ipse mecum. Et tu statim sollicita
 respondebis: Vox fratrueis mei pulsantis, & dicentis,
 Aperi mihi soror mea, proxima mea, perfecta mea, co-
 lumba mea: Neceffe est ut dicas: Dispoliavi me tunica
 mea, quomodo induam illam? lavi pedes meos, quomodo
 inquinabo eos? Illico consurge, & aperi: ne te morante
 pertranseat, & postea conqueraris, & dicas: Aperui ego
 fratruei meo, fratrueis meus pertransiit. Quid enim
 neceffe est, ut cordis tui ostia clausa sint? Sponso ape-
 riantur Christo claudantur diabolo, secundum illud: Si
 spiritus potestatem habentis ascenderit super te, ne dimi-
 seris locum tuum. Daniel in sublimi cœnaculo suo (ne-
 que enim manere poterat in humili) fenestras apertas ad
 Jerusalem habuit; & tu habeto apertas fenestras, sed unde
 lumen introeat, unde videas ciuitatem Domini: ne ape-
 rias illas fenestras, de quibus dicitur. Intrauit mors per
 fenestras nostras. Illud quoque tibi vitandum est cautius,
 ne inanis gloriæ ardore capiaris. Quomodo, inquit Jesus,

Esai. 36.

Aperi 2.

Eccles. 10.
Dan. 6.

Hier. 9.

1b. 3.

pote-

potestis credere, gloriam ab hominibus accipientes? Vide quale malum sit, quod qui habuerit, non potest credere. Nos vero dicamus: Quoniam gloriatio mea tu es. Et: Qui gloriatur, in Domino gloriatur, Et: Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Et: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Et illud: in te laudabimur tota die: In Domino laudabitur anima mea. Cum facis eleemosynam, Deus solus videat. Cum jejunas, læta sit facies tua. Vestis nec satis munda, nec sordida, & nulla diversitate notabilis; ne ad te obviam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris. Frater est mortuus, sororis est corpusculum deducendum: cave, ne dum hæc sæpius facis, ipsa moriaris. Nec satis religiosa velis videri, nec plus humilis, quam necesse est: ne gloriam fugiendo quæras, plures enim, paupertatis, misericordiæ, atque jejunii arbitros declinantes; hoc ipso cupiunt placere, quod placere contemnunt: & mirum in modum laus, dum vitatur, appetitur. Cæteris perturbationibus, quibus hominis mens gaudet, ægrescit, sperat, & metuit, plures invenio extraneos: hoc vitio, pauci admodum sunt, qui caruerint; & ille optimus, qui, quasi in pulchro corpore, rara nævorum forde respergitur. Neque vero moneo, ne de divitiis glorieris: ne te cæteris præferas, scio humilitatem tuam, scio te ex affectu dicere: Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: novi, & apud te, & apud matrem tuam superbiam, per quam diabolus cecidit, penitus locum non habere, unde ad te super ea scribere superfluum sit; stultissimum quippe est docere, quod noverit ille, quem doceas. Sed ne hoc ipsum tibi jactantiam generet, quod seculi jactantiam contempsisti: ne cogitatio tacita subrepat, ut quæ in auralis vestibulis placere desisti, placere coneris in sordidis: & si quando in conventum fratrum veneris, vel sororum, humilis sedeas, scabello te causeris indignam: vocem ex industria, quasi confectam jejuniis, non tenues: & deficientis imitata gressum, humeris ne innitaris alterius. Sunt quippe nonnullæ exterminantes facies suas, ut appareant hominibus jejunantes; quæ statim ut aliquem viderint, ingemiscunt, demittunt supercilium, &, operta facie, vix unum oculum liberant ad videndum. Vestis pulla,

cin-

20. 3.
1. Cor. 13
Gal. 16.

27. 130.

Matt. 6.

cingulum facceum, & sordidis manibus pedibusque venter solus, quia videri non potest, æstuat cibo. His quotidie psalmus ille canitur: Dominus dissipabit ossa hominum, sibi placentium. Aliæ virili habitu, veste mutata (a), erubescunt esse quod natæ sunt, crinem amputant, & impudenter erigunt facies eunuchinas. Sunt quæ ciliciis vestiuntur, & cucullis fabrefactis, ut ad infantiam redeant, imitantur noctuas & bubones. Séd ne tantum videar disputare de feminis, viros quoque fuge, quos videris catenatos (b): quibus feminei contra Apostolorum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi in patientia frigoris pedes. Hæc omnia argumenta sunt diaboli. Talem olim Anthimum, talem nuper Sophronium Roma congemit: qui postquam nobilium introjerunt domos, & deceperunt mulierculas oneratas peccatis, semper discentes & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes, tristitiam simulant, & quasi longa jejunia, furtivis noctiû cibis protrahunt. Pudet dicere reliqua, ne videar potius invehi, quam monere. Sunt alii, (de mei ordinis hominibus loquor) qui ideo presbyterium, & diaconatum ambiunt, ut mulieres licentius videant. Omnis his cura de vestibus, si bene oleant; si pes, laxa pelle, non folleat. Crines calamitri vestigio rotantur: digiti de anulis radiant; & ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia. Tales cum videris, sponfos magis exitimato, quam Clericos. Quidam in hoc omne studium, vitamque posuerunt, ut matronarum nomina, domos, moresque cognoscant: ex quibus unum, qui hujus artis est princeps, breviter stricimque describam; quo facilius, magistro cognito, discipulos recognoscas. Cum sole festinus exurgit: salutandæ ordo disponitur; viarum compendia requiruntur; & pene usque ad cubicula dormientium senex importunus ingreditur. Si puluillum viderit, si mantile elegans, si ali-

(a) Magnus est abusus, quod femina veste mentiatur se virum: In Deut. 22. ne id fiat, expresse cautum est: Non induetur mulier veste virili, nec vir utatur veste feminea; abominabilis enim apud Deum est qui facit hæc. He-

rodotus scribit mulierẽ exuta tunica verecundiã etiã exuere.

(b) Depingit viros quosdam, qui ad ostentationem sanctitatis catenis ad collum ferreis, promissa barba, longis capillis, nigro ac pullo pallio, nudisque pedibus incedebant.

aliquid domesticæ supellectilis; laudat, miratur, attrahat; & se his indigere conquerens, non tam impetrat, quam extorquet: quia singulæ metuunt veredarium (a) urbis offendere. Huic inimica castitas, inimica jejunia: prandium nidoribus probat, & altili (b) γίγας, ὁ πίπιος: vulgo pipizo nominatur. Os barbarum, & procax, & in convicia semper armatum. Quocumque te verteris, primus in facie est. Quidquid novum insonuerit, aut auctor, aut exaggerator est famæ. Equi per horarum momenta mutantur, tam nitidi, tamque feroces, ut Thracii (c) regis illum putes esse germanum. Variis callidus hostis pugnat insidiis. Sapientior erat coluber omnibus bestiis, quas creaverat Dominus super terram. Unde & Apostolus, Non, inquit, ignoramus ejus astutias. Nec affectatæ fordes, nec exquisitæ munditiæ conveniunt Christiano. Si quid ignoras, si quid de scripturis dubitas interroga eum, quem vita commendat, excusat ætas, fama non reprobatur, qui possit dicere: Despensavi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo. Aut si non est, qui possit exponere, melius est aliquid nescire securè, quam cum periculo discere. Memento, quia in medio laqueorum ambulas: & multæ veteranæ virgines, castitatis indubitatæ, in ipso mortis limine coronam perdidere de manibus. Si quæ ancillulæ sunt comites propositi tui, ne erigaris adversus eas, ne inseris ut domina. Unum sponsum habere cœpistis, simul psallitis: Christi simul corpus accipitis: cur mensa diversa sit? Provocentur & aliæ. Honor virginum sit invitatio cæterarum: quod si aliquam senseris infirmio-rem in fide, suscipe, consolare, blandire, & pudicitiam illius fac lucrum tuum. Si qua simulat, fugiens servitutem: huic aperte Apostolum lege: Melius est nubere, quam uri. Eas autem virgines, & viduas, quæ otiosæ & curiosæ domos circumeunt matronarum, quæ rubore

(a) Quos nunc agentes in rebus, vel veredarios appellant, veteres frumentarios nominabant. Hieron. in Abdiam.

(b) Senem effeminatū, ac mollem significat, qui illud tantum prædium probat, quod nidorē, & altiliū ac saginatarū aviū es-

cas habeat; & propterea pipizo vulgo appellabatur; pipi enim cortalium avium vox est.

(c) Intelligit Diomedē Thraciæ Regem, qui ferocissimos habebat equos eosque hospitum carne pascebat; sed ab Hercule equis ad devorandū objectus est.

Gen. 3.
2. Cor. 10.

2. Cor. 11.

te frontis abstrito, parasitos vincunt mimorum, quasi quasdam pestes abiice. Corruptunt mores bonos, confabulationes pessimæ. Nulla illis, nisi ventris, cura est, & quæ ventri sunt proxima. Istiusmodi hortari solent, & dicere: Mi catella, rebus tuis utere, vive dum vivis: & numquid filiis tuis servas? Vinosæ, atque lascivæ quidvis mali insinuant, ac ferreas quoque mentes ad delicias emolliunt. Et cum luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quod primam fidem irritam fecerunt. Nec tibi diserta multum velis videri, aut lyrici festiva carminis metro ludere. Non delumbem matronarum salivam delicata sesteris, quæ nunc strictis dentibus, nunc labiis dissolutis, balbutientem linguam, in dimidiata verba moderantur rusticum putantes omne, quod nascitur, adeo illis adulterium etiam linguæ placet. Quæ enim communicatio luci ad tenebras? qui consensus Christo cum Belial? quid facit cum psalterio Horatius? cum evangeliiis Maro? cum Apostolis Cicero? Nonne scandalizatur frater, si te viderit in idolio recubentem? Et licet omnia munda mundis, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur: tamen simul bibere non debemus calicem Christi, & calicem dæmoniorum. Referam tibi meæ infelicitatis historiam. Cum ante annos plurimos domo, parentibus sorore, cognatis, & quod his difficilior est, consuetudine lautioris cibi propter cælorum me regna castrassem: & Hierosolymam militaturus pergerem, bibliotheca, quam mihi Romæ summo studio ac labore confeceram, carere omnino non poteram: itaque miser ego, lecturus Tullium, jejunabam, post noctium crebras vigiliæ, post lacrymas, quas mihi præteritorum recordatio peccatorum ex imis visceribus eruebat, Plautus fumebatur in manus, si quando in memetipsum reversus, Prophetas legere cœpisssem: sermo horrebat incultus: & quia lumen cæcis oculis non videbam, non oculorum putabam culpam esse, sed solis. Cum ita me antiquus serpens illuderet, in media ferme quadragésima medullis infusa febris corpus invasit exhaustum, & sine vlla requie, quod dictu quoque incredibile sit, sic infelicia membra depasta est, ut ossibus vix hærerem: interim parantur exequiæ: & vitalis animæ calor, toto frigescente jam corpore, in solo tantum tepente pectusculo pal-

palpitabat ; cum subito raptus in spiritu , ad tribunal judicis pertrahor : ubi tantum luminis , & tantum erat ex circumstantium claritate fulgoris , ut projectus in terram , fursim aspicere non auderem . Interrogatus de conditione . Christianum me esse respondi . Et ille , qui præsedebat . Mentiris , ait : Ciceronianus es , non Christianus .

Matt. 6. Ubi enim thesaurus tuus ibi & cor tuum . Illico obmutui , & inter verbera (nam cædi me jusserat) conscientia magis igne torquebar , illum mecum versiculum reputans : In-

Ps. 6. inferno autem quis confitebitur tibi ? Clamare autem cœpi , & ejulans dicere : Miserere mei Domine , miserere mei . Hæc vox inter flagella resonabat . Tandem ad præfidentis genua provoluti qui adstabant , precabantur ut veniam tribueret adolescentia , & errori locum poenitentia commodaret : extracturus deinde cruciatum , si gentilium literarum libros aliquando legissem . Ego , qui in tanto constrictus articulo , vellem etiam majora promittere , dejerare cœpi , & nomen ejus obtestans dicere ; Domine , si unquam habuero codices seculares , si legero , te negavi . In hæc sacramenti verba dimissus , revertor ad superos , & mirantibus cunctis , oculos aperio , tanto lacrymarum imbre perfusos , ut etiam incredulis fidem facerem ex dolore . Nec vero sopor ille fuerat , aut vana somnia , quibus sæpe deludimur , testis est tribunal illud , ante quod jacui : testis judicium triste , quod timui , ita mihi numquam contingat in talem incidere quaestionem , liventes fateor habuisse me scapulas , plagas sensisse post somnum , & tanto dehinc studio divina legisse , quanto non ante mortalia legeram . Avaritia tibi quoque vitandum est malum , non ut aliena non appetas , (hoc enim & publicæ leges puniunt) sed quo tua , quæ tibi sunt aliena , non serves . Si in alieno , inquit , fideles non fuistis : quod vestrum est , quis dabit vobis ? Aliena nobis auri argentique sunt pondera : nostra possessio spiritualis est : de qua alibi dicitur : Redemptio animæ viri , propriae divitiæ . Nemo enim potest duobus dominis servire : aut enim unum odiet , & alterum amabit ; aut unum patietur , & alterum contemnet . Non potestis Deo servire , & mammonæ , id est , divitiis . Nam gentili Syrorum lingua , mammona divitiæ nuncupantur . Cogitatio victus : spinæ sunt fidei . Radix avaritiæ , cura gentilium . At dicis :

Puella

Puella sum delicata, & quæ manibus meis laborare non possum: si ad senectam venero, si ægrotare cœpero: quis mei miserebitur? Audi Apostolis loquentem Jesum: Ne cogitatis in corde vestro quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est, quam esca, & corpus plus, quam vestimentum? Respicite volatilia cœli, quoniam non ferunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater vester cœlestis pascit illa. Si vestis defuerit, lilia proponantur. Si esurieris, audias, Beatos pauperes, & esurientes. Si aliquis te afflixerit dolor, legito: Propter hoc complaceo mihi in infirmitatibus meis, & datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ, qui me colaphizet, ne extollar. Lætare in omnibus judiciis Dei. Exultaverunt enim filiæ Judæ in omnibus judiciis tuis Domine. Illa tibi semper in ore vox resonet: Nudus exivi de utero matris meæ, nudus revertar. Et, Nihil intulimus in hunc mundum, neque auferre quid possumus. At nunc plerasque videas armaria stipare vestibus, tunicas mutare quotidie, & tamen tinea non posse superare. Quæ religiosior fuerit, unum exterit vestimentum, & plenis arcis pannos trahit. Inficiuntur membrana colore purpureo. Aurum liquefcit in literas, gemmis codices vestiuntur, & nudus ante fores earum Christus emoritur: & cum manum egenti porrexerint buccinant: cum ad agapem vocaverint, præco conducitur. Vidi nuper (nomen taceo, ne satyram putes) nobilissimam Romanorum mulierem in basilica B. Petri, semiviris antecedentibus, propria manu quo religiosior putaretur, singulos nummos dispertire pauperibus, interea, ut usu nosse perfacile est, anus quædam annis pannisque obsita, præcucurrit, ut alterum nummum acciperet: ad quam cum ordine pervenisset, pugnus porrigitur pro denario, & tanti criminis reus sanguis effunditur. Radix omnium malorum est avaritia: ideoque ab Apostolo idolorum servitus appellatur. Quare primum regnum Dei, & hæc omnia apponentur tibi. Non occidet fame animam justam Dominus. Junior fui, & senui, & non vidi justum derelictum, neque semen ejus quærens panem. Helias corvis ministrantibus pascitur. Vidua Sareptana, ipsa cum filiis nocte moritura, prophetam pascit esuriens: & mirum in modum: capface completo, qui alendus venerat, alit.

Matt. 6

1. Cor. 13

1. Tim. 6

ps. 36

AR.3. Petrus apostolus, inquit: Argentum, & aurum non habeo: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine domini Jesu surge, & ambula. At nunc multi, licet sermone taceant, opere loquuntur: Fidem, & misericordiam non habeo: quod autem habeo, argentum, & aurum, hoc
 Man.16 tibi non do. Habentes autem victum, & vestitum his contenti sumus. Audi, Jacob quid sua oratione postulet. Si fuerit Deus mecum: & servaverit me in via hac, per quam ego iter facio: & dederit mihi panem ad manducandum, & vestitum ad vestiendum. Tantum necessaria deprecatus est: & post annos viginti dives dominus, & ditior pater, ad terram revertitur Chanaan. Infinita de scripturis exempla suppetunt, quæ avaritiam doceant esse fugiendam: verum, quia nunc ex parte de ea dicitur, & suo, si Christus annuerit, volumini reservatur: quid ante non plures annos Nitriæ gettum sit referemus. Quidam ex fratribus parcius magis quam avarior, & nesciens triginta argenteis Dominum venditum, centum solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit, initum est inter monachos consilium, (nam in eodem loco circiter quinque millia divisis cellulis habitabant) quid facto opus esset, alii pauperibus distribuendos esse dicebant, alii dandos ecclesiæ, nonnulli parentibus remittendos. Macarius vero, & Pambo, & Isidorus, & cæteri quos patres vocant, sancto in eis loquente spiritu, decreverunt infodiendos esse cum eodem, dicentes: Pecunia tua tecum sit in perditionem (a). Nec hoc crudeliter quisquam putet factum: tantus cunctos per totam Ægyptum terror invasit, ut unum solidum dimisisse, sit criminis. Et quoniam monachorum fecimus mentionem, & te scio libenter audire, quæ sancta sunt: aurem paulisper accomoda. Tria sunt in Ægypto genera monachorum. Primum Cœnobitæ, quod illi Sauses gentili lingua vocant, nos, Incommuni viventes, possumus appellare. Secundum Anachoritæ, qui soli habitant per desertum, & ab eo, quod procul ab hominibus recesserint, nuncupantur. Tertium genus est, quod Remoboth dicunt, deterrimum, atque neglectum, & quod in nostra provincia aut solum aut primum est. Hi bini vel terni, nec multo plures simul habitant

(a) Hæc erat formula, quæ eos proprietarios utebantur. prius Patres contra monachos. Gonz. in c. 2. de statu monach.

tant, suo arbitratu ac ditione viventes; & de eo, quod laboraverint in medium partes conferunt, ut habeant alimenta communia. Habitant autem quam plurimum in urbibus, & castellis: & quasi ars sit sancta, non vita, quidquid vendiderint, majoris est pretii: inter hos sæpe sunt jurgia: quia, suo viventes cibo, non patiuntur se alicui esse subjectos, revera solent certare jejuniis; & rem secreti victoriæ faciunt. Apud hos affectata sunt omnia, laxæ manicæ, caligæ follicantes, vestis crassior, crebra suspiria, visitatio virginum, detractio clericorum: & si quando dies festus venerit, saturantur ad vomitum. His igitur, quasi quibusdam pestibus exterminatis, veniamus ad eos, qui plures sunt, & in commune habitant, id est, quos vocari Cœnobitas diximus. Prima apud eos confœderatio est, obedire majoribus, & quidquid jusserint facere: divisi sunt per decurias, atque centurias, ita ut novem hominibus decimus præsit: & rursus decem præpositos sub se centesimus habeat, manent separati, sed junctis celulis: usque ad horam nonam, ut institutum est, nemo pergit ad alium, exceptis his decanis, quos diximus: ut si cogitationibus fortè quis fluctuat, illius consoletur alloquiis. Post horam nonam in commune concurritur; psalmi resonant, scripturæ recitantur ex more, & completis orationibus, cunctisque residentibus, medius, quem patrem vocant, incipit disputare: quo loquente tantum silentium fit, ut nemo alium respicere, nemo audeat excreare: dicentis laus in fletu est audientium: tacitæ voluntur per ora lacrymæ, & ne in singultus quidem erumpit dolor. Cum vero de regno Christi, & de futura beatitudine, & de gloria cœperit annunciare ventura; videas cunctos moderato suspirio, & oculis ad cœlum levatis, intra se dicere: quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Posthæc concilium solvitur, & unaquæque decuria cum suo parente pergit ad mensam, quibus per singulas hebdomadas vicissim ministrant. Nullus in cibo strepitus est: nemo comedens loquitur, vivitur pane, leguminibus, & oleribus, quæ sale solo condiuntur: vinum tantum senes accipiunt, quibus & parvulis sæpe fit prandium: ut aliorum fessa sustentetur ætas, aliorum non frangatur incipiens. Dehinc consurgunt pariter, & hymno dicto, ad præsepia redeunt:

ibi usque ad vesperam cum suis unusquisque loquitur, & dicit: Vidistis illum, & illum? quanta in ipso sit gratia? quantum silentium? quam moderatus incessus? Si infirmum viderint, consolantur: si in Dei amore ferventem, cohortantur ad studium. Et quia nocte extra orationes publicas in suo cubili unusquisque vigilat, circumeunt cellulas singulorum, & aure apposita, quid faciant, diligenter explorant: quem tardiozem deprehenderint, non increpant: sed dissimulato quod norunt, eum sæpius visitant, & prius incipientes, provocant magis orare, quam cogunt. Opus diei statum est: quod decano redditum, fertur ad œconomum: qui & ipse per singulos menses patri omnium cum magno tremore reddit rationem: à quo etiam cibi, cum facti fuerint, prægustantur: & quia non licet dicere cuiquam: Tunicam, & sagum, textaque juncis strata non habeo; ille ita universa moderatur, ut nemo quid postulet, nemo non habeat. Si quis vero cœperit ægrotare, transfertur ad exedram latiore: & tanto senum ministerio confovetur, ut ne delicias urbium, nec matris quærat affectum. Dominicis diebus orationi tantum & lectionibus vacant: quod quidem & omni tempore, completis opusculis, faciunt. Quotidie aliquid de scripturis discitur. Jejunium totius anni æquale est, excepta quadragesima, in qua sola conceditur districtius vivere: à pascha ad pentecostem cœnæ mutantur in prandia: quo & traditioni ecclesiasticæ satisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato. Tales Philo, Platonici sermonis imitator, tales Iosephus, Græcus Livius, in secunda Judaicæ captivitatis historia Essenos refert. Verum quia nunc, de virginibus scribens, pene superfluum de monachis disputavi, ad tertium genus veniam, quos anachoritas vocant: qui & de cœnobiis exeuntes, excepto pane, & sale, ad desertum nihil proferunt amplius: hujus vitæ auctor Paulus, illustrator Antonius, & ut ad superiora conscendam princeps Joannes Baptista fuit. Talem vero virum Hieremias quoque propheta describit, dicens: Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius, & tacebit, quoniam sustulit super se jugum, & dabit percutienti se maxillam: saturabitur opprobriis: quia non in sempiternum abiiciet Dominus. Horum laborem, & conversationem in carne non carnis,

carnis, alio tempore, si volueris, explicabo. Nunc ad propositum redeam: quia de avaritia differens ad monachos veneram. Quorum tibi exemplum proponens, non dico aurum, atque argentum, & cæteras opes, sed ipsam terram, & cælum despicias, & Christo copulata cantabis: Pars mea Dominus. Post hæc quamquam Apostolus *Pf. 15.* orare nos semper jubeat: & sanctis etiam ipse sit somnus *1. Thes. 5.* oratio: tamen divisas orandi horas debemus habere: ut si forte aliquo fuerimus opere detenti, ipsam nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque, & vesperam, nemo est qui nesciat. Nec cibi sumantur, nisi oratione præmissa: nec recedatur à mensa, nisi referatur creatori gratia. Noctibus bis terque surgendum, revolvenda, quæ de scripturis memoriter retinemus: Egredientes de hospitio, armet oratio: regredientibus de platea, oratio occurrat antequam sessio: nec prius corpusculum requiescat, quam anima pascatur. Ad omnem actum, ad omnem inceßum manus pinget crucem. Nulli detrahas, nec adversus filium matris tuæ ponas scandalum. Tu quæ es, ut alienum servum judices? Suo Domino stat, aut cadit. Stabit autem: potens est enim Deus statuere illum. Nec si biduo jejunaveris, putes te non jejunantibus esse meliorem. Tu jejunas, & irasceris: ille comedit, & fronte blanditur. Tu vexationem mentis, & ventris e furiem rixando digeris: ille moderatius alitur, & Deo gratias agit, unde quotidie clamat Efaïas: Non tale jejunium elegi, dicit Dominus. Et iterum: In diebus jejuniorum ventrorum inveniuntur voluntates vestræ, & omnes, qui sub vestra potestate sunt, stimulatis. In judiciis, & litibus jejunatis, & percutitis pugnis humilem. Ut quid mihi jejunatis? Quale illud potest esse jejunium, cujus iram non dicam nox occupat, sed luna integram derelinquit? Te ipsam considerans, noli in altius ruina, sed in tuo opere gloriari. Nec illarum tibi exempla proponas, quæ carnis curam facientes, possessionum redditus, & quotidianas domus impensas supputant. Neque enim undecim Apostoli Judæ proditione, sunt fracti: nec, Phileto & Alexandro facientibus naufragium, cæteri à cursu fidei substitierunt. Nec dicas, illa & illa suis rebus fruitur: honoratur ab hominibus fratres ad eam conveniunt, & sorores. Numquid ideo virgo esse

desit? Primum dubium est, an virgo sit talis. Non enim quo modo videt homo videt Deus. Homo videt in facie,

q. Ger. 7. Deus autem videt in corde. Dehinc, etiam si corpore virgo est, an spiritu virgo sit, nescio. Apostolus autem ita virginem definivit: Ut sit sancta corpore, & spiritu. Ad extremum habeat sibi gloriam suam. Vincat Pauli sententiam: deliciis fruatur, & vivat. Nos meliorum exempla sectemur. Propone tibi beatam Mariam: quæ

Luc. 1. tantæ exitit puritatis, ut mater Domini esse mereretur. Ad quam cum Angelus Gabriel in viri specie descendisset, dicens: Ave gratia plena, Dominus tecum: consternata & perterrita, respondere non potuit, numquam enim à viro fuerat salutata. Denique nuncium discit, & loquitur, & quæ hominem formidabat, cum angelo fabulatur

Mat. 23. intrepida. Potes & tu esse mater Domini. Accipe tibi tomum magnum, novum, & scribe in eo stylo hominis: velociter spolia detrahe: & postquam accesseris ad prophetissam, & conceperis in utero, & pepereris filium, dic: A timore tuo Domine concepimus, & dolumus, & peperimus spiritum salvationis tuæ, quem fecimus super terram. Tunc & filius tuus tibi respondebit, & dicet.

Marc. 3. Ecce mater mea, & fratres mei. Et mirum in modum, ille, quem in latitudine pectoris tui paulo ante descripseras, quem in novitate cordis stylo signaveras, postquam spolia ex hostibus receperit, postquam denudaverit principatus, & potestates, & affixerit eas cruci, conceptus adolescit, & major effectus sponsam te incipit habere de matre. Grandis labor, sed grande præmium, esse quod martyres, esse quod Apostoli, esse quod Christus est: quæ quidem universa tunc profunt cum in ecclesia sunt, cum in unadomo pascha celebramus: si arcam ingredimur cum Noe, si percunte Hiericho, Rahab meretrix justificata nos continet. Cæterum virgines, quales apud diversas hæreses, & quales apud impurissimum Manichæum, esse dicuntur, scorta sunt existimandæ non virgines; si enim corporis earum auctor est diabolus, quo modo possunt honorare plasmationem hostis sui? sed quia sciunt virginale vocabulum gloriosum sub ovium pellibus lupos tegunt. Christum mentitur antichristus, & turpitudinem vitæ falso nominis honore convestiunt. Gaude soror, gaude filia, gaude mi virgo: quia, quod aliæ simulant, tu

vère

vere esse cœpisti . Hæc omnia , quæ digessimus , dura videbuntur ei , quæ non amat Christum . Qui autem omnem sæculi pompam pro purgamento habuerit , & vana duxerit universa sub sole , ut Christum lucrifaciat , qui commortuus est Domino suo , & consurrexit , & crucifixit carnem cum vitiis & concupiscentiis , liberè proclamabit : Gal. 5.
 Quis nos separabit à caritate Christi ? an tribulatio ? an Rom. 8.
 angustia ? an persecutio ? an fames ? an nuditas ? an periculum ? an gladius ? Et iterum . Certus sum , quia neque mors , neque vita , neque angelus , neque principatus , neque potestates , neque instantia , neque futura , neque fortitudo , neque excelsus , neque profundum , neque alia creatura poterit nos separare à caritate Dei , quæ est in Christo Jesu Domino nostro . Dei filius pro nostra salute hominis factus est filius . Novem mensibus in utero , ut nascatur , expectat , fastidia sustinet , cruentus egreditur , pannis involvitur , blanditiis delinitur : & ille pugillo mundum includens præsepis continetur angustiiis . Taceo , quod usque ad triginta annos ignobilis , parentum paupertate contentus est : verberatur & tacet : crucifigitur , & pro crucifigentibus deprecatur . Ps. 115.
 Quid igitur retribuam Domino pro omnibus , quæ retribuit mihi ? Calicem salutaris accipiam , & nomen Domini invocabo . Pretiosa est in conspectu Domini mors sanctorum ejus . Hæc est sola digna retributio , cum sanguis sanguine compensatur , & redempti cruore Christi pro Redemptore libenter occumbimus . Quis sanctorum sine certamine coronatus est ? Gen. 30.
 Abel justus occiditur : Abraham uxorem periclitatur amittere . Et ne in immensum volumen extendam , quære & invenies singulos adversa perpeffos . Solus in deliciis Salomon fuit , & forsitan ideo corruit . Quem enim diligit Prov. 3.
 Dominus , castigat autem omnem filium , quem recipit . Nonne melius est brevi tempore dimicare , ferre vallum , arma sumere lassescere sub lorica , & postea gaudere victorem , quam impatientia unius horæ servire perpetuo ? Nihil amantibus durum est , nullus difficilis cupienti labor est . Gen. 29.
 Respice , quanta Jacob pro Rachael pacta uxore sustinuit : Et servivit , inquit scriptura , Jacob pro Rachael annis septem . Et erant in conspectu ejus quasi dies pauci , quoniam amabat illam . Unde & ipse postea memorat : In die urebar æstu , & gelu nocte . Amemus & nos Christum ,

ejusque semper quæramus amplexus : & facile videbitur omne difficile : brevia putabimus universa , quæ longa sunt : & jaculo illius vulnerati , per horarum momenta dicemus : Heu me , quia peregrinatio mea prolongata est . Non sunt enim condignæ passionēs hujus temporis ad futuram gloriam , quæ revelabitur in nobis . Quia tribulatio patientiam operatur , patientia autem probationem , probatio autem spem , spes autem non confundit . Quando tibi grave videbitur esse , quod sustines , Pauli secundam epistolam ad Corinthios lege : In laboribus plurimum , in carceribus abundantius , in plagis supra modum , in mortibus frequenter . A Iudæis quinquies quadragenas una minus accepi : ter virgis cæsus sum : semel lapidatus sum : ter naufragium feci : nocte & die in profundo maris fui . In itineribus sæpius , periculis fluminum , periculis latronum , periculis ex genere , periculis ex gentibus , periculis in civitate , periculis in deserto , periculis in mari , periculis in falsis fratribus ; In laboribus , in miseriis , in vigiliis multis , in fame & siti , in jejuniis plurimis , in frigore , & nuditate . Quis nostrum saltem minimam portionem de catalogo harum sibi potest vindicare virtutum ? ob quæ ille postea confidenter agebat : Cursum consumavi , fidem servavi ; superest mihi corona justitiæ , quam retribuet mihi in illa die Dominus justus iudex . Si cibus insulsior fuerit contristamur ; & putamus Deo nos aliquod præstare beneficium , cum aquatius vinum bibimus . Calix frangitur , mensa subvertitur , verbera resonant , & aqua trepidior sanguine vindicatur . Regnum cælorum vim patitur , & violenti rapiunt illud . Nisi vim feceris , cælorum regna non capies . Nisi pulsaveris importune , panem non accipies sacramenti . An non tibi videtur violentia , cum caro cupit esse quod Deus est , & illuc unde angeli corrue-
runt , angelos iudicatura conscendit ? Egredere quæso paulisper de carcere , & præsentis laboris ante oculos tuos tibi pingere mercedem , quam nec oculus vidit , nec auris audivit , nec in cor hominis ascendit . Qualis erit illa dies , cum tibi Maria mater Domini , choris occurret comitata virgineis ? cum post rubrum mare , submerso cum suo exercitu Pharaone , tympanum tenens precinet responsuris : Cantemus Domino , gloriose enim honorificatus est ; equum , & ascensorem projecit in mare . Tunc Thecla in-

tuos

1^a 119.
Rom. 5:

2 Tim. 4.

Exod. 15.

tuos volabit amplexus. Tunc & ipse sponsus occurret, & dicet: surge veni proxima mea, speciosa mea, columba mea; quia ecce hyems transivit, pluvia abiit sibi. Tunc angeli mirabuntur, & dicent: Quæ est ista prospiciens quasi diluculum, speciosa ut luna, electa ut sol? Videbunt te filii, & laudabunt reginæ, & concubinæ prædicabunt. Hinc & alius castitatis chorus occurreret: Sara cum nuptis veniet, filia Phanuelis Anna cum viduis. Erunt in diversis gregibus carnis & spiritus matris tuæ. Lætabitur illa, quod genuit, exultabit ista quod docuit. Tunc vere super asina Dominus ascendet, & cœlestem ingreditur Jerusalem. Tunc parvuli, de quibus in Esaia Salvator effatur: Ecce ego, & pueri mei, quos mihi dedit Deus, palmas victoriæ sublevantes consono ore cantabunt: Osanna in excelsis: Benedictus, qui venit in nomine Domini, osanna in excelsis. Tunc centum quadraginta quatuor millia in conspectu throni & seniorum tenebunt citharas, & cantabunt canticum illud, & nemo poterit dicere canticum illud, nisi numerus definitus. Hi sunt qui cum mulieribus se non coinquinaverunt: virgines enim permanserunt. Hi sunt, qui sequuntur agnum, quocumque vadit. Quotiescumque te vana sæculi delectaverit ambitio, quoties in mundo aliquid videris gloriosum: ad paradysum mente transgredere: esse incipe, quod futura es: & audies à sponso tuo: Pone me sicut umbraculum in corde tuo, sicut signaculum in brachio tuo, & corpore pariter ac mente munita clamabis, & dices: Aquæ multæ non poterunt extinguere caritatem, & flumina non operient eam.

Cap. 8.

Apoc. 14.

Cant. 8.

E P I S T O L A XVIII.

AD DEMETRIADEM
DE SERVANDA VIRGINITATE.

A R G U M E N T U M.

A Juliana matre, & Proba avia rogatus, Demetriadem virginem docet quomodo vivere, & virginitatem custodire debeat.

INter omnes materias, quas ab adolescentia usque ad hanc ætatem, vel mea vel notatiorum scripsi manu, nihil præsentis opere difficilior: scripturus enim ad Demetriadem virginem Christi, quæ & nobilitate & divitiis pri-

ma est in orbe Romano, si cuncta virtutibus ejus congruè dixero adulari putabor: si quædam subtraxero, ne incredibilia videantur, damnum laudibus ejus mea faciet verecundia: quid igitur faciam? quod implere non possum, negare non audeo: tanta est aviæ ejus & matris, insignium feminarum, in jubendo auctoritas, in petendo fides, in extorquendo perseverantia. Neque enim ut novum & præcipuum quiddam à me flagitant, cujus ingenium in hujuscemodi materiis sæpe detritum est, sed ne vocis meæ pro virili parte desit testimonium, in ejus virtutibus explicandis, cujus, ut inclyti oratoris utar sententia, spes magis laudanda, quam res est: quamquam puellares annos fidei ardore superarit, & inde cœperit, ubi aliis defuisse perfectæ consummatæque virtutis est. Sit procul obtrectatio, faceffat invidia, nullum in ambitione sit criment: ignoti ad ignotam scribimus, dumtaxat juxta faciem corporalem, alioquin interior homo pulchre sibi cognitus est, illa notitia qua & Paulus Apostolus Colossenses, multosque credentium noverat, quos antè non viderat. Quantum sit apud me meritum, imò miraculum virginis nostræ, hinc potest æstimari, quod occupatus in explanatione templi Ezechielis, quod opus in omnibus scripturis sanctis vel difficillimum est; & in ea parte delubri, in qua sancta sanctorum & thymiamatis altare describitur, ma lu parumper hoc uti diverticulo, ut de altari transirem ad altare, & hostiam vivam placentem Deo, ac sine ulla macula æternæ pudicitæ consecrarem. Scio quod ad imprecationem pontificis, flammeam virginale (a), sanctum operuerit caput, & illud Apostolicæ vocis insigne celebratum sit: Volo autem vos omnes virginem castam exhibere Christo. Quando astitit regina à dextris ejus, in vestitu deaurato, circumdata varietate. Qua veste polymita, & multarum virtutum diversitate contexta, indutus fuit & Joseph, & regum quondam utebantur filiæ. Unde & ipsa sponsa lætatur, ac dicit: introduxit me rex in cubiculum suum sodaliumque respondet chorus: Omnis gloria filiæ regis intrinsecus. Sed & nostra oratio dabit aliquid emolumenti. Equorum cursus favore perniciosior fit: pugilum fortitudo clamoribus incitatur: paratas ad prælium acies stri-

2 Cor. 13

(a) Velum rubrum, quo nuptiarum mulieres caput, partemque faciei tegendo utebantur.

strictosque mucrones, sermo impetatoris accendit. Igitur & in opere præfenti avia quidem materque plantaverunt, sed & nos rigabimus, & Dominus incrementum dabit. Rhethorum disciplina est ab avis & atavis, omni retro nobilitate ornare, quem laudes: ut ramorum sterilitatem radix fecunda compenſet, & quod in fructu non teneas, mireris in trunco. Scilicet nunc mihi Proborum & Olibriotum clara repetenda sunt nomina, & illustris Anitii sanguinis genus: in quo aut nullus aut rarus est, qui non meruerit consulatum: aut proferendus Olibrius virginis nostræ pater, quem immatura morte subtractum, Roma congemuit. Vereor plura dicere, ne sanctæ matris vulnus exasperem, & virtutum ejus recordatio fiat doloris instauratio. Pius filius, vir amabilis, clemens dominus, civis affabilis, consul quidem in pueritia, sed morum bonitate senator illustrior. Felix morte sua, qui non vidit patriam corruentem: immo felicior sobole, qui Demetriadis proaviæ nobilitatem insigniorem reddidit, Demetriadis filiæ perpetua castitate. Verum quid ago? oblitus propositi, dum admiror juvenem, laudavi aliquid bonorum sæcularium, cum in eo mihi virgo magis nostra laudanda sit, quod hæc universa contemplerit: quod se nonobilem, non divitiis præpollentem, sed hominem cogitarit. Incredibilis animi fortitudo, inter gemmas & fericum, inter eunuchorum & puellarum catervas, & adulationem ac ministeria familiæ perstreptentis, & exquisitas epulas, quas amplæ domus præbebat abundantia, appetisse eam jejuniorum laborem, asperitatem vestium, victus continentiam: legerat enim Domini verba dicentis: *Matt. 11.*
 Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Stupebat ad conversationem Helix, & Joannis baptistæ: quorum uterque zona pellicea astrinxit & mortificavit lumbos suos; alter venisse narratur in spiritu, & virtute Helix præcursor Domini, in utero prophetans parentis, & ante diem judicii, judicis voce laudatus. Annæ filiæ Phanaelis mirabatur ardorem, quæ orationibus atque jejuniis usque ad ultimam senectutem in templo, Domino serviebat. Quatuor virginum filiarum Philippi desiderabat *Luc. 9.*
 chorum: & unam se illarum esse cupiebat, quæ pudicitia virginali, prophetiæ gratiam consecutæ sunt. His & humilissimæ cogitationibus pascebat animum, nihil ita metuens,

tuens, quam aviam matremque offendere, quarum cum incitaretur exemplo, voluntate, & studiis terrebatur, non quod displiceret eis sanctum propositum, sed quod pro rei magnitudine optare id & appetere non auderent. *Æstuabat Christi tyruncula, oderat ornatum suum: & cum Esther loquebatur ad Dominum: Tu nosti quod oderim insigne capitis mei, hoc est, diadema quo utebatur quasi regina, & tantæ ducam immunditiæ, velut pannum menstruatæ. Ajunt sanctæ & nobiles feminae quæ eam viderunt, quæ norunt, quas de littore Galliarum ad habitationem sanctorum locorum, hostium per Africam compulit sæva tempestas, noctibus & secreto, consciis tantum virginibus Dei, quæ in matris & aviæ comitatu erant, numquam eam lintheaminum, numquam plumarum usam molitie, sed cilicium in nuda humo habuisse pro stratu, jugibus faciem rigasse lacrymis, Salvatori mente ac genibus advolutam, ut suum reciperet propositum, ut impleret desiderium, ut aviæ animum matrisque molliret. Quid ultra differo, cum jam nuptiarum appropinquaret dies, & futuro matrimonio thalamus pararetur, secreto & absque arbitris, noctemque habens pro solatio, talibus se fertur armasse consiliis: Quid agis Demetrias? cūr pudicitiam tanto pavore defendis? libertate opus est & audacia. Quæ sic in pace metuis, quid faceres in martyrio perpetiendis? quæ tuorum vultum ferre non potes, quomodo sustineres tribunalia persecutorum? si te virorum exempla non provocant, hortetur faciatque securam beata martyr Agnes, quæ & etatem vicit & tyrannum, & titulum castitatis martyrio consecravit. Nescis misera, nescis cui virginitatem tuam debeas. Dudum inter barbaras tremuisti manus; aviæ, matrisque sinu & palliis tegebaris: vidisti te captivam, & pudicitiam tuam non tuæ potestatis: horruisti truces hostium vultus; raptas virgines Dei, gemitu tacito conspexisti. Urbs tua quondam orbis caput, Romani populi sepulcrum est, & tu in Lybico littore exulem virum exul ipsa accipies? quam habitura pronubam? quo deducenda comitatu? Stridor Punicæ linguæ procacia tibi Fescennina (a) cantabit. Rumpe moras omnes. Perfecta De-*

(a) *Nuptiales versus procaces obscenitate, & opprobrio pleni fescennini dicebatur du-*

cto nomine a fescennino oppido ubi primi inveteris, vel quod fasciunt thalami prohiberent.

dilectio foras mittit timorem. Assume sentum fidei, lorricam iustitiæ, galeam salutis, procede ad prælium. Habet & pudicitia servata martyrium suum. Quid metuis aviam? quid formidas parentem? forsitan & ipsæ velint, quod te velle non credunt. His & aliis compluribus inflammata stimulis, omnem corporis cultum & habitum, sæcularem, quasi propositi sui impedimenta projecit. Pretiosa monilia, & graves censibus uniones, ardentesque gemmæ redduntur seriniis, vili tunica induitur, viliori tegitur pallio, & insperata aviæ genubus repente provolvitur, fletu tantum & planctibus quæ esset ostendit. Obstupuit sancta & gravis femina, alienum habitum in, nepte conspiciens: mater gaudio stabat attonita: utraque verum non credere, quod verum esse cupiebat. Hæsit vox faucibus, & inter ruborem & pallorem, metumque atque lætitiâ, cogitationes variæ nutabant. Succumbendum est huic loco neque narrare aggrediar, quod dicendo minus faciam. Ad explicandam incredibilis gaudii magnitudinem, & Tulliani fluviis siccaretur ingenii, & contortæ Demosthenis vibratæque sententiæ tardius, languidiusque ferrentur. Quidquid potest cogitare animus, quidquid sermo potest explicare, illo in tempore factum est. Certatim in oscula neptis & filiæ, mater & avia ruunt: ubertim flere præ gaudio, jacentem manu attollere, amplexarique trepidantem, agnoscere in illius proposito mentem suam, & gratulari quod nobilem familiam virgo virginitate sua nobiliorem faceret, invenisse eam, quod præstaret generi, quod Romanæ urbis cineres mitigaret. Jesu bone, quid illud in tota domo exultationis fuit? Quasi ex radice secunda multæ simul virgines pullularunt: exemplumque patronæ & dominæ secuta est olientum turba atque famularum. Per omnes domos fervebat virginitatis professio: quarum cum impar esset in carne conditio, unum erat præmium castitatis: parum loquor. Cunctæ per Africam Ecclesiæ quodam exultavere tripudio, non solum ad urbes, oppida, viculosque, sed ad ipsa quoque magalia celebris fama penetravit: omnes inter Africam, Italiamque insulæ hoc rumore repletæ sunt, & inoffenso pede longius gaudia cucurrere. Tunc lugubres vestes Italia mutavit, & semiruta urbis Romæ mœnia pristinum ex parte, recepere fulgorem, propitium sibi existimantes Deum in
alumæ

alumnæ conversione perfecta. Putares extinctam Gothorum manum, & colluviem perfugarum atque servorum Domini desuper intonantis fulmine concidisse. Non sic post Trebiam (a), Trasymenum & Cannas, in quibus locis Romanorum exercituum cæsa sunt millia, Marcelli primum apud Nolam prælio se populus Romanus erexit, minori prius gaudio strata Gallorum (b) agmina, auro redempta nobilitas, & seminarium Romani generis in arce cognovit. Penetravit hic rumor Orientis littora, & in mediterraneis quoque urbibus Christianæ gloriæ triumphus auditus est. Quæ virginum Christi non hujus se societate jactavit? quæ mater non tuum, juliana, beatum clamavit uterum? Incerta apud infideles sint præmia futurorum, plus interim recipisti virgo, quam obtulisti. Quam sponsam hominis una tantum provincia noverat, virginem Christi totus orbis audivit. Solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christiani deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, virginitati tradere. Tanti (ut dicitur) vitrum, quanti (c) margaritum? Certè qui religiosiores sibi videntur, parvo sumptu, & qui vix ad alimenta sufficiat virginibus dato, omnem censum in utroque sexu sæcularibus liberis largiuntur: quod nuper in hac urbe dives quidam fecit presbyter, ut duas filias in proposito virginali inopes relinqueret, & aliorum ad omnem copiam filiorum luxuriæ atque deliciis provideret. Fecerunt hoc multæ, pro dolor, nostri propositi feminæ: atque utinam rarum esset exemplum, quod quanto crebrius est, tanto istæ feliciores, quæne plurimarum quidem exempla secutæ sunt.

Fer-

(a) Sub Sempronio consule ad Trebiam fluvium Placentiæ proximum, & sub Cajo Flaminio ad Trasymenum Perusie lacum, & sub Varrone, & Paulo Emilio ad Cannas apuliæ vicum cæsa fuisse multa Romanorum millia testis est Livius; qui etiâ tradit M. Claudium Marcellum defensa Nola, & represso insolente tot victoriis Annibale Romanos erexisse.

(b) Quomodo capta Roma à Gallis, capitolio tantum excepto Camillus dictator adveniens Gallos vicerit, promissumque aurum solvi prohibuerit, Livius scribit.

(c) Proverbiū est, ut doceamur pluri estimare pretiosa quā vilia; & si hominibus non damus nuptas, nisi corpore, mentemque integras, quanto magis id observare debemus in iis quas Deo sacramus.

Fertur, & omnium Christianorum laude celebratur, quidquid fuerat nuptiis preparatum à sancta Christi Sinoride, virgini traditum, ne sponso fieret injuria: imò ut dotati priuatis opibus veniret ad sponsum: & quod in rebus mundi perituum erat, domesticorum Dei sustantaret inopiam. Quis hoc credat? Proba illa, omnium dignitatum, & cunctarum nobilitatis in orbe Romano nomen illustrius, cujus sanctitas, & in universos effusa bonitas, etiam apud barbaros venerabilis fuit, quam trium liberorum, Probi, Olibrii, & Probi, non fatigarunt ordinarii consultatus; & cum incensis direptisque domibus in urbe captiuitas sit, nunc habitas venundare dicitur possessiones, & facere sibi amicos de iniquo mammona, qui se recipiant in æterna tabernacula, ut erubescant omnis ecclesiastici ministerii gradus, & cassa nomina monachorum, emerere prædia, tanta nobilitate vendente. Vix barbarorum effugerat manus, & avulsas de complexu suo virgines fleuerat, cum subito intolerabili, quod numquam timuerat, amantissimi filii orbitate percutitur, & quasi futura virginis Christi avia, spe futurorum mortiferum vulnus excepit, probans in se verum esse, quod in lyrico carmine super iusti præconio dicitur: Si fractus illabatur orbis, Impavidum ferient ruinæ. Legimus in volumine Job: Adhuc isto loquente, venit alius nuncius. Et in eodem: Tentatio, siue ut melius habetur in Hebræo, militia est vitæ hominis super terram. Ad hoc enim laboramus, & in sæculi huius periclitamur militia, ut in futuro sæculo coronemur. Nec mirum hoc de hominibus credere, cum Dominus ipse tentatus sit. Et de Abraham scriptura testatur, quod Deus tentaverit eum. Quam ob causam & Apostolus loquitur: Gaudentes in tribulatione, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit. Et in alio loco: Quis nos sperabit à caritate Christi? tribulatio, an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est. Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus ut oves occisionis. Et Esaias huiusmodi homines cohortatur, dicens: Qui ablactati estis à lacte, qui avulsi ab ubere, tribulationem expectate, spem super spem. Non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in-

Job 1.

Mat. 1.
Gen. 22.
Rom 8.

Esa. 48.

nobis . Cur ista replicaverim , sequens sermo monstrabit . Quæ de medio mari fumantem viderat patriam , & fragili cymbæ salutem suam suorumque commiserat , crudeliora invenit Africæ littora . Excipitur enim ab eo quem nescias , utrum avarior an crudelior fuerit : cui nihil dulce præter vinum , & pretium , & qui sub occasione partium clementissimi Principis , sævissimus omnium extitit tyrannorum : & , ut aliquid loquar de fabulis poetarum , quasi Orcus in tartaro , non tricipitem , sed multorum capitum habuit Cerberum , qui cuncta traheret ac lacereret . Hic matrum gremiis abducere pactas , negotiatoribus & avidissimis mortalium Syris , nobilium puellarum nuptias vendere , non pupillarum , non viduarum , non virginum Christi inopiæ parcere , magisque manus rogantium spectare , quam vultus . Hanc feram Charybdim , Scyllamque succinctam multis canibus fugiens , barbaros matrona suavitatis , qui nec naufragiis parcerent , nec captivitatibus flecterentur . Imitare crudelis saltem hostem Romani imperii . Brennus (a) nostri temporis tantum quod invenerat tulit : tu quæris quod non invenis . Et mirantur æmuli (virtus enim semper invidiæ patet) cur tantarum , secum pudicitiam tacita proscriptione mercata sit : cum & ille partem dignatus sit accipere , qui totum potuit auferre , & hæc quasi comiti negare non ausa sit , quæ se intelligebat sub nomine privatæ dignitatis tyranno servientem ? sentio me inimicorum patere morsibus , quod adulari videar clarissimæ & nobilissimæ femine : quia accusare non poterunt , si me scient hucusque tacuisse . Neque enim laudavi in ea unquam antiquitatem generis , divitiarum & potentiæ magnitudinem , viro vivente vel mortuo : quæ alii forsitan mercenaria oratione laudaverint . Mihi propositum est , stylo ecclesiastico laudare aviam virginis meæ , & gratias agere , quod voluntatem ejus sua adjuverit voluntate : alioquin cellula monasterii , vilis cibus , vestisque contempta , & ætas vicina jam morti , brevique temporis viaticum , carent omni assentationis infamia . Denique in reliquis partibus , omnis mihi sermo ad virginem dirigetur , & virginem nobilem , & nobilem non minus sanctitate , quam genere : cujus quanto sublimior

(a) Sic vocat Africæ & rā nū Roman, vitis prius ad Allia à Brenno Gallorum Regi, qui fluvium Romanis cepit .

mior ascensus est tanto, lapsus periculosior. Unum illud tibi nata Deo, præque omnibus unum prædicam, & repetens iterumque iterumque monebo, ut animum tuum sacræ lectionis amore occupes, nec in bona terra pectoris tui, sementem lolii avenarumque suscipias: ne dormiente patrefamilias, qui est *vous*, id est animus Deo semper adhærens, inimicus homo zizania superfeminet, sed semper loquaris: In noctibus quæsiui quem diligit anima mea, ubi pascis, ubi cubas in meridie? Et adhæsit post te anima mea, me suscepit dextera tua. Illudque Hieremiæ: Non laboravi sequens te, neque enim est dolor in Jacob, nec labor in Israel. Quando eras in sæculo, ea quæ erant sæculi diligebas, polire faciem purpuris, & cerussa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere. Ut taceam de inaurium pretiis, candore margaritarum, rubri maris profunda testantium, smaragdorum virore, cerauniorum flammis, hiacynthorum pelago, ad quæ ardent & insaniunt studia matronarum. Nunc autem quia sæculum reliquisti, & secundo post baptismum gradu inisti pactum cum adversario tuo, dicens ei: Renuncio tibi diabole, & sæculo tuo, & pompæ tuæ, & operibus tuis; serva fœdus quod pepigisti, & esto consentiens, pactumque custodiens cum adversario tuo, dum es in via hujus sæculi, ne fortè tradat te iudici, & te de suo aliquid usurpasse convincat, tradarisque ministro, qui ipse est & inimicus & vindex, & mittaris in carcerem, & in tenebras exteriores; quæ quanto à Christo vero lumine separantur, tanto nos majori horrore circumdant, & non inde ex eas, nisi solvas novissimum quadrantem, id est minimum quodque delictum, quia & pro otioso verbo reddituri sumus rationem in die iudicii. Hæc dicta sint non infausto contra te vaticinio, sed pavidæ cautique monitoris officio, ea quoque in te, quæ tuta sunt formidantis. Si spiritus, inquit, potestatem habentis ascenderit super te, *Ecclesiæ 10* locum tuum ne dimiseris. Quasi in procinctu, & in acie stamus semper ad pugnam: Vult nos loco movere hostis, & de gradu decedere, sed solidanda vestigia sunt, & dicendum. Statuit supra petram pedes meos, & petra refugium leporibus. Pro quo multi herinaceos legunt. Herinaceus animal parvum & fugax, & spinarum sentibus prægravatum. Sed ideo Jesus spiritus coronatus est, & no-

stra

fra delicta portavit, & pro nobis doluit, ut de sentibus & tribulationibus feminarum, ad quas dicitur: In anxietatibus & doloribus pariet mulier, & ad virum conversio tua, & ipse tui dominabitur, rosa virginittis & lilia castitatis nascerentur. Unde & sponsus pascitur inter lilia & inter eos, qui vestimenta sua non coinquinaverunt, virgines enim permanserunt, audieruntque præceptum: Candida sint semper vestimenta tua, & quasi auctor virginittis, & princeps, loquitur confidenter: Ego flos campi, & lilium convallium. Petra igitur leporum est, qui in persecutionibus fugiunt de civitate in civitatem. Nec timent illud propheticum. Periiit fuga à me. Montes autem excelsi cervis, quorum colubri cibus sunt, quos educit puer parvulus de foramine, quando pardus & hœdus requiescunt simul, & bos & leo comedunt paleas, ut nequaquam bos discat feritatem, sed leo doceatur mansuetudinem. Revertamur ad propositum testimonium: Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. Post quod sequitur, quia curatio quiescere facit peccata maxima. Qui versiculus hunc habet sensum: Si incogitationes tuas coluber ascenderit, omni custodia serva cor tuum. Et cum David canito: Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo: & ad peccatum maximum, quod opere perpetratur, nequaquam pervenies, sed incentiva vitiorum statim in mente jugulabis, & parvulos Babylonis allides ad petram: in qua serpentis vestigia non reperiuntur, cauteque

Pf. 18. Domino promittes: Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo. Hoc

Exod. 40 est, quod alibi scriptura testatur: Peccata patrum reddam in filios in tertiam & quartam generationem, ut cogitationes nostras mentisque decretum non statim puniat, sed reddat in posteris, id est, in malis operibus, & in delictorum perseverantia: quoniam per Amos loquitur. Super tribus & quatuor impietatibus illius, & illius civitatis, nonne aversabor eam? Hæc cursim, quasi de prato pulcherrimo sanctarum scripturarum parvos flores carpsisse sufficiat pro commonitione tui: & ut claudas cubiculum pectoris, & crebro signaculo crucis munias frontem tuam, ne exterminator Aegypti in te locum reperiatur, sed primogenita, quæ apud Aegyptios percunt, in tua mente

mente salventur, & dicas cum Propheta: Paratum cor *Ps. 56.*
 meum Deus, paratum cor meum, cantabo & psallam.
 Exurge, gloria mea, exurge psalterium & cithara. Quam
 assumere jubetur & Tyrus multis peccatorum confossa
 vulneribus: ut agat pœnitentiam, & maculas pristinæ
 fœditatis cum Petro amaris lachrymis abluat. Verum,
 non ignoremus pœnitentiam, ne facile peccemus. Illa
 quasi secunda post naufragium miseris tabula sit, in vir-
 gine integra servetur navis. Aliud est, quærere quod
 perdidideris: aliud, possidere quod numquam amiseris.
 Unde & Apostolus castigabat corpus suum, & in servitu- *1. Cor. 9.*
 tem redigebat, ne aliis prædicans, ipse reprobis inveni-
 retur; corporisque ex persona generis humani inflamma-
 tus ardoribus loquebatur: Miser ego homo, quis me li- *Rom. 7.*
 berabit de corpore mortis hujus? Et iterum: Scio quia
 non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum: velle
 etiam adjacet mihi; ut faciam autem bonum, nequaquam
 invenio, neque enim, quod volo bonum, sed quod nolo
 malum, hoc facio. Et denuo: Qui in carne sunt, Deo
 placere non possunt. Vos autem non estis in carne, sed in
 spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Post cogi-
 tationum diligentissimam cautionem, jejuniorum tibi ar- *Ps. 34.*
 ma sumenda sunt, & canendum cum David: Humiliavi in
 jejunio animam meam: Et, Cinerem tamquam panem,
 manducavi. Et, cum molesti erant mihi, induebar cilicio.
 Eva per cibum ejecta est de paradiso. Helias quadraginta
 dierum exercitatus jejunio, igneo curru rapitur in cœ-
 lum. Moyses quadraginta diebus ac noctibus familiari-
 tate & sermone Dei pascitur, in se verissimum probans
 quod dicitur: non in solo pane vivit homo, sed in omni
 verbo quod procedit de ore Dei. Salvator generis humani,
 qui virtutum & conversationis suæ nobis reliquit exem-
 plum, post baptismum statim assumitur à spiritu, ut pu-
 gnet contra diabolum, & oppressum atq; contritum tradat
 discipulis conculcandum, unde & Apostolus loquitur:
 Deus autem conteret Satanam sub pedibus vestris veloci-
 ter. Et tamen hostis antiquus, post quadraginta dierum
 jejunium, per cibum molitur insidias, & dicit: Si filius
 Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. In lege, mense se- *Lev. 16.*
 ptimo post clangorem tubarum decimo die mensis totius
 gentis Hebrææ jejunium est, & exterminatur illa anima

- Iob.* 38. de populo suo, quæ saturitatem prætulit continentię. In Job scriptum est de dracone: Virtus ejus in lumbis ejus, & fortitudo illius super umbilicum ventris ejus. Adversum juvenes & puellas, ætatis ardore hostis noster abutitur, & inflammat rotam nativitatis nostrę, & implet illud Osee: Omnes adulterantes, quasi clibanus corda eorum quæ Dei misericordia, & jejuniorum frigore restringuntur. Hęc sunt ignita diaboli jacula, quæ simul & vulnerant, & inflammant, & à rege Babylonio tribus pueris præparantur, qui succendit fornacem quadraginta novem cubitorum, habens & ipse septem hebdomadas ad perditionem, quas Dominus observari jufferat ad salutem. Sed quomodo ibi quartus, speciem habens quasi filii hominis, imensos mitigavit ardores, & inter camini æstuantis incendium docuit flammam calorem amittere, & aliud oculis comminari, aliud præbere tactui: sic & in animo virginali rore cœlesti & jejuniorum frigore calor puellaris extinguitur: & in humano corpore, angelorum impetratur conversatio. Quamobrem & vas electionis de virginibus se dicit Domini non habere præceptum: quia contra naturam immo ultra naturam est, non exercere, quod nata sis; interficere in te radicem tuam, & sola virginitatis poma decerpere: nescire thorum, omnem viro- rum horreum contactum, & in corpore vivere sine corpore. Neque verò immoderata tibi imperamus jejunia, & enormem ciborum abstinentiam, quibus statim corpora delicata franguntur, & antè ægrotare incipiunt, quam sanctę conversationis facere fundamenta. Philosophorum quoque sententia est: *μεσότηας ἀριταρ, ὑπερβίλας κακίας εἶναι*, quod Latinus ita potest sermo resonare: moderatas esse virtutes, excedentes modum atque mensuram, inter vitia deputari. Unde & unus de septem sapientibus: *μηδὲν ὄγαν*, id est, ne quid ait nimis, quod tam celebre factum est, ut comico quoque versu expressum sit. Sic debes jejunare, ut non palpites, & respirare vix possis, & comitum tuarum vel porteris vel traharis manibus, sed ut fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in psalmis, nec in vigiliis solito quid minus facias. Jejunium non perfecta virtus, sed cæterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio, atque pudicitia, sine qua nemo videbit Deum: gradus præbet ad summa scandenti- bus,

bus, nec tamen (si sola fuerit) virginem poterit coronare . Legamus evangelium sapientium & stultarum virginum, quarum aliæ cubiculum sponsi ingrediuntur : aliæ, bonorum operum oleum non habentes, extinctis lampadibus excluduntur . Latus est super jejuniis campus : in quo & nos sæpe cucurrimus, & multorum proprii habentur libri, ad quorum te mittimus lectionem, ut discas quid boni habeat continentia, & quid è contrario mali futuritas . Imitare sponsum tuum . Eito aviæ matrique subiecta, nullum virorum, & maximè juvenum, nisi cum illis, videas : nullum scias quem illæ nesciant . Sæcularis quoque sententia est ; Eadem velle, & eadem nolle, ea demum firma amicitia est . Ut appeteres virginitatem, ut Christi præcepta cognosceres, ut scires quid tibi expediret, quid eligere deberes, illarum te exempla docuerunt sancta domi instruxit conversatio . Non igitur solum putes tuum esse, quod tuum est, sed earum, quæ suam in te expressere pudicitiam, & honorabilium nuptiarum cubilisque immaculati pretiosissimum germinavere te florem, qui perfectos afferet fructus, si humiliaveris te sub potenti manu Dei, & scriptum semper memineris : Superbis *Iac. 4.* resistit, humilibus autem dat gratiam . Ubi autem gratia, non operum retributio, sed donantis est largitas, ut impleatur dictum Apostoli : Non est volentis, neque currentis, sed Dei *Rom. 9.* miserentis . Et tamen, velle, & nolle nostrum est : ipsumque quod nostrum est, sine Dei miseratione nostrum non est . Eunuchorum quoque tibi & puellarum ac servulorū mores magis eligantur, quam vultuum elegantia ; quia in omni sexu, & ætate, & truncatorum corporum violenta pudicitia, animi considerandi sunt, qui amputari, nisi Christi timore non possunt . Scurrilitas atque lascivia te præsepte non habeant locum . Numquam verbum inhonestum audias ; aut si audieris, non inesceris . Perditæ mentis homines, uno frequenter levique sermone tentant claustra pudicitiae . Ridere & rideri sæcularibus derelinque ; gravitas tuam personam decet . Catonem quoque, illum dico Censorium, & vestræ quondam urbis principem, qui extrema ætate Græcas literas nec erubuit censor, nec desperavit senex discere ; & M. Crasum semel in vita scribit risisse Lucillius . Fuerit illa affectata severitas, gloriam quærens auramque popularem ;

nos affectus & perturbationes, quamdiu in tabernaculo corporis hujus habitamus, & fragili carne circumdamur, moderari, & regere possumus, amputare non possumus; unde & Psalmista dicit; Irascimini, & nolite peccare. Quod

Pf. 4.

Ephes. 4.

Apostolus edisserens: Sol, inquit, non occidat super iracundiam vestram, quia & irasci hominis est, & finem iracundiæ imponere, Christiani. Superfluum reor, te mone-
re contra avaritiam, cum generis tui sit, & habere & calcare divitias; & Apostolus doceat avaritiam esse idolorum cultum, Dominusque respondeat sciscitanti: Magi-

Mat. 19.

ster bone, quid boni faciens, vitam æternam possidebo? Si vis esse perfectus; vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis, & veni sequere me. Apostolici fastigii est, perfectæque virtutis, vendere omnia & pauperibus distribuere, & sic levem atque expeditum cum Christo ad cœlestia subvolare. Nobis immo tibi diligens credita est dispensatio; quamquam in hoc omni ætati omnique personæ libertas arbitrii relicta sit: Si vis, inquit esse perfectus. Non cogo, non impetro, sed propono palmam, ostendō præmia: tuum est eligere, si volueris in agone atque certamine coronari. Et consideremus, quam sapienter sapientia sit locuta: Vende quæ habes. Cui præcipiuntur? nempe illi cui dictum est: Si vis esse perfectus. Non partem bonorum tuorum vende, sed omnia. Cumque vendideris, quid sequitur? Et da pauperibus. Non divitibus; non propinquis, non ad luxuriam; sed ad necessitatem. Sive ille sacerdos sit, sive cognatus & affinis, nihil in illo aliud consideres quam,

Mat. 4.

paupertatem. Laudent te esurientium viscera, non ructantium opulenta convivia. In Actis Apostolorum, quando Domini nostri adhuc calebat cruor, & fervebat recens in credentibus fides, vendebant omnes possessiones suas, & pretia earum ad Apostolorum deferebant pedes, ut ostenderent pecunias esse calcandas: dabaturque singulis prout cuique opus erat. Ananias & Saphyra dispensatores timidi, immo corde duplici, & ideo condemnati, quia post votum obtulerunt quasi sua, & non ejus, cui semel ea voverant: partemque sibi jam alienæ substantiæ reservaverunt; metuentes famem, quam vera fides non timet, præsentem meruere vindictam, non crudelitatem sententiæ, sed correctionis exemplo. Denique & Apostolus Petrus

ne-

nequaquam imprecatur eis mortem, ut stultus Porphyrius calumniatur, sed Dei iudicium Prophetico spiritu annunciat, ut pœna duorum hominum sit doctrina multorum. Ex eo tempore, quo virginitati perpetuæ consecrata es, tua non tua sunt, immo verè tua, quia Christi esse cœperunt, quæ avia vivente vel matre ipsarum arbitrio dispensanda sunt. Sin autem objerint, & somno sanctorum requieverint: scio enim, & hoc illas optare, ut te habeant superstitem; cum ætas maturior fuerit, & voluntas gravior, firmiorque sententia, facies quod tibi visum fuerit, imo quod Dominus imperat, scitura nihil te habituram, nisi quod in bonis operibus erogaveris. Alii edificent Ecclesias, vestiunt parietes marmorum crustis; columnarum moles advehant, earumque deaurent capita, pretiosum ornatum non sentientia: ebore argentoque valuas, & gemmis aurata distinguant altaria, non reprehendo, non abnuo, unusquisque in sensu suo abundet: meliusque est hoc facere, quam repositis opibus incubare: sed tibi aliud propositum est. Christum vestire in pauperibus, visitare in languentibus, pascere in esurientibus, suscipere in his qui tecto indigent, & maximè in domesticis fidei; virginum alere monasteria, fervorum Dei & pauperum spiritu, habere curam, qui diebus, & noctibus serviunt Domino tuo: qui in terra positi, imitantur angelorum conversationem & nihil aliud loquuntur, nisi quod ad laudes Dei pertinet: habentesque victum, & vestitum, his gaudent divitiis, qui plus habere nolunt, si tamen servant propositum; alioqui si amplius desiderant, his quoque quæ necessaria sunt, probantur indigni. Hæc ad virginem divitem & virginem nobilem sum locutus. Nunc tantum ad virginem loquar, idest, non ea, quæ extra te, sed in te sunt tantum considerans. Præter psalmodum (a), & orationis ordinem, quod tibi hora Tertia, Sexta, Nona, ad ve-

Q3

spe-

(a) Cæpit cum Ecclesia divinum officium, psalmis videlicet ac lectionibus contextum: ad preces conveniebant, convenireque fideles jubebantur mane, tertia, sexta, nona, vespere, & ad Galli cantum in resurrectionis Christi me-

moriæ. Conveniebant autem vel in Ecclesiam si persecutiones non oberant, vel intra domum aliquā ab Episcopo cœteli; vel si nec id licebat, quisque privatim apud se, vel duo, tresve simul. Auctor Apost. constit. lib. 8. cap. 40.

speram, media nocte, & manè semper est exercendum statue quot horis sanctam scripturam ediscere debeas, quanto tempore legere, non ad laborem, sed ad delectationem, & instructionem animæ. Cumque hæc finieris spatia, & frequenter te ad figenda genua sollicitudo animæ suscitaverit: habeto lanam semper in manibus; vel staminis pollice fila deducito: vel ad torquenda subtegmina in alveolis fusa, vertantur, aliarumque neta aut in globum collige, aut texenda compone, quæ texta sunt, inspicere, quæ errata, reprehendere, quæ facienda, constitue. Si tantis operum varietatibus fueris occupata, numquam dies tibi longi erunt, sed quamvis æstivis tendantur solibus, breves videbuntur, in quibus aliquid operis prætermisum, non est. Hæc observans & te ipsam salvabis & alias, & eris magistra sanctæ conversationis, multarumque castitatem lucrum tuum facies, scriptura dicente. In desideriiis est omnis anima otiosi. Nec idcirco tibi ab opere cessandum est, quia Deo propitio nulla re indiges: sed ideo cum omnibus laborandum est, ut per occasionem operis nihil aliud cogites, nisi quod ad Domini pertinet servitutum. Simpliciter loquar. Quamvis omnem censum tuum in pauperes distribuas, nihil apud Christum erit pretiosius, nisi quod manibus tuis ipsa confeceris, vel in usus proprios, vel in exemplum virginum cæterarum, vel quod aviæ matrique offeras, majora ab eis in refectionem pauperum pretia receptura. Pene præterii, quod vel præcipuum est. Dum esses parvula & sanctæ ac beatæ memoriæ Anastasius Episcopus Romanam regeret Ecclesiam, de Orientis partibus hæreticorum sæva tempestas simplicitatem fidei, quæ Apostoli voce laudata est, polluere & labefactare conata est; sed vir ditissimæ paupertatis & Apostolicæ sollicitudinis, statim noxium perculit caput, & sibilantia hydræ ora compescuit. Et quia vereor, immo rumore cognovi, in quibusdam adhuc vivere, & pullulare venenata plantaria: illud te pio charitatis affectu premonendam puto, ut sancti Innocentii, qui apostolicæ cathedræ, & supradicti viri successor & filius est, teneas fidem, nec peregrinam, quamvis tibi prudens callidaque videaris, doctrinam recipias. Solent enim hujuscemodi per angulos mussitare, & quasi justitiam Dei quærere: Cur, illa anima in illa est nata provincia? quid causæ extitit

ut alij de Christianis nascatur parentibus, alij inter feras & sævissimas nationes ubi nulla Dei notitia est? Cumque hoc quasi scorpionis ictu simplices quosque percusserint, & fistulato vulnere locum sibi fecerint, venena diffundunt. Putasne frustra infans parvulus, & qui vix matrem risu & vultus hilaritate cognoscat, qui nec boni aliquid fecit nec mali, dæmone corripitur, morbo opprimitur regio, & ea sustinet, quæ videmus impios homines non sustinere, & sustinere Deo servientes? Si autem judicia sunt, inquit, Domini vera, justificata in semetipsis, & nihil apud Deum injustum est: ipsa ratione compellimur, ut credamus animas fuisse in cœlestibus, & propter quædam antiqua peccata damnatas in corporibus humanis, & ut ita loquamur, sepultas, nosque in valle lachrymarum pœnas luere veterum peccatorum: unde & Propheta dicit: Priusquam humiliarer, ego peccavi. Et, educ de carcere animam meam: Et, Iste peccavit, ut cæcus ex utero nasceretur, an parentes ejus? & cœtera his similia. Hæc impia, & scelerata doctrina olim in Ægypto & Orientis partibus versabatur, & nunc abscondita quasi in foveis viperarum apud plerosque versatur, illarumque partium polluit puritatem; & quasi hæreditario malo serpit in paucis, ut perveniat ad plurimos, quam certus sum, quod si audieris, non recipies. Habes enim apud Deum magistras, quarum fides norma doctrinæ est. Intelligis quid loquar. Dabit enim tibi Deus in omnibus intellectum; nec statim adversum sævissimam hæresim, & multo his nequiora quæ dixi, responsionem hominis flagitabis; ne non tam prohibuisse videar, quam commonuisse: cum præsentis operis sit instruere virginem, non hæreticis respondere: cœterum omnes fraudolentias eorum, & cuniculos, quibus nituntur subvertere veritatem, in alio opere, Deo adjuvante, subvertimus; quod si volueris, prompte libenterque mittemus: ultroneas enim ajunt putere merces, & pretia facilitate decrescunt, quæ semper in raritate majora sunt. Solet inter plerosque esse certamen, utrum solitaria an cum multis vita melior sit, quarum prior præfertur quidem secundæ: sed si in viris periculosa est, ne abstracti ab hominum frequentia, sordidis & impiis cogitationibus pateant; & pleni arrogantia & supercilii cunctos despiciant; armentque linguas suas, vel clericis vel aliis

Ps. 56.

aliis monachis detrahendo, de quibus rectissime dicitur i Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ; & lingua eorum gladius acutus: quanto magis in feminis, quarum mutabilis fluctuansque sententia, si suo arbitrio relinquatur, cito ad deteriora delabitur? Novi ego in utroque sexu, per nimiam abstinenciam cerebri sanitatem quibusdam fuisse vexatam, præcipueque in his qui, in humectis & frigidis habitavere cellulis, ita ut nescirent quid agerent, quove se verterent, quid loqui, quid tacere deberent. Certe si rudes sæcularium literarum de tractatibus hominum disertorum quippiam legerint, verbotatem solam discunt, absque notitia scripturarum; & juxta vetus elogium, cum loqui nesciant, tacere non possunt; docentque scripturas quas non intelligunt; & cum aliis persuaserint, eruditorum sibi assumunt supercilium, prius imperitorum magistri quam doctorum discipuli. Bonum est igitur obedire majoribus, parere præfatis; & post regulas scripturarum, vitæ suæ tramitem ab aliis discere, nec præceptore uti pessimo, scilicet præsumptione sua. De talibus feminis &

Iphes. 4.

Apostolus loquitur: Quæ circumferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Matronarum maritis ac sæculo ferventium, tibi consortia declinentur, ne sollicitetur animus: & audias quid vel maritus uxori, vel uxor locuta sit viro. Venenatæ sunt hujusmodi confabulationes, super quarum damnatione, sæcularem versum assumens Apostolus fecit ecclesiasticum: Corrumpunt mores bonos confabulationes

1. Cor. 15

malæ: Cujus jambici metrum, dum verbum servat ex verbo, nequaquam expressit Latina translatio. Graves feminae, & maximè viduæ ac virgines, tibi comites eligantur: quarum probata est conversatio, sermo moderatus, sancta verecundia. Fuge lasciviam puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte demittunt, cutem poliunt, utuntur pigmentis, astrictas habent manicas, vestimenta sine ruga, soccosque crispantes, ut sub nomine virginali vendibilibus pereant. Mores enim & studia dominarum, plerumque ex ancillarum & comitum moribus judicantur: illa tibi sit pulchra, illa amabilis, illa habenda inter socias, quæ se nescit esse pulchram, quæ negligit formæ bonum, & procedens ad publicum, non pectus & colla denudat, nec pallio revoluta cervicem aperit, sed quæ

quæ celat faciem & vix uno oculo, qui viâ necessarius est, patente ingreditur: Dubito an loquar, sed velim noscimus, quia crebrò fit, dicendum est: non quod hæc in te timere debeam, quæ ista forsitan nescias, nec unquam audieris, sed quod per occasionem tui, cæteræ præmonendæ sint. Cincinnatulos pueros & calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas, de quibus illud Arbitri est: Non bene olet, qui bene semper olet: quasi quasdam pestes & venena pudicitiae virgo devitet, ut taceam de cæteris, quorum importuna visitatio & se infamat & alias; ut etiam finihil mali perpetretur, tamen hoc sit vel maximum malum, frustra patere maledictis & moribus ethnicorum. Nec hoc de omnibus dicimus, sed de his. quos Ecclesia ipsa reprehendit, quos interdum abiicit, in quos nonnumquam episcoporum & presbyterorum censura defecit, ut prope periculosius sit lascivis puellis, ad loca religionis, quam ad publicum procedere. Quæ vivunt in monasterio, & quarum simul magnus est numerus, numquam solæ, numquam sine matre procedant. De agmine columbarum crebrò accipiter unam separat, quam statim invadat & laceret, cujus carnibus & cruore saturetur. Morbidæ ones suum reliquunt gregem, & luporum faucibus devorantur. Scio ego sanctas virgines, quæ diebus vestis, propter frequentiam populorum, pedem domi cohibent, nec tunc egrediuntur, quando major est adhibenda custodia, & publicum penitus devitandum. Ante annos circiter triginta, de virginitate servanda edidi librum, in quo necesse fuit mihi ire contra vitia, & propter instructionem virginis, quam monebam, diaboli insidias patefacere, qui sermo offendit plurimos, dum unusquisque in se intelligens quod dicebatur, non quasi monitorem libenter audivit, sed quasi criminatorem sui operis aversatus est. Veruntamen quid profuit armasse exercitum, reclamantium, & vulnus conscientiae dolore monstrasse? Liber manet, homines prætereunt. Scripsi ad plerasque virgines ac viduas *σπουδαίονατα* (a), & quidquid dici poterat, in illis opusculis defloratum est: ut aut superfluo eadem à nobis repetantur, aut nunc prætermissa, plurimum noceant. Certè & beatus Cyprianus egregium de virginitate

(a) *Græca vox, studia, resque Sophronius opuscula sic vocat. lat.*

te volumen edidit, multi alii tam Latino sermone quam
 Græco, omniumque gentium literis atque linguis, præ-
 cipue in ecclesiis Agnetis vita laudata est. Sed hoc ad eas
 pertineat, quæ necdum elegerunt virginitatem, & exhor-
 tatione indigent, ut sciant quale sit quod eligere debeant:
 nobis electa servanda sunt, & quasi inter scorpiones &
 colubros incedendum, ut accinctis lumbis, calceatis pe-
 dibus, & apprehensis manu baculis, iter per insidias hu-
 jus sæculi & inter venena faciamus; ut possimus ad dulces
 Jordanis pervenire aquas, & terram repromissionis intra-
 re, & ad domum Dei ascendere, ac dicere cum Prophe-
 ta: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum ha-
 bitationis gloriæ tuæ. Et illud: Unam petii à Domino,
 hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, omnibus
 diebus vitæ meæ: Felix illa conscientia & beata viginitas
 in cujus corde præter amorem Christi, qui est sapientia, ca-
 stitas patientia, atque justitia, ceteræque virtutes, nullus
 alius versatur amor, nec ad recordationem hominis aliquando
 suspirat: nec videre desiderat, quem cum viderit, nolit di-
 mittere. Sanctum virginum propositum, & cœlestis an-
 gelorumque familiæ gloriam, quarundam non bene se-
 agentium, nomen infamat. Quibus apertè dicendum est,
 ut aut nubant, si se non possunt continere; aut contineant:
 si nolunt nubere. Digna res risu; immo planctu, incedenti-
 bus dominis, ancilla virgo procedit ornatio: ut pro ni-
 mia consuetudine, quam incomptam videris, dominam
 suspiceris: nonnullæ separata & absque arbitris quarunt
 hospitia, ut vivant licentiùs, utantur balneis, faciant-
 que quod volunt, & devitent conscientias plurimarum.
 Hæc videmus & patimur, & si aureus nummus affulserit,
 inter bona opera deputamus. Finem jungo principio, nec
 semel monuisse contentus sum. Ama scripturas sanctas,
 & amabit te sapientia, dilige eam, & servabit te; hono-
 ra illam, & amplexabitur te. Hæc monilia in pectore &
 in auribus tuis hæreant, nihil aliud noverit lingua, nisi
 Christum, nihil possit sonare, nisi quod sanctum est.
 Aviæ tuæ tibi semper ac matris in ore dulcedo versetur,
 quarum imitatio, forma virtutis est.

HIERONYMUS AD FURIAM
DE VIDUITATE SERVANDA.

A R G U M E N T U M.

Hortatur ut in viduitate persistat: verum quia florenti erat etate, quomodo pudicitiam una cum fama tueri debeat, late, ac eleganter docet.

O Bsecras literis, & suppliciter deprecaris, ut tibi rescribam, immo scribam, quomodo vivere debeas, & viduitatis coronam illæso pudicitiae nomine conservare. Gaudet animus, exultant viscera, gessit affectus, hoc te cupere esse post virum, quod sanctæ memoriæ mater tua Titiana multo tempore fuit sub marito. Exauditiæ sūt preces & orationes ejus, impetravit in unica filia quod vivens ipsa possederat. Habes præterea generis tui grande privilegium, quod exinde à Camillo vel nulla vel rara vestræ familiæ scribitur secundos nosse concubitus, ut non tam laudanda sis, si vidua perseveres, quam execranda, si id Christiana non serves, quod per tanta sæcula gentiles feminae custodierunt. Taceo de Paula & Eustochio, stirpis vestræ floribus, ne per occasinem exhortationis tuæ illas laudare videar. Blefillamque prætereo, quæ maritum suum, tuum secuta germanum, in brevi vitæ spatio tempora virtutum multa complevit. Atque utinam præconia feminarum imitarentur viri: & rugosa senectus redderet, quod sponte offert adolescentia. Sciens & videns in flammam mitto manum, adducentur supercilia, extendetur brachium, Iratusque Chremes tumido desæviet ore. Confurgent proceres, & adversus epistolam meam turba patricia denotabit: me magum, me seductorem clamitans, & in terras ultimas deportandum. Addant, si volunt, & Samaritem: ut Domini mei titulum recognoscam. Certè filiam a parente non divido, nec dico illud de evangelio: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Vivit enim, quicumque credit in Christum. Et qui in illum credit, debet utique quomodo ille ambulavit, & ipse ambulare. Faceffat invidia, quam nomini Christiano male-

dicorum semper genuinus infigit: ut dum probra metuunt, ad virtutes non provocentur. Exceptis epistolis, ignoramus alterutrum. Solaque causa pietatis est, ubi nulla carnis notitia est. Honora patrem tuum, sed si te à vero patre non separat. Tamdiu scito sanguinis copulam, quamdiu ille suum noverit creatorem, alioquin David protinus tibi canit: Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus. Grande præmium parentis obliti. Concupiscet rex decorem tuum, quia audisti, quia vidisti, quia inclinasti aurem tuam, & populi tui domusque patris tui oblita es, idcirco concupiscet rex decorem tuum, & dicet tibi: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Quid pulchrius anima, quæ Dei filia appellatur, & nullos extrinsecus quærit ornatus? Credit in Christum, & hac ambitione pergit ad sponsum, eundem habens dominum, quem & virum. Quid angustiarum habeant nuptiæ, didicisti in ipsis nuptiis: & quasi coturnicum carnibus, usque ad nauseam saturata es: amarissimam choleram tuæ sensere fauces. Egressisti acescentes & morbidos cibos: revelasti æstuantem stomachum, quid vis rursus ingerere, quod tibi noxium fuit? Canis revertens ad vomitum, & fuscus lota ad volutabrum luti. Bruta quoque animalia & vagæ aves in easdem pedicas retiaque non incidunt. An vereris, ne proles Furiana deficiat, & ex te parens tuus non habeat pusionem, qui reptet in pectore, & cervicem ejus stercore linat? Quippe ni omnes habent filios, qui habuere matrimonia? & quibus nati sunt liberi, suo generi responderunt? Exhibuit Ciceronis filius patrem in eloquentia? Cornelia vestra, pudicitiae simul & foecunditatis exemplar, Gracchos se genuisse lætata est? Ridiculum est sperare pro certo, quod multos & non habere videas, & cum habuerint, perdidisse. Cui dimittes tantas divitias? Christo, qui mori non potest. Quem habebis hæredem? Ipsum, quem & Dominum contristabitur pater, sed lætabitur Christus: lugebit familia, sed angeli gratulabuntur. Faciat pater quod vult de substantia sua, non es ejus, cui nata es, sed cui renata, qui te grandipretio redemit sanguine suo. Cavè nutrices, & gerulas, & istiusmodi venenata animalia, quæ de corio tuo satu-

Psf. 4.

Can. 4.

rari ventrem suum cupiunt, non suadent quod tibi, sed quod sibi profit. Et sæpe illud obganniant: Sola ne perpetua mœrens carpere juventa? nec dulces natos, veneris nec præmia noris? Ubi pudicitiae sanctitas, ibi frugalitas est; ubi frugalitas, ibi damna fervulorum; quidquid non tulerint, sibi ablatum putant: nec considerant de quanto, sed quantum accipiant. Ubicumque viderint Christianum, statim illud de trivio, ὁ ὑπαινός ἐπαίδεῖται, vocant impostorem, detrahunt: hi rumores turpissimos ferunt, & quod ab ipsis egressum est, id ab aliis audisse, se simulant iidem auctores & exaggeratores. Exit fama de mendacio, quæ cum ad matronas pervenerit, & earum linguis fuerit ventilata, provincias penetrat. Videas plebasque rabido ore sævire, & tincta facie viperinis orbibus, dentibus pumicatis carpere Christianos. Hic aliqua, cui circa humeros hiacynthina læna est, rancidulum quiddam balba de nare locuta, perstreptit ac tenero supplantat verba palato. Omnis consonat chorus, & latrant universa subsellia. Junguntur nostri ordinis, qui & roduntur, & rodunt, adversus nos loquaces, pro se muti: quasi & ipsi aliud sint quam monachi, & non quidquid in monachos dicitur, redundet in clericos, qui patres sunt monachorum. Detrimentum pecoris, pastoris ignominia est: sicut e regione, illius monachi ita laudanda est, qui venerationi habet Sacerdotes Christi, per quem factus est Christianus. Hæc locutus sum in Christo filia, non dubitans de proposito tuo, numquam enim exhortatorias literas postulares, si ambigeres de bono monogamiæ: sed ut nequitiam fervulorum, qui te venalem portant, & insidias affinium, ac pium parentis errorem intelligeres: cui, ut amorem in te tribuam, amoris scientiam non concedo dicens, aliquid cum Apostolo: Confiteor, zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. Rom. 19 Imitare potius, crebro enim id ipsum repetam, sanctam matrem tuam; cujus ego quoties recordor, venit in mentem ardor ejus in Christum, pallor ex jejuniis, eleemosynæ in pauperes, obsequium in servos Dei, humilitas vestium & cordis, atque in cunctis sermo moderatus. Pater tuus, quem honoris causa nomino, non quia Consularis & patricius (a), sed quia Christianus

est

(a) *Eruditos de patritiis libros brevi excipies, opera do-* *Et adolescentis Octaviani G-*
tili Patritii Septempedani.

est, impleat nomen suum: lætetur filiam genuisse Christo, non sæculo; quin potius doleat, quod & virginitatem frustra amiseris, & fructus perdideris nuptiarum. Ubi est maritus, quem tibi dedit? Etiam si amabilis, etiam si bonus fuisset, mors rapuisset omnia; & copulam carnis solvisset interitus. Arripe quæso occasionem, & fac de necessitate virtutem. Non quærentur in Christianis initia, sed finis; Paulus male cepit, sed bene finivit; Judæ laudantur exordia, sed finis proditiōe damnatur. Lege Ezechielem: Justitia justī non liberabit eum in quacumque die peccaverit; Et impietas impij non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua. Ista est scala Jacob, per quam angeli ascendunt & descendunt: cui Dominus innititur, lapsis porrigens manum, & fessos ascendentium, gradus sui contemplatione sustentans. Sed sicut non vult mortem peccatoris tantum, quantum ut convertatur & vivat; ita tepidos odit, & cito ei nauseam faciunt. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix illa in Evangelio baptizata, lacrymis suis & crine, quo multos ante deceperat, pedes Domini tergens, salvata est: non habuit crispantes mitras, nec stridentes calceolos, nec orbes stibio fuliginatos, quanto scædior, tanto pulcrior. Quid facit in facie Christianæ purpurissus & cerussa? quorum, alterum ruborem genarum labiorumque mentitur; alterum candorem oris & colli, ignis juvenum, fomenta libidinum, impudicæ mentis indicia: quomodo flere potest pro peccatis suis, quæ lacrymis cutem nudat, & sulcos ducit in facie? Ornatus iste non Domini est, velamen istud antichristi est. Quæ fiducia erigit ad cælum vultus, quos conditor non agnoscit? Frustra obtenditur adolescentia, & ætas puellaris asseritur. Vidua quæ marito placere desivit, & juxta Apostolum vere vidua est, nihil habet necessarium, nisi perseverantiam. Meminit pristinæ voluptatis: scit quid amiserit, quo delectata sit. Ardentes Diaboli flagittæ, jejuniorum, & vigillarum rigore retinguendæ sunt. aut loquendum nobis est, ut vestiti sumus; aut vestiendum, ut loquimur: quid aliud pollicemur, & aliud ostendimus? lingua personat castitatem, & totum corpus præfert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum pertinet & ornatum. Cæterum vidua, quæ in deliciis est, (non est meum, sed Apostoli) vivens mortua est. Quid sibi vult hoc,

hoc , quod ait : Vivens mortua est ? vivere quidem videtur ignorantibus , & non esse peccato mortua : sed Christo , quem secreto non fallunt , mortua est . Anima enim quæ peccaverit , ipsa morietur . Quorundam hominum peccata manifesta sunt præcedentia ad iudicium , quosdam autem & subsequuntur . Similiter & facta bona manifesta sunt ; & quæ aliter se habent , abscondi non possunt . Quod dicit , itusmodi est : quidam tam libere & palam peccant , ut postquam eos videris , statim intelligas peccatores ; alios autem , qui callidè occultant vitia sua , ex frequenti conversatione cognoscimus . Similiter & bona apud aliquos in propatulo sunt , in aliis longo usu discimus . Quid ergo necesse est nos iactare pudicitiam , quæ sine comitibus & appendiciis suis , & continentia & paritate , fidem sui facere non potest ? Apostolus macerat corpus suum , & animæ subiicit imperio , ne quod aliis præcipit , ipse non servet : & adolescentula , ferventibus cibis corpore , de castitate secura est ? Neque verò hæc dicens condemno cibos , quos Deus creavit ad utendum cum gratiarum actione , sed juvenibus & puellis incentiva aufero voluptatum . Non Ætnei ignes , non Vulcania tellus , non Vesevus & Olympus tantis ardoribus æstuant , ut juveniles medullæ vino plenæ , & dapibus inflammatæ . Avaritia calcatur à plerisque , & cum marsupio deponitur . Malidicam linguam indictum emendat silentium . Cultus corporis & habitus vestium , unius horæ spatio commutatur . Omnia alia peccata extrinsecus sunt , & quod foris est , facile abiicitur . Sola libido insita à Deo ob liberorum procreationem , si fines suos egressa fuerit , redundat in vitium , & quadam lege naturæ in coitum gessit erumpere . Grandis igitur virtutis est , & sollicitæ diligentia , superare quod nata sis , in carne non carnaliter vivere , tecum pugnare quotidie , & inclusum hostem , Argi , ut fabulæ ferunt , centum oculis observare . Hoc est , quod Apostolus verbis aliis loquebatur : Omne peccatum , quod fecerit homo , extra corpus est : qui autem fornicatur , in corpus suum peccat . Ajunt medici , & qui humanorum corporum scripsere naturas , præcipueque Galenus in libris , quorum titulus *ὑπερ τῶν ἰνῶν* puerorum , & juvenum , ac perfectæ ætatis virorum mulierumque corpora , insito calore fervere , & noxios illis cibos ætatibus , qui calorem

au-

Ezech 18

1 Cor. 6.

augeant, sanitatque conducere, frigida quæque in esu & potu sumere: sicut è contrario senibus, qui pituita laborant, & frigore, calidos cibos & vetera vina prodesse: unde & Salvator; Attendite, inquit, vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ. Et Apostolus: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Nec mirum hoc figulum sensisse de vasculo, quod ipse fabricatus est, cum etiam comicus, cujus finis est humanos mores nosse atque describere, dixerit: Sine Cere & Libero friget Venus. Primum igitur, si tamen stomachi firmitas patitur, donec puellares amores transeas, aquam in potu sume, quæ natura frigidissima est: aut si hoc imbecillitas prohibet, audi cum Timotheo: Vino modico utere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. Deinde in ipsis cibis calida quæque evita, non solum de carnibus loquor, super quibus vas electionis profert sententiam: Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum: sed etiam in ipsis leguminibus infantia quæque & gravia declinanda sunt: nihilque ita scias conducere Christianis adolescentibus, ut esum oleum. Unde & in alio loco. Qui infirmus est, ait, olera manducet, ardorque corporum frigidioribus epulis temperandus est. Si autem tres pueri & Daniel leguminibus vescabantur, pueri erant, necdum ad fartaginem venerant, in qua rex Babylonius fenes judices frixit: nobis non corporis cultus, qui in illis, excepto privilegio gratiæ Dei, ex hujuscemodi cibis enituerat, sed animæ vigor quæritur, quæ carnis infirmitate fit fortior. Unde est quod nonnulli, vitam pudicam appetentium, in medio itinere corruunt, dum solam abstinentiam carniū putant, & leguminibus onerant stomachum, quæ moderatè parceque sumpta innoxia sunt. Et ut quod sentio loquar, nihil sic inflammat corpora, & titillat membra genitalia, sicut indigestus cibus, ructusque convulsus. Malo apud te filia, verecundia parumper, quam causa periclitari. Quidquid facit seminarium voluptatum, venenum puta. Parcus cibus, & venter semper esuriens triduanis jejuniis præfertur. Et multo melius est quotidie parum quam raro satis sumere. Pluvia illa optima est, quæ sensim descendit in terram. Subitus & nimius imber in præceps arua subvertit. Quando comedis, cogita quod statim tibi oran-

orandum, illico & legendum sit. De scripturis sanctis habeto fixum versuum numerum: illud pensum Domino tuo redde. Nec ante quieti membra concedas, quam calathum pectoris tui hoc subtegmine impleveris. Post scripturas sanctas, doctorum hominum tractatus lege, eorum dumtaxat, quorum fides nota est. Non necesse habes aurum in luto quærere: multis margaritis unam redime margaritam. Sta, juxta Hieremiam, in viis pluribus, Hie. 6. ut ad illam viam quæ ad patrem ducit pervenias. Amorem monilium atque gemmarum sericarumque vestium, transfer ad scientiam scripturarum. Ingredere terram, repromissionis, lacte & melle manantem. Comede simillam & oleum: vestire cum Joseph variis indumentis: perforentur aures tuæ cum Hierusalem sermone Dei, ut pretiosa ex illis novarum segetum grana dependent. Habes sanctum Exuperium, probatæ ætatis, & fidei, qui te monitis suis frequenter instituat. Fac tibi amicos de iniquo mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula. Illis tribue divitias tuas, qui non phasides aues, sed cibarium panem comedant, qui famem expellat, non qui augeat luxuriam. Intellige super egenum & pauperem. Omni petenti te, da, sed maximè domesticis fidei: nudum vesti, esurientem ciba, ægrotantem visita. Quotiescumque manum extendis. Chitum cogita. Cave ne mendicante, Domino Deo tuo alienas divitias augeas. Juvenum fuge confortia. Comatulos, comptos, atque lascivos domus tuæ testæ non videant. Cantor pellatur, ut noxius. Fidicinas & psalterias, & illiusmodi chorum diaboli, quasi mortifera Sirenarum carmina, proturba ex ædibus tuis. Noli in publicum subinde procedere, & spadonum exercitu præeunte (a), viduarum circumferri libertate. Pessimæ consuetudinis est, cum fragilis sexus & imbecilla ætas suo arbitrio abutitur, & putat licere quod libet. Omnia, 1. Cor. 6. quidem licent, sed non omnia expediunt. Nec procurator calamistratus, nec formosus collactaneus, nec candidulus & rubicundus affecla adhæreat lateri tuo. Interdum animus dominarum ex ancillarum habitu judicatur. Sanctarum virginum & viduarum societatem appete. Et si fermocinandi cum viris incubuerit necessitas, arbitros ne devites: tantaque confabulandi fiducia sit, ut intran-

R

te

(a) Sic vocantur Eunuchi qui viduis servire solebant.

te alio, nec paveas, nec erubescas. Speculum mentis est facies: & taciti oculi, cordis fatentur arcana. Vidimus nuper ignominiosum quemdam per totum Orientem volitasse rumorem. Et ætas, & cultus, & habitus, & incessus, & indiscreta societas, exquisitæ epulæ, regius apparatus, Neronis, & Sardanapali nuptias loquebantur. Aliorum vulnus nosira sit cautio. Pestilente flagellato, stultus sapientior erit. Sanctus amor impatientiam non habet. Falsus rumor citò opprimitur, & vita posterior judicat de priore. Fieri quidem non potest, ut absque morfu hominum, vitæ hujus curricula quis pertranscat: malorumque solatium est, bonos carpere, dum peccantium multitudine putant culpam minui peccatorum. Sed tamen citò ignis stipulæ conquiescit: & exundans flamma, deficientibus nutrimentis, paulatim emoritur. Si anno præterito fama mentita est, aut certè si verum dixit, cesset vitium, cessabit & rumor. Hæc dico, non quod de te finistrum quid metuum, sed quod pietatis affectu etiam quæ tuta sunt pertimescam. O si videres sororem tuam, & illud sacri oris eloquium coram audire contingeret: cerneres in parvo corpusculo ingentes animos, audires totam veteris & novi testamenti suppellectilem ex illius corde fervere. Jejunia pro ludo habet, orationem pro deliciis. Tenet tympanum in exemplum Mariæ: & Pharaone submerso virginum choro præcinit: Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem dejecit in mare. Has docet psaltrias Christo, has fidicinas erudit Salvatori. Sic dies, sic nox ducitur: & oleo ad lampades præparato, sponsi expectatur adventus. Imitare ergo & tu consanguineam tuam. Habeat Roma, quod angustior urbe Romana possidet Bethlehem. Habes opes, facile tibi est indigentibus victus subsidia ministrare. Quod luxuriæ parabatur, virtus infumat: nullam nuptias contemptura timeat egestatem. Redime virgines, quas in cubiculum regis inducas. Suscipe viduas, quas inter virginum lilia, & martyrum rosas, quasi quasdam violas misceas: pro corona spinea, in qua Christus mundi delicta portavit, talia fæta compone. Lætetur & adjuvetur nobilissimus pater tuus: discat à filia quod didicerat ab uxore. Jam incanuit caput, tremunt genua, dentes cadunt, & fronte ob senium rugis arata, vicina est mors in foribus,

desi-

Prov. 19.

Exod. 15.

designatur rogos propè. Velimus, nolimus, senescimus. Paret sibi viaticum, quod longo itineri necessarium est. Secum portet, quod invitus dimissurus est, immo præmittat in cœlum, quod si negaverit, terra sumptura est. Solent adolescentulæ viduæ, quarum nonnullæ abierunt retro post Satanam, cum luxuriatæ fuerint in Christo, nubentes dicere: Patrimoniolum meum quotidie perit, majorum hæreditas dissipatur, servus contumeliosè locutus est: imperium ancilla neglexit, quis procedet ad publicum? quis respondebit pro agrorum tributis? parvulos meos quis erudiet, & vernulas quis educabit? Et hanc, pro nefas, causam opponunt matrimonij, quæ vel sola debuit nuptias impedire. Superducit mater filijs, non nutricium, sed hostem; non parentem, sed tyrannum. Inflammata libidine obliviscitur uteri sui, & inter parvulos suas misérias nescientes, lugens dudum, nova nupta componitur. Quid obtendis patrimonium? quid superbiam servulorum? confitere turpitudinem. Nulla idcirco maritum ducit, ut cum marito non dormiat; aut si certè libido non stimulat, quæ tanta infania est, in morem scortorum prostituere castitatem, ut augeantur divitiæ, & propter rem vilem atque perituram, pudicitia, quæ pretiosa & æterna est, polluat? Si habes liberos, nuptias quid requiris? si non habes, quare expertam non metuis sterilitatem, & rem incertam certo præfers pudori? Scribuntur tibi nunc sponsales tabulæ, ut post paululum testamentum facere compellaris. Simulabitur mariti infirmitas: & quod te morituram facere volet, ipse victurus faciet: aut si evenerit, ut ex secundo marito habeas filios, domestica oritur pugna, intestinum prælium. Non licebit tibi amare liberos, nec æquis aspicere oculis quos genuisti. Clam porriges cibos, invidet mortuo: & nisi odoris filios, adhuc eorum amare videberis patrem. Quod si de priore uxore sobolem habens, domum te introduxerit, etiam si clementissima fueris, omnes comœdi, & mimographi, & communes rhetorum loci in novercam sævissimam declamabunt. Si privignus languerit, & condoluerit caput, infamaberis ut malesica: si non dederis cibos, crudelis, si dederis, venefica diceris: Oro te, quid habent tantum boni secundæ nuptiæ, ut hæc mala valeant compensare? Volumus scire, quales esse debent viduæ?

- Luce. 2.* Legamus evangelium secundum Lucam . Et erat , inquit , Anna prophetissa , filia Phanuelis de tribu Aser - Anna interpretatur gratia : Phanuel in lingua nostra resonat vultum Dei , Aser vel in beatitudinem vel in divitias vertitur . Quia igitur ab adolescentia usque ad octoginta quatuor annos viduitatis onus sustinuerat , & non recedebat de templo , diebus ac noctibus insistens jejuniis & obsecrationibus : idcirco meruit gratiam spiritualem , & nuncupari filia vultus Dei , & atavi beatitudine divitiisque censi . Recordemur viduæ Sareptanæ , quæ & suæ & filiorum salutis , Helix prætulit famem , ut in ipsa nocte moritura cum filio superstitem hospitem relinqueret , malens vitam perdere , quam elemosynam , & in pugillo farinæ , seminarium sibi messis dominicæ præparavit . Farina feritur , & olei capfaces nascitur , in Judæa frumenti est penuria : granum enim tritici ibi mortuum fuerat , & in gentium vidua olei fluentia manabant . Legimus in Judith , (si cui tamen placet volumen recipere) viduam confectam jejuniis , & habitu lugubri fordidatam , quæ non lugebat mortuum virum , sed squalore corporis , sponsi quærebat adventum . Video armatam gladio manum , cruentam dexteram , recognosco caput Holophernis de mediis hostibus reportatum : Vincit viros femina , & castitas truncat libidinem , habituque repente mutato , ad victrices sordes redit , omnibus sæculi cultibus mundiores . Quidam imperitè & Deborah inter viduas numerant , ducemque Barach arbitrantur Deborah filium , cum aliud scriptura commemoret . Nobis ad hoc nominabitur , quod prophetissa fuerit , & in ordine judicum supputetur . Et quia dicere poterat : Quam dulcia gutturi meo eloquia tua : super mel & favum ori meo : Apis nomen accepit , scripturarum floribus pasta , Spiritus sancti odore perfusa , & dulces ambrosiæ succos prophetali ore componens Noemi , quæ nobis sonat *παράκλησις* , quam interpretari possumus , consolatum , marito & liberis peregre mortuis , pudicitiam reportavit in patriam , & hoc sustentata viatico , nurum Moabitidem tenuit , ut illud Esaiæ vaticinium compleretur : Emitte agnum Domine dominatorem terræ , de petra deserti , ad montem filiæ Sion . Venio ad viduam de evangelio , viduam pauperulam , omni Israelitico populo ditiozem , quæ accipiens granum
fina-

Ps. 118.

Esa. 16.

sinapis, & mittens fermentum in farinæ satis tribus, patris & filii confessionem, Spiritus sancti gratia temperavit, & duo minuta misit in gazophylacium; id est, quidquid habere poterat in substantia sua, universasque divitias in utroque fidei suæ obtulit testamento. Hæc sunt duo Seraphin ter glorificantia trinitatem, & in thesauros Ecclesiæ condita. Unde & forcipe utriusque Testamenti, ardens carbo comprehensus, purgat labia peccatoris. *Es. 6.*
 Quid vetera repetam, & virtutes feminarum de libris proferam, cum possis multas ante oculos tibi proponere in urbe qua vivis, quarum imitari exemplum debeas? Et ne videar adulatione per singulas currere, sufficit tibi sancta Marcella, quæ respondens generi suo, aliquid nobis de evangelio retulit. Anna septem annis à virginitate vixit cum marito, ista septem mensibus. Illa Christi expectabat adventum, ista tenet quem illa susceperat. Illa vagientem canebat, ista prædicat triumphantem. Illa loquebatur de eo omnibus, qui expectabant redemptionem. Israel, hæc cum redemptis gentibus clamat: Frater non redimit, redimet homo. Et in alio psalmo: Homo natus *Ps. 48.* est in ea, & ipse fundavit eam altissimus. Scio me ante hoc ferme biennium edidisse libros contra Jovinianum, quibus venientes è contrario quæstiones, ubi Apostolus concedit secunda matrimonia, scripturarum auctoritate contrivi, & non est necesse eadem ex integro scribere, cum possis inde, quæ scripta sunt, mutuari. Hoc tantum ne modum egrediar epistolæ, admonitam te volo: Cogita quotidie te esse morituram, & nunquam de secundis nuptiis cogitabis.

EPISTOLA XX.

HIERONYMUS AD SALVINAM
 DE SERVANDA VIDUITATE,
 ARGUMENTUM.

Eam consolatur, & post mortui viri laudes, quomodo superstites ex eo parvulos, regere, qualemque ipsa vitam traducere debeat, docet, & à secundis nuptiis debortatur.

Vereor, ne officium putetur ambitio, & quod illius exemplo facimus, qui ait: Discite à me, quia mitis sum,

sum, & humilis corde, gloriæ facere appetitione dicamur, & non viduam alloqui, & in angustia constitutam, sed aulæ nos insinuare regali; & sub occasione sermonis, amicitias potentium quærere: quod liquido non putabit, qui scierit esse præceptum: Personam pauperis non accipies in iudicio: ne sub prætextu misericordiæ, quod injustum est, iudicemus. Unusquisque enim non hominum, sed rerum pondere iudicandus est. Nec diviti obsunt opes, si eis bene utatur: nec pauperem egestas commendabiliorem facit, si inter sordes & inopiam peccata non caveat: utriusque nobis rei testimonium & Abraham Patriarcha, & quotidiana exempla suppeditant, quorum alter in summis divitiis amicus Dei fuit, alii quotidie in sceleribus deprehensi pœnas legibus solvunt. Alloquimur igitur divitem pauperem, nescientem ipsa quæ possidet, neque enim marsupium ejus discutimus, sed animæ puritatem. Loquimur ad eam, cujus faciem ignoramus, & virtutes novimus, quam nobis fama commendat: cujus venerabiliorem pudicitiam adolescentia facit, quæ mortem juvenis mariti sic flevit, ut exemplum conjugii dederit: sic tulit, ut eum profectum crederet, non amissum: Orbitatis magnitudo, religionis occasio fuit. Nebridium suum, sic quærit absentem, ut in Christo præsentem noverit. Cur ergo ad eam scribimus, quam ignoramus? Triplex nimirum causa est; prima, quia pro officio sacerdotii, omnes Christianos filiorum loco diligimus, & profectus eorum nostra est gloria: altera, quia pater defuncti intima mihi necessitudine copulatus fuit: extrema, quæ & validior, quod filio meo Avito roganti negare nihil potui; qui crebris literis interpellatricem duri iudicis vividuam superans, & multorum mihi, ad quos ante super eadem materia scripseram, exempla proponens, ita suffudit pudorem negantis, ut plus considerarem quid ille cuperet, quàm quid me facere conveniret. Alius forsitan laudet Nebridium, quod de sorore generatus Augustæ, & in materteræ nutritus sinu, invictissimo principi ita carus fuit, ut ei conjugem nobilissimam quæreret, & bellis civilibus Africam disidentem hac velut obside sibi fidam redderet. Mihi à principio statim illud est prædicandum, quod, quasi vicinæ mortis præsciis, inter fulgorem palatii & honorum culmina, quæ ætatem anteibant, sic vixit,

ut

Lev. 19.

Luci 18.

ut se ad Christum crederet profecturum. Sacra narrat historia, Cornelium Centurionem cohortis Italice in tantum acceptum Deo, ut Angelum ad eum mitteret, & omne mysterium, quo Petrus de Circumcisionis angustiis transferebatur ad præputii latitudinem, ad illius merita pertinere doceret: qui primus ab Apostolo baptizatus salutem gentium dedicavit; scriptum namque est de eo: Erat vir quidam in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religiosus, & timens Deum, cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & orans Deum semper. Quidquid de illo dicitur, hoc nomine commutato in Nebridio meo vindico. Sic religiosus fuit, & amator pudicitiae, ut virgo fortiretur uxorem, sic timens Deum cum omni domo sua, ut oblitus dignitatis, omne consortium cum monachis haberet & clericis, tantasque eleemosynas faceret in populis, ut fores ejus pauperum ac debiliū obsiderent examina, certe sic semper orans Deum, ut illi, quod optimum esset, eveniret. Raptus est, ne malitia mutaret mentem ejus, quia placita erat anima illius Deo. Unde & ego possum super eo vere abuti Apostoli voce, dicentis: In veritate cognovi, quoniam non est personarum acceptor Deus, sed in omni proposito, qui timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. Nihil nocuit militanti paludamentum, & balthus, & apparitorum catervæ, quia sub habitu alterius alteri militabat: sicut è contrario alijs nihil prodest vile palliolum, furva tunica, corporis illuvies, & simulata paupertas, si nominis dignitatem operibus destruant. Legimus & in Evangelio de alio Centurione Domini testimonium: Nec in Israel tantam fidem inveni. Et ut ad superiora redeamus. Joseph qui in egestate & in divitiis dedit experimenta virtutum, qui & servus & Dominus docuit animæ libertatem, nonne post Pharaonem regis ornatus insignibus sic Deo carus fuit, ut super omnes Patriarchas duarum tribuum pater fieret? Daniel & tres pueri sic præerant Babylonis opibus, & sic erant inter principes civitatis, ut habitu Nabuchodonosor, Deo mente servirent. Mardocheus & Esther inter purpuram, sericum, & gemmas superbiam humilitate vicerunt, tantique fuere meriti, ut captivi victoribus imperarent, Hæc illuc tendit oratio, ut ostendam,

Act. 10.

Sep. 4.

Act. 10.

Mat. 8.

Gen. 41.

Eph. 2.

juvenem meum conjunctionem sanguinis regalis, & affluentiam divitiarum, atque insignia potestatis, materiam
Ecc. 7. habuisse virtutum, dicente Ecclesiaste: Sicut protegit
Matt. 19 sapientia, sic protegit & pecunia. Nec statim illud huic
Luc. 19. testimonio putemus adversum: Amen dico vobis, difficile dives intrabit in regnum Cœlorum. Et rursus dico vobis: Facilius est Camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum. Alioquin Zachæus Publicanus, quem ditissimum commemorat scriptura, contra hanc sententiam salvatus videbitur. Sed quomodo, quod apud homines impossibile est, apud Deum possibile fiat, Apostoli consilium docet scribentis *ad Tim. 6* motheum; Divitibus hujus sæculi præcipe non superbe sapere, nec sperare in incerto divitiarum suarum, sed in Deo vivo, qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum. Benefaciant, sint divites in operibus bonis, facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi bonum fundamentum in futurum, ut apprehendant veram vitam. *Mat. 19.* Dicimus quo modo Camelus (a) introire possit per foramen acus; quo modo animal tortuosum, deposito pondere farcinarum, assumat sibi pennas columbæ, & requiescat in ramis arboris, quæ de sinapis semente succrevit. Legimus in Efaia, Camelos Madiam, & Ephā, & Sabazurum & thus ad urbem Domini deportantes, in typo horum Camelorum. Ismaelitæ negotiatores, stactem, & thymiamā, & resinam, quæ nascitur in Galaad, & cutem, vulneribus obducit, Ægyptiis deferunt; tantæque felicitatis sunt, ut emant & vendant Joseph, & mercimonium eorum mundi salus sit. Docet & Æsopi fabula, plenum muris ventrem per angustum foramen egredi non valere. *1. Tim. 6* Ergo Nebridius meus quotidie illud revoluens: Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa. Quidquid & Imperatoris largitio & honoris insulæ dederant, in usus pauperum conferebat. *Mat. 19.* Noverat enim à Domino esse præceptum: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Et quia hanc sententiam implere non poterat, habens uxorem, & parvulos liberos, & multam

(a) Quoniam καμήλος rudentem, seu funem nauticum etiam significat, ideo putarunt multi

Christum non de animali, sed de rudente intellexisse, cui interpretationi se opponit Hiero.

familiam, faciebat sibi amicos de iniquo mammona, qui se reciperent in æterna tabernacula. Nec semel abiiciebat farcinam, quod fecerunt Apostoli patrem, rete, naviculam relinquentes, sed ex æqualitate, aliorum inopiæ suam abundantiam communicabat: ut postea illorum divitiæ, hujus indigentiam sustentarent. Scit ipsa, cui libellus hic scribitur, me non nota, sed audita narrare, nec ex aliquo in me beneficio, scriptorum more Græcorum, gratiam lingua reddere. Procul à Christianis ista suspicio. Habentes victum & vestitum, his contenti sumus. Ubi vile olusculum, & cibarius panis, & cibus potusque moderatus, ibi divitiæ supervacuz, ibi nulla adulatio, quæ vel precipuè fructum respicit. Ex quo colligitur, fidele esse testimonium, quod causas non habet mentiendi. Ac ne quis putet me solas in Nebridio prædicare eleemosynas, quamquam & has exercuisse sit magnum, de quibus dicitur: sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Ad cæteras virtutes eius veniam, quas singulas in paucis hominibus deprehendimus. Quis fornacem regis Babylonii sine aduisione ingressus est? Cujus adolescentis Ægyptia domina pallium non tenuit? Quæ uxor eunuchi nullos creat liberos voluptate transacta? Quem hominum disputatio illa non terreat? Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mee, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Mirum dictu est: nutritus in palatio, contubernalis & condiscipulus Augustorum, quorum mensæ ministrat orbis, & terræ ac maria serviunt, in primo ætatis flore tantæ verecundiæ fuit, ut virginalem pudorem vinceret, & ne levem quidem obscæni rumoris in se fabulam daret. Deinde purpuratorum propinquus socius consobrinus, iisdem cum ambobus studiis eruditus, (quæ res etiam externorum mentes sibi conciliat) non est inflatus superbia, nec cæteros homines adducta fronte contempsit: sed cunctis amabilis, ipsos principes amabat ut fratres, venerabatur ut Dominos, & in illorum salute suam salutem positam fatebatur. Ministros autem eorum, & universum ordinem palatii, quo regalis frequentatur ambitio, sic sibi caritate sociarat, ut qui merito inferiores erant, officiis se pares arbitrarentur. Difficile factu est, gloriam virtutis superare; & ab his diligere, quos

1. Tim. 6

Eccl. 3.

Rom. 7

quos præcedas. Quæ vidua non hujus auxilio sustentata est? quis pupillus non in eo reperit patrem? totius Orientis Episcopi ad hunc miserorum preces, & laborantium desideria conferebant: quidquid ab Imperatore poscebat, elemosyna in pauperes, pretium captivorum, misericordia in afflictos erat. Unde & ipsi Principes libenter præstabant, quod sciebant non uni sed pluribus indulgeri. Quid ultra differimus? Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos fœni. Reversa est terra in terram suam: dormivit in Domino, & appositus est ad patres suos, plenus dierum ac luminis, & nutritus in senectute bona. Cani enim hominis sunt sapientia ejus. In brevi ætate tempora multa complevit. Tenemus pro eo dulcissimos liberos, uxor hæres pudicitiae pretium est. Nebridius puerum patrem quærentibus exhibet. Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat. Scintilla vigoris paterni lucet in filio: & similitudo morum per speculum carnis erumpens, ingentes animos angusto in pectore versat. Jungitur ei Germana Rosarum (a) & Liliorum calathus, eboris ostrique commercium, sic refert ore Patrem, ut ad venustatem propensior sit: sic matrem mixta similitudine pingit, ut in uno corpore utrumque agnoscas: ita suavis est & mellitula, ut honor sit omnium propinquorum, hanc tenere non dedignatur Augustus, hanc fovere in sinu Regina lætatur: certatim ad se omnes rapiunt, pendet ex collo, hæret in brachiis singulorum, garrula atque balbutiens linguæ offensione dulcior sit. Habes igitur Salvina, quos nutrias, in quibus virum absentem tenere te credas. Ecce hæreditas Domini, filii merces, fructus ventris: pro uno homine duos filios recepisti: auctus est numerus charitatis. Quidquid debebas marito, redde filiis: amore præsentium absentis desiderium tempera. Non est parvi apud Deum meriti, bene filios educare. Audi Apostolum commo-
nentem: Vidua eligatur non minus annorum sexaginta, quæ fuerit unius viri uxor, in bonis operibus habens testimonium, si filios educavit, si hospitalis fuit, si sanctorum pedes lavit, si afflictis abundanter præbuit, si omne opus bonum subsecuta est. Didicisti catalogum virtutum tua-

Sap. 4.

Ps. 116.

1. Tim. 5

(a) Rosas pro verecundia, lilia pro virginitate usurpat, & eodem sermone tendit eboris candor, & ostri purpura. In epist. ad Furiam dixit Virginum lilia, & martyrum rosas.

tuarum, quid debeas nomini tuo, quibus meritis secundum pudicitiae gradum possideas. Nec te moveat, quod sexagenaria eligatur vidua, & putes adolescentulas ab Apostolo reprobari. Et te crede eligi ab eo, qui discipulo dixerat: Nemo adolescentiam tuam contemnat, non continentiam, sed ætatem. Alioquin omnes, quæ ante sexaginta annos viduatæ sunt, hac lege accipient maritos. Sed quia rudem Christi instituebat ecclesiam, & omni ordini providebat, præcipueque pauperibus, quorum cura cum Barnaba fuerat demandata, illas vult ecclesiæ opibus sustentari, quæ veræ viduæ sunt, quas & ætas probat & vita: Heli Sacerdos offendit Deum ob vitia liberorum: ergo è contrario placatur Deus virtutibus eorum, si permanserint in fide, & charitate, & sanctitate cum pudicitia. O Timothee, te ipsum castum custodi. Absit, ut sinistrum quippiam mihi de te suspicari liceat: sed ex abundantia lubricam ætatem monuisse pietatis est. Quæ dicturus sum, non tibi, sed puellaribus annis dicta intellige. Vidua quæ in deliciis est vivens mortua est. Hoc vas electionis loquitur: & de illo profertur thesauro, qui confidenter aiebat: An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur Christus? Hoc ille pronunciat, qui libere sub persona sua fragilitatem humani corporis fatebatur: non enim, quod volo bonum, hoc operor, sed quod nolo malum. Et propterea castigo & redigo in servitutem corpus meum, ne aliis prædicans, ipse reprobus inveniar. Si ille timet, quis nostrum potest esse securus? Si David amicus Domini, & Salomon amabilis ejus, victi sunt quasi homines, ut & ruinæ nobis ad cautionem, & pœnitudinis ad salutem exempla præberent: quis in lubrica via lapsum non metuat? Procul sint à conviviis tuis Phasides aves, crassi Turtures, Attagen Ionicus, & omnes aves, quibus amplissima patrimonia volant: Nec ideo te carnis vesci non putes, si suum, leporum, atque cervorum, & quadrupedum (a) animantium esculentias reprobes, non

(a) Quod olim SS. Patres quadrupedum esum repudiandum censuerint, testatur Prudent. in hymno post cibum; avium autem esum permisisse creduntur, quod de eodem elemento

quo & pisces sint creatæ. Sanctus Benedictus in reg. cap. 39. sic statuit: à carnium vero quadrupedum omnino ab omnibus abstineatur comestione, præter omnino debiles.

non enim hæc pedum numero sed suavitate gustus judican-
1. Tim. 4 tur. Scimus ab Apostolo dictum: Omnis creatura Dei
Rom. 14. bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actio-
Eph. 5. ne percipitur. Sed idem loquitur: Bonum est vinum non
 bibere, & carnem non manducare. Et in alio loco: No-
 lite inebriari vino, in quo est luxuria. Omnis creatura
 Dei bona est. Audiant hæc mulieres, quæ sollicitæ sunt,
 quomodo placeant viris. Comedant carnes, quæ carni
 serviunt, quarum fervor despumat in coitum, quæ mari-
 tis alligatæ, generationi ac liberis dant operam. Quarum
 uteri portant foetus, earum & intestina carnibus implean-
 tur. Tu verò, quæ in tumultu mariti sepelisti omnes pa-
 riter voluptates, quæ litam purpurisso & cerussa faciem,
 super feretrum, ejus lachrymis diluisti, quæ pullam tun-
 nicam, nigrosque calceolos, candidæ vestis & aurati socci
 depositione sumpstisti, nihil habes necesse aliud, nisi per-
 severare in jejuniis. Pallor & sordes gemmæ tuæ sint: plu-
 marum mollietates juvenilia membra non foveat, balnearum
Vig. calor novum adolescentulæ sanguinem non incendat. Audi
 quid ex persona viduæ continentis Ethnicus poeta decan-
 tet: Ille meos, primus qui me sibi junxit, amores, Ab-
 stulit, ille habeat secum, servetque sepulchro. Si tanti
 vilissimum vitrum, quanti pretiosissimum margaritum? Si
 sic communi lege naturæ damnat omnes gentilis vidua vo-
 luptates: quid spectandum est à vidua Christiana, quæ pu-
 dicitiam suam non solum ei debet, qui defunctus est, sed
 & ei, cum quo regnatura est? Quæso te, ne generalia
 monita & conveniens puellari sermo personæ suspicionem
 tibi injuriæ moveant, & arbitreris me objurgantis animo
 scribere, non timentis, cujus votum est, te nescire quæ
 metuo. Tenera res in feminis fama pudicitiae est, quasi
 flos pulcherrimus cito ad levem marcescit auram, levique
 flatu corrumpitur, maxime ubi & ætas consentit ad vi-
 tium, & maritalis deest auctoritas, cujus umbra tutamen
 uxoris est. Quid facit vidua inter familiæ multitudinem?
 inter ministrorum greges? quos nolo contemnat ut famu-
 los, sed ut viros erubescat. Certè, si ambitiosa domus hæc
 officia flagitat, præficiat his senem honestis moribus,
 cujus honor dominæ dignitas sit. Scio multas, clausis ad
 publicum foribus, non caruisse infamia servulorum, quos
 suspectos faciebat aut cultus immoderatus, aut crassi cor-
 po-

poris nitor, aut ætas apta libidini, aut ex conscientia occulti, securus animi tumor, qui etiam bene dissimulatus, frequenter erumpit in publicum, & confervos quasi servos despicit. Hoc ex abundantia dictum sit, ut omni diligentia custodias cor tuum & caveas, quidquid de te fingi potest. Non ambulet juxta te calamistratus procurator, non histrio fractus in feminam, non captoris diabolici venenata dulcedo, non juvenis cultus & nitidus. Nihil artium scenicarum, nihil tibi in obsequiis molle jungatur. Habeto tecum viduarum & virginum, choros, habeto tui sexus solatia: Ex ancillarum quoque moribus dominæ judicantur. Certè, cum tecum sancta sit mater, & lateri tuo amita hæreat virgo perpetua, non debes periculosè externorum consortia quærere, de tuorum societate secura. Semper in manibus tuis sit divina lectio, & tam crebræ orationes, ut omnes cognitionum sagittæ, quibus adolescentia percuti solet, hujusmodi clypeo repellantur. Difficile est, quin potius impossibile, perturbationum initiis carere quempiam, quas significantius Græci *προπαθειæ*, vocant: nos, ut verbum vertamus è verbo, antepassiones possumus dicere: eo quod incentiva vitiorum omanum titillent animos, & quasi in meditullio nostrum judicium sit, vel abiicere cogitata vel recipere. Unde & naturæ Dominus in Evangelio loquebatur: De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemias. Ex quo perspicuum est, juxta alterius libri testimonium, proclivius esse cor hominis à pueritia ad malum, & inter opera carnis, & spiritus, quæ Apostolus enumerat, mediam animam fluctuare, nunc hæc nunc illa cupientem. Nam vitiis nemo sine nascitur: Optimus ille est, qui minimis vrgetur, velut si egregio insperfos reprehendas corpore naves. Hæc est, quod aliis verbis Propheta significat: Turbatus sum, & non sum locutus. Et in eodem volumine: Irascimini, & nolite peccare. Et illud Architzæ Tarentini ad villicum negligentem: Jam te verberibus enecassem, nisi iratus essem. Ira enim viri justitiam Dei non operatur. Quod de una perturbatione dictum est, referamus ad cæteras. Sicut irasci hominis est, & iram non perficere Christiani: sic omnis caro concupiscit quidem ea, quæ carnis sunt, & quibusdam

Mat. 15.

Gen 8.

Ps. 75.

Ps. 4.

il-

illicebris ad mortiferas animam voluptates trahit, sed nostrum est, voluptatis ardorem majore Christi amore restringere, & lasciviens jumentum frenis inedia subjugare: ut non libidinem, sed cibos quærat ac desideret, & fessorem Spiritum sanctum moderato atque composito portet incessu. Quorsum ista? Ut hominem esse te noveris, & passionibus humanis, nisi caveris, subjacere. De eodem cuncti facti sumus luto, iisdem compacti exordiis: in serico, & in pannis eadem libido dominatur: nec regum purpuras timet, nec mendicantium spernit squalorem. Multoque melius est, stomachum te dolere, quam mentem: imperare corpori, quam servire: gressu vacillare, quam pudicitia. Nec statim nobis pœnitentiæ subsidia blandiantur, quæ sunt infelicitum remedia. Cavendum est vulnus, quod dolore curatur. Aliud est, integra nave & salvis mercibus portum salutis intrare: aliud, nudum, hæreere tabulæ, & crebris fluctuum recursibus ad asperissima saxa collidi. Nesciat vidua digamiæ indulgentiam, nec noverit illud Apostoli: Melius est nubere quam uri. Tolle quod pejus est, uri; & per se bonum non erit nubere. Procul sint hæreticorum calumniæ. Scimus honorabiles nuptias, & eubile immaculatum (a). Etiam de Paradiso expulsus Adam unam uxorem habuit. Primus Lamech maledictus & sanguinarius, & de Can stirpe descendens, unam costam divisit in duas, & plantarium digamiæ protinus diluvii pœna subvertit. Unde illud Apostoli, quod fornicationis metu indulgere compellitur, scribens ad Timotheum: Volo adolescentulas nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti causa. Cur indulserit, statim subjecit: jam enim quædam declinaverunt post Satanam. Ex quo intelligimus, illum non stantibus coronam, sed jacentibus manum porrigere. Vide qualia sint secunda matrimonia, quæ lupanaribus præferuntur, quia declinaverunt quædam post Satanam. Ideo adolescentula vidua quæ se non potest continere, vel non vult, maritum potius accipiat quam diabolum. Pulchra nimirum & appetenda res, quæ Satanæ comparatione fuscipitur. Fornica-

ta

(a) Illic vides Hieronymum mach. non damno, inquit, bigamos, imo nec trigamos, & si dici potest, octogamos.

ta est quondam & Hierusalem, & divaricavit pedes suos omni transeunti. In Ægypto primum devirginata est, & ibi fractæ sunt mammæ ejus. Cumque ad desertum venisset, & morarum Moyfi ductoris impatiens, quasi æstro libidinis furibunda dixisset: Isti sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti: accepit præcepta non bona, & justificationes pessimas, in quibus non viveret, sed puniretur. Quid ergo mirum, si & lascivientibus viduis, de quibus in alio loco Apostolus dixerat: Cum luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: concessit digamix præcepta non bona & justificationes pessimas, ita secundum indulgens maritum, ut & tertium, si liberet, etiam vicesimum; ut scirent sibi non tam viros datos, quam adulteros amputatos? Hæc, filia in Christo charissima, inculco, & crebrius repeto, ut posteriorum oblita, in priora te extendas, habens tui ordinis quas sequaris, Judith de Hebræa Historia, & Annam filiam Phanuelis de Evangelii claritate, quæ diebus & noctibus versabantur in Templo, & orationibus atque jejuniis thesaurum pudicitix conservabant, unde & altera in typo Ecclesiæ, diabolus capite truncavit: altera Salvatorem mundi prima suscepit, Sacramentorum conscia futurorum. Illud in calce sermonis quaeso, ut brevitatem libelli non de inopia eloquii, vel de materiæ sterelitate, sed de pudoris magnitudine existimes accidisse, dum vereor me ignotis diu ingerere auribus, & occultum legentium judicium pertimesco.

EPISTOLA XXI.

HIERONYMUS AD FABIOLAM DE VESTITU SACERDOTUM.

ARGUMENTUM.

Explicatis initio in spiritualem sensum, quæ de victimarum partibus sancita, enarratisque eodem modo legibus, quæ summis Sacerdotibus veteri in lege præscriptæ erant, singulas vestium species, quibus tam majores, quam minores ejus temporis Pontifices uterentur, mysticè ad animarum profectum doctè eleganterque exponit.

U Sque hodie in lectione veteris Testamenti super faciem Moyfi velamen positum est. Loquitur glorificato

cato vultu, & populus loquentis gloriam ferre non sustinet. Cum autem conversi fuerimus ad Dominum, auferitur velamen, occidens littera moritur, vivificans spiritus suscitatur, Dominus enim spiritus est, & lex spiritualis. Unde & David orabat in Psalmo; Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Numquid de Bobus cura est Deo? Utique non multo magis de jecore, bovis, arietis, & hircorum, & armo dextero, pectusculo, & ventre, quo stercore digeruntur: quorum duo in esum accipiunt sacerdotes, tertium Phinees meretur in premium. De victimis salutaribus adeps, quo pectus obvolvitur, & pinnula jecoris offeruntur super altare: ipsum vero pectus & brachium dexterum dantur Aaron & filiis ejus legitimum sempiternum à filiis Israel. Sensus in corde est, habitaculum cordis in pectore. Quæritur ubi sit animæ principale, Plato in cerebro, Christus monstrat in corde: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Et de corde procedunt cogitationes malæ. Et quid cogitatis nequam in cordibus vestris? Voluptas & concupiscentia, juxta eos qui de Physicis disputant, consistit in jecore. Hujus pinnulam in diversa volitantem, & per oculorum fenestras erumpentem foras, offerunt sacerdotes Deo; ut postquam opere dixerint Deo, holocaustum tuum pingue fiat, & concupiscentiam, libidinis seminarium, igni spiritus concremaverint, mereantur accipere præmium, pectus & brachium. In pectoreundas cogitationes, legis notitiam, dogmatum veritatem. In brachio bona opera, & pugnam contra diabolum, & armatam manum, ut quod mente conceperint, exemplo probent. Jesus enim cœpit facere, & docere. Ipsum quoque pectusculum appellatur *ἐπίθεμα*, id est additamentum, sive præcipuum & egregium: thenupha quippe hoc magis sonat. Ex quo intelligimus juxta illud Malachiæ; Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore ejus, præcipuam debere esse in sacerdotibus legis doctrinæque notitiam; & additamento gratiæ spiritualis talem virum insitui, qui possit contradicentibus resistere; & nihil in se sinistri habere operis, quod ducat ad tartarum: sed dextrum brachium & separatum: ut opera sacerdotis, comparatione virtutum ejus, à cunctis hominibus separata sint. Hæc de victimis, & iis, quæ offeruntur

tut in altari, & quæ sacerdotibus dantur à Domino. Cæterum & alia tria, exceptis primitiis hostiarum, & de privato & de macello publico, ubi non religio sed victus necessitas est, sacerdotibus membra tribuuntur, brachium, maxilla, & venter. De brachio jam diximus. Maxilla eloquentem eruditumque significat: ut quod pectore concipimus, ore promamus. Venter, receptaculum ciborum, in scorto Madianitide, Num. 25. sacerdotali pugione confixus, universos hominum labores, momentanea blandimenta gulæ, stercoreis sine condemnat, & ostendit mentibus consecratis Deo, totum, quod curamus, quod voramus, in secessum proiici. Unde Apostolus; Escæ, inquit, ventri, & venter escis: Deus autem & hunc, & illas destruet. Et è contrario de luxuriosis: Philip. 3. Quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum. Viculi pulverem, quem adoraverat Israel, in contemptum superstitionis in potum accepit populus: ut discat contemnere quod in secessum proiici viderat. Præcipitur sacerdotibus ne ministraturi in templo vinum, & ficeram bibant; ne ebrietate & crapula & curis hujus vitæ prægraventur corda eorum: nec partem habeant in terra, nisi solum Deum, ut nulla debilitate insignes sint (a): ne truncis auribus, læso oculo, simis naribus, claudo pedes, cutis colore mutato: quæ omnia referuntur ad animæ vitia. Voluntas enim in homine non natura damnatur. Si quis è sacerdotibus semine fluxerit, ad sacerdotalem mensam prohibetur accedere; & è contrario vidua, cujus cum Sara defecerunt muliebria, propter continentiam & castitatem recipitur in domum patris, & de templi ærario alitur. Quod si filios habuerit, redditur soboli suæ, ut juxta Apostolum, iis ministretur, quæ verè viduæ sunt, 1. Tim. 5. & ut, quæ de sacerdotalibus sustentatur cibus, nullius alterius amore teneatur. Vicinus & mercenarius excluduntur à convivio sacerdotum: servis ciborum reliquæ conceduntur. Jam tunc reiiciebantur Phygelus & Hermogenes (b), & recipiebatur Onesiphorus. Primitiæ ciborum,

(a) Hoc dicit, quia hi omnes corpore vitiiati.

ad sacerdotium accedere prohibentur lege Mosaica. Lev. 21. hodie etiam ex sacris canonibus ordinari non possunt (b) Viri christiani Asiatici, qui Apostoli sequelam relinquere cum ipsi pro fide vitium ceruerent. Ep. 2. ad Tim.

rum, & omnium frugum, atque pomorum offeruntur Antistiti: ut habens victum atque vestitum, absque ullo impedimento securus & liber serviat Domino. Primogenita mundorum animalium accipiunt sacerdotes, immundorum pretia. Hominum quoque primi partus redimuntur: & quia conditio una nascendi est, pretium æqualiter offertur sic moderatum & leve, ut nec dives intumescat, nec tenuis prægravetur. Aeditui & janitores accipiunt decimas: & rursus decimas decimarum offerunt sacerdotibus, tanto illis minores, quanto ipsi majores populo. Quadraginta octo civitates ad habitandum Levitis & Sacerdotibus separantur, sex urbes fugitivorum trans Jordanem & juxta Jordanem eliguntur: & finis exilii, mors Pontificis est. Univerſa quæ festinus sermo perstrinxit, & quorum pulsavi nec aperui sacramenta, ad cunctos pertinent sacerdotes. Pontifex autem quantis polleat privilegiis, dicam breviter: Caput, inquit, suum, non discooperiet. Habet cidarim, & nomen Dei portat in fronte: diademate ornatus est regio, ad perfectam Christi venit ætatem, semper ejus gloria protegendus est: & vestimenta sua non scindet, quia candida sunt, quia impolluta, quia agnum sequentia, & de attonſæ ovis cuncta velleribus. Tamar, amissa pudicitia, scidit tunicam. Caiphæ perditio sacerdotio, rupit publicè vestimenta. Super omnem animam, quæ mortua est, non ingreditur. Ubi cumque peccatum est, & in peccato mors, illuc Pontifex non accedit. Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Quamvis potens, & multitudinem offerat victimarum, si mortuus est, non tangitur à Pontifice, non videtur. Quod si reviviscit, ad vocem Salvatoris egreditur de sepulchro, & fasciis peccatorum solutus incedit, intrabit ad eum Pontifex, & ibi faciet mansionem, & cum resurgente prandebit. Super patre suo & matre sua non inquinabitur. Multa nos facere cogit affectus, & dum propinquitatem respicimus corporum, & corporis & animæ offendimus creatorem. Qui amat patrem aut matrem super Christum, non est eo dignus. Discipulus, ad sepulturam patris ire desiderans, Salvatoris prohibetur imperio. Quanti monachorum, dum patris matrisque miserentur, suas animas perdiderunt; Super patre & matre pollui nobis non licet: quanto magis super fratribus,

bus, fororibus, consobrinis, familia, servulis? Genus 1. Pet. 2:
 regale & sacerdotale sumus. Illum attendamus patrem,
 qui numquam moritur: & qui ideo vivens mortuus est,
 ut nos mortuos vivificaret. Si quid habemus de Ægypto,
 quod princeps mundi hujus suum possit agnoscere, tenen-
 ti Ægyptiæ cum pallio relinquamus. Sindone opertus
 adolescens vinctum Dominum sequebatur: incurrisset in-
 laqueos, nisi expeditus & nudus, persequentium decli-
 nasset impetum. Reddamus parentibus, quæ parentum Marc. 14
 sunt, si tamen vivunt, si servientes Domino filios suos
 præferri sibi gloriantur. Et de sanctis non egreditur: &
 non polluet sanctificationem Dei sui. Pro otioso quoque
 verbo rationem reddituri sumus, & omne quod non ædi-
 ficat audientes, in periculum vertitur loquentium. Ego
 si fecero, si dixerò quippiam, quod reprehensione dignum
 est: de sanctis egredior, & polluo vocabulum Christi, in
 quo mihi blandior: quanto magis Pontifex & Episcopus,
 quem oportet esse sine crimine, tantarumque virtutum,
 ut semper moretur in sanctis, & paratus sit victimas offer-
 re pro populo, sequester Dei & hominum, & carnes agni
 sacro ore conficiens, quia sanctum oleum Dei sui super
 eum est. Non egreditur de sancto, ne vestimentum, quo
 indutus est pulluat. Quotquot enim in Christo baptizati
 sumus, Christum induimus. Servemus tunicam, quam Luc. 10.
 accepimus, sanctam custodiamus in sancto. Ille monta-
 nus habitator, qui de Hierusalem descendebat in Hierico,
 non prius vulneratus est, quam nudatus. Infunditur
 ei oleum, medicamentum lene, & misericordia tempe-
 ratum: & quia debuit negligentia sentire cruciatum, vini
 austeritate mordetur: ut per oleum ad poenitentiam pro-
 vocetur, per vinum sentiat severitatem judicantis. Uxo-
 rem virginem accipiet, viduam autem & ejectam & me- Ser. 21.
 retricem non accipiet, sed virginem de genere suo, & non
 contaminabit semen suum in populo. Ego Dominus, qui
 sanctifico eum. Scio Pontificem, cui præcepta nunc dan-
 tur, à plerisque Christum intelligi: & id, quod dictum
 est: Super patre, & matre non inquinabitur, de virginali
 Mariæ partu edisseri: multoque facilius est super Domi-
 no interpretatio, qui audit in Psalmo: Tu es sacerdos Ps. 109.
 in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Et in
 Zacharia: Audi Jesu Sacerdos magne, & cui fordida pec- Zach. 3.

catorum nostrorum vestimenta tolluntur, ut recipiat gloriam, quam habuit apud Patrem prius quam mundus esset. Sed, ne quis me vim facere scripturæ putet, & sic amare Christum, ut historiæ auferam veritatem, interpretabor in membris, quod referatur ad caput, intelligam de servis, quod impleatur in Domino, quamquam in gloria Domini, gloria famulorum sit; & ubicumque opportunitas loci tulerit, sic de verolumine disputabo, ut derivetur ad eos, quibus Christus donavit, ut lumen sint. Pontifex iste, quem Mosæicus sermo describit, viduam ejectam & meretricem non ducit uxorem. Vidua est, cujus maritus est mortuus: ejecta, quæ marito vivente proicitur: meretrix, quæ multorum libidini patet. Sed accipiet, inquit, uxorem virginem, & de genere suo, non alienigenam: ne in mala terra, nobilium seminum frumenta degenerent: Non meretricem, quæ multis exposita est amatoribus: Non ejectam, quæ etiam priorî conjugio indigna fuit: Non viduam, ne pristinarum meminerit voluptatum, sed illam animam, quæ non habet maculam neque rugam, quæ cum Christo renata innovatur de die in diem, de qua Apostolus loquitur: Despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo. Nolo discipulam conjugem Pontificis, quicquam habere de veteri homine. Si consurrexerimus cum Christo, ea quæ sursum sunt sapiamus, præteritorum obliti, futurorum avidi. Infelix Simon, quia post baptismum de antiquo matrimonio cogitabat, nec ad virginalem venerat puritatem, Petri consortio indignus fuit. Compulsi me, Fabiola, litteris tuis, ut de Aaron tibi sacerdotio scriberem, & vestimentis: ego plus obtuli, ut de cibis & primitiis sacerdotum, & de observatione pontificis præfatiunculam struerem. Egressa de Sodomis, & ad montana festinans, non vis habitare in parva urbe Segor, transcendens profelytos, præteris Israelitas, dimittens Leviticum gradum, & præpete penna transvolans sacerdotes, ad Pontificem venis. Sed dum vestes ejus & rationale pectoris diligenter inquiris, nostra tibi displicuere confortia. Et tu quidem optato frueris otio, & juxta Babylo-nem Bethlehemetica forsitan rura suspiras. Nos in Ephrata, tandem pace reddita, vagientem de præsepi audimus infantem, & querimonias ejus ac voculas, ad tuas aures

eupimus pervenire . Legimus in Exodo Tabernaculum , Mensam , Candelabrum , Altare , Columnas , Tentoria , Coccum , Byssum , Hiacinthum , Purpuram , ex auro argento , ære , vasa diversa , Tabernaculum divisum in tria , duodecim panes per singulas hebdomadas mensæ impositos , in candelabro septem lucernas , altare hostiis holocaustisque expositum , crateras , scyphos , thuribula , phyalas , mortariola , paxillos , pelles rubras , pilos caprarum & ligna imputribilia . Tanta & talia offeruntur in Tabernaculo Dei , ut nullus desperet salutem . Alius aurum sensuum , alius argentum eloquii , alius vocem æris exhibeat . Totus mundus in tabernaculi describitur sacramento . Primum & secundum vestibulum omnibus patet . Aqua enim & Terra cunctis mortalibus data sunt . In sanctis vero sanctorum , quasi ad æthera & in Cælum , paucorum , introitus & volatus est . Duodecim paues duodecim mensum significant circulum . Septem lucernæ , septem errantia astra demonstrant . Et ne longum faciam , (neque enim propositum mihi nunc est de Tabernaculo scribere) veniam ad sacerdotalia vestimenta : & antequam mysticam scruter intelligentiam , more Judaico , quæ scripta sunt , simpliciter exponam : ut , postquam vestitum videris sacerdotem , & oculis tuis omnis ejus patuerit ornatus tunc singulorum causas pariter exquiramus . Discamus primum communes sacerdotum vestes atque Pontificum . Lineis feminalibus , quæ usque ad genua & poplites veniunt , verenda celantur : & superior pars sub umbilico vehementer adstringitur : ut , si quando expediti maculant victimas , tauros & arietes trahunt , portantque onera , & in officio ministrandi sunt , etiam si lapsi fuerint , & femora revelaverint , non pateat quod opertum est . Inde & gradus altaris prohibentur fieri : ne inferior populus ascendentium verenda conspiciant : vocaturque lingua . Hebræa hoc genus vestimenti michnese , Græcè *περισκελῆ* , a nostris feminalia , vel brachæ usque ad genua pertinentes . Refert Josephus , (nam ætate ejus adhuc templum stabat , & necdum Vespasianus & Titus Hierosolymam subverterant , & erat ipse de genere sacerdotali , multoque plus intelligitur , quod oculis videtur , quam quod aure percipitur) hæc feminalia de bysso retorta ob fortitudinem solere contexi , & postquam incisa fuerint , acu

confui : non enim posse in tela hujuscemodi fieri . Secunda ex lino tunica est *ποδην*, id est talaris, duplici sindone, quam & ipse Josephus byssinam vocat, appellaturque chetonet, id est *χίτων*, quod Hebræo sermone in lineam vertitur . Hæc adhæret corpori, & tam arcta est, & strictis manicis, ut nulla omnino in veste sit ruga, & usque ad crura descendat. Volo pro legentis facilitate abuti sermone vulgato . Solent militantes habere lineas quas camisas vocant, sic aptas membris, & astrictas corporibus, ut expediti sint vel ad cursum vel ab prælia, dirigere jacula, tenere clypeum, enses vibrare, & quocumque necessitas traxerit . Ergo & sacerdotes, parati in ministerium Dei, utuntur hac tunica, ut habentes pulchritudinem vestimentorum, nudorum celeritate discurrent . Tertium genus est vestimenti, quod illi appellant abnet, nos cingulum, baltheum, vel zonam possumus dicere : Babylonii novo vocabulo hemejanin vocant : diversa vocabula ponimus, ne quis erret in nomine . Hoc cingulum in similitudinem pellis colubri, qua exiit senectutem, sic in rotundum textum est, ut marsupium longius putes . Textum est autem subtegmine cocci, purpuræ, hyacinthi, & stamine byssino, ob decorem & fortitudinem, atque ita polymita arte distinctum, ut diversos flores ac gemmas artificis manu non textas, sed additas arbitreris . Lineam tunicam, de qua supra diximus, inter umbilicum & pectus hoc stringunt baltheo, qui quatuor digitorum habens latitudinem, & ex una parte ad crura dependens, cum ad sacrificia cursu & expeditione opus est, in lævum humerum retorquetur . Quartum genus est vestimenti, rotundum pileolum, quale pictum in Ulyssæo (a) conspiciamus, quasi sphaera media sit divisa, & pars una ponatur in capite : hoc Græci & nostri *τρίπαρ*, nonnulli galeum vocant, Hebræi miznepheth : non habet acumen in summo, nec totum usque ad comam caput tegit, sed tertiam

(a) Id est in imagine Ulyssis . Scribit Plin. Nicomachum, Aristodemi filium primum Ulyssis addidisse pileum . Pierius Valer. lib. 11. Hieroglyph. docet Pileolum fuisse indicium nobilitatis, ideoque additum

imagini Ulyssis, quod ab utroque parente esset nobilissimum . Ursinus testatur in antiquo Rom. denario Mercurium cum galero alato ex altera parte, impressum esse, ex altera vero Ulyssæm pileatum .

tiam partem à fronte inopertam relinquit : atque ita in occipitio vitta contrictum est , ut non facile labatur ex capite : est autem byssinum , & sic fabre opertum linteolo , ut nulla acus vestigia extrinsecus appareant . His quatuor vestimentis , id est feminalibus , tunica linea , cingulo , quod purpura , cocco , bysso , hyacintoque contextitur , & pileo , de quo nunc diximus , tam sacerdotes quam pontifices utuntur . Reliqua quatuor propriè Pontificum sunt , quorum primum est meil , id est tunica talaris , tota hyacinthina , ex lateribus ejusdem coloris affutas habens manicas , & in superiori parte , qua collo induitur aperta , quod vulgo capitium vocant , oris firmissimis , ex se textis , ne facile rumpatur . In extrema parte , id est ad pedes , septuaginta duo sunt tintinnabula , & totidem mala punica , iisdem contexta coloribus , ut supra cingulum . Inter duo tintinnabula unum malum est : inter duo mala unum tintinnabulum , ut alterutrum sibi media sint : causaque redditur : idcirco tintinnabula vesti apposita sunt , ut cum ingreditur Pontifex in Sancta Sanctorum , totus vocalis incedat , statim moriturus , si hoc non fecerit . Sextum est vestimentum , quod Hebraica lingua dicitur Ephod , Septuaginta ἐπομίδα , id est superhumerales , appellant . Aquila ἐπιστάμνα , nos Ephod suo ponimus nomine . Et ubicumque in Exodo sive in Levitico superhumerales legitur , sciamus apud Hebræos Ephod appellari : hoc autem esse Pontificis vestimentum , & in quadam epistola scripsisse me memini : & omnis scriptura testatur , sacrum quiddam esse , & solis conveniens Pontificibus . Nec statim illud occurrat , quod Samuel , qui Levita fuit , scribitur in Regnorum primo libro habuisse ætatis adhuc parvulæ Ephod bad , id est superhumerales lineum : cum David quoque ante Arcam Domini idem portasse referatur : aliud est enim ex quatuor supradictis coloribus , id est , hyacintho , bysso , cocco , purpura , & ex auro habere contextum : aliud , in similitudinem sacerdotum simplex & lineum . Auri laminæ , id est bractee , mira tenuitate tenduntur : ex quibus secta fila torquentur , cum subtegmine trium colorum , hyacinthi , cocci purpuræ , & cum stamine byssino : & efficitur palliolum miræ pulchritudinis , perstringens fulgore oculos in modum caracallarum (a), sed

S 4

absque

(a) Ab hoc vestis genere Imp. Antoninus Caracalla dictum est.

absque cucullis . Contra pectus nihil contextum est , & locus futuro rationali derelictus . In utroque humero habet singulos lapides clausos & astrictos auro, qui Hebraicè dicuntur Soom , ab Aquila , & Symmacho , & Theodotione onychini, à Septuaginta Smaragdi transferuntur: Josephus sardonicas vocat , cum Hebræo Aquilaque consentiens, ut vel colorem lapidum vel patriam demonstraret . Et in singulis lapidibus sena Patriarcharum nomina sunt , quibus Israeliticus populus dividitur . In dextro humero majores filii Jacob , in lævo minores scripti sunt, ut Pontifex, ingrediens Sancta Sanctorum , nomina populi , pro quo rogaturus est Dominum, portet, in humeris . Septimum vestimentum est mensura parvum, sed cunctis supradictis sacratius . Intende quæso animum , ut quæ dicuntur, intelligas . Hebraicè vocatur hosen , Græcè autem ὁσίων, nos rationale possumus appellare : ut ex ipso statim nomine scias mysticum esse quod dicitur . Pannus est brevis ex auro & quatuor textus coloribus, hoc est , iisdem quibus & superhumera, habens magnitudinem palmi per quadrum, & duplex, ne facillè rumpatur ; intexti sunt enim ei duodecim lapides miræ magnitudinis atque pretii, per quatuor ordines, ita ut in singulis versiculis terni lapides collocentur: In primo ordine Sardius, Topatius, Smaragdus ponitur . Symmachus dissentit in smaragdo, ceraunium pro eo transferens . In secundo Carbunculus, Sapphirus, Jaspis . In tertio Lyncurius, Achatès, Amethystus . In quarto Chrysolitus, Onychinus, Berillus . Satisque miror, cur Hyacinthus, pretiosissimus lapis, horum numero non ponatur; nisi fortè ipse est alio nomine Lyncurius . Scrutans eos qui de lapidum atque gemmarum scripsere naturis, lyncurium ^(a) invenire non potui . In singulis lapidibus secundum ætates duodecim tribuum sculpta sunt nomina . Hos lapides in diademate principis Tyri, & in Apocalypsi Joannis legimus, de quibus extruitur cœlestis Hierusalem, & sub horum nominibus & specie, virtutum vel ordo vel diversitas indicatur . Per quatuor rationalis angulos, quatuor anuli sunt aurei, habentes contra se in superhumerali alios quatuor: ut cum

^{ap-}
 (a) In vulg. editione exodi 28. doctissimus Ribera lib. 3. de tē-
 pro lyncurio habetur lygu- plo cap. 11., qui putat lyguriti
 rius; cui lectioni patrocinatur genus esse carbunculi .

appositum fuerit *אֶזְרָא* in loco, quem in Ephod diximus derelictum anulus veniat contra anulum, & mutuo sibi vittis copulentur hyacinthinis. Porro ne magnitudo & pondus lapidum contexta stamina rumperent, auro ligati sunt atque conclusi: nec suffecit hoc ad firmitatem, nisi & catenæ ex auro fierent, quæ ob pulchritudinem fistulis aureis tegerentur: haberentque & in rationali supra duos majores anulos, qui uncinis superhumeralis aureis necerentur, & deorsum alios duos: nam post tergum in superhumerali, contra pectus & stomachum, ex utroque latere erant anuli aurei, qui catenis cum rationalis inferioribus anulis jungebantur: atque ita fiebat, ut astringeretur & rationale superhumerali, & superhumerale rationali, ut una textura contra videntibus putaretur. Octava est lamina aurea, id est, sis zabab, in qua scriptum est nomen Dei, Hebraicis quatuor literis, iod, he, vau, he, quod apud illos ineffabile nuncupatur. Hæc super pileolum lineum, & commune omnium Sacerdotum, in Pontifice plus additur, ut in fronte vitta hyacinthina constringatur, totamque Pontificis pulchritudinem, Dei vocabulum coronet & protegat. Didicimus quæ vel communia cum Sacerdotibus, vel quæ specialia Pontificis vestimenta sint: & si tanta difficultas fuit in vasis fictilibus, quanta majestas erit in thesauro, qui intrinsecus latet? Dicamus igitur prius, quod ab Hebræis accepimus: & juxta morem nostrum, spiritualis postea intelligentiæ vela pandamus. Quatuor colores ad quatuor elementa referuntur, ex quibus universa subsistunt. Byssus terræ deputatur, quia ex terra gignitur. Purpura mari, quia ex ejus cochleolis tingitur. Hyacinthus aeri, propter coloris similitudinem. Coccus igni & ætheri, qui Hebraicè Sen appellatur, quod Aquila *שֵׁן*, Symmachus *סיגא* interpretatus est. Pro Cocco, juxta Latinum eloquium, apud Hebræos tolaath, id est vermiculus, scribitur: & justum esse commemorant, ut Pontifex creatoris non solum pro Israel, sed & pro universo Mundo roget: siquidem ex Terra, & Aqua, & Aere, & igne mundus iste consistit; & hæc elementa sint omnium. Unde primum vestimentum lineum terram significat: secundum hyacinthinum, aerem in colore demonstrans: quia de terrenis paulatim ad excelsa sustollitur: & ipsa vestis hyacinthina à capite usque ad talos veniens,

in-

indicat aerem de cœlis usque ad terram fufum . Mala autem punica & tintinnabula in inferioribus posita , fulgura tonitruaque demonftrant , five Terram , & Aquam , & omnium elementorum inter fe confonantiam , & fic fibi univerfa perplexa , ut in fingulis omnia reperiantur . Quod autem fupradicti colores auro intexti funt , id fignificari volunt , quod vitalis calor , & divini fensus providentia , univerfa penetret . Superhumerales & duos lapides , vel Smaragdinos vel Onychinos , qui defuper funt , & utrumque humerum tegunt , duo Hemifphæria interpretantur , quorum aliud fuper terram aliud fub terra fit , five Solem & Lunam , quæ defuper rutilant . Zonam illam , qua Sacerdotis pectus arctatur , & linea tunica , id eft terra , constringitur , interpretantur Oceanum . Rationale in medio pofitum Terram edifferunt : quæ infar puncti , licet omnia in fe habeat , tamen à cunctis vallatur elementis . Duodecim lapides vel Zodiacum interpretantur circulum , vel duodecim menses , & fingulis verficulis fingula affignant tempora , & his ternos deputant menses . Nec alicui Gentilis videatur expositio , non enim fi cœlestia & Dei difpofitionem , idolorum nominibus infamarunt , idcirco Dei eft neganda providentia , quæ certa lege currit & fertur , & regit omnia . Nam & in Job Arcturum , & Orionem , & Mazoloth , hoc eft Zodiacum circulum , & cætera Aftorum nomina legimus : non quod eadem apud Hebræos vocabala fint , fed quod nos non possumus , quæ dicuntur , nifi confuetis vocibus intelligere . Pulchrè autem hoc ipfum , quod in medio eft , appellatur rationale . Ratione enim cuncta funt plena , & terrena hærent cœlestibus , imo ratio terrenorum & temporum , caloris , & frigoris , & duplex inter utraque temperies , de cœli curfu & ratione descendit . Unde & rationale cum ephod fortius stringitur . Porro quod dicitur in ipfo rationali *ἡ ἀλήθεια* effe & *ἐκδήσις* , id eft manifestatio atque doctrina vel veritas , hoc ipfum fignificat , quod numquam in Dei ratione mendacium fit , fed & ipfa veritas multis fignis & argumentis monfretur hominibus , & usque ad mortales veniat . Unde factum eft , ut rationem Solis , & Lunæ , & anni , & mensium , & temporum , & horarum , tempeftatum quoque , ferenitatis , atque ventorum , & rerum omnium nosceremus , accipientes infitam à Deo sapien-

pientiam, & ipso habitatore atque doctore, domicilii
 sui nobis & fabricæ scientiam demonstrante. Super omnia
 ciddaris & vitta hyacinthina cœlum monstrat: & auri la-
 mina, quæ in fronte Pontificis est, inscriptumque nomen
 Dei, universa quæ subter sunt, Dei arbitro gubernari.
 Id ipsum ego puto sub aliis nominibus & in Cherubim &
 quatuor animalibus figuratum, quæ ita sibi permixta sunt
 & hærent, ut in uno inveniuntur & cætera, & quod in-
 stanter, & ante se vadant, & non revertantur. Labuntur
 enim tempora, & præterita relinquentia ad futura festi-
 nant. Quod autem semper in motu sunt, illud significant,
 quod & Philosophi suspicantur, currere mundum suo or-
 dine, & incessabiliter velut rotam in suo axe torqueri; un-
 de & rota in rota, idest tempus in tempore, & annus in
 semetipsum revolvitur; & ipsæ rotæ elevantur ad cœlum,
 & super crystallum thronus ex saphyro est, & super thro-
 num similitudo sedentis, cujus inferiora ignea sunt, supe-
 riora electrina; ut demonstret quæ inferiora sunt, igne
 & purgatione indigere; quæ sursum in conditionis suæ pu-
 ritate persistere. Et quo modo hic in habitu Sacerdotis,
 auri lamina est desuper; ita in Ezechiele electrum in pecto-
 re & in vertice collocatur. Justum ergo erat, sicut supra
 ex parte diximus, ut Pontifex Dei, creaturarum omnium
 typum portans in vestibus suis, indicaret cuncta indigere
 misericordia Dei: & cum sacrificaret ei, expiaretur uni-
 versalis conditio, ut non pro liberis, ac parentibus &
 propinquis, sed pro cuncta creatura, & voce & habitu
 precaretur. Tetigimus expositionem Hebraicam, & infi-
 nitam sensuum sylvam alteri tempori reservantes, quædam
 futuræ domus stravimus fundamenta. De feminalibus li-
 neis hoc solent dicere, ratio seminum, & generationis
 ad carnem pertinens, terræ per ea deputatur. Unde & Gen 3.
 ad Adam loquitur Deus: Terra es, & in terram ibis.
 Causasque hujus rei quomodo de parvulo semine & fœ-
 diffimis initiis tanta vel hominum vel diversarum rerum
 pulchritudo nascatur, esse obvolutas, & humanis ocu-
 lis non patere. Legimus in Levitico, juxta præceptum, Lev.
 Dei Moysen lavisse Aaron & filios ejus, jam tunc purga-
 tionem Mundi & rerum omnium sanctitatem baptismi Sa-
 cramenta signabant. Non accipiunt vestes, nisi lotis prius
 sordibus: nec ordinantur ad sacra, nisi in Christo no-

vi homines renascantur. Vinum enim novum in novis
utribus mittitur. Quod autem Moyses lavat, legis indi-
cium est. Habent Moysen & Prophetas, ipsos audiant.
Et ab Adam usque ad Moysen omnes peccaverunt. Præ-
ceptis Dei lavandi sumus, & cum parati ad indumentum
Christi tunicas pelliceas deposuerimus, tunc induemur
veste lineæ, nihil in se mortis habente, sed tota candida:
ut de baptismo consurgentes, cingamus lumbos in verita-
te, & tota pristinorum peccatorum turpitudine celetur. Unde
& David: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quo-
rum tecta sunt peccata. Post feminalia & lineam tunicam
induimur Hyacinthino vestimento, & incipimus de terre-
nis ad alta conscendere. Hæc ipsa hyacinthina tunica,
à Septuaginta *ὑποδύτης*, id est subucula nominatur, &
proprie Pontificis est, significatque rationem sublimium
non patere omnibus, sed majoribus atque perfectis. Hanc
habuerunt Moyses & Aaron, & Prophetæ, & omnes qui-
bus dicitur: In montem excelsum ascende tu, qui Evan-
gelizas Sion. Nec sufficit nobis priorum absolutio pecca-
torum, Baptismi gratia, doctrina secretior, nisi habue-
rimus & opera. Unde jungitur & Ephod, id est superhu-
merale, quod Rationali copulatur: ut non sit laxum,
neque dissolutum, sed hæreant sibi invicem & auxilio sint.
Ratio enim operibus & opera ratione indigent, ut quod
mente percipimus, opere perpetremus. Duoque lapides
in superhumerali vel Christum significant & Ecclesiam, duo-
decim Apostolorum, qui ad prædicationem missi sunt, no-
mina continentes, vel litteram & spiritum, in quibus
continentur legis universa mysteria. In dextera spiritus,
in læva littera est, per litteras ad verba descendimus, per
verba venimus ad sensum. Quem pulcher ordo, & ex ipso
habitu Sacramenta demonstrans. In humeris opera sunt,
in pectore ratio, unde & pectusculum comedunt Sacer-
dotes. Hoc autem Rationale duplex est, apertum & ab-
fconditum, simplex & mysticum, duodecim in se lapides
habens & quatuor ordines, quos quatuor puto esse virtu-
tes, Prudentiam, Fortitudinem, Justitiam, Temperan-
tiam, quæ sibi hærent invicem: & dum mutuo miscentur,
duodenarium efficiunt numerum: vel quatuor animalia,
quæ in Apocalypsi describuntur plena oculis, & Domini
luce radiantia mundum illuminant. In uno quatuor, &
in

Luc. 10.

Ps. 71.

Esa. 40.

in

in quatuor singula . Unde & *διανοη*, & *ἐκείνη* , id est manifestatio vel doctrina & veritas in pectore Sacerdotis est. Cum enim indutus quis fuerit veste multiplici, consequens est, veritatem quam corde retinet, sermone proferre, & ob id in Rationali veritas, id est scientia, ut noverit quæ docenda sint, & manifestatio atque doctrina, ut possit instruere alios, quod mente concepit. Ubi sunt, qui innocentiam Sacerdoti dicunt posse sufficere? Vetus lex novæ congruit: id ipsum Moyses, quod Apostolus. Ille Sacerdotis scientiam ornat in vestibus, iste Timotheum & Titum instruit disciplinis. Sed & ipse vestimentorum ordo præcipuus. Legamus Leviticum: Non prius rationale, & sic superhumerales, sed ante superhumerales, & deinceps rationale. A mandatis tuis, inquit, intellexi: prius faciamus, & sic doceamus, ne doctrinæ auctoritas cassis operibus destruat. Hoc est, quod in Propheta legimus: Seminate vobis in iustitia, & metite fructum vitæ, illuminate vobis lumen scientiæ. Primum seminate, in iustitia, & fructum vitæ æternæ metite: postea vobis scientiam vindicate. Nec statim absoluta perfectio est, si quis superhumerales & rationale habeat, nisi hæc ipsa inter se forti compagine solidentur, & sibi invicem connexa sint: ut operatio rationi, & ratio operibus hæreat: & his præcedentibus, doctrina sequatur & veritas. Quatuor Elementa, de quibus supra diximus, & duos lapides, vel Onychinos vel Samaragdinos, & gemmas duodecim, quæ ponuntur in rationali, si esset tempus ut discuterem, singulorum naturas & causas tibi exponerem: & quid unusquisque valeat, & quomodo virtutibus singulis comparerentur, plenius quæsitâ demonstrarem. Sufficiat, quod & sanctus Papa Epiphanius egregium super hoc volumen edidit, quod si legere volueris, plenissimam scientiam consequeris. Ego jam mensuram Epistolæ excedere me intelligo, & excipientis ceras video esse completas. Unde ad reliqua transeo, ut tandem finiatur oratio. Lamina aurea rutilat in fronte: nihil enim nobis prodest omnium rerum eruditio, nisi Dei scientia coronemur. Lineis induimur, ornatur hyacinthinis, sacro baltheo cingimur, dantur nobis opera, rationale in pectore ponitur; accipimus veritatem, profert sermo doctrinam: imperfecta sunt universa, nisi tam decoro corrui dignus quærat

Lev 8.

1 s. 118.

Os 10.

tur auriga, & super creatura creator insistens regat ipse quæ condidit. Quod olim in lamina monstratur, nunc in signo ostenditur crucis, Auro legis, sanguis Evangelii pretiosior est. Tunc signum juxta Ezechielis vocem gementibus figebatur in fronte, nunc portantes crucem dicimus; Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Bis in Exodo legimus præcipiente Domino, & Moyse jussa faciente, octo vestium genera pontificis. In Levitico de Septem tantum scriptum est; & refertur, quo modo Moyse fratrem suum Aaron illis induerit; de Solis feminalibus nihil dicitur, hac ut arbitror causa, quod ad genitalia nostra & verenda lex non mittit manum, sed ipsi secretoria nostra & confusione digna tegere & velare debemus, & conscientiam puritatis feminum Deo judici reservare. De cæteris virtutibus, verbi gratia sapientia, fortitudine, justitia, temperantia, humilitate, mansuetudine, liberalitate, possunt & alii judicare; pudicitiam solam novit conscientia; & humani oculi hujus rei certi judices esse non possunt, absque his, qui passim in morem brutorum animalium libidini expositi sunt. Unde & Apostolus, De virginibus, inquit, præceptum Domini non habeo, quasi Moyse loquatur; feminalibus ego non vestio, nec impono alicui necessitatem: qui vult Sacerdos esse, ipse se vestiatur. O quantæ virgines, & quantorum sperata pudicitia in die judicii dehonestabitur; quantorum infamata pudicitia à Deo judice coronabitur! Ipsi igitur assumamus femininalia, ipsi nostra verenda operiamus: non quæramus alienos oculos; ita tegantur genitalia, ut nullorum oculis pateant: nec quando intramus Sancta Sanctorum, si qua apparuerit turpitudine, morte moriamur. Jam sermo finitur, & ad superiora retrahor. Tanta debet esse scientia & eruditio Pontificis Dei, ut & gressus ejus, & motus, & universa vocalia sint. Veritatem mente concipiat, & toto eam habitu resonet & ornet; ut quidquid agit, quidquid loquitur, sit doctrina populorum: absque tintinnabulis enim, & diversis coloribus, & gemmis, floribusque virtutum nec Sancta ingredi potest, nec nomen Antistitis possidere. Hæc ad unam lucubratiunculam, cum iam funis solveretur à litore, & nautæ crebrius inclamarent, propero sermone distavi, quæ memoria tenere poteram, & quæ diuturna

in

in Rationali pectoris mei lectione congesseram, satis intelligens magis me loquendi impetu, quam iudicio scribentis fluere, & more torrentis turbidum proferre sermonem. Fertur in indice Septimii Tertulliani liber de Aaron vestibus, qui interim usque ad hanc diem à me non est repertus, si à vobis propter celebritatem urbis fuerit inventus; quæso, ne meam stillam illius flumini comparatis: non enim magnorum virorum ingeniis, sed meis sum viribus æstimandus.

EPISTOLA XXII.

HIERONYMUS MARCELLÆ.

A R G U M E N T U M.

Rogatus à Marcella, nobili apud Romanos femina, quid sit Ephod bad, & quid Theraphim apud Hebræos, exponit.

EPistolare officium est, de re familiari aut de quotidiana conversatione aliquid scribere, & quodam modo absentes inter se præsentem fieri, dum mutuo quid aut velint, aut gestum sit nunciant, licet dum confabulationis tale convivium, doctrinæ quoque sale conditur. Verum tu, dum tota in tractatibus occuparis, nihil mihi scribis, nisi quod me torqueat, & scripturas legere compellat. Denique heri, famosissima quæstione proposita, postulasti, ut quid sentirem, statim rescriberem. Quasi verò Phariseorum teneam cathedram, ut quotiescunque de verbis Hebræicis iurgium est; ego arbiter & litis sequester exposcar. Non sunt suaves epulæ, quæ non placentam, redolent, quas non condit Apicius, in quibus nihil de magistrorum huius temporis jure suffumat. Sed quia vector & internuncius sermonis nostri redire festinat, rem grandem celerius dicto, quam debeo: licet de scripturis sanctis disputanti non tam necessaria sint verba, quam sensus. Quod si eloquentiam quæris, Demosthenes legendus aut Tullius est, si sacramenta divina, nostri codices, qui de Hebræo in Latinum non bene resonant, pervidendi. In fronte epistolæ tuæ posueras, quid sibi velit, quod in Regnorum libro primo scriptum est: Et Samuel puer serviebat ante conspectum Domini, cinctus ephod bad, & diploidem habebat pusillam, quam fecerat ei mater sua, & affe-

afferebat ei de diebus in dies, cum ascenderet cum viro suo sacrificare sacrificium dierum. Itaque quæris quid sit ephod bad, quo futurus Propheta præcingitur, utrum ne zona, an (ut quidam putant) thuribulum, vel genus aliquod vestimenti sit. Et si vestis, quomodo ea præcingitur? Et post ipsum ephod quare adjungitur ei bad? Insequentibus quoque legisse scribis: Venit homo Dei ad Eli, & dicit ei: Hæc dicit Dominus: Manifestè ostendi me ad domum Patris tui, ex omnibus tribubus Israel, cum essent in terra Ægypti servientes in domo Pharaonis, & elegi domum Patris tui ex omnibus tribubus Israel mihi in Sacerdotium: ut ascenderent ad altare meum, & incenderent incensum, & portarent ephod: totumque libri ordinem prosequuta, etiam de illo loco exemplar sumpsisti, in quo Doec Idumæus jussu regis interfecit Sacerdotes. Et conversus, inquit scriptura, Doec Syrus mortificavit ipse Sacerdotes Domini & occidit in illa die trecentos quinque viros, sive, ut in Hebræo legitur, octoginta quinque, omnes qui portabant ephod: & Nob civitatem Sacerdotum occidit in ore gladii à viro usque ad mulierem, ab infante usque ad nutrientem, & vitulum, & asinum, & ovem in ore gladii. Et salvatus est unus filius Achimelech filii Achitob, & nomen ei Abiathar, & fugit post David. Non me teneo, quin problematis ordinem responsione præveniam. Ubi nunc legimus, & omnes portantes ephod, in Hebræo habet, portantes ephod bad. Hoc quare ita dixerim, insequentibus discas. Illud quoque, quod sequitur, addidisti: Et factum est, cum fugeret Abiathar filius Achimelech ad David, & ipse cum David descendit in Ceila, habens ephod in manu sua: & renunciatum est Saul, quia venit David in Ceila, ubi cum regis adventus & civitatis timeretur obsidio, dixit David ad Abiathar: Defer ephod Domini. Hæc sunt, quæ de regnorum libro excerpta proponens ad volumen Judicium transcendisti, in quo Micha de monte Ephraim scribitur, mille centum argenti siclos matris, quos illa noverat, reddidisse, atque sculptile inde fecisse, & conflatile: & addis hæc post modicum, vocari ephod & theraphim, cum utique si zona sit aut vestimenti genus, sculptile atque conflatile esse non possit. Agnosco errorem penè omnium Latinorum, putantium ephod & theraphim, quæ postea nominantur, de hoc argento, quod

quod Micha matri dederat, fuisse conflata, cū scriptura sic referat: Et accepit mater ejus, haud dubiū quin Michæ argentum, & dedit illud conflatori, & fecit illud sculptile atque conflatile, quod fuit in domo Michæ, & domus Michæ, domus ejus Dei, & fecit ephod & theraphim, & implevit manum unius de filiis suis, & factus est ei in Sacerdotem. Si autem putas ea quæ superius appellata sunt sculptile, atque conflatile, ephod & theraphim deinceps nominari, discere esse non eadem; si quidem post matris idolum, quod dicitur sculptile, atque conflatile, fecit Micha ephod & theraphim, sicut ex consequentibus approbatur. Et responderunt quinque viri, qui abierant considerare terram, & dixerunt ad fratres suos: Ecce nostis, quia est in domibus istis ephod, & theraphim, & sculptile, atque conflatile. Et post multa, quæ in medio prætermisisti. Et ascenderunt, inquit, quinque viri, & illuc irruerunt, & sumpserunt sculptile atque conflatile, ephod & theraphim. Et sexcenti viri, qui cincti erant vasis bellicis, ingressi sunt domum Michæ, & sumpserunt sculptile atque conflatile, ephod & theraphim. Ex quo coarguuntur eorum opiniones, qui, ut dissolubilem facerent quæstionem, ephod argenteum putaverunt. Illud breviter attende, quod numquam, nisi in Sacerdotio nominetur. Nam & Samuel, qui illo cinctus refertur, Levites fuit: & Sacerdotes Nob hoc dignitatis suæ insigne portabant. Et, quod in Latinis codicibus non habetur, quando David fugiens à Saul venit ad Achimelech, & gladium postulavit, dicens: Vide, si est ad manum tuam lancea & gladius, quoniam gladium meum, & vasa mea non sustuli in manu mea: respondensque Sacerdos dixit: Ecce gladius Goliath alienigenæ, quem percussisti in valle Terebinthi, & hic involutus est vestimento post ephod in sacrario, utique ephod conditum servabatur. Hoc quoque ipsum, quod nunc posuimus, ubi sculptile & conflatile legitur, licet idolum sit, tamen quia per errorem religio putabatur, ad venerationem ejus, sicut ad Dei mysterium, ephod & theraphim insigne conficitur. Theraphim quid sit si spatium dictandi fuerit, prosequemur. Nunc interim de ephod, ut cœpimus explicandum est. In Exodo, ubi Moysi præcipitur, ut Sacerdotalia jubeat fieri vestimenta, post cætera legitur: Et hæ stolæ quas facient, pectorale, & su-

1. Reg. 3.
1. Reg. 22.

Exod. 28.

T

perhu-

perhumeralē, & tunicas κορυμβάτας, & cidarim, & cinctorium. Ubi autem nos posuimus superhumeralē, in Græco ἐπομίδα septuaginta interpretes tranſlulerunt, quod ſcilicet ſuper humeros iſtiusmodi veniat veſtimentum. Deinde jungitur: Et hi accipient aurum, & hyacinthum, & coccum, & purpuram, & byſſum, & facient ſuperhumeralē de byſſo torta opus textile varium. Quid

Exod. 39 plura? totius Exodi liber hac veſtium plenus eſt ſpecie: nam & in fine ejuſdem voluminis ſcribitur: Et fecit omnis ſapiens in operibus ſtolas ſanctorum, quæ ſunt Aaron Sacerdotis, ſicut Dominus præcepit Moyſi. Et fecerunt ſuperhumeralē de auro & hyacintho, & purpura, & cocco, & byſſo retorta. Sed quia in Exodo hoc genus veſtimenti præcipitur tantum ut fiat, & poſtea factum refer-

Lev. 8. tur, non tamen eo Aaron veſtitur: In Levitico, quomodo Sacerdotalibus veſtimentis indutus fuerit, explicatur: Et applicavit Moyſes Aaron & filios ejus, & lavit eos aqua, & veſtivit eum tunica & cinxit eum zona, & veſtivit eum ἐποδύτην, quod nos ſubtunicalem, ſive tunicam, qua ſubtus veſtitus eſt, poſſumus interpretari. Et impoſuit ei ſuperhumeralē, inquit, & cinxit eum ſecundum faſturam ſuperhumeralis, & contrinxit eam in ipſo. Vides itaque, hoc Aaron ſuperhumerali cingi, quomodo Samuel ephod bad illo nescio quo cingebatur. Sed, ne te longius trahā, hanc habe ſententiam. Ubi cumq; in Septuaginta interpretibus, hoc eſt in codicibus noſtris ἐπομίδα, id eſt ſuperhumeralē legatur, in Hebræo ſcriptum eſt ephod. Quod quare alibi interpretari voluerint, & alibi interpretatū reliquerint, non eſt mei iudicii, cū hoc ipſum in pluribus fecerint: ut, quæ alibi aliter atq; aliter expreſſerant, noviffime tranſlationis varietate laſſati, ipſa Hebræa verba poſuerint. Aquila autem id quod illi ἱμάτιον dixerunt, ἐπίſταγμα & ἐπιδύμα dixit, quod ſcilicet tunica eſt: & quod Hebræo ſermone vocatur mehil ſuperiorem tunicam: ἐπιδύμα vero, id eſt, ἐπομίδα, quod Hebraice dicitur ephod, ſuperius pallium ſignificat, quo tota Sacerdotalis protegatur ambitio. Quæſas forſitan ſi ephod Sacerdotale ſit pallium, quare in quibuſdam locis addatur bar. Audiens bar riſum tenere non poſſum. Nam cum apud Hebræos dicitur bad, ipſos quoque Septuaginta interpretes ſic tranſtuliffe maniſeſtum ſit, ut pro bad bar ſcriberetur & error obti-

obtinauit. Bad autem Hebraica lingua linum dicitur: licet linum pistha significantius exprimatur. Denique ubi nos legimus, & facies femorale lineum, ut operiant carnis turpitudines, à lumbis usque ad crura eorum: in Hebræo *Exod. 28.* pro lineo bad ponitur. Quà specie vir quoque ille, qui Danieli monstratur, indutus est. Et extuli oculos meos, *Dan. 10.* & vidi, & ecce vir unus vestitus est baddim, quo plurali numero vestes lineæ nuncupantur. Propterea autem Samuel & octogintaquinque viri Sacerdotes, ephod lineum portasse referuntur: quoniam Sacerdos magnus solus habebat licentiam, ephod non lineo vestiendi, verum, ut scriptura commemorat, auro, hiacyntho, purpura, cocco, byssoque contexto. Cæteri habebant ephod, non illa varietate distinctum, & xii. lapidibus ornatum, qui in humero utroque residebant, sed lineum & simplex & toto candore purissimum. Verum quia supra promiseram, me, si spatium dictandi fuisset, de theraphim quoque breviter disserturum, nec quisquam interim interpellator advenit: scito theraphim ab Aquila *μορφώματα* interpretari, quas nos figuras sive figurationes possumus dicere. Nam in eo loco, quando Saul misit nuncios, ut acciperent David, *1. Reg. 19* & responderunt vexari illum graviter, misit rursus, dicens: Afferte illum in lecto ad me, ut occidam illum: & venerunt nuncii, & ecce *νευράφια* (a) in lecto: pro cenotaphiis, in Hebræo theraphim, id est, *μορφώματα* posita sunt, & non decor caprarum, ut nostri codices habent sed pulvillus de caprarum pelle consutus, qui intonsis pilis caput involuti in lectulo hominis mentiretur. Ut autem utriusque sermonis veritatem pariter explicem, in Osea *Ose. 1.* comminatur Deus se à populo fornicante omnem gratiam ablaturum, dicens: quod diebus multis sedebunt filii Irael sine rege, & principe, sine sacrificio, sine altari & sine Sacerdotio, & manifestationibus. Pro Sacerdotio & manifestationibus in Hebræo est, sine ephod & sine theraphi, sicut Theodotion & Symmachus transtulerunt. Ex quo intelligimus, in ephod, juxta Septuaginta quoque qui sensum, magis, quam verba interpretati sunt, Sacerdotium interpretari: in theraphim vero, id est figurationibus vel figuris, varia opera, quæ theraphim vocantur intelligi. Nam & in Exodo, cæterisque locis, ubi describuntur vestes *Exod. 26*

T 2

plu-

(a) *Κερέ, inanē, τῶς ἐπὶ τοῦ ἑνὸς* — *crum significat.*

plumaria arte contexta, opus Cherubin, id est varium atque depictum, esse factum describitur: ita tamen ut van litteram Cherubim non habeant: quia ubicumque cum hac litera scribitur, animalia magis quam opera significant. Juxta igitur hunc sensum & Micha cum veste sacerdotali, cætera quoque, quæ ad Sacerdotalia pertinent ornamenta, per teraphim fecisse monstratur. Quam vellem nunc tibi omnem habitum Sacerdotalem exponere, & per singulas vestium species divina ostendere sacramenta. Verum quia in hoc ipso brevitatem epistolæ excessimus, & Josephus ac Philo, viri doctissimi Judæorum, multique de nostris id latissime persecuti sunt, quorum, ut ajunt voce audies me: quæ de cætero velis, præsens percunctator præsentem: ut si quid forte nescimus, sine teste, sine judice, in fida aure moriatur. Nos, ut scis, hebræorum lectione detenti, in latina lingua rubiginem obduximus: in tantum, ut loquentibus quoque nobis stridor quidam non latius interstrepatur: unde ignosce ariditati: & si imperitus sum, inquit, sermone Apostolus, sed non scientia. Illi utrumque non deerat, & unum humiliter renuebat: nobis utrumque deest: quia & quod pueri plausibile habueramus, amisimus; nec scientiam, quam volebamus consecuti sumus, juxta Æsopici canis (a) fabulam, dum magna sectamur, etiam minora perdentes.

L I-

(a) Nota est Æsopi de cane fabula; qui cum frustrum panis ore portans, prope aquam transiret, in eaque majorem panem umbram vidisset, aperto

ore ad umbram illam veluti ad verum advolavit panem: & ita panem quem tenebat amisit, & illud amplius, quod querebat non invenit.

LIBER TERTIUS
EPISTOLARUM
B. HIERONYMI,
Quæ circa veras historias & exempla sanctorum
pulchre versantur .
VITA PAULI EREMITÆ.
ARGUMENTUM.

Paulus , à quo primùm Eremitus habitari cœpta est , patria Thebæus, annos natus circiter quindecim tam Græcis quam Ægyptiacis literis eruditus, utroque orbatu parente, accusatus à sororis marito , quod Christianus esset , sub Decio & Valeriano persecutoribus fugiens, eremum petiit, ibi annis xciiij. mira abstinentia ac sanctitate , usque quo à magno illo Antonio divinitus admonito inviseretur , vitam traducens , obdormivit in Domino . Hujus vitam luculenter describit D. Hieronymus .

Inter multos sæpe dubitatum est , à quo potissimum monachorum eremus habitari cœpta sit, quidam enim altius repetentes, à beato Helia & Joanne sumpsere principium, quorum & Helias plus nobis videtur Propheta fuisse , quam monachus ; & Joannes ante prophetare cœpisse , quam natus est . Alii autem (in quam opinionem vulgus omne consentit) asserunt Antonium hujus propositi fuisse caput, quod ex parte verum est , non enim tam ipse ante omnes fuit, quam ab eo omnium incitata sunt studia . Amathas verò & Macarius discipuli Antonii, quorum superior magistri corpus sepelivit , etiam nunc affirmant , Paulum, quemdam Thebæum, principem istius rei fuisse: quod non tam nomine , quam opinione nos quoque comprobamus . Nonnulli & hæc & alia , prout voluntas tulit , jactitant: subterraneo specu crinitum calcaneo tenus hominem fuisset.

se, & multa quæ persequi otiosum est, incredibilia fingentes, quorum quia impudens mendacium fuit, ne refellenda quidem sententia videtur. Igitur quia de Antonio tam Græco, quam Romano stylo diligenter traditum est, pauca de Pauli principio & fine scribere disposui, magis quia res omissa fuit, quam fretus ingenio. Quomodo autem in media ætate vixerit, & quas satanæ pertulerit insidias, nulli hominum compertum habetur. Sub Decio (a) & Valeriano persecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, & Cyprianus Carthagini, felici cruore damnati sunt, multas apud Ægyptum & Thebaida Ecclesias tempestas sæva populata est. Voti tunc Christiani erat, pro Christi nomine gladio percuti: verum hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens, animas cupiebat jugulare, non corpora: & ut ipse, qui ab eo passus est, Cyprianus ait, volentibus mori, non permittebatur occidi, cujus ut crudelitas notior fiat, duo (memoriæ causa) exempla subjecimus. Perseverantem igitur in fide martyrem, & inter eculeos, laminaeque victorem iussit melle perungi, & sub ardentissimo sole, ligatis manibus post tergum resupinari, scilicet ut muscarum aculeis cederet, qui ignitas sartagine antè superasset. Alium juvenili ætate florentem, in amantissimos hortulos præcepit abduci, ibique inter lilia candantia, & rubentes rosas, cum leni juxta murmure aquarum serperet rivus, & molli sibilo arborum folia ventus præstringeret, super extructum plumis lectum resupinari, & ne se inde posset excutere, blandis serico nexibus irretitum relinqui: quo cum recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cœpit delicatis stringere colla complexibus; & quod dictu quoque scelus est, manibus attrectare virilia, ut corpore in libidinem concitato, se victrix impudica superjaceret. Quid ageret miles Christi, & quo se verteret, nesciebat; quem tormenta non vicerant, superabat voluptas: tandem collitus

(a) Sub hoc Imp. anno 253. accidit 8. persecutio. Quod verò Hieron. illi Valerianum adjungit, ex eo id oritur, inquit Baron. quod licet non simul regnaverint, tamen quod eisdem edictis quibus promul-

gata, etiam repetita fuerit, una eademque censita sit. Falsa se necessariam hanc persecutionem ad corrigendos depravatos longa pace christianorum mores, testatur apertis verbis S. Cypri. lib. de Lapsis.

litus inspiratus, præcisam morfu linguam in osculantis se faciem expuit, ac sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superavit. Per idem ergo tempus, quod talia gerebantur apud inferiorem Thebaida, cum sorore jam viro tradita, post mortem amborum parentum in hæreditate locupleti Paulus relictus est annorum circiter quindecim, literis tam Græcis quam Ægyptiacis apprime eruditus, mansueti animi, Deum valde amans; & cum persecutionis procella detonaret, in villam remotiorem, & secretiorem secessit. Verum quid non mortalia pectora cogis Auri sacra fames? Sororis maritus cœpit prodere velle, quem celare debuerat: non illum uxoris lachrymæ, non communio sanguinis, non spectans cuncta ex alto Deus ab scelere revocavit: ad hæc instabat crudelitas, quæ pietatem videbatur imitari. Quod ubi prudentissimus adolescens intellexit, ad montium deserta confugiens (a), dum persecutionis finem præstolaretur, necessitatem in voluntatem vertit, ac paulatim progrediens, rursusque subsistens, atque hoc idem sæpius faciens, tandem reperit saxum montem, ad cuius radicem haud procul erat grandis spelunca, quæ lapide claudebatur, quo remoto, ut est cupiditas hominum occulta cognoscere, avidius explorans, animadvertit intus grande vestibulum, quod aperto desuper cœlo patulis diffusa ramis vetus Palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens: cuius rivum tantummodo foras erumpentem, statim modico foramine, eadem, quæ genuerat, aquas terra forbebat. Erant præterea per exesum montem haud pauca habitacula, in quibus scabræ jam incudes & mallei, quibus pecuniæ olim signatæ visebantur; hunc locum Ægyptiorum, litteræ ferunt furtivæ monætæ officinam fuisse, ea tempestate qua Cleopatrz junctus est Antonius. Igitur admatato quasi, quod à Deo sibi offerretur, habitaculo, omnem ibidem in orationibus & solitudine duxit ætatem, cibum, & vestimentum ei palma præbebat. Quod ne cui impossibile videatur, Jesum, testor, & sanctos Angelos ejus, in ea Eremi parte, quæ juxta Syriam Saracenis jungitur

T 4

vi-

(a) *Licitam esse fugam in persecutione ex doctrina Christi, Math. 10. luculenter constat; quam multi SS. PP. scripto,*

& exēplo confirmarunt. Marcionitæ, & Montanistæ heretici nefas ducebant persecutionis tempore fugam captare.

vidisse me monachos, de quibus unus per triginta annos clausus, hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit: alter in cisterna veteri, quam gentili sermone Syri cubam vocant, quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Hęc igitur incredibilia esse videbuntur iis, qui non crediderint, quia omnia possibile sunt credentibus. Sed ut ad id redeam unde digressus sum: cum iam centum tredecim annos beatus Paulus vitam cœlestem ageret in terris, & nonagenarius in alia solitudine Antonius moraretur, ut ipse asserere solebat, hæc in mentem ejus cogitatio incidit, nullum ultra se perfectum monachum in Eremo confedisse: at illi per noctem quiescenti revelatum est, esse alium ulterius multo se meliorem, ad quem visendum deberet proficisci. Illico erumpente luce venerabilis senex infirmos artus baculo regente sustentans, cœpit ire velle, quonesciebat; & jam media dies, coquente desuper sole fervebat, nec tamen à cœpto itinere abducebatur, dicens: Credo in Deum meum, quod servum suum, quem mihi promisit, ostendet. Nec plura his, conspicit hominem equo mixtum, cui opinio Poetarum Hippocentauro (a) vocabulum indidit: quo viso, salutaris impressione signi armat frontem: & Heus tu, inquit, quam in parte hic servus Dei habitat? At ille barbarum nescio quid infrendens, & frangens potius verba, quam proloquens, inter horrentia ora senis blandum quæsit alloquium, & dextera protensione manus, cupitum indicat iter, & sic patentes campos volucris transmittens fuga, ex oculis mirantis evanuit. Verum hæc utrum diabolus ad terrendum simulaverit, an ut solet Eremitas monstruosorum animalium ferox itam quoque gignat bestiam, incertum habemus. Stupens itaque Antonius, & de eo quod viderat secum volvens, ulterius progreditur, nec mora, inter saxosam convallem haud grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cujus extrema pars corporis in caprarum pedes desinebat: infractusque & hoc Antonius spectaculo, scutum fidei & loricam spei, ut bonus præliator, arripuit: nihilominus memoratum animal pal-

ma-

(a) *Nomen ab equo, & factum est, ut à vicinis populis conspecti membra partim domitoribus ductum est; qui ex humana, partim equina habuisse crederentur.*

marum fructus eidem ad viaticum, quasi pacis obfides, afferebat. Quo cognito, gradum pressit Antonius: & quisnam esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit: Mortalis ego sum, & unus ex accolis Iremi, quos vario delusa errore gentilitas, Faunos Satyrosque (a), & incubos vocans colit: legatione fungor gregis mei, precamur ut pro nobis communem Deum depreceris, quem pro salute mundi venisse cognovimus, & in universam terram exiit sonus ejus. Talia eo loquente, longævus viator ubertim faciem lachrymis rigabat, quas magnitudo lætitiæ indices cordis effuderat; gaudebat quippe de Christi gloria, & de interitu Satanæ: simulque admirans, quod ejus posset intelligere sermonem, & baculo humum percutiens aiebat: Væ tibi Alexandria, quæ pro Deo portenta veneraris: væ tibi civitas meretricis, in quam totius orbis dæmonia confluxere, quid nunc dictura es? bestiæ Christum loquuntur, & tu pro Deo portenta veneraris. Necdum verba compleverat, & quasi pennigero volatu petulcums animal aufugit. Hoc ne cuiquam ob incredulitatem scrupulum moveat, sub rege Constantino, universo mundo teste, defenditur: nam Alexandriam istiusmodi homo vivus perductus, magnum populo spectaculum præbuit, & postea cadaver exanime, ne calore æstatis dissiparetur, sale infuso Antiochiam, ut ab Imperatore videretur, illatum est. Sed ut propositum persequar, Antonius cœptam Regionem pergebat, ferarum tantum & bubalorum vestigia intuens, & Iremi latam vastitatem: quid ageret, quò verteret gradum nesciebat. Jam altera effluerat dies, restabat unum, ut deferi se à Christo non posse consideret. Pernox secundas in oratione exegit tenebras: & dubia adhuc luce, procul intuetur Lupam, sitis ardoribus anhelantem, ad radicem montis irrepere, quam secutus oculis, & juxta speluncam, cum fera ablisset, accedens, intro cœpit aspicere, nihil curiositate proficiente, tenebris arcentibus visum: verum, ut scriptura ait: Perfecta dilectio foras mittit timorem; suspensio gradu & anhelitu tem-

(a) De Faunis quos, ut ait S. Aug. vulgo incubos vocant, idem 15. de Civ. Dei 23. scribit illos improbos semper excitasse mulieribus, & earum appetisse, ac peregisse concubitus. Satyri dicti sunt, quod in libidinem semper proni sint. Veteres hæc monstra pro filiiis vestris Diis coluerunt.

temperato, callidus explorator ingressus, ac paulatim progrediens, sæpiusque subsistens, sonum aure captabat. Tandem per cæcæ noctis horrorem procul lumen intuitus dum avidius properat, offenso in lapidem pede, strepitum concitavit: post cujus sonitum B. Paulus ostium quod patebat occludens, sera obfirmavit. Tunc verò Antonius præ foribus corruens, usque ad sextam & eo amplius horam aditum precabatur, dicens: Qui sim, unde, vel cur venerim nosti, scio me non mereri conspectum tuum: tamen nisi videro, non recedam: qui bestias recipis, hominem cur repellis? quæsi vi & inveni; pulso ut aperiatur, quod si non impetro, hic moriar ante postes tuos; certè sepelies vel meum cadaver. Talia perstabat memorans, fixusque manebat. Ad quem responsum paucis ita reddidit heros: Nemo sic petit, ut minetur, nemo cum lachrymis injuriam vel calumniam facit, & miraris si non recipiam, cum moriturus adveneris? Sic arridens Paulus patefecit ingressum, quo aperto, dum in mutuos miscentur amplexus, propriis se salutavere nominibus, gratiæ Domino in commune referuntur. Et post sanctum osculum, residens Paulus cum Antonio ita exorsus est: En, quem tanto labore quæsiisti, putridis Senuitate membris operit inculta canities: en vides hominem; pulverem mox futurum: Verum quia Charitas omnia sustinet, narra mihi quæso, quomodo se habeat humanum genus an in antiquis urbibus nova tecta consurgant; quo mundus regatur imperio, an supersint aliqui, qui dæmonum errore raptantur. Inter has fermocinationes suspiciunt alitem corvum in ramo arboris consedissee, qui inde leuiter subvolans integrum panem ante mirantium ora deposuit; post cujus abscessum: Eja, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors: sexaginta jam anni sunt, quod accipio dimidij semper panis fragmentum: verum ad adventum tuum, militibus suis Christus duplicavit annonam. Igitur Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei marginem fontis uterque consedit. Hic verò, quis frangeret panem oborta contentio, penè diem duxit in vesperum. Paulus more cogeabat hospitii, Antonius jure refellebat ætatis. Tandem consilium fuit, ut apprehenso è regione pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manibus. Dehinc paululum aquæ in fonte,

te, prono ore libaverunt; & immolantes Deo sacrificiunt laudis, noctem transgere vigiliis. Cumque jam esset terra redditus dies, beatus Paulus ad Antonium sic locutus est: Olim te frater in istis regionibus habitare sciebam: olim te conservum meum mihi promiserat Deus, sed quia iam dormitionis meæ tempus advenit: & quod semper cupiebam, dissolvi, & esse cum Christo, peracto cursu superest mihi corona iustitiæ: tu missus à Domino, qui humo corpusculum meum regas, immo terræ terram reddas. His Antonius auditis, flens & gemens, ne defereret, atque ut comitem talis itineris acciperet, precabatur. Et ille: Non debes, inquit, quærere quæ tua sunt, sed quæ aliena, expedit quidem tibi, sarcina carnis abjecta, Agnum sequi: sed & cæteris expedit fratribus, ut tuo adhuc instituantur exemplo: quamobrem quæso perge, nisi molestum est, & pallium, quod tibi Athanasius Episcopus dedit, ad involuendum corpusculum meum defer. Hoc autem beatus Paulus rogavit, non quod magnopere curaret utrum tectum putresceret cadaver an nudum, quippe qui tanto temporis spatio contextis Palmarum foliis vestiebatur, sed ut à se recedenti mœror suę mortis levaretur. Stupefactus ergo Antonius quod de Athanasio & pallio ejus audierat: quasi Christum in Paulo videns, & in pectore ejus Deum venerans, ultra respondere nihil ausus est: sed cum silentio lacrymans, osculatis ejus oculis manibusque ad monasterium, quod postea à Saceracenis occupatum est, regrediebatur; neque vero gressus sequebantur animum, sed quamvis corpus inanie jejuniis seniles etiam anni fregerant, tamen animo vincebat ætatem: tandem fatigatus & anhelus, ad habitaculum suum confecto itinere pervenit. Cui cum duo discipuli, qui ei longo jam tempore ministrare consueverant, occurrissent, dicentes: Ubi tamdiu moratus es pater? Respondit: Vē mihi peccatori, qui falsi monachi nomen fero: vidi Heliam, vidi Joannem in deserto, & verē vidi Paulum in Paradiso, & sic ore compresso, & manu verberans pectus, ex celula pallium protulit. Rogantibusque discipulis, ut plenius quidnam res esset exponeret, ait: Tempus tacendi, & tem- Ecc. 1.
pus loquendi. Tunc egressus foras, & ne modicum quidem cibi sumens per viam, qua venerat, regressus est, illum sitiens, illum videre desiderans, illum oculis ac men-

te contemplans ; timebat enim quod evenit , ne se absente , Christo debitum spiritum redderet . Cumque jam dies alia illuxisset & trium horarum spatio viam remeavisset , vidit inter Angelorum catervas , inter Prophetarum , & Apostolorum choros , niveo Paulum candore fulgentem in sublime conscendere . Et statim in faciem suam proci-dens sabulum capiti superjaciebat : ploransque & ejulans aiebat : cur me Pale dimittis ? Cur in salutatus abis ? tam tarde notus , tam cito recedis ? Referebat postea beatus Antonius tanta se velocitate , quod reliquum erat viæ , cucurrisse , ut instar avis pervolasset ; nec immerito , nam introgressus speluncam , vidit genibus complicatis , erecta cervice , extensisque in altum manibus corpus exanime : ac primum & ipse , vivere cum credens , pariter orabat . Postquam vero nulla , ut solebat , suspiria precantis audivit , in flebile osculum ruens , intellexit quod etiam cadaver sancti , Deum , cui omnia vivunt , officioso gestu precabatur . Igitur obvoluto & prolato foras corpore , hymnos quoque & psalmos de Christiana traditione decantans , contristabatur Antonius , quod sarculum , quo terram foderet non haberet ; fluctuansque vario mentis æstu , & secum multa reputans , dicebat : Si ad monasterium revertar , tridui iter est , si hic maneam , nihil ultra proficiam : moriar ergo ut dignum est , & juxta bellatorem tuum Ciste , ruens extremum halitum fundam . Talia eo animo volvente , ecce duo Leones ex interioris eremi parte currentes , volantibus per colla jubis ferebantur ; quibus aspectis primo exhorruit , rursusque ad Deum referens mentem , quasi columbas videret , mansit intrepidus . Et illi quidem directo cursu ad cadaver beati senis substituerunt ; adulantibusque caudis circa ejus pedes accubuerunt , fremitu ingenti rugientes , prorsus ut intelligeret eos plangere quo modo poterant . Deinde haud procul cœperunt humum pedibus scalpere , arenamque certatim egerentes , unius hominis capacem locum foderunt , ac statim quasi mercedem pro opere postulantes , cum motu aurium cervice dejecta , ad Antonium perrexerunt , manus ejus pedesque lingentes : at ille animadvertit benedictionem eos a se precari ; nec mora , in laudationem Christi effusus quod muta quoque animalia , Deum esse sentirent , ait : Domine , sine cujus nutu nec folium arboris defluit ,
nec

nec unus passerum ad terram cadit, da illis sicut tu scis. & manu anuens eis ut abirent imperavit. Cumque illi recessissent, Sancti corporis oneri seniles curvavit humeros, & deposito eo in fossam, defuper humum congregans, tumulum ex more composuit. Postquam autem alia dies illuxit, ne quid plus hæres ex intestati bonis non possideret tunicam ejus sibi vindicavit, quam in sportarum modum de palmæ foliis ipse sibi contexuerat, ac sic ad monasteriū reversus, discipulis cuncta ex ordine replicavit, diebusque solemnibus Paschæ & Pentecostes semper Pauli tunica vestitus est. Libet in fine opusculi eos interrogare, qui sua patrimonialia ignorant, qui domos marmoribus vestiunt, qui uno filo villarum insuunt prædia, huic seni nudo quid unquam defuit? Vos gemma bibitis, ille naturæ concavis manibus satisfacit. Vos in tunicis aurum texitis, ille ne vilissimum quidem indumentum habuit mancipii vestri. Sed è contrario illi quidem pauperculo Paradisus patet: vos auratos Gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus licet, tamen servavit: vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo pulvere cooperatus jacet, resurrecturus in gloriam: vos operosa saxi sepulcra premunt, cum vestris opibus arduos. Parcite quæso vobis, parcite saltem divitiis quas amatis, cur & mortuos vestros auratis obvolvitis vestibus? cur ambitio inter luctus lacrymasque non cessat? an cadavera divitum nisi in serico putrescere nesciunt? Obsecro, quicumque hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineris: cui si Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli cum meritis ejus, quam regum purpuram cum pœnis suis.

VITA SANCTI HILARIONIS.

ARGUMENTUM.

Hilarion monachus, Thabita Palestine vico ortus, magni Antonii discipulus, quanta abstinentia & sanctitate vitam duxerit, quantisque semper claruerit miraculis, erudite ita scribit, ut in eo perfectum monachum contemplari quis valeat.

Scripturus vitam Beati Hilarionis, habitatorem ejus invoco Spiritum Sanctum: ut qui illi virtutes largitus est, mihi ad narrandas eas sermonem tribuat, ut facta dictis exæquentur: eorum enim qui fecere virtutes, ut
ait

ait Crispus, tanta habentur merita, quantum ea verbis
 potuere attollere præclara ingenia. Alexander magnus
 Macedo, quem vel arietem, vel pardum; vel hircum,
 caprarum Daniel vocat, cum ad Achillis tumulum perve-
 nit, Fœlicem te, ait, juvenis, qui magno fruaris præ-
 cone meritorum: Homerum videlicet significans. Porro
 mihi tanti ac talis viri conversatio vitæque dicenda est,
 ut Homerus quoque si adesset, vel invideret materiæ, vel
 succumberet: quamquam enim sanctus Epiphanius, Sa-
 laminæ Cypri Episcopus, qui cum Hilarione plurimum
 versatus est, laudem ejus brevi epistola scripserit, quæ
 vulgo legitur: tamen aliud est, locis communibus lauda-
 re defunctum, aliud defuncti proprias narrare virtutes;
 unde & nos favore magis illius, quam injuria, cœptum
 ab eo opus aggredientes, maledicorum voces contemni-
 mus, qui olim detrahentes Paulo meo, nunc forte de-
 trahent & Hilarioni, illum solitudinis calumniati, huic
 obiiicientes frequentiam, ut qui semper latuit, non fuisse,
 qui à multis visus est, vilis existimetur. Fecerunt hoc &
 majores eorum quondam Pharisei, quibus nec Joannis
 Eremus ac jejunium, nec Domini Salvatoris turbæ, cibi, po-
 tusque placuere. Verum destinato operi imponam manum,
 & Scylleos canes obturata aure transibo. Hilarion ortus
 vico Thabatha, qui circiter quinque millia à Gaza, urbe
 Palæstinæ, ad Austrum situs est, cum haberet parentes
 idolis deditos, rosa, ut dicitur, de spinis floruit, à qui-
 bus missus Alexandriam, Grammatico traditus est; ibique
 quantum illa patiebatur ætas, magnas ingenii & morum
 documenta præbuit in brevi, carus omnibus & loquendi
 arte gnarus: quodque his majus est omnibus, credens in
 Dominum Jesum: non Circi furoribus, non arenæ sangui-
 ne, non theatri luxuria delectabatur; sed tota illi voluntas
 in Ecclesiæ erat congregatione. Audiens autem tunc cele-
 bre nomen Antonii, quod per omnes Ægypti populos fe-
 rebatur, incensus visendi ejus studio perrexit ad Eremum:
 & statim ut eum vidit mutato pristino habitu duobus ferè
 mensibus juxta eum mansit, contemplans ordinem vitæ
 ejus, morumque gravitatem, quam creber in oratione,
 quam humilis in suscipiendis fratribus, severus in corri-
 piendis, alacer in exhortandis esset, & ut continentiam
 cibique ejus asperitatem nulla unquam infirmitas frâgeret,

Por-

Dan 7.

Ma 11.

Porro frequentiam eorum, qui ad eum ob varias passiones aut impetus dæmonum concurrebant, ultra non ferens, nec congruum esse ducens, pati in Erempo populos civitatum, sicque sibi magis incipiendum esse, ut cœpisset. Antonius, illum quasi virum fortem victoriæ premia accipere, se vero necdum militare cœpisse: reversus est cum quibusdam monachis ad patriam; & parentibus jam defunctis, partem substantiæ fratribus, partem pauperibus largitus est, nihil sibi omnino reservans, timens illud de Actibus Apostolorum, Ananiæ & Saphiræ vel exemplum vel supplicium, maximeque Domini memor dicentis: Qui non renunciaverit omnibus quæ habet, non potest meus esse discipulus. Erat autem tunc annorum quindecim. Sic nudus & armatus in Christo, solitudinem, quæ in septimo milliario à Majoma Gazæ emporio per littus euntibus, Ægyptum ad lævam flectitur, ingressus est: cumque essent cruenta latrociniiis loca, & propinqui amicique ejus imminens periculum denunciarent, contempsit mortem, ut mortem evaderet. Mirabantur omnes animum, mirabantur ætatem, nisi quod flamma quædam pectoris & scintillæ fidei in oculis relucebant, Lenes erant genæ, delicatum corpus & tenue, & ad omnem injuriam impatiens, quod levi vel frigore, vel æstu posset affligi. Igitur sacco tantum membra coopertus, & pelliceum habens endyten (a), quem illi beatus Antonius proficiscenti dederat: sagumque rusticum inter mare, & paludem, vasta & terribili solitudine fruebatur, quindecim tantum caricas post solis occasum comedens: & quia regio latrociniiis infamis erat, numquam in eodem loco mansitans. Quid faceret diabolus? quo se verteret? Qui gloriabatur ante, dicens: in cœlum ascendam, super sidera cœli ponam, thronum meum, & ero similis altissimo: cernebat se vinci à puero, & prius ab eo calcatum fuisse, quem per ætatem calcare potuisset. Titillabat itaque sensus ejus, & pubescenti corpori solita voluptatum incendia suggerebat. Cogebatur tyrunculus Christi cogitare quod nesciebat, & ejus rei animo pompam volvere, cujus experimenta non noverat. Iratus itaque sibi, & pectus pugnis verberans, quasi cogitationes eadē manus posset excludere: ego, inquit, a felle faciam, ut non calcitres, nec te hordeo alam, sed

Act. 5.

Luc. 14.

Es. 14

(a) Intima vestis est, quam latini subuculam appellant.

sed paleis : fame te conficiam & siti , gravi onerabo pondere, per æstus indagabo & frigora, ut cibum potius quam lasciviam cogites. Herbarum ergo succo & paucis caricis post triduum vel quatrimum deficientem animam sustentabat , orans frequenter & psallens , & rastro humum fodiens , ut juniorum laborem labor operis duplicaret , simulque fiscellas junco texens , emulabatur Ægyptiorum monachorum disciplinam (a) , & Apostoli sententiam dicentis : Qui autem non operatur , non manducet . Sic attenuatus , & in tantum exeso corpore , ut ossibus vix haberet : quadam nocte cœpit infantum audire vagitus , balatus pecorum , mugitus boum , planctum quasi mulierum , leonum rugitus , murmur exercitus , & prorsus variarum portenta vocum , ut ante sonitu , quam aspectu , territus cederet : intellexit dæmonum ludibria , & provolutus genibus , Christi crucem signavit in fronte : talique armatus casside , & lorica fidei circumdatus , jacens fortius præliabatur , amodo videre desiderans , quos horrebat audire , & sollicitis oculis huc illucque circumspiciens , cum interim ex improvviso , splendente luna , cernit rhedam ferventibus equis super se irruere , cumque inclamasset Jesum , ante oculos ejus repentino terræ hiatu pompa omnis absorpta est . Tunc ille ait : Equum & ascensorem projecit in mare . Et , Hi in curribus , & hi in equis , nos autem in nomine Dei nostri magnificabimur . Multæ sunt tentationes ejus , & die noctuque varix dæmonum insidix , quas si omnes narrare velim , modum excedam voluminis . Quoties illi nudæ mulieres cubanti , quoties esurienti largissimæ apparuere dapes ? Interdum orantem lupo ululans & vulpecula ganniens transiliuit , psallentique gladiatorum pugna spectaculum præbuit , & unus quasi interfectus , & ante pedes ejus corruens , sepulturam rogavit . Oravit semel fixo in terram capite , & ut natura fert hominum , abducta ab oratione mens , nescio quid aliud cogitabat : infiliit

(a) Fuisse hanc olim disciplinam ut monachi manuum labore viverent , testes sunt Epiph. Aug. Cassian. & Hieron. Ep. ad Rusticum , sup. lib. 2. Eretici Massiliani , sive Euchitæ dicebant non licere monachis

operari pro victu , sed debere eos considerare in Dei providentia , & vivere ex alienis laboribus . Ceterum nostros monachos ad laborem manuum non teneri , docet Bellarminus lib. 2. de Monachis cap. 42.

2. Thes. 3

Exod. 15.
Ps. 18.

siliit dorso ejus festinus agitator, & latera calcibus, cervicem flagello verberans: Eja, inquit cur dormitas, cachinnansque desuper, cum defecisset, an hordeum vellet accipere, sciscitabatur. Igitur à sextodecimo usque ad vigesimum suæ ætatis annum, ætus & pluvias brevi tugiurunculo declinavit, quod junco & carice texerat. Extructa deinceps brevi cellula, quæ usque hodie permanet, latitudine pedum quatuor, altitudine pedum quinque, hoc est statura sua humiliore, porro longitudine paulo ampliore quam ejus corpusculum patiebatur, ut sepulcrum potius quam domum crederes: capillum semel in anno die Paschæ totondit: super nudam humum stratumque junceum usque ad mortem cubitavit: saccum quo semel fuerat indutus numquam lavans, & superfluum esse dicens munditias in cilicio quærere. Nec mutavit alteram tunicam, nisi cum prior penitus scissa esset. Scripturas quoque sanctas memoriter tenens, post orationes & Psalmos, quasi Deo præsentem recitabat. Et quia longum est per diversa tempora carptim ascensum ejus edicere, comprehendam breviter, ante lectoris oculos vitam ejus pariter exponens, & deinceps ad narrandi ordinem regrediar. A vigesimoprimo anno usque ad vigesimum septimum, tribus annis dimidium lentis sextarium madefactum aqua frigida comedit, & aliis tribus panem aridum cum sale & aqua. Porro à vigesimoseptimo usque ad trigesimum, herbis agrestibus & virgultorum quorundam radicibus crudis sustentatus est. A trigesimo autem primo usque ad trigesimum quintum, sex uncias hordeacei panis & coctum modicè olus absque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos suos, & totum corpus impetigine & pumicea quadam scabredine contrahi, ad superiorem victum adjecit oleum: & usque ad sexagesimum tertium vitæ suæ annum hoc continentia cucurrit gradu, nihil extrinsecus aut pomorum, aut leguminis, aut cujuslibet rei gustans. Inde cum se videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, à sexagesimo quarto anno usque ad octogesimum, pane abstinuit, incredibili fervore mentis, ut eo tempore quasi novus accederet ad servitutem Domini, quo cæteri solent remissius vivere. Fiebant autem ei de farina & comminuto oleo re sorbitiunculæ, cibo & potu vix quinque uncias appen-

dentibus : sicque complens ordinem vitæ nunquam ante solis occasum , nec in diebus festis , nec in gravissima valetudine solvit jejunium . Sed jam tempus est , ut ad ordinem revertamur . Cum habitaret adhuc in tuguriolo , annos natus decem & octo , latrones ad eum nocte venerunt , vel existimantes habere aliquid quod tollerent , vel in contemptum sui reputantes fieri , si puer solitarius eorum impetus non pertimesceret : itaque inter mare & paludem à vespere usque ad solis ortum discurrentes , numquam locum ejus cubiculi invenire potuerunt . Porro clara luce reperto puero quasi per jocos : Quid , inquit , faceres , si latrones ad te venirent ? Quibus ille respondit : Nudus latrones non timet . Et illi , Certè ajunt , occidi potes . Possum inquit possum : & ideo latrones non timeo , quia mori paratus sum . Tunc admirati constantiam ejus & fidem , confessi sunt noctis errorem , cæcosque oculos , correctiorem deinceps vitam pollicentes . Viginti & duos jam in solitudine habebat annos , fama tantum notus omnibus , & per totas Palæstinæ vulgatus urbes : cum interim mulier quædam Eleutheropolitana , cernens despectui se haberi à viro ob sterilitatem , (jam enim per annos quindecim nullos conjugij fructus dederat) prima irrumpere ausa est beatum Hilarionem , & nihil tale suspicanti , repente genibus ejus advoluta . Ignosce , inquit , audaciæ , ignosce necessitati meæ , quid avertis oculos ? quid rogantem fugis ? noli mulierem aspicere , sed miseram ; hic sexus genuit Salvatorem , non habent sani opus medico , sed qui male habent . Tandem substitit , & post tantum temporis visa muliere , interrogavit causam adventus ejus ac fletuum : & postquam didicit , levatis ad cælum oculis , fidere jussit , euntemque lachrymis profecutus , exacto anno vidit cum filio . Hoc signorum ejus principium majus aliud signum nobilitavit . Aristæneta , Elpidii , qui postea Præfectus prætorio fuit , vxor , valde nobilis inter suos , & inter Christianos nobilior , revertens cum marito & tribus liberis à beato Antonio , Gazæ propter eorum infirmitatem remorata est : ibi enim , siue ob corruptum aerem , siue ut postea claruit , propter gloriam Hilarionis servi Dei , hemitritæo (a) pariter arrepti , omnes à medicis desperati sunt : Jacebat ululans mater , & quasi in-

Marc. 1.

(a) *Semitertiana febris est , de qua vide Galen. lib. 2. cap. 8.*

inter tria filiorum discurrens cadavera, quem prius plangeret nesciebat: cognito autem quod esset quidam monachus in vicina solitudine, oblita matronalis pompæ, tantum se matrem noverat, vadit comitata ancillulis & Eunuchis: vixque à viro persuasum est, ut asello sedens pergeret, ad quem cum pervenisset: Per Deum te, ait, Jesum clementissimum Deum nostrum obtestor, per crucem & ejus sanguinem, ut reddas mihi tres filios, & glorificetur in urbe gentilium nomen Domini salvatoris, ingrediatur servus ejus Gazam, & Marnas (a) corruat. Renuente illo & dicente, numquam se egressum de cella, nec habere consuetudinem, ut non modo civitatem sed ne villulam quidem ingrederetur, prostravit se illa humi, crebro clamitans: Hilarion serve Christi redde mihi liberos meos: quos Antonius tenuit in Ægypto, à te serventur in Syria. Flebant cuncti, qui aderant, sed & ipse negans flevit. Quid multa? Non prius mulier recessit, quam pollicitus est, se post solis occasum Gazam introitum, quo postquam venit, singulorum lectulos & arentia membra considerans, invocavit Jesum, & ò mira virtus, quasi de tribus fontibus sudor pariter erupit, eadem hora acceperunt cibos: lugentemque matrem cognoscentes, & benedicentes Deum, sancti manus deosculati sunt. Quod postquam auditum est, & longè lateque percrebuit, certatim ad eum de Syria & Ægypto confluebant, ita ut multi crederent in Christum, & se monachos profiterentur; necdum enim tunc monasteria erant in Palæstina, nec quisquam monachos ante sanctum Hilarionem in Syria noverat; ille fundator & eruditor hujus conversationis & studii in hac provincia fuit. Habebat Dominus Jesus in Ægypto senem Antonium, habebat in Palæstina Hilarionem juniorem. Facidia vicus est Rhinocoruræ, urbis Ægypti; de hoc (sunt decem jam anni) cæca mulier adducta est ad beatum Hilarionem: oblataque ei à fratribus, (jam enim multi cum eo monachi erant) omnem se substantiam expendisse ait in medicos. Cui respondit. Si quæ in medicis perdidisti, dedisses pauperibus, curasset te verus medicus Jesus. Clamante autem illa & misericordiam deprecante, expuit in oculos eius, statimque Salvatoris exemplum virtus eadem profecuta est. Auriga quoque

Marc. 3.

V 2

Ga-

(a) *Idolum, quod Gazæ colebatur, de quo alibi dixi.*

Gazensis in curru percussus à dæmone, totus obrigit, itaut nec manus agitare nec cervicem posset reflectere: delatus ergo in lecto, cum solam linguam moveret ad preces, audit non prius posse sanari, quam crederet in Jesum, & se sponderet arti pristinæ renunciaturum. Credidit, spopondit, sanatus est, magisque de animæ quam de corporis salute exultavit. Præterea fortissimus juvenis, nomine Marfitas, de territorio Hierosolymæ, tantum sibi applaudebat in viribus, ut quindecim frumenti modios diu longeque portaret: & hanc haberet palmam fortitudinis suæ, si asinos vinceret. Hic afflictus à pessimo dæmone, non catenas, non compedes, non claustra ostiorum integra patiebatur: multorum nasum & aures moribus amputaverat: horum pedes, illorum gulam fregerat: tantumque terrorem omnibus incusserat, ut oneratus catenis & funibus, in diversa nitentium, quasi ferocissimus taurus ad monasterium pertraheretur: quem postquam fratres videre, perterriti (erat enim miræ magnitudinis) nunciaverunt patri. Ille sicut sedebat, jussit eum ad se pertrahi, & dimitti: solutoque, Inclina ait caput, & veni. Tremere ille, & cervicem flectere, nec aspicere contra ausus, omnique ferocitate deposita, pedes cœpit sedentis lambere: adjuratus itaque dæmon, & tortus, qui juvenem possederat, septima die egressus est. Sed nec illud tacendum est, quod Orionus, vir primarius & ditissimus urbis Ailæ, quæ mari rubro imminet, à legione possessus dæmonum, ad eum adductus est: manus, cervix, latera, pedes ferro onerati erant: furorisque sævitiam, torvi oculi minabantur: cumque deambularet sanctus cum fratribus, & de scripturis nescio quid interpretaretur, erupit ille de manibus se tenentium, & amplexus eum post tergum, in sublime levavit: clamor ortus ab omnibus: timebant enim, ne confecta jejuniis membra collideret. Et sanctus arridens, Sinite, inquit, & mihi meum palæstritam dimittite, ac sic reflexa super humeros manu, caput ejus tetigit: apprehensoque crine ante pedes adduxit, stringens è regione ambas manus ejus, & plantas utroque calcans pede, simulque ingeminans, torquere ait dæmonum turba, torquere. Cumque ille ejularet, & reflexa, cervice terram vertice tangeret: Domine, inquit Jesu, solve miserum, solve captivum: ut unum, ita & plures

vin-

vincere tuum est. Rem loquor inauditam: ex uno hominis ore diversæ voces & quasi confusus populi clamor audiebatur. Curatus itaque & hic, non post multum temporis, cum uxore, & liberis venit ad monasterium, plurima (quasi gratiam redditurus) dona afferens. Cui sanctus, Non legisti, inquit, quid Giezi, quid Simon passi sint, quorum alter accepit pretium, alter obtulit, ut ille venderet gratiam Spiritus sancti, hic mercaretur? Cumque Orionus flens diceret, Accipe & da pauperibus, respondit: Tu melius potes tua distribuere, qui per vrbes ambulas, & nosti pauperes: ego qui mea reliqui, cur aliena appetam? Multis nomen pauperum, occasio avaritiæ est: misericordia verò artem non habet. Nemo melius erogat, quam qui sibi nihil reservat. Tristi autem, & in terra jacenti, Noli, inquit, contristari fili, quod facio pro me, & pro te facio: si enim hæc accepero, & ego offendam Deum, & ad te legio revertetur. Quis verò possit silentio præterire, quod Gazanus Majomites, haud longe à monasterio ejus lapides ad ædificandum de oramariis cudens, totus paralyti dissolutus, & ab operis fociis delatus ad sanctum, statim ad opus reversus est? etenim littus, quod Palæstinæ Ægyptoque prætenditur, per naturam molle, arenis in saxa durescentibus asperatur, paulatimque cohærescens sibi glarea, perdit tactum, cum non perdat aspectum. Sed & Italicus, ejusdem oppidi municeps, Christianus adversum Gazensem duumvirum, Marnæ idolo deditum, Circenses equos nutriebat: hoc siquidem in Romanis urbibus jam inde servatur à Romulo: ut propter felicem Sabinarum raptum Conso (a) quasi consiliorum Deo, quadrigæ septeno currant circumitu, & equos partis adversæ fregisse victoria sit. Hic itaque æmulo suo habente maleficum, qui dæmoniis quibusdam imprecationibus hujus impediret equos, & illius incitaret ad cursum, venit ad beatum Hilarionem, & non tam adversarium lædi, quam se defendi obsecravit. Ineptum visum est venerando seni, in hujuscemodi nugis orationem perdere. Cumque subrideret, & diceret: Cur enim

4. Reg. 5.
Ab. 8.

V 3

non

(a) Nota est ex Liv. historia Deum fraudis velut consiliorum de Conso, cui propter honorem Deum coli Romulus voluit post quadrigæ currebant, & Circenses ludii fierent. Consum. perfidia provenit. S. Cyp. de Idol.

non magis equorum pretium pro salute animæ tuæ pauperibus erogas? Ille respondit functionem esse publicam, & hoc non tam se velle, quam cogi, nec posse hominem Christianum uti magicis artibus, sed à servo Christi potius auxilium petere, maximè contra Gazenses adversarios Dei, & non tam sibi, quam Ecclesiæ Christi insultantes. Rogatus ergo à fratribus qui aderant, scyphum fidelem, quo bibere consueverat, aqua iussit impleri, eique tradi, quem cum accepisset Italicus; & stabulum, & equos, & aurigas suos, rhedam carcerumque repagula aspersit. Mira vulgi expectatio: nam & adversarius hoc ipsum irridens diffamaverat: & fautores Italici, sibi certam victoriam pollicentes, exultabant. Igitur dato signo, hi advolant, isti præpediuntur, sub horum curru rotæ fervent; illi prætervolantium terga vix cernunt: clamor fit vulgi nimius, ita ut ethnici quoque ipsi concreparent. Marnas victus à Christo est. Porro furentes adversarii Hilarionem melesicum Christianorum ad supplicium poscere: Indubitata ergo victoria, & illis & multis retro Circensibus plurimis fidei occasio fuit. De eodem Gazensis emporij oppido virginem Dei vicinus juvenis deperibat, qui cum frequenter tactu, jocos, nutibus, sibilis, & cæteris hujusmodi, quæ solent morituræ virginitatis esse principia, nihil profecisset: perrexit Memphim, ut confesso vulnere suo, magicis artibus rediret armatus ad virginem, igitur post annum doctus ab Æsculapij vatibus, non remediantis animas, sed perdentis, venit præsumptum animo stuprum gestiens, & subter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portentosas figuras sculptas in æris Cyprii lamina defodit. Illico insanire virgo, & amictu capitis abjecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis, magnitudo quippe amoris se in furorem verterat: perducta ergo à parentibus ad monasterium seni traditur: ululante statim & confitente dæmone; Vim sustinui, invitus abductus sum: quam benè Memphis somniis homines deludebam. O cruces, o tormenta quæ patior, exire me cogis, & ligatus subter limen teneor: non exeo nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex; Grandis, ait, fortitudo tua, qui licio, & lamina strictus teneris, dic quare ausus es ingredi puellam Dei? Ut servarem, inquit, eam virginem.

nem . Tu servares proditor castitatis ? cur non potius in eum , qui te mittebat , es ingressus ? Ut quid , respondit , intrarem in eum , qui habebat collegam meum amoris dæmonem ? Noluit autem sanctus antequam purgaret virginem , vel adolescentem signa jubere perquiri , ne aut solitis incantationibus recessisse dæmon videretur , aut ipse sermoni ejus accommodasse fidem , asserens fallaces esse dæmones , & ad simulandum esse callidos : & magis redita sanitate increpuit virginem , cur fecisset talia , per quæ dæmon intrare potuisset (a) . Non solum autem in Palæstina , & in vicinis Ægypti , vel Syriæ , sed etiam in longinquis provinciis fama ejus percrebuerat . Namque candidatus Constantii Imperatoris , rutilus coma , & candore corporis indicans provinciam (inter Saxones quippe & Alemanos gens ejus non tam lata quam valida , apud historicos Germania , nunc verò Francia vocatur) antiquo , hoc est , ab infantia possessus à dæmone , qui noctibus eum ululare , ingemiscere , fremere dentibus compellebat , secretò ab Imperatore eversionem petiit , causam ei simpliciter indicans : & acceptis ad consulares quoque Palæstinæ literis , cum ingenti honore & comitatu Gazam deductus est ; qui cum à Decurionibus illius loci quæssisset , ubi habitaret Hilarion monachus , territi Gazenses , & putantes eum ab Imperatore missum , ad monasterium adduxerunt : ut & honorem commendato exhiberent , & si quid ex præteritis injuriis in Hilarionem esset offensæ , novo officio deleteretur . Deambulabat tunc senex in arenis mollibus , & secum de Psalmis nescio quid submurmurabat : vidensque tantam turbam venientem , substitit , & salutatis omnibus , manuque eis benedicens , post horam cæteros abire præcepit , illum verò cum servis suis & apparitoribus remanere ; ex oculis enim ejus & vultu , cur venisset , agnovit . Statim ergo ad interrogationem suspensus homo , vix terram pedibus tangens , & immane rugiens , Syro quo interrogatus fuerat sermone

V 4

re-

(a) Nullam in nos habent dæmones potestatem , nisi peccato ut noceant mereamur . Tert. de spect. cap. 26. exemplum refert mulieris , quæ theatrum adiit , & inde cum dæmonio

rediit ; cumque in exorcismo oneraretur immundus spiritus , quod ausus esset fidelem aggredi ; constanter & justissime quidem , inquit , feci , in meo eam invenio .

respondit : Videres de ore barbaro, & qui Francicam tantum & Latinam linguam noverat, Syra ad purum verba resonare : ut non stridor, non aspiratio, non idioma aliquod Palæstini deesset eloquii. Confessus est itaque, quo in eum intrasset ordine. Et ut interpretes ejus intelligerent, qui Græcam tantum, & Latinam linguam noverant, Græcè quoque eum interrogavit. Quo similiter & in verba eadem respondente, multasq; incantationum occasiones & necessitates magicarum artium obtendente. Non curo, ait, quo modo intraveris, sed ut ex eas, in nomine Domini nostri Jesu Christi impero. Cumque curatus esset, simplicitate rusticâ decem auri libras offerens, hordeaceum ab eo panem accepit, audiens, quod qui tali cibo alerentur, aurum pro luto ducerent. Parum est de hominibus loqui, bruta quoque animalia quotidie ad eum furentia pertrahebantur, in quibus Bactrum camelum, enormis magnitudinis, qui jam multos obtriverat, triginta & eo amplius viri distentum solidissimis funibus cum clamore adduxerunt. Sanguinei erant oculi, spumabat os, volubilis lingua turgebat, & super omnem terrorem, rugitus personabat immanis. Jussit igitur eum dimitti senex, statim verò & qui adduxerant, & qui cum sene erant, usque ad unum omnes diffugerunt. Porro ille solus perrexit obviam, & sermone Syro, Non me inquit, terres diabolice tanta mole corporis : & in vulpecula & in camelo unus atque idem es. Et interim porrecta stabat manu. Ad quem dum furens & quasi eum devoratura belua pervenisset, statim corruit, submissumque caput terræ cœquavit, mirantibus cunctis qui aderant, post tantam ferociam, tantam subito mansuetudinem. Docebat autem senex, hominum causa diabolum etiam jumenta corripere : & tanto eorum ardere odio, ut non solum ipsos, sed & ea, quæ, ipsorum essent, cuperet interire. Hujusque rei proponebat exemplum, quod antequam beatum Job tentare permetteretur, omnem substantiam ejus interfecerit : nec movere quempiam debere, quod Domini jussione duo millia porcorum à demonibus interfecta sunt : siquidē eos, qui viderant, non potuisse aliter credere, exisse de homine tantam dæmonum multitudinem, nisi grandis porcorum numerus, & quasi à multis actus, pariter corruisset. Tempus me deficiet, si voluero universa signa, quæ ab eo per-

perpetrata sunt, dicere: in tantam enim à Domino fuerat elevatus gloriam, ut beatus quoque Antonius, audiens conversationem ejus, scriberet ei, libenterque ejus epistolas sumeret; & si quando de Syriæ partibus ad se languentes perrexissent, diceret eis: Quare vos tam longè vexare voluistis, cum habeatis ibi filium meum Hilari-
 nem? Exemplo itaque ejus per totam Palæstinam innumera-
 abilia monasteria esse cœperunt, & omnes ad eum mona-
 chi certatim currere, quod ille cernens laudabat Domini
 gratiam: & ad profectum animæ singulos cohortabatur, di-
 cens: præterire figuram hujus mundi, & illam esse veram
 vitam, quæ vitæ præsentis emeretur incommodo. Volens
 autem exemplum eis dare & humilitatis & officii, statis
 diebus ante vindemiam lustrabat cellulas monachorum:
 quod postquam cognitum est à fratribus, omnes ad eum
 consuebant: & comitati tali duce, circumibant mona-
 steria, habentes viaticum suum: quia interdum usque ad
 duo millia hominum congregabantur. Sed & procedente
 tempore unaquæque villula vicinis monachis, ad susce-
 ptionem sanctorum gaudens, cibos offerebat. Quantum
 autem fuerit in eo studii, ut nullum fratrem, quamvis hu-
 milem, quamvis pauperem, præteriret, vel illud indicio
 est, quod vadens in desertum Cades ad unum de disci-
 pulis suis visendum, cum infinito agmine monachorum,
 pervenit Elusam, eo fortè die, quo anniversaria solemnitas
 omnem oppidi populum in templum Veneris congregaverat.
 Colunt autem illam ob Luciferum, cujus cultui Saracenorum
 natio dedita est. Sed & ipsum oppidum ex magna parte
 semibarbarum est propter loci situm. Igitur audito, quod
 sanctus Hilarion præteriret, (multos enim Saracenorum
 arreptos à dæmone frequenter curaverat) gregatim ei cum
 uxoribus & liberis obviam processere, submittentés colla,
 & voce Syra Barach, id est benedic, inclamantes: quos
 ille blandè humiliterque suscipiens, obsecrabat, ut Deum
 magis quam lapides coleant: simulque ubertim flebat,
 cœlum spectans, & pollicens si Christo crederent, ad
 eos se crebro esse venturum. Mira Domini gratia, non prius
 abire passi sunt, quam futuræ Ecclesiæ lineam mitteret:
 & sacerdos eorum, ut erat coronatus, Christi signo denotaretur.
 Alio quoque anno cum exiturus esset ad visenda monasteria,
 & digere-

2. Cor. 13

ret in schedula, apud quos manere, quos in transitu visitare deberet: scientes monachi quemdam de fratribus parciolem, simulque cupientes vitio ejus mederi, rogabant ut apud eum maneret. Et ille: Quid inquit, vultis, & vobis injuriam & fratri vexationem facere? Quod postquam frater ille parcus audivit, erubuit: & annitentibus cunctis, vix ab invito impetravit, ut suum quoque monasterium in mansionum ordinem poneret. Post diem ergo decimum venerunt ad eum, custodibus jam in vinea, qua venirent illic dispositis: qui cum lapidibus & glebarum, jactu fundæque vertigine accedentes deterrent, sine esu uvarum manere omnes profecti sunt, ridente sene, & dissimulante scire quod evenerat. Porro suscepti ab alio monacho, cui Sabas vocabulum est (debemus quippe parci tacere, vocabulum largi dicere) quia Dominicus erat dies, invitabantur ab eo universi in vineam, ut ante horam cibi, uvarum pastu laborem viæ sublevarent. Et sanctus, Maledictus ait, qui prius refectioem corporis, quam animæ quaesierit: oremus, psallamus, reddamus Domino officium, & sic ad vineam properabitis. Completo itaque ministerio, in sublimi stans benedixit vineæ, & suas ad pascendum dimisit oves. Erant autem, qui vescebantur, non minus tribus millibus. Cumque centum lagenis aestimata fuisset integra adhuc vinea, post dies viginti trecentas fecit. Porro ille parcus frater multominus solito colligans, etiam id quod habuerat, versum in acetum serò doluit, hoc multis fratribus senex ante futurum dixerat. Detestabatur autem præcipuè monachos, qui infidelitate quadam in futurum reservarent sua: & diligentiam haberent vel somptuum, vel vestitus, aut alicujus earum rerum, quæ cum sæculo transeunt. Denique unum de fratribus, in quinto ferè à se milliario manentem, quia comperiebat hortuli sui nimis cautum timidumque custodem, & paucillum habere nummorum, ab oculis abegerat, qui volens sibi reconciliari senem, frequenter veniebat ad fratres, & maximè ad Hesychium, quo ille vehementissimè delectabatur. Quadam igitur die Ciceris fascem virentis, sicut in herbis erat, detulit; quem cum Hesychius posuisset in mensa ad vesperum, exclamavit senex, se putorem ejus ferre non posse, simulque unde esset, rogavit. Respondente autem Hesychio, quod frater quidam pri-

primitias agelli sui fratribus detulisset. Non sentis, inquit, putorem teterrimum, & in Cicere foetere avaritiam? mitte Bobus, mitte brutis animalibus, & vide an comedant. Quod cum ille juxta præceptum in præsepe posuisset: exterriti Boves, & plus solito mugientes, ruptis vinculis in diversa fugerunt: habebat enim senex hanc gratiam, ut ex odore corporum, vestiumque, & earum rerum quas quis tetigerit, sciret cui dæmoni vel cui vitio subjaceret. Igitur sexagesimo tertio vitæ suæ anno cernens jam grande monasterium, & multitudinem fratrum secum habitantium, turbasque eorum, qui diversis languoribus & immundis spiritibus occupatos ad se deducebant, ita ut omni genere hominum solitudo per circumitum repletur, flebat quotidie, & incredibili desiderio conversationis antiquæ recordabatur: interrogatus à fratribus, quid haberet cur se conficeret, ait: Rursum ad sæculum redii, & recepi mercedem meam in vitam. En homines Palæstinæ & vicinæ provinciæ existimant me alicujus esse momenti, & ego sub prætextu monasterii, ad dispensationem fratrum, vilem suppellectilem habeo. Servabatur autem à fratribus, maximè ab Hesychio, qui miro amore venerationi senis deditus erat. Cumque ita vixisset lugens biennium; Aristeneta illa, cujus supra fecimus mentionem, Præfæcti tunc uxor, sed nihil de Præfæcti ambitu habens, venit ad eum, volens etiam ad Antonium pergere. Cui ille flens: Vellem, ait, ipse quoque ire, si non carcere hujus monasterii clausus tenerer, & si eundi fructus esset; biduum enim hodie est, quod totus mundus tali parente orbatus est. Credidit illa & substitit: & post paucos dies, veniente nuncio, Antonii dormitionem audivit. Mirentur alii signa quæ fecit, mirentur incredibilem abstinentiam, scientiam, humilitatem: ego nihil ita stupeo, quam gloriam illam & honorem calcare potuisse. Concurrabant Episcopi, Presbyteri, Clericorum & Monachorum greges, matronæ quoque Christianorum grandis tentatio: & hinc inde ex urbibus & agris vulgus ignobile, sed & potentes viri & judices, ut benedictum ab eo panem (a), vel oleum acciperent: ac ille nihil aliud nisi solitudinem

me-

(a) *Pane aliisque rebus beneficiis à SS. Viris sanatas varias infirmitates apud Surium legimus passim.*

meditabatur, in tantum ut quadam die proficisci statuerit, & adducto asello (nimis quippe exesus jejuniis vix ingredi poterat) iter arripere conaretur: quod cum percerebisset: & quasi vastitas & justitium Palæstinæ indiceretur, plus quam decem millia hominum diversæ ætatis & sexus ad retinendum eum congregata sunt. Immobilis ille ad preces, & baculo arenas discutiens, loquebatur. Fallacem Dominum meum non faciam: non possum videre subversas Ecclesias, calcata Christi altaria, filiorum meorum sanguinem. Universi autem, qui aderant, intelligebant revelatum ei quiddam esse secreti, quod nollet confiteri, & nihilominus custodiebant eum ne proficisceretur. Decevit ergo, publica omnes voce contestans, non cibi se, non potus quicquam sumere, nisi dimitteretur, & post septem dies inediæ, tandem relaxatus, ac, Vale dicens plurimis, cum infinito agmine prosequentium venit Betiliū, ubi persuasis turbis ut reverterentur, elegit quadraginta monachos, qui haberent viaticum, & possent jejunantes ingredi, id est, post Solis occasum cibum sumere: quinto igitur die venit Pelusium, visitatisque fratribus, qui in vicina Eremo erant, & in loco qui dicitur Lychnos morabantur, perrexit post triduum ad castrum Theubatū, ut videret Dracontium Episcopum & Confessorem, qui ibi exulabat: quo incredibiliter consolato tanti viri præsentia, post aliud triduum, multo Babylonem labore pervenit, ut videret Philonem Episcopum & ipsum Confessorem. Constantius enim Rex, Arrianorum favens hæresi, utrumque in eo loco deportaverat. Inde egrediens post triduum venit ad oppidum Aphroditon, ubi convento diacono Baifane, qui locatis Camelis & Dromedis, ob aquæ in Eremo penuriam, consueverat euntes ad Antonium ducere, confessus est fratribus, instare diem dormitionis beati Antonii, & pervigilem noctem in ipso, quo defunctus fuerat loco, à se ei debere celebrari. Tribus igitur diebus per vastam & horribilem solitudinem tandem ad montem altissimum pervenerunt, repertis ibi duobus monachis, Isaac, & Pelusiano, quorum Isaac interpretes Antonii fuerat. Et quia se præbet occasio, & ad id loci venimus, dignum videtur brevi sermone habitaculum tanti viri describere. Saxeus & sublimis mons per mille circiter passus ad radices suas
aquis

aquas exprimit, quarum alias arenæ ebibunt, aliæ ad inferiora delapsæ, paulatim rivum efficiunt: super quem ex utraque ripa palmæ innumerabiles, multum loco & amœnitatis & commodi tribuunt. Videres senem, huc atque illuc cum discipulis beati Antonii discurrere. Hic aiebant, psallere, hic orare, hic operari, hic fessus residere solitus erat: has vites, has arbusculas ipse plantavit, illam areolam manibus suis ipse composuit, hanc piscinam ad irrigandum hortulum multo sudore fabricatus est, istum sarculum ad fodiendum terram pluribus annis habuit. Jacebat in stratu ejus, & quasi calens adhuc cubile deosculabatur. Erat autem cellula non plus mensuræ per quadrum tenens, quam homo dormiens extendi poterat. Præterea in sublimi montis vertice, quasi per cochleam ascendentibus, arduæ valde duæ ejusdem mensuræ cellulæ visebantur, in quibus venientium frequentiam, & discipulorum suorum contubernium fugiens moratus est; verum hæ in vivo excisæ saxo, ostia tantum addita habebant. Postquam autem ad hortulum venerant; Videtis, inquit Isaac, hoc pomarium arbusculis confitum & oleribus virens: Ante hoc ferme triennium, cum Onagrorum (a) grex vastaret, unum è ductoribus eorum stare jussit, baculoque tundens latera, Quare, inquit, comeditis, quod non seminastis? Et exinde acceptis aquis, ad quas potandas ventitabant, numquam eos nec arbusculam nec olera contigisse. Præterea rogabat senex, ut sibi locum tumuli ejus ostenderent, qui cum seorsum eum abduxissent, utrum monstraverint nec ne ignoratur. Causam occultandi juxta præceptum Antonii fuisse referentes, ne Pergamus, qui in illis locis ditissimus erat, sublato ad villam suam sancti corpore, martyrium (b) fabricaretur. Igitur everfus ad Aphroditon, duobus secum tantumdem retentis fratribus, in vicina Eremita moratus est, tanta abstinencia & silentio, ut tunc primum se cœpisse Christo servire diceret. Porro jam triennium erat, quod clausum cœlum illas terras arefecerat: ut vulgo dicerent. Antonii mortem etiâ Elementa lugere. Non latuit fama Hilarionis accolæ quoque illius loci: & certatim virilis ac muliebris sexus ora luridi, & attenuati fame, pluvias à ser-

(a) *Asinos silvestres Græci Onagros appellant.*

(b) *Sic vocat templum, quod in honorē Sanctorū erigebatur*

à seruo Christi, id est à B. Antonii successore, deprecabantur, quos ille cernens mire doluit, elevatisque in cœlum oculis, & utrasque in sublime erigens palmas, statim impetravit quod rogaverant. Ecce autem sitiens arenosaque Regio postquam pluviis irrorata est, tantam serpentum & venenatorum animalium ex improvisebullivit multitudinem, ut percussi innumerabiles, nisi ad Hilarionem concurrissent, statim interirent. Benedicto itaque oleo (a) universi agricolæ atque pastores tangentes vulnera, certam salutem resumebant. Videns etiam ibi se miris honoribus affici, perrexit Alexandriam, inde ad ulteriorem Oasam Eremum transiturus. Et quia numquam, ex quo cœperat esse monachus, in urbibus manserat, divertit ad quosdam fratres sibi notos in Brutio, haud procul ab Alexandria, qui cum miro gaudio suscepissent senem, & jam vicina nox esset, repente audiunt discipulos ejus asinum sternere, illumque parare proficisci. Itaque advoluti pedibus rogabant ne hoc faceret, & ante limen prostrati, citius se mori quam tanto carere hospite testabantur. Quibus ille respondit: Idcirco abire festino, ne vobis molestiam generem. Certè ex posterioribus cognoscetis, non sine causa me subito ambulasse. Igitur altera die Gazenses cum lictoribus profecti (nam pridie cum venisse cognoverant) intrantes monasterium, cum illum minime invenissent, invicem loquebantur: Nonne vera sunt, quæ de eo audivimus? magnus est, & futura cognoscit. Urbs autem Gaza, postquam profecto de Palæstina Hilarione Julianus in Imperium successerat, destructo monasterio ejus, precibus ad Imperatorem datis, & Hilarionis & Hesychii mortem impetraverat: amboque ut quærentur toto orbe scriptum erat. Egressus ergo de Brutio, per inviam solitudinem intravit Oasam, ibique anno plus minus exacto, quia illuc quoque sua fama pervenerat, quasi jam in Oriente latere non posset, ubi multi illum & opinione & vultu noverant, ad solas navigare insulas cogitabat:

(a) Usus apud sanctos quæ dono curationum præditi erant, invaluit, ut ne sibi sanitatum solatia tribuerentur, sed divina virtuti, infirmos oleo benedicto inungerent. Si fecisse

complures SS. testatur Pallad. Ejusmodi oleo Proculum Christianum curasse Severum Imp. scribit Tert. ad Scap. Diversum hoc tamen erat ab eo quod Pontificali benedictione sacratum.

bat : ut quem terra vulgaverat , faltem maria celarent . Eodem ferme tempore Hadrianus difcipulus ejus de Palæftina fupervenit , dicens Julianum occifum , Chriftianum Imperatorem regnare cœpiffe : reverti eum debere ad monafterii fui reliquias . Quod ille audiens , deteftatus eft , & conducto Camelo , per vafam folitudinem pervenit ad maritimam urbem Libyæ Paretonium : ubi Hadrianus infelix volens Palæftinam reverti , & priftinam fub nomine magiftri quærens gloriam , multas ei fecit injurias . Ad extremum convafatis (a) quæ à fratribus ei miffa detulerat nefeiente illo profectus eft . Super hoc , quia alter locus referendi non eft , hoc tantum dixerim in terrorem eorum , qui magiftros defpiciunt , quod poft aliquantulum temporis computruerit morbo regio . Habens igitur fenex Gazanū fecum , afcendit claffem , quæ Siciliam navigabat , cumque venundato Evangeliorum codice , quem manu fua adolefcens fcripferat , dare naulum difponeret : in medio ferme Adriæ , naucleri filius arreptus à dæmone , clamare cœpit , & dicere : Hilarion ferve Dei , cur nobis per te & in Pelago tutos effe non licet ? Da mihi fpatium , donec ad terram veniam , ne hic ejectus , præcipiter in abyffum : Cui ille : Si Deus meus , ait , tibi concedit ut maneat , mane : fi autem ille te eiicit , quid mihi invidiam facis , homini peccatori atque mendico ? Hoc autem dicebat , ne nautæ & negotiatores qui in navi erant fe cum ad terram perveniffent , proderent : nec multo poft purgatus eft puer , patre fidem dante , & cœteris qui aderant , nulli fe fuper ejus nomine locuturos . Ingreffus autem Pachynum promontorium Siciliæ , obtulit nauclero Evangelium pro fubvectione fua & Gazani , qui nolens accipere , maxime cum videret illos , excepto illo codice , & iis quibus veftiti erant , amplius nihil habere , ad extremum jurat fe non accepturum . Sed & fenex accenfus fiducia pauperis confcientiæ , in eo magis lætabatur , & quod nihil haberet fæculi , & ab accolis illius loci mendicus putaretur . Porro recogitans ne negotiatores de Oriente venientes , fe notum facerent , ad mediterranea fugit loca , id eft viceffimo à mari milliario , ibique in quodam deferto agello , lignorum quotidie fascem alligans , imponebat dorfo difcipuli :

(a) Id eft in farcinam collectis , enim nomine fupellettiliam omnem ut affportarentur ; vaforum nem intelligunt . Ter.

Mat. 5. puli : quo in proxima villa venundato , & sibi alimoniam ,
 & iis , qui forte ad eos veniebant , paxillulum panis emebant . Sed verè , juxta quod scriptum est , non potest civitas latere super montem posita . Scutarius quidam cum in Basilica B. Petri Romę torqueretur , clamavit in eo immundus spiritus : Ante paucos dies Siciliam ingressus est Hilarion , servus Christi , & nemo eum novit , & putat se esse secretum : ego vadam , & prodam illum . Statimque cum servulis suis , ascensa in portu nave , appulsus est Pachynum : & deducente se dæmone , ubi ante tugurium senis se prostavit , illico curatus est . Hoc initium signorum ejus in Sicilia innumerabilem ad eum deinceps ægrotantium , sed & religiosorum hominum , adduxit multitudinem , intantum , ut de primoribus quidam , tumens morbo intercutis , eodem die quo ad eum venerat , curatus sit :
 Mat. 10. qui postea offerens ei infinita munera , audivit dictum Salvatoris ad discipulos : Gratis accepistis , gratis date . Dum hæc ita geruntur in Sicilia , Hesychius discipulus ejus toto senem orbe querebat , lustrans litora , deserta penetrans , & hanc tantum habens fiduciam , quia ubicumque esset , diu latere non posset . Transacto igitur jam triennio , audivit Methonę à quodam Judæo , vilia populis scruta vendente , Prophetam Christianorum apparuisse in Sicilia , tanta miracula & signa facientem , ut de veteribus sanctis putaretur : interrogatus itaque habitum ejus , incessum , & linguam , maximeque ætatem , nihil dicere potuit , ille enim qui referebat , famam ad se venisse tantum hominis testabatur . Ingressus igitur Adriam , prospero cursu venit Pachynum , & in quadam curvi litoris villula , famam senis sciscitatus , consona voce omnium cognovit ubi esset , quid ageret , nihil in eo ita cunctis admirantibus , quam quod post tanta signa atque miracula ne fragmen quidem panis à quoquam in illis locis accepisset . Et ne longum faciam , sanctus vir Hesychius ad magistri genua provocatus , plantasque ejus lacrymis rigans , tandem ab eo sublevatus , post bidui triduique sermonem audit à Gazano , non posse senem jam illis habitare regionibus , sed velle ad barbaras quasdam pergere nationes , ubi & nomen & sermo suus incognitus foret . Duxit itaque illum ad Epidaurum , Dalmatię oppidum : ubi paucis diebus in vicino agello mansitans , non potuit abscondi : squidem Draco mi-

miræ magnitudinis, quos gentili sermone Boas vocant, ab eo quod tam grandes sint, ut Boves glutire soleant, omnem late vastabat provinciam, & non solum armenta, & pecudes sed agricolas quoque & pastores, tractos ad se vi spiritus, absorbebat, cui cum pyram iussisset præparari, & oratione ad Christum missa evocato præcepisse struem lignorum scandere, ignem supposuit: tum itaque, cuncta spectante plebe, immanem bestiam concremavit, unde æstuans, quid faceret, quo se verteret, aliam parabat fugam, & solitarias terras mente perlustrans, mērebat, quod tacente de se lingua miracula loquerentur. Ea tempestate, terræ motu totius orbis, qui post Juliani mortem accidit, maria egressa sunt terminos suos: & quasi rursus Deus diluvium minaretur, vel in antiquum chaos redirent omnia, naves, ad prærupta delatæ montium, pependunt. Quod cum viderent Epidauritani, frementes icilicet fluctus, & undarum mōles, & montes gurgitum litoribus inferri, verentes quod jam evenisse cernebant, ne oppidum funditus subverteretur, ingressi sunt ad senem & quasi ad prælium proficiscentes, posuerunt eum in litore. Qui cum tria crucis signa pinxisset in sabulo, manusque contra tenderet: incredibile dictum est, in quantam altitudinem intumescens mare ante eum steterit: ac diu fremens & quasi ad obicem indignans, paulatim in semetipsum relapsus sit. Hoc Epidaurus & omnis illa regio usque hodie prædicat, matresque docent liberos suos ad memoriam in posterum transmittendam. Verè illud, quod ad Apostolos dictum est: Si credideritis, dicetis huic monti, transi *Mat. 17.* in mare, & fiet: Et jam juxta litteram impleri potest, si tamen quis habuerit Apostolorum fidem, & talem, qualem illis habendam Dominus imperavit: quid enim interest, utrum mons descendat in mare, an immensi undarum montes repente obriguerint, & ante senis tantum pedes faxei ex alia parte molliter fluxerint? Mirabatur omnis civitas, & magnitudo signi Salonis quoque percrebuerat: quod intelligens senex, in brevi lembo clam nocte fugit, & inventa post biduum oneraria navi, perrexit Cyprum. Cumque inter Maleam & Cytheram piratæ, derelicta, classe in litore, quæ non antemna, sed conto regitur, duobus haud parvis myoparonibus occurrissent, & denuo hinc inde fluctus occurrerent, remiges omnes qui in navi erant,

trepidare flere discurrere præparare contos, & quasi non sufficeret unus nuncius, certatim seni piratas adesse dicebant. Quos ille procul intuens subrisit, & conversus ad discipulos dixit: Modicæ, inquit, fidei quare trepidatis?

Exd. 15. Numquid plures sunt hi, quam Pharaonis exercitus? tamen omnes Deo volente submersi sunt. Loquebatur hic, & nihilominus spumantibus rostris hostiles turmæ imminuebant jactu tantum lapidis medio. Stetit ergo in prora navis, & porrecta contra venientes manu, Hucusque, ait, venisse sufficiat. O mira rerum fides! statim resiliere naviculæ, & impellentibus contra remis, ad puppim impetus redit. Mirabantur piratæ, post tergum se redire nolentes: totoque corporis nixu, ut ad navigium pervenirent laborantes, velocius multo quam venerant, ad litus ferebantur. Prætermitto cætera, ne videar in narratione signorum volumen extendere: hoc solum dicam quod inter cycladas navigans, hinc inde clamantium de urbibus, & vicis, & ad litora concurrentium, immundorum spirituum voces audiebantur. Ingressus ergo Paphum urbem Cypri nobilem carminibus poetarum, quæ frequenter terræmotu lapsæ, nunc ruinarum tantum vestigiis quid olim fuerit ostendit. In secundo ab urbe milliario habitabat ignobilis, gaudensque quod paucis diebus quiete viveret: verum, non ad plenum viginti transire dies, cum per omnem illam insulam, quicunque immundos habebant spiritus, clamare cœperunt, venisse Hilarionem servum Christi, & ad eum se debere properare. Hoc Salamina, hoc Curium, hoc Lapetha, & urbes reliquæ conclamabant, plerisque afferentibus, scire se quidem Hilarionem, & vere illum esse famulum Dei, sed ubi esset, ignorare. Intra triginta igitur nec multo amplius dies, ducenti ferme, ita viri quam mulieres, ad eum congregati sunt: quos cum vidisset, dolens quod se non paterentur quiescere, & quodammodo in ultionem sui sapiens, tanta eos orationum instantia flagellavit, ut quidam statim, alii post biduum, triduumve, omnes vero intra unam hebdomadam curarentur. Manens itaque ibi biennio, & semper de fuga cogitans, Hefychium ad se veris tempore reversurum, Palæstinam ad salutationem fratrum, & monasterii sui cineres visendos misit. Qui cum revertisset, cupienti rursus ad Ægyptum navigare, hoc est, ad ea loca, quæ vo-

can-

cantur Bucolia, eo quod nullus ibi Christianorum esset, sed barbara tantum & ferox natio, suavit ut in ipsa magis insula ad secretiorem locum conscenderet: quem cum dilustrans omnia reperisset, perduxit cum duodecim millibus à mari procul inter secretos asperosque montes, & quò vix reptando manibus genubusque posset ascendere. Qui introgressus contemplatus quidem est terribilem valde & remotum locum, arboribusque hinc inde circumdatum, habentem etiam aquas de supericilio collis irriguas, & hortulum peramenum, & pomaria plurima, quorum fructus nunquam in cibo sumpsit, sed antiquissimi juxta templi ruinam; ex quo, ut ipse referebat, & ejus discipuli testantur, tam innumerabilium per noctes & dies dæmonum voces resonabant, ut exercitum crederes. Quo ille valde delectatus, quò scilicet antagonistas haberet in proximo, habitavit ibi per annos quinque: & sæpe invisente se Hefychios, in hoc extremo jam vitæ suæ tempore refocillatus est: quod propter asperitatem difficultatemque loci, & umbrarum, ut ferebatur vulgo, multitudinem, aut nullus, aut rarus ad se vel posset vel auderet ascendere. Quodam autem die egressus hortulum, vidit hominem toto corpore paralyticum jacentem ante fores, interrogavitque Hefychium, quisnam esset, vel quo modo fuisset adstrictus. Qui respondens ait: procuratorem se fuisse villulæ, ad cujus confinia hortulus quoque, in quo ipsi erant, pertineret. Et ille collacrymans, tendensque ad jacentem manum: Tibi, inquit, dico in nomine Domini nostri Jesu Christi surge & ambula. Mira velocitas: adhuc verba in ore loquentis voluebantur, & jam membra solidata ad standum hominem surrigebant: quod postquam auditum est, etiam difficultatem loci & iter invium plurimorum vicit necessitas, nihil æquè per circumitum cunctis villis observantibus, quam ne quo modo elaberetur: disseminaverat enim hoc de eorum rumor, diu eam in eodem loco manere non posse, quod ille non levitate quadam aut puerili sensu victus faciebat, sed honorem fugiens & importunitatem: semper enim silentium & vitam ignobilem desiderabat. Igitur octogesimo ætatis suæ anno, cum absens esset Hefychius, quasi testamenti vice brevem manu propria scripsit epistolam, omnes divitias suas ei derelinquens, Evangelium scilicet, & tunicam sacceam, cucullam, & palliolum: nam mini-

VITA MALCHI CAPTIVI MONACHI.

A R G U M E N T U M.

Malchi, ex Maronia Syria vico orti vitam & captivitatem describit: ut post solitarium & celebrem monachum, avium oppressum & exagitatum ante oculos lectoribus ponat.

Qui nauavali prælio dimicaturi sunt, ante in portu & in tranquillo mari flectunt gubernacula, remos trahunt, ferreas manus & uncas præparant, dispositumque per tabulata militem, pendente gradu, & labente vestigio, stare firmiter consuecunt: ut quod in simulachro pugnae didicerint, in vero certamine non perhorrescant: ita & ego qui diu tacui, (silere quippe me fecit, cui meus sermo supplicium est) prius exerceri cupio in parvo opere, & veluti quamdam rubiginem linguæ abstergere, ut venire possim ad latiore historiam: scribere enim disposui (sitamen vitam Dominus dederit, & si vituperatores mei saltem fugientem me & inclusum persequi desierint) ab Adventu Salvatoris, usque ad nostram ætatem, idest ab Apostolis, usque ad nostri temporis fœcem, quo modo & per quos, Christi Ecclesia nata sit & adulta, persecutionibus creverit, martyriis coronata sit: & postquam ad Christianos principes venit, potentia quidem & divitiis major, sed virtutibus minor facta sit. Verum hæc alias: nunc, quod imminet, explicemus. Maronia, triginta ferme millibus ab Antiochia, urbe Syriæ, haud grandis ad Orientem distat viculus: hic post multos vel dominos vel patronos, dum ego adolescentulus morarer in Syria, ad Papæ Evagrii necessarii mei possessionem devolutus est: quem idcirco nunc nominavi, ut ostenderem, unde nossem, quod scripturus sum. Erat igitur illic quidam senex, nomine Malchus, quem nos Latine Regem possumus dicere, Syrus natione, & lingua, & re vera *εὐτοχῶν* (a): annus quoque in ejus contubernio, valde decrepita, & jam morti proxima videbatur: tam studiosè ambo religiosi, & sic Ecclesiæ limen terentes, ut Zachariam & Elisabeth de Evangelio crederes, nisi quod Joannes in medio non erat. De his cum curiosè ab accolis, quærerem, quanam esset eorum copula, matrimonii, san-

Luc. 2.

X 3

guinis,

(a) *Quasi indigena aliunde genus linguamque non ducent.*

guinis, an spiritus; omnes voce consona, sanctos, & Deo placitos, & mira nescio quæ respondebant; quæ cupiditate illectus, adortus sum hominem, & curiosius sciscitatus rerum fidem, hæc ab eo accepi: Ego, inquit, mi nate, Maroniaci agelli colonus, sed solus parentibus fui, qui cum me, quasi stirpem generis sui & hæredem, familiæ suæ, ad nuptias cogerent, monachum potius me velle esse respondi. Quantis pater minis, quantis mater blanditiis persecuti sint, ut pudicitiam proderem, hæc res sola indicio est, quod domum & parentes fugi: & quia ad Orientem ire non poteram propter vicinam Persidem, & Romanorum militum custodiam, ad Occidentem verti pedes, pauxillulum nescio quid portans viatici, quod me ab inopia tantum defensaret. Quid multa? perveni tandem ad Ercum Chalcidos, quæ inter Immam & Essam magis ad Austrum sita est: ibi repertis monachis, eorum me magisterio tradidi, manuum labore victum quaritans, lasciviamque carnis refrenans jejuniis. Post multos annos incidit mihi desiderium, ut ad patriam pergerem: & dum adhuc viveret mater, (jam enim patrem mortuum audieram) solarer viduitatem ejus: & exinde venundata possessiuncula, partem erogarem pauperibus, partem monasterio constituerem: quid erubesco confiteri infidelitatem meam? partem in sumptuum meorum solatia reservarem. Clamare cœpit Abbas meus, diaboli esse tentationem: & sub honestæ rei occasione, latere antiqui hostis insidias: hoc esse, reverti canem ad vomitum suum: sic multos monachorum esse deceptos, nusquam diabolum aperta fronte se prodere. Proponebat mihi exempla de scripturis plurima: inter quæ illud, quod initio Adam quoque & Evam spe divinitatis supplantaverit. Et cum persuadere non posset, provolutus genibus obsecrabat, ne se desererem, nec me perderem: nec aratrum tenens, post tergum respicerem. Væ misero mihi: vici monitorem pessima victoria, putans illum non meam salutem, sed suum solatium quærere. Prosecutus ergo me de monasterio, quasi funus efferret, & ad extremum vale dicens: Videbo, ait, te fili, Satanæ cauterio notatum: non quæro causas, excusationes non recipio. Ovis quæ de ovibus egreditur, lupi statim moribus patet. De Beria ad Essam pergentibus, vicina est publico itineri solitudo, per quam

Saraceni incertis sedibus huc atque illuc semper vagantur : quæ suspicio frequentiam in illis locis viatorum congregat, ut imminens periculum auxilio mutuo declinetur. Erant in comitatu meo viri, foeminae, senes, juvenes, parvuli, numero circiter septuaginta. Et ecce subito equorum Camelorumque seditores Ismaelitæ irruunt, crinitis vittatisque capitibus ac seminudo corpore, pallia & latas caligas trahentes: pendebant ex humero pharetræ, laxos arcus vibrantes, hastilia longa portabant, non enim ad pugnandum, sed ad prædam venerant. Rapimur, dispergimur, in diversa trahimur. Ego enim longo postliminio hæreditarius possessor, & sero mei consilii poenitens, cum altera muliercula in unius heri servitutem fortitus venio. Ducimur, immo portamur sublimes in Camelis, & per vastam Eremum semper ruinam timentes, pendemus potius, quam sedemus. Carnes semicrudæ cibus, & lac Camelorum potus erat. Tandem, grandi amne transmissio pervenimus ad interiorem solitudinem, ubi Dominam liberosque ex more gentis adorare jussi, cervices flectimus. Hic quasi clausus carcere, mutato habitu, id est, nudus ambulare disco: nam aeris quoque intemperies nihil aliud, præter pudenda, velari patiebatur. Traduntur mihi pascendæ oves, & in malorum comparatione hoc fruor solatio, quod dominos meos & consecros rarius video. Videbar mihi aliquid habere sancti Jacob. Recordabar Moyse, qui & ipsi in Eremo quondam fuere pastores. Vescabar recenti casco & lacte. Orabam, jugiter, canebam Psalmos, quos in monasterio didiceram. Delectabat me captivitas mea: Agebam Dei judicio gratias, quod monachum, quem in patria fueram perditurus, in Eremo inveneram. O nihil unquam tutum apud diabolum: ò multiplices, & ineffabiles ejus insidiæ: sic quoque latentem me invenit invidia. Dominus videns gregem suum crescere, nihilque in me deprehendens fraudulentæ, (sciebam enim Apostolum præcepisse: Dominis sic quasi Deo fideliter serviendum) & volens me remunerare, quo fidum sibi magis faceret, tradidit mihi illam conservam meam, aliquando captivam. Et cum ego refutarem, diceremque me Christianum, nec licere mihi uxorem viventis mariti accipere, (siquidem captus nobiscum vir ejus ab alio domino fuerat abductus) rursus fe-

Gen. 29.

Exod. 3.

Eph. 6.

rus ille & implicabilis, in furorem versus, evaginato me
 cœpit petere gladio: & nisi confestim brachia tendens mu-
 lierē prœoccupassem, illico fudisset sanguinē. Jam igitur ve-
 nerat tenebrosior solito & mihi nimium matura nox. Du-
 co in speluncam semirutam novam conjugem: & pronu-
 bante nobis mœstitia, uterque detestamur alterum, nec-
 fatemur. Tunc verē sensi captivitatem meam; prostratus-
 que humi, monachum cœpi plangere, quem perdebam,
 dicens: Huccine miser servatus sum? ad hoc me mea sce-
 lera perduxerunt: ut incanescente jam capite, virgo ma-
 ritus fierem? Quid prodest parentes, patriam, rem fami-
 liarem contempnissē pro Domino, si hoc facio, quod ne
 facerem, illa contempni? nisi quod fortē propterea hæc
 sustinco, quia patriam desideravi. Quid agimus anima?
 perimus an vincimus? expectamus manum Domini, an
 proprio mucrone confodimur? verte in te gladium: tua
 magis mors timenda est, quam corporis. Habet & servata
 pudicitia suum martyrium: jaceat insepultus Christi testis
 in Eremito: ipse mihi ero persecutor & martyr. Sic fatus,
 eduxi in tenebris quoque micantem gladium, & acumine
 contra me verso, Vale, inquam, infelix mulier: habeto
 me martyrem potius, quam maritum. Tunc illa pedibus
 meis provoluta, Precor te, inquit, per Jesum Christum
 & per hujus horæ necessitatem adjuro, ne effundas san-
 guinem tuum in crimen meum: vel si mori placet, in me
 primum verte mucronem: sic nobis potius jungamur.
 Etiam si vir meus ad me redierit, servarem castitatem,
 quam me captivitas docuit, vel interirem potius, quam
 perderem. Cur moreris, ne mihi jungaris? ego morerer,
 si mihi jungi velles: habeto me conjugem pudicitiae, &
 magis animæ copulam amato, quam corporis. Sperent
 domini maritum, Christus noverit fratrem, facile suade-
 bimus nuptias, cum nos viderint sic amare. Fateor, in-
 quit, obstupui: & admiratus virtutem fœminæ, conjugem
 plus amavi. Numquam tamen illius nudum corpus intui-
 tus sum: numquam ejus carnem attigi, timens in pace
 perdere, quod in prælio servaveram. Transeunt in tali
 matrimonio dies plurimi: amabiliore nos dominis fece-
 rant nuptiæ, nulla fugæ suspicio: interdum & mense to-
 to aberam fidus gregis pastor per solitudinem. Post grande
 intervallum, dum solus in Eremito sedeo, & præter Cœlum.

Ter-

Terramque nihil video , cœpi mecum tacitus voluere , & inter multa contubernii quoque monachorum recordari , maximeque vultum patris mei , qui me erudierat , tenuerat , perdideratque : sicque cogitans , aspicio formicarum gregem angusto calle fervere , ferre onera majora , quam corpora : aliæ herbarum quædam semina forcipe oris trahabant , aliæ egerebant humum de foveis , & aquarum , meatus aggeribus excludabant : illæ venturæ hiemis memores , ne madefacta humus in herbam horrea verteret , illata semina præcidebant : hæc luctu celebri corpora defuncta deportabant . Quodque magis mirum est , in tanto agmine egrediens non obstabat intranti , quin potius , si quam vidissent sub fasce & onere concidisse , suppositis humeris adjuvabant . Quid multa ? pulchrum mihi spectacu- Prov. 6. lum dies illa tribuit , unde recordatus Salomonis , ad formicarum solertiam nos mittentis , & pigras mentes tali exemplo suscitantis , cœpi tædere captivitatis , & monasterii cellulas quærere , ac formicarum illaram similitudinem desiderare , ubi laboratur in medium : cumque nihil cujusquam proprium sit , omnium omnia sunt . Regresso ad cubile occurrit mulier ; tristitiam animi dissimulare non potui : rogat , cur ita exanimatus sim , audit causas , hortatur fugam . Peto silentii fidem : non aspernatur , & jugi susurro inter spem & metum mediis fluctuamus . Erant mihi in grege duo hirci miræ magnitudinis quibus occisis , utres facio , eorumque carnes viatico præparo , & primo vesperi , putantibus nos dominis secreto cubitare , invadimus iter , utres & partes carniū portantes . Cumque pervenissemus ad fluvium , (nam decem millibus aberat) inflatis conscensisque utribus , aquis nos credimus , paulatim pedibus , subremigantes , ut deorsum nos flumine deferente , & multo longius , quam conscenderamus , in alteram nos exponente ripam , vestigium sequentes perderent . Sed inter hæc madefactæ carnes , & ex parte lapsæ , vix tridui cibum pollicebantur . Bibimus usque ad saturationem , futuræ nos siti præparantes . Currimus , post tergum semper aspicimus , & magis noctibus provehimur quam diebus , vel propter insidias latè vagantium Saracenorum , vel propter ardorem Solis nimium . Pavesco miser , etiam referens , etsi tota mente securus , toto tamen corpore perhorresco . Post diem verò tertium , dubio
pre-

prospectu procul aspiciamus duos Camelis insidentes venire concitos, statimque mens mali præfaga, putare cœpit dominum meditari mortem, solem cernere nigrescentem: dumq; timemus, & vestigiis nos proditos per arenas intelligimus, offertur ad dexteram specus, longe sub terram penetrans: igitur timentes venenata animalia, (nam solent viperæ, & reguli, & scorpiones, cæteraque hujusmodi fervorem Solis declinantia, umbram petere) intravimus quidem speluncam, sed statim in ipso introitu sinistra nos foveæ credimus, nequaquam ultra progredientes, ne, dum mortem fugimus, incurramus in mortem; illudque nobiscum reputantes, si juvat Dominus miseros, habemus salutem: si despicit peccatores, habemus sepulcrum. Quid putas fuisse nobis animi? quid terroris, cum ante specum haud procul starent Dominus & conservus, & vestigio indice jam ad latebras pervenissent? O multo gravior expectata, quam illata mors. Rursus cum timore & labore lingua balbutit: & quasi clamante Domino, mutire non audeo. Mittit servum, ut nos de specu trahat: ipse Camelos tenet: & evaginato gladio, nostrum expectat adventum. Interea, tribus ferè vel quatuor cubitis introgresso famulo, nobis ex occulto tergum ejus videntibus, (nam oculorum istiusmodi natura est, ut post solem umbram intrantibus cæca sint omnia) vox per antrum sonat: Exite furciferi, exite morituri: quid statis? quid moramini? exite. Dominus vocat, patienter expectat. Adhuc loquebatur, & ecce per tenebras aspiciamus lænam invasisse hominem, & gutture suffocatum truentum intro trahere: Jesu bone, quid tunc terroris nobis, quid gaudij fuit? spectabamus, domino nesciente, hostem nostrum perire, qui cum videret illum moras facere, suspicatus est duos uni resistere, sed iram disferre non valens, sicut tenebat gladium ad speluncam venit, & furore rabido servi increpans vecordiam, prius à fera est tentus, quam ad nostras latebras perveniret. Qui sunt, qui hoc crederent, ut ante os nostrum bestia pro nobis dimicaret? Sublato autem illo metu, similis ante oculos nostros versabatur interitus: nisi quod tutius erat, rabiem Leônis, quam iram hominis sustinere. Pavemus intrinsecus: & ne movere quidem nos ausi, præstolabamur eventum rei, inter tanta pericula, pudicitia tantum conscien-

scientia pro muro septi. Leæna insidias cavens, & visam esse se sentiens, apprehensos mordicus catulos effert, nobisque cedit hospitium: neque tamen satis creduli, statim erumpimus, sed expectantes diu, & egredi cogitantes, illius nobis semper figurabamus occursum. Sublato ergo horrore, alia transacta die, egredimur ad vespertinam, vidimusque Camelos, quos ob nimiam velocitatem Dromedarios vocant, præteritos cibos in ore volvere, & in alvum missos iterum retrahere: quibus ascensis, & nova sitarcia, id est annona, refocillati, decima tandem die ad Romana per desertum castra venimus, oblatique Tribuno, rem ordine pandimus: inde transmissi ad Sabinum, Mesopotamiæ ducem, Camelorum pretium accepimus: & quia jam Abbas ille meus dormierat in Domino, ad hæc delatus loca me monachis reddo, hanc trado virginibus, diligens eam ut uxorem, non tamen ei me credens ut forori. Hæc mihi senex Malchus adolescentulo retulit: hæc ego vobis narraui senex, & castis historiam castitatis expono: virgines castitatem custodire exhortor. Vos narrate posteris; ut sciant, inter gladios, & inter desertæ, & bestias, pudicitiam numquam esse captivam; & hominem Christo deditum posse mori, non posse superari.

HIERONYMUS AD HELIODORUM EPITAPHIUM NEPOTIANI.

ARGUMENTUM.

Nepotianus presbyter diem suum adhuc juvenis extremum obierat. Hieronymus super ejus morte consolatur Heliodorū avunculum Episcopum: ostendens mortem non esse timendam, veluti quæ à Christo occisa sit: multosque infidelium veterum qui fortiter eam in suis tolerarunt primum recensens, ad laudes mortui deinde descendit. Postremo humanam miseriam, Imperatorum, aliorumque procerum exemplo, ante oculos illi docet, ac ingeniosè ponit.

GRandes materias ingenia parva non sustinent, & in ipso conatu ultra vires ausa, succumbunt: quantoque majus fuerit, quod dicendum est, tanto magis obruitur, qui magnitudinem rerum verbis non potest explicare.

re. Nepotianus meus, tuus, noster, immò Christi, & quia Christi, idcirco plus noster, reliquit senes, & desiderii sui jaculo vulneratos, & intolerabili dolore confectos. Quem hæredem putavimus, funus tenemus. Cui jam meum sudabit ingenium? cui literulæ placere gestient, ubi est ille *ἐρπιδιαιτης* (a) noster, & cygneo canore vox dulcior? Stupet anivus, manus tremit, caligant oculi, lingua balbutit. Quidquid dixerò, quia ille non audit, mutum videtur. Stylus ipse quasi sentiens, & cera subtristior, vel rubigine vel situ obducitur. Quotiescumque nitor in verba prorumpere, & super tumulum ejus epitaphii (b) hujus flores spargere, toties lacrymis implentur oculi, renovato dolore, totus in funere sum. Moris quondam fuit, ut super cadavera parentum defunctorum in concione pro rostris (c) laudes liberi dicerent, & instar lugubrium carminum ad fletus & gemitus audientium pectora concitarent. En rerum in nobis ordo mutatus est, & in calamitatem nostram perdidit sua jura natura. Quod exhibere senibus juvenis debuit, hoc juveni exhibemus senes. Quid igitur faciam? Jungam tecum lacrymas? Sed Apostolus prohibet, Christianorum mortuos dormientes vocans. Et Dominus in Evangelio: Non est inquit mortua puella, sed dormit. Lazarus quoque, quia dormierat, suscitatus est. Læter & gaudeam, quia raptus est, ne malitia mentem ejus mutaret, quia placuerat Deo anima illius: Sed invito & repugnanti per genas lacrymæ fluunt, & inter præcepta virtutum, resurrectionisque spem, credulam mentem desiderii frangit affectus. O mors, quæ fratres dividis, & amore sociatos crudelis ac dura dissocias. Adduxit vrentem ventum, Dominus de deserto ascendente, qui siccavit venas tuas, & desolavit fontem tuum. Devorasti quidem Jonam, sed & in utero tuo vivus fuit. Portasti quasi mortuum, ut tempestas mundi conquiesceret, & Ninive nostra illius præconio salvaretur, ille ille te vicit, ille te jugulavit.

Fu-

(a) Is dicitur qui alium ad scribendum hortatur.

(b) Carmen quod sepulcro inscribitur *ἐπιτάφιος* dicitur.

(c) Tese Pelybio templum, erat Roma in foro ante Curiam

Hosiliam pulpitum habens, navium antiatii rostris adornatum, ex quo ad populum concio haberi solebat. Multa in hac rem exempla vide apud Suetonium.

1 Thes. 4

Mat. 9

Ivan 11.

Sap. 11.

Osee 13.

Fugitivus propheta, qui reliquit domum suam, dimisit hereditatem suam dedit dilectam animam suam in manibus quærentium eum. Qui per Osce quondam tibi rigidus minabatur: Ero mors tua o mors, ero morsus tuus inferne. Illius morte tu mortua es: illius morte nos vivimus. Devorasti, & devorata es. Dumque assumpti corporis sollicitaris illecebra, & avidis faucibus prædam putas, interiora tua adunco dente confossa sunt. Gratas tibi Christe salvator tua agimus creatura, quod tam potentem adversarium nostrum, dum occideris, occidisti. Quid autem miserius homine, qui æternæ mortis terrore prostratus, vivendi sensum ad hoc tantum acceperat ut periret? regnavitenim mors ab Adam usque ad Moysen, etiam super eos qui non peccaverunt, in similitudinem prævaricationis Adæ. Si Abraham, Isaac, Jacob in inferno, quis in cælorum regno? si amici tui sub pœna offendentis Adam, & qui non peccaverant alienis tenebantur obnoxii; quid de his credendum est, qui dixerunt in cordibus suis non est Deus? qui corrupti, & abominabiles facti sunt in voluntatibus suis? qui declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui facit bonum, non est usque ad unum? Quod si Lazarus videtur in sinu Abrahæ locoque refrigerii; quid simile infernus & regna cælorum? Ante Christum Abraham apud inferos, post Christum latro in paradiso. Et idcirco in resurrectione ejus, multa dormientium corpora surrexerunt, visaque sunt in cœlesti Hierusalem. Tuncque impletum est illud elogium; surge qui dormis, & elevare, & illuminabit te Christus. Joannes Baptista in Eremo personat; Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum: à diebus enim Joannis Baptistæ regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Flammea illa romphæa, custos Paradisi, & præsentia foribus Cherubin, Christi restincta & referata sunt sanguine. Nec mirum hoc nobis in resurrectione promitti, cum omnes qui in carne non secundum carnem vivimus, municipatum habeamus in cœlo, & hic adhuc positus dicatur in terra: Regnum Dei intra vos est. Adde quod ante resurrectionem Christi notus tantum in Judæa erat Deus: in Israel magnum nomen ejus: & ipsi qui noverant eum, tamen ad inferos trahebantur. Ubi tunc totius orbis homines, ab India usque ad Britanniam, à rigida septentrionis plaga usque

Osce 13.

Rom 5.

Pf. 13.

Ephes 5.
Mat. 3.

usque ad ferveores Atlantici Oceani, tam innumerabiles populi, & tantarum gentium multitudines? Quam variæ linguæ, habitu, tam vestibus, & armis: piscium ritu ac locustarum, & velut muscæ & culices conterebantur: absque notitia enim sui creatoris omnis homo pecus est: nunc verò passionem Christi & resurrectionem ejus, cunctarum gentium & voces & literæ sonant. Taceo de Hebræis, Græcis, & Latinis, quas nationes fidei suæ in Crucis titulo Dominus dedicavit. Immortalem animam, & post dissolutionem corporis subsistentem, quod Pythagoras (a) somniavit, Democritus non credidit: in consolationem damnationis suæ Socrates disputavit in carcere: indus, Persa, Gothus, Ægyptius philosophantur. Bessorum feritas (b), & pellitorum turba populorum, qui mortuorum quondam inferiis homines immolabant, itridorem suum in dulce crucis fregerunt melos, & totius mundi una vox Christus est. Quid agimus anima? quo nos vertimus? quid primum assumimus? quid tacemus? exciderunt ne tibi præcepta Rhetorum? & occupata luctu, oppressa lacrymis, præpedita singultibus, dicendi ordinem non tenes? Ubi illud ad infantia studium literarum, & Anaxagoræ, ac Telamonis semper laudata sententiæ? Sciebam me genuisse mortalem. Legimus Crantorem cujus volumen, ad confovendum dolorem suum secutus est Cicero: Platonis, Diogenis, Clitomachi, Carneadis, Possidonii ad sedandos luctus opuscula percurrimus, qui diversis ætatibus, diversorum luctum vel libris vel epistolis minuere sunt conati; ut etiam si nostrum areret ingenium, de illorum posset fontibus irrigari. Proponunt innumeros viros, & maxime Periclem, & Xenophontem Socraticum: quorum alter, amissis duobus filiis, coronatus in concione disseruit: alter cum sacrificans filium in bello audisset occisum, deposuisse coronam dicitur, & eandem capiti reposuisse, postquam fortiter in acie dimicantem reperit occidisse. Quid memorem Romanos duces, quorum virtutibus

(a) *At hic Pythagoram somniasse animarum immortalitatem propter illam suam μετασχησιν, qua animas de corpore in corpus transire post mortem assererat.*

(b) *Populi Thracum Bessi sunt latrociniiis visitantes. Pellitos populos, rigida ora homines vocat, quod propter frigora ferarum utuntur pellibus.*

tibus quasi quibusdam stellis Latinæ micant historiæ? Pul-
villus Capitolium dedicans, mortuum ut nunciabatur,
subito filium se iussit absente sepeliri. L. Paulus septem
diebus inter duorum exequias filiorum triumphans urbem
ingressus est. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos,
Pisones, Brutos, Scævolas, Metellos, Scauros, Ma-
rios, Crassos, Marcellos, atque Aufidios, quorum non
minor in luctu quam in bellis virtus fuit, & quorum or-
bitates in Consolationis libro Tullius explicavit: ne videar
potius aliena, quam nostra quæsisse. Quamquam & hæc
in sugillationem nostri breviter dicta sint, si non prætet
fides, quod exhibuit infidelitas: Igitur ad nostra venia-
mus. Non plangam cum Jacob & David filios in lege mor- Gen 37.
rientes, sed cum Christo in Evangelio recipiam resurgentes, 1. Reg. 13
Judeorum luctus, Christianorum gaudium est. Ad vesperam
demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Nox præces-
sit, dies autem appropinquavit; unde & Moyses moriens Deut 34.
plangitur; Jesus (a) absque funere & lacrymis in monte
sepelitur. Quicquid de scripturis super lamentatione di-
ci potest, in eo libro, quo Paulam Romæ consolati sumus,
breviter explicavimus, nunc nobis per aliam semitam ad
eundem locum perveniendum est, ne videamur præterita
& abolita quondam calcare vestigia. Scimus quidem Ne-
potianum nostrum esse cum Christo, & sanctorum mixtum
choris, quod hic nobiscum eminus rimabatur in rerris,
& æstimatione quærebat, ibi videntem cominus dicere;
Sicut audivimus, sic & vidimus, in civitate Domini vir-
tutum, in civitate Dei nostri: sed desiderium absentia Ps. 49.
ejus ferre non possumus, non illius, sed nostram vicem
dolentes. Quanto ille foelicior; tanto amplius nos in do-
lore, quod tali caremus bono. Flebant & sorores Lazarum, L. 11.
quem resurrecturum noverant, & ut veros hominis expri-
meret affectus, ipse Salvator ploravit, quem resuscitatu-
rus erat. Apostolus quoque ejus, qui dixit Cupio dissolvi,
& esse cum Christo. Et alibi: Mihi vivere Christus est, Phil. 1.
& mori lucrum: gratias agit, quod Epaphroditus de mor- Phil. 2.
tis sibi vicinia redditus sit, ne haberet tristitiam super tri-
stitiam, non incredulitatis metu, sed desiderio caritatis.
Quanto magis tu, & avunculus, & Episcopus, hoc est,
& in carne & in spiritu pater, doles abesse viscera tua,

& quasi

(a) Id est Josue super quem nulla effusa sunt lacrimæ. Jos. 24.

& quasi à te divulsa suspiras? Sed obsecro, ut modum adhibeas in dolore, memor illius sententiæ. Ne quid nimis: obligatoque parumper vulnere, audias laudes ejus, cujus semper virtute lætatus es. Nec doleas quod talem amiseris, sed gaudeas quod talem habueris. Et sicut si qui in brevi tabella terrarum situs pingunt, ita in parvo isto volumine cernas adumbrata non expressa signa virtutum, suscipiasque à nobis non vires, sed voluntatem. Præcepta sunt rhetorum, ut majores ejus, qui laudandus est, & eorum gesta altius repetantur, sicque ad ipsum per gradus sermo perveniat: quo videlicet avitis paternisque virtutibus illustrior fiat, & aut non degenerasse à bonis, aut mediocres ipse ornasse videatur. Ego carnis bona, quæ semper & ipse contempsit, in animæ laudibus non requiram: nec me jactabo de genere, id est, de alienis bonis: cum Abraham & Isaac, sancti viri, Ismaelem & Esau peccatores genuerint, & è regione Jephthe in catalogo justiorum Apostoli voce numeratus, de meretrice sit natus: Anima, inquit, quæ peccaverit, ipsa morietur. Ergo quæ non peccaverit, ipsa vivet. Nec virtutes, nec vitia parentum liberis imputantur. Ab eo tempore censemur, ex quo in Christo nascimur. Paulus persecutor Ecclesiæ, & manè lupus rapax Benjamin ad vesperam dividit escam, Ananiæ ovi submit-tens caput. Igitur & Nepotianus noster, quasi infantulus vagiens & rudis puer, subito nobis quasi de Jordane nascatur. Alius forsitan scriberet, quod ob salutem illius Orientem, Eremumque dimiseris, & me charissimum fo-dalem tuum redeundi spe lætaveris, ut primum si fieri posset sororem cum parvulo viduam, deinde si consilium illa respuerit, saltem nepotem dulcissimum conservares. Ille est enim ille, de quo tibi quondam vaticinatus sum; licet parvulus e collo pendeat nepos. Referret, inquam alius quod in palatii militia, sub chlamyde & cædenti lino, corpus ejus cilicio tritum sit: quod stans ante sæculi potestates, lurida jejuniis ora portaverit: quod adhuc sub alterius indumentis alteri militaverit: & adhuc habuerit cingulum, ut viduis, pupillis, orphanis, oppressis, miserisque subveniret. Mihi non placent dilationes istæ imperfectæ servitutis Dei: & centurionem Cornelium, ut

Ecc. 18.

Mat. 9.

Mat. 10.

in-

incunabula quædam nascentis fidei comprobemus : ut qui sub alienis signis devotus miles fuit , donandus laurea sit , postquam suo regi cœperit militare . Baltheo posito habituque mutato , quicquid castrensis peculii (a) fuit in pauperes erogavit , legerat enim : Qui vult perfectus esse, vendat omnia quæ habet , & det pauperibus , & sequatur me . Et iterum, Non potestis duobus dominis servire, Deo & mammonæ . Excepta tunica , & operimento pari, quo tecto tantum corpore frigus excluderet, nihil sibi amplius reservavit . Cultus ipse provinciæ mores sequens , nec munditiis nec sordibus notabilis erat ; cumque arderet quotidie , aut ad Ægypti monasteria pergere , aut Mesopotamiæ invisere choros , vel certe insularum Dalmatiæ , quæ altino tantum freto distant , solitudines occupare , avunculum Pontificem deferere non audebat , tot in illo cernens exempla virtutum , domique habens unde disceret . In uno atque eodem & imitabatur monachum & Episcopum venerabatur ; nec ut in plerisque accidere solet, assiduitas familiaritatem, familiaritas contemptum illius fecerat : sed ita eum colebat quasi parentem ; ita admirabatur , quasi quotidie novum cerneret . Quid multa ? sit clericus , & per solitos gradus Presbyter ordinatur . Jesu bone , qui gemitus , qui ejulatus , quæ cibi interdictio , quæ fuga oculorum omnium . Tum primum & solum avunculo iratus est . Querebatur se ferre non posse , & juvenilem ætatem incongruam sacerdotio causabatur ; sed quanto magis repugnabat , tanto magis in se studia omnium concitabat : & merebatur negando quod esse volebat ; eoque dignior erat quo se magis clamabat indignum (b) . Vidimus Timotheum nostri temporis , & canos in sapientia, electumque a Moyse presbyterum, quem sciret esse presbyterum . Igitur clericatum non honorem intelligens sed onus ; primam curam habuit ut humilitate superaret invidiam : deinde ut nullam obscœni in se rumoris fabulam daret , ut qui mordebantur ad ætatem ejus , stupeant ad continentiam , subvenire pauperibus ,

Mat. 19.
Mat. 6.

Y visi-

(a) Illud est quod occasione militiæ a filiis fam. cōparabatur.

(b) Discant Episcopi non quoslibet ad Sacerdotium admittere, sed eos qui digni reperian-

tur ; & ubi tales cognoverint eos etiam renitentes ex humilitate promovere . Sic S. Aug. ab Aurelio, aliosque SS. Viros ab Episcopis sacra tor legimus.

visitare languentes, provocare hospitio, lenire blanditiis, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Cæcorum baculus, esurientium cibus, spes miserorum, solamen lugentium fuit. Ita in singulis virtutibus eminebat, quasi cæteras non haberet. Inter presbyteros & cœquales primus in opere, extremus in ordine, quidquid boni fecerat, ad avunculum referebat. Si quid forte aliter evenerat, quam putarat, illum nescire, se errasse dicebat. In publico Episcopum, domi patrem noverat: gravitatem morum hilaritate frontis temperabat, gaudium in risu, non cachinnum, intelligeres. Virgines & viduas Christi honorare ut matres, hortari ut sorores, cum omni castitate. Jam vero, postquam domum se contulerat, & relicto foris clerico, duritiæ se tradiderat monachorum: creber in orationibus, vigilans in precando. Lacrymas Deo, non hominibus offerebat: jejunia in aurigæ modum, pro lassitudine & viribus corporis attemperabat. Mensæ avunculi intererat, & sic apposita quæque libabat, ut & superstitionem fugeret, & continentiam fervaret. Sermo ejus per omne convivium de scripturis aliquid proponere, libenter audire, respondere verecunde, recta suscipere, prava non acriter confutare, disputantem contra se magis docere quam vincere; & ingenuo pudore, qui ornabat ætatem, quid cujus esset simpliciter confiteri; atque in hunc modum, eruditionis gloriam declinando, eruditissimus habebatur. Illud, aiebat, Tertulliani, illud Cypriani, hoc Lactantii, illud Hilarii est. Sic Minutius Felix, ita Victorinus, in hunc modum est locutus Arnobius. Me quoque, quia pro sodalitate avunculi diligebat, interdum proferebat in medium, lectioneque assidua & meditatione diuturna, pectus suum bibliothecam fecerat Christi. Quoties ille transmarinis epistolis deprecatus est, ut aliquid

Luc. 11.

ad se scriberem? quoties nocturnum de Evangelio petitorum, & interpellatricem duri judicis mihi viduam exhibuit? cumque ego silentio magis quam literis denegarem; & pudore reticentis, pudorem suffunderem postulantis: avunculum mihi opposuit precatorem: qui & liberius pro alio peteret, & pro reverentia Sacerdotii facilius impetraret. Feci ergo quod voluit; & brevi libello amicitias æternæ memoriæ consecravi: quo suscepto Cræsi opes, & Darii divitias se vicisse jactabat. Illum oculis, illum manibus,

illum

illum sinu, illum ore tenebat. Cumque in stratu frequenter evolueret; super pectus soporati dulcis pagina decidebat. Si vero peregrinorum, si amicorum quispian venerat: lætabatur nostro super se testimonio; &, quidquid minus in opusculo erat, distinctione moderata, & pronuntiationis varietate pensabat; ut in recitando illo ipse vel placere quotidie, vel displicere videretur. Unde hic fervor, nisi ex amore Dei; unde legis Christi indefessa meditatio, nisi ex desiderio ejus qui legem dedit? Alii nummum addant nummo, & in marsupium suffocantes, matronarum opes venentur obsequiis; sint ditiores monachi, quam fuerant sæculares; possideant opes sub Christo paupere, quas sub locuplete Diabolo non habuerant: & suspiret eos Ecclesia divites, quos tenuit Mundus ante mendicos. Nepotianus noster aurum calcans, schedulas consecratur; & sicut sul in carne contēptor est, & paupertate incedit ornatior; ita totum animæ investigat ornatum. Ad comparisonem quidem superiorum modica sunt quæ dicturi sumus; sed & in parvis idem animus ostenditur. Ut enim creatorem non in cœlo tantum miramur & terra, sole, & oceano, elephantis, camelis, bobus, pardis, urfis, leonibus, sed & in minutis quoque animalibus, formica, culice, muscis, vermiculis, & istiusmodi genere, quorum magis scimus corpora, quam nomina, eandemque in cunctis veneramur solertiam: ita mens Christo dedicata, æque & in majoribus & in minoribus intenta est, sciens etiam pro otioso verbo reddendam esse rationem. Erat ergo sollicitus (a), si niteret altare, si parietes absque fuligine, si pavimenta tersa, si janitor creber in porta, vela semper in ostiis, si sacrarium mundum, si vasa luculenta, & in omnes cærimonias pia sollicitudo disposita, non minus, non majus negligebat officium. Ubicumque eum quæres, in ecclesia invenires. Nobilem virum Q. Fabium miratur antiquitas: qui etiam Romanæ scriptor historiæ est, sed magis expi-

Mat. 23.

1. 1. 2.

Y 2

tura,

(a) *Ubi sunt qui Ecclesiæ redditus in usus suos convertentes decorem domus Dei negligunt. Honorati incedunt qui Domino honorem non deferunt; in deis, quem quotidie vides me-*

retricius nitor, his trionicus habitus, regius apparatus; inde aurum in frenis, in sellis, & calcaribus; & plus calcarum, quam altaria fulgent. S. Bern. serm. 33. in Cantic.

Exod. 31 Stura, quam ex literis, nomen invenit : & Beselehel nostrum, plenum sapientia & spiritu Dei, scriptura testatur.

2 Reg. 5. Hyram quoque filium mulieris Tyriæ, quod alter tabernaculi, alter templi supellectilem fabricati sint. Quomodo enim lætæ segetes, & uberes agri, interdum culmis aristisque luxuriant, ita præclara ingenia & mens plena virtutibus in varium artium redundat elegantiam, unde & apud Græcos Philosophus ille (a) laudatur, qui omne quo uteretur, usque ad pallium & annulum, manu sua factum gloriatus est : Hoc idem possumus & de isto dicere, qui basilicas Ecclesiæ, & martyrum conciliabula diversis floribus, & arborum comis, vitiumque pampanis adumbravit, ut, quicquid placebat in Ecclesia, tam dispositione quam visu, presbyteri laborem & studium testaretur. Macte virtute : cujus talia principia, qualis finis erit ? O miserabilis humana conditio, & sine Christo vanum omne, quod vivimus. Quid te subtrahis ? quid tergiversaris oratio ? quasi enim mortem illius disserere possumus, & vitam facere longiorem, sic timemus ad ultimum pervenire. Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos fœni. Ubi nunc decora illa facies, ubi totius corporis dignitas, qua, veluti pulchro indumento, pulchritudo animæ vestiebatur ? Marcescebat, pro dolor, flante Austro lilium : & purpura violæ in pallorem sensim migrabat. Cumque febribus æstualet, & venarum fontes hauriret calor, lasso anhelitu tristem avunculum consolabatur. Latus erat vultus, & universis circa plorantibus, solus ipse ridebat : proicere palliuni, manus extendere, videre quod alii non videbant, & quasi in occursum se erigens, salutare venientes, intelligeres illum non emori, sed emigrare, & mutare amicos, non relinquere. Voluntur per ora lacrymæ, & obfirmato animo non quæo dolorem dissimulare, quem patior. Quis crederet in tali illum tempore nostræ necessitudinis recordari, & luctante anima, studiorum scire dulcedinem ? Apprehensa avunculi manu, Hanc, inquit, tunicam, qua utebar in ministerio Christi, mitte dilectissimo mihi, ætate patri, fratri collegio : & quidquid à te nepoti debebatur affectus, in illum transfer, quem mecum pariter diligebas. Atque in talia verba defecit, avunculi manum mei recordatione

(a) Id est Hippas Sophista, de quo vide Plat. & Lucian.

contrectans . Scio quod nolueris amorem in te civium ,
 probare , & affectum patriæ magis quæsisse in prosperis :
 sed hujuscemodi officium in bonis jucundius est , in malis
 gratius . Tota hunc civitas , tota planxit Italia : corpus
 terra suscepit , anima Christo reddita est . Tu nepotem ,
 quærebas , Ecclesia sacerdotem . Præcessit te successor
 tuus . Quod tu eras , ille post te iudicio omnium mereba-
 tur . Atque ita ex una domo duplex pontificatus egressa
 est dignitas , dum in altero gratulatio est , quod tenuerit ,
 in altero mœror , quod raptus sit , ne teneret . Platonis
 sententia est , omnem sapientium vitam meditationem
 esse mortis . Laudant hoc Philosophi , & in cœlum
 vsque ferunt . Sed multo fortius Apostolus . Quotidie , 1. Cor. 15
 inquit , morior per gloriam vestram . Aliud est enim cor-
 ronari , aliud agere , aliud vivere moriturum , aliud mori
 victurum . Hic moriturus est ex gloria , iste moritur
 semper ad gloriam . Debemus igitur & nos animo præ-
 meditari , quod aliquando futuri sumus , & quod velimus
 nolumus , abesse longius non potest : nam si nongentos
 vitæ excederemus annos , ut ante diluvium vivebat hu-
 manum genus ; & Mathusalem nobis tempora donaren-
 tur : tamen nihil esset præterita longitudo , quæ esse de-
 sisset ; etenim inter eum , qui decem vixit annos , & eum
 qui mille , postquam idem vitæ finis adveniret , & irre-
 cusabilis mortis necessitas , transactum omne tantundem
 est ; nisi quod senex magis onustus peccatorum fasce pro-
 ficiscitur . Optima quæque dies miseris mortalibus ævi ,
 Prima fugit , subeunt morbi , tristisque senectus , Et labor
 & dura rapit inclementia mortis . Nævius Poeta , Pati , in-
 quit , necesse est multa mortalem mala . Unde & Niobem ,
 quia multum fleverit , in lapidem & diversas bestias com-
 mutatam finxit antiquitas . Et Hesiodus natales hominum
 plangens , gaudet in funere . Prudenterque Ennius , Ple-
 bes , ait , in hoc regi antestit loco : licet lacrymare ple-
 bi , regi honestè non licet . Ut regi , sic Episcopo , immo
 minus Episcopo , quam regi : ille enim nolentibus præest , hic
 volentibus : ille terrore subicit , hic servituti donatur :
 ille corpora custodit ad mortem , hic animas servat ad vi-
 tam : in te oculi omnium diriguuntur : domus tua , &
 conservatio quasi in specula constituta , magistra est pu-
 blicæ disciplinæ : quidquid feceris , id sibi omnes facien-

dum putant . Cave ne committas , quod aut , qui reprehendere volunt , dignè lacerasse videantur , aut qui imitari ; cogantur delinquere . Vince quantum potes , immo plus quam potes , mollitiem animi tui , & ubertim fluentes lacrymas reprime , ne grandis pietas in nepotem , apud incredulas mentes desperatio putetur in Deum . Desiderandus est tibi quasi absens , non quasi mortuus , ut illum expectare , non amisisse videaris . Verum quid ago , mœdens dolori , quem iam reor & tempore & ratione sedatum , ac non potius replico tibi vicinas regum miserrimas , & nostri temporis calamitates : ut non tam planendus sit , qui hac luce caruerit , quam gratulandum ei , qui de tantis malis evaserit ? Constantius , Arianae fautor hæreseos (a) dum contra inimicum paratur , & concitus fertur ad pugnam , in Mopsi viculo moriens , magno dolore hosti reliquit imperium . Julianus , proditor animæ suæ , & Christiani jugulator exercitus , Christum sensit in Media , quem primum in Gallia denegarat : dumque Romanos propagare vult fines , perdidit propagatos . Jovianus , gustatis tantum imperialibus bonis , satore prunarum suffocatus interiit : ostendens omnibus , quid sit humana potentia . Valentinianus , vastato genitali solo , & inultam patriam derelinquens , vomitu sanguinis extinctus est . Hujus germanus Valens , Gothico bello victus in Thracia , eundem locum & mortis habuit & sepulcri . Gratianus ab exercitu suo proditus , & ab obviis urbibus non receptus , ludibrio hosti fuit : cruentatæque manus vestigia , parietes tui Lugdune testantur . Adolescens Valentinianus , & pene puer , post fugam , post exilia , post recuperatum multo sanguine imperium , haud procul ab urbe fraternæ mortis conscia , necatus est : cadaver exanime suspendio infamatum . Quid loquar de Procopio , Maximo , Eugenio : qui utique , dum rerum potirentur , terrori gentibus erant ? omnes capti steterunt ante ora victorum , & quod potentissimis quondam miserrimum est , prius ignominia servitutis , quam hostili mucrone confossi sunt . Dicat aliquis : Regum talis conditio est , feriuntque summos fulgura montes . Ad privatas veniam

(a) Hæresis Ariana dicta est eoessentialem Patri, sed creaturam. Damnatus fuit in Conc. docebat Filium Dei non esse Nyceno anno 325.

dignitates : nec de his loquar , qui biennium excedunt :
 atque ut ceteros prætermittam , sufficit nobis trium nu-
 per consularium diversos exitus scribere . Abundantius
 egens Pityunte exulat . Ruffini (a) caput pilo Constanti-
 nopolim gestatum est : & abscissa manu dextera , ad dede-
 cus insatiabilis avaritiæ ostiatim stipem mendicavit .
 Timasius , præcipitatus repente de altissimo dignitatis
 gradu , evasisse se putat , quod Assa vivit inglorius . Non
 calamitates miserorum , sed fragilem humanæ conditionis
 narro statum . Horret animus temporum nostrorum rui-
 nas persequi . Viginti & eo amplius anni sunt , quod in-
 ter Constantinopolim & Alpes Julias quotidie Romanus
 sanguis effunditur . Scythiam , Thraciam , Macedoniam ,
 Dardaniam , Daciam , Thessalonicam , Achajam , Epiros ,
 Dalmatiam , cunctasque Pannonias , Gothus , Sarmata ,
 Quadus , Alanus , Hunni , Vvandali , Marcomanni va-
 stant , trahunt , rapiunt . Quot matronæ , quot virgines
 Dei , & ingenua nobiliaque corpora his belluis fuere ludi-
 brio ? Capti Episcopi , interfecti presbyteri , & diverso-
 rum officia clericorum . Subversæ ecclesiæ , ad altaria Chri-
 sti stabulati equi , martyrum effossæ reliquæ , ubique lu-
 ctus , ubique gemitus , & plurima mortis imago . Roma-
 nus orbis ruit , & tamen cervix nostra erecta non flectitur .
 Quid putas nunc animi habere Corinthios , Athenienses ,
 Lacedæmonios , Arcadas , cunctamque Græciam , quibus
 imperant barbari ? Et certè paucas urbes nominavi , in
 quibus olim fuere regna non modica . Immunis ab his
 malis videbatur Oriens , & tantum nunciis confternatus .
 Ecce tibi anno præterito ex ultimis Caucasii rupibus im-
 missi in nos non jam Arabiz , sed Septentrionis lupi , tan-
 tas brevi provincias percurrerunt : quot monasteria ca-
 pta ? quantæ fluviorum aquæ humano cruore mutatæ sunt ?
 obfessa Antiochia , & urbes reliquæ , quas Halis , Cydnus ,
 Orontes , Euphratesque præterfluunt : tracti greges capti-
 vorum : Arabia , Phœnice , Palestina Ægyptus timore
 captivæ . Non mihi si linguæ centum sint , oraque centum ,
 ferrea vox , omnia pœnarum percurrere nomina possim :
 neque enim historiam proposui scribere , sed nostras bre-
 viter flere misérias . Alioquin ad hæc merito explicanda ,
 & Thucydides & Sallustius muti sint : Felix Nepotianus ,

Y 4

(a) Ejus historia extat apud Claudianum in Ruffinū lib. 20.

qui hæc non videt, felix qui hæc non audit: nos miseri qui aut patimur aut patientes fratres nostros tanta per-
 spicimus: & tamen vivere volumus, eosque qui his ca-
 rent, beatos potius, quam beatos putamus. Olim offen-
 sum sentimus, nec placamus Deum. Nostri peccatis
 barbari fortes sunt, nostris vitijs Romanus superatur
 exercitus: & quasi non hæc sufficerent cladibus, plus
 penè bella civilia, quam hostilis mucro consumpsit. Mi-
 seri Israelitæ, ad quorum comparisonem Nabuchodono-
 sor servus Dei dicitur (a). Infelices nos, qui tantum
 displicemus Deo, ut per rabiem barbarorum, illius in
 nos ira defæviat. Ezechias egit pœnitentiam, & centum
 octoginta quinque millia Assyriorum ab uno angelo una
 nocte deleta sunt. Josaphat laudes Domini concinebat, &
 Dominus pro laudante superabat. Moyse contra Ama-
 lech non gladio, sed oratione pugnavit. Si erigi volumus
 prosternamur. Pro pudor, & stolidi usque ad increduli-
 tatem mens: Romanus exercitus, victor orbis & do-
 minus, ab his vincitur, hos pavet, horum terretur aspe-
 ctu, qui ingredi non valent: qui si terram tetigerint, se
 mortuos arbitrantur. Et non intelligimus Prophetarum
 voces: Fugient mille uno persequente: Nec amputamus
 causas morbi, ut morbus pariter auferatur; statimque
 cernamus sagittas pilis, tiaras galeis, caballos equis ce-
 dere (b). Excessimus consolandi modum, & dum unius
 mortem flere prohibemus, totius orbis mortuos planxi-
 ximus. Xerxes ille rex potentissimus, qui subvertit mon-
 tes, maria contravit, cum de sublimi loco infinitam ho-
 minum multitudinem, & innumerabilem vidisset exerci-
 tum, fletu dicitur, quod post centum annos nullus eo-
 rum, quos tunc cernebat, superfuturus esset. O si posse-
 mus in talem ascendere speculam, de qua universam ter-
 ram sub nostris pedibus cerneremus: jam tibi ostenderem
 totius orbis ruinas; gentes gentibus, & regnis regna
 collisa: alios torqueri, alios necari, alios absorberi flu-
 ctibus, alios ad servitutem trahi: hic nuptias, ibi plan-
 ctum, illos nasci, istos mori, alios affluere deliciis, alios
 mendicare, & non Xerxis tantum exercitum, sed totius
 mun-

(a) Ita dicitur, quod ejus ope-
 ra, & ministerio in puniendis
 Hebræis Deus usus sit.

(b) Romanorum erant pilum,
 galea, equus. Barbarorum sa-
 gitta, tiara, caballus.

mundi homines, qui nunc vivunt, in brevi spatio defuturos. Vincitur sermo rei magnitudine, & minus est omne, quod dicimus: redeamus igitur ad nos, & quasi è cœlo descendentes paulisper nostra videamus. Sentis ne, obsecro te, quando infans, quando puer, quando juvenis, quando robustæ ætatis, quando senex factus sis? quotidie morimur: quotidie commutamur, & tamen æternos nos esse credimus. Hoc ipsum, quod dicto, quod scribitur, quod relego, quod emendo, de vita mea tollitur, quot puncta notarii, tot meorum damna sunt temporum. Scribimus atque rescribimus: transeunt maria epistolæ: & scindente sulcum carina, per singulos fluctus ætatis nostræ momenta minuuntur. Solùm habemus lucri, quod Christi nobis amore sociamur. Caritas patiens est, benigna est, caritas non zelatur, non agit perperam, non inflatur, omnia credit, omnia sperat, omnia patitur, caritas numquam excidit, hæc semper vivit in pectore; ob hanc Nepotianus noster absens præfens est, & per tantarum spatia divisus, utraque complectitur manu. Habemus mutuz obsidem caritatis. Jungamur spiritu, stringamur affectu: & fortitudinem mentis, quam beatus Papa Chromatius ostendit in dormitione germani, nos imitemur in filio: illum nostra pagella decantet: illum, nostræ literæ sonent: quem corpore non valemus, recordatione teneamus: & cum quo loqui non possumus, de eo loqui numquam desinamus.

HIERONYMUS AD THEODORAM
EPITAPHIUM LUCINII BÆTICI.

A R G U M E N T U M.

*Lucinius Bæticus dum esset in procinctu pergendi in Bethle-
hem obiit. S. Hieronymus Theodoram uxorem cum qua uti
cum sorore caste vivebat consolatur, & Lucinii laudes de-
scribit.*

Lugubri nuntio consternatus super sancti & venerabilis mihi dormitione Lucinii, vix brevem epistolam dictare potui: non quod ejus vicem doleam, quem scio ad meliora transisse, dicente Moyse: Transiens videbo visionem hanc magnam; sed quod torquear desiderio, non

me-

meruisse me ejus viri videre faciem, quem in brevi tempore huc venturum esse credebam. Verum est illud super necessitate mortis Prophetale vaticinium, quod fratres dividat, & carissima inter se nomina crudelis & dura dissociet. Sed habemus consolationem, quia Domini voce

- os 13.* jugulatur, per quem ad eam dicitur: Ero mors tua ò mors, ero morsus tuus inferne. Et in consequentibus: Adducet urentem ventum Dominus de deserto ascendentem, qui siccabit omnes venas ejus, & desolabit fontem illius. Exivit enim virga de radice Jesse, & flos de virginali frutice pullulavit. Qui loquitur in Cantico Canticorum: Ego flos campi, & Illium convallium. Flos noster mortis interitus, ideoque & mortuus est, ut mors illius morte moreretur. Quod autem de deserto dicitur adducendus, virginalis uterus demonstratur, qui absque coitu & semine viri Deum nobis fudit infantem: qui calore Spiritus Sancti exiccaret fontes libidinum, & caneret in Psalmo: In terra deserta & invia & inaquosa, sic in sancto apparui tibi. Adversum ergo mortis duritiem & crudelissimam necessitatem hoc solatio erigimur, quod brevi visuri sumus eos, quos deicimus absentes. Neque enim mors, sed
- Thes. 4.* dormitio & somnus appellatur, unde & beatus Apostolus vetat de dormientibus contristari, ut quos dormire novimus, suscitari posse credamus, & post digestum soporem vigilare cum Sanctis, & cum Angelis dicere: Gloria
- 1. Pet. 1.* in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. In cœlo, ubi non est peccatum, gloria est & perpetua laus, & indefessa præconia: in terra autem, ubi feditio, bella, atque discordiæ, pax imprecanda est, & pax non in omnibus, sed in his, qui bonæ voluntatis sunt, & salutationem audiunt Apostolicam: Gratia vobis & pax à Deo Patre & Domino nostro Jesu Christo multiplicetur: ut in pace sit locus ejus, & habitatio ejus in Sion, id est in specula, in sublimitate dogmatum atque virtutum, in anima credentis: cujus quotidie Angelus videt faciem Dei, & revelato vultu gloriam Dei contemplatur. Unde obsecro te, & currentem, ut ajunt, impello, ut Lucinium tuum desideres quidem ut fratrem, sed gaudeas regnare cum Christo, quia raptus est, ne malitia immutaret mentem ejus: placita enim erat Deo anima illius, & in brevi spatio tempora multa complevit. Nos dolendi

magis, qui quotidie stamus in prælio, peccatorum vitiis
 sordidamur, accipimus vulnera, & de otioso verbo red-
 dituri sumus rationem. Ille tam securus & victor te aspi-
 cit de excelsis, & favet laboranti, & juxta se locum præ-
 parat, eodem amore & eadem caritate, qua oblitus officii
 conjugalis, in terra quoque sororem te habere cœperat,
 immo tu illum fratrem, quia casta conjunctio sexum non
 habet nuptialem. Et si adhuc in carne positi & renati in
 Christo, non sumus Græci & Barbarus, servus & liber,
 masculus & foemina, sed omnes in eo unum sumus: quan-
 to magis, cum corruptivum hoc induerit incorruptionem,
 & mortale hoc induerit immortalitatem, non nubent ne-
 que nubentur, sed erunt sicut Angeli in cœlis? Quando
 dicit, Non nubent neque nubentur, sed erunt sicut An-
 geli in Cœlis: non natura, & substantia corporum tolli-
 tur, sed gloriæ magnitudo monstratur: neque enim scri-
 ptum est, Erunt Angeli, sed, Sicut Angeli, ubi similitu-
 do promittitur, veritas denegatur. Erunt, inquit, sicut
 Angeli, id est similes Angelorum: ergo homines esse non
 desinent. Inclyti quidem, & Angelico splendore deco-
 rati, sed tamen homines, ut Apostolus Apostolus sit, &
 Maria Maria: & confundatur hæresis: quæ ideo incerta,
 & magna promittit, ut quæ certa & moderata sunt, au-
 ferat. Et quia hæreseos semel fecimus mentionem, qua
 Lucinius noster dignè eloquentiæ tuba prædicari potest,
 qui spurcissima per Hispanias Basilidis (a) hæresi sævien-
 te, & instar pestis & morbi, totas inter Pytenzum &
 Oceanum vastante Provincias, fidei Ecclesiasticæ tenuit
 puritatem, nequaquam suscipiens Armagil, Barbelon,
 Abra xas, Balsamum, & ridiculum Leusiboram, cæte-
 raque magis portenta, quam nomina, quæ ad imperito-
 rum & muliercularum animos concitandos quasi de He-
 braicis fontibus hauriunt, barbaro simpliciter quosque ter-
 rentes sono: ut quod non intelligunt, plus mirentur. Re-
 fert

1. Cor. 15
 Mat. 22.

(a) Basilides 365. cælos com-
 mentus est: ab ultimo deinde
 horum, mundum & hominem
 fabricatum esse, non à Deo as-
 severabat. Non Christum, sed
 ejus loco Simonem Cyren. cru-
 cifixum agebat. Valentinus;

& Marcion ipsi quoque 30.
 quæ hoc est secula, item
 quadradas, octodas, & duo-
 decadas commentum sunt. Por-
 tentosa verba, quibus in ex-
 plicandis suis insaniis uteban-
 tur, sunt Armagil, & similia.

fert Irenæus, vir Apostolicorum temporum, & Papiæ auditoris Evangelistæ Joannis, Discipulus, Episcopusque Ecclesiæ Lugdunensis, quod Marcus quidam, de Basilidis gnostici stirpe descendens, primum ad Gallias venerit, & eas partes, per quas Rhodanus & Garumna fluunt, suam doctrinam maculaverit; maximeque nobiles fœminas, quædam in occulto mysteria repromittens, hoc errore seduxerit, magicis artibus, & secreta corporum voluptate amorem sui concilians, in Pyrenæum transiens, Hispanias occupavit: & hoc studij habuerit, ut divitum domos & in ipsis fœminas (a) maxime appeteret, quæ ducuntur variis desideriis, semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Hoc ille scripsit ante annos circiter trecentos, & scripsit in iis libris, quos adversus omnes hæreses doctissimo & eloquentissimo sermone composuit. Ex quo perpendat prudentia tua, qua Lucinus nonster laude sit dignus, qui clausit aurem, ne audiret iudicium sanguinis: & omnem substantiam suam dispersit, & dedit pauperibus, ut iustitia ejus maneret in æternum, nec patriæ suæ largitate contentus, misit Hierosolymarum & Alexandrinæ Ecclesiæ tantum auri, quanto multorum possit inopiæ subveniri. Quod cum multi mirentur & prædicent, ego in illo magis laudabo fervorem & studium scripturarum. Quo ille desiderio opuscula nostra flagitavit: & missis sex Notariis, quia in hac Provincia Latini sermonis, scriptorumque penuria est, describi sibi fecit quæcumque ab adolescentia usque in præsens tempus dictavimus? Non nos honoravit, qui parvuli & minimi Christianorum omnium sumus, & ob conscientiam peccatorum, Bethlehemitici ruris saxa incolimus, sed Christum, qui honoratur in servis suis, & Apostolis reprobant, dicens: Qui vos recipiunt, me recipiunt: & qui me recipiunt, recipiunt eum, qui me misit. Itaque carissima

Mas. 10.

(a) Hispaniarum & Lusitanie fœminas fuisse per quemdam Marcum Ægyptium Basilidis hæresi inquinatas scribit idem Hieron. in Isaiam. Nostri temporibus in tanta religionis perturbatione à Lutero, Calvino, aliisque hæreticis

excitata, non solum ab hæresibus Hispania, & Lusitania, fuere immunes, sed per eas novus etiam nobis obvenit orbis, in quo pro veteribus vinea Domini deficientibus veluti tenera Christi germina quod fidæ novi coloni surrexerunt.

riſſima filia, hanc epiſtolam amoris mei in illum habeto
 Epitaphium: & quidquid poſſe me ſcieris in opere ſpiri-
 tuali, audacter impera: ut ſciant ſæcula poſt futura, eum,
 qui dicit in Eſaia: Poſuit me ut ſagittam electam, in pha- 1ſa. 49.
 retra ſua abſcondit me: duos viros, tantis maris atque
 terrarum inter ſe ſpatio ſeparatos, ſuo acumine vulne-
 raſſe: ut cum mutuo in carne ſe nesciant, amore ſpiritus
 copulentur. Subſcriptio: Sanctam te corpore & ſpiritu
 fervet ille Samarites, id eſt ſervator & cultos, de quo in Pſ. 110.
Dan. 4.
 Pſalmo ſcribitur: Non dormitabit, neque dormiet, qui
 cuſtodit Iſrael: vt Hir, qui interpretatur vigil, qui de-
 ſcendit ad Daniele, ad te quoque veniat, & poſſit dicere;
 Ego dormio, & cor meum vigilat. Cant. 4.

HIERONYMUS AD JULIANUM CONSOLATIO.

A R G U M E N T U M .

*Julianum divitem exemplo Job conſolatur: quod duas filias,
 intra viginti dies amiſerit; ſubſecuta deinde ſit uxoris mors,
 totius inſuper familie, reiſque familiaris diſpendium. Ca-
 ritateſ ejus laudat, & ad perfectam hortatur vitam, oſten-
 dens oblationem ſui ipſius alia caritatis opera excedere.*

Filius meus frater tuus, Auſonius in ipſo jam profe-
 ctionis articulo, cum mihi præſentiam ſui tarde de-
 diſſet, & cito abſtuliffet, atque in puncto temporis ſalve
 pariter valeque dixiſſet, vacuum ſe redire arbitratus eſt,
 niſi mearum aliquid ad te nugarum tumultuario ſermone
 portaret. Jam dimiſſo ſynthemate (a) equus publicus ſter-
 nebatur, & nobilem juvenem punicea indutum tunica bal-
 theus ambebat; & tamen ille appoſito notario coge-
 bat loqui, quæ velociter edita, velox conſequeretur manus
 & linguæ celeritatem prenderent ſigna verborum (b). Ita-
 que non ſcribentis diligentia, ſed diſtantis temeritate,
 longum ad te ſilentium rumpo, offerens tibi nudam offici-
 voluntatem: Extemporalis eſt epiſtola, abſque ordine ſen-

(a) *Synthema* genus indumen-
 ti nobilitum breve & negotiis
 aptum erat, quo Romani in ſa-
 turnalibus utebantur.

(b) *Notarii* notis interdum
 verba excipiebant, ut loquen-
 tis celeritatem literarij com-
 pendio æquarent.

sentium, sine lenocinio, & compositione verborum, ut totum in illa amicum, nihil de oratore reperias. In proclinctu effusam putes, & abire cupienti ingestum viaticum.

Job. 12. Divina scriptura loquitur: Musica in luctu, intempestiva narratio: unde & nos leporem artis Rhetoricæ contem-
Luc. 7. nentes, & puerilis atque plausibilis eloquii venustatem: ad sanctarum scripturarum gravitatem confugimus; ubi
Job. 11. vera vulnerum medicina est, ubi dolorum certa remedia in quibus recipit unicum filium mater in feretro, ubi tur-
Job. 11. bæ dicitur circumstanti: Non est mortua puella, sed dor-
Job. 11. mit: ubi & quadriduanus mortuus ad vocem inclamantis Domini ligatus egreditur. Audio te in brevi tempore duas

virgunculas filias junctis pene extulisse funeribus, & pu-
Job. 11. dicissimam ac fidissimam conjugem tuam Faustina, imò fidei calore germanam, in qua sola post amissos liberos acquiescebas, subita tibi dormitione subtraham: quasi si naufragus in litore latrones reperiatur, & juxta eloquia

Amos 5. Prophetarum fugiens ursum, incidat in leonem, exten-
Job. 11. densque manum ad parietem, à colubro mordeatur: con-
Job. 11. sequuta rei familiaris damna, vastationem totius barbaro
Job. 11. hoste provincie, & in communi depopulatione privatas
Job. 11. possessionum tuarum ruinas, abactos armentorum ac pec-
Job. 11. corum greges, vinctos occisosque servulos, & in unica fi-
Job. 11. lia, quam tibi tam crebræ orbitates fecerant cariorem, electum nobilissimum generum: ex quo, ut omnia taceam, plus mœroris quam gaudii suscepisti. Hic est catalogus tentationum tuarum, hæc, cum Juliano tyrunculo Chri-
Job. 11. sti, pugna hostis antiqui. Quæ si ad te respicias, gran-
Job. 11. dia sunt: si ad bellatorem fortissimum, ludus & umbra certaminis. B. Job post malorum examina uxor pessima re-
Job. 11. servata est, ut per eam disceret blasphemare. Tibi sub-
Job. 11. lata est optima, ut miseriarum solatium perderes. Aliud est autem sustinere quam nolis, aliud desiderare quam diligas. Ille in tot mortibus filiorum domus suæ ruinam unum habuit sepulcrum, & scissis vestibus, ut parentis monstraret affectum, procidens in terram adoravit, & di-
Job. 11. xit: Nudus exivi de utero matris meæ, nudus & redeam. Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Tu, ut
Job. 11. parcissime dicam, inter multorum officia propinquorum, & consolantes amicos, tuorum exequias prosequutus es.

Per-

Perdidit ille simul omnes divitias, & succedentibus sibi malorum nunciis, ad singulas plagas ferebatur immobilis, complens in se illud de sapiente præconium: si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae. Tibi major pars derelicta substantiæ, ut tantum tenteris, quantum ferre potes. Necdum enim ad eum pervenisti gradum, ut totis adversum te cuneis certetur. Dives quondam Dominus, & ditior pater, subito orbus & nudus est. Cumque in omnibus his, quæ contigerant ei, non peccasset coram Domino, nec quicquam loquutus esset insipiens: exultans Dominus in victoria famuli sui, & illius patientiam, suum ducens triumphum, dixit ad diabolum: Animadvertisti famulum meum Job, quia non est quisquam similis ei super terram? Homo innocens, verus Dei cultor, abstinens se ab omni malo, & adhuc perseverans in innocentia. Pulchre addidit: Et adhuc perseverans in innocentia, quia difficile est, pressam malis innocentiam non dolere: & in hoc ipso fide non periclitari, quod se videat injustè sustinere, quod patitur. Ad quæ respondens diabolus Domino ait: Corium pro corio, & omnia quæ habuerit homo, dabit pro anima sua: sed extende manum tuam, & tange ossa & carnes ejus, nisi in facie benedixerit tibi. Callidissimus adversarius, & inveteratus dierum malorum, novit alia esse, quæ extrinsecus sunt, & à philosophis quoque mundi adiaphora, hoc est indifferentia, nominentur, in eorumque amissione atque contemptu perfectam non esse virtutem: alia quæ intrinsecus, & desiderata, cogant dolere perdentem. Unde audacter Dei renuit prædicationem, & dicit nequaquam eum debere laudari, qui nihil de se, sed totum extra se dederit, qui pro corio suo coria obtulerit filiorum, & deposuerit marsupium, ut fruatur corporis sanitate. Unde intelligat prudentia tua usque ad hunc terminum pervenisse tentationes, tuas, & dedisse te corium pro corio, pellem pro pelle, omniaque quæ habes, parum esse dare pro anima tua, necdum autem extentam in te manum Dei, nec tactas carnes, nec ossa confracta, ad quorum dolorem difficile est non ingemiscere: & in faciem Deo benedicere, pro eo quod est maledicere. Unde & Nabutha in Regum libris dicitur benedixisse Deum & Regem, & idcirco lapidatur à populo. Sciens autem Dominus athletam suum, immo virum

Iob. 2.

1. Reg. 11

for-

- fortissimum, etiam in isto extremo perfectoque certamine non posse superari: Ecce (inquit) trado illum tibi, tantum animam illius custodi. Caro sancti viri datur in diaboli potestatem, & animæ sanitas reservatur, ne si illud percussisset, in quo sensus est, mentisque iudicium, non esset culpa peccantis, sed ejus qui statum mentis everterat. Laudent ergo te alii, & tuas contra diabolum victorias panegyricis prosequantur: quod læto vultu mortes tuleris filiarum, quod in quadragesimo die dormitionis earum, lugubrem vestem mutuaveris, & dedicatio ossium Martyris, candida tibi vestimenta reddiderit, ut non sentires dolorem orbitatis tuæ, quem civitas universa sentiret, sed ad triumphum Martyris exultares, quod sanctissimam conjugem tuam non quasi mortuam, sed quasi proficiscentem deduxeris. Ego te nequaquam adulatione decipiam, nec lubrica laude supplantabo. Loquar illud potius, quod tibi audire conducit: Fili, accedens ad servitutem Dei, præparato animam tuam ad tentationem, & cum omnia feceris, dicit: Servus inutilis sum. Feci quod facere debui. Tulisti liberos quos ipse dederas. Recepisti ancillam, quam mihi ob breve solatium commodaveras. Non contristor, quod recepisti, sed ago gratias, quod dedisti. Quondam dives adolescens omnia, quæ in lege præcepta sunt, se implese jactabat, ad quem Dominus in Evangelio: Unum, inquit, adhuc tibi deest. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Qui omnia se fecisse dicebat, in primo certamine divitias vincere non potest: unde & difficile intrant divites in regna cælorum, quæ expeditos & alarum levitate subnixos habitatores desiderant. Vade, inquit, & vende, non partem substantiæ, sed universa quæ possides, & da non amicis, non consanguineis, non propinquis, non uxori, non liberis: plus aliquid addam: nihil tibi ex omnibus metu inopiæ reservans, ne cum Anania damneris & Saphira, sed da cuncta pauperibus, & fac tibi amicos de iniquo mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula, ut me sequaris, ut Dominum mundi possessionem habeas, ut possis canere cum Propheta: Pars mea Dominus: & ut verus Levita, nihil de terrena hæreditate possideas. Et hoc hortor, si vis esse perfectus, si Apostolicæ dignitatis culmen cupis, si
- subla-

sublata cruce Christum sequi, si apprehenso aratro, non respicere post tergum, si in sublimi testro positus, pristina vestimenta contemnis, & ut evadas Ægyptiam dominam, sæculi pallium derelinquis (a). Unde & Helias ad cælo-
rum regna festinans, non potest ire cum pallio, sed mun-
do immundo vestimenta dimittit. Sed hoc, ais, Aposto-
lice dignitatis est, & ejus qui velit esse perfectus. Cur
autem & tu nolis esse perfectus? Cur qui in sæculo primus
es, non & in Christi familia primus sis? An quia uxorem
habueris? Habuit & Petrus: & tamen cum reti eam & na-
vicula dereliquit. Providentissimus Dominus, & omnium
salutem desiderans, malensque pœnitentiam peccatoris
quam mortem, abstulit etiam tibi hanc excusationem,
ut non illa te retrahat ad terras, sed tu eam sequaris ad
paradisi regna trahentem. Bona liberis pares, qui te ad
Dominum præcesserunt, ut partes earum non in divitias
sororis proficiant, sed in redemptionem animæ tuæ, at-
que alimenta miserorum. Hæc monilia filiæ tuæ à te expe-
tunt, his gemmis ornari capita sua volunt. Quod peri-
tuum erat in serico, vilibus pauperum tunicis reservetur.
Repetunt à te partes suas, junctæ sponso nolunt videri
pauperes & ignobiles, propria ornamenta desiderant. Nec
est quod te excuses nobilitate & divitiarum pondere. Re-
spice sanctum virum Pammachium, & ferventissimæ fi-
dei Paulinum presbyterum, qui non solum divitias, sed
seipsum Domino obtulerunt, qui contra diaboli tergiver-
sationem nequaquam pellem pro pelle, sed carnes & ossa
& animas suas Domino consecrarunt: qui te & exemplo
& eloquio, id est & opere, & lingua, possunt ad majora
perducere. Nobilis es, & illi: sed in Christo nobiliores,
Dives & honoratus, & illi: immo ex divitibus & hono-
ratis, pauperes & inglorij, & idcirco ditiores & magis
incolyti, quia pro Christo pauperes & inhonorati. Et tu
quidem bene facis, quod sanctorum diceris usibus mini-
strare: fovere monachos, ecclesijs offerre quamplurima.
Sed hæc rudimenta sunt militiæ tuæ. Contemnis aurum:
contempserunt & multi philosophi. E quibus unus, ut
cæteros fileam, multarum possessionum pretium projecit

Z

in

(a) Josephum intelligit ab im-
pudica domina ad turpia solli-
citato; & tam illius relictum,
quam Helie projectum palli
pro divitiis deferendis inter-
pretatur.

in pelagus: Abite, dicens, in profundum malæ cupiditates, ego vos mergam, ne ipse mergar à vobis. Philosophus gloriæ animal, & popularis auræ vile mancipium, totam simul farcinam deposuit: & tu te putas in virtutum culmine constitutum, si partem ex toto offeras? Te ipsum vult Dominus hostiam vivam, placentem Deo, te, inquam, non tua. Et ideo varijs tentationibus commonet, quia multis plagis & doloribus eruditur Israel. Et quem diligit Dominus, corripit: flagellat autem omnem filium, quem recipit. Paupercula vidua duo æra minuta misit in

Luc. 11. gazophylacium: Et quia totum obtulit, quod habebat, omnes dicitur oblatione munerum Dei superasse locupletes, quæ non pondere sui sed offerentium voluntate pensantur. Ut multis erogaveris censum tuum, & quidam, tua gaudeant liberalitate; tamen multo plures sunt, quibus nihil dedisti; Neque enim Darij opes & Cræsi divitiæ valent explere pauperes mundi. Quod si te ipsum Domino dederis, & Apostolica virtute perfectus, sequi cæperis salvatorem, tunc intelliges ubi fueris, & in exercitu Christi quam extremum tenueris locum. Non planxisti filias mortuas, & paternæ in genis lacrymæ Christi timore siccatae sunt. Quanto major Abraham,

Gen. 22. qui unicum filium voluntate jugulavit, & quem heredem mundi futurum audierat, non desperat etiam post mortem esse victurum. Jephthe obtulit virginem filiam, & idcirco in enumeratione sanctorum ab Apostolo ponitur.

Hebr. 11. Nolo tantum ea offeras Domino, quæ potest fur rapere, hostis invadere, proscriptio tollere: quæ & accedere possunt, & recedere, & instar undarum ac fluctuum, à succedentibus sibi dominis occupantur; atque ut uno cuncta sermone comprehendam, quæ velis nolis, in morte dimisurus es. Illud offer, quod tibi nullus hostis possit auferre, nullus eripere tyrannus, quod tecum pergat ad inferos, immo ad regna cælorum, & ad Paradisi delicias. Extruis monasteria, & multus à te per insulas Dalmatiæ sanctorum numerus sustentatur. Sed melius faceres, si &

Levit. 20 ipse sanctus inter sanctos viveres. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum, dicit Dominus. Apostoli gloriantur,

Mat. 19. quod omnia dimiserint, & secuti sint Salvatorem, & certe præter retia & navem nihil legimus eos dimisisse, & tamen testimonio futuri judicis coronantur, quia se offer-

ren-

rentes, totum dimiserant quod habebant. Hæc loquor non in fugillationem operum tuorum, vel quod extenuem liberalitatem & eleemosynas tuas; sed quod te nolim, inter sæculares esse monachum, & inter monachos sæcularem; totumque à te expetam, cujus audio mentem divino cultui deditam. Si huic consilio nostro vel amicus vel affecla vel propinquus renititur, & te ad delicias splendentis mensæ revocat: intelligito eum non de tua anima, sed de suo ventre cogitare, & omnes opes lautaque convivio subita morte finiri. Octo & sex annorum, intra viginti dies duas filias amisisti, & arbitraris senem diu posse vivere? Cujus ut ætas longa tendatur, audi & David: Dies vitæ nostræ septuaginta anni. Si autem amplius, octoginta: & quicquid superest, labor est & dolor. Felix & omni dignus beatitudinæ, quem senectus Christo occupat servientem, quem extrema diēs salvatori invenerit militantem, qui non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta: cui in introitu paradisi dicetur: Recepisti mala in vita tua, nunc autem hic lætare: Nec enim ulciscetur bis Dominus in eadem re. Divitem purpuratum, gehennæ flamma suscepit. Lazarus pauper, & ulceribus plenus, cujus carnes putridas lambebant canes, & vix de micis mensæ locupletis, miseram sustentabat animam, in sinu Abrahæ recipitur, & tanto Patriarcha parente lætatur. Difficile immo impossibile, ut & præsentibus quis & futuris fruatur bonis: ut & hic ventrem, & ibi mentem impleat, ut de deliciis transeat ad delicias, ut in utroque sæculo primus sit, ut & in cælo & in terra appareat gloriosus. Quod si tibi tacita cogitatio scrupulum moverit, cur monitor ipse non talis sim, qualem te esse desidero, & nonnullos videris in medio itinere corruisse: illud breviter respondebo, non mea esse quæ dico, sed Domini salvatoris: non monere quod ipse possim, sed quid debeat velle, qui servus futurus est Christi. Et athletæ suis incitatoribus fortiores sunt: & tamen monet debiliior, ut pugnet ille qui fortior est. Noli respicere Judam negantem, sed Paulum respice confitentem. Jacob ditissimi patris filius, solus & nudus in baculo suo pergit Mesopotamiam, jacet lassus in itinere, & qui delicatissimè à Rebecca matre fuerat educatus, lapide ad caput pro pulvillo utitur. Vidit scalam de terra usque ad cælum,

Ps. 89.

Luc. 16.
Nahum.

Gen. 28.

lum, & ascendentes per eam angelos & descendentes, & desuper innitentem Dominum, ut lapsis manum porrigeret, ut ascendentes suo ad laborem provocaret aspectu. Unde & vocatur locus ipse Bethel, id est domus Dei, in qua quotidie ascenditur atque descenditur. Et sancti enim corruunt, si fuerint negligentes: & peccatores pristinum recipiunt gradum, si sordes fletibus laverint. Hoc ideo dixi, ut non te terreant descendentes, sed provocent ascendentes. Numquam exemplum à malis sumitur. Etiam in sæculi rebus semper à meliori parte incitamenta virtutum sunt. Oblitus propositi, & epistolaris brevitatis, plura dictare cupiebam: ad materiæ quippe dignitatem, & ad meritum personæ tuæ, parum est omne quoddicitur: & ecce tibi noster Anfonius cœpit schedulas flagitare, urgere notarios, & hinnitu ferventis equi, ingenioli mei festinus arguere tarditatem. Memento igitur nostri, & cura ut in Christo valeas: Atque ut cætera taceam, domestica sanctæ Veræ exempla sectare, quæ verè sequuta Christum, peregrinationis molestias sustinet, & sit tibi tanti dux femina facti. Tribuat tibi Christus, ut audias, ut taceas, ut intelligas, & sic loquaris. Amen.

AD INNOCENTIUM DE MULIERE SEPTIES ICTA.

ARGUMENTUM.

Refert historiam cujusdam mulieris, quæ à viro Vercellis adulterii falsè accusata, cum confitente ob tormenta delato juvene, ipsa nulla vi ad confessionem non admissi sceleris adduci posset, occiso juvene, septies iusta mori non potuit.

SÆpe à me Innocenti charissime postulasti, ut de ejus rei miraculo, quæ nostra ætate acciderat, non tacerem. Cumque ego id verecundè & verè, ut nunc exprior, negarem, meque assequi posse diffiderem: sive quia omnis sermo humanus inferior esset laude cœlesti, sive quia otium, quasi quædam ingenii rubigo, parvulam licet facultatem pristini siccaisset eloquii: tu è contrario asserabas in Dei rebus non possibilitatem inspicere debere, sed animum: neque posse eum verba deficere, qui credidisset in verbo. Quid igitur faciam? Quod implere non possum, ne-

negare non audeo. Super onerariam navem rudis vector imponor : & homo qui necdum scalnum in lacu rexi , Euxini maris credor fragoribus . Nunc mihi evanescentibus terris , Cœlum undique & undique Pontus , nunc unda tenebris inhorrescens & cæca nocte , nimborum spumei fluctus canescunt . Hortaris , ut tumida malo vela suspendam , rudentes explicem , clavum regam . Pareo jam jubenti , & quia caritas omnia potest , Spiritu Sancto cursum prosequente confidam , habiturus in utraque parte solatium . Si me ad optatos portus æstus appulerit , gubernator , putabor : si inter asperos orationis anfractus impolitus sermo subsisterit , facultatem forsitan requires , voluntatem certè flagitare non poteris . Igitur Vercellæ Ligurum civitas , haud procul à radicibus Alpium sita , olim potens , nunc raro est habitatore semiruta . Hanc cum ex more consularis potentia inviseret , oblatam sibi quandam mulierculam una cum adultero (nam hoc crimen maritus impegerat) pœnali carceris horrore circumdedit . Neque multo post cum lividas carnes ungula cruenta pulsaret , & sulcatis lateribus dolor quæreret veritatem , infelicissimus juvenis volens compendio mortis , longos cruciatus vitare , dum in suum mentitur sanguinem , accusavit alienum , solusque omnium miserrimus , meritò jussus est percuti , quia nō reliquit innoxia , unde posset negare . At verò mulier sexu infirmior , virtute fortior , suum cum eculeus corpus extenderet , & sordidas putore carceris manus post tergum vincula cohiberent , oculis , quos tantum tortor alligare non poterat , suspexit ad Cœlum , & evolutis per ora lacrymis : Tu inquit , testis es Domine Jesu , cui occultum nihil est , qui es scrutator renum & cordis , non ideo me negare velle , ne peream , sed ideo mentiri nolle , ne peccem . At tu miser homo si interire festinas , cur duos interimis innocentes ? Equidem & ipsa cupio mori , cupio invisum hoc corpus exuere , sed non quasi adultera . Præsto jugulum , micantem intrepida excipio mucronem , innocentiam tamen mecum feram . Non moritur , quisquis sic victurus occiditur : Igitur consularis , pastis cruore luminibus , ut fera , quæ gustatum semel sanguinem semper sitit , duplicari tormenta jubet , in se autem dentibus frendens , similem carnifici minatus est pœnam , nisi confiteretur sexus infirmior , quod non

poterat robur virile reticere . Succurre Domine Jesu, (ait mulier) ad unum hominem tuum complura sunt inventa supplicia . Crines ligantur ad stipitem , & toto corpore ad eculeum fortius alligato , vicinus pedibus ignis apponitur . Utrumq; latus carnifex fodit , nec papillis dantur induciæ . Immota mulier manet , & à dolore corporis spiritu superato , dum conscientiæ bono fruitur , vetuit circa se sævire tormenta . Judex crudelis quasi superatus attolitur . Illa Dominum precatur , solvuntur membra compaginibus . Illa oculos ad Cælum tendit , quasi de communi scelere alius confitetur . Illa pro confitente negat , & periclitans ipsa alium vindicat periclitantem . Una interim vox est : Cæde , torque , ure , laccra , non feci . Si dictis tollitur fides , veniet dies , quæ hoc crimen diligenter discutiât : habeo judicem meum . Jam lassus tortor suspirabat in gemitum : nec erat novo vulnere locus . Jam victa sævitia , corpus quod laniarat , horrebat . Ex templo , ira excitus Consularis ; Quid miramini , inquit , circumstantes , si torqueri mulier mavult quam perire ? Adulterium certè sine duobus committi non potuit , & esse credibilius reor , noxiam ream negare de scelere , quam innocentem juvenem confiteri . Pari igitur prolata in , utrumque sententia , damnatos carnifex trahit : totus ad spectaculum populus effunditur , ut prorsus quasi migrare civitas putaretur : stipatis proruens portis turba densatur . Et quidem miserrimi juvenis ad primum statim ictum amputatur gladio caput , truncumque in suo sanguine volutatur cadaver . Postquam verò ad fœminam ventum est , & flexis in terram poplitibus , super trementem cervicem micans elevatus est gladius , & exertam carnifex dextram totis viribus concitavit , ad primum corporis tactum stetit mucro lethalis , & leviter perstringens cutem , rasuræ modicæ sanguinem aspersit : sine bello imbellem manum percussor expavit , & victam dexteram gladio marcescente miratus , in secundos impetus torquet . Languidus rursus in fœminam mucro delabitur , & quasi fœminam ferrum ream timeret attingere , circa cervicem torpet innoxiam . Itaque furens & anhelans lictor , paludamento in cervicem retorto , dum totas exerit vires , sibilam , quæ clamydis mordebat oras , in humum excussit , ignarusque rei , ensen librabat in vulnus , Et tibi , ait , mu-

mulier ex humero aurum ruit : collige multo quæsitum, labore, ne pereat. Rogo quæ ista securitas ? Impendentem non timet mortem, lætatur percussa, cernifex pallet, oculi gladium non videntes, tantum fibulam vident. Et ne parum esset, quod non formidabat interitum, præstat beneficium sævienti. Jam igitur & tertium ictum Sacramentum frustraverat Trinitatis. Jam speculator exterritus, & non credens ferro, mucronē aptabat in jugulum, ut qui secare non poterat, saltem premente manu corpori conderetur. O omnibus res inaudita sæculis ! Ad capulum, gladius reflectitur, & velut dominum suum victus aspiciens, confessus est se ferire non posse. Huc huc mihi

trium exempla puerorum, qui inter frigidos flammarum globos hymnos edidere pro fletibus, circa quorum Saraballa (a) sanctamque cæsariem, innoxium ludit incendium. Huc beati Danielis revocetur historia, juxta quem adulantibus caudis, prædam suam Leonum ora timuerunt. Nunc Sufanna, nobilis fide, mentes omnium subeat, quæ iniquo damnata judicio, Spiritu Sancto puerum replente, servata est. Ecce non dispar in utraque misericordia Domini. Illa liberata per judicem, ne iret ad gladium, hæc à judice damnata, absoluta per gladium est. Tandem, ergo ad foeminam vindicandam populus armatur. Omnis ætas, omnis sexus carnificem fugat, & cœtu in circulum coeunte, non credit pœnē unusquisque quod videt. Turbatur tali nuncio urbs propinqua & tota licitorum turma glomeratur. Equibus medius, ad quem damnatorum cura pertinebat, erumpens, & canitiem immundam perfuso pulvere turpans: Meum, inquit, ô cives, petitis caput ? me illi vicarium datis ? Si misericordes, si clementes estis, si vultis servare damnatam, innocens certè perire non debeo. Quo fletu, vulgi concussus est animus, mæstusque se per omnes torpor insinuat : & mirum in modum voluntate mutata, cum pietatis fuisset, quod antè defenderant, pietatis visum est genus, ut paterentur occidi. Novus igitur ensis, novus percussor apponitur. Stat victima, Christo tantum favente munita. Semel percussa concutitur, iterum repetita quassatur, tertio vulnerata prosternitur. O divinæ potentiae sublimanda pote-

Dan. 3.

Z 4

stas ?

(a) Vox in editto Nabuchodon. *ficat genus vestis. Vide Hieron.*
etiam occurrens. Dan. 3. *signi-* *in dictum cap. Dan. 3.*

stas? quæ prius fuerat quarto percussa, nec læsa, ideo paululum visa est mori, ne pro ea periret innoxius. Clerici, quibus id officii erat (a), cruentum linteis cadaver obvolvunt, & fossam humum lapidibus extruunt, ex more tumulum parant. Festinato Sol cursu occasum petit, & misericordia Dei celerior matura nocte advenit. Subito fœminæ palpitât pectus, & oculis quærentibus lucem corpus animatur ad vitam. Jam spirat, jam videt, jam sublevatur, & loquitur; jam in illam potest vocem erumpere, Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi homo. Anus interim quædam, quæ Ecclesiæ sustentabatur opibus, debitum cœlo spiritum reddidit, & quasi de industria ordine currente rerum, vicarium tumulo corpus operitur. Dubia adhuc luce, in liçtore, diabolus accurrit, quærit cadaver occisæ, sepulcrum, sibi monstrari petit, vivere putat, quam mori potuisse miratur. Recens à Clericis cespes ostenditur (b), & dudum superjecta humus, cum his vocibus ingeritur flagitanti: Erue scilicet ossa jam condita. Infer novum sepulcro bellum, & si hoc parum est, avibus ferisque lanianda membra discerpe. Septies percussa debet aliquid plus morte perpeti. Tali ergo invidia carnifice confuso, clam domi mulier refocillatur: & ne fortè creber medici ad Ecclesiam commeatus suspicionis panderet viam, cum quibusdam virginibus ad secretiorem villulam secto crine transmittitur. Ibi paulatim virili habitu veste mutata, in cicatricem vulnus obducitur. Et ò verè jus summum, summa malitia: post tanta miracula adhuc sæviunt leges. En quo me gestorū ordo pertraxit? Jam enim ad Evagrii nostri nomen pervenimus. Cujus ego pro Christo laborem, si arbitrer à me dici posse, non sapiam; si penitus tacere velim, voce in gaudium erumpente non possim: Quis enim valeat digno canere præconio, Auxentium Mediolani incubantem, hujus excubiis sepultum pene antequam mortuum? Romanum Episcopum jam penè factionis laqueis irre-

(a) Clericorum propterea id erat munus, quod precibus & orationibus funus comitarentur.

(b) Primit Eccl. seculis sepeliri solitos fuisse mortuos in

cemeteryis, Romæ Callisti, Lucina, Priscillæ, aliisque nominibus celebrata ostendunt cimiteria. Quantum verò pro sit in Eccl. sepeliri, lege S. Ang. de cura pro mortuis agenda.

irretitum, & vicisse adversarios, & non nocuisse superatis?

Verum hæc ipse equidem spatiis exclusus iniquis

Prætereo, atque aliis post me memoranda relinquo, Præsentis tantum rei fine contentus sum. Imperatorem de industria adit, precibus flagitat, merito lenit, sollicitudine promeretur, ut redditam vitæ, redderet libertati.

AD EUSTOCHIUM VIRGINEM EPITAPHIUM PAULÆ MATRIS.

A R G U M E N T U M.

Paula nobilissima matrona Romana, patre Rogato, matre Blesilla, ex Corneliorum & Gracchorum familiis orta. Torosio nupsit, ex eoque quatuor edidit filias, Blesillam, Paulinam, Eustochium cognomento Juliam, & Ruffinam, & præter has Torotium etiam filium. Viro mortuo, se totam in obsequium Christi tradens, à Paulino & Epiphanio Episcopis docta, monachæ vitam profiteri cepit: vixit in hoc proposito Romæ annos quinque mox Hierosolymam profecta, in Bethlehem consedit, ubi cum pro viris tum pro mulieribus virginibus monasteriis conditis, annis viginti sanctissime vixit. Nunc ejus vitam D. Hieronymus scribit, & Eustochium filiam, quæ post eam monasterii præses relicta est, consolatur.

SI cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, omnes artus humana voce resonarent, nihil dignum, sanctæ ac venerabilis Paulæ virtutibus dicerem. Nobilis genere, sed multo nobilior sanctitate; potens quondam divitis, sed nunc Christi paupertate insignior. Gracchorum stirps, soboles Scipionum, Pauli hæres, cujus vocabulum trahit, Martiæ Papyriæ, matris Africani vera, & germana progenies. Romæ prætulit Bethlehem, & auro tecta fulgentia informis luti vilitate mutavit. Non mœremus, quod talem amisimus; sed gratias agimus, quod habuimus, immo habemus. Deo enim vivunt omnia, & quidquid revertitur ad Dominum, in familiæ numero computatur. Quanquam amissio illius, cœlestis domus habitatio sit; quæ quamdiu in corpore fuit, peregrinata est à Domino, & voce semper flebili querebatur, *ps. 119.* pauca.
dicens: Heu mihi, quia peregrinatio mea prolongata est, di-

habitavi cum habitantibus Cedar, multum peregrinata est anima mea. Nec mirum, si planxerit se versari in tenebris, (hoc enim Cedar interpretatur) cum mundus in maligno positus sit: & sicut tenebræ illius, & ita lumen ejus, luxque in tenebris luceat, & tenebræ eam non comprehenderunt. Unde & illud crebrius inferebat: Advensum & peregrina, sicut omnes patres mei. Et iterum: Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Quoties autem infirmitate corpusculi, quam incredibili abstinentia & duplicatis contraxerat jejuniis, vexabatur, hoc in oreolvebat: Subjicio corpus meum, & in servitutem redigo, ne aliis prædicans, ipsa reproba inveniar. Et; Bonum est vinum non bibere & carnem non manducare. Et: Humilia-vi in jejuniis animam meam, & totum lectum meum versavi in infirmitate mea, & versata sum in miseria, dum mihi configitur spina. Atque inter doloris aculeos, quos mira patientia sustinebat, quasi apertos sibi Cælos aspiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Testor Jesum & sanctos ejus, ipsumque proprium Angelum (a) qui custos fuit & comes admirabilis fœminæ, me nihil in gratiam, nihil more blandientium loqui: sed quidquid dicturus sum, pro testimonio dicere, & minus ejus esse meritis, quam totus orbis canit, Sacerdotes mirantur, virginum chori desiderant, Monachorum & pauperum turbæ deplangunt. Vis, lector, ejus breviter scire virtutes? Omnes suos pauperes pauperior ipsa dimisit. Nec mirum, de proximis & familiola, quam in utroque sexu de servis, & ancillis in fratres sororesque mutaverat, isti proferre, cum Eustochium virginem, & devotam, Christo filiam, in cujus consolationem libellus hic cuditur, procul à nobili genere, sola fide & gratia divitem, reliquerit. Carparamus igitur narrandi ordinem. Alii altius repetant, & à cunabulis ejus, ipsisque, ut ita dicam, crepundiis matrem Blæfillam, & Rogatum proferant patrem, quorum altera Scipionum Gracchorumque progenies est, alter per omnes ferè Græcias usque hodie stem-

ma-

(a) Angeli hominum custodes gnitas animarum, ut unaque-
aperte in sac. literis exprimuntur. Hinc Hieronymus in
Matth. 18. magna, inquit, di-
que habeat ab ortu nativita-
tis in custodiam sui Angelum
delegatum.

matibus, & divitiis, ac nobilitate Agamemnonis fertur sanguinem trahere, qui decennali Trojam obsidione delevit: nos nihil laudabimus, nisi quod proprium est, & de purissimo sanctæ mentis fonte profertur. Quamquam Dominus atque Salvator in Evangelio doceat Apostolos, *Mar. 10.* sciscitantes quid sibi redditurus sit, qui omnia sua pro nomine ejus dimiserunt, centuplum in præsentiarum recepturos, & in futuro vitam æternam. Ex quo intelligimus, non laudis esse possidere divitias, sed pro Christo eas contemnere, non timere ad honores, sed pro Dei fide eos parvipendere. Verè, quod pollicitus est servis suis & ancillis Salvator, reddidit in præsentem: nam quæ unius urbis contempsit gloriam, totius Orbis opinione celebratur. Quam Romæ habitantem nullus extra Romanam noverat, latentem in Bethlechem & Barbara & Romana Terra miratur. Cujus enim gentis homines ad Sancta loca non veniunt (a)? Quis autem in sanctis locis, præter Paulam, quod plus inter homines miraretur, invenit? Hæc, sicut inter multas gemmas pretiosissima gemma micat, & jubar Solis parvos igniculos stellarum obruit & obscurat, ita cunctorum virtutes & potentias sua humilitate superavit: minimaque fuit inter omnes, ut omnium major esset, & quanto se plus deiciebat, tanto magis à Christo sublevabatur. Latebat, & non latebat: fugiendo gloriam merebatur, quæ virtutem quasi umbra sequitur, & appetitores sui deferens, appetit contemptores. Sed quid ago, narrandi ordinem prætermittens? dum in singulis teneor, non servo præcepta dicendi. Tali igitur stirpe generata, juncta est viro Toxotio, qui Aneæ & Juliorum altissimum sanguinem trahit, unde etiam filia ejus Christi virgo Eustochium Julia nuncupatur, & ipse Julius à magno demissum nomen Julo. Et hæc dicimus, non quod habentibus grandia sint, sed quod contemnentibus mirabilia. Sæculi homines suspiciunt eos, qui his pollent privilegiis: nos laudamus, qui pro Salvatore ista desperaverint: & mirum in modum, quos habentes parvipendimus, si habere noluerint, prædicamus. His, inquam, orta majoribus, & sæcunditate ac pudicitia probata, primum viro, deinde propinquis, & totius urbis testimonio, cum quinque liberos edidisset, Blazillam, super cujus morte

magis Tenio

filij

cam

(a) Vide antiquitatē peregrinationis Hierosolymitanæ.

eam Romæ consolatus sum : Paulinam , quæ sanctum & admirabilem virum , & propositi & rerum suarum Pammachium reliquit hæredem , ad quem super obitu ejus parvulum libellum edidimus : Eustochium , quæ nunc in Sanctis locis virginitatis & Ecclesiæ monile pretiosum est : Ruffinam , quæ immaturo funere pium matris animum , conternavit : & Toxotium , post quem parere defuit : ut intelligeres eam non diu servire voluisse officio conjugali , sed mariti desiderio , qui marem optabat , liberos edidisse . Postquam vir mortuus est , ita eum planxit , ut propè ipsa moreretur : ita se convertit ad Domini servitutem , ut ejus mortem videretur optasse . Quid ergo referam , amplæ & nobilis domus , & quondam opulentissimæ , omnes penè divitias in pauperes erogatas ? quid in cunctos clementissimum animum , & bonitatem etiam in eos , quos nunquam viderat , evagantem ? quis inopum moriens non illius vestimenta obvolutus est ? quis clinicorum (a) non ejus facultatibus sustentatus est ? quos curiosissimè , tota urbe perquirens , damnum putabat , si quisquam debilis & esuriens cibo sustentaretur alterius . Spoliabat filios , & inter objurgantes propinquos , majorem se eis hereditatem , Christi misericordiam , dimittere loquebatur . Nec diu potuit excelsi apud sæculum generis & nobilissimæ familiæ visitationes & frequentiam sustinere . Mœrebat honore suo , & ora laudantium declinare ac fugere festinabat : cumque Orientis & Occidentis Episcopos ob quasdam Ecclesiarum dissensiones Romam Imperiales literæ contraxissent , vidit admirabiles viros Christique Pontifices , Paulinum Antiochenæ urbis Episcopum , & Epiphanium Salaminæ Cypri , quæ nunc Constantia dicitur ; quorum Epiphanium etiam hospitem habuit : Paulinum , in aliena manentem domo , quasi proprium humanitate possedit : quorum accensa virtutibus , per momenta patriam deferere cogitabat : non domus , non liberorum , non familiæ , non possessionum , non alicujus rei , quæ ad sæculum pertinet , memor , sola , si dici potest , & incommitata ad Ereum Antoniorum atque Paulorum pergere gestiebat : tandemque exacta hyeme , aperto mari , redeuntibus ad Ecclesias suas Episcopis , & ipsa voto cum eis ac desiderio navigavit . Quid ultra differo ? descendit ad portum , fra-

tre,

(a) Clinici dicuntur qui morbo affecti surgere electo nō possunt.

tre, cognatis, affinis, & quod his majus est, liberis prosequantibus, & clementissimam matrem pietate vincere cupientibus. Jam carbasa tendebantur, & remorum ductu navis in altum protrahebatur. Parvus Toxotius supplices manus tendebat in litore, Rufina jam nubilis, ut suas expectaret nuptias, tacens fletibus obsecrabat, & tamen illa siccos tendebat ad Cælum oculos, pietatem in filios pietate in Deum superans. Nesciebat se matrem, ut Christi probaret ancillam. Torquebantur viscera, & quasi à suis membris distraheretur, cum dolore pugnabat: in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret caritatem. Inter hostium manus, & captivitatis duram necessitatem nihil crudelius est, quam parentes à liberis separari. Hoc contra jura naturæ plena fides patiebatur, immo gaudens animus appetebat, & amorem filiorum majorem in Deum amore contemnens, in sola Eustochio, quæ & propositi & navigationis ejus comes erat, acquiescebat. Sulcabat interim navis mare: & cunctis qui cum ea vehedantur, litora respicientibus, ipsa aversos tenebat oculos, ne videret quos sine tormento videre non poterat. Fateor nulla sic amavit filios, quibus antequam proficisceretur, cuncta largita est, exheredans se in Terra, ut hereditatem inveniret in Cælo. Delata ad insulam Pontiam, quam clarissimæ quondam fœminarum, sub Domitiano Principe pro confessione nominis Christiani, Flavix Domitillæ nobilitavit exilium; vidensque cellulas in quibus illa longum martyrium duxerat, sumptis fidei alis, Hierosolymam, & sancta loca videre cupiebat. Tardi erant venti, & omnis pigra velocitas. Inter Scyllam & Charybdim Adriatico se credens Pelago, quasi per stagnum venit Methonem: ibique refocillato corpusculo, & fœle tabebentes artus in litore ponens, per Maleam & Cytheram sparsasque per æquor Cycladas, & crebris freta concita, terris post Rhodum & Lyciam tandem vidit Cyprum: ubi sancti & venerabilis Epiphaniî pedibus provoluta, decem ab eo diebus retenta est, non in refectionem, ut ille arbitrabatur, sed in opus Dei, ut re comprobatum est. Nam omnia illius Regionis lustrans monasteria, prout potuit, refrigeria sumptuum fratribus dereliquit, quos amor sancti viri de toto illuc orbe conduxerat. Inde brevi cursu transfretavit Seleuciam, de qua ascendens Antiochiam,

san-

sancti confessoris Paulini modicum caritate detenta, media hyeme, calente ardore fidei, femina nobis, quæ prius eunuchorum manibus portabatur, asello sedens profecta est. Omitto Cæles Syriæ, & Phænices iter: (neque enim hodiæporicon ejus disposui scribere) ea tantum loca nominabo, quæ sacris voluminibus continentur. Beryto Romana colonia, & antiqua urbe Sydona derelicta, in Sareptæ litore Helix est ingressa turriculam: in qua adorato

Act. 21. Domino salvatore per arenas Tyri, in quibus genua Paulus fixit, pervenit ad Coth, quæ nunc, Ptolemais dicitur, & per campos Mageddo, Josiæ necis conscios, intravit terram Philistiim. Mirata ruinas Dor, urbis quondam potentissimæ, & versa vice Stratonis turrim ab Herode rege Judææ in honorem Cæsaris Augusti Cæsaream, nuncupatam, in qua Cornelii domum, Christi vidit Ecclesiam, & Philippi ædículas, & cubicula quatuor virginum prophetarum. Deinde Antipatridam semirutum oppidum, quod de patris nomine Herodes vocaverat: & Lyddam versam in Diospolim, Dorcadis atque Aenez resurrectione ac sanitate inclytam. Haud procul ab ea Arimatiam viculum Joseph, qui Dominum sepelivit, & Nobe, urbem quondam sacerdotum, nunc tumulum occisorum. Joppen quoque, fugientis portum Jonæ, & (ut aliquid perstringam de fabulis poetarum) religatæ ad saxum Andromades spectatricem. Repetitoque itinere Nicopolim, quæ prius Emaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophae domum in Ecclesiam dedicavit. Atque inde proficiscens, ascendit Bethoron inferiorem, & superiorem, urbes à Salomone conditas, sed varia pestea bellorum tempestate deletas;

Luc. 24.

Ios. 9. ad dexteram aspiciens Hajalon & Gabaon, ubi Jesus filius Nave, contra quinque reges dimicans, Soli imperavit & Lunæ; & Gabaonitas, ob dolos & insidias foederis impetrati, in aquarios lignariosque damnavit. In Gabaon urbe usque ad solum diruta paululum sublitit, recordata peccati ejus, & concubinæ in frustra divisæ, & tribus Beniamin trecentos viros propter Paulum Apostolum reſervatos. Quid diu moror? Ad lævam mausoleo Helenæ derelicto, quæ Adiabenorum regina in fame populum frumento juverat, ingressa est Hierosolymam, urbem trinominem, Jebus, Salem, Hierusalem, quæ ab Helio postea Ha-

Hadriano de ruinis & cineribus civitatis in Heliam suscitata est. Cumque proconsul Palæstinæ, qui familiam ejus optime noverat, præmissis apparitoribus jussisset ei parari prætorium, elegit humilem cellulam, & cuncta loca tanto ardore ac studio circumivit, ut nisi ad reliqua festinaret, à primis non posset abduci: prostrataque ante Crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorabat. Ingressa sepulcrum, resurrectionis osculabatur lapidem, quem ab ostio monumenti amoverat Angelus; & ipsum corporis locum, in quo Dominus jacuerat, quasi sitiens desideratas aquas, fidei ore lambebat. Quid ibi lacrymarum, quantum gemituum, quid doloris effuderit, testis est cuncta Hierosolyma, testis est ipse Dominus, quem rogabat. Inde egrediens ascendit Sion, quæ in arcem vel speculam vertitur. Hanc urbem quondam expugnavit & reædificavit David. De expugnata scribitur: vix tibi civitas Ariel, idest leo Dei, & quondam fortissima, quam expugnavit David. Et de ea quæ ædificata est, dictum est: fundamenta ejus in montibus sanctis: diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob. Non eas portas, quas hodie cernimus in favillam & cinerem dissolutas: sed portas, quibus non prævalet infernus, & per quas credentium ad Christum ingreditur multitudo. Ostendebatur illi columna (a), Ecclesiæ porticum sustinens, infecta cruore Domini, ad quam victus ducitur & flagellatur. Monstrabatur locus, ubi super centum viginti credentium animas Spiritus Sanctus descendit, ut Joelis vaticinium compleretur. Deinde pro facultatula sua pauperibus atque conservis pecunia distributa, perrexit Bethlehem & in dextera parte itineris stetit ad sepulcrum Rachel, in quo mater Benjamin, non ut vocaverat moriens, Benoni, hoc est filius doloris mei, sed ut pater Prophetavit in spiritu, filium dexteræ procreavit. Atque inde Bethlehem ingressa, & in specum Salvatoris introiens,

2 Reg. 5.

Esa. 29.

ps. 83.

Act. 1.

(a) Extat in Eccl. S. Prædixit Romæ Columna Christi D. altitudine 3. palmorum; inde nonnulli censent illam non esse integram; Columna enim hæc cujus meminit Hieron. porticum sustinebat. Aliqui volunt co-

lumnæ S. Prædixit non esse partem sed integram; S. vero Hieron. loqui de alia Columna ad quam prius flagellatus fuerit Christus: his enim fuisse flagellatum indicat S. Chrysost. Vide Cornel. in Evangel.

postquam vidit sacrum virginis diverforium, & stabulum in quo agnovit bos possessorem suum, & asinus præsep. Domini sui (a), ut illud impleretur, quod in eodem Propheta scriptum est: Beatus qui seminat super aquas, ubi bos & asinus calcant: me audiente jurabat, cernere se oculis fidei infantem pannis involutum, vagientem in præsepe Dominum, Magos (b) adorantes, stellam fulgentem desuper, matrem virginem, nutricium sedulum, pauperes nocte venientes, ut viderent verbum, quod factum erat, & jam tunc Evangelistæ Joannis principium dedicarent: In principio erat verbum, & verbum caro factum est: Parvulos interfectos, Herodem sævientem, Joseph & Mariam fugientes in Ægyptum. Mixtisque gaudio lacrymis loquebatur: Salve Bethlehem, domus panis, in qua natus est ille panis, qui de Cœlo descendit. Salve Ephrata, Regio uberrima atque καρποφόρη, cujus fertilitas Deus est, de te quondam Michæas vaticinatus est, Et tu Bethlehem domus Ephrata, non minima es in millibus Juda. Ex te mihi egredietur qui sit Princeps in Israel, & egressus ejus ab initio à diebus æternitatis. Propterea dabis eos usque ad tempus parientis. Pariet, & reliquæ fratrum ejus convertentur ad filios Israel. In te enim natus est Princeps, qui ante Luciferum genitus est, cujus de Patre nativitas omnem excedit ætatem. Et tandiu in te Davidici generis origo permanfit, donec virgo pareret, & reliquæ populi credentis in Christum converterentur ad filios Israel, & libere predicarent: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repulistis illud, & indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes. Dixerat enim Deus: Non veni nisi ad oves perditas domus Israel. Et eo tempore Jacob super eo verba completa sunt: Non deficiet Princeps ex Juda, & dux de femoribus ejus, donec veniat, cui repositum est, & ipse erit expectatio gentium. Bene David jurabat, bene vota faciebat, dicens: Si introiero in Tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei, si dederò, somnum oculis meis, & pal-

(a) Fuisse in Præsepe Christi Domini asinum, & bovem, præter Hieron. alii SS. PP. tradiderunt Naz. Nyss. Cyril. Paulin. Prudent. Vide Baron.

Annal. 1. (b) Tres fuisse Magi jam diu crediti sunt. Fuisse etiam Reges, antiquissimi PP. testantur apud Lindan. 4. Panopl. 100.

palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, Tabernaculum, Deo Jacob. Et statim quid desideraret exposuit, atque oculis Prophetalibus, quem nos venisse jam credimus, ille venturum esse cernebat. Ecce audivimus eum in Ephrata, invenimus eum in campis silvæ. Vau quippe sermo Hebraicus, ut te docente didici, non Mariam matrem Domini, hoc est *דורא*; sed ipsum, id est *דורא*, significat, unde loquitur confidenter: Introibimus in Tabernaculum ejus, adorabimus in loco ubi steterunt pedes ejus. Et ego misera atque peccatrix digna sum judicata deosculari præsepe, in quo Dominus parvulus vagiit? orare in spelunca, in qua virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea, quia Domini mei patria est; hic habitabo, quoniam Salvator eligit eam. Paravi lucernam, Christo meo, anima mea illi vivet, & semen meum serviet ipsi. Haud procul inde descendit ad turrim Ader, id est gregis, juxta quam Jacob pavit greges suos, & pastores nocte vigilantes audire meruerunt: Gloria in excelsis Deo, & super terram pax hominibus bonæ voluntatis. Dumque servant oves, invenerunt agnum Dei puro & mendissimo vellere, quod in ariditate totius Terræ Cœlesti rore complutum est, & cujus sanguis tulit peccata mundi, & exterminatorem Ægypti, litus in postibus fugavit. Statimque concito gradu cœpit per viam veterem pergere, quæ ducit Gazam, ad potentiam vel ad divitias Dei, & cæcita secum voluere, quo modo Eunuchus Ætiops gentium populos præfigurans mutaverit pellem suam: & dum vetus relegit instrumentum, fontem reperit Evangelii. Atque inde ad dexteram, transita Bethsur venit Escol, quæ in botrum vertitur. Unde in testimonium terræ fertilissimæ, & in typum ejus qui dicit: Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum: exploratores botrum miræ magnitudinis portaverunt. Nec post longum spatium Intravit Saræ cellulas, videns incunabula Isaac, & vestigia querens Abraham, sub qua vidit diem Christi, & lætatus est. Atque inde confurgens, ascendit Chebron: hæc est Cariatharbe, id est, oppidum virorum quatuor, Abraham, Isaac, Jacob, & Adam magni, quem ibi conditum, juxta librum Iesu nave, Hebræi autumant; licet plerique Caleb quartum putent, cujus ex latere memoria

Gen. 35.
Luc. 2.

Jud. 6.
Exod. 17.

Ab. 8.

Esai. 63.
Is. 3.

monstratur. His inspectis noluit pergere ad Cariathsephor, idest viculum literarum: quia contemnens occidentem literam repererat spiritum vivificantem. Magisque mirabatur superiores & inferiores aquas, quas Othoniel filius Iephonæ Chenaz pro australi terra, & arida possessione susceperat: & aquarum ductu siccos prioris instrumenti agros faciebat irriguos, ut redemptionem veterum

Gen. 18. peccatorem in aquis baptismi reperiret. Altera die orto jam sole stetit in supercilio Caphar Barucha, idest villæ benedictionis: quem ad locum Abraham Dominum profecutus est. Unde latam despiciens solitudinem, ac terram quondam Sodomæ & Gomorræ, Adamæ & Seboim contemplata est balsami vineas in Engaddi, & Segor vitulam conternantem, quæ prius Bala vocabatur, & in Zoaram, idest parvulam syro sermone translata est. Recordabatur speluncæ Loth, & versa in lacrymas, virgines

Gen. 19. socias admonebat, cavendum esse vinum, ex quo est luxuria, cujus opus Moabitæ sunt, & Ammonitæ. Diu hæreo

Gen. 43. in meridie, ubi sponsa cubantem reperit sponsum, & Ioseph inebriatus est cum fratribus suis. Revertar Hierosolymam, & per Thecuam atque Amos rutilantem montis Oliveti (a) lucem aspiciam, de quo Salvator ascendit ad patrem. In quo per annos singulos vacca ruffa in holocaustum Domino cremabatur, & cujus cinis exiabat populum Israel: in quo juxta Ezechielem, Cherubim de Templo transmigrantes, Ecclesiam Domini fundaverunt. Post ingressa sepulcrum Lazari, Mariæ & Marthæ vidit hospitium, & Bethphage villam sacerdotalium maxillarum, & locum in quo pullus lasciviens gentium Dei frena suscepit, Apostolorumque stratus vestibus, mollia terga præbuit ad sedendum. Rectoque itinere descendebat Hierico, recogitans illum de Evangelio vulneratum, ac Sacerdotibus & Levitis, mentis feritate prætereuntibus, clementiam Samaritæ, id est custodis, qui seminecem suo jumento impositum ad stabulum Ecclesiæ deportavit. Et locum Adomim, quod interpretatur sanguinum, quia multus in eo sanguis crebris latronum fundebatur incurribus. Et arborem sycomorum Zachæi, id est, bona penitentis opera; quibus cruenta dudum, & noxia rapinis,

Num. 19
Ex. 10.

Luc. 10.
Luc. 19.

(a) Lucere solitum fuisse Olivæ montem in diebus annis versariis Ascensionis Domini testatur Beda de loc. sancti. c. 7.

peccata calcabat, excelsumque Dominum de excelsis virtutum intuebatur. Et juxta viam sacerdotum loca, qui receptis luminibus utriusque populi credentis, in Dominum Sacramenta præmiserant. Ingressa Hierico, vidit urbem, quam fundavit Hiel in Abiram primogenito suo, & cujus portas posuit in Segub novissimo filiorum. Intuita est castra Galgalæ, & acervum præputiorum, & secundæ Circumcisionis mysterium, & duodecim lapides, qui de Jordanis illuc translati alveo, duodecim Apostolorum fundamenta firmaverant, & fontem quondam legis amarissimum & sterilem, quem verus Helisæus sua condidit sapientia, & in dulcorem ubertatemque convertit. Vix nox transierat, ferventissimo æstu venit ad Iordanem. Stetit in ripa fluminis, & orto Sole, Solis justitiæ recordata est, quo modo in medio amnis alveo sicca Sacerdotes posuerint vestigia, & ad Helizæ, & Helisæi imperium, stantibus ex utraque parte aquis, iter unda præbuerit, pollutasque diluvio aquas, & totius humani generis interfectione maculatos, suo Dominus mundaverit baptismo. Longum est, si velim de valle Achor dicere, id est tumultus atque turbarum, in qua furtum & avaritia condemnata est: & de Bethel domo Dei, in qua super nudam humum nudus & pauper dormivit Iacob: & posito subter caput lapide, qui in Zacharia septem oculos habere describitur, & in Esaia lapis dicitur angularis, vidit scalam usque ad Cælum tendentem, in qua Dominus desuper inuitebatur, ascendentibus porrigens manum, & negligentes de sublimi præcipitans. Sepulcra quoque in monte Ephraim Jesu filii Nave, & Eleazari filii Aaron Sacerdotis, & regione venerata est: quorum alter conditus est in Tamnathsare à Septemtrionali parte montis Gaas, alter in Gabaa filii sui Phinees: satisque mirata est, quod distributor possessionum sibi montana, & aspera delegisset. Quid narrem Silo, in quo altare dirutum hodieque monstratur, & raptum Sabinarum à Romulo tribus Beniamitica præcurrit? Transiit Sichem, non ut plerique errantes legunt, Sichar, quæ nunc Neapolls appellatur, & ex latere montis Garizim extructam circa puteum Jacob intravit Ecclesiam: super quo residens Dominus, sitiensque & esuriens, Samaritanæ fide satiatum est: quæ quinque Mosai-corum voluminum viris, sextoque, quem se habere jacta-

Mat. 9.

3. Reg. 16

Is. 6.

4. Reg. 2.

Is. 31

4. Reg. 2.

Is. 7.

Gen. 28.

Zac. 3.

Esa. 28.

Is. 24.

Jud. 2.

Is. 4.

bat, errore Dosithei (a) derelicto, verum Melchiam & verum reperit Salvatorem. Atque inde divertens vidit duodecim Patriarcharum sepulcra, & Sebasten, id est Samariam, quæ in honorem Augusti ab Herode Græco sermone Augusta est nominata: ibi siti sunt Helisæus & Abdias Prophetæ, & quo major inter natos mulierum non fuit Joanne Baptista. Ubi multis intremuit confternata mirabilibus: namque cernebat variis dæmones rugire cruciatibus, & ante sepulcra sanctorum ululare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, sibilare serpentum, mugire taurorum; alios rotare caput, & post tergum terram vertice tangere, suspensisque pedibus, vestes defluere in faciem: miserabatur omnium: & per singulos, effusis lacrymis, Christi clementiam deprecabatur. Et sicut erat invalida, ascendit pedibus montem, in cujus duabus speluncis, persecutionis & famis tempore, Abdias Propheta centum prophetas aluit pane & aqua. Inde cito itinere percucurrit Nazareth, nutriculam Domini, Chanaam & Capharnaum signorum ejus familiares; locum Tyberiadis, navigante Domino sanctificatum, & solitudinem, in qua multa populorum millia, paucis saturata sunt panibus, & de reliquis vescentium repleti sunt cophini duodecim tribuum Israel. Scendebat montem Thabor, in quo transfiguratus est Dominus. Aspiciebat procul montes Hermon & Hermonim, & campos latissimos Galilææ, in quibus Sisara & omnis exercitus ejus, Barach vincente, prostratus est. Torrens Cison, qui mediam planitiem dividebat, & oppidum juxta Naim, in qua viduæ suscitatus est filius, monstrabatur. Dies me prius quam sermo deficiet, si voluero cuncta, percurrere, quæ Paula venerabilis fide incredibili pervagata est. Transibo ad Ægyptum, & inter Sochoth atque fontem Sampson, quem de molari maxillæ dente produxit, subsistam parumper; & arentia ora colluam, ut refocillatus videam Morasthim, sepulcrum quondam Micheæ Prophetæ, nunc ecclesiam. Et ex latere derelinquam Choreos, & Getheos, Maresa, Idumæam, & Lachis; &

per

(a) Hæreticus cogens, ac socius Simonis magi, sectam ciborum, ac voluptatum insipientem instituit. Tandem teste S. Epiph. in spelunca sponte conclusus, cibo potuque abdicato, inedia confectus est.

per arenas mollissimas pergentium vestigia subtrahentes, latamque Eremiti vastitatem, veniam ad Aegypti fluvium, Sior, qui interpretatur turbidus, & quinque Aegypti transeam civitates, quæ loquuntur lingua Chananitide. & terram Gessen, & Campos Tamneos, in quibus fecit Deus mirabilia. Et urbem No, quæ postea versa est in Alexandriam; & oppidum Domini Nitriam, in quo purissimo virtutum nitro sordes lavantur quotidie plurimorum. Quod cum vidisset, occurrente sibi sancto & venerabili Episcopo Isidoro confessore, & turbis innumerabilibus monachorum, ex quibus multos Sacerdotalis & Leviticus sublimabat gradus, lætabatur quidem ad gloriam Domini, sed se indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, Arsenios, Serapionas, & reliqua columnarum Christi nomina? cujus non intravit cellulam? quorum pedibus non advolta est? Per singulos sanctos Christum se videre credebat, & quidquid in illos contulerat, in Dominum se contulisse lætabatur. Mirus ardor, & vix infemina credibilis fortitudo. Oblita sexus & fragilitatis corporeæ, inter tot millia monachorum cum puellis suis habitare cupiebat, & forsitan cunctis eam suscipientibus impetrasset, ni majus sanctorum locorum retraxisset desiderium. Atque propter ferventissimos æstus de Pelusio Majomam navigatione perveniens, tanta velocitate reversa est, ut avem putares. Nec multo post in sancta Bethlehem mansura perpetuo, angusto per triennium mansit hospitio, donec extrueret cellulas, ac monasteria, & diversorum peregrinorum juxta viam conderet mansiones, in qua Maria & Joseph hospitium non invenerant. Hucusque iter ejus descriptum sit, quod cum multis virginibus & filia comite peragravit. Nunc virtus latius describatur, quæ ipsius propria est, & in qua exponenda Deo judice ac teste profiteor, me nihil addere, nihil in majus attollere more laudantium: sed ne rerum exceedam fidem, multa detrachere, & ne apud detractores, & genuino me semper dente rodentes fingere puter, & cornicem Aesopi alienis coloribus adornare. Quæ prima Christianorum virtus est, tanta se humilitate defecit, ut qui eam non vidisset, & pro celebritate nominis videre gestisset, ipsam esse non crederet, sed ancillarum ultimam. Et cum frequentibus choris virginum cingeretur,

& veste & voce & habitu & incessu minima omnium erat. Numquam post viri mortem usque ad diem dormitionis suæ cum ullo comedit viro, quamvis eum sanctum, & in Pontificali sciret culmine constitutum. Balneas (a), nisi periclitans, non adiit. Mollia, etiam in gravissima febre, lectuli strata non habuit, sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat: si tamen illa quies dicenda est, quæ jugibus penè orationibus dies noctesque iungebat: illud implens de Psalterio: Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. In qua fontes crederes lacrymarum: ita levia peccata plangebatur, ut illam gravissimorum criminum crederes ream. Cumque à nobis crebrius moneretur, ut parceret oculis, & eos servaret Evangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda est facies, quam contra Dei præceptum purpurisso, & cerussa, & stibio sæpe depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacavit deliciis. Longus risus perpeti compensandus est fletu. Mollia linteamina, & serica pretiosissima, asperitate cilicii commutanda. Quæ viro & sæculo placui, nunc Christo placere desidero. Si inter tales tantasque virtutes castitatem in illa voluero prædicare, superfluous videar: in qua etiam, cum sæcularis esset, omnium Romæ matronarum exemplum fuit: quæ ita se gessit, ut numquam de illa etiam maledicorum quidquam auderet fama confingere. Nihil animo ejus clementius, nihil erga humiles blandius fuit. Non appetebat potentes: nec tamen superbos, & gloriolam quærentes, fastidio despiciebat. Si pauperem videbat, sustentabat: si divitem, ad benefaciendum hortabatur. Liberalitas sola excedebat modum. Et usuras tribuens, versuram quoque sæpius faciebat, ut nulli stipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: cum in largiendo esset profusior, arguebam, illud proferens de Apostolo. Non ut aliis refrigerium, vobis autem tribulatio: sed ex qualitate in hoc tempore, ut vestra abundantia sit ad illorum inopiam, & illorum abundantia sit ad vestram inopiam, & hoc de Evangelio Salvatoris: Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. Et providendum esse, ne quod libenter

fa-

(a) Balneæ loca erant, in quibus aut sanitatis, aut abstergendæ sordium causa, etiam

SS. homines lavabantur. Dolebat S. Cyp. de hab. virg. quod una cum seminis viri lavarentur.

faceret, semper facere non posset: multaue huiusce-
 modi, quæ illa mira verecundia & sermone parcissimo
 dissolvebat, testem invocans Deum, se pro illius nomi-
 ne cuncta facere, & hoc habere voti, ut mendicans ipsa
 moreretur, ut unum nummum filiz non dimitteret, & in
 funere suo, aliena sindone involveretur. Ad extremū in-
 ferebat: Ego si petiero, multos inveniam, qui mihi tribuant;
 iste mendicans si à me non acceperit, quæ ei possum etiam
 de alieno tribuere, & mortuus fuerit, à quo ejus anima
 requiretur? Ego cautiozem in re familiari esse cupiebam;
 sed illa ardentior fide, toto Salvatori animo jungebatur,
 & pauperem Dominum pauper spiritu sequebatur, reddens
 ei quod acceperat, pauper pro ipso effecta. Denique
 consecuta est quod optabat, & in grandi ære alieno filiam
 dereliquit, quod hucusque debens, non suis viribus, sed
 Christi se confidit misericordia reddituram. Solent pleræ-
 que matronarum buccinatoribus suis dona conferre,
 & in paucos largitate profusa, manum à cæteris retra-
 here: quo illa omnino carebat vitio: ita enim singu-
 lis suam pecuniam dividebat, ut singulis necessarium
 erat, non ad luxuriam, sed ad necessitatem. Nemo
 ab ea pauperum vacuus reversus est: quod obtine-
 bat non divitiarum magnitudine, sed prudentia dispen-
 sandi, illud semper replicans: Beati misericordes, quo- *Mat 5.*
 niam ipsi misericordiam consequentur. Et: Sicut aqua *Eccle 3.*
 extinguit ignem, ita eleemosyna extirguit peccatum. Et *Luc. 16.*
 facite vobis amicos de iniquo mammona, qui vos reci-
 piant in æterna tabernacula. Et Date eleemosynam, &
 ecce omnia munda sunt vobis. Et verba Danielis, Regem *Luc. 17.*
 Nabuchodonosor monentis, ut eleemosynis redimeret *Dan 4.*
 peccata sua. Nolebat in his lapidibus pecuniam effundere,
 qui cum terra & sæculo transitori sunt, sed in vivis lapi-
 dibus, qui voluntur super terram, de quibus in Apo- *Apoc. 11*
 calypsi Joannis, civitas magni regis extruitur: quos in
 Saphyrum, & Smaragdum, & Jaspidem, & cæteras
 gemmas esse vertendos scriptura commemorat. Verum
 hæc possunt esse communia cum multis: & scit diabolus,
 non in summo virtutum culmine posita: unde loquitur ad
 Dominum. Post amissam Job substantiam, post everfam *Job. 3.*
 domum, post liberos interfectos, corium pro corio, &
 omnia quæ habuerit homo, dabit pro anima sua: sed ex-

tende manum tuam, & tange ossa ejus, & carnes, nisi in faciem benedixerit tibi. Scimus plerosque dedisse elemosynam, sed de proprio corpore nihil dedisse: porrexisse egentibus manum, sed carnis voluptate superatos; dealbasse ea, quæ foris erant, & intus plenos fuisse ossibus mortuorum. At non Paula talis, quæ tantæ continentis fuit, ut propè mensuram excederet, & debilitatem corporis nimis, jejuniis, ac labore contraheret; quæ exceptis diebus festis, vix oleum in cibo caperet, ut ex hoc uno æstimeretur, quid de vino & liquamine, piscibus, & lacte, & melle, & ovis, & reliquis, quæ gustui suavia sunt, judicaret: in quibus sumendis quidam se abstinentissimos putant, & si his ventrem ingurgitaverint, tantam pudicitiam suspicantur. Semper quidem virtutes sequitur invidia, feriuntque summos fulgura montes: nec mirum, si hoc de hominibus loquor, cum etiam Dominus noster Pharisæorum zelo sit crucifixus, & omnes sancti æmulos habuerint: in Paradiso quoque serpens fuerit, cujus invidia mors introivit in orbem terrarum. Suscitaverat ei Dominus Adad Idumæum, qui eam colaphizaret, ne se extolleret: & quasi quodam stimulo carnis sæpius admonebat, ne magnitudo virtutum altius raperet, & aliarum vitis fœminarum se in excelso crederet constitutam. Ego ajebam, livori esse cedendum, & dandum insanis locum, quod fecisset Jacob in fratre suo Esau, & David in pertinacissimo inimicorum Saul: quorum alter in Mesopotamiam fugerit, alter se Allophylis tradiderit, malens hostibus quam invidis subjacere. At illa respondebat: Justè hæc diceret, si diabolus contra servos Dei & ancillas non ubique pugnaret, & ad omnia loca fugientes non præcederet; si non sanctorum locorum amore retineret, & Bethlechem meam in alia reperire possem parte terrarum: cur enim non patientia livorem superem? cur non humilitate frangam superbiam, & percutienti maxillam offeram alteram? dicente Apostolo Paulo: Vincite in bono malum. Nonne Apostoli gloriabantur, quando pro Domino sunt passi contumeliam? Nonne ipse Salvator humiliavit se, formam servi accipiens, & factus est ebediens patri usque ad mortem; & mortem crucis, ut nos sua passionem salvaret? Job nisi certasset & vicisset in prælio, non accepisset coronam justitiæ, nec audisset à Domino. Pu-

847. 2.

3 Reg. 11

2 Cor. 13

Gen. 28.

Rom. 12.

Mat. 5.

Phil. 21

Job. 42.

tas me aliter locutum tibi, quam ut appareres iustus? *Mat. 5.*
 Beati dicuntur in Evangelio, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Secura scit conscientia, quod non propter peccata patiamur, & afflictio in sæculo materia præmiorum est. Si quando procacior fuisset inimicus, & usque ad verborum iurgia profilisset, illud Psalterii decantabat: Cum consisteret adversum me peccator, obmutui, & filii à bonis: Et rursus: Ego autem quasi surdus non audiebam, & quasi mutus non aperiens os suum: Et factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo increpationes. In tentationibus, Deuteronomii verbaolvebat. Tentat vos Dominus Deus vester, ut sciat, si diligatis Dominum Deum vestrum de toto corde vestro, & de tota anima vestra. In tribulationibus & angustiis, *Esa. 38.* replicabat eloquia: Qui ablactati estis à lacte, qui abstracti ab ubere, tribulationem super tribulationem expectate, spem super spem, adhuc pusillum propter malitiam labiorum, propter linguam malignam: Et scripturæ testimonium in consolationem suam edissererat: Ablactatorum esse, eorum scilicet qui ad virilem ætatem pervenissent, tribulationem super tribulationem sustinere, ut spem super spem mereantur accipere. *Rom. 5.* Scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit. Et: Quod si is, qui foris est homo noster corrumpatur, ille qui intus est, innovetur: & in præsentiarum leve, & momentaneum tribulationis vestræ, æternum gloriæ pondus operatur in vobis: non aspicientibus quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna. Nec longum fore tempus, etiam si humanæ impatientiæ tardum videatur, quin Dei statim videatur auxilium, dicentis: Tempore opportuno exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tibi. *Esa. 49.* Nec dolosa labia & linguas iniquorum esse metuendas, cum Domino adiutore lætemur, & ipsum debeamus audire per Prophetam monentem: Nolite timere opprobria hominum, & blasphemias eorum ne metueritis: sicut enim, vestimentum, sic comedit eos vermis; & sicut lanam, sic devoravit eos tinea. Et: Per patientiam vestram possidebitis animas vestras. Et: Non sunt condignæ passionis huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in

nobis. Et alibi: Tribulationem super tribulationem sustinere, ut patienter agamus in omnibus, quæ accidunt nobis. Patiens enim vir, multum prudens. Qui autem pusillanimis est, vehementer insipiens. In languoribus & crebra infirmitate dicebat: Quando infirmor, tunc fortior sum. Et: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, donec mortale hoc induat immortalitatem, & corruptivum hoc vestiatur incorruptione. Et iterum: Sicut superabundant passionibus Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio. Ac deinde: Ut socij passionum estis, sic eritis & consolationis. In mœrore cantabat: Quare tristis es anima, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus. In periculis loquebatur. Qui vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et iterum: Qui vult animam suam salvam facere, perdet eam. Et: Qui perdiderit animam suam propter me, salvam eam faciet. Quando dispendia rei familiaris, & everio totius patrimonij nunciabatur, aiebat: Quid enim prodest homini, si totum mundum lucrifecerit, & animæ suæ damnum habuerit? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Et: Nudus exivi de utero matris meæ, nudus & redeam. Sicut Domino placuit, ita factum est. Sit nomen Domini benedictum. Et illud: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ sunt in mundo: quoniam omne quod in mundo est, desiderium carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ hujus: quæ non est ex patre, sed ex mundo, & mundus transit, & concupiscentia ejus. Scio ei scriptas infirmitates gravissimas liberorum, & maximè Toxotij sui, quem diligebat plurimum. Cumque illud virtute compleisset: Turbata sum, & non sum locuta, in hæc verba prorupit: Qui amat filium aut filiam plus quam me, non est me dignus. Et orans ad Dominum, loquebatur: Posside Domine filios mortificatorum, qui pro te quotidie mortificant corpora sua. Novi susurronem quendam, (quod genus hominum perniciosissimum est) quasi benevolam nunciasse, quod pro nimio fervore virtutum quibusdam videretur insana, & cerebrum illius dicerent confovendum: cui illa respondit: Theatrum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus, Et: Nos stulti propter Christum, sed stultum Dei

Dei sapientius est hominibus . Unde & Salvator loquitur *ps. 68.*
ad patrem : Tu scis insipientiam meam . Et iterum : Tan- *70 & 71*
quam prodigium factus sum multis , & tu adjutor fortis :
ut jumentum factus sum apud te , & ego semper tecum .
Quem in Evangelio & propinqui quasi mentis impotem *Marc. 3.*
ligare cupiebant , & adversarii suggillabant , dicentes :
Dæmonium habet , & Samaritanus est . Et : In Beelzebub
principe dæmoniorum eiicit dæmonia . Sed nos audiamus
Apostolum cohortantem : Hæc est gloria nostra , testimo- *2. Cor. 12*
nium conscientie nostræ , quoniam in sanctitate , & sincer-
itate , & in gratia Dei conservati sumus in mundo . Et
Dominum dicentem ad Apostolos : Ideo mundus odit vos , *Ioh. 15.*
quoniam non estis de mundo . Si enim essetis de mundo ,
amaret utique mundus quod suum erat . Et ad ipsum Do-
minum verba vertebat : Tu nosti cordis abscondita , & hæc *ps. 41.*
omnia venerunt super nos , nec sumus obliti tui , nec ini-
quæ egimus in testamento tuo , nec aversum est retrorsum
cor nostrum . Et propter te mortificati sumus tota die ,
reputati sumus ut oves occisionis . Sed Dominus auxilia-
tor meus , non timebo quid faciat mihi homo . Legi enim : *Prov. 7.*
Fili honora Dominum , & confortaberis , & extra Domi-
num nullum timueris . His & talibus testimoniis , quasi
armatura Dei , & adversus omnia quidem vitia , sed præci-
puè instruebat se contra invidiam sævientem ; & patiendi
injurias , furorem rabidi pectoris mitigabat . Denique ,
usque ad diem mortis & hujus patientia & aliorum zelus
omnibus patuit , qui suum rodit auctorem , & dum æmu-
tum lædere nititur , in semetipsum proprio furore baccha-
tur . Dicam & de ordine monasterii , quomodo Sancto-
rum continentiam in suum verterit lucrum . Seminabat
carnalia , ut meteret spiritalia : dabat terrena , ut cœ-
lestia tolleret : brevia concedebat , ut pro his æterna mu-
taret . Post virorum monasterium , quod viris tradiderat
gubernandum , plures virgines , quas è diversis provinciis
congregarat , tam nobiles quam mediis & infimi generis ,
in tres turmas monasteriaque divisit , ita dumtaxat ut in
opere , & in cibo separatæ , psalmodiis & orationibus
jungerentur . Post alleluja cantatum , quo signo vocaban-
tur ad collectam , nulli residere licitum erat , sed prima
seu inter primas veniens , cæterarum operiebatur adven-
tum , pudoræ & exemplo ad laborem eas provocans , non
terrore .

terrore . Manè hora tertia , sexta , nona , vespere , noctis medio , per ordinem Psalterium cantabant . Nec licebat cuicumque fororum ignorare Psalmos , & non de scripturis sanctis quotidie aliquid discere . Die tantum Dominico ad Ecclesiam procedebant , ex cujus habitabant latere : & unumquodque agmen matrem propriam sequebatur : atque inde pariter revertentes , instabant operi distributo , & vel sibi vel cæteris indumenta faciebant . Si qua erat nobilis , non permittebatur de domo sua habere comitem : ne veterum actuum memor , & lascivientis infantie errorem refricaret antiquum , & crebra confabulatione renovaret . Unus omnium habitus . Linteamine ad tergendas solum manus utebantur . A viris tanta separatio , ut à spadonibus quoque eas sejungeret , ne ullam daret occasionem linguæ maledicæ , quæ sanctos carpere solita est in solatium delinquendi : Si qua vel tardior veniebat ad Psalmos , vel erat in opere pigrior , variis eam modis aggredebatur : si erat iracunda , blanditiis : si patiens correptione : illud Apostoli invitans : Quid vultis in virga veniam ad vos , an in spiritu lenitatis & mansuetudinis ? Excepto victu & vestitu , nullam habere quidquam patiebatur , dicente Paulo : Habentes victum & vestitum , his contenti sumus : ne consuetudine plus habendi præberet locum avaritiæ : quæ nullis expletur opibus , & quanto amplius habuerit , plus requirit : & neque copia , neque inopia minuitur . Jurgantes inter se sermone lenissimo fœderabat . Lascivientem adolescentularum carnem crebris & duplicatis frangebat jejuniis , malens eis stomachum dolere , quam mentem . Si vidisset aliquam comptiorem , contractione frontis & vultus tristitia arguebat errantem , dicens . Munditiam corporis atque vestitus , animæ esse immunditiam : & turpe verbum atque lascivum numquam de ore virgineo proferendum : quibus signis libidinosus animus ostenditur : & per exteriorem hominem interioris hominis vitia demonstrantur . Quam linguosam , garrulam ac procacem , rixisque perspexerat delectari , & sæpius commonitam nolite converti , inter ultimas & extra conventum fororum , ad fores triclinii orare faciebat , & separatim cibum capere : ut quam objurgatio non correxerat , emendaret pudor : Furtum quasi sacrilegium detestabatur : & quod inter sæculi homines , vel lege putatur , vel nihil , hoc in mo-

nasteriis gravissimum dicebat esse delictum. Quid memorem clementiam & sedulitatem in ægrotantes, quas mitis obsequiis & ministeriis confovebat; cumque aliis languentibus largè præberet omnia, & esum quoque exhiberet carniū: si quando ipsa ægrotasset, sibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in aliis clementiam, in se duritiam commutabat. Nulla juvenum, puellarum, sano & vegeto corpore, tantæ se dederat continentia, quantæ ipsa fracto & senili debilitatoque corpusculo. Fateor in hac re pertinacior fuit, ut sibi non parceret, & nulli cederet admonenti. Referam quod expertus sum. Mense Julio ferventissimis æstibus incidit in ardorem febris: & post desperationem cum Dei misericordia respirasset: & medici persuaderent, ob refectionem corporis vino opus esse tenui, & parco, ne aquam bibens in hydropem vertetur; & ego clam beatum Papam Epiphanium rogarem, ut eam moneret, immo compelleret vinum bibere: illa ut erat prudens & solertis ingenii, statim sensit insidias: & subridens, meum esse, quod ille diceret, intimavit. Quid plura? cum beatus Pontifex post multa hortamenta exisset foras, quærenti mihi quid egisset respondit: Tantum profeci, ut seni homini penè persuaserit, ne vinum bibam. Hæc refero, non quod inconsideranter & ultra vires sumpta onera probem, monente scriptura. Super te onus ne levaveris: sed quod mentis ejus ardorem & desiderium fidelis animæ ex hac quoque probare velim, perseverantia, decantantis: Sitivit anima mea in te, quam multipliciter tibi caro meo. Difficile est modum tenere in omnibus: & verè juxta Philosophorum sententiam *μεσότης ἡ ἀρετή*, καὶ ὁ ὑπερβολὴ πλεονεξία: id est, modus virtus est, vitium nimietas reputatur. Quod nos una & brevī sententiola exprimere possumus: ne quid nimis: Quæ in contemptu ciborum tantum habebat pertinaciam; in luctu mitis erat, & suorum mortibus frangebatur, maxime liberorum, nam & in viri & in filiarum dormitione semper periclitata est. Et cum os stomachumque signaret: & matris dolorem crucis niteretur impressione lenire: superabatur affectu. Et crudelem mentem parentis viscera consternebant, animoque vincens, fragilitate corporis vincebatur, quam semel languor arripiens longo tempore possidebat, ut & nobis inquietudinem & sibi discrimina-

asser-

Prov. 13

Ps. 62

- Num. 7.* afferret, in quo illa lætabatur, per momenta commemorans: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Dicat prudens lector, pro laudibus me vituperationem scribere. Testor Jesum, cui illa servivit, & ego servire cupio, me utramque in partem nihil fingere, sed quasi Christianum de Christiana, quæ sunt vera proferre, id est, historiam scribere non panegyricum; & illius vitia aliorum esse virtutes. Vitia loquor, secundum animum meum, & omnium sororum ac fratrum desiderium, qui illam diligimus, & absentem querimus. Cæterum illa implevit cursum suum, fidemque servavit, & nunc fruitur corona justitiæ, sequiturque agnum quocumque vadit. Saturatur quia esurivit, & læta decantat: Sicut audivimus, ita &
- Pf. 47.* vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri. O beata rerum commutatio: flevit ut semper rideret: despexit lacus contritos, ut fontem Domini reperiret; vestita cilicio est, ut nunc albis vestimentis uteretur, & diceret: Scidisti saccum meum, & induisti me lætitiâ. Cinerem sicut panem manducabat, & potionem suam cum fletu miscebat, dicens: Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, ut in æternum pane Angelorum vesceretur, & caneret: Gustate & videte quoniam suavis est Dominus. Et, Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Ut Efsaiæ imo domini per Efsaiam in se cerneret verba compleri: Ecce qui serviunt mihi, manducabunt, vos autem esurietis: Ecce qui serviunt mihi, bibent, vos autem sitietis: Ecce qui serviunt mihi, lætabuntur, vos autem confundemini: Ecce qui serviunt mihi, exultabunt vos autem clamabitis ob dolorem cordis, & propter contritionem spiritus ululabitis. Dixeram, lacus eam semper fugisse contritos, ut fontem Dominum reperiret, ut posset læta cantare: Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Tangam ergo breviter, quomodo hæreticorum cœnosos devitaverit lacus, & eos instar habuerit othnicorum. Quidam veterator callidus, atque ut sibi videbatur doctus & sciolus, me nesciente cœpit ei proponere quæstiones, & dicere: Quid peccavit infans, ut a dæmone corripiatur? in qua ætate resurrecturi sumus? si in ipsa, qua morimur, ergo nutricibus post resurrectionem opus erit: si in altera, nequaquam erit resur-

resurrectio mortuorum, sed transformatio in alios. Diver-
 sitas quoque sexus maris ac feminæ erit, aut non erit? &
 si erit, sequentur & nuptiæ, & concubitus, sed & gene-
 ratio; si non erit, sublata diversitate sexus, eadem cor-
 pora non resurgent: aggravat enim terrena inhabitatio sen- Sap. 9.
 sum multa cogitantem: sed tenuia erunt & spiritualia,
 dicente Apostolo. Seminatur corpus animale, surget cor- 1. Cor. 15
 pus spirituale. Ex quibus omnibus probare cupiebat ra-
 tionales creaturas ob quædam vitia, & antiqua peccata
 in corpora esse delapsas, & pro diversitate, & meritis
 peccatorum, tali vel tali conditione generari; ut vel cor-
 porum sanitate gauderent, & parentum divitiis ac nobi-
 litate, vel in morbidas carnes, & domos inopum venien-
 tes, pœnas pristinorum luerent delictorum, & præsentis
 sæculo, atque corporibus, quasi carcere clauderentur.
 Quod cum audisset, & ad me retulisset, indicans homi-
 nem; mihiq; incubuisset necessitas, nequissimæ vipe-
 ræ ac mortiferæ bestię resistendi, de quibus Psalmista com- Ps. 79.
 memorat, dicens: Ne tradas bestiis animas consentium Ps. 67.
 tibi. Et: Increpa Domine bestias calami, qui scribes
 iniquitatem, loquuntur contra Dominum mendacium, &
 elevant in Excelsum os suum: conveni hominem, & ora-
 tionibus ejus, quam decipere nitebatur, brevī interro-
 gatione conclusi dicens: Utrum crederet futuram resur-
 rectionem mortuorum, an non? Qui cum se credere re-
 spondisset, intuli: Eadem resurgent corpora, an altera?
 cum dixisset eadem; sciscitatus sum: In eodem sexu, an
 in altero? Ad interrogata reticenti & instar colubri huc
 atque illuc transferenti caput, ne feriretur; Quia, inquam,
 taces, ego mihi pro te respondebo, & consequentia in-
 feram. Si non resurget mulier ut mulier, neque masculus
 ut masculus; non erit resurrectio mortuorum, quia sexus
 membra habet, membra autem totum corpus efficiunt.
 Si autem sexus & membra non fuerint, ubi erit resurre-
 ctio corporum, quæ sine sexu non constat & membris?
 Porro si corporum non fuerit resurrectio, nequaquam
 erit resurrectio mortuorum. Sed & illud quod de nu-
 ptiis obiscis: Si eadem membra fuerint sequi nuptias,
 a Salvatore dissolvitur. Erratis nescientes scripturas,
 neque virtutem Dei. In resurrectione enim mortuo-
 rum non nubent neque nubentur, sed erunt similes

An-

Angelorum. Ubi dicitur, non nubent neque nubentur, sexuum diversitas demonstratur; nemo enim de lapide & ligno dicit, non nubent neque nubentur, quæ naturam, nubendi non habent; sed de iis, qui possint nubere, & gratia Christi ac virtute non nubant. Quod si opposueris quomodo ergo erimus similes Angelorum, cum inter Angelos non sit masculus & femina? breviter ausculta: Non substantiam nobis Angelorum, sed conversationem & beatitudinem Dominus repromittit: quo modo & Joannes Baptista, antequam decollaretur, Angelus appellatus est, & omnes sancti ac virgines Dei, etiam in isto sæculo, vitam in se exprimunt Angelorum: quando enim dicitur; Eritis similes Angelorum, similitudo promittitur, non natura mutatur. Simulque responde, quomodo illud interpreteris, quod Thomas Domini resurgentis palpaverit manus, & viderit lancea latus ejus perforatum? Et Petrus in litore stantem viderit Dominum & partem assis piscis, ac favum mellis comedentem? Qui itabat, profecto habebat pedes. Qui monstravit latus vulneratum, utique & ventrem, & pectus habuit, sine quibus non sunt latera ventri & pectori coherentia. Qui locutus est, lingua & palato ac dentibus loquebatur: sicut enim plectrum cordis, ita lingua illiditur dentibus, & vocalem reddit sonum. Cujus palpatæ sunt manus, consequenter & brachia habuit. Cum igitur omnia membra habuisse dicatur, necesse est, ut totum corpus habuerit, non utique femininum, sed virile, idest ejusdem sexus, in quo mortuus est. Quod si obtenderis: ergo & nos post resurrectionem comedemus? Et quo modo clausis ingressus est januis, contra naturam pinguium & solidorum corporum? Audies: Noli propter cibum, resurrectionis fidem in calumniam, trahere. Nam & Archisynagogi filia resuscitata jussit cibum dari; & Lazarus quatrIduanus mortuus, cum ipso scribitur in ille convivium, ne resurrectio eorum phantasma putaretur. Sin autem clausis ingressus est januis, & ideo spirituale, & ærium corpus niteris approbare: ergo & antequam pateretur, qui contra naturam graviorum corporum super mare ambulavit, spirituale corpus habuit. Et Apostolus Petrus, qui & ipse super aquas pendulo incessit gradu spirituale corpus habuisse credendus est: cum potentia magis, & virtus ostendatur Dei, quan-

do

Ioa. 20.

Luc. 24.

Ioa. 20.

Marc. 5.

Matt. 14.

do fit aliquid contra naturam . Et ut scias , in signorum magnitudine non naturæ mutationem, sed Dei omnipotentiam demonstrari . Qui ambulabat fide , cœpit infidelitate mergi , nisi eum manus Domini sublevasset , dicentis : *Mat. 23. Luc. 14.* Modicæ fidei , quare dubitasti ? Miror autem te obdurare frontem loquente Domino , Infer digitum tuum huc , & tange manus meas , & porrige manum tuam , & mitte in latus meum , & noli esse incredulus , sed fidelis . Et alibi : Videte manus meas, & pedes meos, quia ipse ego sum. Palpate & videte , quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere . Et cum hoc dixisset , ostendit eis manus & pedes . Ossa audis , & carnem , & pedes , & manus , & globos (a) mihi Stoicorum, atque Aeria quædam deliramenta confingis . Porro si quæris : cur infans à dæmone corripiatur , qui peccata non habuit : aut in qua ætate resurrecturi sumus , cum diversa ætate moriamur . *Pf. 39. Rom. 11.* Ingratis suscipies ; Judicia Dei abyssus multa . Et : O altitudo divitiarum Sapientiæ & Scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus , & investigabiles viæ ejus . Quis enim cognovit sensum Domini ? aut quis consiliarius ejus fuit ? Ætatum autem diversitas non mutat corporum veritatem , cum enim corpora quotidie nostra fluant , & aut crescant aut decrescant : ergo tot erimus homines , quot quotidie commutatur ; aut alius fui , cum decem annorum essem ; alius , cum triginta ; alius , cum quinquaginta ; alius , cum jam toto cano capite sum ? Igitur juxta Ecclesiarum traditiones , & Apostolum Paulum , illud est *Ephes. 4.* respondendum ; quod in virum perfectum & in mensuram ætatis plenitudinis Christi resurrecturi sumus , in qua & Adam Judæi conditum autumant ; & Dominum Salvatorem legimus surrexisse ; & multa quæ de utroque testamento in suffocationem hæretici protuli . Ex quo die ita cœpit hominem detestari , & omnes qui ejusdem dogmatis erant , ut eos voce publica hostes Domini proclamaret . Et hæc dixi , non ut breviter hæresim confutarem, cui multis voluminibus respondendum esset , sed ut fidem tantæ fœminæ ostenderem , quæ maluit inimicitias hominum subire perpetuas, quam Dei offensam amicitiiis noxiis provocare . Dicam ergo , ut cœperam ; nihil ingenio ejus

B b do

(a) Censebant Stoici honorum uestibus globis habitare . Vide animas post hanc vitam in cœ- lustum Lips. physiolog. lib. 3.

docilius fuit. Tarda erat ad loquendum, velox ad audien-
dum, memor illius præcepti: Audi Israel & tace. Scri-
pturas sanctas tenebat memoriter. Et cum amaret histo-
riam, & hoc veritatis diceret fundamentum, magis tamen
sequebatur intelligentiam spiritualem, & hoc culmine
ædificationem animæ protegebat. Denique compulit me,
ut vetus & novum instrumentum cum filia, me differente,
perlegeret: quod propter verecundiam negans, propter
assiduitatem tamen, & crebras postulationes ejus præstiti,
ut docerem quod didiceram, non à me ipso, idest, à præ-
sumptione, pessimo præceptore, sed ab illustribus Ec-
clesiæ viris. Sicubi hæsitabam, & nescire me ingenuè con-
fitebar, nequaquam mihi volebat acquiescere; sed jugi
interrogatione cogebar, ut è multis variisque sententiis,
quæ mihi videretur probabilior, indicarem. Loquar & al-
liud, quod forsitan æmulis videatur incredibile. Hebræ-
am linguam, quam ego ab adolescentia multo labore ac
sudore ex parte didici, & infatigabili meditatione non
desero, ne ipse ab ea deferar, discere voluit, & conse-
cuta est: ita ut Psalmos Hebraice caneret, & sermonem
absque ulla Latinæ linguæ proprietate personaret: quod
quidem usque hodie in sancta filia ejus Eustochio cerni-
mus: quæ ita semper adhæsit matri & ejus obedivit impe-
riis, ut numquam absque ea cubaret, numquam proce-
deret, numquam cibum caperet, ne unum quidem num-
mum haberet potestatis suæ, sed & paternam & mater-
nam substantiolam à matre distribui pauperibus lætaretur;
& pietatem in parentem, hæreditatem maximam & divi-
tias crederet. Non debeo silentio præterire, quanto exul-
taverit gaudio, quod Paulam neptem suam, ex Læta &
Toxotio genitam, immo voto & futuræ virginitatis repro-
missione conceptam, audierat in cunis & crepitaculis bal-
butiente lingua, Alleluja cantare, aviæque & amitæ nomi-
na dimidiatis verbis frangere. In hoc sola patriæ deside-
rium habuit, ut filium, nurum, neptem renunciasse sæ-
culo, & Christo servire cognosceret: quod & impetravit
ex parte; nam neptis Christi flammeo reservatur; nurus
æternæ se tradens pudicitæ, focrus opera, fide, & ele-
mosynis sequitur, & Romæ conatur exprimere, quod
Hierosolymis illa complevit. Quid agimus anima? cur ad
mortem ejus venire formidas? Jam dudum prolixior liber

cuditur, dum timemus ad ultima pervenire; quasi tacentibus nobis, & in laudibus illius occupatis, differri possit occubitus. Hucusque prosperis navigavimus ventis, & crispantis maris æquora labens carina sulcavit: nunc in scopulos incurrit oratio; & tumentibus fluctuum motibus, præsens utrique nostrum intentatur naufragium, ita ut cogamur dicere: Præceptor salvos nos fac, perimus, Et *Luc. 8. Pf. 43.* illud: Exurge, ut quid obdormis Domine? Quis enim possit siccis oculis Paulam narrare morientem? Incidit in gravissimam valetudinem, immo quod optabat, invenit; ut nos defereret, & plenius Domino jungeretur. In quo languore, Eustochii filix probata semper in matre pietas, magis ab omnibus comprobata est: ipsa assidere lectulo, flabellum tenere, sustentare caput, pulvillum supponere, fricare pedes, manu stomachum confovere, mollia strata componere, aquam calidam temperare, mappulam apponere, omnium ancillarum prævenire officia, & quidquid alia fecisset, de sua mercede putare subtractum. Quibus illa precibus, quibus lamentis & gemitu inter jacentem matrem & specum Domini discursit, ne privaretur tanto contubernio, ne illa absente viveret, ut eodem feretro portaretur? Sed o mortalium fragilis & caduca natura! & nisi Christi fides nos extollat ad Cælum, & æternitas animæ promittatur, cum bestiis ac jumentis corporum una conditio est; idem occubitus iusto, & impio, bono & malo, mundo ac immundo, sacrificanti & non, non sacrificanti. Sicut bonus, ita & qui peccat; sicut qui jurat ait, & is qui juramentum metuit; similiter & homines & jumenta in favillam & cinerem dissolvuntur. Quid diu immoror, & dolorem meum differendo facio longiorem? Sentiebat prudentissima fœminarum adesse mortem, & frigente alia parte corporis atque membrorum, solum animæ teporem in sacro pectore palpitare: & nihilominus quasi ad suos pergeret, alienosque defereret, illos versiculos susurrabat: Domine dilexi decorum domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Et: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Et: Elegi abjecta esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Cumque à me interrogaretur, cur taceret, cur nollet respondere, an doleret aliquid: græco sermone res-

*Pf. 25.
Pf. 83.*

pondit, nihil se habere molestiæ, sed omnia quietâ & tranquilla perspicere. Post hæc obmutuit, & clausis oculis, quasi jam mortalia despiceret, usque ad expirationem animæ eisdem repetebat versiculos; ut quod dicebat, vix audire possemus: digitumque ad os tenens, crucis signum pingebat in labiis. Defecerat spiritus, & anhelabat in mortem; anima que erumpere gestiens, ipsum stridorem, quo mortalium vita finitur, in laudes Domini convertebat. Aderant Hierosolymarum & aliarum urbium Episcopi, & Sacerdotum inferioris gradus, ac Levitarum innumerabilis multitudo, omne monasterium, virginum & monachorum chori repleverant. Statimque ut auditv sponsum Cant. 2. vocantem: Surge, veni proxima mea, columba mea: Quoniam ecce hyems transiit & recessit, pluvia abiit sibi: Læta respondit. Flores visi sunt in terra, tempus sectionis advenit. Et: Credo videre bona Domini in terra viventium. Exhinc non ululatus, non planctus, ut inter sæculi homines fieri solet; sed Psalmorum linguis diversis examina concrepabant. Translataque Episcoporum manibus, & cervicem feretro subiicientibus, cum alii Pontifices lampadas cereosque præferrent, alii choros psallentium ducerent, in media Ecclesia speluncæ Salvatoris est posita. Tota ad funus ejus Palæstinarum urbium turba convenit. Quem monachorum latentium in Eremito cellula sua tenuit? quam virginum cubiculorum secreta texerunt? Sacrilegum putabant, qui non tali foeminæ ultimum reddisset officium. Viduæ & pauperes, in exemplum Dorcadis, vestes ab ea præbitas ostendebant. Omnis inopum multitudo matrem & nutriciam se perdidisse clamabat. Quodque mirum sit, nihil pallor mutaverat faciem, sed ita dignitas quædam & gravitas ora compleverat, ut eam putares non mortuam, sed dormientem. Hebræo, Græco, Latino, Syroque sermone Psalmi in ordine personabant, non solum triduo & donec subter Ecclesiam, & juxta specum Domini conderetur, sed per omnem hebdomadam (a) cunctis qui venerant suum funus, & proprias credentibus lacrymas. Venerabilis virgo filia ejus Eustochium, quasi ablactata super matrem suam, abstrahi a parente,

(a) Non solum per hebdomadam, sed etiam vigesima, trigesima, quadragesima, & an-

non
niversaria die agi consuevisse memoriam defunctorum, testes sunt Tertul. Naz. & alii.

non poterat: de osculari oculos, hærere vultui, totum corpus amplexari, & se cum matre velle sepeliri. Testis est Jesus, ne unum quidem nummum ab ea filia derelictum, sed ut ante jam dixi, derelictum magnum æs alienum (& quod his difficilius est) fratrum & sororum immensam multitudinem, quos & sustentare arduum, & abiicere impium est. Quid hac virtute mirabilius, foeminam nobilissimæ familiæ, magis quondam opibus, tanta fide omnia dilargitam, ut ad egestatem pene ultimam perveniret? Jactent alii pecunias, & in corbonam Dei æra congesta, funalibusque aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus, quam quæ sibi nihil reservavit. Nunc illa divitiis fruitur & iis bonis, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt. Nostram vicem dolemus, & invidere potius gloriæ ejus videbimur, si voluerimus diutius flere regnantem. Secura esto Eustochium, magna hæreditate ditata es. Pars tua dominus; & quo magis gaudeas, mater tua longo martyrio coronata est: non solum enim effusio sanguinis in confessione reputatur; sed devotæ quoque mentis servitus immaculata, quotidianum martyrum est. Illa corona de rosis & violis plebitur, ista de liliis. Unde & in Cantico scribitur Canticorum: Fratruelis meus candidus & rubicundus, & in pace & in bello eadem præmia vincentibus tribuens. Mater, inquam, tua audivit cum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam ostendam tibi: Et per Hieremiam Dominum præcipientem: Fugite de medio Babylonis, & salvate animas vestras. Hæc autem exiit de terra sua, & usque ad diem mortis suæ non est reversa in Chaldeam; nec ollas Ægypti & virulentias carnum desideravit, sed choris comitata virgineis, civis est Salvatoris effecta; de parvula Bethlehem, cœlestia regna conscendens, dicit ad veram Noemi (a): Populus tuus, populus meus; & Deus tuus, Deus meus. Hunc tibi librum ad duas lucubratiunculas eodem, quem tu sustines, dolore dictavi; nam quotiescumque stylum figere volui, & opus exarare promissum, toties obriguerunt digiti, cecidit manus, sensus elanguit. Unde & inculca oratio votum scribentis absque ulla elegantia & verborum lepore testatur. Vale, o Paula, & cultoris tui ultimam senectutem orationibus juva.

Bb 3

Fi.

(a) *Intelligit B. Virginem, ad quam loqui Paulam asserit.*

Fides & opera tua Christo te sociant: præsens facilius quod postulas impetrabis. Exegi monumentum tuum ære perennius, quod nulla destruere possit vetustas: incidi elogium sepulcro tuo, quod huic volumini subdidi: ut quocumque noster sermo pervenit, te laudatam, te in Bethlehem conditam lector agnoscat.

Sequitur titulus sepulcri.

*Scipio quam genuit, Pauli sudare parentes,
Gracchorum soboles, Agamemnonis inelyta proles.
Hoc jacet in tumulo, Paulam dixere priores,
Eustochii genitrix, Romani prima senatus
Pauperiem Christi & Bethlehemitica rura secuta est.*

In fronte speluncæ.

*Aspicias augustum præcisa rupe sepulcrum?
Hospitium Paulæ est, caelestia regna tenentis.
Fratrem, cognatos, Romanam, patriamque relinquens,
Divitiarum sobolem, Bethlehemitæ conditur antro.
Hic præsepe tuum Christe, atque hic mystica Magi
Munera portantes, hominique deoque dedere.*

Dormivit sancta & beata Paula VII. Kal. Feb. tertiæ sabbati post solis occubitum. Sepulta est V. Kal. earumdem, Honorio Augusto, sexies & Arestenio consulibus. Vixit in sancto proposito Romæ annos quinque, Bethlehem annos viginti; omne vitæ tempus implevit annis quinquaginta sex, mensibus octo, diebus viginti & uno.

AD PRINCIPIAM VIRGINEM EPITAPHIUM MARCELLÆ VIDUÆ.

ARGUMENTUM.

Marcella Albina filia nobilis Romana, prius patre, mox viro orbata, Cerealique consule eam in uxorem petente, rejecto, ab Athanasio, Petroque Alexandrinis Episcopis edocta, omnium prima Romæ monachæ vitam professæ est: ubi à S. Hieronymo instructa, una cum principia sanctissime vixit.

SApe & multum flagitas virgo Christi Principia, ut memoriam sanctæ femine Marcellæ literis recolam, & bonum quo diu frui sumus, etiam cæteris noscendum, imi-

imitandumque describam. Satis doleo, quod hortaris sponte currentem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in ejus dilectione concedam; multoque, plus accipiam, quam tribuam beneficii, tantarum recordatione virtutum. Nam ut hucusque reticerem, & biennium præterirem silentio, non fuit dissimulationis, ut male existimas, sed tristitiæ incredibilis, quæ ita meum oppressit animum, ut melius judicarem tacere impræsentiarum, quam nihil dignum illius laudibus dicere. Neque vero Marcellam tuam, immo meam, & ut verius loquar, nostram, omniumque sanctorum, & propriæ Romanæ urbis inclytum decus, institutis rhetorum prædicabo, ut exponam illustrem familiam, alti sanguinis decus, & stemmata per proconsules & præfectos prætorio decurrentia. Nihil in illa laudabo, nisi quod proprium est, & conobilius, quod opibus & nobilitate contempta, facta est paupertate & humilitate nobilior. Orbata patris morte, viro quoque post nuptias septimo mense privata est. Cumque eam Cerealis, cujus clarum inter consules nomen est, propter ætatem, & antiquitatem familiæ, & insignem, quod maxime viris placere consuevit, decorem corporis, ac morum temperantiam ambiciosius peteret, suasque longævus polliceretur divitias; & nō quasi in uxorem, sed quasi in filiam vellet donationem transfundere, Albinaque mater tam clarum præsidium viduatæ domus ultro appeteret; illa respondit: Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitie dedicare; utique maritum quærerem, non hereditatem. Illoque mandante, posse & senes diu vivere, & juvenes cito mori, eleganter lusi: juvenis quidem potest cito mori, sed senex diu vivere, non potest. Qua sententia repudiatus, exemplo cæteris fuit, ut ejus nuptias desperarent. Legimus in Evangelio secundum Lucam: Et erat anna Prophetissa filia Phanuelis de tribu Aser: Et hæc provectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cum viro suo annis septem à virginitate sua, & erat vidua annis octoginta quatuor, nec recedebat de Templo, jejuniis & obsecrationibus Domino serviens die ac nocte. Nec mirum, si videre meruit salvatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus septem annos, septem mensibus, sperare Christum, & tenere, natum confiteri, & in crucifixum credere, parvulum non negare,

re, & virum gaudere regnantem. Non facio ullam inter sanctas foeminas differentiam, quod nonnulli inter sanctos viros & Ecclesiarum Principes stulte facere consueverunt: sed illo tendit assertio, ut quarum unus est labor, unum & præmium sit. Difficile est, in maledica civitate (a), & in urbe, in qua orbis quondam populus fuit, palmaque vitiorum, si honestis detraherent, & pura ac munda macularent, non aliquam finitri rumoris fabulam contrahere. Unde quasi rem difficillimam & pene impossibilem optat Propheta, potius quam præsumit, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in via hujus sæculi appellat, quos nulla obscæni rumoris aura macularit, qui opprobrium non acceperint adversus proximos suos. De quibus & Salvator in Evangelio: Esto, inquit, benevolus, sive bene sentiens de adversario tuo, dum es in via cum illo. Quis unquam de hac muliere quod displiceret audivit, ut crederet? quis credidit, ut non magis se ipsum malignitatis & infamiae condemnaret? Ab hac primum confusa gentilitas est, dum omnibus patuit, quæ esset viduitas Christiana, quam & conscientia & habitu promittebat. Illæ enim solent purpuris & cerussa ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare cervicibus, & auribus perforatis rubri maris pretiosissima grana suspendere, fragrare musco mure, maritos ita plangere, ut tandem dominatu eorum se caruisse lætentur, quarantque alios, non quibus, juxta Dei sententiam serviant, sed quibus imperent; unde & pauperes eligunt, ut nomen tantum virorum habere videantur, qui patienter rivales sustineant, si mussitaverint, illico proiiciendi. Nostra vidua talibus usa est vestibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret; aurum usque ad anuli signaculum repudiens, & magis in ventribus egenorum, quam in marsupiiis recondens. Nusquam sine matre. Nullum Clericorum aut monachorum, quod amplè domus interdum exigebat

ne-

(a) Maledicam Civitatem passim prisce Romæ vocabant. Cic. pro L. Flacco: In tam suspiciosa ac maledica Civitate locam sermoni obtrectatorum non reliquit. Tertul. in apol.

cap. 35. Ipsos, inquit, Quirites, ipsam vernaculam septem collium plebem convenio, an alicui Cesari suo parcat lingua illa romana? Palma vitiorum dicitur, quod ibi omnia erant vitia.

necessitas, vidit absque arbitris. Semper in comitatu suo
 virgines ac viduas, & ipsas graves scēminas habuit, sciens
 ex lascivia puellarum sæpe de dominarum moribus judica-
 ri: & qualis quæque sit, talium consortio delectari. Di-
 vinarum scripturarum ardor erat incredibilis, semperque *Ps. 118.*
 cantabat: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non pec-
 cem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini vo-
 luntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Me- *Ps. 1.*
 ditationem legis non in replicando, quæ scripta sunt, ut
 Judæorum existimant Pharisei, sed in opere intelligens,
 juxta illud Apostolicum: Sive comeditis, sive bibitis,
 sive quid agitis, omnia in gloriam Domini facientes. *1. Cor. 10.*
 Et Prophetæ verba dicentis: A mandatis tuis intel-
 lexi, ut postquam mandata compleisset, tunc se sciret
 mereri intelligentiam scripturarum. Quod & alibi legi- *Mat. 5.*
 mus: Quia cœpit Jesus facere & docere. Erubescit enim
 quamvis præclara doctrina, quam propria reprehendit
 conscientia. Frustraque ejus lingua prædicat paupertatem,
 & docet eleemosynas, qui Cræsi divitiis tumet; villique
 opertus pallio, pugnat contra tineas vestium sericarum.
 Illi erant moderata jejunia, carniū abstinentia, vini odor
 magis, quam gustus, propter stomachum & frequentes in-
 firmitates. Raro procedebat in publicum, & maxime no-
 bilium matronarum vitabat domos, ne cogeretur videre,
 quod contempserat, Apostolorum & martyrum basilicas
 secretis celebrans orationibus, & quæ populorum frequen-
 tiam declinarent. Matri in tantum obediens, ut inter-
 dum faceret quod nolebat: nam cum illa suum diligeret
 sanguinem, & absque fillis, & nepotibus vellet in fratris li-
 beros universa conferre: ista pauperes eligebat, & tamen
 matri contraire non poterat, monilia, & quidquid supel-
 lectilis fuit, divitibus peritura concedens, magisque vo-
 lens pecuniam perdere, quam parentis animum contrista-
 re. Nulla eo tempore nobilium scēminarum noverat Romæ
 propositum monachorum; nec audebat propter rei novita-
 tem ignominiosum, ut tunc putabatur, & vile in popu-
 lis nomen assumere: Hæc ab Alexandrinis prius Sacerdo-
 tibus, Papaque Athanasio, & postea Petro, qui persecu-
 tionem Arianz hæreseos declinantes, quasi ad tutissimum
 communionis suæ portum Romam confugerant, vitam
 beati Antonij, adhuc tunc viventis, monasteriorumque

in Thebaide Pachumii & virginum ac viduarum didicit disciplinam: nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognoverat. Hanc multos post annos imitata est Sophronia, & aliæ, quibus rectissime illud Ennianum aptari potest: Utinam ne in nemore (a) Pelio. Hujus amicitiiis fructa est Paula venerabilis, in hujus cubiculo nutrita Eustochium, virginittis decus: ut facilis estimatio sit, qualis magistra, ubi tales discipulæ. Rideat forsan infidelis lector, me in muliercularum laudibus immorari: qui si recordetur sanctas fœminas, comites Domini Salvatoris, quæ ministrabant ei de sua substantia, & tres Marias stantes ante crucem, Mariamque proprie Magdalenz, quæ ob sedulitatem & ardorem fidei, Turritæ (b) nomen accepit, & prima ante Apostolos Christum videre meruit resurgentem; se potius superbiæ, quam nos condemnabit ineptiarum, qui virtutes non sexu, sed animo judicamus, contemptæque nobilitatis, ac divitiarum majorem gloriam ducimus. Unde & Jesus Joannem Evangelistam amabat plurimum, quî propter generis nobilitatem erat notus Pontifici, & Judæorum insidias non timebat, in tantum ut Petrum introduceret in atrium, & staret solus Apostolorum ante crucem, matremque Salvatoris in sua reciperet: ut hæreditatem virginis Domini, virginem matrem filius virgo susciperet. Annis igitur plurimis sic suam transegit ætatem, ut ante se vetulam cerneret, quam adolescentulam fuisse meminisset, laudans illud Platonicum, qui Philosophiam meditationem mortis esse dixit. Unde & noster Apostolus. Quotidie, inquit, morior propter vestram salutem. Et Dominus juxta antiqua exemplaria: Nisi quis tulerit crucem suam quotidie, & secutus fuerit me, non potest meus esse discipulus. Multoque ante per Prophetam Spiritus sanctus: Propter te mortificamur tota die, estimati sumus ut oves occisionis. Et post multas ætates illa sententia: Memento semper diem mortis, & nunquam peccabis. Differtissimique præceptum Satyrici: Vive memor lethi: fugit hora, hoc quod loquor, inde est. Sic ergo, ut dicere cœperamus, ætatem duxit & vixit, ut semper se crederet esse morituram: sic induta est vestibus,

ut

(a) Proverbium pro origine alicujus mali. Quod interdum Cicero usurpat.

(b) Hoc ait, quia Magdalena dicitur à Magdal; quod idè est ac turris.

Mat. 27.
Joa. 19.

Jo. 18.

1. Cor. 15
Luc. 9.
Ps. 113.
Eccl. 7.

ut meminisset sepulcri, offerens se hostiam rationabilem, vivam placentem Deo. Denique cum & me Romam cum sanctis Pontificibus, Paulino, & Epiphanio, Ecclesiastica traxisset necessitas, quorum alter Antiöchenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexit Ecclesiam, & verecunde nobilibus foeminarum oculos declinarem, ita egit secundum Apostolum, importune, opportune, ut pudorem meum sua superaret industria. Et quia alicujus tunc nominis esse existimabar super studio scripturarum, nunquam convenit, quin de scripturis aliquid interrogaret: nec ut statim acquiesceret, sed moveret & contrario questiones: non ut contenderet, sed ut querendo disceret earum solutiones, quas opponi posse intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenii, quid sanctitatis, quid puritatis invenirem, vereor dicere, ne fidem credulitatis excedam, & tibi majorem dolorem incutiam, recordanti quanto bono carueris. Hoc solum dicam, quod quidquid in nobis longo fuit studio congregatum, & meditatione diuturna quasi in naturam versum, hoc illa libavit, didicit, atque possedit; ita ut post professionem nostram, si in aliquo testimonio scripturerum esset oborta contentio, ad illam judicem pergeretur: & quia valde prudens erat, & novebat illud, quod appellant Philosophi σοφία, idest, decere quod facias, sic ad interrogata respondebat, ut etiam sua non sua diceret, sed vel mea, vel cujusslibet alterius, ut in eo ipso quod dicebat, se discipulam fateretur: sciebat enim dictum ab Apostolo: Docere autem mulieri non permitto, ne virili sexui, & interdum Sacerdotibus, de obscuris, & ambiguis sciscitantibus facere videretur injuriam. In nostrum locum statim audimus te illius adhæsisse consortio, & nunquam ab illa ne transversum quidem unguem, ut dicitur, recessisse, eadem domo, eodem cubiculo usam, ut omnibus in urbe clarissima notum fieret, & te matrem & illam filiam reperisse. Suburbanus ager vobis pro monasterio fuit, & rus electum pro solitudine, multoque ita vixistis tempore: ut ex imitatione vestri, & conversione multarum, gauderemus Romam factam Hierosolymam. Crebra virginum monasteria, monachorum innumerabilis multitudo, ut pro frequentia servientium Deo, quod prius ignominia fuerat, esset postea gloria. Interim absentiam nostri matris solabamur aliquis; & quod carne non

1. Tim. 4

1. Tim. 4

poteramus, spiritu reddebamus: semper obviare epistolis, superare officiis, salutationibus prævenire: non multum perdebat absentia, quæ jugibus sibi literis jungebatur. In hac tranquillitate, & Domini servitute, hæretica in his provinciis exorta tempestas cuncta turbavit, & in tantam rabiem concitata est, ut nec sibi, nec ulli bonorum parceret: & quasi parum esset, hic universa movisse, navem plenam blasphemiarum (a) Romano intulit portui: invenitque protinus patella operculum (b), & Romanæ fidei purissimum fontem cæno lutosâ permiscuere vestigia. Nec mirum, si in plateis, & in foro rerum venalium, fictus hariosus stultorum verberet nares, & obtorto fuste dentes mordentium quatiat, cum venenata spurcaque doctrina Romæ invenerit, quos induceret. Tunc librorum *αἱρετικῶν* infamis interpretatio: tunc Discipulus *Ἰσχυριος*, & vere nominis sui, si in talem magistrum non impegisset: tunc nostrorum *Ἰσχυριος* contradictio, & Phariseorum turbata est schola: tunc sancta Marcella, quæ diu se cohibuerat, ne per emulationem quippiam facere videretur, postquam sensit fidem Apostolico ore laudatam, in plerisque violari, ita ut sacerdotes quoque, & nonnullos monachorum, maximeque sæculi homines, in assensum sui traheret, ac simplicitati illuderet Episcopi, qui de suo ingenio cæteros estimabat, publice restitit, malens Deo placere, quam hominibus. Laudat Salvator in evangelio villicum iniquitatis, quod contra Dominum quidem fraudolenter, attamen pro se prudenter fecerit. Cernentes hæretici de parva scintilla maxima incendia concitari, & suppositam dudum flammam jam ad culmina pervenisse, nec posse latere, quod multos deceperat, petunt & impetrant Ecclesiasticas epistolas, ut communicantes Ecclesię, discessisse viderentur. Non multum tempus in medio, succedit in Pontificatum vir insignis Anastasius, quem diu Roma habere non meruit, ne orbis caput sub tali Episcopo truncaretur: immo idcirco raptus atque translatus est, ne semel latam sententiam precibus suis flectere conaretur: dicente Domino

Luc. 16.

(a) Loquitur de Origenis heresibus, eleganterque navem qua hæretici advehi fuerant plenam vocat blasphemiarum.
(b) Proverbum est, quo uti-

mur, cum magistro malo navis aliquis discipulus contigit. Simile illud est à Crasso primum excogitatum: similes habent labra lactucas.

ad Hieremiam : Ne oraveris pro populo isto , neque de- Hie. 14.
 preceris in bonum , quia si jejunaverint , non exaudiam ,
 preces eorum , & si holocausta & victimas obtulerint , non
 suscipiam eas ; in gladio enim & fame & pestilentia ego
 consumam eos . Dicas , quid hæc ad laudem Marcellæ ?
 Damnationis hæreticorum hæc fuit principium ; dum ad-
 ducit testes , qui prius ab eis eruditi , & postea ab hære-
 tico fuerant errore correpti ; dum ostendit multitudinem
 deceptorum ; dum impia *απί εἰς Χρῶ* ingerit volumina , quæ
 emendata manu scorpion (a) monstrabantur ; dum acciti fre-
 quentibus literis hæretici , ut se defenderent , venire non
 sunt ausi ; tantaque vis conscientiæ fuit , ut absentes dam-
 nari , quam præsentis coargui maluerint . Hujus tam glo-
 riosæ victoriæ origo Marcella est : tuque caput horum &
 causa bonorum , scis me vera narrare , quem nosti vix
 de multis pauca dicere , ne legenti fastidium faciat odio-
 sa replicatio , & videar apud malevolos sub occasione
 laudis alterius , stomachum meum digerere . Pergam ad re-
 liqua . De Occidentibus partibus ad Orientem turbo trans-
 gressus , minitabatur plurimis magna naufragia : tunc im- Luc. 18.
 pletum est : Putas veniens filius hominis fidem inveniet
 super terram ? Refrigerata caritate multorum , pauci , qui
 amabant fidei veritatem , nostro lateri jungebantur , quo-
 rum publice petebatur caput , contra quos opes omnes Gal. 2.
 parabantur , ita ut Barnabas (b) quoque duceretur in illam
 simulationem , immo apertum parricidium , quod non vi-
 ribus sed voluntate commisit . Et ecce universa tempestas ,
 Domino stante , deleta est , expletumque vaticinium Pro-
 phetale : Auferes spiritum eorum , & deficient , & in Ps. 105.
 pulverem suum revertentur , in illa die peribunt omnes
 cogitationes eorum . Et illud Evangelicum : Stulte , hac
 nocte auferetur anima tua à te : quæ autem præparasti , Luc. 19.
 cujus erunt ? Dum hæc aguntur in Jebus , terribilis de Oc-
 cidente rumor affertur , obsideri Romam , & auro salutem
 civium redimi ; spoliatusque rursus circumdari , ut post
 sub-

- (a) Scorpion Ruffinum vocat , amicicia discessit , & Hierosol.
 quod hæresis venenū funderet . Episcopum in defensionem suâ
 (b) Sumptum est ab Apostolo , traxit : ut constat ex Ruff. ep.
 cum de Petri simulatione ad ad Anastas. propterea addit :
 Gal. scribit . Ruffinum notat dum hæc aguntur in Jebus ,
 hoc nomine , qui à Hieronymi idest Jerusalem .

substantiam vitam quoque perderent. Hæret vox, & singultus intercipiunt verba dictantis. Capitur urbs, quæ totum cœpit orbem; imo fame perit antequam gladio, & vix pauci qui caperentur inventi sunt. Ad nefandos cibos erupit esurientium rabies, & sua invicem membra laniarunt, dum mater non parcit lactanti infantæ, & suo recipit utero, quem paulo ante effuderat. Nocte Moab capta est, nocte cecidit murus ejus. Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuum; posuerunt Hjerusalem in pomorum custodiam: posuerunt cadavera sanctorum tuorum escas volatilibus cœli, carnes sanctorum tuorum bestiis terræ. Effuderunt sanguinem eorum, sicut aquam in circuitu Hjerusalem, & non erat qui sepeliret. Quis cladem illius noctis, quis funera fando explicet, aut posset lacrymis æquare dolorem? Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos: Plurima perque vias sparguntur inertia passim corpora, perque domos, & plurima mortis imago, Cum interim, ut in tanta confusione rerum, Marcellæ quoque domum cruentus victor ingreditur. Sit mihi fas audita loqui, imo à sanctis viris visa narrare, qui interfuere præsentibus, qui te dicunt in periculo quoque ei fuisse sociatam. Intrepido vultu excepisse dicitur introgressos; cumque posceretur aurum, & defossas opes vili excusaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis: causam fustibus flagellisque ajunt non sensisse tormenta: sed hoc lacrymis, hoc pedibus eorum prostratam egisse, ne te à suo consortio separarent: ne sustineret adolescentia, quod senilis ætas timere non poterat. Christus dura corda mollivit, & inter cruentos gladios invenit locum pietas: cumque & illam & te ad beati Apostoli Pauli basilicam barbari deduxissent, ut vel salutem vobis ostenderent, vel sepulcrum: in tantam lætitiā dicitur erupisse, ut gratias ageret Deo, quod te integram sibi reservasset, quod pauperem illam non fecisset captivitas, sed invenisset: quod egeret quotidiano cibo, quod saturata Christo non sentiret esuriam, quod & voce & opere loqueretur: Nuda exivi de utero matris meæ, nuda & redeam. Sicut Domino visum est, ita & factum est. Sit nomen Domini benedictum. Post aliquot dies, sano, integro, vegetoque corpusculo obdormivit in Domino, & te paupertatula suæ, immo per te pauperes reliquit

Es. 15.
Ps. 77.

Job. 11

quit heredes, claudens oculos in manibus tuis, reddens spiritum in tuis osculis, dum inter lacrymas tuas illa rideret conscientia vitæ bonæ, & præmiis futurorum. Hæc tibi Marcella venerabilis, & tibi Principia filia, una & brevi lucubratione dictavi, non eloquii venustate, sed voluntate in vos animi gratissimi, & Deo, & legentibus placere desiderans.

HIERONYMUS AD OCEANUM EPITAPHIUM FABIOLÆ.

A R G U M E N T U M .

Fabiolam nobilem Romanam, quæ, viro ob adulterium dimisso, alteri perperam nupsit, nunc S. Hieronymus laudat, quod post errorem publica pœnitentia elutum, ad Christum conversa, sanctam traduxerit vitam, & facultatibus suis in pauperes distributis, post reditum Hierosolyma, obierit.

Plures anni sunt, quod super dormitione Blesillæ, Paulam venerabilem feminam, recenti adhuc vulnere, consolatus sum. Quartæ ætatis circulus voluitur, ex quo ad Heliodorum episcopum, Nepotiani scribens epitaphium quidquid habere potui virium, in illo tunc dolore consumpsi. Ante hoc ferme biennium Pammachio meo pro subita peregrinatione Paulinæ brevem epistolam dedi, erubescens ad disertissimum virum plura loqui, & ei suaingere: ne non tam consolari amicum viderer, quam stulta jactantia docere perfectum. Nunc mihi fili Oceane, volenti & ultro appetenti, debitum munus imponis, quod pro novitate virtutum, veterem materiam novam faciam; in illis enim vel parentis affectus, vel moeror anunculi, vel desiderium mariti temperandum fuit, & pro diversitate personarum, diversa de scripturis adhibenda medicamina. Impræsentiarum tradis mihi Fabiolam, laudem Christianorum, miraculum gentilium, luctum pauperum, solatium monachorum. Quidquid primum arripuerò, sequentium comparatione vilescit. Jejunium prædicem? sed prævalescunt eleemosynæ. Humilitatem laudem? sed major est fidei ardor. Dicam appetitas sordes, & in condemnationem vestium sericarum, plebejæ cultum, & servilia indumenta præfita? plus est animum deposuisse, quam cultum: difficilius arrogantia, quam auro caremus, & gemmis:

mis: his enim abjectis, interdum gloriosis tumemus for-
dibus, & vendibilem paupertatem populari auræ offeri-
mus. Celata virtus, & in conscientiæ fota secreto, Deum
solum judicem respicit. Unde & novis mihi est; efferenda
præconiis, & ordine rethorum prætermisso, tota de con-
fessionis ac penitentiæ incunabulis assumenda oratio. Alius
forsitan, scholæ memor, Q. Maximum, unus qui nobis
cunctando restituit rem, & totam Fabiorum gentem pro-
ferret in medium, diceret pugnas, describeret prælia; &
per tantæ nobilitatis gradus Fabiolam venisse jactaret; ut
quod in virga non poterat, in radicibus demonstraret.
Ego, diversorii Bethlehemitici & præsepis Domini ama-
tor, in quo virgo puerpera Deum fudit infantem, ancil-
lam Christi non de nobilitate veteris historiæ, sed de Ec-
clesiæ humilitate producam. Et quia statim in principio
quasi scopulus quidam & procella mihi obrestatorum
ejus opponitur, quod secundum sortita matrimonium,
primum reliquerit; non laudabo conversam, nisi prius re-
am absolvero. Tanta prior maritus vitia habuisse narra-
tur, ut ne scortum quidem & vile mancipium ea sustine-
re posset: quæ si voluero dicere, perdam virtutem feminae,
quæ maluit culpam subire dissidii, quam corporis sui in-
famare partem, & maculas ejus detegere. Hoc solum pro-
feram, quod verecundæ matronæ & Christianæ satis est.

Mat. 5. Præcepit Dominus uxorem non debere dimitti, excepta
causa fornicationis, & si dimissa fuerit manere innuptam.
Quidquid viris jubetur, hoc consequenter redundat in fœ-
minas. Neque enim adultera vxor dimittenda est, & vir

i. Cor. 6. mœchus retinendus. Si qui meretrici jungitur, unum
corpus fecit: ergo & quæ scortatori impuroque sociatur,
unum cum eo corpus efficitur. Aliæ sunt leges Cæsarum,
aliæ Christi; aliud Papinianus (a), aliud Paulus noster
precipit: apud illos viris impudicitia frena laxantur (b),
& solo stupro atque adulterio condemnato, passim per lu-
panaria & ancillulas libido permittitur, quasi culpam di-
gnitas faciat, non voluntas: apud nos quod non licet fœ-
minis, æque non licet viris, & eadem servitus pari con-
ditione censetur. Dimisit ergo, ut ajunt, vitiosum: di-
misit

(a) *Is doctrinæ legalis thesau-
rus dictus est. Ab Antonino
Caracalla occisus, quod parri-*

*cidium ejus excusare nolisset.
(b) Vide textum in leg. 1. Cod.
ad legem Jul. de adulter.*

misit illius & illius criminis noxium : dimisit pene dixi , quod clamante vicinia, uxor sola non prodidit . Sin autem arguitur, quare repudiato marito , non innupta permanferit : facile culpam fatebor , dum tamen referam necessitatem . Melius est, inquit Apostolus, nubere quam uri . *1. Cor. 7.* Adolescentula erat , viduitatem suam servare non poterat : videbat aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis sue, & se victam & captivam ad coitum trahi : melius arbitrata est, aperte confiteri imbecillitatem suam, & umbram quandam miserabilis subire conjugii , quam sub gloria univiræ , opera exercere meretricum . Idem Apostolus vult viduas adolescentulas nubere , filios procreare , nullam dare occasionem adversario maledicti gratia : & protinus cur hoc velit , exponit : Jam enim quædam abierunt retro post Satanam . Igitur & Fabiola, quia persuaserat sibi , & putabat à se virum jure dimissum, nec Evangelii vigorem noverat, in quo nubendi universa cautatio , viventibus viris , foeminis amputatur : dum multa diaboli vitat vulnera, unum incauta vulnus accepit (a) . Sed quid ego in abolitis & antiquis moror, quærens, excusare culpam , ejus pœnitentiam ipsa confessa est ? Quis hoc crederet , ut post mortem secundi viri in semetipsam reverfa , quo tempore solent viduæ negligentes , jugo servitutis excusso , agere se liberior , adire balneas , volitare per plateas , vultus circumferre meretricis , saccum indueret, ut errorem publice fateretur ; & tota urbe spectante Romana , ante diem Paschæ in basilica quondam Laterani (b) , qui Cæsariano truncatus est gladio , staret in ordine pœnitentium (c) Episcopo, Presbyteris, & omni

C c

po-

(a) *Nota hic quantum sit Chænitii delirium agentis opinionem fuisse Hieronymi nullum in secundo illo conjugio peccatum Fabiolam patrasse. Vide Bellarm. lib. 1. de matrim.*

(b) *Lateranus nobilis Rom. jussu Neronis interfectus est.*

(c) *Varii erant olim pœnitentium publice gradus : primus erat fletuum ; secundus audi-*

quartus consistentium . Pœnitentium habitus erant pullæ vestes cinere conspersæ , sacculi, cilicia, squalor capitis inculti, totiusque corporis neglectus . A delitiis, conviviis, balneis, & hominū cōgressibus abstinebant, nec eis inire conjugia licebat . Seweris jejuniis, orationibus, vigiliis, aliisque asperitatibus exercebantur. Vide Cabassut. ad Conc. Nyc.

populo collacrymantibus : sparsum crinem , ora lurida , squalidas manus , sordida colla submitteret ? Quæ peccata fletus ille non purget ? quas inveteratas maculas hæc lamenta non abluant ? Petrus trinam negationem trina confessione delevit . Aaron sacrilegium , ob conflatum ex auro vituli caput , fraternæ correxere preces : David sancti & mansuetissimi viri , homicidium pariter & adulterium septem dierum emendavit fames : Jacebat in terra , volutabatur in cinere , & oblitus Regiæ potestatis , lumen quærebat in tenebris : illumque tantum respiciens , quem offenderat , lacrymabili voce dicebat : Tibi soli peccavi & malum coram te feci . Et : Redde mihi lætitiā salutaris tui , & spiritu principali confirma me . Atque ita factum est , ut qui me prius docuerat virtutibus suis , quomodo stans non caderem , doceret per pœnitentiam , quomodo cadens resurgerem . Quem tam impium legimus inter reges , quam Achab , de quo scriptura dicit : Non fuit alius talis ut Achab : qui venundatus est , ut faceret malum in conspectu Domini ? Hic cum propter sanguinem Nabuthæ correptus fuisset ab Helia , & audisset iram Domini per Prophetam ; Occidisti , & insuper possedisti ; ecce ego inducam super te malum , & demetam posteriora tua ; & reliqua ; scidit vestimenta sua , & operuit cilicio carnem suā : jejunabatque in sacco , & ambulabat demisso capite . Tunc factus est sermo Dei ad Heliam Thesbyten , dicens : Nonne vidisti Achab humiliatum coram me ? quia ergo humiliatus est mei causa , non inducam malum in diebus ejus . O felix pœnitentia , quæ ad se Dei traxit oculos , quæ furentem sententiam Dei confesso errore mutavit . Hoc idem & Manassen in Parallipomenon , & Ninivæ fecisse legimus in propheta , publicanū quoque in Evangelio : e quibus primus non solum indulgentiam ; sed & regnum recipere meruit ; alter impendentem Dei fregit iram : tertius , pectus verberans pugnis , oculos non levabat ad Cælum , & multo justificator recessit Publicanus humili confessione vitiorum , quam Phariseus superba jactatione virtutum . Non est loci hujus ut pœnitentiam prædicem , & quasi contra Montanum , Novatumque (a) scribens , dicam illam hostiam Domino esse placabi-

(a) Ille phryx, Carthagenensis potestatem remittendi peccata alter docebat non esse in Eccl. post Baptismum facta.

cabilem : Et , Sacrificium Deo , spiritum contribulatum ; Et , Malo pœnitentiam peccatoris , qua mortem : Et exurge , exurge Hierusalem , & multa alia , quę Prophetarum clangunt tubę . Hoc unum loquar , quod & legentibus utile sit , & præsenti causę conveniat . Non est confusa Dominum in terris , & ille eam non confundet in cœlo . Aperuit cunctis vulnus suum , & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conspexit . Dissuta habuit latera , nudum caput , clausum os . Non est ingressa Ecclesiam Domini , sed extra castra cum Maria sorore Moysi separata confedit : ut , quam Sacerdos ejecerat , ipse revocaret . Descendit de solio deliciarum suarum , Num. 11. accepit molam , fecit farinam , & discalciatis pedibus transiit fluenta lacrymarum : sedit super carbones ignis , hi ei fuere in adiutorium . Faciem , per quam secundo viro placuerat , verberabat : oderat gemmas , linteamina videre non poterat , ornamenta fugiebat . Sic debebat , quasi adulterium cõmisisset , & multis impendiis medicaminum , unum vulnus sanare cupiebat . Diu morati sumus in pœnitentia , in qua , velut in vadosis locis , resedimus , ut major nobis & absque ullo impedimento se laudum ejus campus aperiret . Recepta sub oculis omnis Ecclesię communione , quid fecit ? Scilicet in die bona malorum non oblita est , & post naufragium rursus tentare noluit pericula navigandi , quin potius omnem censum , quem habere poterat , (erat autem amplissimus , & respondens generi ejus) dilapidavit ac vendidit , & in pecuniam congregatum , visibus pauperum pręparavit , & prima omnium (a) *вероникей* instituit , in quo ægrotantes colligeret de plateis , & consumpta languoribus , atque inedia miserorum membra foveret . Describam ego nunc diversas hominum calamitates , truncas nares , effossos oculos , seminatos pedes , luridas manus , tumentes alvos , exile femur , crura turgentia , & de exesibus ac putridis carnibus vermiculos bullientes ? Quoties morbo reglo & pedore confectos humeris suis ipsa portavit ? quoties lavit purulentam vulnorum faniem , quam alius aspicere non valebat ? Præbebat cibos propria manu : & spirans cadaver sorbitiunculis irrigabat . Scio multos divites & religiosos ob stomachi angustiam , exercere hujusmodi misericordiam

G c 2

per

(a) *Locus ubi agroti recipiuntur , curanturque .*

per aliena ministeria, & clementes esse pecunia, non manu, quos equidem non reprobō; & teneritudinem animi nequaquam interpretor infidelitatem: sed sicut imbecillitati stomachi veniam tribuo, sic perfectæ mentis ardorem in Cœlum laudibus fero: Magna fides ista contemnit. Scit quid in Lazaro dives purpuratus aliquando non fecerit, quali superba mens retributione damnata sit. Ille quem despiciamus, quem videre non possumus, ad cuius intuitum nobis vomitus erumpit, nostri similis est, de eodem nobiscum formatus est luto, iisdem compactus est elementis, quidquid patitur, & nos pati possumus: vulnera ejus existimemus propria, & omnis animi in alterum duritia, clementi in nosmetipsos cogitatione frangetur. Non, mihi si linguæ centum sint, oraque centum, ferrea vox, omnia morborum percurrere nomina possim, quæ Fabiola in tanta miserorum refrigeria commutavit, ut multi pauperum sani languentibus inviderent. Quamquam illa simili liberalitate erga Clericos & Monachos ac Virgines fuerit. Quod monasteriū non illius opibus sustentatum est? quem nudum & clinicum non Fabiolæ vestimenta texerunt? in quorum se indigentiam non effudit præceps & festina largitio? Angusta misericordiæ ejus Roma fuit. Peragrabat ergo iusulas, totum Etruscum mare, Volscorumque Provinciam, & reconditos curuorum litorum sinus, in quibus monachorum consistunt chori, vel proprio corpore, vel transmissa per viros sanctos ac fideles munificentia circumibat: unde repente & contra opinionem, omnium Hierosolymam navigavit: ubi multorum excepta concursu, nostro parumper usa est hospitio: cuius societatis recordans, videor mihi adhuc videre quam vidi. Iesu bone, quo illa fervore, quo studio intenta erat divinis voluminibus? & veluti quandam famem satiare desiderans per Prophetas, Evangelia, Psalmosque currebat, quæstiones & proponens, & solutas recondens in scriniolo pectoris sui. Nec vero satiabatur audiendi cupidine, sed addens scientiam, addebat dolorem, & quasi oleum flammæ adiiciens, majoris ardoris fomenta capiebat. Quodam die, cum in manibus Moyse Numeros teneremus, & me velle recunde rogaret, quid sibi vellet nominum tanta congeries: cur singulæ Tribus in aliis, atque aliis locis variè jungerentur: quomodo Balaam ariolus sic futura Christi mysteria

seria prophetarit, ut nullus propemodum prophetarum tam apertè de eo vaticinatus sit: respondi ut potui, & victus sum interrogationi ejus satisfacere. Revolvens ergo librum, pervenit ad eum locum, ubi catalogus describitur omnium mansionum, per quas de Ægypto egrediens populus, pervenit usque ad fluenta Jordanis: cumque causas quæreret, & rationes singularum, in quibusdam hæsitavi, in aliis inoffenso cucurri pede, in plerisque simpliciter ignorantiam confessus sum: tunc vero magis cepit urgere, & quasi non mihi liceret nescire quod nescio, exposulare, ac se indignam tantis mysteriis dicere. Quid plura? Extorsit mihi negandi verecundiam, ut proprium ei opus hujuscemodi disputatiunculæ pollicerer: quod usque in præsens tempus (ut nunc intelligo) Domini voluntate dilatatum, reddetur memoriæ illius; ut Sacerdotalibus prioris ad se voluminis induta vestibus, per mundi hujus solitudinem gaudeat se ad terram repositionis aliquando venisse. Verum quod cœpimus, prosequamur. Quærentibus nobis dignum tantæ feminae habitaculum, cum illa ita solitudinem cuperet, ut diversorio Mariæ carere nollet; ecce subito discurrentibus nunciis, Oriens totus intremuit ab ultima Mæotide inter glaciam Tanain, & Massagetarum immanes populos, ubi Caucasii rupibus feras gentes Alexandri claustra cohibent, erupisse Hunnorum examina, quæ pernicipibus equis huc illucque volitantia, cædis pariter ac terroris cuncta complerent. Aberat tunc Romanus exercitus, & bellis civilibus in Italia tenebatur: hanc gentem Herodotus refert sub Dario Rege Medorum viginti annis Orientem tenuisse captivum, & ab Ægyptiis atque Ætiopibus annum exigisse vectigal. Abigat Jesus ab orbe Romano tales ultra bestias. Insperati ubique aderant, & famam celeritate vincentes, non religioni, non dignitatibus, non ætati parcebant, non vagientis miserebantur infantia. Cogebantur mori qui nondum vivere cœperant: & nescientes malum suum, inter hostium manus ac tela ridebant. Consonus inter omnes rumor, petere eos Hierosolymam, & ob nimiam auri cupiditatem ad hanc urbem percurrere. Muri neglecti pacis incuria sarciebantur: Antiochia obsidebatur: Tyrus se volens à terra abrumpere, insulam quærebat antiquam. Tunc & nos compulsi sumus parare

naves, esse in litore adventum, hostium præcavere, & se-
 videntibus ventis magis barbaros metuere, quam naufragi-
 um: non tam propriæ salutis, quam virginum casti-
 moniæ providentes. Erat in illo tempore quædam apud nos
 dissensio, & barbarorum pugnam domestica bella supera-
 bant. Nos in Oriente tenuerunt jam fixæ sedes, & invete-
 ratum sanctorum locorum desiderium. Illa, quæ tota in
 farcinis erat, & in omni urbe peregrina, reversa est ad
 patriam, ut ibi pauper viveret, ubi dives fuerat; manens
 in alieno, quæ multos prius hospites habuit; & ne ser-
 monem longius protraham, in conspectu Romanæ urbis
 pauperibus erogaret, quod illa teste vendiderat. Nos hoc
 tantum dolemus, quod pretiosissimum de sanctis locis mo-
 nile perdidimus: recipit Roma quod amiserat, & procax
 ac maledica lingua, gentilium oculorum testimonio con-
 futata est. Laudent cæteri misericordiam ejus, humilita-
 tem, fidem: ego ardorem animi plus laudabo. Librum,
 quo Heliodorum quondam juvenis ad eremum cohortatus
 sum, tenebat memoriter, & Romana cernens mœnia inclu-
 sam se esse plangebat. Oblita sexus, fragilitatis im-
 memor, ac solitudinis tantum cupida, ibi erat, ubi animo
 morabatur. Non poterat teneri consiliis amicorum: ita
 ex urbe, quasi de vinculis, gestiebat erumpere. Dispen-
 sationem pecuniæ, & cautam distributionem, genus in-
 fidelitatis vocabat. Non aliis distributionem elemosyna-
 rum tribuere, sed suis pariter effusis, ipsa pro Christo
 stipēs optabat accipere. Sic festinabat, sic impatiens erat
 morarum, ut illam crederes profecturam: itaque dum
 semper paratur, mors eam invenire non potuit imparata.
 Inter laudes fœminæ subito mihi Pammachius meus
 exoritur. Paulina dormit, ut ille vigilet, præcedit ma-
 ritum, ut Christo famulum derelinquat. Hic heres uxori-
 sis, & hereditatis alii possessores. Certabant vir & fœ-
 mina, quis in portu Abrahæ Tabernaculum sigeret: & erat
 hæc inter utrumque contentio, quis humanitate superaret.
 Vicit uterque, & uterque superatus est. Ambo se victos &
 victores fatentur, dum quod alter cupiebat, uterque per-
 fecit. Jungunt opes, sociant voluntates, ut quod emula-
 tio dissipatura erat, concordia cresceret. Necdum dictum,
 jam factum. Emitur hospitium, & ad hospitium turba
 concurrit. Non est enim labor in Jacob, nec dolor in Israël.

Gen. 18.

Num. 33.

Ad- 33

Adducunt maria, quos in gremio suo terra suscipiat, mittit Roma properantes, quos navigaturos litus molle confoveat. Quod Publius semel fecit in insula Melite erga Ad. 27. unum Apostolum, &, ne contradictioni locum tribuam, in una navi, hoc isti & frequenter faciunt, & in plures: nec solum inopum necessitas sustentatur, sed prona in omnes munificentia aliquid & habentibus providet. Xenodochium in portu Romano situm, totus pariter Mundus audivit. Sub una æstate didicit Britannia, quod Ægyptus & Parthus noverant vere. Quod scriptum est. Rom. 8. Timentibus Dominum, omnia cooperantur in bonum: in obitu tantæ sæminæ vidimus comprobatum. Quodam præfatio futurorum ad multos scripserat monachos, ut venirent, & se gravi onere laborantem absoluerent, faceretque sibi de iniquo mammona amicos, qui eam reciperent in æterna tabernacula: venerunt, amici facti sunt, dormivit illa, quomodo voluit, & deposita tandem sarcina, levior volavit ad Cælum. Quantum haberet viventis Fabiolæ Roma miraculum, in mortua demonstravit. Necdum spiritum exhalaverat, necdum debitam Christo reddiderat animam: Et jam fama volans, tanti prænuncia luctus, totius urbis populum ad exequias congregabat. Sonabant Psalmi, & aurata testæ templorum, reboans in sublime quætebat Alleluja (a). Hic juvenum chorus, ille senum, qui carmine laudes femineas, & facta ferant. Non sic Furius de Gallis, non Papirius de Samnitibus, non Scipio de Numantia, non Pompejus de Ponti gentibus triumphavit: illi corpora vicerant, hæc spirituales nequitias subjugavit. Audio præcedentium turmas, & catervatim in exequiis ejus multitudinem confluentem. Non plateæ, non porticus, non imminetia desuper testæ capere poterant prospectantes. Tunc suos in unum populos Roma conspexit: favebant sibi omnes in gloria penitentis: nec mirum, si de ejus salute homines exultarent, de cujus conversione Lac. 51.

Cc 4

an-31

(a) Canticum hoc lætitiæ, & laudis à Synagoga ad Ecclesiā transit. Olim fuisse in usu, ut in funeribus caneretur, testis est S. Hieron. Post plura secula, Ecclesia hujus cantici usum temporibus penitentiæ constitutis, & in ceremoniis funebribus interdixit. In Missa Defunctorum juxta ritum Mozarabum, ad introitum dicitur: Tu es portio mea Domine alleluja, in terra viventium, alleluja alleluja. Lac. 51.

angeli lætabantur in cœlo . Hoc tibi Fabiola ingenii mei senile munus , has officiorum Inferias dedi . Laudavimus sæpe virgines , viduas ac maritatas , quarum semper fuerit candida vestimenta , quæ sequuntur agnum , quocumque vadit . Felix præconium , quod nulla totius vitæ forde maculatur , procul livor faceffit , absit invidia . Si pater familias bonus est , quare oculus noster malus est ? Quæ inciderat in latrones , Christi humeris reportata est . Multæ mansiones sunt apud patrem . Ubi abundavit peccatum , superabundavit gratia . Cui plus dimittitur , plus amat .

HIERONYMUS AD MARCELLAM ADVERSUS MONTANUM .

A R G U M E N T U M .

Montanus natione Phryx , a quo Cataphygarum hæresis prodit , agebat , per Moysen & Prophetas in veteri lege , & per Christum in nova Deum mundum salvare non potuisse , & proptereaque , ut id tandem obtineret , Spiritum Sanctum à Christo promissum misisse , qui in se , Priscamque , & Maximillam feminas descenderit ; in Trinitate propterea unam tantum ponebat personam : secundas nuptias immundas , & tanquam adulteria reputabat : tres in anno ex præscripto quadragesimas observari præcipiebat : Episcopos non primo , hoc est Apostolorum , sed tertio ponebat loco : peccatorum confessionem nec faciebat , nec lapsos propterea homines ad penitentiam recipiebat . Hos errores ideo nunc omnes Marcellæ explicat , quia ad faminam eruditissimam , rogatus tantum quid de illis sentiret , scribit : & tam clara est eorum perfidia , ut illos exposuisse , superasse etiam sit .

TEstimonia de Joannis Evangelio congregata , quæ tibi quidam Montani sectator ingessit , in quibus Salvator noster se ad patrem iturum , missurumque Paracletum pollicetur , in quod promissa sint tempus , & quo completa sint tempore , Apostolorum Acta testantur . Decima die dixit post ascensum Domini , hoc est , quinquagesima post resurrectionem , Spiritum Sanctum descendisse , linguasque credentium esse divisas , ita ut unusquisque omnium gentium sermone loqueretur : quando quidam adhuc parum credentium , musto eos ebrios afferebant : & Petrus stans in medio Apostolorum , omnisque con-

conventus, ait: Viri Judæi, & omnes qui habitatis in Hierusalem, hoc vobis notum sit, & auribus percipite verba mea. Non enim, sicut vos existimatis, hi ebrii sunt: nam est hora diei tertia: sed hoc est, quod dictum est per Joel Prophetam: in novissimis diebus, dicit Dominus, *Joel. 2.* effundam de spiritu meo in omnem carnem: & prophetabunt filii, & filia eorum, & juvenes visiones videbunt, & seniores somnia somniabunt: & quidem in servos meos & ancillas meas effundam de spiritu meo. Si igitur Apostolus Petrus, super quem Dominus fundavit ecclesiam (a), & prophetiam & promissionem Domini, illo tempore completam, memoravit; quo modo possumus nobis aliud tempus vindicare? Quod si voluerint respondere, & Philippi deinceps quatuor filias prophetasse, & Prophetam Agabum reperiri, & in divisionibus spiritus inter Apostolos & doctores, Prophetas quoque Apostolo scribente formatos, ipsumque Paulum Apostolum multa de futuris hæresibus & de fine sæculi prophetasse: sciant à nobis non tam prophetiam repelli, quæ Domini est signata passione, quam eos non recipi, qui cum scripturæ veteris & novæ auctoritate non congruant. Primum in fidei regula discrepamus. Nos Patrem & Filium & Spiritum Sanctum in sua unumquemque persona ponimus, licet substantia copulemus: illi, Sabellii (b) dogma sectantes, Trinitatem in unius personæ angustias cogunt. Nos secundas nuptias non tam appetimus, quam concedimus, Paulo *1 Tim. 3.* jubente, ut viduæ adolescentulæ nubant: illi in tantum putant scelerata conjugia iterata, ut quicumque hoc fecerit, adulter habeatur. Nos unam Quadragesimam, secundum traditionem Apostolorum (c) toto anno, tempore

(a) Alludit ad illud Mat. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Quibus verbis, non obstantibus hæreticorum calumniis, primatum Petri, ejusque successorum nobis significari SS. PP. & Sac. Canones tradiderunt. Vide Bel-
larminum de Rom. Pont. lib. 1.
(b) Non fuit Sabellius ejus

impietatis auctor, quippe quæ affirmant omnes eam didicisse à Noëto præceptore suo; qui etiam se Moysen, & fratrem suum Aaron dicebat Epiphan.
(c) S. Leo docet ab Apostolis per doctrinam Spiritus Sancti, Quadragesimam institutam, & S. Ambrosi. expresse ait jejunium Quadragesimæ à Christo Domino fuisse institutum. ep. 119

pore nobis congruo, jejunamus: illi tres in anno faciunt Quadragesimas, quasi tres passi sint Salvatores: non quod per totum annum, excepta Pentecoste, jejunare non liceat, sed quod aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre. Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent, apud eos Episcopus tertius est: habent enim primos de Pepusa (a) Phrygiæ Patriarchas: secundos, quos appellant Cenones (b): atque ita in tertium, id est penè ultimum locum Episcopi devolvuntur, quasi exinde ambitiosior religio fiat, si quod apud nos primum est, apud illos novissimum sit. Illi ad omne pene delictum, Ecclesiæ obferant fores, nos quotidie legimus: Malo pœnitentiam peccatoris, quam mortem: Et nunquid qui cadet, non resurget, dicit Dominus? Et convertimini ad me filii convertentes, & ego curabo contritiones vestras. Rigidi autem sunt, non quod & ipsi pejora non peccent: sed hoc inter nos & illos interest, quod illi erubescunt confiteri peccata, quasi Iusti: nos dum pœnitentiam agimus, facilius veniam promeremur. Præmitto scelerata mysteria, quæ dicuntur de lactente puero & de victuro martyre (c) consecrata: malo inquam non credere: sit falsum omne, quod sanguinis est. Aperta est convincenda blasphemica dicentium, Deum primum voluisse in veteri testamento per Moysen & Prophetas salvare mundum; sed quia non potuerit explere, corpus sumpsisse de virgine, & in Christo sub specie filii prædicantem, mortem obisse pro nobis: & quia per duos gradus mundum salvare nequiverit, ad extremum per Spiritum Sanctum in Montanum, Priscam, & Maximillam (d), insanas feminas, descendisse, & ple-

Ex c. 13.
1f 40.
Hi r 30

(a) Pepusa vicus phrygiæ, quem appellabant Jerusalem, ubi Episcopi, ac Presbyteri semine erant. Epiph.

(b) Dignitas Ecclesiastica, apud istos hæreticos. Alii codices habent iconomas.

(c) De montanistis horrendum illud fertur, quod in suis mysteriis, infantis anniculi sanguinem, quem de toto ejus corpore, minutis puncti-
onibus extorquerent, misce-
tes farina, Eucharistiam inde
sibi conficerent: isque puer si
mortuus fuisset, apud illas ce-
lebraretur pro martyre: si ve-
ro vixisset, pro magno Sacer-
dote. Epiph. August. Philastr.
de Hæresibus.

(d) Mulieres nobiles & opu-
lentas, quas à maritis abductas
Montanus, docens licitam nun-
ptiarum solutionem.

nitudinem quam Paulus non habuerit, dicens: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus; & nunc videmus per speculum in ænigmate, abscissum & semivirum (a) habuisse Montanum. Hæc sunt, quæ coargutione non indigent. Perfidiam eorum exposuisse, superasse est. Nec necesse est, ut singula deliramenta, quæ proferunt, brevior epistolæ sermo subvertat; cum & tu ipsas scripturas apprime tenens, non tam ad eorum mota sis quæstiones, quam, quid sentirem, à me volueris sciscitari. 1. Cor. 13

HIERONYMUS ADVERSUS VIGILANTIUM AD RIPARIUM PRESBYTERUM.

A R G U M E N T U M .

Riparius Presbyter scripserat ad Hieronymum, quomodo Vigilantius hæreticus in Martyrum reliquias, & solemnes, quæ in eorum Templis fiebant, Christianorum vigilias, sicut Novatores hodie faciunt, debaccharetur: respondens nunc vir sanctus, veluti quodam pugnae præludio velitatus, hæresim generatim percutit, ostendens, si hæretici librum mittat, se longiori oratione ejus ineptiis responsurum.

Acceptis primum litteris tuis, non respondere, superbiæ est; respondere, temeritatis. De his enim rebus interrogas, quas & proferre & audire sacrilegium est. Ais Vigilantium, qui κατ' ἀντιπαρὶν (b) hoc vocatur nomine, nam Dormitantius rectius diceretur, os fœtidum rursus aperire, & putorem spurcissimum contra sanctorum martyrum proferre reliquias, & nos, qui eas suspicimus, appellare cinerarios & idololatras, qui mortuorum hominum ossa veneremur. O infelicem hominem, & omni lacrymarum fonte plangendum, qui hæc dicens, non se intelligat esse Samaritanum (c) & Iudæum, qui corpora mortuorum pro immundis habent, & etiam vasa, quæ in eadem domo fuerint, pollui suspicantur, sequentes occidentem literam, & non vivificantem spiritum. Nos autem non dico martyrum reliquias, sed ne Solem quidem & Lunam, non Angelos, non Archangelos, non Cherubim, non Seraphim, & omne nomen quod nominatur, & in præsentî

(a) Hoc ait quia ex phrygia Montanus, erat ubi phrygii Cybelis Sacerdotes castrabantur.

(b) Id est à contrario.

(c) Samaritani, teste Epiph. mortuorum resurrectionem negant.

fenti sæculo & in futuro, colimus, & adoramus(a), ne serviamus creaturæ potius quam Creatori, qui est benedictus in sæcula. Honoramus autem reliquias martyrum, ut cum, *Mat. 10.* cuius sunt martyres adoremus. Honoramus fervos, ut honor fervorum redundet ad Dominum, qui ait: Qui vos suscipit, me suscipit. Ergo Petri & Pauli immundæ sunt reliquię? Ergo Moyfi corpusculum immundum erit, quod *Deut. 34.* juxta Hebraicam veritatem ab ipso sepultum est Domino? & quotiescumque Apostolorum, & Prophetarum, & omnium Martyrum Basilicas ingredimur, toties idolorum templa veneramur? accensique ante tumulos eorum(b) cerei, idololatriæ insignia sunt? Plus aliquid dicam, quod redundet in auctoris caput, & insanum cerebrum vel sanet aliquando, vel debeat, ne tantis sacrilegiis simplicium animæ subvertantur. Ergo & Domini corpus in sepulcro positum, immundum fuit? & Angeli, qui candidis vestibus utebantur, mortuo cadaveri atque polluto præbebant excubias, ut post multa sæcula Dormitanti somniarent, immo eructaret immundissimam crapulam, & cum Juliano persecutore, sanctorum basilicas aut destrueret, aut in templa converteret? Miror sanctum Episcopum, in cuius parochia esse presbyter dicitur, acquiescere furorī ejus, & non virga Apostolica, virgaque ferrea(c) confringere vas inutile, & tradere in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat: nec meminerit illius dicti: Si videbas *1 Cor. 15.* furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem *1 Cor. 4.* tuam ponebas. Et in alio loco: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini

(a) Loquitur de adoratione, latris, quæ soli Deo convenit, non vero dulciæ, quam Dei servis & amicis tribuimus. Late autem adorationis vocabulum patere, & creatis etiam rebus illam tribui, ex sac. Bibl. constat. De Angelorum cultu vide Calmet dissert. de Angelis. (b) Hunc usum antiquitas in Ecclesiam dimanasse, vetera probat exempla: quin imo oleo lampadum, necnon cera e can-

delabris sumpta, quæ circa sepulcra martyrum accendi solent peracta multa miracula testatur S. Aug. Theodoret. Greg. Turon. & alii.

(c) De excommunicatione loquitur, quæ animadversionem Tertullianus modo vocat Divinam censuram, modo anathemam, & S. Cypr. abstentionem, & gladium spiritualem, quo superbi & contumaces necantur, dum de Eccl. ejiciuntur.

mini omnes operantes iniquitatem . Et iterum : Nonne odientes te Domine odio habui , & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos . Si non sunt honorandæ reliquæ martyrum , quomodo legimus : Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus ? Si ossa mortuorum polluant contingentes , quomodo Elifæus mortuus mortuum suscitavit , & dedit vitam corpori , quod juxta Vigilantium jacebat immundum : Ergo omnia castra Israelitici exercitus & populi Dei fuere immunda , quia Joseph & Patriarcharum corpora portabant in solitudine , & ad sanctam terram immundos cineres pertulerunt ? Joseph quoque , qui in typo præcessit Domini salvatoris nostri sceleratus fuit ? qui tanta ambitione Jacob in Hebron ossa portavit , ut immundum patrem avo & atavo sociaret immundis , & mortuum mortuis copularet ? O præcidendam linguam a medicis , immo insanum curandum caput , ut qui loqui nescit , discat aliquando reticere . Ego vidi hoc aliquando portentum , & testimoniis scripturarum , quasi vinculis Hipocratis (a) , volui ligare furiosum : sed abiit , excessit , evasit , erupit , & inter Hadriæ fluctus , Cotique regis alpes in nos declamando clamavit ; quidquid enim amens loquitur , vociferatio & clamor est appellandus . Tacita me forsitan cogitatione reprehendas , cur in absentem invehar ? Fateor tibi dolorem meum : sacrilegium tantum patienter audire non possum : legi enim Siromasten (b) Phinees , austeritatem Eliæ (c) , zelum Simonis Cananæi , Petri severitatem , Ananiam & Saphiram trucidantis , Paulique constantiam , qui Elymam magum , viis Domini resistentem , æterna cæcitate damnavit . Non est crudelitas pro Deo , sed pietas . Unde , & in lege dicitur : Si frater tuus , & amicus , & uxor , quæ est in sinu tuo , depravare te voluerit a veritate , sit manus tua super eos , & effunde sanguinem eorum , & auferes malum de medio Israel . Iterum dicam : Ergo martyrum immundæ sunt reliquæ ? Et quid passi sunt Apostoli , ut immundum Stephani corpus tanta funeris ambitione

4. Reg. 13

Exod. 13

Gen. 50.

Nat. 25.

3. Reg.

Mat. 13.

Act. 1.

5. 13.

Deut. 13.

Act. 9.

(a) Hoc ait , quia deliros , & madfanitide occiderit , ex lib. Num. patet . Siromastes punctionem significat .

(b) Quomodo Phinees Israelitam quendam uxoræ cum scorto ones prophetar Baal occidisse .

tione præcederent, ut facerent ei planctum magnum, ut eorum luctus in nostrum gaudium verteretur? Nam quod dicis eum vigilias execrari (a) facit & hoc contra vocabulum suum, ut velit dormire Vigilantius, & non audiat

Mat. 26. Salvatorem dicentem: Sic non potuistis una hora vigilare mecum? Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: Spiritus promptus est, sed caro infirma. Et in alio loco

Pf. 118. Propheta decantat? Media nocte surgebam, ut confiterer tibi super judicia iustitiæ tuæ. Dominum quoque in Evangelio legimus pernoctasse, & Apostolos clausos carcere

Luc. 6. tota nocte vigilasse, ut illis psalientibus, terra quateretur, custos carceris crederet, magistratus & civitas tererentur. Loquitur Paulus: Orationi insistite, vigilantes

Col. 4. in ea. Et in alio loco: in vigiliis frequenter. Dormiat itaque Vigilantius, & ab exterminatore Ægypti cum Ægyptiis dormiens suffocetur. Nos dicamus cum David,

Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel, ut veniat ad nos sanctus & Hir, qui interpretatur vigil. Et si quando propter peccata nostra dormierit, dicamus ad eum; Surge, ut quid dormitas Domine? excitemusque illum, & navicula fluctuante, clamemus; Magister salvos nos fac perimus. Plura dictare volueram, si non epistolaris brevitatis pudorem nobis tacendi imponeret, & si librorum ipsius ad nos voluisses mittere cantilenas; ut scire possemus, ad quæ rescribere deberemus: nunc autem aerem verberavimus; & non tam illius infidelitatem, quæ omnibus patet, quam nostram fidem aperuimus: ceterum si volueris longiorem nos adversum eum librum scribere, mitte nœnias illius & ineptias, ut Joannem Baptistam audiat prædicantem: Jam securis ad radices arborum posita est. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Das 4. Mat. 8. Surge, ut quid dormitas Domine? excitemusque illum, & navicula fluctuante, clamemus; Magister salvos nos fac perimus. Plura dictare volueram, si non epistolaris brevitatis pudorem nobis tacendi imponeret, & si librorum ipsius ad nos voluisses mittere cantilenas; ut scire possemus, ad quæ rescribere deberemus: nunc autem aerem verberavimus; & non tam illius infidelitatem, quæ omnibus patet, quam nostram fidem aperuimus: ceterum si volueris longiorem nos adversum eum librum scribere, mitte nœnias illius & ineptias, ut Joannem Baptistam audiat prædicantem: Jam securis ad radices arborum posita est. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Mat. 3.

HIE-

(a) *Vigiliarum usus in Eccl. antiquissimus, testimonio non solum SS. Patrum, sed & scriptorū gentiliū, Plinii junioris Luciani, & aliorum constat. Hodie non amplius in Ecclesia, ut veteres Christiani consueverant, sed in privatis domibus, in ludis in comessationibus, in*

turpibus canticis, in choreis, in conversatione mulierum, summa animarum, corporum, rei familiaris jactura, tota nocte vigilatur. Qui quantus sit abusus, erudite ostendit Antinori in lib. italico. Scripto, cui titulus. Le veglie d'oggi.

HIERONYMUS ADVERSUS VIGILANTIUM.
A R G U M E N T U M.

Vigilantius, Gallus natione, Barcilonensis Ecclesiæ quæ in Hispania est Presbyter, cleri primum improbo calibatu, agebat non esse martyres, aut eorum reliquias venerandas, neque ad eorum sepulcra in Ecclesiis vigilandum, ut qui nos precibus suis adiuuare nequirent, & signa, quæ per eos fierent, incredulis dumtaxat prodesse. Cercos frustra in templis clara luce accendi præterea causabatur. Eleemosynas Hierosolymam mitti debere negabat; hominisque substantiam retinendam, paulatinque potius distribuendam, quam omnem simul in pauperes effundendam asseuerabat, monachorum denique insolitudine fugam vituperabat. Hujus hæretici librum Riparius & Desiderius per Sisinnium fratrem Hieronymo, ut ejus responsione confutaretur, miserunt; Respondet nunc acriter, ac excitata bile vir sanctus, hæresimque imperiti hominis omnem jugulat. Utinam Vigilantii nostri temporis, tanti Doctoris auctoritate, rationibusque prostrati, una cum eo obdormiscerent.

Multa in orbe monstra generata sunt. Centauros, & Sirenas, ululas, & Onocrotalos in Esaja legimus. Isa. 34.
Job Leviatham & Behemoth mystico sermone describit; Job. 40.
Cerberum, & Stymphalidas, aprumque Erimanthium, & leonem Nemaum, Chimeram, atque Hydram multorum capitum narrant fabulæ poetarum. Cacum describit Virgilius, triformem Geryonem Hispaniæ prodiderunt. Sola Gallia monstra non habuit, sed viris semper fortissimis & eloquentissimis abundavit. Exortus est subito Vigilantius, seu verius Dormitantius, qui immundo spiritu pugnet contra Christi spiritum, & martyrum neget sepulcra veneranda: damnandas dicat esse vigilias: nunquam nisi in Pascha Alleluja cantandum: continentiam, hæresim: pudicitiam, libidinis seminarium: & quomodo Euphorbus in Pythagora renatus esse perhibetur, sic in isto Ioviniani (a) mens prava surrexit, ut in illo, & in hoc
dia-

(a) Monachus aliquando in monasterio mediolan. egressus vero, quod ferre delicatulus non posset monasticam disciplinam: quam solute vixerit, Hieron. egregie describit lib. contra Jovin. 1. In insulam re-legatus infelicitè obijt.

Eps. 14. diaboli respondere cogamur insidiis. Cui jure dicitur: semen pessimum, para filios tuos occisioni peccatis Patris tui. Ille Romanæ Ecclesiæ auctoritate damnatus, inter phasides aves & carnes suillas non tam emisit Spiritum, quam eructavit: iste caupo Calagurritanus, & in perversum propter nomen viculi mutus Quintilianus (a), miscet aquam vino (b); & de artificio pristino suæ venena perfidiæ, catholicæ fidei sociare conatur, impugnare virginitatem, odisse pudicitiam, in convivio sæcularium contra sanctorum jejunia proclamare, dum inter phialas philosophatur, & ad placentas liguriens, Psalmorum modulatione mulcetur: ut tantam inter epulas, David & Idithum, & Asaph & filiorum Chore cantica audire dignetur. Hæc dolentis magis effudi animo, quam ridentis: dum me cohibere non possum, & injuriam Apostolorum ac martyrum furda nequeo aure transire. Pro nefas, Episcopos sui sceleris dicitur habere consortes: si tamen Episcopi nominandi sunt, qui non ordinant diaconos, nisi prius uxores duxerint, nulli cælibi credentes pudicitiam, immo ostendentes quam sancte vivant, qui male de omnibus suspicantur: & nisi prægnantes uxores viderint clericorum, infantesque de ulnis matrum vagiantes, Christi Sacramenta non tribuunt. Quid facient Orientis (c) Ecclesiæ? quid Ægypti, & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continent, aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt? Hoc docuit Dormitantius, libidini frena permittens; & naturalem carnis ardorem, qui in adolescentia plerumque ferverescit, suis hortatibus duplicans, immo extinguens coitu feminarum: ut nihil sit, quo distemus à porcis, quo differamus a brutis animantibus, quo ab equis, de quibus scriptum est: Equi insanientes in feminas facti sunt mihi: unusquisque in uxorem proximi sui hinniebat. Hoc est, quod loquitur per David Spiritus Sanctus: Nolite fieri sicut equus

(a) Hoc dicit, quia ex eodem vico Calagurritano Quintilianus insignis orator fuit.

(b) Caupone enim dixit, & quia sic faciunt mali caupones, ideo addit: miscet aquam vino, id est puræ impuram doctrinam.

(c) Clericorum cælibatū Apostolos docuisse, & Ecclesiam Catholicam ab omni ego servasse, PP. Concilii Carthag. 2. Can. 2. professi sunt. Vide in hanc rem plura apud Terasin. discipl. par. 1. lib. 2. cap. 69.

equus & mulus, quibus non est intellectus. Et rursus de Dormitatio & sociis ejus: In chamo & freno maxillas eorum confringe, qui non approximant ad te. Sed jam tempus est, ut ipsius verba ponentes, ad singula respondere nitamur. Fieri enim potest, ut rursus malignus interpres dicar, fictam à me materiam, cui rethorica declamatione respondeam, sicut illam quam scripsi ac Gallias, matri & filia inter se discordantibus. Auctores sunt hujus dictatiunculæ meæ, sancti presbyteri (a) Riparius & Desiderius, qui parochias suas vicinia istius scribunt esse maculatas, miseruntque libros per fratrem Sisinnium, quos inter crapulam stertens evomuit, & asserunt repositos esse nonnullos, qui faventes vitiis suis, illius blasphemias acquiescant. Est quidem imperitus: & verbis, & scientia & sermone inconditus, ne vera quidem potest defendere: sed propter homines sæculi, & mulierculas oneratas peccatis, semper discentes & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes, una lucubrationcula illius nœniis respondebo; ne sanctorum virorum, qui ut hoc facerem, me deprecati sunt, videar literas respuisse. Nimirum respondet generi sui, ut qui de latronum & convenarum natus est semine: quos Cn. Pompejus edemita Hispania, & ad triumphum redire festinans, de Pyrenæi jugis deposuit, & in unum oppidum congregavit, unde & Convenarum urbs nomen accepit. Hucusque latrocinetur contra Ecclesiam Dei, & de Vectonibus, Arrebacis, Celtiberisque descendens, incurset Galliarum Ecclesias, portetque nequaquam vexillum Christi, sed insigne diaboli. Fecit hoc idem Pompejus, etiam in Orientis partibus, ut Cilicibus & Isauris piratis latronibusque superatis, sui nominis inter Ciliciam & Isauriam conderet civitatem: sed hæc urbs hodie servat scita majorum, & nullus in ea ortus est Dormitantius. Gallia vernaculum hostem sustineat, & hominem moti capitis, atque Hippocratis vinculis alligandum, sedentem cernunt in Ecclesia, & inter cætera verba blasphemiae, ista quoque dicentem: Quid necesse est, te tanto honore, non solum honorare, sed etiam adorare illud nescio quid, quod in modico vaseulo trasferendo colis? Et rursus in eodem libro: Quid pulverem, linteamine

D d

cir-

(a) In veteribus Ecclesiæ Canonibus, Parochi, presbyteri dicebantur. Vide Gonzal. c. 1. de Parochiis num. 2.

circumdatum, adorando oscularis? Et in consequentibus: prope ritum gentilium videmus sub prætextu religionis introductum in Ecclesiis, Sole adhuc fulgente, moles cereorum accendi, & ubicumque pulvisculum, nescio quod in modico vasculo pretioso linteamine circumdatum, osculantes adorare: Magnum honorem præbent hujusmodi homines beatissimis martyribus, quos putant de vilissimis cereolis illustrandos: quos agnus, qui est in medio throni cum omni fulgore majestatis suæ illustrat, Quis enim, o insanum caput, aliquando martyres (a) adoravit? quis hominem putavit Deum? nonne Paulus & Barnabas, cum à Lycaonibus Jupiter & Mercurius putarentur, & eis vellent hostias immolare, sciderunt vestimenta sua, & se homines esse dixerunt? non quod meliores non essent olim mortuis hominibus, Jove atque Mercurio, sed quod sub gentilitatis errore honor eis Deo debitus deferretur. Quod & de Petro legimus: qui Cornelium se adorare cupientem manu sublevavit, & dixit: Surge, nam & ego homo sum. Et audes dicere, illud nescio quid, quod in modico vasculo transferendo colis? Quid est illud, nescio quid? scire desidero, expone manifestius, ut tota libertate blasphemēs. Pulvisculum, inquit, nescio quod, in modico vasculo pretioso linteamine circumdatum. Dolet martyrum reliquias pretioso operiri velamine, & non vel pannis vel cilicio colligari, vel proici in sterquilinum, ut solus Vigilantius ebrius & dormiens adoretur. Ergo sacrilegi sumus quando Apostolorum basilicas ingredimur? sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreae, Lucae, & Timothei transtulit Constantinopolim, apud quas dæmones rugiunt, & inhabitatores Vigilantii, illorum se sentire præsentiam, confitentur? Sacrilegus dicendus est, & nunc Augustus Arcadius, qui ossa beati Samuelis longo post tempore de Judæa transtulit in Thraciam? Omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed & fatui judicandi, qui rem vilissimam & cineres dissolutos in serico & vase aureo portaverunt: Stulti

(a) *Intelligit de cultu latriæ, ideo subdit: quis hominem putavit Deum? Calendas autem eos adoratione dultæ fatentur omnes SS. PP. inter quos san-*

ctus Aug. serm. 25. de Apost. Pet. & Pau. Petrum, inquit, piscatorem provolutis genibus gentium multitudo credentium adorat.

et omnium Ecclesiarum populi, qui occurrerunt sanctis reliquiis, & tanta lætitia, quasi præsentem viventemque Prophetam cernerent, susceperunt, ut de Palæstina usque Chalcedonem jungerentur populorum examina, & in Christi laudem una voce resonarent? Videlicet adorabant Samuelem, & non Christum: cuius Samuel & Levita & Prophetes fuit. Mortuum suspicaris, & idcirco blasphemas. *Marc. 12*
 Lege Evangelium: Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob: non est Deus mortuorum, sed vivorum. Si ergo vivunt, honesto juxta te carcere non clauduntur. Ais enim vel in sinu Abrahæ (a), vel in loco refrigerii, vel subter aram Dei, animas Apostolorum & martyrum confedissee, nec posse suis tumulis, & ubi voluerint, adesse præsentem. Senatoriæ videlicet dignitatis sunt, ut non inter homicidas teterrimo carcere, sed in libera honestaque custodia in fortunatorum insulis & in campis Elysiis recludantur. Tu Deo leges ponēs? Tu Apostolis vincula iniicies, ut usque ad diem iudicii (b) teneantur custodia, nec sint cum Domino suo? de quibus scriptum est: Sequuntur agnum quocumque vadit. Si agnus ubique, ergo & hi, qui cum agno sunt, ubique esse credendi sunt (c). Et cum diabolus & dæmones toto vagentur orbe, & celeritate nimia ubique præsentem sint; martyres post effusionem sanguinis sui, arca operientur inclusi & inde exire non poterunt? Dicis in libello tuo, quod dum vivimus, mutuo pro nobis orare possimus; postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oratio; præsertim cum martyres ultionem sui sanguinis obsecrantes impetrare non quiverint. Si Apostoli & martyres, adhuc in corpore constituti, possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc debent esse solliciti: quanto magis post coronas, victorias, & triumphos? Vnus homo Moyses sexcentis millibus ar-

*Apoc. 14**Apoc. 6.**Exod. 31*

D d 2

ma-

(a) Qui ante Christum limbus Patrum, post Christum est Cælum, idest Paradisus Beatorum. Unde Ecclesia de S. Martino occinit: Martinus Abrahæ sinu lætus excipitur. Cælum dives ingreditur.

(b) Hæreticorum fuit opinio animas omnes hominum licet

SS. usque ad iudicii diem servari in abditis receptaculis. Primus assertor Tertul. fuit, quem non multo post Vigilantius & demum Calvinista secuti sunt. Vide Bellarm.

(c) Nota Sanctos non esse abique simul, sed successive. Bellarminus de incarn. lib. 3.

Act. 7. matorum impetrat à Deo veniam : & Stephanus imitator
 Domini sui , & primus martyr in Christo , pro per-
 Act. 27. secutoribus veniam deprecatur : & postquam cum Christo
 esse cœperint, minus valebunt ? Paulus Apostolus ducen-
 tas septuaginta sex sibi dicit in navi animas condonatas ,
 & postquam resolutus esse cœperit cum Christo , tunc ora-
 clausurus est , & pro iis , qui in toto orbe ad suum Evan-
 gelium crediderunt , mutire non poterit ? Meliorque erit
 Eccl. 9. Vigilantius canis vivens , quam ille Leo mortuus ! Recte
 hoc de Ecclesiaste proponerem , si Paulum in Spiritu mor-
 tuum confiterer . Denique sancti non appellantur mortui,
 1. Thes. 4 sed dormientes. Unde & Lazarus , qui resurrecturus erat,
 dormisse perhibetur. Et Apostolus vetat Thessalonicenses
 de dormientibus contristari . Tu vigilans dormis , & dor-
 miens scribis : & proponis mihi librum apocryphum , qui
 sub nomine Esdræ à te & similibus tui legitur : vbi scrip-
 ptum est, quod post mortem nullus pro aliis audeat depre-
 cari : quem ego librum nunquam legi : quid enim necesse
 est in manus sumere, quod Ecclesia non recipit ? Nisi for-
 te Balsamum mihi , & Barbelum (a) , & thesaurum Ma-
 nichei , & ridiculum nomen Leusiborę proferas ; & quia
 ad radices Pyrenæi habitas , vicinusque es Hiberiæ , Ba-
 sisidis antiquissimi hæretici , & imperitiæ scientiæ , incre-
 dibilia portenta prosequeris , & proponis , quod totius
 orbis auctoritate damnatur . Nam in commentariolo tuo ,
 quasi pro te faciens , de Salomone sumis testimonium ,
 quod Salomon omnino non scripsit : ut qui habes alterum
 Esdræ , habeas & Salomonem alterum : & si tibi placue-
 rit , legito fictas revelationes omnium Patriarcharum &
 Prophetarum , & cum illas didiceris , inter mulierum tex-
 trinas cantato , immo legendas propone in tabernis tuis ,
 ut facilius per has nēnias vulgus indoctum provoces ad
 bibendum . Cereos autem non clara luce accendimus , si-
 cut frustra calumniaris : sed ut noctis tenebras hoc solatio
 temperemus , & vigilemus ad lumen , ne cæci tecum dor-
 miamus in tenebris. Quod si aliqui per imperitiam & sim-
 plicitatem, sæcularium hominum, vel certe religiosarum se-
 minarum , de quibus vere possumus dicere : Confiteor ze-
 lum Dei habent , sed non secundum scientiam : hoc pro
 honore martyrum faciunt : quid inde perdis ? Causaban-
 tur

(a) *Hæreticorum prodigiosa vocabula, de quibus agit Isen.*

tur quondam & Apostoli, quod periret unguentum, sed *Mat. 25.*
 Domini voce correpti sunt. Neque enim Christus indige-
 bat unguento, nec martyres lumine coreorum: & tamen
 illa mulier in honore Christi hoc fecit, devotioque men-
 tis ejus recipitur: & quicumque accendunt cereos, secun-
 dum fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo: *Rom. 14.*
 unusquisque in suo sensu abundet. Idololatrias appellas hu-
 jusmodi homines: non diffiteor, omnes nos qui in Christo
 credimus, de idololatriæ errore venisse, non enim nasci-
 mur, sed renascimur Christiani: & quia quondam cole-
 bamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne simili-
 cum videamur cum idolis honore venerari? illud fiebat
 idolis, & idcirco detestandum est: hoc fit martyribus,
 & idcirco recipiendum est; nam & absque martyrum reli-
 quiis per totas Orientis Ecclesias quando legendum est
 Evangelium, accenduntur luminaria, jam sole rutilan-
 te, non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum læ-
 titiæ demonstrandum, unde & virgines ille Evangelicæ *Mat. 25.*
 semper habent accensas lampades suas: & ad Apostolos *Luc. 12.*
 dicitur: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes *Isa. 5.*
 in manibus vestris. Et de Joanne Baptista: Ille erat lucerna
 ardens & lucens: ut sub typo luminis corporalis illa lux
 ostendatur, de qua in Psalterio legimus: Lucerna pedi-
 bus meis verbum tuum Domine, & lumen semitis meis. *Pf. 112.*
 Male facit ergo Romanus Episcopus, qui super mortuo-
 rum hominum Petri & Pauli, secundum nos ossa veneranda,
 secundum te vilem pulvisculum, offert Domino sacrifici-
 cia (a), tumulos eorum Christi arbltratur altaria? & non
 solum unius urbis, sed totius orbis errant Episcopi, qui
 cauponem Vigilantium contemnentes, ingrediuntur basi-
 licas mortuorum, in quibus pulvis vilissimus, & favilla,
 nescio quæ, jacet linteamine convoluta, ut polluta omnia
 polluat, & quasi sepulcra Pharisaica foris dealbata sint,
 cum intus immundo cinere, juxta te immunda omnia ole-
 ant atque sordeant? Et post hæc de barathro pectoris tui
 cœnosam spurcitiam evomens, audes dicere: Ergo cine-
 res suos amant animæ martyrum, & circumvolant eos,
 semperque præsentés sunt, ne forte si aliquis precator ad-

Dd 3

ve-

(a) Missam Sacrificium esse, rum, Sanctorumque reliquiæ
 ut Trid Synodus declaravit, & positæ sint, celebrari solitam,
 super altare, in quo Marty- omnis testatur antiquitas.

venerit, absentes audire non possint? O portentum in terras ultimas deportandum. Rides de reliquiis martyrum, & cum auctore hujus Hæreseos Eunomio (a) Ecclesiis Christi calumniam struis: nec tali societate terreris, ut eadem contra nos loquaris, quæ ille contra Ecclesiam loquitur? Omnes enim sectatores ejus basilicas Apostolorum & martyrum non ingrediuntur, ut scilicet mortuum adorent Eunomium, cujus libros majoris auctoritatis arbitrantur, quam Evangelia: & in ipso credunt esse lumen veritatis: sicut aliæ hæreses paracletum in Montanum venisse contendunt, & Manichæum ipsum dicunt esse paracletum. Scribit adversum hæresim talem, quæ olim erupit contra Ecclesiam, (ne & in hoc quasi repertor novi sceleris glorieris) Tertullianus vir eruditissimus, insignis volumen, quod scorpiacum vocat rectissimo nomine, quia arcuato vulnere in Ecclesiæ corpus venena diffudit, quæ olim appellabatur Caina (b) hæresis, & multo tempore dormiens, vel sepulta, nunc à Dormitatio suscitata est. Miror quod non dicas, nequaquam perpetranda martyria; Deum enim, qui sanguinem hircorum taurorumque non quarat, multo magis hominum non requirere; quod cum dixeris, imo & si non dixeris, ita habebis, quasi dixeris: qui enim reliquias martyrum asseris calcandas esse, prohibes sanguinem fundi, qui nullo honore dignus est. De vigiliis & pernoctationibus in Basilicis Martyrum sæpe celebrandis, in altera epistola, quam ferme ante biennium sancto Ripario Presbytero scripseram, respondi breviter: Quod si ideo eas existimas respuendas, ne sæpe videamur Pascha celebrare, & non solemnes post annum, exercere vigilas: ergo & die Dominico non sunt Christo offerenda sacrificia; ne resurrectionis Domini crebro Pascha celebremus; & incipiamus non unum Pascha habere, sed

(a) Eunomius, quem egregiè recentiores hæretici gloriari possunt se natos esse doctorem fidem etiam solam ad salutem sufficere jactabat. Fuit pravis moribus, quippe discipulus Aetii asserentis licere se carnis libidinibus polluere.

(b) A Cain primo Adam filio

Caini hæretici dicti sunt, quod in eum sui dogmatis referrent originem. Prodierunt 2. Eccl. sæculo. Cain, Judam Ischariotem, Sodomitas, Chore, Dathan, & Abiron laudabant: peccata ad salutem necessaria asseriebant: Et carnis resurrectione negabant. Iren & Eph.

sed plurima . Error autem & culpa juvenum , vilissimarumque mulierum , qui per noctem sæpe deprehenditur , non est Religiosis hominibus imputandus : quia & in vigiliis Paschæ tale quid fieri plerumque convincitur : & tamen paucorum culpa non præjudicat Religioni : qui & absque vigiliis possunt errare vel in suis vel in alienis domibus . Apostolorum fidem Judæ proditio non destruxit , & nostras ergo vigilias malæ aliorum vigilæ non destruent : quin potius pudicitie vigilare cogantur , qui libidini dormiunt . Quod enim semel fecisse bonum est , non potest malum esse , si frequenter fiat : aut si aliqua culpa vitanda est , non ex eo , quod sæpe , sed ex eo , quod sit aliquando culpabile est . Non vigilemus itaque diebus Paschæ , ne expectata diu adulterorum desideria compleantur : ne occasionem peccandi uxor inveniat : ne maritali non possit recludi clave . Ardentius appetitur , quicquid est rarius . Non possum universa percurrere , quæ sanctorum presbyterorum litteræ comprehendunt : de libellis illius aliqua proferam . Argumentatur contra signa atque virtutes , quæ in basilicis Martyrum fiunt : & dicit eas incredulis prodesse , non credentibus : quasi nunc hoc queratur , quibus fiant , & non qua virtute fiant . Esto , signa sint infidelium : qui quoniam sermoni & doctrinæ credere noluerunt , signis adducantur ad fidem : & Dominus incredulis signa faciebat : & tamen non idcirco Domini suggillanda sunt signa , quia illi infideles erant ; sed majori admirationi erunt , quia tantæ fuere potentie , ut etiam mentes durissimas edomarent , & ad fidem cogerent . Itaque nolo mihi dicas : signa infidelium sunt : sed responde , quomodo in vilissimo pulvere , & favilla nescio qua tanta sit signorum , virtutumque præsentia . Sentio , sentio infelicissime mortalium , quid doleas , quid timeas . Spiritus iste immundus , qui hæc te cogit scribere , sæpe hoc vilissimo tortus est pulvere , imo hodieque torquetur : & qui in te plagas dissimulat , in cæteris confitetur . Nisi forte in morem gentilium , impiorumque , Porphirii , & Eunomii has præstigias dæmonum esse consingas , & non vere clamare dæmones , sed sua simulare tormenta . Do consilium : ingrediere basilicas martyrum , & aliquando purgaberis : invenies ibi multos socios tuos , & nequaquam cereis martyrum , qui tibi displicent , sed flammis

invisibilibus conbureris, & tunc fateberis, quod nunc negas, & in tuum nomen, qui in Vigilantio loqueris, libere proclamabis, te esse aut Mercurium(a) propter nummorum cupiditatem, aut Nocturnum(b) juxta Plauti Amphitryonem, quo dormiente, in Alcмене adulterio duas noctes Iupiter copulavit, ut magnæ fortitudinis Hercules nasceretur; aut certe Liberum Patrem, pro ebrietate & cantharo ex humeris dependente, & semper rubente facie, & spumantibus labiis, effrenatisque convitiis. Unde & in hac provincia cum subitus terræmotus noctis medio omnes de somno excitasset, tu prudentissimus & sapientissimus mortalium, nudus orabas, & referebas nobis Adam(c) & Evam de Paradiso, & illi quidem apertis oculis erubuerunt, nudos se esse cernentes, & verenda texerunt arborum foliis; tu, & tunica & fide nudus, subitoque timore perterritus, & aliquid habens nocturnæ crapulæ, sanctorum oculis obscenam partem corporis ingerebas, ut tuam indicares prudentiam. Tales habet adversarios Ecclesia: hi duces contra martyrum sanguinem dimicant: hujuscemodi oratores contra Apostolos pertonant, imo tam rabidi canes contra Christi latrant discipulos. Ego confiteor timorem meum, ne forsitan de superstitione descendat. Quando iratus fuero, & aliquid mali in meo animo cogitavero, & me nocturnum phantasma deluserit, basilicas martyrum intrare non audeo: ita totus & corpore & animo pertremisco. Rideas forsitan, & muliercularum deliramenta subsannes. Non erubescio earum fidem,

quæ

(a) Plantus in *Amphitr.* vos quidem id jam scitis, concessum & datum mihi esse ab Diis, aliis nunciis præsum, & lucro. Habitus est quippe Mercurius Deus, Deorum nuncius, & mercatorum Deus.

(b) Deum, qui noctem moderatur, Nocturnum appellat Plautus. liberum vero patrē intelligit Bacchum, qui liber ideo dictus est, quod qui vino utuntur, libere loquantur.

(c) Fuerunt omnes Adamitæ

heretici, authore Prodicō Carpocratis discipulo, Adamī innocentiam habere se dicentes, cujus nuditatem in sua Ecclesia, quam Paradisum vocabant imitabantur. Præcipuum apud illos dogma, communitas feminariū. Epiph. Hæresis ista à Flandro quodam, Picardo nomine, seculo 15. renovata est in Bohemia. Anabaptistæ nonnulli in Adamitarum seclera lapsi dicuntur.

quæ primæ viderunt Dominum resurgentem, quæ mittuntur ad Apostolos, quæ in matre Domini Salvatoris sanctis Apostolis commendantur. Tu ructato cum sæculi hominibus: ego jejunabo cum fœminis, imo cum religiosi viris, qui pudicitiam vultu præferunt, & pallida jugi continentia ora portantes, Christi ostendunt verecundiam. Videris mihi dolere & aliud, ne si inoleverit apud Gallos continentia, & sobrietas, atque jejunium, tabernæ tuæ lucra non habeant, & vigiliæ diaboli ac temulenta convivia tota nocte exercere non possis. Preterea iisdem ad me relatum est epistolis, quod contra auctoritatem Apostoli Pauli, imo Petri, Joannis, & Jacobi, qui dexteræ dederunt Paulo & Barnabæ communicationis, & præceperunt eis, ut pauperum memores essent, tu prohibeas Hierosolymam in usus sanctorum aliqua sumptuum solatia dirigi. Videlicet, si ad hæc respondero, statim latrabis, meam me causam agere, qui tanta cunctos largitate donasti, ut nisi venisses Hierosolymam, & tuas vel Patronorum tuorum pecunias effudisses, omnes periclitaremur famæ. Ego hoc loquor, quod B. Apostolus Paulus in cunctis pene epistolis suis loquitur, & præcipit in Ecclesiis gentium per unam Sabbati, hoc est, in die Dominico omnes conferre debere (a), quæ Hierosolymam in Sanctorum solatia dirigantur: & vel per discipulos suos, vel per quos ipsi probaverint: & si dignum fuerit, ipse aut dirigat, aut perferat, quod collectum est. In actibus quoque Apostolorum loquens ad Felicem præsidem. Post annos, ait plures, eleemosynam facturus in gentem meam, veni Hierosolymam, & oblationes & vota, in quibus invenerunt me purificatum in templo. Nunquid in alia parte terratum, & in iis Ecclesiis quas nascentes fide sua erudiebat, quæ ab aliis acceperat, dividere non poterat?

Sed

(a) De collectis, quæ ad sustentationem Christianorum fiebant, plenæ sunt Pauli Epistolæ; perduravitque ea pia consuetudo in Ecclesia catholica, ut Christiani, ex pluribus locis ad eos qui Hierosolymis esset egentes mitterent eleemosynam: quæ ad Theodosii Imperatoris

tempora durantem conatus est evertere nequissimus Vigilantius, ardenti zelo ea de re ab Hieronymo redargutus. Nosstris etiam temporibus, solent in Ecclesiis asæris concionatoribus eleemosynæ commendari pro locis sanctis.

Sed sanctorum locorum pauperibus dare cupiebat, quæ suas pro Christo facultatulas relinquentes, ad Domini servitutem, tota mente conversi sunt. Longum est nunc, si de cunctis epistolis ejus omnia testimonia revolvere, voluero, in quibus hoc agit: & tota mente festinat, ut Hierosolymam & ad sancta loca credentibus pecuniæ dirigantur; non in avaritiam, sed in refrigerium; non ad divitias congregandas, sed ad imbecillitatem corpusculi sustentandam & frigus atque inediam declinandam. Hac in Judea usque hodie perseverante consuetudine, non solum apud nos, sed & apud Hebræos; ut qui in lege Domini meditantur die ac nocte, & partem non habent in terra, nisi solum Deum, synagogarum & totius orbis foveantur ministeriis, ex æqualitate dumtaxat: non ut aliis refrigerium, & aliis sit tribulatio: sed ut aliorum abundantia, aliorum sustentet inopiam. Respondebis, hoc unumquemque posse in patria sua facere, nec pauperes defuturos, qui Ecclesiæ opibus sustentandi sint. Nec nos negamus cunctis pauperibus, etiam Judæis & Samaritanis, si tanta sit largitas, stipes porrigendas: sed Apostolus faciendam docet ad omnes elemosynam, sed maxime ad domesticos fidei. De quibus & Salvator in Evangelio loquebatur: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, qui vos recipiant in æterna tabernacula. Nunquid illi pauperes, inter quorum pannos & illuviem corporis flagrans libido dominatur, possunt habere æterna tabernacula, qui nec præsentia possident, nec futura? Non enim simpliciter pauperes, sed pauperes Spiritu Beati appellantur, de quibus scriptum est: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. In vulgi pauperibus sustentandis nequaquam intellectu, sed elemosina opus est. In sanctis pauperibus beatitudo est intelligentiæ, ut ei tribuat, qui erubescit accipere, & cum acceperit, dolet, metens carnalia & seminans spiritualia. Quod autem, afferis, eos melius facere, qui utuntur rebus suis, & paulatim fructus possessionum suarum pauperibus dividunt quam illos, qui possessionibus venundatis semel omnia largiuntur, non à me, sed à Domino respondebitur: Si vis esse perfectus vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me. Ad eum loquitur, qui vult esse perfectus, qui cum Apostolis partem, naviculam, &

rete

Gal. 6.

Iac. 16.

Ps. 40.

Mat. 19.

rete dimittit. Iste quem tu laudas, secundus & tertius gradus est, quem & nos recipimus, dummodo sciamus prima secundis & tertiis præferenda. Nec à suo studio Monachi deterrendi sunt à te lingua viperea, & morfu sævissimo, de quibus argumentaris, & dicis: Si omnes se recluserint, & fuerint in solitudine, quis celebrabit Ecclesias? qui sæculares homines lucrificiet; quis peccantes ad virtutes poterit cohortari? Hoc enim modo, si omnes tecum fatui sint, sapiens quis esse poterit? & virginitas non erit approbanda. Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt, interficit humanum genus, infantes in cunis non vagient, obstetrices absque mercedibus mendicabunt, & gravissimo frigore solus atque contractus Dormitanti vigilabit in lectulo. Rara est virtus, nec à pluribus appetitur: atque utinam hoc omnes essent quod pauci sunt, de quibus dicitur: Multi vocati, pauci autem electi: vacui essent carceres. Monachus autem non doctoris sed plangentis habet officium: qui vel se, vel mundum lugeat, & Domini pavidus præstoletur adventum, qui sciens imbecillitatem suam, & vas fragile quod portat, timet offendere, ne impingat, corruat, atque frangatur, unde & mulierum, maximeque adolescentularum, vitat aspectum, & intantum castigatorem sui est, ut etiam quæ tuta sunt pertimescat. Cur, inquires, pergis ad Ereum? videlicet, ut te non audiam, non videam, ut tuo furore non movear, ut tua bella non patiar, ne me capiat oculus meretricis, ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus. Respondebis, hoc non est pugnare, sed fugere, sta in acie, adversariis armatus obiste, ut postquam viceris, coroneris. Fateor imbecillitatem meam nolo spe pugnare victoriæ, ne perdam aliquando victoriam. Si fugero, gladium devitavi, si stetero, aut vincendum mihi est, aut cadendum. quid autem necesse est certa dimittere & incerta sectari? aut scuto aut pedibus mors vitanda est. Tu qui pugnas, & superari petes & vincere: ego cum fugero, non vinco in eo quod fugio: sed ideo fugio, ne vincam. Nulla securitas est, vicino serpente dormire: potest fieri, ut me non mordeat, tamen potest fieri, ut aliquando me mordeat. Matres vocamus, sorores & filias, & non erubescimus vitiis nostris nomina pietatis obtendere, Quid facit monachus in cellulis femina-

rum? quid sibi volunt sola & privata colloquia, & arbitros fugientes oculi? Sanctus amor impatientiam non habet. Quod de libidine diximus, referamus ad avaritiam & ad omnia vitia, quæ vitantur solitudine, & idcirco urbium frequentias declinamus, ne facere compellamur quæ nos non tam natura cogit facere, quam voluntas. Hæc, ut dixi, sanctorum presbyterorum rogatu, unius noctis lucubratione dictavi, festinante admodum fratre Sisinnio, & propter sanctorum refrigeria ad Ægyptum iter prope-
rante: ali oquin & ipsa materia apertam habuit blasphemiam quæ indignationem magis scribentis, quam testimoniorum multitudinem flagitaret. Quod si Dormitanti in mea rursus maledicta vigilaverit, & eodem ore blasphemio, quo Apostolos & martyres lacerat, de me quoque putaverit detrahendum; nequaquam illi brevi lucubratiuncula, sed tota nocte vigilabo, & sociis illius, immo discipulis, vel magistris, qui nisi tumentes uteros viderint seminarum, maritos earum Christi ministerio arbitrantur indignos.

IN-

I N D E X

1429

R E R U M P R Æ C I P U A R U M .

*Numerus paginam, littera (n) notam
indigitat.*

A

- A** Aron Pontifex accenso
thuribulo iram Dei co-
hibuit 198. de Aaron vesti-
bus, Tertulliani liber. 237.
- Abdias in speluncis prophe-
tas abscondit, & pavit. 124.
- Abraham in summis divitiis
Dei amicus. 262 Abraham
sinus quid. 419. n.
- Abſtinentia gravis pueris
periculosa. 190.
- Achab pœnitentia. 141.
- Adam de paradiso eiectus à
muliere. 154. sepultus in
monte Calvariz. 117.
- Adamitarum hæresis. 424. n.
- Adoratio patriæ Deo, dulcia
vero factis cōvenit. 412. n.
- Adulatoribus fides non adhi-
benda. 173.
- Advocatus qui eget patrono
ridendus. 25.
- Æditi in lege veteri acci-
piebant decimas. 274.
- Ægyptus pro isto mundo fre-
quenter usurpata 120. Ægy-
pti monasteriorum mos 96.
- Agape convivium in Ecclesia,
cur sublatum. 208. n.
- Alexāder magnus ut vocatus
à Daniele 302. suarum lau-
dum præconem avebat Ho-
merum ibidem.
- Alexandria Civitas mere-
trix. 297.
- Alleluja canticū lætitiæ. 407.
- Allophilus quid. 116. n.
- Alaricus Romam triduanæ
expilatione vexat. 44. n.
- Ambitio Rom. culminis. 34.
- Ambrosius marcionites ab
Origene conversus. 125. n.
- Amicitia quæ desinere potest
vera nunquam fuit 148. A-
micus fidelis vix invenitur
ibidem. In amicis res non
quæritur sed voluntas. 52.
- Amor ordinem nescit 52. læ-
sus irasci debet. 108.
- Amos intellectu difficilis. 88.
- Angeli hominum custodes 2.
quisque suum habet. 362. n.
- Anima Dei filia 252. animæ
locus principalis in qua
corporis parte 272. de ani-
mæ origine opiniones va-
riæ, 73.
- Animalia etiam bruta ducto-
res sequuntur suos. 171.
- Antonius monachorum pri-
mus à plerisque putatus
293. vidit & allocutus est
hip-

R E R U M.

hippocentaureum 296. item	Aristarchi eruditio	102.
& satyrum 297. leones S.	Aristides scripsit pro Chri-	
Pauli Eremitæ mortem.	stianis.	78.
plangentes benedicit 300.	Aristippus voluptatum ama-	
festis solemnibus illius tu-	tor	105. n.
nica vestiebatur. 301. An-	Aristotelis argumenta in	
tonii mortem etiam ele-	extremo iudicio non pro-	
menta luxerunt 317. ejus	derunt	114.
habitationis descriptio. 316.	Arnobius ut legendus	68.
Antoninus Caracalla cur ita	Ars nulla absque magistro di-	
dictus.	scitur	171.
279. n.		
Apes habent principes. 171.	Asino lyra superflue canit	
Apocalypsis tot habet sacra-	quid	57. n.
menta quod verba. 90.	Asinus & bos in præsepe Chri-	
Apollinarius Episcopus in-	sti Domini	368. n.
considerate scripsit 77. n.	Atellana genus obscenæ co-	
Apollinarii Laodiceæ hære-	mediæ	149. n.
sis		
66. n.	Avaritia quales habeat custo-	
Apollonius Senator Roma-	des 165. calcatur a pleris-	
nus	que & cum marsupio de-	
79. n.	ponitur 253. radix omniū	
Apollonius magus & philoso-	malorum 222. avarus ido-	
phus quas lustravit regio-	lorū cultor 110. avaro tam	
nes ut sapientiam compa-	deest quod habet quam	
raret	quod non habet	91.
82.		
Apostolis pauperior: nemo	Aventinus unus ex 7. Urbis	
fuit & tantum pro Chri-	montibus	17. n.
sto reliquit 41. illorum fe-		
stivitas antiquissima 47. n.	Augustinus sanctus & erudi-	
Appion Alex. grāmaticus 78.	tus Episcopus 74. pelagia-	
Apocryphi libri qui	nam extinxit hæresim 72.	
193. n.		
Archipresbyteri singuli, itē	Aulam regiam frequentare	
& Archidiaconi	periculosum	265.
171.		
Arena quid	127. n.	
Ariana hæresis 69. n. 342. n.	Aurelius victor de persecu-	
Aquila Ponticus ab Eccl. pul-	tionibus Eccl. scripsit. 11. n.	
fus quod astrologiæ judi-	Auxentius Episcopus Medio-	
ciarum operam daret 22. n.	lanensis arianus	36
Aratus Poeta astronomiæ pe-		
ritissimus		
76. n.		
Arcopagus cur martis curia		
dictus		
76. n.		

B

Babylon idest confusio 50.

Bad quid 291.

Balnea improbantur. 166.

Ba-

- Baptisma puerorum [189.](#) Castitas inter mundi volupta-
 Barach idest benedic vox sy- res servatu difficilis [133.](#)
 ra [313.](#) Castorina S. Hyeronimi ma-
 Basilidis hæresis [347. n.](#) tertera [54.](#)
 Basterna currus genus [209. n.](#) Castrutium cæcum consola-
 Bessi populi Thraci latroci- tur S. Hieronimus [52.](#)
 niis visitantes [334. n.](#) Celsus apostata contra Chri-
 Benedictus XIII. P. M. lau- stianos scripsit [77. n.](#)
 datur [158. n.](#) Ceratis in tabulis antiqui
 Berzellai historia [42. n.](#) scribebant [86. n.](#)
 Bonum amare non possumus Cereorum usus in Eccl. [412. n.](#)
 nisi malum oderimus [171.](#) Centones quid [86. n.](#)
 Bonis presentibus, & futuris Charitas nulli rei comparari
 frui difficile imo impossi- potest [148.](#)
 bile [355.](#) Chartæ usus quando [1. n.](#)
 Bos lassus pedem figit for- Chirurgi spirituales qui [24.](#)
 tius [29.](#) S. Chrysostomus a Theophilo
 Brachium moraliter exposi- injuste damnatus [63. n.](#)
 tum [272.](#) Christus humilitatis magister
 Brutii laudantur. [81. a.](#) [7. suis](#) subiectus parentibus
 Byssus mystice quid [281.](#) [130.](#) nihil mediū amat [49.](#)
 cur Jerusalem & Lazarum
 fleverit [118.](#) Phariseorum
 zelo crucifixus [376.](#) mor-
 tuus est ut nos vivificaret
[275.](#) est mortis interitus
[346.](#) Christi qui non est, an-
 tichristi est [35.](#)

C

- Cæna dubia quæ [209. n.](#)
 Cælestius Pelagii sectator [71. n.](#) ejus hæresis ibid.
 Caina hæresis [422. n.](#)
 Calabria olim Græcia magna. [81. n.](#) ejus antiquitas ibid.
 viris in omni sapietia con-
 spicuis abundavit. S. Pauli
 prædicatione decorata ibid.
 Calvaria locus cur ita di-
 ctus [117. n.](#)
 Callimachus poeta [76. n.](#)
 Canonicorum librorum cata-
 logus [86.](#)
 Cantorum vitium quod [3.](#)
 Canticum canticorum diffi-
 le [45.](#)
 Casci idest senes [1.](#) S. Clemens Alexandrinus
 cru-

R E R U M .

- eruditissimus **78.** Confus consiliorū Deus **309.**
 Clericatus est onus nō honor **337.** clericī familiaritatem
 mulierum ignorare debent **154. n.** de decimis & alta-
 ri vivere debent **153.** non
 sint conductores neque se-
 cularibus negotiis se im-
 plicent **153. n. p̄ter** victū
 & vestitum quidquid de
 altario retinent furtum est
 ib. vetantur habitare etiā
 cum consanguineis **154. n.**
 fœminas invisere prohibē-
 tur ib. h̄reditates capere
 lege prohibiti, quam Mar-
 cianus Imp. sustulit **155. n.**
 obedientiā Episcopis pro-
 mittunt **156. n.** sac. Scri-
 pturam legere debent **156.**
n. illorum munus precibus
 funus comitandi **360. n.** vi-
 ta debet esse laudabilis &
 sancta **173.** ornatus & ve-
 stitus qualis **154. clericus**
 facile contemnitur, qui vo-
 catus ad prandium non
 recusat **162.**
 Clinici qui **364.**
 Cogitationes, pravæ doman-
 dē **170.**
 Collectarū antiquitas **425. n.**
 Colloquia prava bonos mores
 corrumpunt **76.**
 Columna ubi Christus flagel-
 latus fuit, in Ecclesia S. Pra-
 xedis **367. n.**
 Consciētia bona nullius ocu-
 los fugit **134.**
 Constantius Imp. arianæ h̄-
 rescos fautor **342.**
- Contumeliam qui patitur nō
 est miser sed qui facit **69.**
 Corpus nitens sordidum ostē-
 dit animum **33.** quod mul-
 tis vacavit delitiis affligē-
 dum **374.** Corporis refe-
 ctionem qui prius querit
 quā animę maledictus **14.**
 Correctio privata generalem
 non facit doctrinam **129.**
 fraterna ut fieri debet **175.**
 Crassus semel risit in vita **51.**
 Crates abiecit opes ne per-
 deretur ab eis **177.**
 Credenti totus mundus divi-
 tiarum est **91.**
 Crucifixionem Christi brutiis
 imprudēter quidam adscri-
 bunt. **115. n. a Josepho** Ma-
 ria Perimezi confutatur ib.
 Crucis signum demones fugat
304. os & stomachum cru-
 cis signo Sancta Paula si-
 gnabat **381.**
 Crustula quid **195. n.**
 Cuculla monachorum **324.**
 Cultorum Iſidis & Cybeles
 abſtinentia **190.**
 S. Cyprianus martyr **294.**
 S. Cyrilli, Alex. scripta **77. n.**

D

- D** Anaes fabula **197. n.**
 Daniel adhuc puer lon-
 gævus iudicavit **177.** cur vir
 desideriorum dictus **17.**
 Defunctorum exequiæ **388. n.**
 Demetrius Virgo, ad quam
 Scribit Hieron. de virgini-
 tate servandā **231.**

- DetraCTOR**, & libens auditor
uterque diabolum portat
162. n. detractorū linguas
tristis dissipat vultus 274.
- Deus** precibus, & p̄nitētia
vincitur 37. p̄nitētiā ma-
vult peccatoris quā mor-
tē 138. cur juret 138. apud
Deum nihil injustum 247.
- Deo** totū dedit qui se ipsū
dedit 91.
- Deuteronomium** quid 86.
- Diabolus** pirata 111. diaboli
virtus omnis in lumbis est
242. nihil eo qui diabolum
vincit, fortius 163. apud
diabolum nihil tutum 327.
quod est diaboli, est idolo-
latria 110.
- Diademate** regio summus P.
ornatus erat in lege 274.
- Dilectio** foras mittit timo-
rem 235.
- Dioscorus** medicus, contra
quē scripsit S. Hilarius 80.
- Discere** multo tēpore opor-
tet quod doceamus 173. ea
in terris discere nos opor-
tet, quorum sciētia perse-
verat in cælo 91.
- Dives** est qui pane non indi-
get, 176. dives affatim, qui cū
Christo est pauper 108. di-
vitem purpuratum gehēna
suscepit 355. Diviti non
obsūt opes, si eis bene uta-
tur 264. divites difficile in
Regnum cælorum intrant
352. divites qui fieri cu-
piūt, in muscipulam, & in
tentationes incidunt 147.
- divitiæ christianorum sūt
victus & vestitus 91.
- Diuturnum** nihil quod finem
habet 46.
- Docti** fulgebunt quasi splen-
dor firmamenti 84.
- Doec** Syrus mortificavit sa-
cerdotes Domini 288.
- Dosithei** hæretici mors 372.

E

- E**cclesia persecutionibus
crevit 3. 25
- martyriis coronata ib. in
Eccl. alius est oculus, alius
lingua &c. 159. Eccl. Rom.
in iisquē ad fidē pertinent
consulenda 34. extra illam
agnum comedens prophā-
nus 34. Ecclesiæ muri ac
turtes Ecclesiastici. 139.
- Elemosynæ** in usus Sancto-
rum olim Jerusalem mitte-
bantur 425.
- Eleusynæ** sacra 313
- Eloquentiam** qui quærit De-
mosthenem, vel Tullium
legat 287.
- Eloquia** Dei animę pabulū 38
- Emmeliā** cur matrem magni
Basilii S. Greg. Nazianze-
nus vocat 17. n.
- Enypoſtata** quid 35.
- Ephod** Bad explicatio 287.
- Episcopus** unicus unius Eccl.
171. quibus virtutibus &
doctrina instructus esse
debeat. 8. in ordinādis cle-
ricis interdum fallitur 96.
- Episcopi** gloria, pauperum
inopię providere 155. Sa-
cerdotem se, nō dominum

R E R U M.

norit 157.	Episcopi & principis comparatio 341.	non omnes Episcopi, Episcopi sūt 113.	Episcopi in exemplum habere debēt apostolos 180.	Fama multum in utramque partem mentitur 12.	Famem non timet in Christo fides 114.	Faunos vulgo incubos vocant 297. n.
Episcoporum munus 158. n.	ad illorum mensas alieni ru-stant. 160. n.	Epimenidis somnum dormi- re, proverb. 76. n.	Epicurus voluptatum amator 105. n.	Festus dies B. Petri 47. festa ut celebranda 48.	Fescennina quid 234. n.	Fides Rom. ore apostolico laudata 62. melius est panē mēdicare quam fidem per- dere 33.
Epistola Pauli ad hebręos est canonica 90.	Epistolę SS. Jacobi Petri Jude & Joānis, breves in verbis & longe in sententiis 90.	Epithaphii explicatio 332.	Eremus Deo familiariter gaudet 114. eremi laudes, & utilitates 168.	Filius sapiēs gloria patris 157	filios bene educare nō est parvi apud deū meriti 266	Flammeum virginale 232.
Eucharistiā olim mutuo sibi mittebant Episcopi in si- gnum catholicę cōmuni- cationis 34. n.	Eumenides furis cur ita di- citur 25.	Excetra dicta est hydra 3. n.	Excōmunicatiō quam peri- culosa 112. cur dicta virga ferrea 412. n.	Fornicator in corpus suū pec- cat 255. in regno Dei here- ditatem nō habet. 110.	S. Franciscus de Paula, incli- tus Minimorū ordinis in- stitutor 81. n.	Fugitivorum urbes in veteri lege 274.
Eumenes furis cur ita di- citur 25.	Excetra dicta est hydra 3. n.	Excōmunicatiō quam peri- culosa 112. cur dicta virga ferrea 412. n.	Exodi liber quid cōtinet 86.	Furtū in monasteriis gravis- simum peccatum 380.	Furiā hortatur Hieron. ne ad secundas convolet nu- ptias 252.	Furtū in monasteriis gravis- simum peccatum 380.

G

Ezechielis prophetia diffi- cilis 45.	F	G	Allia semper viris elo- quentissimis abundavit 415. in Gallia literarum studia florebant 165.
Abiolę epitaphium 399.	ad Fabiolā de vestitu sa- cerdotum 271.	Facies speculum mentis 258.	Gazophilicii explicatio 41. n.
Genesis quid continet 86. il- lius principium quā diffi- cile 45.	Gigantum impietas diluvium addu-		

- adduxit 10. Helias ad Cælum cum pallio
 Globi Stoicorum 185. n. ire non potuit 353. est mo-
 Gomorra in perpetuos cine- nacherum princeps, auctor
 res relinquitur 120. Ord. Carmelitarum, eique
 S. Gregorius Naz. S. Hiero- in Basilica Vatic. statua eri-
 nymi præceptor 158. gitur cū inscriptione 180. n.
 S. Gregorius Neocæs. episco- Heredipeta quid 134. n.
 pus ab Origēe cōversus 79. Hermogaras plus pollicebatur
 Gracis ingenita levitas 11. quam præstare posset 91.
 Grunnii testamentum 43. n. Hesther inter purpurā super-
 Gymnosophistarum vivendi biam humilitate vicit 263.
 modus 82. n. & 190. n. Hieremias in suis lamentatio-
 nibus quid plangit 45.

H

- H** Agiographa 118. n.
 Hæresis germen malū 65.
 fulta mundi præditiis fre-
 mit 37. adversus hæresim
 erigenda trophæa. 64.
 Hæretici vulpes 34. aspidibus
 similes 33. discindunt ec-
 clesiam 34. contra Deū su-
 perbiunt 52. perniciosi sē-
 per pēnitentiā simulantes
 29. occulti nituntur subver-
 tere veritatē 66. sub mel-
 le vēnū occultāt & tran-
 sfigurāt se in āgelos lucis
 36. non contenti perditio-
 ne sua volūt plures mor-
 tis habere participes. 67.
 feritate lupos, & milvos
 rapacitate vincunt 52.
 Hebionitæ hæretici 22. n.
 Hebraicæ linguę cognitio sa-
 cris scripturis intelligēdis
 quam sit utilis 22.
 Heli sacerdos offēdit Deū ob
 vitia Sacerdotū 188. puni-
 tus a Deo quod lenior ef-
 set in filios 100.
 Helias ad Cælum cum pallio
 ire non potuit 353. est mo-
 nacherum princeps, auctor
 Ord. Carmelitarum, eique
 in Basilica Vatic. statua eri-
 gitur cū inscriptione 180. n.
 Heredipeta quid 134. n.
 Hermogaras plus pollicebatur
 quam præstare posset 91.
 Hesther inter purpurā super-
 biam humilitate vicit 263.
 Hieremias in suis lamentatio-
 nibus quid plangit 45.
 S. Hieronymus Romę baptiz-
 zatus 34. in vertendis Bibl.
 hebraicam literam nō græ-
 cam literā est secutus 22.
 in eremo ab Arianis agita-
 tus 69. Sacerdos fuit 262. in
 monasterio constitutus 32.
 quotidie cibū proprio su-
 dore quærebat 70. Rom. Ca-
 thedrām consulit 34. repre-
 hensōres habuit 21. suspi-
 cione non caruit, quod eum
 multitudo virginū circum-
 daret 59. Judæo utebatur quī
 de lingua hæbr. cū eō con-
 ferre posset 12. hæreticorū
 malleus 66. quam divinarū
 scripturarum studiosus 45.
 studia illius qualia 70. in li-
 bris ātiquorum perquiren-
 dis ejusdem studium 7.
 Hierusalē idest visio pacis 117
 cur meretrix dicta ab Ezech.
 13. cur Sodoma vocetur, &
 Egyptus 119. ob Domini se-
 pulcrū commendatur 118.
 S. Hilarionis vita 301. juvenis
 solitudinem ingreditur 303
 Ecce 2 bien-

R E R U M.

biennium flevit 315. testa-	runt 48. Angelorum impe-
mentum illius 323. habita-	tratur conversatio 242. je-
culi descriptio 317.	junia hebræorum quot per
S. Hilarius de Synodis cōtra	anni spatium 241. veterum
Arianos scripsit 7. n.	anachoritarum 180. jejunia
Hippias Sophista 340. n.	immoderata vitāda 191. de
Hippocrates discipulos in	jejuniis disputat magister
verba sua jurare cogit 162	ventre pleno 156. jejuniū
Hippolitus Portuen. Episco-	quadragesimale 192. a Chri-
pūs & martyr 79. n.	sto indictum 409. n.
Hippocētauri ūde dicti 296 n	Iephthē quod obtulerit filiam
Homines primi ritu ferino	in sanctorum catalogo po-
viſtum quærebāt. cur ho-	nitur ab Apostolo 354.
die tā brevē agant vitā 10.	Jesus Nave typus Christi 87.
illorū cōditio misera 342.	Jesus cur spinis corāatus 239.
Honor ubi nō est, ibi & con-	Imperator unicus esse debet
temptus 112.	171. Imperatorū Rom. qui
Horæ Canonice 227.	miserabiliter obierunt ca-
Humilitatis vexillum tenet	talogus 342.
dogma christianum 10.	Impius cum venerit in pro-
Hypostasis quid 35.	fundum malorum contem-

I

I Anitores tēplī decimas in	Impænitentia peccatum est in
lege accipiebant 274.	Spiritum Sanctum 95.
Idololatria in quibus, & quot	Impudicos Hieronymus su-
rebus consistat 110.	bulcos cur vocet 104. n.
Jejunium nō perfecta virtus,	Incubi in desertis locis 97. n.
sed cæterarū virtutū fun-	Indignatio ubi est, ibi & qui-
damentum 242. fortissimum	es nulla 112.
panis, & aqua 161. jejunii	Indurationis signum est pæ-
veri descriptio 161. jejunio	nitentiam differre 92.
anima nostra humiliāda Da-	Infantium institutio Chri-
vidis exemplo 241. dierum	stiana 186. salus, majorū
40. exercitatus Elias igneo	est lucrū 189. de infantibus
curru raptus in Cælū 241.	non baptizatis ibi.
jejuniis ardētes diaboli sa-	Infidelis omnibus indiget 91.
gittę extinguendæ 254. du-	Ingenia parva grandes ma-
plicatis S. Paulus corpus	terias non sustinent. 331.
suum in servitutē redige-	Inimicis parcere nolentes,
bat 362. Sācti Deo placue-	in quantis versantur pe-
	riculis 54.

Jo.

- Jo. Ba. a teneris annis abrenū-
ciavit parentibus. [167](#) ejus-
dem vitæ narratiuncula ib. [124. n.](#)
Job exemplar patiētię [87.](#) post
tot mala, uxor pessima re-
servata fuit [350.](#) in lib. Job
cuncta verba plena sunt sē-
sibus & mysteriis [87.](#)
Joelis lib. quid contineat [87.](#)
Jonadab filij quī vinum & si-
cerā non bibebāt Sācti [167.](#)
Jonas quid præfiguret [88.](#)
Joseph pavit Fratres in Ēgy-
pto [137.](#)
Joseph hebr. doctissimus [292.](#)
Joseph. Maria Perimezi lib. de
natio. tort. Chri. scripsit [115.](#)
Jovinianus pseudomonachus
in insulam relegatus [415. n.](#)
Ira fugienda Christianis [269.](#)
irasci hominis est, & inju-
riā non facere, Christiani [16.](#)
Irenæus Lugd. Episcopus [348.](#)
Irrisoribus aures non accom-
modandę [173.](#)
Isocrates [99.](#) annos in docen-
do & scribēdo cōplevit [51.](#)
Judęam qui contemplati sunt
lucidius sacram intuentur
scripturam [19.](#)
Julianus [7. lib.](#) adversus Chri-
stianos evomuit [77.](#)
Jupiter ignitus una cum prole
sua exhibetur in judicio
Dei [114.](#) Jovis simulacrum
in loco resurrectionis Chri-
sti. [178.](#)
Justus in die cadit septies, &
resurgit [143.](#) Justi hic pa-
tiuntur ut futura eis refer-
- vetur gloria [53.](#) ut stellę ful-
gebunt [83.](#)
Juvenecus Presb. historiā Chri-
sti explicavit versibus [80.](#)
- L
- L**abor nullus sapienti diffi-
cilis [229.](#)
Lac delitię rusticanę [126.](#)
Lallare quid [109. n.](#)
Lamech primus maledictus &
sanguinarius & primus di-
gamus [270.](#)
Lamina aurea in fronte Pon-
tificis quid. [285.](#)
Lapidem qui in altum mittit
recidet in caput ejus, pro-
verb. [74.](#) lapidum, qui ve-
stimentis summi Pontificis
inserēbantur, nomina atque
descriptio. [280.](#)
Latro martyr de cruce in Pa-
radisum illatus, [37.](#) homi-
cidii pœnam fecit martyriū
ib. latrones non timet nu-
dus [306.](#)
Laudat unusquisque quod pos-
sidet [122.](#)
Laudatoribus nostris non cre-
dendum [173.](#)
Lazarus pauper in Abrahę si-
num receptus [355.](#)
Leguminum esus castitatem,
voventibus evitandus [256.](#)
Leonides pædagogus Alexan-
dri eū vitijis imbuunt [187. n.](#)
Lentulus mimigraphorū prin-
ceps [94. n.](#)
Leones Pauli crem. obitū lu-
gentes [300.](#)
Lex Dei animæ Christianę pa-
bu-

R E R U M.

- buium 7. librorum cano-
 nicorum catalogus & ar-
 gumenta 86.
 Libido sola a Deo insita,
 ob liberorum procreatio-
 nem, si fines suos egre-
 diatur redundat in vitium
 255. libidini ut resistendū
 203. libidinosa mēs arden-
 tius honesta persequitur
 Librarii qui & unde dicti 1.
 librariorū munus 187. n.
 Linguam maledicam indictū
 emendat silentium 255.
 Livii encomium 82.
 Loca Hierosol. olim qui non
 adierat minus se Religio-
 nis & sciētię habere puta-
 batur 121. locorum sancto-
 rum elegans & ampla de-
 scriptio 122.
 Λύμνι Summi pontificis
 ornamentum 280.
 Λύγος quot habet significa-
 tiones 84.
 Longinus Cassius ab Aure-
 liano Imp. occisus 174.
 Lucus dicitur, quod non lu-
 ceat 25.
 Lucilius Poeta cives Rom.
 infectatus est. 129. n.
 Lupicinus S. Hieron. & fo-
 roris ejus detractor 3. n.
 Luscius Lavinius 43. n.
 Lusitania ab hærēsibus im-
 munis 348. n.
 Lygurius quid 280. n.
 Lycis animalis natura 4. n.
 M
 M Achabēi martyres 51.
 Magi Reges 368. n.

- Magistri quales eligēdi 187. n.
 Malchi captivi monachi vi-
 ta 325.
 Mala cogitare sceleratum
 est, sed male cogitata vel-
 le perficere nequius 94.
 malorum solatiū est car-
 pere bonos 258. ad malū
 a pueritia proclive cor
 hominis 269.
 Manichæi hærēsis 37. 207. n.
 Manticam aliorum confide-
 rare, proverbium 27.
 Marcellæ epitaphium 390.
 Marcionis hærēsis 347.
 Mardochæus inter purpurā,
 superbiam humilitate vi-
 cit 263.
 Martyrum ad tumulos iu a f-
 sitione fideles currunt.
 185.
 Matthæus Apost. cur adhuc
 in evangelio dicatur pu-
 blicanus, cum post voca-
 tionē talis non fuerit 13.
 Matrimonium olim cultus di-
 sparitas nō dirimebat 184.
 Mavorte, quid 207. n.
 Mausoleum sepulcrū Mau-
 soli Regis 124. n.
 Maximilla Montani hære-
 siarchæ socia 410.
 Medium nihil amat Chri-
 stus 48.
 Mel symbolum falacium vo-
 luptatum in sacrificiis of-
 ferri prohibitum 47. n.
 Melania S. femina 59.
 Membras Pergami Eume-
 nes reperit 50. n.
 Menander poeta comicus 76.
 Men-

- Mendacibus** etiam vera dicentibus facile non creditur **2. n.**
- Meretricis** labia dulce mel distillant **195. n.** meretrix speciosa quemdam martyrem ad libidinem sollicitabat. **294. n.**
- Mercurius** Deorum nuncius **5. n.**
- μίσρα** solem Perse vocabant, eique bovem mactabant. **185. n.**
- Misericordia** artem non habet **309.**
- Modus** virtus est, vitium nimietas reputatur. **381.**
- Monachi** vocabulum **110.** monachorum & clericorum discrimen. **112.** monachi in veteri testamento, & eorum vita **167.** monachorum chorus, Flos Ecclesiæ **122.** in Ecclesia primitiva quanta in toto Orbe multitudo, & eorum vita quam sancta **ibid.** monachus non otiosi, sed operari debet **169. quænam** ei sunt agēda **ib.** quænam vitanda **172.** monachorum examina passim tempore Hieron. **178.** vivendi forma describitur **163.** monachorum Patres clerici **253.** jejunia **180.** monachi sua reservantes detestabiles **314.** exemplum habet Antonium Hilarionem &c **180.** primi qui, & quales fuerint **293.** Principū au-
- las ingredi nō debēt **179.** in patria sua perfecti esse non possunt **112.** monachos frequenter aggreditur superbia **168.** Monachorum principia ab Helia & Helisæo **180.** monachi veri descriptio **166.** monachorum ægyptiorum disciplina **304. n.** monachi olim laici erant. **173. n.** contra monachos propriarios quæ formula olim in usu **224. n.**
- Monasteriorum** virginum & viduarum sanctissimus mos antiquus **96.**
- Monasticæ** vitæ descriptio elegans **128.**
- Monica** S. Augustini mater Ethnico nupta **184. n.**
- Mons Tarpejus** de cælo fulminatus cur **127.**
- Magi** fuerunt Reges **368. n.**
- Montani** hæresis **402. n.** Montanistarum horrendum facinus **410. n.**
- Mors** animæ magis timenda quam corporis **328.** mortis meditatio sapientum est vita, ex Platone **341.** mortui Christianorum dormientes vocantur **332.** mortuorum laudes in eorum funere **ibid.** in eorum funeribus psalmi & hymni decantandi **300.** moriturū qui se cogitat facile contemnit omnia **91.**
- Moyse** ut præfesset populo Judæorum, **40.** annis erudi-

R E R U M.

- ditus in cremo 168. Ex ovium pastore pastor hominum factus 16. contra Amalech non gladio sed oratione pugnabat 344. manibus in altum erectis referebat crucis signū 66. 40. diebus ac noctibus familiaritate Dei pastus. 241
- M**ulierum ornatus impudicus, impudicæ mentis indicium, libidinis fomentum, & antichristi velamen, 254. mulieris falso adulterii accusatę historia stupenda. 356.
- M**unditia vestitus est animæ immunditia 380.
- M**undus ex terra, aqua, aere, & igne consistit 281.
- M**usica in luctu, importuna narratio. 44.

N

- N**abal carmelus à quibusdam putatur dives epulo. 169. ab Angelo percussus ib. n.
- N**abuchodonosor cur Dei dicatur Servus. 344. n.
- N**ahum prophetia. 88.
- N**azareth idest flos. 124.
- N**epotiani laudes. 331.
- N**inive peccato periit, fletibus stetit. 37.
- N**icolai Antioch. hæresis. 96. n.
- N**ovatianus primus in Eccl. Antipapa contra Cornelium. 11.
- N**ovati hæresis. 402.
- N**uptias secundas Hieronymus non damnat 270. n.
- N**uptiarum secundarum incommoda. 259.
- N**utrices infantium quales esse debeant. 187.

O

- O**bedire majoribus bonū est 248.
- O**culi taciti, cordis fatentur arcana 258. oculis clausis proverb. 22
- O**fficii divini antiquitas 245. n.
- O**lerum usus adolescentibus maxime conducit 256
- O**let non bene, qui bene semper olet 249.
- O**leum cur accenditur in Templo Dei 195. olei benedicti virtus 318. n.
- O**liveti Montis miraculum. 370. n.
- O**perculum patella invenit, proverbium quid 396. n.
- O**pera cognoscuntur ex conversatione. 255.
- O**randum ante, & statim post cibum, & cum est descendendum 227. orandi tempora dividenda ib.
- O**rigenes ut legēdus 68. virtutes & errores 63. cur dictus Adamantius 125. n.
- O**rdinari nequeunt corpore vitiati 273.
- O**vis de ovibus egressa, lupi statim moribus patet 326.

P

- P**anis benedicti virtutes 315. n.
- P**a-

- Papa successor piscatoris 34. linquere 112.
 Papæ nomē olim commune omnium Episcoporum 28. S. Petrus contra sophistas & mundi sapientes missus 8.
 S. Paulæ nob. Rom. laudes & virtutes 361. Petri Cathedra in omnibus ad Religionem pertinentibus consulenda 34.
 S. Paulinus Epif. Nolæ. 183. Pheronymos quid 17. n.
 S. Paulus ad pedes Gamalielis didicit 83. Ecclesiæ persecutor 346. poetas ethnicos citat 76. Vas legis & Sac. Scripturæ armarium 84. Christi gloriatur vinculis 37. ex persecutore prædicator factus ib.
 S. Pauli Eremitæ vita 293. Philosophi, qui provincias lustrarunt, ut sapientiam discerent 81.
 Pauperum nomen multis est avaritiæ causa, & occasio 309. pauperibus quod erogandum est accipere, omnium prædonum superat crudelitatem 163. Phormio parasitus 204. n.
 Pax querenda, ut bella fugiamus 171. Pileus nobilitatis signum 278.
 Peccator coram arguendus, ut cæteri metum habeant 175. peccatoribus quando non irascitur Deus, magna est ira 53. peccatorum causa superatur exercitus 344. Plato stultus cum discipulis adducetur ad iudiciū Dei 114. octogenarius scribens libros mortuus est 151. ut sapientiam disceret, quas peragravit provincias: & ejusdem calamitates 81.
 Peccata Patrum cur Deus in 3. & 4. generationem restituat 94. leviam etiam plangenda 374. Plus calcaria, quam altaria fulgent 339. n.
 Peculium Castrense 337. n. Pœnitentia, secunda tabula post naufragium 94, quantum vim habeat, exemplis monstratur 140. latificat Cœlū 142. ad illam Deus provocat peccatores 25.
 Pelliti populi qui 333. n. pœnitentium publice gradus 401. n. habitus. ib.
 Pentateuchus quid 86. Pontificis privilegia in lege 274. ornamenta ib. scientia quanta esse debeat 86.
 Peregrinatio Hierosol. 121. Potens est nimium, qui servire non cogitur 176. potentes potenter tormenta patientur 113. patentium confortium vitandum 181.
 Percunt cum pastoribus greges, quia sicut populus, sic Sacerdos 198. Prandiis opiparis mens onerata premitur 126.
 Perfectum esse nolle, est de Presbyteri sermo scripturarum lectione condiri debet

I N D E X

- bet 157. Presbyteri exemplum habeant Apostolos 180. Episcopo præsente non concionabatur olim. 157. n. contra presbyterū accusatio non accipienda cito 175.
- Trinitatē frugum offeruntur antistiti 274.
- Primogenita Deo offerebantur in lege 274.
- Tusca Montani socia 410.
- Piscillanistæ hæretici 73.
- Propheta chirurgi spirituales 24. cur videntes dicti 84. multo aliud quam sonant in litera, præfigurant 87. non carere peccato 143. Propheta nemo in patria habet honorem 111.
- Providentia Dei certa lege currit 282.
- Psaltriæ & fidicinæ, diaboli chorus 257.
- Pudicitia inter epulas servatu difficilis 133. servatum suum habet martyriū 235. in mulieribus res est tenera 268. ubi pudicitia ibi frugalitas 253. pudicitiae claustra frequenter levi sermone tentantur 243.
- Pupi & pupæ 195. n.
- posito mens sæpe deducitur. 112.
- R**
- Abula quid 157. n.
- Reliquiæ Sanctorum adorantur 124. n.
- Reges potentissimi in iudicio Dei latere nudo palpabant 114. Regum misera conditio 342.
- Rhetorum præcepta in genere demonstrativo 336.
- Risus longus perpeti compensandus est fletu 374.
- Roma totius orbis cōstructa victoriis, suis populis mater & sepulcrum facta 46. duos reges simul habere nō potuit 171. Romæ Christi vera confessio, & Apostolorum ac Martyrū trophæa 121. Romæ S. Hieronymi deploratio 46. Roma triduana expilatione ab Alarico vexata 44. n. à Gallicis capta 236. n. Romam præsci maledicam Civitatem vocabant 392. n. Romanorum millia occisa ad Cannas 236. n.
- Rumor falsus opprimitur cito 258.

Q

- Quartodecimani hæretici damnati. 9. n.
- Quadrupedum esum repudiandum censebant SS. Patres. 267. n.
- Qui es ubi non est, ibi a pro-

S

- Sabelliani hæretici Personarum Trinitatem negabant 69. n.
- Sabinianum diaconum adulterum, & sacræ virginis corruptorem, ut poenitentiam

- tiam agat hortatur per totam epistolam S. Hieronymus. **92.**
- Sacerdotis officium **83. ignominia** est propriis studere divitiis **155.** labia custodiunt scientiam, & lex requiritur ex ore ejus **172. OS** mens manusque concordare debent **156.** Sacerdotes Regni Cœlorum habent **claves,** & ante iudicii diem judicant **112.** ore Christi corpus conficiunt **ib.** de altario vivere debent **ib.** vinolentos S. Paulus damnat **60.** legis veteris oportebat non esse mutilos **273.**
- Sacerdotibus qui non obtemperasset in lege veteri lapidibus obruebatur **112.** in lege evangelica ejicitur de Ecclesia, ut Dæmonum ore rabido discerpatur **ib.** ad habitandum civitates separabantur in lege veteri **274. Sacerdos** cui semen fluxerit, ad mensam sacerdotalem accedere prohibetur **273.** pro Sacerdotis lapsu quis rogabit **114.** in ore sacerdotum nugæ sunt blasphemix **162. n.** ob Sacerdotum vitia destruitur sanctuariū **100.** ad Sacerdotes exhortatio. **154.**
- Sacerdotium tenere minus est quam mereri **107.** ad Sacerdotium digni, & renitētes promovēdi **337. n.**
- Salomon insatiatus amore mulierum. **164.**
- Sancti omnes æmulos habēt **376.** facti olim, ones Christiani vocabantur **3. n.** post; Episcopi Clerici Monachi; atque ita etiam nominati aliquando à piis viris principes Ethnici, & hæretici fuere. **ibid.**
- Sanctum Domini, prisca Eucharistiam vocabant **34. n.**
- Saraballa genus vestis **359. n.**
- Saturitas à lectione revocat. **126.**
- Scribere quod occultari velis, intemperantis est **49.**
- Scriptor imperitus nullus, qui scriptorem non inveniat similem sui **43.**
- Sedere aptum est otiosis **56.**
- Senis elegās descriptio **149.**
- cōmoda & incōmoda **42.**
- Servire qui non cogitur, minimum potens est. **176.**
- Servis ciborum reliquię conceduntur **273.**
- Socratis dictum: hoc tantū scio quod nihil scio **90.**
- Solitudo paradysus **168.**
- Stesichori fabula **27. n.**
- Stoicorum glōbī **185. n.**
- Sus artium minervam, pro-verbii explicatio **115. n.**
- Symmistes quis **183. n.**
- Synthema genus **vesti: 349. n.**

T

T Emplum verum Christi anima credētis est **181.**

Tentationes diaboli multæ & varix **304.**

Ter-

I N D E X

Tertullianus primum catho-
licus, post hæreticus 73.n.
Theatrorū impudicitia 27.n.
Theristrum quid, 190.

V

Ventrem pro Christo ha-
bent multi 92. ventre
vacuo sepius dormiendum

181.

Venus sine Cerere & Libero
friget 256. veneris amasius
in loco ubi natus est Chri-
stus, plangebatur, & cole-
batur. 178.

Veredarii qui 220.n.

Veritas agulos nō amat 175.
verum dicere non est de-
trahere 129.

Versio LXX. corrupta 19.n.

Vestium lux in Christianis
summe culpandus 301.

Victus, & vestitus divitiæ
Christianorum sunt 91.

Viduarum munus 154.n. im-
pudici cultus reprehensio
250. viduæ multæ clausis ad
publicum foribus, nō ca-
rent infamia servulorum
168. quæ se continere non
possūt vel nolūt, potius ac-
cipiant maritum, quam
diabolum 270.

Vigilantii hæreses 411. & seq.

Vigiliarum usus. 414.n.

um libidinis incendium
156. puellis prohibendum
ib. in vino luxuria 156.

Virginitas amissa irrecupe-
rabilis 202. virginum cho-
rus flos Ecclesiæ 122. vir-
ginum SS. propositū, qua-
rundam male se gerentiū
nomen infamat 250. virgo
illa beata, in cuius corde
præter amorē Christi, nul-
lus amor versatur. 250.

Virtutes moderatæ 242. & seq.
seper invidia sequitur 376.

Ursicinus antipapa. 36.n.

Vita mortalium cur contra-
cta 10. posterior de priore
judicat. 258.

Vitia blanda putantur 24. nō
decipiunt nisi sub specie
virtutum. 189.

Voluntas in homine, non na-
tura damnatur. 273.

Vocis vivæ energia. 82.

Vulnus aliorū nostra cautio
esse debet. 258.

Uxores ducant ii, qui propter
nocturnos metus soli cu-
bitare non possunt. 105.

X

Xerxis de miseria humana
apophthegma. 344.

Y

Ylittera Pythagoræ quid
significat. 189.n.

Z

Zacharias idest memor
Domini. 88.

F I N I S.

MAG 2005433

I N D E X

bet 157. Presbyteri exem-	posito mens sæpe deduci-	
plum habeant Apostolos	tur.	112.
180. Episcopo præsentē		
non concionabatur olim.		
157. n. contra presbyterū		
accusatio non accipien-		
da cito	175.	
Trimitiæ frugum offeruntur	Reges potentissimi in iudicio	
antistiti	274.	
Primogenita Deo offereban-	Dei latere nudo palpita-	
tur in lege	bunt 114. Regum misera	
274.	conditio	342.
Tiisca Montani socia	410.	
Pisceanistæ hæretici	73.	
Propheta chirurgi spiritua-	Rhethorum præcepta in ge-	
les 24. cur videntes dicti	nere demonstrativo	336.
84. multo aliud quam son-	Risus longus perpeti com-	
nant in litera, præfigurant	pensandus est fletu	374.
87. non caruere peccato	Roma totius orbis cōstructa	
143. Propheta nemo in	viatoriis, suis populis ma-	
patria habet honorem 111.	ter & sepulcrum facta 46.	
Providentia Dei certa lege	duos reges simul habere	
currit	nō potuit 171. Romæ Chri-	
282.	sti vera confessio, & Apo-	
Psaltriæ & fidicinæ, diaboli	stolorum ac Martyrū tro-	
chorus	phæa 121. Romæ S. Hiero-	
257.	nyimi deploratio 46. Roma	
Pudicitia inter epulas serva-	triduana expilatione ab	
tu difficilis 133. servata	Alarico vexata 44. n. à Gal-	
suum habet martyriū 235.	lis capta 236. n. Romam	
in mulieribus res est tene-	prisci maledicam Civita-	
ra 268. ubi pudicitia ibi	tem vocabant 392. n. Ro-	
frugalitas 253. pudicitia	manorum millia occisa ad	
claustra frequenter levi	Cannās	236. n.
sermone tentantur	243.	
Pupi & pupæ	195. n.	
	Rumor falsus opprimitur ci-	
	to.	258.

Q

Quartodecimani hæretici
damnati. 9. n.
Quadrupedum esum repu-
diandum censebant SS. Pa-
tres. 267. n.
Quies ubi non est, ibi a pro-

S

Sabelliani hæretici Perso-
narum Trinitatem nega-
bant 69. n.
Sabinianum diaconum adul-
terum, & sacræ virginis
corruptorem, ut pœnitentiam

- tiam agat hortatur per totam epistolam S. Hieronymus . 92.
- Sacerdotis officium 83. ignominia est propriis studere divitiis 155. labia cultodiunt scientiam, & lex requiritur ex ore ejus 172. os mens manusque concordare debent 156. Sacerdotes Regni Cælorum habent claves, & ante judicii diem judicant 112. ore Christi corpus conficiunt ib. de altario vivere debent ib. vinolentos S. Paulus damnati 60. legis veteris oportebat non esse mutilos 273.
- Sacerdotibus qui non obtemperasset in lege veteri lapidibus obruebatur 112. in lege evangelica ejicitur de Ecclesia, ut Dæmonum ore rabido discerpatur ib. ad habitandum civitates separabantur in lege veteri 274. Sacerdos cui semen fluxerit, ad mensam sacerdotalem accedere prohibetur 273. pro Sacerdotis lapsu quis rogabit 114. in ore sacerdotum nugæ sunt blasphemiarum 162. n. ob Sacerdotum vitia destruitur sanctuariū 100. ad Sacerdotes exhortatio . 154.
- Sacerdotium tenere minus est quam mereri 107. ad Sacerdotium digni, & renitētes promovēdi 337. n.
- Salomon insatuatus amore mulierum . 164.
- Sancti omnes æmulos habēt 376. facti olim, ōnes Christiani vocabantur 3. n. post; Episcopi Clerici Monachi; atque ita etiam nominati aliquando à piis viris principes Ethnici, & hæretici fuere . ibid.
- Sanctum Domini, prisce Eucharistiam vocabant 34. n.
- Saraballa genus vestis 359. n.
- Saturitas à lectione revocat . 126.
- Scribere quod occultari velis, intemperantis est 49.
- Scriptor imperitus nullus, qui scriptorem non inveniat similem sui 43.
- Sedere aptum est otiosis 56.
- Senis elegās descriptio 149.
- cōmoda & incōmoda 42.
- Servire qui non cogitur, nimum potens est . 176.
- Servis ciborum reliquię conceduntur 273.
- Socratis dictum: hoc tantū scio quod nihil scio 90.
- Solitudo paradysus 168.
- Stesichori fabula 27. n.
- Stoicorum glōbī 185. n.
- Sus artium minervam, pro-verbii explicatio 115. n.
- Symmistes quis 183. n.
- Synthema genus vestis 349. n.

T

T Emplum verum Christi anima credētis est 181.

Tentationes diaboli multæ & variae 304.

Ter-

I N D E X

Tertullianus primum catholicus, post hæreticus 73.n.
 Theatrorum impudicitia 27.n.
 Theristrum quid, 190.

V

Ventrem pro Christo habent multi 92. ventre vacuo sæpius dormiendum 181.

Venus sine Cerere & Libero friget 256. veneris amasius in loco ubi natus est Christus, plangebatur, & colebatur. 178.

Veredarii qui 220.n.
 Veritas agulos non amat 175.
 verum dicere non est detrahere 129.

Versio LXX. corrupta 19.n.

Ventium lux in Christianis summe culpandus 301.

Victus, & vestitus divitiarum Christianorum sunt 91.

Viduarum munus 154.n. impudici cultus reprehensio 250. viduę multę clausis ad publicum foribus, non carerent infamia servulorum 168. quæ se continere non possunt vel nolunt, potius accipiant maritum, quam diabolum 270.

Vigilantii hæreses 411. & seq.

Vigiliarum usus. 414.n.

um libidinis incendium 156. puellis prohibendum ib. in vino luxuria 156.

Virginitas amissa irrecuperabilis 202. virginum chorus flos Ecclesię 122. virginum SS. propositum, quarundam male se gerentium nomen infamat 250. virgo illa beata, in cuius corde præter amorē Christi, nullus amor versatur. 250.

Virtutes moderatę 242. illas sæper invidia sequitur 376.

Ursicinus antipapa. 36.n.

Vita mortalium cur contracta 10. posterior de priorē judicat. 258.

Vitia blanda putantur 24. no decipiunt nisi sub specie virtutum. 189.

Voluntas in homine, non natura damnatur. 273.

Vocis vivę energia. 82.

Valnus aliorum nostra cautio esse debet. 258.

Uxores ducant ii, qui propter nocturnos metus soli cubitare non possunt. 105.

X

Xerxis de miseria humana apophthegma. 344.

Y

Ylittera Pythagorę quid significat. 189.n.

Z

Zacharias idest memor Domini. 88.

F I N I S.

MAG. 2005433

MASTAURO del LIBRO ANTICO
Cav. G. DI GIACOMO
PENGANA
1974

